Läroplan för grundläggande utbildningen i Jakobstad

Namn	Läroplan för grundläggande utbildningen i Jakobstad
Kommun	Jakobstad
Skola	Bonäs-Vestersundsby skola
	Vestersundsby skola
	Språkbadsskola
	Lagmans skola
	Oxhamns skola
	Kyrkostrands skola
Träder i kraft	20.6.2016
Pdf skapad	6.2.2023

Innehållsförteckning

1. Den lokala läroplanens betydelse och uppgörandet av den. 1
1.1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen. 1
1.2. Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen. 1
1.3. Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen. 3
1.4. Uppgörandet av den lokala läroplanen och centrala beslut gällande undervisningen. 3
1.4.1. Lokal timfördelning. 5
1.4.2. Språkprogram. 6
1.4.3. Enhetligheten i den grundläggande utbildningen och samarbetet i övergångsskedena. 6
1.4.4. Handlingsplan för elevhandledningen. 7
1.4.5. Samarbete med social- och hälsovårdsmyndigheter. 9
1.4.6. Planer och program som kompletterar läroplanen. 9
2. Den grundläggande utbildningen som grund för allmänbildning. 10
2.1. Förpliktelser som styr undervisningen. 10
2.2. Värdegrunden för den grundläggande utbildningen. 11
2.3. Synen på lärande. 13
2.4. Frågor som avgörs på lokal nivå. 13
3. Den grundläggande utbildningens uppdrag och allmänna mål. 15
3.1. Den grundläggande utbildningens uppdrag. 15
3.2. Nationella mål för undervisning och fostran. 15
3.3. Mångsidig kompetens som mål. 16
3.4. Frågor som avgörs på lokal nivå. 21
4. Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning. 22
4.1. Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den. 24
4.2. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen. 25
4.2.1. En lärande organisation är kärnan i verksamhetskulturen. 26
4.2.2. Välbefinnande och en trygg vardag. 26
4.2.3. Kommunikation och mångsidiga arbetssätt. 26
4.2.4. Kulturell mångfald och språkmedvetenhet. 27
4.2.5. Delaktighet och demokrati. 27
4.2.6. Likabehandling och jämlikhet. 27
4.2.7. Ansvar för miljön och en hållbar framtid. 28
4.3. Lärmiljöer och arbetssätt. 28
4.3.1. Lärmiljöer. 28
4.3.2. Arbetssätt. 29

4.4. Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden. . 30
4.4.1. Mångvetenskapliga lärområden. 31
4.5. Frågor som avgörs på lokal nivå. 31
5. Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande. 33
5.1. Gemensamt ansvar för skoldagen. 33
5.2. Samarbete. 33
5.2.1. Elevernas delaktighet. 33
5.2.2. Samarbete mellan hem och skola. 34
5.2.3. Skolans interna samarbete och samarbete med andra parter. . . 35
5.3. Fostrande samtal och disciplinära åtgärder. 35
5.4. Olika sätt att anordna undervisningen. 40
5.4.1. Årskursintegrerade studier. 40
5.4.2. Undervisning i sammansatt klass. 41
5.4.3. Fjärruppkoppling i undervisningen. 41
5.4.4. Flexibel grundläggande utbildning. 42
5.4.5. Undervisning i särskilda situationer. 43
5.5. Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran. . 45
5.6. Frågor som avgörs på lokal nivå. 47
6. Bedömning av elevens lärande och kunnande i den grundläggande utbildningen. 50
6.1. Bedömningens syften i den grundläggande utbildningen. 50
6.1.1. Formativ bedömning. 50
6.1.2. Summativ bedömning. 51
6.2. Allmänna principer för bedömningen. 51
6.2.1. Bedömningspraxis i Jakobstad. 55
6.3. Bedömning av lärande och kunnande. 55
6.4. Arbetet som föremål för bedömning. 55
6.5. Bedömning av uppförande. 56
6.6. Studiegången i den grundläggande utbildningen. 57
6.6.1. Studiegången enligt årskurs. 57
6.6.2. Studier enligt ett eget studieprogram. 57
6.7. Gemensamma läroämnen och valfria ämnen som ska bedömas i slutet av läsåret. 58
6.8. Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen. 58
6.8.1. Bildandet av slutvitsord. 59
6.8.2. Slutbedömningen av en elev som omfattas av särskilt stöd. . . . 59
6.8.3. Gemensamma läroämnen som ska bedömas i slutbedömningen. 59

6.8.4. Bedömning av lärokurserna i konst- och färdighetsämnen i slutbedömningen. 60
6.8.5. Bedömning av valfria ämnen i slutbedömningen. 61
6.8.6. Undervisning som betonar ett läroämne eller en särskild utbildningsuppgift och slutbedömning. 61
6.9. Frånvaro och dess inverkan på bedömning. 62
6.10. Ny bedömning och rättelse av bedömning. 62
6.11. Betyg. 62
6.11.1. Verbala omdömen och siffervitsord i betygen. 62
6.11.2. Läsårsbetyg. 64
6.11.3. Mellanbetyg. 65
6.11.4. Skiljebetyg. 65
6.11.5. Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen. 66
6.12. Särskild examen och betyg över studier som avlagts genom särskild examen. 68
6.13. Frågor som avgörs på lokal nivå. 68
7. Stöd för lärande och skolgång. 69
7.1. Principerna för stöd. 69
7.1.1. Handledning i samband med stöd. 70
7.1.2. Samarbete mellan hem och skola i samband med stöd. 70
7.2. Allmänt stöd. 71
7.3. Intensifierat stöd. 71
7.3.1. Pedagogisk bedömning. 72
7.3.2. Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd. 72
7.4. Särskilt stöd. 73
7.4.1. Pedagogisk utredning. 74
7.4.2. Beslut om särskilt stöd. 75
7.4.3. Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas. 76
7.4.4. Individualisering av lärokursen i ett läroämne och befrielse från studier. 77
7.4.5. Förlängd läroplikt. 78
7.4.6. Undervisning enligt verksamhetsområde. 79
7.5. Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. 80
7.5.1. Stödundervisning. 80
7.5.2. Specialundervisning på deltid. 81
7.5.3. Tjänster och hjälpmedel som förutsätts för elevens deltagande i undervisningen. 81
7.6. Frågor som avgörs på lokal nivå. 82
8. Elevvård. 84

8.1. Frågor som avgörs på lokal nivå och uppgörandet av utbildningsanordnarens elevvårdsplan. 85
9. De olika lärokurserna i modersmål och litteratur och studier i det andra inhemska språket. 88
9.1. Språkpedagogik och språkutveckling. 89
9.2. Lärokurser i det andra inhemska språket och främmande språk. . . . 90
10. Särskilda frågor som anknyter till språk och kultur. 91
10.1. Samer och samisktalande. 91
10.2. Romer. 91
10.3. Teckenspråkiga. 92
10.4. Andra flerspråkiga elever. 92
10.5. Frågor som avgörs på lokal nivå. 93
11. Undervisning på två språk. 94
11.1. Mål och utgångspunkter för undervisning på två språk. 94
11.1.1. Omfattande undervisning på två språk. 96
Språkbad i Jakobstad. 97
Kriterier för intagning till språkbad. 98
Språkbadets timfördelning. 98
Svenska, språkbadsspråket finska och litteratur. 99
Språkbadsspråkets mål. 99
De centrala språkliga målen i de läroämnen som undervisas på språkbadsspråket. 99
Bedömning. 100
11.1.2. Mindre omfattande undervisning på två språk. 100
11.2. Frågor som avgörs på lokal nivå. 100
12. Undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip. 102
12.1. Principer för undervisningen. 102
12.2. Frågor som avgörs på lokal nivå. 102
13. Valfrihet i den grundläggande utbildningen. 103
13.1. Valfria timmar i konst- och färdighetsämnen. 103
13.2. Valfria ämnen. 103
13.3. Frivilliga och valfria lärokurser i främmande språk. 104
13.4. Frågor som avgörs på lokal nivå. 104
14. Årskurs 1-2. 105
14.1. Övergången mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. 105
14.2. Att utvecklas till skolelev. 105

14.3. Övergången mellan årskurs 2 och 3. 106
14.4. Mångsidig kompetens i årskurs 1–2. 106
14.5. Mångsidiga kompetensområden. 106
14.6. Läroämnen. 109
Bildkonst. 109
Det andra inhemska språket. 122
Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs. 123
Finska, A-lärokurs. 123
Elevhandledning. 124
Gymnastik. 125
Livsåskådningskunskap. 144
Matematik. 157
Modersmål och litteratur. 181
Svenska som andraspråk och litteratur. 183
Svenska och litteratur. 200
Musik. 215
Religion. 238
Evangelisk-luthersk tro. 240
Främmande språk. 250
Engelska, A-lärokurs. 250
Omgivningslära. 251
Slöjd. 301
15. Årskurs 3-6. 315
15.1. Övergången mellan årskurs 2 och 3. 315
15.2. Att utvecklas som elev. 315
15.3. Övergången mellan årskurs 6 och 7. 315
15.4. Mångsidig kompetens i årskurs 3–6. 316
15.5. Mångsidiga kompetensområden. 316
15.6. Läroämnen. 319
Bildkonst. 319
Det andra inhemska språket. 352
Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs. 353
Finska, A-lärokurs. 374
Finska, B1-lärokurs. 398
Elevhandledning. 422
Gymnastik. 423
Historia. 492
Livsåskådningskunskap. 521

Matematik. 566
Modersmål och litteratur. 655
Svenska som andraspråk och litteratur. 657
Svenska och litteratur. 704
Musik. 754
Religion. 813
Evangelisk-luthersk tro. 815
Främmande språk. 845
Främmande språk, B1-lärokurs. 845
Engelska, A-lärokurs. 846
Omgivningslära. 862
Samhällslära. 1000
Slöjd. 1020
16. Årskurs 7-9. 1060
16.1. Övergången mellan årskurs 6 och 7. 1060
16.2. Att växa som medlem i gemenskapen. 1060
16.3. Övergången från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium. 1061
16.4. Mångsidig kompetens i årskurs 7–9. 1061
16.5. Mångsidiga kompetensområden. 1061
16.6. Läroämnen. 1065
Bildkonst. 1065
Biologi. 1090
Det andra inhemska språket. 1149
Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs. 1150
Finska, A-lärokurs. 1180
Finska, B1-lärokurs. 1205
Elevhandledning. 1230
Fysik. 1251
Geografi. 1303
Gymnastik. 1393
Historia. 1455
Huslig ekonomi. 1506
Hälsokunskap. 1527
Kemi. 1584
Livsåskådningskunskap. 1638
Matematik. 1661
Modersmål och litteratur. 1744

Svenska som andraspråk och litteratur. 1746
Svenska och litteratur. 1790
Musik. 1846
Religion. 1894
Evangelisk-luthersk tro. 1896
Främmande språk. 1921
Främmande språk, B1-lärokurs. 1921
Engelska, A-lärokurs. 1922
Samhällslära. 1942
Slöjd. 1956

1. Den lokala läroplanens betydelse och uppgörandet av den

1.1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

Styrsystemet för den grundläggande utbildningen ska garantera jämlikhet och kvalitet i utbildningen samt skapa goda förutsättningar för elevernas växande, utveckling och lärande. Styrsystemets normdel består av lagen och förordningen om grundläggande utbildning, statsrådets förordningar, grunderna för läroplanen samt den lokala läroplanen och läsårsplanerna som baserar sig på den. Syftet med revideringen av styrsystemet är att undervisningen bättre ska kunna ta hänsyn till förändringarna i omvärlden och att stärka skolans uppdrag att bygga en hållbar framtid.

Grunderna för läroplanen bygger på lagen och förordningen om grundläggande utbildning och på statsrådets förordning som fastställer målen och timfördelningen. Grunderna för läroplanen är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt vilken den lokala läroplanen görs upp. Syftet med grunderna för läroplanen är att stödja och styra undervisningen och skolarbetet samt främja en enhetlig grundläggande utbildning på lika villkor.

Den grundläggande utbildningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran där målen och innehållet för olika delområden hör samman och bildar en grund för undervisningen och verksamhetskulturen. Därför innehåller grunderna för läroplanen utöver föreskrifter om mål och innehåll även text som belyser dessa. Grunderna för läroplanen innehåller också, till de delar det behövs, hänvisningar till den lagstiftning som grunderna baserar sig på.

Jakobstads kommunala läroplan för den grundläggande utbildningen är en viktig del av styrsystemet. Den beskriver och styr genomförandet av såväl nationella mål som mål och uppdrag som anses viktiga på lokal nivå. Den lokala läroplanen ger en gemensam grund och riktlinje för det dagliga skolarbetet. Den är ett strategiskt och pedagogiskt verktyg som styr verksamhet och skolornas arbete i Jakobstad. Läroplanen förenar skolornas verksamhet med övrig lokal verksamhet som ordnas för att främja barnens och de ungas välbefinnande och lärande.

1.2. Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen

Utbildningsanordnaren ansvarar för att göra upp en lokal läroplan och utveckla den. I läroplanen bestäms om det fostrande arbetet, undervisningen, bedömningen av lärande och om hur stöd, handledning och elevvård, samarbete mellan hem och skola samt övrig verksamhet ska ordnas och förverkligas. Där kompletteras och prioriteras ur ett lokalt perspektiv de mål, riktlinjer och centrala innehåll samt övriga frågor som gäller undervisningen som fastställs i grunderna för läroplanen. Utbildningsanordnaren ska utarbeta läroplanen med beaktande av elevernas behov, lokala särdrag samt resultat från utvecklingsarbete och intern utvärdering.

Läroplanen ska främja en fortlöpande utveckling av undervisningens kvalitet och stärka utbildningens kontinuitet. Den ska skapa en god grund för övergången från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- *eventuell plan för småbarnspedagogik*
- *förskoleundervisningens läroplan*
- *eventuell plan för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen*
- *eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamheten*
- *välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen*

- *likabehandlingsplan enligt lagen om likabehandling*
- *eventuell plan för hållbar utveckling, kulturell fostran och övriga planer och beslut som utbildningsanordnaren fattat i synnerhet angående utbildning, barn, ungdomar och familjer.*

Utbildningsanordnaren ska godkänna läroplanen separat för undervisning på svenska, finska eller samiska samt vid behov för undervisning på något annat språk. Utbildningsanordnaren kan utarbeta en gemensam lokal läroplan för alla sina skolor eller en plan som innehåller både utbildningsanordnarens gemensamma delar och delar som är gemensamma för flera skolor och/eller skolspecifika delar. Utbildningsanordnaren fattar själv beslut om hur läroplanen utarbetas. Utbildningsanordnare kan också komma överens om gränsöverskridande samarbete och gemensamma regionala riktlinjer för läroplanerna.

När läroplanen uppgörs beaktas att undervisningen kan vara huvudsakligen indelad i läroämnen eller förverkligas genom helhetsskapande undervisning. Om undervisningen är helhetsskapande kan också årskurshelheterna i läroplanen vara helhetsskapande.

Elevernas alla individuella planer ska utarbetas utgående från den gemensamma läroplanen. I läsårsplanen ska preciseras hur läroplanen kommer att genomföras i den enskilda skolan under läsåret. Förordningen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att informera eleverna och deras vårdnadshavare om centrala frågor som fastställs i läsårsplanen.

Samarbete kring läroplanen och läsårsplanen bidrar till att alla parter förbinder sig till de gemensamma målen och ökar enhetligheten i undervisningen och det fostrande arbetet. Utbildningsanordnaren ska se till att personalen inom undervisningsväsendet har möjlighet att delta i samarbetet samt främja samarbetet både mellan läroämnena och mellan aktörer inom olika sektorer. Det ska finnas möjlighet att delta oberoende av hur planerna utarbetas. Eleverna ska enligt lagen ges möjlighet att delta i beredandet av läroplanen och de planer som anknyter till den. Det är viktigt att också vårdnadshavarna har möjlighet att delta i läroplansarbetet, utarbetandet av läsårsplan och i planeringen av skolans verksamhet, i synnerhet gällande målen för fostran, verksamhetskulturen och samarbetet mellan hem och skola. Det är särskilt viktigt att eleverna och vårdnadshavarna kan delta i arbetet på ett meningsfullt och mångsidigt sätt. Elevernas utvecklingsstadium ska beaktas då man planerar deras delaktighet.

Samarbete med aktörer utanför skolan berikar skolarbetet och knyter det till det omgivande samhället. Till de delar läroplanen berör elevvård och samarbete mellan hem och skola förpliktar lagen om grundläggande utbildning utbildningsanordnaren att utarbeta läroplanen i samarbete med de myndigheter som ansvarar för social- och hälsovårdstjänsterna inom välfärdsområdet. Det behövs även samarbete med övriga förvaltningar för att kunna garantera alla elevers skolgång, trygghet, säkerhet och välbefinnande. Samarbete med andra organisationer och olika experter förbättrar ytterligare kvaliteten på planerna och skolarbetet.

En elev har enligt lagen om grundläggande utbildning rätt att varje skoldag få undervisning enligt läroplanen. Utbildningsanordnaren ska se till att denna rättighet uppfylls och alla som arbetar med eleverna ska verkställa den läroplan som utbildningsanordnaren godkänt och följa övriga normer som reglerar arbetet.

Den allmänna delen av läroplanen för staden Jakobstads grundskolor består av gemensamma kommunala avsnitt som de enskilda skolorna vid behov kan precisera i skolans läsårsplan. Undervisningsspråket i staden Jakobstads grundskolor är antingen svenska eller finska. Läroplanerna utarbetas i samarbete mellan de båda språkgrupperna, men godkänns separat på svenska och på finska.

Eleverna deltar i sammanställningen av läroplanen både på kommunal nivå och på skolnivå. Också vårdnadshavarna är med i läroplansarbetet. De delar som gäller elevvården och samarbetet mellan hem och skola utarbetas i samarbete med de myndigheter som ordnar social- och hälsovårdstjänster inom välfärdsområdet. Småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen lyder under samma förvaltning detta gör att kontinuiteten mellan förskole- och nybörjarundervisningen blir naturlig.

Värdegrunden för den grundläggande utbildningen baserar sig på ett omfattande nätverkssamarbete mellan olika förvaltningar och andra aktörer. Eleverna, vårdnadshavarna och stadsborna har hörts under beredningen.

Nämnden för bildning och välfärds svenska och finska skolsektion godkänner den kommunala och de skolvisa läsårsplanerna för respektive språkgrupp.

1.3. Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen

Utbildningsanordnaren ska utvärdera sin utbildning och utbildningens effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen är att utveckla utbildningen och förbättra förutsättningarna för lärande. Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen och läsårsplanen är en del av denna utvärderingsskyldighet.

I utbildningsanordnarens och skolornas interna utvärderingar kan resultaten från nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt och de nationella kvalitetskriterierna för den grundläggande utbildningen användas. Samarbete med eleverna, vårdnadshavarna och andra aktörer främjar öppen och konstruktiv självvärdering.

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Utbildningsanordnaren kan granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbete.

Skolan planerar och utvärderar årligen sin verksamhet i sin läsårsplan. Utvärderingen baserar sig på målsättningar gällande verksamheten fastställda av fullmäktige samt utvärdering av kvalitetskriterierna inom den grundläggande utbildningen.

1.4. Uppgörandet av den lokala läroplanen och centrala beslut gällande undervisningen

Den lokala läroplanen, de läsårsplaner som förtydligar denna och övriga planer ska uppgöras med beaktande av ovan beskrivna mål och principer på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Utbildningsanordnaren kan besluta om att till skolorna delegera beslut som ingår i läroplanen och om uppgörandet av en skolspecifik läroplan.

I detta underkapitel anges de frågor som ska avgöras lokalt och beskrivas i läroplanen, som inte tas upp i andra kapitel. I varje huvudkapitel i grunderna för läroplanen anges närmare vilka frågor som ska avgöras och beskrivas i ifrågavarande kapitel i den lokala läroplanen.

Utbildningsanordnaren ska besluta om lösningar och förfaringssätt i anslutning till uppgörandet av den lokala läroplanen:

- *om den läroplan som utarbetas ska vara gemensam för skolorna, helt eller delvis skolspecifik, regional eller om man löser det på annat sätt*
- *för vilka undervisningsspråk läroplanen utarbetas och godkänns (svenska, finska, samiska och vid behov för något annat undervisningsspråk)*
- *läroplanens struktur, i vilken ordning behandlas frågorna och i vilken form publiceras läroplanen*
- *hur personalen och eleverna och deras vårdnadshavare är delaktiga när läroplanen utarbetas, utvärderas och utvecklas och hur vårdnadshavarnas olika möjligheter att delta beaktas*
- *hur samarbetet med förskoleundervisningen och övrig småbarnspedagogik samt med läroanstalter som representerar utbildning som följer efter den grundläggande utbildningen ordnas då läroplanen utarbetas*

- *vilka andra aktörer som deltar då läroplanen utarbetas och förverkligas och hur samarbetet ordnas*
- *hur lokala särdrag och behov, information från utvärderingar och utvecklingsarbete samt mål för utveckling och övriga lokala planer beaktas då läroplanen utarbetas*
- *om den skolspecifika jämställdhetsplanen i enlighet med lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män ska ingå i läroplanen eller om den ska utarbetas som en fristående plan*
    - *Enligt lagen ska en jämställdhetsplan utarbetas årligen i samarbete med personalen och eleverna; i stället för en årlig genomgång kan planen utarbetas för högst tre år i sänder.*
- *om den skolspecifika planen för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling enligt diskrimineringslagen ingår i läroplanen eller om den utarbetas i form av en separat plan.*
    - *Enligt lagen ska läroanstalterna bedöma hur likabehandling uppnås i deras verksamhet och vidta de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. Läroanstalterna ska ha en plan för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling och de ska ge eleverna och deras vårdnadshavare möjlighet att bli hörda om de främjande åtgärderna.*

Utbildningsanordnaren ska i läroplanen besluta och beskriva följande om uppgörandet och utvecklingen av läroplanen:

- *hur samarbetet med de myndigheter som ordnar social- och hälsovårdstjänster inom välfärdsområdet ordnas när man gör upp de avsnitt som behandlar elevvård och samarbete mellan hem och skola*
- *hur man följer upp att läroplanen genomförs och hur läroplanen utvärderas och utvecklas*
- *vilka är de lokala planer och program som kompletterar och förverkligar läroplanen (till exempel plan för morgon- och eftermiddagsverksamhet, program för hållbar utveckling, jämställdhetsplan, plan för kulturell fostran, informationsstrategi).*

Utbildningsanordnaren ska i läroplanen besluta och beskriva följande om hur undervisningen ska ordnas:

- *hur man främjar enhetligheten i den grundläggande utbildningen och samarbetet i övergångsskedena (inom den grundläggande utbildningen, med förskoleundervisningen och övrig småbarnspedagogik och med läroanstalter som representerar utbildning som följer efter den grundläggande utbildningen)*
- *om undervisningen eller en del av den ordnas i sammansatt klass (se även avsnittet Olika sätt att anordna undervisningen och Frågor som avgörs på lokal nivå som hör ihop med avsnittet Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande)*
- *om undervisningen eller en del av den ordnas som undervisning enligt årskurs eller som årskursintegrerade studier (se även avsnittet Olika sätt att anordna undervisningen och Frågor som avgörs på lokal nivå som hör ihop med avsnittet Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande)*
- *om undervisningen ordnas huvudsakligen indelad i läroämnen eller helt eller delvis som helhetsskapande undervisning; vilka är huvuddragen för hur eventuell helhetsskapande undervisning ordnas*
- *hur undervisningstimmarna fördelas per årskurs mellan gemensamma läroämnen, de valfria timmarna i konst- och färdighetsämnen och valfria ämnen i enlighet med statsrådets förordning (lokal timfördelning)*
- *utbildningsanordnarens språkprogram, på vilken årskurs undervisningen i de olika språken inleds (se även avsnitten om det andra inhemska språket och främmande språk samt avsnittet om Valfrihet i den grundläggande utbildningen)*
- *vilka valfria ämnen som erbjuds eleverna och på vilka årskurser de undervisas (se även avsnittet om Valfrihet i den grundläggande utbildningen)*
- *eventuell intensifierad undervisning och hur den genomförs; hur intensifieringen syns i timfördelningen och i undervisningens mål och innehåll (se även avsnittet om Valfrihet i den grundläggande utbildningen)*
- *hur elevhandledningen ordnas*

- *i handledningsplanen ska beskrivas elevhandledningens struktur, förfaringssätt, arbets- och ansvarsfördelning, arbete i sektorsövergripande nätverk, samarbete mellan hemmet och skolan i frågor som gäller handledning, intensifierad personlig elevhandledning, fortsatt handledning i studier efter den grundläggande utbildningen, samarbete med arbetslivet samt arrangemang för arbetsorientering (se även den uppgiftsbeskrivning för elevhandledningen som ingår i årskurshelheterna).*

Jakobstads kommunala läroplan för den grundläggande utbildningen 2016 bygger på *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Den kommunala läroplanen för det svenskspråkiga skolväsendet har godkänts 20.06.2016.

Läroplansarbetet för årskurserna 1 - 9 har delvis skett i samarbete med grannkommunerna Karleby, Kronoby, Larsmo, Nykarleby och Pedersöre. Skolväsendets egen arbetsgrupp har bearbetat materialet från de regionala ämnesgrupperna. Representanter för klasslärare och ämneslärare har deltagit i diskussionsmöten och utformningen av de olika läroämnena i läroplanen. Skoldirektören och rektorerna har deltagit i arbetet med den allmänna delen av läroplanen. Representanter för social- och hälsovårdsmyndigheter och föräldraföreningar har även hörts.

I Jakobstad bygger vi upp framtidens skola, en skola där inlärningen ses som en öppen och flexibel process som sker i samverkan med andra. Vilket rum som helst kan användas för undervisning och tekniken smälter in som en naturlig del av lärmiljön.

Vår målsättning med denna läroplan är att den skall vara ett stöd och ge vägledning i det praktiska skolarbetet.

1.4.1. Lokal timfördelning

Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen.

Läroämne	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Sammanlagt
Modersmål och litteratur	7	7	5	5	4	4	3	3	4	42
A1-språk (finska)	1	1	2	2	2	3	2	3	2	18
B-språk (tyska)	------									0
Frivilligt A2-språk (engelska)	------			2	2	2	2	2	2	12
Matematik	3	3	4	4	4	3	3	4	4	32
Omgivningslära	2	2	3	3	2	2				14
Biologi och geografi [1]							2	2,5	2,5	7
Fysik och kemi [1]							2	2,5	2,5	7
Hälsokunskap [1]							1	1	1	3
Religion/livsåskådning	1	1	1	1	2	1	1	1	1	10
Historia och samhällslära [2]	------				2	3	2	2	3	12
Musik	1	1	1	1	1	1	1	1		8
Bildkonst	1	1	1	2	1	1	1,5	0,5		9
Slöjd	2	2	2	1	1	1	2			11
Gymnastik	2	2	3	2	2	2	3	2	2	20
Huslig ekonomi	------						3			3
Valfria konst- och färdighetsämnen [3]				2	2	2	1	2	2	11
Elevhandledning	------						0,5	0,5	1	2
Valfria ämnen (9h) [3]	------				1	2		3	3	9
Elevens timmar	20	20	22	25	26	27	30	30	30	**230**
minimitimmar	(19)	(19)	(22)	(24)	(25)	(25)	(29)	(29)	(29)	(222)

------ = Undervisning i läroämnet kan ges i ifrågavarande årskurser, om så fastställs i läroplanen.
[1] = Undervisning i ämnet ges integrerat inom ramen för omgivningslära i årskurs 1 -6.
[2] = Undervisning i samhällslära ges i årskurs 5-6 under minst två årsveckotimmar och i årskurs 7-9 under minst tre årsveckotimmar
[3] = *Valfria timmar i konst- och färdighetsämnen* placeras i åk 4 och åk 5 enligt skolornas prioritering (bör framgå i läsårplan) samt i åk 6 en årsveckotimme i slöjd och en årsveckotimme i gymnastik.
Valfria ämnen i åk 5 en årsveckotimme till omgivningslära, i åk 6 en årsveckotimme till matematik och en årsveckotimme till omgivningslära.

Godkänd i Bildningsnämnden den 21.10.2015 (BILDN 2015/§115)

1.4.2. Språkprogram

Inom den grundläggande utbildningen läser man som A-språk (A1-språk) finska och undervisningen inleds i årskurs 1. Frivilligt språk (A2-språk) från och med årskurs 4 är engelska.

Inom de valfria ämnena erbjuds eleverna möjlighet att fr.o.m. årskurs 8 läsa B2-språk. Beträffande de frivilliga språk som inleds i årskurs 8 kan svenskspråkiga sektionen i samband med godkännandet av läsårsplanen besluta om undervisningsgruppen kan anses vara tillräckligt stor för att undervisningen skall kunna inledas. Eleven bör ges möjlighet att fullfölja sitt valda språkprogram även om justeringar i skolväsendets språkprogram skulle ske under studiernas gång.

Språkprogrammet för språkbadsundervisningen avviker från det ovannämnda och presenteras i kapitel 10.

Språk	**Inleds i åk.**	**Gäller åk.**	**Veckotimmar / åk.**
A1 - språk / finska	1	1 - 9	se timplanen
A2 - språk / engelska	4	4 - 9	se timplanen
B1 - språk	3	3 - 9	se timplanen
B2 - språk	8	8 - 9	ingår i valfria ämnen

1.4.3. Enhetligheten i den grundläggande utbildningen och samarbetet i övergångsskedena

Den grundläggande utbildningen ska utvecklas som en läroplansmässigt och pedagogiskt sammanhängande helhet. Den grundläggande utbildningen indelas enligt statsrådets förordning i helheter som består av årskurserna 1–2, 3–6 och 7–9. Årskurserna ska bilda en enhetlig didaktisk och logisk pedagogisk kontinuitet. Samarbete med förskoleundervisningen ökar långsiktigheten i arbetet. Utbildningsanordnaren ska garantera samarbete och enhetlighet i undervisningen, oberoende av om förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen eller olika årskurser i den grundläggande utbildningen administrativt fungerar i olika enheter eller byggnader. I mån av möjlighet ska man även samarbeta med läroanstalter inom följande utbildningsstadium.

Verksamhetskulturen spelar en central roll när det gäller att skapa enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Den inverkar alltid på hur eleverna upplever kvaliteten i skolarbetet. En skolas verksamhetskultur är dess historiskt och kulturellt formade sätt att arbeta. Verksamhetskulturen kan utvecklas och förändras. Den är en helhet som bygger på

- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- ledning samt organisering, planering, genomförande och utvärdering av arbetet
- kompetens som finns i skolan och hur man utvecklar skolans verksamhet
- pedagogik och professionalitet
- kommunikation, atmosfär, daglig praxis och lärmiljöer.

Verksamhetskulturen formas av både medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. De vuxnas sätt att agera överförs till eleverna, som tillägnar sig skolans värden, attityder och vanor. Till exempel överförs modeller för kommunikation och språkbruk samt könsroller till eleverna. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan och lägga märke till icke-önskvärda drag och korrigera dem.

Verksamhetskulturen syns mest i de gemensamma handlingssätten. All verksamhet i den grundläggande utbildningen ska utformas så att den stödjer målen för undervisning och fostran. Skolans verksamhetskultur ska stödja att alla förbinder sig till målen och främja att den

gemensamma värdegrunden och synen på lärande förverkligas i skolarbetet. En förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen är en öppen, interaktiv diskussion där alla är delaktiga och där man uppskattar varandra och skapar förtroende för varandra.

Med verksamhetskultur avses den praktiska tolkningen och tillämpningen av skolans uppgift att fostra och undervisa. Officiella och inofficiella regler, handlings- och beteendemodeller, värderingar och principer, konsekvens och helhetssyn speglas i den anda som råder i skolan. Till verksamhetskulturen hör också verksamheten i skolan utanför lektionerna, såsom fester, temadagar och olika evenemang.

Inom den svenska grundläggande utbildningen i Jakobstad följs en indelning i skolor med årskurserna 1 - 5 och en skola med årskurserna 6 - 9. I årskursena 1 - 5 handhas undervisningen huvudsakligen av klasslärare. I årskurserna 6 - 9 handhas undervisningen av både klasslärare och ämneslärare.

Förskolans undervisning sker i skolmiljö.

1.4.4. Handlingsplan för elevhandledningen

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten bildar en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

I årskurserna 1–2 genomförs elevhandledningen som en integrerad del av den övriga undervisningen och skolans verksamhet. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Handledningen ska främja utvecklingen av elevernas studievanor och -färdigheter samt stödja eleverna att gradvis börja ta ansvar för skolarbetet, sina egna uppgifter och sin egendom. Eleverna ska få handledning i att ställa upp individuella mål samt uppmuntrande och vägledande respons på hur målen nåtts på ett sådant sätt att förmågan att lära sig stärks. Med tanke på målen för elevhandledningen är det viktigt att välja sådana arbetssätt och ge respons på ett sådant sätt att eleverna kan bilda sig en positiv uppfattning om sig själva

som elever och som medlemmar i gruppen. Eleverna ska handledas till att utveckla sina sociala färdigheter och sin förmåga att arbeta i grupp. De uppmuntras även till aktiv delaktighet i sin närmiljö. Med hjälp av elevhandledningen läggs grunden för samarbetet mellan hem och skola i ett tidigt skede av den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna att göra de första valen gällande utbildning och hjälpa dem att förstå valens betydelse för framtida studier. Eleverna bekantar sig med olika yrken och med arbetslivet utgående från de yrken som finns representerade i skolan och i deras närmaste omgivning.

I årskurserna 3–6 genomförs elevhandledningen huvudsakligen som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Man kan också reservera lektioner för elevhandledning på det sätt som fastställs i läroplanen. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Utöver den egna skolan och närmiljön kan även företag och andra samarbetsparter i den närmaste omgivningen fungera som lärmiljöer. Elevhandledningen ska stödja eleverna att hitta och utveckla studiestrategier, stärka deras förmåga att ställa upp individuella mål och utvärdera hur målen nås samt bidra till att utveckla förmågan att lära sig. Handledningen ska hjälpa eleverna att tillägna sig olika färdigheter och metoder som behövs för att lära sig, arbeta, inhämta kunskap och hantera information i studierna. De ska också lära sig att identifiera läroämnenas särdrag samt att välja lämpliga inlärningsstrategier för varje läroämne. Handledningen ska stödja utvecklandet av elevernas sociala färdigheter och färdigheter att arbeta i grupp. Elevhandledningen ska utveckla färdigheter som behövs i livet och stärka elevernas positiva uppfattning om sig själva som elever. Eleverna ska vägledas att identifiera och värdesätta både sina egna och andras styrkor, förmågor och färdigheter. De ska stödjas att ta ansvar för sitt liv, sina studier, sina val och sin medverkan som aktiva medlemmar och aktörer i gruppen och närmiljön. Eleverna ska ges möjligheter att delta och påverka i skolgemenskapen och närmiljön, för att de småningom ska få en uppfattning om sina möjligheter att påverka i samhället. Via elevhandledningen ska eleverna bekanta sig med yrken, arbetsplatser och näringsliv i den närmaste omgivningen. Syftet med eventuella studiebesök och exkursioner är att ge eleverna en bild av arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Genom besöken väcks också elevernas intresse för olika yrken.Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna när det gäller att få information och göra val förknippade med studierna. De ska ha möjlighet till personliga handledningssamtal om studier och val och att få svar på olika frågor gällande lärande och skolgång.

I årskurserna 7-9 har elevhandledningen som uppdrag att stödja elevernas övergång till lärmiljöerna och arbetssätten i årskurserna 7–9. I årskurserna 7–9 vägleds varje elev fortsättningsvis att utveckla sin förmåga att lära sig och sina studiefärdigheter. Eleverna får hjälp med att förstå hur deras val inverkar på studierna och framtiden. Elevhandledningen har tillsammans med de övriga läroämnena som uppdrag att klargöra läroämnenas betydelse för fortsatta studier och arbetslivsfärdigheter samt att utöka elevernas kunskaper om arbetslivet, olika arbetsuppgifter, entreprenörskap och framtida kompetensbehov. Studiehandledaren har huvudansvaret för elevhandledningen. Elevhandledningens uppdrag är att öka elevernas beredskap att klara sig i föränderliga livssituationer och i övergångsskeden i studier och yrkeskarriär. Eleverna ska få lära sig att använda och utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster. Handledningen ska stärka elevernas företagsamhet och förmåga att ta egna initiativ i beslut som gäller deras utbildnings- och karriärval. I samarbete med den mottagande läroanstalten och vårdnadshavarna ska elevhandledningen ge eleverna information och möjlighet att bekanta sig med utbildnings- och studiealternativ efter grundskolan. Handledningen har som uppgift att bidra till att studierna slutförs och att med hjälp av planering av fortsatta studier i samband med gemensam ansökan stödja övergången till studier efter den grundläggande utbildningen.

Elevhandledningens uppdrag, struktur och centrala innehåll beskrivs noggrannare i läroplanens ämnesdel.

Handledningsplanen som en del av den lokala läroplanen preciseras i skolans läsårsplan och är i korthet en beskrivning av hur arbetet ska organiseras.

1.4.5. Samarbete med social- och hälsovårdsmyndigheter

Samarbete med aktörer utanför skolan berikar skolarbetet och knyter det till det omgivande samhället. Till de delar läroplanen berör elevvård och samarbete mellan hem och skola förpliktar lagen om grundläggande utbildning utbildningsanordnaren att utarbeta läroplanen i samarbete med de myndigheter som ansvarar för social- och hälsovårdstjänster inom välfärdsområdet. Det behövs även samarbete med övriga förvaltningar för att kunna garantera alla elevers skolgång, trygghet, säkerhet och välbefinnande. Samarbete med andra organisationer och olika experter förbättrar ytterligare kvaliteten på planerna och skolarbetet.

Samarbetet med de myndigheter som ansvarar för social- och hälsovårdstjänster beskrivs närmare i de kapitlen som behandlar elevvård. Till de skolvisa läsårplanerna bifogas skolans elevvårdsplan. Elevårdsarbetets struktur och organisation beskrivs närmare i kapitel 8.

1.4.6. Planer och program som kompletterar läroplanen

Läroplanen ska främja en fortlöpande utveckling av undervisningens kvalitet och stärka utbildningens kontinuitet. Den ska skapa en god grund för övergången från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium. Läroplanen har utarbetats med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- plan för småbarnspedagogik
- förskoleundervisningens läroplan
- plan för morgon- och eftermiddagsverksamheten
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen
- likabehandlingsplan enligt lagen om likabehandling
- plan för hållbar utveckling, kulturell fostran och övriga planer och beslut som utbildningsanordnaren fattat i synnerhet angående utbildning, barn, ungdomar och familjer.

2. Den grundläggande utbildningen som grund för allmänbildning

Den grundläggande utbildningen ska lägga grunden för elevernas allmänbildning. Kommunen är skyldig att ordna grundläggande utbildning för de barn i läropliktsåldern som bor inom kommunens område. Förpliktelserna som styr den grundläggande utbildningen grundar sig på grundlagen, lagen och förordningarna om grundläggande utbildning, statsrådets förordning och grunderna för läroplanen. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning och internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då undervisningen ordnas. Den grundläggande utbildningen bygger på en gemensam värdegrund och syn på lärande.

2.1. Förpliktelser som styr undervisningen

Den grundläggande utbildningen ska följa de enhetliga nationella grunderna för läroplanen enligt lagen om grundläggande utbildning. Utbildningen ska ordnas utgående från elevernas ålder och förutsättningar och främja en sund uppväxt och utveckling. Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om grundläggande utbildning ska barnets bästa i första hand beaktas. Utbildningen ska genomföras i samarbete med hemmen.

Eleverna har rätt att få undervisning enligt läroplanen samt elevhandledning och tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår. Undervisningsgrupperna ska sammansättas så att målen i läroplanen kan nås i undervisningen. Eleverna har rätt till avgiftsfri undervisning, avgiftsfria läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial. Eleverna har dessutom rätt att avgiftsfritt få den elevvård som förutsätts för att de ska kunna delta i undervisningen samt studiesociala förmåner och tjänster enligt lagen. Elevvården regleras av lagen om elev- och studerandevård. Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö. Eleven ska varje skoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad. Måltidssituationen ska vara övervakad.

Enligt Finlands grundlag och lagen om likabehandling får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, etniskt eller nationellt ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, sexuell läggning, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hens person. Jämställdhetslagen förpliktar alla läroanstalter att se till att alla har lika möjligheter till utbildning, oberoende av kön. Undervisningen och lärostoffet ska stödja syftet med jämställdhetslagen.

Undervisningen ska dessutom ordnas med beaktande av bestämmelser om undervisningspersonalens antal och behörighet och föreskrifter om bl.a. säkerhet och arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd, upphovsrätt samt bestämmelser om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn.

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna är en grundläggande historisk och etisk tolkning av betydelsen av mänskliga rättigheter. Finland har förbundit sig att följa de flesta internationella avtal om mänskliga rättigheter som förutsätter att varje barns lärande och välbefinnande ska tryggas. De mest centrala är FN:s konvention om barnets rättigheter, den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter det vill säga den s.k. ESK-konventionen, Europakonventionen samt FN:s konvention om handikappades rättigheter. För att trygga samernas rättigheter ska dessutom FN:s deklaration om urfolkens rättigheter beaktas.

FN:s konvention om barnets rättigheter ger juridisk grund för den grundläggande utbildningen. Enligt konventionen är alla som arbetar med eller för barn skyldiga att följa avtalets grundläggande principer, som är att alla barn har samma rättigheter och lika värde, att barnet ska skyddas mot diskriminering, att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn, att alla barn har rätt till skydd, omvårdnad och utveckling och att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad. Enligt konventionen har varje barn rätt till ett gott liv och till individuell, fysisk, psykisk, andlig, moralisk och social utveckling.

Den grundläggande utbildningen baseras på en gemensam värdegrund och inlärningssyn och lägger grunden för elevernas allmänbildning. Skolans läroplan ska följa de enhetliga nationella grunderna för läroplanen enligt lagen om grundläggande utbildning. Den skolvisa läroplanen består av texter gemensamma för samtliga skolor i staden samt skolvisa delar som framkommer i skolornas läsårsplaner.

Utbildningen ska ordnas utgående från elevernas ålder och förutsättningar och främja en sund uppväxt och utveckling. Utbildningen ska genomföras i samarbete med hemmen. Eleverna har rätt att få undervisning enligt läroplanen samt elevhandledning och tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår. Undervisningsgrupperna ska sammansättas så att målen i läroplanen kan nås i undervisningen.

Eleverna har rätt till avgiftsfri undervisning, avgiftsfria läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial. Eleverna har dessutom rätt att avgiftsfritt få den elevvård som förutsätts för att de ska kunna delta i undervisningen samt studiesociala förmåner och tjänster enligt lagen.

Enligt Finlands grundlag och lagen om likabehandling får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, etniskt eller nationellt ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, sexuell läggning, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hens person.

Jämställdhetslagen förpliktar alla läroanstalter att se till att alla har lika möjligheter till utbildning, oberoende av kön. Undervisningen och lärostoffet ska stödja syftet med jämställdhetslagen.

Finland har förbundit sig att följa de flesta internationella avtal om mänskliga rättigheter som förutsätter att varje barns lärande och välbefinnande ska tryggas. Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter är alla som arbetar med eller för barn skyldiga att följa avtalets grundläggande principer, som är att alla barn har samma rättigheter och lika värde, att barnet ska skyddas mot diskriminering, att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn, att alla barn har rätt till skydd, omvårdnad och utveckling och att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Värdegrunden för den grundläggande utbildningen i Jakobstad tar hänsyn till det ovan nämnda, och samtliga skolor arbetar enligt denna värdegrund.

2.2. Värdegrunden för den grundläggande utbildningen

Alla elever är unika och har rätt till god undervisning

Den grundläggande utbildningen bygger på övertygelsen om att barndomen har ett egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt i sig. Var och en har rätt att växa till sin fulla potential som människa och samhällsmedlem. I detta behöver eleven uppmuntran och individuellt stöd. Eleven behöver känna sig hörd och uppskattad i skolgemenskapen samt känna att hen får stöd för sitt lärande och välbefinnande. Lika viktigt är också erfarenheten av delaktighet och av att tillsammans bidra till det gemensamma arbetet och välbefinnandet.

Varje elev har rätt till god undervisning och att lyckas i skolarbetet. I takt med att eleverna lär sig formar de sin identitet, människosyn, världsbild och världsåskådning samt sin plats i världen. Samtidigt skapar eleverna en relation till sig själva, andra människor, samhället, naturen och olika kulturer. Att marginaliseras från lärande innebär att rätten till bildning inte förverkligas och detta utgör ett hot mot växande och utveckling. Den grundläggande utbildningen ska skapa möjligheter för livslångt lärande, som är en förutsättning för ett gott liv.

Betydelsen av värdegrundsarbetet i skolan ökar i en värld, där det multimediala informationsflödet, globala nätverk, sociala medier och kamratrelationer formar barnens och de ungas värderingar. Värdediskussioner som förs tillsammans med eleverna ger dem förutsättningar att känna igen och definiera värden och värderingar som de konfronteras med samt att kritiskt reflektera kring

dem. Eleverna ska få stöd i att utveckla sin egen värdegrund. Gemensam reflektion kring värderingar i skolan och hemmen och det samarbete som bygger på denna bidrar till att trygga elevernas helhetsmässiga välbefinnande. Skolans personal ska bemöta hemmens olika religioner, åskådningar, traditioner samt hemmens olika syn på fostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation.

Humanitet, bildning, jämlikhet och demokrati

Den grundläggande utbildningen ska stödja elevernas utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. I denna utveckling är motsättningar mellan strävan och rådande verklighet oundvikliga. Bildning innebär bland annat att kunna hantera dessa motsättningar på ett etiskt och empatiskt sätt och våga försvara det goda. Bildning innebär att både individuellt och i grupp kunna fatta beslut utgående från etisk reflektion, en annan människas situation och kunskap. Etiska och estetiska aspekter ger upphov till reflektion över vad som är värdefullt i livet. Bildning syns i sättet att förhålla sig till sig själv, till andra människor, till omgivningen och till kunskap samt i sättet och viljan att agera. En bildad människa strävar efter att handla rätt och att respektera sig själv, sin omgivning och andra människor. En bildad människa kan använda information på ett kritiskt sätt. Bildning innefattar också strävan till självreglering och ansvar för sin egen utveckling och sitt eget välbefinnande.

Den grundläggande utbildningen grundar sig på respekt för liv och mänskliga rättigheter och på att man försvarar dessa. Den grundläggande utbildningen ska främja välbefinnande, demokrati och aktiv medverkan i medborgarsamhället. Jämlikhet och en allmän princip om alla människors lika värde är ett centralt mål för den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska främja ekonomisk, social och regional jämlikhet och jämställdhet mellan könen. Undervisningen ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Skolan och undervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

Kulturell mångfald är en rikedom

Den grundläggande utbildningen bygger på det mångskiftande finländska kulturarvet som har formats och kontinuerligt formas genom växelverkan mellan olika kulturer. Undervisningen ska stödja elevernas kulturella identiteter och sporra dem att aktivt delta i egna kulturella och sociala gemenskaper och också till att de intresserar sig för andra kulturer. Samtidigt ska undervisningen stärka uppskattningen för kreativitet och kulturell mångfald, främja kulturell och interkulturell kommunikation och på så sätt lägga grund för en kulturellt hållbar utveckling.

Inom den grundläggande utbildningen möts människor med olika kulturell och språklig bakgrund och bekantar sig med olika seder och bruk, synsätt och livsåskådningar. Eleverna ska handledas att lära sig att se saker utifrån andra människors livssituationer och förhållanden. Att lära sig tillsammans över språk-, kultur-, religions- och livsåskådningsgränserna skapar förutsättningar för genuin kommunikation och gemenskap. Den grundläggande utbildningen ska ge en grund för ett världsmedborgarskap som respekterar de mänskliga rättigheterna och som sporrar till positiva förändringar.

Nödvändigheten av en hållbar livsstil

Människan är en del av naturen och helt beroende av livskraftiga ekosystem. Att förstå detta är centralt i att växa som människa. Den grundläggande utbildningen ska främja en hållbar livsstil och eko-social bildning. Hållbar utveckling och livsstil kan ses ur ett ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt perspektiv. Den ledande tanken inom eko-social bildning är att skapa en livsstil och kultur som värnar om människans okränkbara värde och ekosystemens mångfald och förmåga att förnya sig samt att samtidigt bygga en kunskapsbas för en cirkulärekonomi som grundar sig på hållbar användning av naturresurser. Eko-social bildning innebär förståelse i synnerhet för allvaret i klimatförändringen och en strävan att främja en hållbar livsstil.

Människan utvecklar, använder och fattar beslut om teknologi utifrån sina värderingar. Människan bär ansvar för att styra teknologin i en riktning som tryggar människans och naturens framtid. Inom den grundläggande utbildningen ska man reflektera över konflikter mellan konsumtions- och produktionssätt som står i strid med en hållbar framtid. Dessutom ska man tillsammans försöka

hitta och tillämpa lösningar, som korrigerar en icke-hållbar livsstil. Den grundläggande utbildningen ska öppna perspektiv mot ett globalt ansvar som sträcker sig över generationer.

Uppföljning och utvärdering av hur *värdegrunden* förverkligas ingår i de skolvisa läsårsplanerna i Jakobstad.

2.3. Synen på lärande

Grunderna för läroplanen har utarbetats utgående från en syn på lärande där eleven har en aktiv roll. Eleven ska lära sig att ställa upp mål och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. Lärandet är en oskiljbar del i den process då individen växer som människa och då man skapar ett gott samhällsliv. Att använda språket, kroppen och olika sinnen har stor betydelse för tänkande och lärande. Eleven tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter och lär sig samtidigt att reflektera över sitt lärande, sina upplevelser och sina känslor. Positiva känslor, glädje över att lära och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar eleven att utveckla sin kompetens.

Lärandet sker genom kommunikation med andra elever, lärare och andra vuxna samt i olika grupper och sammanhang och i olika lärmiljöer. Lärande innebär individuellt och gemensamt arbete, tankeverksamhet, planering och utforskning samt mångsidig utvärdering av dessa processer. Därför har elevernas vilja och växande förmåga att arbeta och lära sig tillsammans stor betydelse för lärprocessen. Eleverna ska också lära sig att beakta följderna av sitt arbete och hur det påverkar andra människor och omgivningen. Gemensamt lärande främjar elevernas problemlösningsförmåga och förmåga att tänka kreativt och kritiskt samt förmågan att förstå olika perspektiv. Det bidrar också till att vidga elevernas intresseområden. Lärande är mångfacetterat och knutet till det som eleven ska lära sig, till tid och plats.

Att utveckla färdigheter att lära sig är grunden för målinriktat och livslångt lärande. Därför ska eleven uppmuntras att reflektera över sina sätt att lära sig och att använda denna kunskap till att främja sitt lärande. En elev som är medveten om och tar ansvar för sin lärprocess lär sig att handla allt mer självständigt. Under lärprocessen utvecklas elevens förmåga att arbeta och tänka och eleven lär sig att förutse och planera olika faser i lärandet. För att eleverna ska kunna lära sig nya begrepp och fördjupa sin förståelse för det som de lär sig, ska de handledas att koppla innehållet och de nya begreppen till sina tidigare kunskaper. Lärande är en kumulativ process som ofta kräver lång och ihärdig träning.

Lärprocessen och motivationen styrs av elevens intressen, värderingar, arbetssätt och känslor samt erfarenheter och uppfattningar om sig själv som lärande individ. Elevens självbild i kombination med självkänslan och tron på sin egen förmåga inverkar på hurdana mål eleven ställer upp för sig. Uppmuntrande respons under lärprocessen stärker elevens tro på sina egna möjligheter. Att ge och få mångsidig, positiv och realistisk respons är en viktig del i en kommunikation som både stödjer lärandet och vidgar intresseområdena

Uppföljning och utvärdering av att *synen på lärande* förverkligas ingår i de skolvisa läsårsplanerna i Jakobstad.

2.4. Frågor som avgörs på lokal nivå

Värdediskussionerna utgör grunden både för uppgörandet av läroplanen och för det gemensamma undervisnings- och fostringsarbetet. Man beslutar lokalt om hur värdediskussionerna ska förverkligas vid uppgörandet av läroplanen och i övrigt regelbundet under skolarbetets gång. Samtidigt besluts också om hur man skapar möjligheter för personalen, eleverna och vårdnadshavarna samt andra eventuella samarbetspartner att delta i diskussionen.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- eventuella lokala aspekter eller prioriteringar som kompletterar den grundläggande utbildningens värdegrund och syn på lärande och hur dessa kommer till uttryck (till övriga

delar kan den text som finns i grunderna för läroplanen gällande värdegrunden och synen på lärande användas som sådan)
- hur man följer upp och utvärderar att värdegrunden och synen på lärande förverkligas.

Eventuella skolvisa kompletteringar skrivs in i skolans läroplan och/eller läsårsplanen i enlighet med utbildningsanordnarens beslut.

3. Den grundläggande utbildningens uppdrag och allmänna mål

3.1. Den grundläggande utbildningens uppdrag

Den grundläggande utbildningen är stommen i utbildningssystemet och samtidigt en del av den kontinuerliga utbildningsprocess som börjar i förskolan. Den grundläggande utbildningen ska ge eleverna möjlighet att lägga grunden för en bred allmänbildning och att fullgöra sin läroplikt. Den ska också ge eleverna förutsättningar och behörighet för studier på andra stadiet. Den ska hjälpa eleverna att hitta sina egna styrkor och att med hjälp av lärandet bygga en framtid.

Den grundläggande utbildningen har förutom uppdraget att undervisa och fostra ett samhälleligt uppdrag, ett kulturellt uppdrag och ett framtidsuppdrag. Den grundläggande utbildningen ska utvecklas enligt principen om inkludering. Man ska se till att utbildningen är tillgänglig och fri från hinder.

Varje skola som ger grundläggande utbildning har som uppdrag att undervisa och fostra. Detta innebär att varje elevs lärande, utveckling och välbefinnande ska stödjas i samarbete med hemmen. Den grundläggande utbildningen ska erbjuda eleverna möjlighet att på ett mångsidigt sätt utveckla sin kompetens. Den ska ge eleverna en positiv identitet som människor, lärande individer och samhällsmedlemmar. Undervisningen ska främja delaktighet och en hållbar livsstil samt stödja elevernas utveckling till medlemmar i ett demokratiskt samhälle. Den grundläggande utbildningen ska fostra eleverna till kännedom om de mänskliga rättigheterna och till att de högaktar och försvarar dem.

Den grundläggande utbildningens samhälleliga uppdrag är att främja jämlikhet, likabehandling och rättvisa. Den grundläggande utbildningen ökar humankapitalet och det sociala kapitalet. Humankapitalet består av kompetens och det sociala kapitalet av kontakter, kommunikation och förtroende mellan människorna. Tillsammans främjar de individens och samhällets välbefinnande och utveckling. Den grundläggande utbildningens uppdrag är att för sin del förebygga ojämlikhet och utslagning och att främja jämställdhet mellan könen. Den grundläggande utbildningen ska på ett jämlikt sätt uppmuntra flickor och pojkar i studierna i olika läroämnen och öka kunskapen och insikten om könets mångfald. Varje elev ska få hjälp med att upptäcka sina möjligheter och skapa sin lärstig utan könsbundna rollmodeller.

Den grundläggande utbildningens kulturella uppdrag är att främja mångsidig kulturell kompetens och en högaktning av kulturarvet samt att stödja eleverna att forma egna kulturella identiteter och egna kulturella kapital. Undervisningen ska öka förståelsen för kulturell mångfald och hjälpa eleverna att se kulturer som en obruten följd av det förflutna, nutiden och framtiden, där var och en aktivt kan medverka.

Omvärldens förändringar påverkar oundvikligen såväl elevernas utveckling och välbefinnande som skolans verksamhet. I den grundläggande utbildningen ska eleverna lära sig att vara öppna för förändringsbehov, bedöma dem kritiskt och ta ansvar för val som påverkar framtiden. Global fostran i den grundläggande utbildningen skapar förutsättningar för en rättvis och hållbar utveckling i enlighet med FN:s mål för utveckling. Skolorna ska i mån av möjlighet samarbeta med skolor och utbildningsutvecklare i andra länder. Den grundläggande utbildningen ska inverka positivt och konstruktivt på samhällsutvecklingen både nationellt och internationellt.

3.2. Nationella mål för undervisning och fostran

De nationella målen för undervisning och fostran regleras i lagen om grundläggande utbildning och mera ingående i statsrådets förordning. Målen ska styra utarbetandet av samtliga delar av grunderna för läroplanen. Målen ska också styra det lokala läroplansarbetet och skolarbetet.

Utveckling till humana människor och samhällsmedlemmar

I 2 § i statsrådets förordning framhålls betydelsen av undervisning och fostran. Det centrala målet är att stödja elevernas utveckling till humana och etiskt ansvarsfulla samhällsmedlemmar. Undervisningen och fostran ska också stödja att eleverna utvecklas till harmoniska människor med god självkänsla. Enligt förordningen ska undervisningen främja förståelsen för och kännedomen om kulturer samt traditioner som baserar sig på ideella, ideologiska och religiösa, såsom kristna, grunder. Vidare ska undervisningen främja kännedomen om och förståelsen för den västerländska humanistiska traditionen. Eleverna ska lära sig att respektera livet, andra människor och naturen men också människovärdets integritet, de mänskliga rättigheterna och demokratiska värden i det finländska samhället, såsom jämlikhet och jämställdhet. I bildning ingår också samarbete och ansvar, främjande av hälsa och välbefinnande, ett gott uppförande och strävan efter en hållbar utveckling.

Behövliga kunskaper och färdigheter

Enligt 3 § i förordningen är det huvudsakliga målet med undervisningen att eleverna ska få en bred allmänbildning samt vidga sin världsbild. Det förutsätter såväl kunskaper och färdigheter inom olika vetenskapsgrenar som tvärvetenskapliga kunskaper och kunskaper som kombinerar olika vetenskapsgrenar. Betydelsen av färdigheter ökar. I förordningen konstateras att den kunskap som lärs ut ska stå på vetenskaplig grund. I förordningen fastställs också om mål och anordande av undervisning som ges på annat språk än modersmålet och undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

Främjande av bildning, jämlikhet och livslångt lärande

I 4 § i förordningen beskrivs de mål och principer som ska ligga till grund för undervisningen och fostran samt elevvården. All verksamhet ska stärka jämlikhet och likabehandling i utbildningen samt förbättra färdigheten att lära sig och förutsättningarna för livslångt lärande. I förordningen betonas att lärmiljöerna ska vara interaktiva och att lärande utanför skolan ska ses som en resurs i undervisningsarbetet. Även betydelsen av en verksamhetskultur som främjar växande och lärande och av en fungerande elevvård betonas.

Utgående från målen i statsrådets förordning ska undervisningen ses som en helhet som ska utveckla sådan allmänbildning som behövs i den tid vi lever nu och som skapar grund för livslångt lärande. Utöver kompetens inom olika vetenskapsgrenar ska man sträva till en ämnesöverskridande kompetens. Därför fastställer grunderna för läroplanen såväl mål och innehåll för gemensamma läroämnen som mål för kompetensområden och mångvetenskapliga lärområden som förenar olika läroämnen. För att målen ska nås krävs systematiskt samarbete och utvärdering av hur målen förverkligats.

Därför fastställer grunderna för läroplanen såväl mål och innehåll för gemensamma läroämnen som mål för kompetensområden och mångvetenskapliga lärområden som förenar olika läroämnen. För att målen ska nås krävs systematiskt samarbete och utvärdering av hur målen förverkligats.

3.3. Mångsidig kompetens som mål

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Elevernas värderingar, attityder och vilja att agera påverkar elevernas sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider och förenar olika vetenskapsområden.

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen lägger grund för utvecklingen av kompetens. Varje läroämne bygger upp kompetensen genom att tillämpa innehållet och metoderna inom den egna vetenskapsgrenen. Hur kompetensen utvecklas beror på både de innehållsområden man behandlar och i synnerhet hur man arbetar och hur kommunikationen mellan eleven och omgivningen fungerar. Responsen som eleverna får samt handledningen och stödet för lärande inverkar framför allt på attityderna, motivationen och viljan att agera.

Det finns sju delområden inom mångsidig kompetens. Kompetensområdena har flera beröringspunkter med varandra. Det gemensamma målet för dem står i samklang med den grundläggande utbildningens uppdrag och med beaktande av elevernas ålder att stödja utvecklingen som människa samt främja kompetens som förutsätts för delaktighet i ett demokratiskt samhälle och en hållbar livsstil. Särskilt viktigt är att eleverna uppmuntras att lära känna sig själva och sin personlighet, sina styrkor och utvecklingsmöjligheter och att värdesätta sig själva.

Målen för mångsidig kompetens preciseras i årskurshelheterna. Målen har beaktats vid beskrivningen av mål och centralt innehåll för läroämnena. Sambandet mellan läroämnets mål och mångsidig kompetens framgår ur läroämnesbeskrivningarna.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tänkandet och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkandet och färdigheten att lära sig.

Det är viktigt att lärarna uppmuntrar eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otydlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska sporras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska sporras att hitta ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ.

Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetssätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.

Alla elever ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar en god kunskaps- och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt.

I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och

åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet.

Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet.

Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Vardagskompetens (K3)

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas.

Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska sporras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa. De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.

Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstå principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den.

Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsumenter. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under

den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

Multilitteracitet (K4)

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text- och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Texterna kan tolkas och produceras till exempel i skriven, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.

Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i multilitteracitet innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt.

Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fackområden. För att eleverna ska nå kompetens i multilitteracitet krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

Digital kompetens (K5)

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.

Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetssätt och lärstigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig.

Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsumenter. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg

även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.

Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.

Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.

Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsrollers och andra rollmodellers inverkan.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen eleverna en kunskapsgrund för att växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet.

Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna

ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.

Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringssätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan dåtid, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringssätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

3.4. Frågor som avgörs på lokal nivå

Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska man diskutera vad den grundläggande utbildningens uppdrag och de nationella mål för undervisning och fostran som fastställs i statsrådets förordning innebär på det lokala planet. Man ska också fundera över vad som krävs för att undervisningen ska kunna förverkligas enligt de fastställda nationella målen och enligt målen för mångsidig kompetens och målen för läroämnena, som är härledda ur de nationella målen. Dessutom ska man fundera över vilka krav målen ställer på ledarskap och på skolarbete.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- lokala perspektiv som eventuellt kompletterar den grundläggande utbildningens uppdrag och syns i det praktiska genomförandet (till övriga delar kan texten i grunderna för läroplanen användas som sådan; uppdraget kan också konkretiseras och förverkligas med hjälp av planer som kompletterar läroplanen såsom till exempel program för hållbar utveckling eller plan för kulturfostran, dessa ska i så fall omnämnas i läroplanen)
- eventuella lokala prioriteringar som gäller mångsidig kompetens som fastställs i grunderna för läroplanen och hur prioriteringarna tar sig uttryck (i övrigt kan texten i grunderna för läroplanen användas som sådan)
- arrangemang och åtgärder med vilka man stödjer och följer upp att målen för mångsidig kompetens uppfylls (noggrannare mål för mångsidig kompetens fastställs i årskurshelheterna).

4. Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning

Principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen ska hjälpa utbildningsanordnarna och skolorna att styra sin verksamhet. Principerna beskrivs i synnerhet utifrån skolans perspektiv. Utbildningsanordnaren ska skapa förutsättningar för att skolorna ska kunna tillämpa principerna och utveckla sin egen verksamhetskultur i samma riktning. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande, delaktighet, välbefinnande och en hållbar livsstil. För att principerna ska kunna förverkligas krävs att man beaktar lokala behov och möjligheter, att man samarbetar med vårdnadshavarna och andra samarbetspartner och att eleverna på riktigt får vara med och utveckla skolgemenskapen.

En lärande organisation är kärnan i verksamhetskulturen

Skolan ska fungera som en lärande organisation som stödjer alla sina medlemmar i lärandet. Den lärande organisationen ska utvecklas genom dialog. Samarbete och delaktighet stärker gemenskapen. Att man reflekterar över målen och regelbundet utvärderar det egna arbetet och att man kan arbeta i lugn och ro främjar lärandet i skolgemenskapen. Respons från hemmen och andra samarbetspartner stödjer lärandet. Det är också viktigt att utnyttja resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning. Betydelsen av pedagogiskt och delat ledarskap betonas och ledarskapet inriktas framför allt på att trygga förutsättningarna för lärande.

En lärande organisation ska skapa förutsättningar för medlemmarna att lära sig tillsammans och av varandra. Den ska också skapa förutsättningar för undersökande och experimenterande arbete och ge erfarenheter av att känna sig inspirerad och av att lyckas. En lärande organisation ska uppmuntra alla sina medlemmar att försöka och att lära sig också av misstag. Den ska ge medlemmarna lämpliga utmaningar och hjälpa dem att hitta och dra nytta av sina styrkor. Som medlemmar i gemenskapen kan eleverna skapa en positiv och realistisk bild av sig själva och utveckla sin naturliga vilja att experimentera och undersöka. I en lärande organisation inser man att fysisk aktivitet har betydelse för lärandet och strävar till att frigöra sig från en stillasittande livsstil. Den ska värdesätta att man fördjupar sig i arbetet, anstränger sig i lärandet och slutför arbetet.

Välbefinnande och en trygg vardag

Strukturerna och verksamhetssätten i en lärande organisation ska främja välbefinnande och trygghet och på så sätt skapa förutsättningar för lärande. Dessa två aspekter ska beaktas i allt skolarbete och styra allas arbete. Medlemmarna ska ses som individer och behandlas jämlikt men också gemenskapens behov ska beaktas. Skoldagens verksamhetssätt ska vara smidiga och möjliggöra en mångsidig verksamhet. Motion och gemensamma aktiviteter som främjar det psykiska välbefinnandet ska utgöra en naturlig del av varje skoldag. Gemensam elevvård är en viktig del av verksamhetskulturen.

Eleverna ska ha jämlika möjligheter att få handledning och stöd för sin utveckling och sitt lärande, både som individer och som medlemmar i gruppen. Välvillighet och vänlighet ska värdesättas. Mobbning, våld, rasism eller annan diskriminering ska inte accepteras och man ska genast ingripa vid osakligt beteende. I skolarbetet ska man sträva efter att förutse vardagen så att den löper harmoniskt. Att bli hörd och uppleva rättvisa skapar förtroende. En lugn och accepterande atmosfär, goda sociala relationer och en trivsam miljö främjar arbetsron.

Kommunikation och mångsidiga arbetssätt

Kommunikation, samarbete och mångsidiga arbetssätt främjar hela gemenskapens lärande och välbefinnande. En lärande organisation ska identifiera olika former av lärande och kunskapsbyggande och fungera smidigt. Den uppmuntrar till att pröva och experimentera och ger utrymme för aktivitet, kreativitet, motion, lek och upplevelser som är karakteristiskt för olika åldrar och elever.

I skolarbetet ska man systematiskt använda sig av olika arbetssätt och lärmiljöer och sträva till att regelbundet föra ut undervisningen ur klassrummet. Man ska skapa möjligheter till projektbaserat arbete och helhetsbaserat lärande samt till samarbete både inom skolan och med aktörer utanför skolan. Samarbetet och kommunikationen mellan vuxna i skolan och med det omgivande samhället stärker elevernas förmåga att kommunicera och samarbeta. När eleverna arbetar tillsammans lär de känna sig själva och sin personlighet och att arbeta konstruktivt tillsammans med många olika slags människor. Informations- och kommunikationsteknik ska användas för att främja kommunikation och multisensoriskt arbete via olika kanaler.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Skolan som en lärande organisation är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle, där det lokala och det globala överlappar varandra. Olika identiteter, språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och är i växelverkan med varandra. Internationalisering på hemmaplan är en viktig resurs i skolan. Som lärande organisation tar skolan tillvara och uppskattar landets kulturarv och nationalspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald. Den lyfter fram den samiska och andra minoriteters betydelse i Finland. Den utvecklar förståelsen och respekten mellan individer och grupper och ett ansvarsfullt agerande gentemot varandra. Rätten till det egna språket och den egna kulturen är en grundrättighet som man i skolan medvetet arbetar utgående från. I skolan ska man bekanta sig med kulturella traditioner, diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och tillsammans skapa nya sedvänjor.

Flerspråkighet är en form av kulturell mångfald. Varje gemenskap och varje medlem i gemenskapen är flerspråkig. Det ska vara naturligt att använda olika språk parallellt i skolans vardag och språk ska värdesättas. I den språkmedvetna gemenskapen diskuteras attityder gentemot språk och språkgrupper och man förstår språkets centrala betydelse för lärandet, för kommunikation och för samarbete samt för identitetsskapandet och integreringen i samhället. Varje läroämne har sitt eget språk, textbruk och begreppssystem. De olika vetenskapsgrenarnas språk och symbolsystem öppnar olika perspektiv på samma fenomen. Undervisningen ska gå från vardagsspråk mot mera abstrakta begrepp. I en språkmedveten skola är alla vuxna både språkliga modeller och språklärare i det läroämne de undervisar.

Delaktighet och demokrati

Den lärande organisationens verksamhetssätt ska utvecklas gemensamt. En demokratisk verksamhetskultur som främjar delaktighet och uppfyller de mänskliga rättigheterna ger eleverna förutsättningar att växa till aktiva medborgare.

Eleverna ska enligt sin utvecklingsnivå få vara med och planera, utveckla och utvärdera verksamheten. De ska få uppleva att de blir hörda och uppskattade som medlemmar i gemenskapen. Gemenskapen ska uppmuntra demokratisk dialog och delaktighet och utveckla sådana verksamhetssätt och strukturer som det förutsätter. Elevkårsverksamheten erbjuder ett viktigt forum för elevernas delaktighet. Också andra verksamhetsformer såsom stödelevs- och fadderverksamhet och engagemang i frivilligt arbete och hållbar utveckling ökar elevernas delaktighet. Samtidigt stärker de samarbete och växelverkan i hela skolgemenskapen. Samarbete med olika förvaltningar, församlingar, organisationer, företag och andra aktörer fördjupar bilden av samhället och verksamheten i medborgarsamhället. Kontakten med skolor i olika länder ökar förmågan att komma till rätta i en globaliserad värld.

Likabehandling och jämlikhet

En lärande organisation ska främja likabehandling och jämlikhet. Medlemmarna ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av faktorer som hänger samman med personen i fråga. Likvärdighet betyder inte att alla är likadana. Likabehandling förutsätter både att man garanterar grundläggande rättigheter och möjligheter till delaktighet och att man beaktar individuella behov.

Under grundskoletiden utvecklas elevernas uppfattning om sin egen sexuella identitet och sexualitet. En lärande organisation främjar genom sina värderingar och sin praxis jämställdhet mellan könen och stödjer eleverna i deras identitetsskapande. Undervisningen ska ha ett könssensitivt förhållningssätt. Skolan ska uppmuntra eleverna att upptäcka sina egna möjligheter

och att förhålla sig till olika läroämnen, göra val och binda sig till studierna utan könsbundna rollmodeller. Genom val och utveckling av lärmiljöer, arbetssätt och undervisningsmaterial ger man synlighet åt och visar respekt för den mänskliga mångfalden.

Ansvar för miljön och en hållbar framtid

En lärande organisation ska i all sin verksamhet fästa uppmärksamhet vid nödvändigheten av en hållbar livsstil. Genom sina val och sitt handlande i vardagen visar skolan ett ansvarsfullt förhållningssätt till miljön. Materialval och handlingsmönster som innebär slöseri med råmaterial, energi och biologisk mångfald ska förändras så att de blir hållbara. Betydelsen av immateriella värden för välbefinnandet och en hållbar livsstil lyfts fram och dessa värden ges tid och synlighet i det dagliga skolarbetet. Eleverna är med och planerar och förverkligar en hållbar vardag.

En lärande organisation ska inge hopp om en bra framtid genom att skapa en kunskapsgrund för eko-social bildning. En realistisk och praktisk attityd till förutsättningarna för en bra framtid stärker utvecklingen till ansvarsfulla medlemmar i gemenskapen, kommuninvånare och medborgare. Det sporrar eleverna att bemöta världens mångfald öppet och nyfiket och att arbeta för en rättvisare och hållbarare framtid.

4.1. Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den

Den grundläggande utbildningen ska utvecklas som en läroplansmässigt och pedagogiskt sammanhängande helhet. Den grundläggande utbildningen indelas enligt statsrådets förordning i helheter som består av årskurserna 1–2, 3–6 och 7–9. Årskurserna ska bilda en enhetlig didaktisk och logisk pedagogisk kontinuitet. Samarbete med förskoleundervisningen ökar långsiktigheten i arbetet. Utbildningsanordnaren ska garantera samarbete och enhetlighet i undervisningen, oberoende av om förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen eller olika årskurser i den grundläggande utbildningen administrativt fungerar i olika enheter eller byggnader. I mån av möjlighet ska man även samarbeta med läroanstalter inom följande utbildningsstadium.

Verksamhetskulturen spelar en central roll när det gäller att skapa enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Den inverkar alltid på hur eleverna upplever kvaliteten i skolarbetet. En skolas verksamhetskultur är dess historiskt och kulturellt formade sätt att arbeta. Verksamhetskulturen kan utvecklas och förändras. Den är en helhet som bygger på

- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- ledning samt organisering, planering, genomförande och utvärdering av arbetet
- kompetens som finns i skolan och hur man utvecklar skolans verksamhet
- pedagogik och professionalitet
- kommunikation, atmosfär, daglig praxis och lärmiljöer.

Verksamhetskulturen formas av både medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. De vuxnas sätt att agera överförs till eleverna, som tillägnar sig skolans värden, attityder och vanor. Till exempel överförs modeller för kommunikation och språkbruk samt könsroller till eleverna. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan och lägga märke till icke-önskvärda drag och korrigera dem.

Verksamhetskulturen syns mest i de gemensamma handlingssätten. All verksamhet i den grundläggande utbildningen ska utformas så att den stödjer målen för undervisning och fostran. Skolans verksamhetskultur ska stödja att alla förbinder sig till målen och främja att den gemensamma värdegrunden och synen på lärande förverkligas i skolarbetet. En förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen är en öppen, interaktiv diskussion där alla är delaktiga och där man uppskattar varandra och skapar förtroende för varandra.

4.2. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen ska hjälpa utbildningsanordnarna och skolorna att styra sin verksamhet. Principerna beskrivs i synnerhet utifrån skolans perspektiv. Utbildningsanordnaren ska skapa förutsättningar för att skolorna ska kunna tillämpa principerna och utveckla sin egen verksamhetskultur i samma riktning. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande, delaktighet, välbefinnande och en hållbar livsstil. För att principerna ska kunna förverkligas krävs att man beaktar lokala behov och möjligheter, att man samarbetar med vårdnadshavarna och andra samarbetspartner och att eleverna på riktigt får vara med och utveckla skolgemenskapen.

Utgångspunkt för valet av arbetssätt är de mål som ställts upp för undervisningen samt elevernas behov, förutsättningar och intressen. Varierande arbetssätt stödjer och styr såväl undervisningsgruppens som den enskilda elevens lärande. Arbetssätt som lämpar sig för olika åldrar och olika undervisnings- och lärsituationer ska användas i undervisningen. Genom mångsidiga arbetssätt och bedömningsmetoder får eleverna möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Vid val av arbetssätt ska man sträva efter att identifiera och förändra könsbundna attityder och rutiner.

Mångsidiga arbetssätt bidrar till glädje i lärandet och till att eleverna upplever att de lyckas samt stödjer kreativ verksamhet som är karakteristisk för olika åldrar. Erfarenhetsbaserade och aktiverande arbetssätt samt rörelse och användningen av olika sinnen berikar lärandet och stärker motivationen. Också arbetssätt som stödjer självreglering och känslan av att höra till gruppen stärker motivationen. Drama och andra konstnärliga uttrycksformer hjälper eleverna att lära känna sig själva och att utvecklas till kreativa människor med sund självkänsla. Det ger eleverna förutsättningar att uttrycka sig mångsidigt och kommunicera konstruktivt med olika människor och grupper. Genom valet av arbetssätt kan man också stödja kollaborativt lärande, där kunskap och förståelse byggs upp genom interaktion med andra. Eleverna ska få agera i olika roller, dela uppgifter med varandra och ta ansvar för både individuella och gemensamma mål.

Vid val av arbetssätt ska olika läroämnens särdrag och utvecklingen av mångsidig kompetens beaktas. Genom att använda arbetssätt som är typiska för olika läroämnen hjälper man eleverna att både strukturera sina kunskaper och tillägna sig färdigheter. Viktiga färdigheter med tanke på lärandet är förmåga att söka, behandla, analysera, presentera, tillämpa, kombinera, bedöma och skapa information. Undersökande och problembaserat arbete, lek, användning av fantasi och konstnärlig verksamhet utvecklar abstrakta och metodiska kunskaper, kritiskt och kreativt tänkande och förmåga att tillämpa sina kunskaper.

Differentiering i undervisningen ska styra valet av arbetssätt. Differentieringen ska grunda sig på kännedom om eleverna och vara ett centralt pedagogiskt perspektiv i all undervisning. Differentiering berör studiernas omfattning och djup, arbetsrytm, arbetsgång och elevernas olika sätt att lära sig. Differentieringen ska utgå från elevens behov och möjligheter att själv planera sina studier, att välja olika arbetssätt och studera i egen takt. Elevernas individuella olikheter och skillnader i elevernas utveckling ska också beaktas vid valet av arbetssätt. Genom differentiering stödjer man elevens självkänsla och motivation och tryggar arbetsron. Differentiering bidrar också till att förebygga behov av stöd.

Även en helhetsskapande undervisning styr valet av arbetssätt.

En mångsidig och ändamålsenlig användning av informations- och kommunikationsteknik ökar elevernas möjligheter att utveckla sitt arbete och sin förmåga att skapa nätverk. Det ökar deras förmåga att söka, behandla och producera information på ett kreativt, självständigt, interaktivt och kritiskt sätt. Vid valet av arbetssätt ska man använda sig av de möjligheter som spel och spelifiering erbjuder.

Läraren ska välja arbetssätt i samråd med eleverna och handleda dem i synnerhet i användningen av nya arbetssätt för att de på så sätt ska bli mera självständiga och målinriktade i sitt sätt att arbeta. Förmågan att lära sig lära utvecklas bäst när läraren också uppmuntrar eleverna

att planera och utvärdera sina arbetssätt. Det motiverar och hjälper eleverna att ta ansvar för lärandet och arbetet i skolgemenskapen. Gemensam reflektion kring mål och bedömningsgrunder förbinder till målmedvetet arbete.

4.2.1. En lärande organisation är kärnan i verksamhetskulturen

Skolan ska fungera som en lärande organisation som stödjer alla sina medlemmar i lärandet. Den lärande organisationen ska utvecklas genom dialog. Samarbete och delaktighet stärker gemenskapen. Att man reflekterar över målen och regelbundet utvärderar det egna arbetet och att man kan arbeta i lugn och ro främjar lärandet i skolgemenskapen. Respons från hemmen och andra samarbetspartner stödjer lärandet. Det är också viktigt att utnyttja resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning. Betydelsen av pedagogiskt och delat ledarskap betonas och ledarskapet inriktas framför allt på att trygga förutsättningarna för lärande.

En lärande organisation ska skapa förutsättningar för medlemmarna att lära sig tillsammans och av varandra. Den ska också skapa förutsättningar för undersökande och experimenterande arbete och ge erfarenheter av att känna sig inspirerad och av att lyckas. En lärande organisation ska uppmuntra alla sina medlemmar att försöka och att lära sig också av misstag. Den ska ge medlemmarna lämpliga utmaningar och hjälpa dem att hitta och dra nytta av sina styrkor. Som medlemmar i gemenskapen kan eleverna skapa en positiv och realistisk bild av sig själva och utveckla sin naturliga vilja att experimentera och undersöka. I en lärande organisation inser man att fysisk aktivitet har betydelse för lärandet och strävar till att frigöra sig från en stillasittande livsstil. Den ska värdesätta att man fördjupar sig i arbetet, anstränger sig i lärandet och slutför arbetet.

4.2.2. Välbefinnande och en trygg vardag

Strukturerna och verksamhetssätten i en lärande organisation ska främja välbefinnande och trygghet och på så sätt skapa förutsättningar för lärande. Dessa två aspekter ska beaktas i allt skolarbete och styra allas arbete. Medlemmarna ska ses som individer och behandlas jämlikt men också gemenskapens behov ska beaktas. Skoldagens verksamhetssätt ska vara smidiga och möjliggöra en mångsidig verksamhet. Motion och gemensamma aktiviteter som främjar det psykiska välbefinnandet ska utgöra en naturlig del av varje skoldag. Gemensam elevvård är en viktig del av verksamhetskulturen.

Eleverna ska ha jämlika möjligheter att få handledning och stöd för sin utveckling och sitt lärande, både som individer och som medlemmar i gruppen. Välvillighet och vänlighet ska värdesättas. Mobbning, våld, rasism eller annan diskriminering ska inte accepteras och man ska genast ingripa vid osakligt beteende. I skolarbetet ska man sträva efter att förutse vardagen så att den löper harmoniskt. Att bli hörd och uppleva rättvisa skapar förtroende. En lugn och accepterande atmosfär, goda sociala relationer och en trivsam miljö främjar arbetsron.

4.2.3. Kommunikation och mångsidiga arbetssätt

Kommunikation, samarbete och mångsidiga arbetssätt främjar hela gemenskapens lärande och välbefinnande. En lärande organisation ska identifiera olika former av lärande och kunskapsbyggande och fungera smidigt. Den uppmuntrar till att pröva och experimentera och ger utrymme för aktivitet, kreativitet, motion, lek och upplevelser som är karakteristiskt för olika åldrar och elever.

I skolarbetet ska man systematiskt använda sig av olika arbetssätt och lärmiljöer och sträva till att regelbundet föra ut undervisningen ur klassrummet. Man ska skapa möjligheter till projektbaserat arbete och helhetsbaserat lärande samt till samarbete både inom skolan och med aktörer utanför skolan. Samarbetet och kommunikationen mellan vuxna i skolan och med det omgivande samhället stärker elevernas förmåga att kommunicera och samarbeta. När eleverna arbetar

tillsammans lär de känna sig själva och sin personlighet och att arbeta konstruktivt tillsammans med många olika slags människor. Informations- och kommunikationsteknik ska användas för att främja kommunikation och multisensoriskt arbete via olika kanaler.

4.2.4. Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Skolan som en lärande organisation är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle, där det lokala och det globala överlappar varandra. Olika identiteter, språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och är i växelverkan med varandra. Internationalisering på hemmaplan är en viktig resurs i skolan. Som lärande organisation tar skolan tillvara och uppskattar landets kulturarv och nationalspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald. Den lyfter fram den samiska och andra minoriteters betydelse i Finland. Den utvecklar förståelsen och respekten mellan individer och grupper och ett ansvarsfullt agerande gentemot varandra. Rätten till det egna språket och den egna kulturen är en grundrättighet som man i skolan medvetet arbetar utgående från. I skolan ska man bekanta sig med kulturella traditioner, diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och tillsammans skapa nya sedvänjor.

Flerspråkighet är en form av kulturell mångfald. Varje gemenskap och varje medlem i gemenskapen är flerspråkig. Det ska vara naturligt att använda olika språk parallellt i skolans vardag och språk ska värdesättas. I den språkmedvetna gemenskapen diskuteras attityder gentemot språk och språkgrupper och man förstår språkets centrala betydelse för lärandet, för kommunikation och för samarbete samt för identitetsskapandet och integreringen i samhället. Varje läroämne har sitt eget språk, textbruk och begreppssystem. De olika vetenskapsgrenarnas språk och symbolsystem öppnar olika perspektiv på samma fenomen. Undervisningen ska gå från vardagsspråk mot mera abstrakta begrepp. I en språkmedveten skola är alla vuxna både språkliga modeller och språklärare i det läroämne de undervisar.

4.2.5. Delaktighet och demokrati

Den lärande organisationens verksamhetssätt ska utvecklas gemensamt. En demokratisk verksamhetskultur som främjar delaktighet och uppfyller de mänskliga rättigheterna ger eleverna förutsättningar att växa till aktiva medborgare.

Eleverna ska enligt sin utvecklingsnivå få vara med och planera, utveckla och utvärdera verksamheten. De ska få uppleva att de blir hörda och uppskattade som medlemmar i gemenskapen. Gemenskapen ska uppmuntra demokratisk dialog och delaktighet och utveckla sådana verksamhetssätt och strukturer som det förutsätter. Elevkårsverksamheten erbjuder ett viktigt forum för elevernas delaktighet. Också andra verksamhetsformer såsom stödelevs- och fadderverksamhet och engagemang i frivilligt arbete och hållbar utveckling ökar elevernas delaktighet. Samtidigt stärker de samarbete och växelverkan i hela skolgemenskapen. Samarbete med olika förvaltningar, församlingar, organisationer, företag och andra aktörer fördjupar bilden av samhället och verksamheten i medborgarsamhället. Kontakten med skolor i olika länder ökar förmågan att komma till rätta i en globaliserad värld.

4.2.6. Likabehandling och jämlikhet

En lärande organisation ska främja likabehandling och jämlikhet. Medlemmarna ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av faktorer som hänger samman med personen i fråga. Likvärdighet betyder inte att alla är likadana. Likabehandling förutsätter både att man garanterar grundläggande rättigheter och möjligheter till delaktighet och att man beaktar individuella behov.

Under grundskoletiden utvecklas elevernas uppfattning om sin egen sexuella identitet och sexualitet. En lärande organisation främjar genom sina värderingar och sin praxis jämställdhet mellan könen och stödjer eleverna i deras identitetsskapande. Undervisningen ska ha ett könssensitivt förhållningssätt. Skolan ska uppmuntra eleverna att upptäcka sina egna möjligheter och att förhålla sig till olika läroämnen, göra val och binda sig till studierna utan könsbundna

rollmodeller. Genom val och utveckling av lärmiljöer, arbetssätt och undervisningsmaterial ger man synlighet åt och visar respekt för den mänskliga mångfalden.

4.2.7. Ansvar för miljön och en hållbar framtid

En lärande organisation ska i all sin verksamhet fästa uppmärksamhet vid nödvändigheten av en hållbar livsstil. Genom sina val och sitt handlande i vardagen visar skolan ett ansvarsfullt förhållningssätt till miljön. Materialval och handlingsmönster som innebär slöseri med råmaterial, energi och biologisk mångfald ska förändras så att de blir hållbara. Betydelsen av immateriella värden för välbefinnandet och en hållbar livsstil lyfts fram och dessa värden ges tid och synlighet i det dagliga skolarbetet. Eleverna är med och planerar och förverkligar en hållbar vardag.

En lärande organisation ska inge hopp om en bra framtid genom att skapa en kunskapsgrund för eko-social bildning. En realistisk och praktisk attityd till förutsättningarna för en bra framtid stärker utvecklingen till ansvarsfulla medlemmar i gemenskapen, kommuninvånare och medborgare. Det sporrar eleverna att bemöta världens mångfald öppet och nyfiket och att arbeta för en rättvisare och hållbarare framtid.

4.3. Lärmiljöer och arbetssätt

4.3.1. Lärmiljöer

Med lärmiljöer avses de lokaler, platser, grupper och aktiviteter, där studierna och lärandet sker. Lärmiljöer innefattar också redskap, tjänster och material som används i undervisningen. Lärmiljöerna ska stödja elevernas individuella och gemensamma utveckling, lärande och kommunikation. Alla medlemmar i skolgemenskapen påverkar lärmiljöerna genom sitt agerande. Välfungerande lärmiljöer främjar kommunikation, delaktighet och kollaborativt kunskapsbyggande. De ger också möjlighet till aktivt samarbete med utomstående aktörer eller sakkunniga.

Målet med utveckling av lärmiljöerna är att de bildar en mångsidig och flexibel pedagogisk helhet. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta olika läroämnes specialbehov. Lärmiljöerna ska ge möjlighet till kreativa lösningar samt till att analysera och undersöka företeelser ur olika perspektiv. Dessutom ska man när man utvecklar och väljer lärmiljöer beakta att eleverna tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter också utanför skolan.

Utrymmena ska utvecklas, planeras, utformas och användas så att de är ergonomiska, ekologiska, estetiska och tillgängliga, ljusa, trivsamma, välordnade och rena, de akustiska förhållandena är goda och inomhusluften av god kvalitet. Skolans utrymmen, inklusive möbler, utrustning och redskap ska ge möjlighet att stödja den pedagogiska utvecklingen av undervisningen och elevernas aktiva deltagande. Målet är att eleverna ska ha tillgång till utrymmen, redskap, material och bibliotekstjänster så att de också har möjlighet att studera självständigt. Utöver skolans utrymmen och skolgården ska naturen och den byggda miljön användas i undervisningen. Bibliotek, motions-, konst- och naturcenter, muséer och många andra samarbetspartner erbjuder mångsidiga lärmiljöer.

Informations- och kommunikationstekniken är en viktig del av mångsidiga lärmiljöer. Elevernas delaktighet och förmåga att arbeta kollaborativt ska stärkas och elevernas personliga lärstigar stödjas med hjälp av digitala verktyg. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta den mångformiga mediekulturen. Nya digitala verktyg ska tas i bruk för att främja och stödja lärandet. Elevernas egna digitala verktyg kan användas som stöd för lärandet enligt vad man kommer överens med vårdnadshavarna. Samtidigt säkerställer man att alla elever har möjlighet att använda digitala verktyg.

Erfarenheter och upplevelser av att lyckas i olika miljöer och lärsituationer sporrar eleverna att utveckla sina kunskaper. Eleverna ska delta i utvecklingen av lärmiljöerna. Lärmiljöerna ska planeras utifrån elevernas individuella behov. På det viset kan man förebygga behovet av särskilt

stöd för lärande och skolgång. Lärmiljöer som skräddarsys utifrån behovet av stöd kan utgöra en del av en elevs planenliga stöd.

Lärmiljöerna ska utvecklas med beaktande av varje elevs och hela skolans totala välbefinnande. Miljöerna ska vara trygga och hälsosamma och främja elevernas sunda utveckling och välbefinnande i enlighet med deras ålder och förutsättningar. Eleverna ska lära sig att handla på ett ansvarsfullt och tryggt sätt i alla lärmiljöer. Arbetsro och en vänlig och lugn atmosfär stödjer lärandet.

4.3.2. Arbetssätt

Utgångspunkt för valet av arbetssätt är de mål som ställts upp för undervisningen samt elevernas behov, förutsättningar och intressen. Varierande arbetssätt stödjer och styr såväl undervisningsgruppens som den enskilda elevens lärande. Arbetssätt som lämpar sig för olika åldrar och olika undervisnings- och lärsituationer ska användas i undervisningen. Genom mångsidiga arbetssätt och bedömningsmetoder får eleverna möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Vid val av arbetssätt ska man sträva efter att identifiera och förändra könsbundna attityder och rutiner.

Mångsidiga arbetssätt bidrar till glädje i lärandet och till att eleverna upplever att de lyckas samt stödjer kreativ verksamhet som är karakteristisk för olika åldrar. Erfarenhetsbaserade och aktiverande arbetssätt samt rörelse och användningen av olika sinnen berikar lärandet och stärker motivationen. Också arbetssätt som stödjer självreglering och känslan av att höra till gruppen stärker motivationen. Drama och andra konstnärliga uttrycksformer hjälper eleverna att lära känna sig själva och att utvecklas till kreativa människor med sund självkänsla. Det ger eleverna förutsättningar att uttrycka sig mångsidigt och kommunicera konstruktivt med olika människor och grupper. Genom valet av arbetssätt kan man också stödja kollaborativt lärande, där kunskap och förståelse byggs upp genom interaktion med andra. Eleverna ska få agera i olika roller, dela uppgifter med varandra och ta ansvar för både individuella och gemensamma mål.

Vid val av arbetssätt ska olika läroämnens särdrag och utvecklingen av mångsidig kompetens beaktas. Genom att använda arbetssätt som är typiska för olika läroämnen hjälper man eleverna att både strukturera sina kunskaper och tillägna sig färdigheter. Viktiga färdigheter med tanke på lärandet är förmåga att söka, behandla, analysera, presentera, tillämpa, kombinera, bedöma och skapa information. Undersökande och problembaserat arbete, lek, användning av fantasi och konstnärlig verksamhet utvecklar abstrakta och metodiska kunskaper, kritiskt och kreativt tänkande och förmåga att tillämpa sina kunskaper.

Differentiering i undervisningen ska styra valet av arbetssätt. Differentieringen ska grunda sig på kännedom om eleverna och vara ett centralt pedagogiskt perspektiv i all undervisning. Differentiering berör studiernas omfattning och djup, arbetsrytm, arbetsgång och elevernas olika sätt att lära sig. Differentieringen ska utgå från elevens behov och möjligheter att själv planera sina studier, att välja olika arbetssätt och studera i egen takt. Elevernas individuella olikheter och skillnader i elevernas utveckling ska också beaktas vid valet av arbetssätt. Genom differentiering stödjer man elevens självkänsla och motivation och tryggar arbetsron. Differentiering bidrar också till att förebygga behov av stöd.

Även en helhetsskapande undervisning styr valet av arbetssätt.

En mångsidig och ändamålsenlig användning av informations- och kommunikationsteknik ökar elevernas möjligheter att utveckla sitt arbete och sin förmåga att skapa nätverk. Det ökar deras förmåga att söka, behandla och producera information på ett kreativt, självständigt, interaktivt och kritiskt sätt. Vid valet av arbetssätt ska man använda sig av de möjligheter som spel och spelifiering erbjuder.

Läraren ska välja arbetssätt i samråd med eleverna och handleda dem i synnerhet i användningen av nya arbetssätt för att de på så sätt ska bli mera självständiga och målinriktade i sitt sätt att arbeta. Förmågan att lära sig lära utvecklas bäst när läraren också uppmuntrar eleverna att planera och utvärdera sina arbetssätt. Det motiverar och hjälper eleverna att ta ansvar för

lärandet och arbetet i skolgemenskapen. Gemensam reflektion kring mål och bedömningsgrunder förbinder till målmedvetet arbete.

4.4. Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden

Helhetsskapande undervisning är en viktig del av den verksamhetskultur som stödjer pedagogisk enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Målet är att göra det möjligt att förstå förhållandet mellan olika fenomen och på vilket sätt de är beroende av varandra. Helhetsskapande undervisning ger eleverna bättre möjligheter att kombinera kunskaper och färdigheter från olika vetenskapsgrenar och att i växelverkan med andra strukturera dem till meningsfulla helheter. Arbetsperioder då eleverna undersöker helheter och kombinerar och undersöker olika vetenskapsgrenar ger dem möjlighet att tillämpa sina kunskaper och får dem att känna sig delaktiga i att bygga upp gemensam kunskap. Detta stärker elevernas förmåga att uppfatta vilken betydelse det som de lär sig i skolan har för det egna livet och den egna gruppen och i ett vidare perspektiv för samhället och mänskligheten. Samtidigt får eleverna redskap för att vidga och strukturera sin världsbild.

Helhetsskapande undervisning förutsätter ett pedagogiskt grepp, som rör både undervisningens innehåll och arbetsmetoder, där man inom undervisningen i varje läroämne och i synnerhet över läroämnesgränserna studerar olika teman eller företeelser i den verkliga världen som helheter. Omfattningen och sättet på vilket man förverkligar helhetsskapande undervisning kan variera beroende på elevernas behov och målen för undervisningen. Undervisningen kan t.ex. genomföras genom att

- *samma tema studeras parallellt i två eller flera läroämnen samtidigt*
- *innehåll som hör till samma tema delas in i perioder som följer på varandra*
- *ordna aktiverande evenemang såsom temadagar, olika tillställningar, kampanjer, studiebesök och lägerskolor*
- *planera mångvetenskapliga lärområden som omfattar en längre period och flera läroämnen och som kan innehålla ovannämnda helhetsskapande metoder*
- *skapa helheter där många läroämnen samverkar*
- *erbjuda samordnad undervisning, så att all undervisning är helhetsbaserad såsom i förskoleundervisningen.*

För att kunna garantera att alla elever har möjlighet att ta del av arbete med lärområden och att få undersöka det som de är intresserade av ska utbildningsanordnaren se till att elevernas studier innehåller minst ett mångvetenskapligt lärområde per läsår. Om de mångvetenskapliga lärområdenas mål och innehåll och om hur de förverkligas ska beslutas i den lokala läroplanen och preciseras i skolans läsårsplan. Den tidsmässiga omfattningen av ett lärområde ska planeras så att eleverna har tid att fördjupa sig i innehållet och att arbeta målinriktat, mångsidigt och uthålligt. I den lokala läroplanen och i läsårsplanen kan man också besluta om andra sätt att göra undervisningen mera helhetsskapande.

De mångvetenskapliga lärområdena ska främja den grundläggande utbildningens mål och i synnerhet utvecklingen av mångsidig kompetens. Innehållet i lärområdena ska planeras lokalt så att de återspeglar principerna för verksamhetskulturen.

De mångvetenskapliga lärområdena ska planeras och genomföras utgående från de lokala resurserna och möjligheterna. Lärområdena erbjuder ett bra tillfälle för samarbete mellan skolan och det övriga samhället. Lärarnas och elevernas motivation ökar när de ämnen som behandlas har lokal anknytning, är aktuella och har samhällelig betydelse. Det är viktigt att eleverna deltar i planeringen. Syftet med lärområdena är att konkret behandla sådant som ingår i och som vidgar elevernas erfarenhetsvärld, varvid målet är att

- *stärka elevernas delaktighet och ge dem möjligheter att vara med och planera målen, innehållet och arbetssätten i studierna*

- *lyfta fram frågor som eleverna upplever som viktiga och skapa tillfällen att behandla och påverka dem*
- *öka elevernas möjligheter att studera i olika grupper och med elever i olika åldrar och att arbeta med många olika vuxna*
- *ge eleverna möjligheter att kombinera lärande utanför skolan med skolarbetet*
- *ge utrymme för intellektuell nyfikenhet, upplevelser och kreativitet samt skapa många olika slag av kommunikations- och språksituationer*
- *göra det möjligt att tillämpa kunskaper och färdigheter i praktiken och ge övning i att handla i enlighet med en hållbar livsstil*
- *sporra eleverna att handla på ett sätt som gynnar skolgemenskapens och samhällets bästa.*

Planeringen och förverkligandet av mångvetenskapliga lärområden förutsätter samarbete mellan läroämnen som representerar olika perspektiv samt att skolans övriga verksamhet utnyttjas. Alla läroämnen ska i tur och ordning delta i genomförandet av ett lärområde på det sätt som respektive lärområde förutsätter. Innehållet i lärområdena ska väljas enligt principerna för verksamhetskulturen och så att det intresserar eleverna och lämpar sig för samarbete mellan läroämnen och lärare. I studierna utnyttjas de infallsvinklar, begrepp och metoder som är kännetecknande för de olika läroämnena.

Eleverna ska ges respons under den tid man arbetar med lärområdet och deras kunskaper och färdigheter ska beaktas i den verbala bedömningen eller när man ger vitsord i de läroämnen som varit involverade i lärområdet.

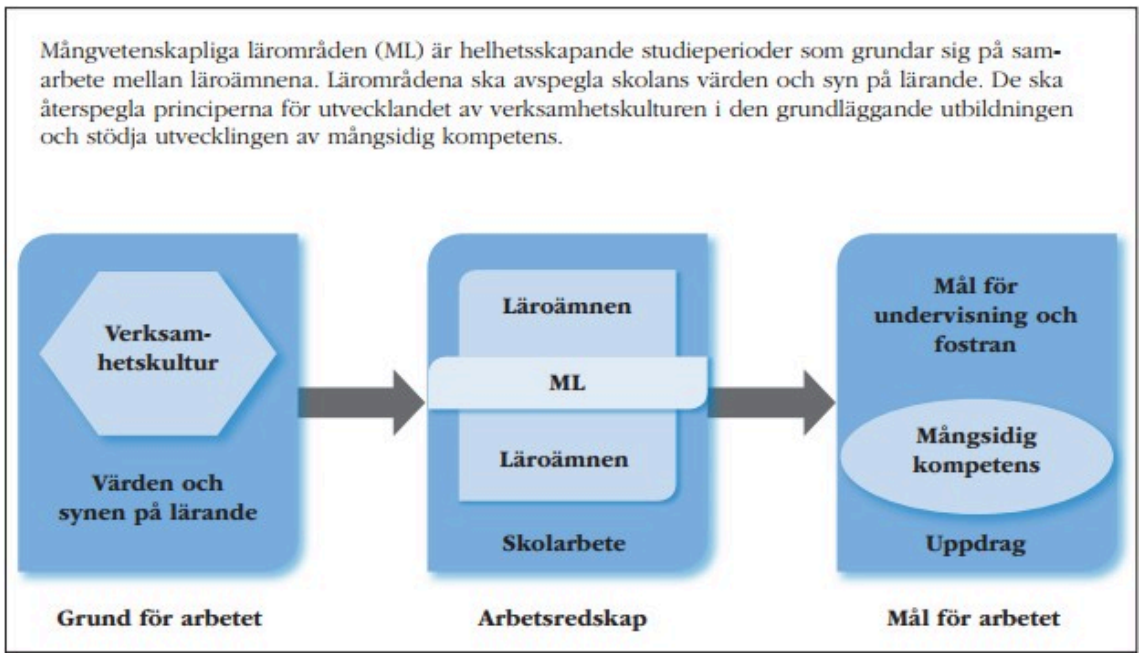

Hur man förverkligar helhetsskapande undervisning beskrivs i den skolspecifika läsårsplanen med noggrannare mål och innehåll.

4.4.1. Mångvetenskapliga lärområden

Mål och innehåll för de mångvetenskapliga lärområdena preciseras i lärsårplan enligt Bildningsnämndens beslut.

4.5. Frågor som avgörs på lokal nivå

Reflektion kring principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen är en viktig del av läroplansarbetet och samtidigt en förutsättning för en kontinuerlig utveckling av verksamheten. Man ska lokalt besluta om på vilket sätt eleverna och vårdnadshavarna deltar i utvecklingen

av verksamhetskulturen och om vilka andra aktörer man ska samarbeta med för att utveckla verksamhetskulturen. I planeringen ska man också beakta att verksamhetskulturen ska vara kontinuerlig från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och under olika skeden inom den grundläggande utbildningen.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- *hur utbildningsanordnaren och skolorna främjar och utvärderar att principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen förverkligas; vilka är de eventuella lokala tyngdpunktsområdena och hur syns de i praktiken (texten i grunderna för läroplanen kan användas som sådan för att beskriva principerna för verksamhetskulturen)*
- *vilka de lokala mål och specifika frågor som styr val, användning och utvecklandet av lärmiljöer och arbetssätt är*
- *hur en helhetsskapande undervisning förverkligas i praktiken*
- *hur de mångvetenskapliga lärområdena förverkligas*
    - *lokala mål för hur lärområdena förverkligas (texten i grunderna för läroplanen kan användas som sådan för en allmän beskrivning)*
    - *principer och sätt att förverkliga lärområdena (om man till exempel i den gemensamma lokala läroplanen beslutar om teman för lärområdena och i den skolspecifika läroplanen eller läsårsplanen om noggrannare mål och innehåll; hur man garanterar att det i varje elevs studier ingår minst ett lärområde per läsår; direktiv om lärområdenas omfattning och elevernas delaktighet i planeringen osv.)*
    - *mål och innehåll (precisering antingen i läroplanen eller i läsårsplanen enligt utbildningsanordnarens beslut)*
    - *praxis för bedömningen (hur man garanterar att de kunskaper och färdigheter som eleverna visat under arbetet med lärområdena beaktas vid bedömningen i de ämnen som varit delaktiga)*
    - *hur man följer upp, utvärderar och utvecklar förverkligandet av lärområdena.*

Utbildningsanordnaren ska se till att varje skola preciserar målen för utvecklandet av sin verksamhetskultur, sina lärmiljöer och arbetssätt, de gemensamma verksamhetsprinciperna, samarbetet och det övriga praktiska genomförandet. Utbildningsanordnaren ska också se till att planering, precisering av mål och innehåll, genomförande, uppföljning och utvärderingssamarbete gällande de mångvetenskapliga lärområdena och eventuell annan helhetsskapande undervisning preciseras skolvis. Det är viktigt att skolvis beskriva samarbetet och arbetsfördelningen mellan de olika läroämnena och skolans övriga verksamhet vid genomförandet av lärområdena och att precisera hur bedömningen av lärandet ska ske i anslutning till lärområdena. Preciseringarna skrivs in antingen i skolans läroplan och/eller läsårsplanen i enlighet med utbildningsanordnarens beslut.

Till läroplanen kan också bifogas planer för samarbete med utomstående aktörer, som stödjer genomförandet av de mångvetenskapliga lärområdena.

5. Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande

5.1. Gemensamt ansvar för skoldagen

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen ska genomsyra det praktiska skolarbetet. Skolarbetet ska främja målen för undervisning och fostran och bidra till att den grundläggande utbildningens uppdrag genomförs. Man ska skapa förutsättningar för elevernas välbefinnande, utveckling och lärande och se till att skolarbetet och samarbetet löper smidigt. De dagliga rutinerna i skolan ska också främja en hållbar livsstil.

Utgångspunkten är gemensamt ansvar för och omsorg om en bra och trygg skoldag för alla. Det fostrande arbetet och att främja välbefinnande åligger alla vuxna i skolan, oberoende av deras arbetsuppgift. Alla elevers behov, förutsättningar och styrkor ska beaktas i skolarbetet. Samarbete med vårdnadshavarna och andra parter bidrar till att det lyckas.

Varje elev har alla skoldagar rätt till undervisning enligt läroplanen, handledning, elevvård och stöd samt till en trygg lärmiljö. Utbildningsanordnaren ansvarar för att elevernas rättigheter tillgodoses och skapar förutsättningar för skolarbete som främjar detta. Skolans ledning har det praktiska ansvaret för lösningar i anslutning till undervisningen, handledningen, elevvården och stödarrangemangen i skolan, i alla årskurser och i alla läroämnen. Det inkluderar också att förebygga problem och att identifiera och eliminera hinder för växande och lärande i skolan. Varje lärare har ansvar för verksamheten, lärandet och välbefinnandet i sin undervisningsgrupp. Läraren ska påverka dessa genom sina pedagogiska lösningar och sitt sätt att handleda. Till lärarens uppgift hör att följa med och främja elevernas lärande, arbete och välbefinnande, att värdesätta och rättvist bemöta varje elev, att upptäcka eventuella svårigheter i god tid samt att handleda och stödja eleverna. Läraren ska se till att elevernas rätt till handledning samt stöd för lärande och elevvård tillgodoses. Det förutsätter kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna, samarbete mellan lärarna och i synnerhet samarbete med elevvårdspersonalen.

Eleverna har också ett eget ansvar som medlemmar i skolgemenskapen. Det innebär att regelbundet delta i skolarbetet, att vara hygglig och bemöta sina skolkamrater och de vuxna i skolan med respekt och att följa gemensamma regler. Att respektera andra människors integritet, arbete och arbetsro och sköta överenskomna uppgifter är nödvändigt i skolarbetet. Lagen förpliktar eleverna att delta i den grundläggande utbildningen, att utföra sina uppgifter samvetsgrant och att uppträda sakligt. En elev kan endast av särskilda skäl tillfälligt befrias från undervisning. Hemmet och skolan ska tillsammans handleda eleven att agera i enlighet med lagen och stödja eleven i hens ansträngningar. Det är skolans uppgift att ingripa vid frånvaro och hjälpa eleven att lyckas i sitt skolarbete.

5.2. Samarbete

Undervisningsväsendet och skolan ska bedriva mångsidigt samarbete för att garantera enhetlighet och kvalitet i den grundläggande utbildningen, öka öppenheten i verksamheten och stödja elevernas lärande och växande. Samarbete behövs även för att garantera mångsidiga lärmiljöer, trygghet, säkerhet och välbefinnande i skolan. Samarbetet ska vara systematiskt och utvärderas i samråd med skolans samarbetspartner.

5.2.1. Elevernas delaktighet

Skolarbetet ska ordnas så att det grundar sig på elevernas delaktighet och på att eleverna blir hörda i skolarbetet. Läraren ska se till att eleverna får erfarenheter av samarbete och demokratisk verksamhet i sin egen undervisningsgrupp, i skolan och närmiljön och i olika nätverk.

Delaktigheten stärks på ett naturligt sätt när eleverna deltar i planeringen av sitt skolarbete och arbetet i den egna gruppen. Elevernas insats är viktig vid planeringen av de mångvetenskapliga lärområdena. Eleverna ska också uppmuntras att påverka planeringen och utvecklandet av skolans gemensamma verksamhet och lärmiljöer. Eleverna ska ges möjlighet att delta i beredningen av läroplanen, planerna som anknyter till läroplanen och skolans ordningsregler. Eleverna ska också vara med och utvärdera och utveckla skolans samarbete.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska skolan ha en elevkår som består av skolans elever. Elevkåren och dess organ har som uppgift att främja samarbetet mellan eleverna och öka elevernas påverkningsmöjligheter och delaktighet. Elevkåren ska sporra eleverna att framföra sina åsikter, att vara aktiva och påverka egna och gemensamma ärenden. Elevkåren, liksom andra strukturer och verksamhetssätt som stödjer delaktighet i skolan och kommunen, erbjuder möjligheter att träna demokrati i praktiken.

Skolarbetet ska ordnas så att det grundar sig på elevernas delaktighet och på att eleverna blir hörda i skolarbetet. Läraren ska se till att eleverna får erfarenheter av samarbete och demokratisk verksamhet i sin egen undervisningsgrupp, i skolan och närmiljön och i olika nätverk.

Delaktigheten stärks på ett naturligt sätt när eleverna deltar i planeringen av sitt skolarbete och arbetet i den egna gruppen. Elevernas insats är viktig vid planeringen av de mångvetenskapliga lärområdena. Eleverna ska också uppmuntras att påverka planeringen och utvecklandet av skolans gemensamma verksamhet, skolmåltider och lärmiljöer. Eleverna ska ges möjlighet att delta i beredningen av läroplanen, planerna som anknyter till läroplanen och skolans ordningsregler. Eleverna ska också vara med och utvärdera och utveckla skolans samarbete.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska skolan ha en elevkår som består av skolans elever. Elevkåren och dess organ har som uppgift att främja samarbetet mellan eleverna och öka elevernas påverkningsmöjligheter och delaktighet. Elevkåren ska sporra eleverna att framföra sina åsikter, att vara aktiva och påverka egna och gemensamma ärenden. Elevkåren, liksom andra strukturer och verksamhetssätt som stödjer delaktighet i skolan och kommunen, erbjuder möjligheter att träna demokrati i praktiken.

5.2.2. Samarbete mellan hem och skola

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska undervisningen genomföras i samarbete med hemmen. Genom samarbetet stöds undervisningen och fostran så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. Samarbetet främjar elevernas sunda växande och utveckling. Vårdnadshavarnas delaktighet och deras möjlighet att vara med i skolarbetet och utveckla det är en central del av skolans verksamhetskultur. Hemmets och skolans fostringssamarbete ökar elevens, klassens och hela skolans välbefinnande och trygghet.

Vårdnadshavaren har det primära ansvaret för sitt barns fostran. Vårdnadshavaren ska också se till att läroplikten fullgörs. Enligt lagen om grundläggande utbildning kan läroplikten fullgöras genom att eleven deltar i undervisning eller på annat sätt inhämtar de kunskaper som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs. Skolan ska stödja hemmens fostrande uppgift och svara för elevens undervisning och fostran i skolan.

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utveckla förutsättningarna för samarbete mellan hem och skola. Utgångspunkter för samarbetet är förtroende, jämlikhet och ömsesidig respekt. I samarbetet ska familjernas mångfald samt behov av information och stöd beaktas. För ett lyckat samarbete förutsätts att skolans personal är aktiv och har personlig kontakt med vårdnadshavarna och att kommunikationen i övrigt är mångsidig. Samarbetet mellan hem och skola ska ske såväl på kollektiv nivå som på individnivå.

För att kunna uppfylla sin fostrande uppgift, måste vårdnadshavarna få information om hur deras barns lärande och växande framskrider och om eventuell frånvaro. Centrala frågor som gäller undervisningen, till exempel läroplanen, målen för lärandet, lärmiljöer och arbetssätt, stöd för lärandet och elevvård, bedömning och betyg samt om val i samband med studierna och om olika evenemang under läsåret ska diskuteras med vårdnadshavarna. Det är viktigt med

uppmuntrande meddelanden som beskriver elevens lärande och utveckling i positiva ordalag. När vårdnadshavarna regelbundet får information, kan de för sin del stödja sina barn i deras lärande och skolgång. Särskilt viktigt är samarbetet vid övergångarna mellan skolstadierna och vid planering och genomförande av stöd för lärande och skolgång. Utöver personliga möten och gruppmöten ska även informations- och kommunikationsteknik utnyttjas i samarbetet.

Vårdnadshavarna ska ges möjligheter att tillsammans med skolans personal och elever bekanta sig med skolans vardag och att delta i planeringen, utvärderingen och utvecklingen av målen för skolans verksamhet och fostrande arbete. En gemensam diskussion om värderingar lägger grund för ett gemensamt fostringsarbete. Samarbetet mellan hem och skola främjar också kontakten vårdnadshavarna emellan och lägger grund för föräldraföreningsverksamhet. Nätverk bland föräldrarna och gemensamma aktiviteter stärker gemenskapen och stödjer lärarnas och skolans arbete.

5.2.3. Skolans interna samarbete och samarbete med andra parter

Ett gott samarbete inom personalen bidrar till att målen för undervisning och fostran ska uppnås. Skolarbetet ska ordnas på ett ändamålsenligt och flexibelt sätt genom samarbete och arbetsfördelning. Samarbete mellan vuxna, såsom kompanjonlärarskap, ger också eleverna en bild av skolan som en lärande organisation. Samarbete behövs i synnerhet vid planering och genomförande av de mångvetenskapliga lärområdena, vid bedömning och stöd för lärande samt inom elevvården.

Skolorna ska också samarbeta med varandra. Målet är att främja att undervisningen är enhetlig och utvecklas samt att stärka personalens kompetens. Samarbete behövs vid övergångarna i den grundläggande utbildningen och när eleverna flyttar från en skola till en annan. Ofta förutsätter även undervisningen för olika språk- och kulturgrupper, stöd för lärandet och smidig elevvård ett gott samarbete mellan skolorna. Medverkan i lokala, nationella och internationella nätverk stödjer den pedagogiska utvecklingen.

För att trygga en enhetlig lärstig ska skolan samarbeta med småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen samt gymnasierna och yrkesläroanstalterna. Ett gott samarbete med klubb- samt morgon- och eftermiddagsverksamheten främjar elevernas välbefinnande. Samarbete med ungdoms-, biblioteks-, idrotts- och kulturväsendet, polisen samt församlingar, organisationer, företag och andra aktörer i närmiljön såsom naturskolor, muséer och ungdomscentraler bidrar till mångsidigare lärmiljöer och stödjer skolans fostrande uppdrag.

5.3. Fostrande samtal och disciplinära åtgärder

Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö, arbetsro och ostörda studier. Skolan kan påverka arbetsron på många sätt, främst genom utveckling av verksamhetskulturen, samarbete, gemensamt ansvar och omsorg. Genom att utveckla pedagogiska lösningar och bygga upp en atmosfär som präglas av förtroende och omsorg skapas förutsättningar för en bra arbetsro. För att trygga arbetsron och ta itu med olämpligt uppförande har utbildningsanordnaren rätt att använda fostrande samtal och disciplinära åtgärder. Om förfaringssätten vid fostrande samtal och disciplinära åtgärder regleras i lagen om grundläggande utbildning.

En elev som stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen i skolan eller gör sig skyldig till fusk kan ges högst två timmars kvarsittning eller en skriftlig varning. Om förseelsen är allvarlig eller om eleven fortsätter att uppföra sig olämpligt på ovan avsett sätt efter att ha fått kvarsittning eller en skriftlig varning, kan eleven avstängas för högst tre månader. Skriftlig varning och avstängning för viss tid är disciplinära åtgärder.

Fostrande samtal används som första åtgärd för att ta itu med en elevs olämpliga uppförande. Syftet med samtalet är att tillsammans med eleven specificera den gärning eller försummelse som föranlett åtgärden, höra eleven, utreda orsakerna till och konsekvenserna av uppförandet i mera

omfattande utsträckning samt fundera över hur situationen kan förbättras. Avsikten med åtgärden är att komma fram till hur elevens uppförande i skolan och elevens välbefinnande kan förbättras.

Användningen av åtgärder ska grunda sig på sakliga, allmänt godtagbara och objektiva skäl. Konsekvenserna av likartade gärningar ska vara de samma, oberoende av gärningsman, dock så att upprepade gärningar kan anses som en försvårande omständighet. De disciplinära konsekvenserna ska stå i proportion till gärningen. Också elevens ålder och utvecklingsstadium ska beaktas. Disciplinära åtgärder får inte användas på ett sätt som kränker eller förolämpar eleven

Planen har utarbetas gemensamt för alla skolor så att planens struktur och de centrala gemensamma riktlinjerna ingår i vår kommunala läroplan.

Personalen instrueras via fortbildning, intern skolning och rektorsmöten. Skolan ansvarar för att berörda parter informeras om planen, de skolvisa ordningsreglerna och de lagstadgade åtgärderna. Planen utvärderas vid rektorsmöten och skolvisa utvärderingar.

Plan för fostrande samtal och disciplinära åtgärder

Fostrande samtal

En elev som stör undervisningen eller på något annat sätt bryter mot ordningen i skolan, gör sig skyldig till fusk eller behandlar andra elever eller skolans personal respektlöst eller på ett sätt som kränker deras människovärde kan som första åtgärd åläggas att delta i ett fostrande samtal i högst två timmar. Fostrande samtal kan hållas på en gång eller i flera delar under skoldagen eller utanför den. (GrL 35a§).

- Den första metoden för att ta tag i elevens osakliga eller störande beteende.
- Ordnas under en gång eller i flera delar under skoldagen eller utanför den.
- Specificeras den gärning eller försummelse som föranlett åtgärden i samråd med eleven.
- Vid behov utreds i mera omfattande utsträckning orsakerna till uppförandet och dess konsekvenser samt de medel som står till buds för att förbättra elevens uppförande i skolan och hens välbefinnande.
- Beslut fattas av lärare eller rektor.
- Den som utför det fostrande samtalet dokumenterar det i Wilma.
- Vårdnadshavarna meddelas.
- Vårdnadshavarna ska ges tillfälle att delta i samtalet eller i en del av det om detta anses behövligt.

Åläggas att utföra sina hemuppgifter

En elev som försummat sina hemuppgifter kan åläggas att efter skoldagens slut under högst en timme åt gången utföra sina uppgifter under övervakning (GrL 36.4 §).

- Beslut fattas av läraren.
- Dokumenteras i Wilma.
- Meddelas vårdnadshavarna.
- Skolskjuts måste anordnas vid behov.
- Handlar inte om kvarsittning.

Kvarsittning

En elev som stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen i skolan eller gör sig skyldig till fusk kan ges högst två timmars kvarsittning (GrL 36.1 §). Vid kvarsittning kan eleven få utföra skriftliga eller muntliga uppgifter, övningar och uppgifter som stöder fostran, undervisningen och utvecklingen, står i rätt proportion till elevens gärning eller försummelse och är lämpliga för eleven med hänsyn till elevens ålder och utvecklingsnivå. Eleven kan även åläggas att sitta tyst under kvarsittningen (GrL 36.5 §).

Kvarsittning får inte ordnas så att eleven till följd av den blir tvungen att utebli från undervisning i enlighet med läroplanen eller någon annan plan som gäller skolans verksamhet (GrL 36.6 §).

- Beslut fattas av elevens lärare (GrL 18 §) när man först hållit fostrande samtal som inte inverkat positivt.
- Specificeras gärningen eller försummelsen.
- Den som besluter om kvarsittning dokumenterar den i Wilma.
- Eleven skall höras (tillfället att bli hörd skall dokumenteras, skriftligt eller på annat sätt bevisligen) och annan behövlig utredning utföras.
- Meddelas vårdnadshavarna.
- Kvarsittningen skall övervakas.
- Verkställs så fort som möjligt efter det inträffade.
- Skolskjutsar skall ordnas vid behov. Behövlig elevvård skall ordnas.

Tillsägelse om att lämna klassrummet eller skolan

En elev/studerande som stör undervisningen kan bli tillsagd att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges för den tid som återstår av lektionen, eller en skoltillställning (GrL 36.2 §, GL 26.2 §).

- Läraren beslutar om att lämna klassrummet och lärare eller rektor om att lämna skolans tillställning.
- Den som beslutar dokumenterar i Wilma.
- Övervakning skall anordnas inom grundläggande utbildning (GrL 31 a §).
- Nödvändig elev/studerandevård skall ordnas (GrL 31 a §).
- Skall meddelas vårdnadshavarna (GrL 36 a §, GL 26 a §).
- Förutsätter en anledning, kan inte beslutas på förhand.

Avlägsnande från klassrummet, skolans utrymmen eller skolans tillställning

Lyder en elev inte en uppmaning att avlägsna sig har rektorn och läraren rätt att avlägsna eleven från klassrummet eller ett annat utrymme där det ges undervisning, eller från en skoltillställning (GrL 36 b §, GL 26 b §). Rektorn och läraren har också rätt att avlägsna en elev från skolans område, om eleven inte avlägsnar sig efter att ha fått veta att han eller hon avstängts från undervisningen.

Försöker en elev som skall avlägsnas förhindra detta genom att göra motstånd, har rektorn och läraren rätt att använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att få eleven avlägsnad och som med hänsyn till elevens ålder och situationens hotfullhet eller motståndets allvar och en helhetsbedömning av situationen kan anses vara försvarbara.

- Den som använt maktmedel skall göra en skriftlig utredning som lämnas till utbildningsanordnaren (bildningschefen).
- För den skriftliga utredningen används bifogade blankett.
- Maktmedelsredskap får inte användas.
- Lärare och rektor avlägsnar tillsammans eller enskilt.
- Dokumenteras i Wilma.
- Övervakning skall ordnas inom grundläggande utbildning (GrL 31 a §).
- Behövlig elev#/studerandevård skall anordnas (GrL 31 a §).
- Meddelas vårdnadshavarna.

Rätt att beslagta föremål eller ämnen

Rektorn och en lärare vid en skola har rätt att tillsammans eller var för sig under arbetsdagen frånta en elev ett förbjudet föremål eller ämne enligt 29 § 2 mom. eller ett sådant föremål eller ämne som eleven stör undervisningen eller inlärningen med (GrL 36 d §).

- Rektor och lärare har rätt att använda maktmedel om föremålet eller ämnena äventyrar elevens eller andras säkerhet eller om föremålet eller ämnena stör undervisningen eller inlärningen.

- Vid användandet av maktmedel tas hänsyn till elevens ålder och situationens hotfullhet eller motståndets allvar och en samlad bedömning av situationen.
- Maktmedelsredskap får inte användas vid beslagtagandet.
- Meddelas vårdnadshavarna.
- Beslagtaget föremål eller ämne skall märkas med elevens namn, datum för beslagtagandet, beslagtagare.
- Dokumenteras i Wilma.
- Åtgärderna får inte ingripa i elevens personliga integritet i större omfattning än vad som är nödvändigt för att trygga studieron och säkerheten. Vid omhändertagande av föremål och ämnen och vid granskning av en elev ska den diskretion som omständigheterna kräver iakttas.
- Användningen av åtgärderna ska planeras i skolorna och anvisningar ska ges om användningen.

Rätt att granska elevens saker

Skolans lärare och rektor har rätt att under arbetsdagen granska de saker som en elev har med sig och de förvaringsutrymmen i skolan som eleven förfogar över och att utföra en ytlig granskning av elevens kläder för att omhänderta ett förbjudet föremål eller ämne som avses i 29 § 2 mom. och med vilket den egna säkerheten eller någon annans säkerhet kan äventyras, om det är uppenbart att eleven innehar sådana föremål eller ämnen och eleven trots begäran vägrar att överlämna dem eller inte på ett tillförlitligt sätt visar att han eller hon inte innehar sådana (GrL 36 e §).

- Används då man har anledning att tro att säkerheten äventyras.
- Innan granskningen skall eleven meddelas orsaken till att den utförs.
- Granskningen skall vara av samma kön som eleven.
- En annan vuxen person ur skolans personal skall vara närvarande vid granskningen (en person som eleven väljer).
- Beslagtagande och granskning skall ske på ett så säkert sätt som möjligt (GrL 36f §).
- Åtgärderna får inte ingripa i elevens personliga integritet i större omfattning än vad som är nödvändigt för att trygga studieron och säkerheten.
- Vid omhändertagande av föremål och ämnen och vid granskning av en elev ska den diskretion som omständigheterna kräver iakttas.
- En lärare eller rektor som använt sig av maktmedel ska lämna en skriftlig redogörelse för händelsen till utbildningsanordnaren (skoldirektören) på blankett som finns som bilaga.
- Den som granskar och beslagtar föremål och ämnen dokumenterar i Wilma.
- Vårdnadshavarna underrättas så fort som möjligt.
- Föremål eller ämnen som använts för att orsaka störningar och som omhändertagits av en lärare eller rektor ska överlämnas till eleven efter lektionen eller skoltillställningen (GrL 36g §).
- Om det är sannolikt att det störande beteendet fortsätter efter lektionen ska det föremål eller ämne som använts för att orsaka störningar överlämnas till eleven senast vid arbetsdagens slut.
- Sådana förbjudna föremål och ämnen som avses i 29 § 2 mom. överlämnas till elevens vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare. Föremålen och ämnena ska dock överlämnas till polisen eller till någon annan i lag föreskriven myndighet, om eleven, dennes vårdnadshavare eller lagliga företrädare inte har laglig rätt att inneha dem.
- Före överlämnandet ska föremålet eller ämnet förvaras omsorgsfullt.
- Överlämnandet ska ske så fort som möjligt efter det att föremålet eller ämnet har omhändertagits.
- Narkotika, skjutvapen, vapendelar, patroner, projektiler, gassprayer och explosiva varor som har omhändertagits ska omedelbart överlämnas till polisen.
- Om vårdnadshavaren inte inom tre månader efter det att han eller hon fått meddelande om omhändertagandet avhämtar föremålet eller ämnet får det bevisligen förstöras.
- Överlämnande och förstörande av föremål och ämnen ska registreras i Wilma.
- Varje skola skall planera och ge riktlinjer för hur man går tillväga i dessa fall.

Förvägran att delta i undervisningen

En elev kan förvägras rätt att delta i undervisningen för högst den återstående arbetsdagen, om det föreligger en risk för att en annan elev eller en person som arbetar i skolan eller i ett annat undervisningsutrymme blir lidande av elevens våldsamma eller hotfulla uppförande eller om undervisningen eller därtillhörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av elevens störande uppförande (GrL 36.3 §).

En studerande kan förvägras rätt att delta i undervisningen för högst tre arbetsdagar, om det föreligger en risk för att säkerheten för en annan studerande eller person som arbetar i läroanstalten eller i ett annat undervisningsutrymme äventyras av elevens våldsamma eller hotfulla uppförande eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av den studerandes störande uppförande (GL 26.3 §).

- Rektor beslutar.
- Dokumenteras i Wilma.
- Övervakning skall ordnas inom grundläggande utbildning.
- Vårdnadshavarna skall meddelas.
- Behövlig elev#/studerandevård skall ordnas.

Avstängning för viss tid eller avstängning från studier på basis av ett brott

Om en domstol har dömt en elev till straff, får eleven inte av samma skäl påföras disciplinstraff. En elev kan dock avstängas för viss tid, om det med hänsyn till elevens brott eller omständigheter i samband med det är motiverat (GrL 36.c §).

Om en studerande är föremål för rannsakan med anledning av brott, kan den studerande för den tid som rannsakan pågår avstängas från studierna om detta är motiverat med hänsyn till det brott som han eller hon misstänks ha gjort sig skyldig till eller omständigheter som har samband med detta (GL 26.4 §).

- Beslutet fattas av ett förtroendeorgan (svenska skolsektionen).
- Till beslutet fogas besvärsrätt.
- Det misstänkta brottet skall specificeras.
- Eleven eller den studerande skall erbjudas tillfälle att höras skriftligt eller på annat bevisligt sätt.
- Annan behövlig utredning skall ombesörjas.
- Meddelas vårdnadshavarna ifall den studerande är minderårig.

Skriftlig varning, disciplinärt straff

En elev/studerande som stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen i skolan eller gör sig skyldig till fusk kan ges högst två timmars kvarsittning eller en skriftlig varning. (GrL 36.1 §, GL 26.1 §).

- Varning ges då eleven/studeranden har flera bestraffningar som inte verkat eller om störningen/beteendet är tillräckligt allvarligt. Gärning eller försummelse skall specificeras.
- Elev/studerande skall höras.
- Annan behövlig utredning skall ombesörjas.
- Vårdnadshavarna skall ges tillfälle att höras.
- Rektor gör ett skriftligt beslut med besvärsanvisning på bifogad blankett.

Avstängning, disciplinärt straff

Om förseelsen är allvarlig eller om en elev fortsätter att uppföra sig olämpligt på ovan avsett sätt efter att ha fått kvarsittning eller en skriftlig varning, kan eleven avstängas för högst tre månader (GrL 36 §). Utbildningsanordnaren skall ordna undervisningen så att den elev som har avstängts för en viss tid inte blir efter i de framsteg som hans eller hennes årskurs och undervisningsgrupp gör. För den avstängda eleven utarbetas en individuell plan utifrån läroplanen och undervisningen genomförs och inlärningen följs enligt denna plan (GrL 36 a.2 §).

Om förseelsen är allvarlig eller om den studerande fortsätter att uppföra sig olämpligt på ovan avsett sätt efter en skriftlig varning kan den studerande avstängas från läroanstalten för en viss tid, högst ett år (GL 26 §).

- Beslutet fattas av ett förtroendeorgan (svenska skolsektionen). Till beslutet fogas besvärsanvisning.
- Ett läropliktigt barn som avstängs från skolan skall behandlas i socialvårdens förtroendeorgan enligt barnskyddslagen (24.2 §).
- Skolans rektor ger på bifogade blankett en skriftlig redogörelse med specifikation av gärningen eller försummelsen, information om hur eleven/studerande hörts, annan behövlig utredning, information om hörande av vårdnadshavare.
- Åt eleven/studerande skall anordnas elev#/studerandevård.

Ersättning för skada

Om elevens skyldighet att ersätta skada hon/han åsamkat regleras i skadeståndslagen (412/1974).

- Dokumenteras i Wilma.
- Vårdnadshavarna informeras om skadan (GrL 35.1 §)

Nedsmutsning av skolans utrustning eller utrymmen eller förorsakande av oordning

Om det med säkerhet är känt vem som utfört gärningen och denne kan identifieras, kan en lärare vid eller rektor för skolan av pedagogiska skäl bestämma att eleven ska rengöra eller ordna upp skolans egendom eller utrymmen som eleven avsiktligt eller av oaktsamhet smutsat ned eller skapat oreda i (GrL 35.2 §).

- Lärare eller rektor besluter.
- Dokumenteras i Wilma.
- Utförandet övervakas.
- Uppgiften får inte vara farlig eller tung för eleven med beaktande av elevens ålder och utvecklingsnivå.
- Det får inte ta mer än två timmar att utföra uppgiften.
- Uppgiften får inte utföras under lektionstid.
- Om uppgiften utförs vid sidan av elevens arbetsdag vårdnadshavarna meddelas.
- Utförandet av uppgiften ska beaktas vid beslut om disciplinära åtgärder.

Utbildning för andra än läropliktiga

Hur reglerna tillämpas på andra än läropliktiga i grundläggande undervisning anges i Lagen om grundläggande utbildning 46 §. Enligt paragrafen har också andra än läropliktiga rätt till en tryggstudiemiljö (GrL 29 §) samt samma skyldigheter som nämns i GrL 35 §, dvs. att delta i undervisningen till vilken hon/han antagits, utföra sina uppgifter omsorgsfullt och bete sig sakligt. Också vad gäller ersättning för skada, nedsmutsning av skolans utrustning eller utrymmen eller förorsakande av oordning samt paragrafer som gäller uppfostrande samtal följs samma reglemente som i den övriga grundundervisningen. De disciplinära straff som nämns i GrL 36 § gäller däremot inte för icke#läropliktiga inom grundläggande utbildning.

5.4. Olika sätt att anordna undervisningen

Undervisningen ska ordnas med hänsyn till elevernas behov och lokala möjligheter. Målet är att hitta lösningar som främjar lärandet och välbefinnandet på bästa sätt.

5.4.1. Årskursintegrerade studier

Årskursintegrerade studier möjliggör en flexibel studiegång. Årskursintegrerade arrangemang kan tillämpas i undervisningen i en hel skola, endast i vissa undervisningsgrupper eller för

enskilda elever. De kan tillämpas till exempel för att stödja elever med särskild begåvning eller som ett sätt att förebygga studieavbrott. Årskursintegrerade studier förutsätter ett beslut i den lokala läroplanen. Möjligheten till årskursintegrerade studier ska anges också då studierna gäller enskilda elever.

I fråga om en hel skola eller enskilda elevgrupper förutsätter årskursintegrerade studier att målen och innehållet i de olika läroämnena anges enligt studiehelhet i läroplanen. Studiehelheterna ska i varje ämne utformas i enlighet med den timfördelning som anges i statsrådets förordning och i enlighet med grunderna för läroplanen. Studiehelheterna kan också utformas genom att målen och innehållet i olika läroämnen kombineras. I läroplanen ska fastställas vilka studiehelheter som är obligatoriska och vilka som är valfria. Ett studieprogram ska utarbetas för alla elever som deltar i årskursintegrerad undervisning.

Om årskursintegrerad undervisning endast ges en enskild elev, ska ett studieprogram som grundar sig på läroplanen göras upp för eleven. Där anges mål för elevens studier, i vilken ordning och enligt vilken tidtabell studiehelheterna genomförs och eventuella särskilda mål. Elevens studieframgång ska följas upp regelbundet.

I avsnittet om Bedömning av lärande bestäms om bedömningen av lärande vid årskursintegrerade studier.

5.4.2. Undervisning i sammansatt klass

Med sammansatt klass avses en undervisningsgrupp som består av elever från olika årskurser eller, vid årskursintegrerade studier, elever i olika åldrar. En sammansatt klass kan bildas antingen på grund av lågt elevantal eller av pedagogiska skäl.

Undervisningen i en sammansatt klass kan i sin helhet genomföras enligt elevernas årskurser eller delvis enligt principen om växelkurser. Vid studier enligt växelkurser är det viktigt att värna om kontinuitet och konsekvens i fråga om studiernas innehåll. Särskilt viktigt är att måna om att elevernas studiefärdigheter utvecklas. Ifall de olika årskurserna i en sammansatt klass i vissa läroämnen har olika antal veckotimmar, kan årsveckotimmarna i läroämnena också uppdelas i delar för att på det viset jämna ut undervisningstimmarna. Vid utjämning av undervisningstimmarna i läroämnena ska elevernas rätt till det totala antal timmar som fastställs i läroplanen alltid tryggas. Om en elev övergår från att ha följt principen om växelkurser till en undervisningsgrupp som framskrider årskursvis ska eleven få individuell undervisning för att avlägga en eventuell lärokurs eller en del av en lärokurs som saknas.

Studier i en sammansatt klass kan också genomföras som årskursintegrerade studier i enlighet med förordningen om grundläggande utbildning. I det fallet fastställs lärokursen i läroplanen som studiehelheter och delas inte in i årskurser. De årskursintegrerade studierna kan gälla alla skolans elever, en viss sammansatt klass eller enskilda elever.

Undervisningen i sammansatt klass ger goda förutsättningar för en helhetsbetonad undervisning där man använder mångvetenskapliga lärområden. I undervisningen i sammansatt klass ska de möjligheter som i synnerhet kollaborativt lärande och modellinlärning ger utnyttjas. I sammansatta klasser kan närundervisningen också stödjas och berikas med hjälp av fjärruppkoppling i undervisningen.

Ifall undervisningen ordnas i sammansatta klasser, i form av växelkurs, följer den årskurserna 1, 3 och 5 från läsåret 2016-2017.

5.4.3. Fjärruppkoppling i undervisningen

I den grundläggande utbildningen kan man använda fjärruppkoppling i undervisningen för att komplettera undervisningen samt erbjuda mångsidigare studiemöjligheter i olika läroämnen. Undervisning med hjälp av fjärruppkoppling kan ges endast av en utbildningsanordnare som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. Vid val av pedagogik ska man i synnerhet beakta elevernas ålder och förutsättningar.

Genom fjärruppkoppling kan i synnerhet undervisningen i mera sällsynta språk och religioner och valfria ämnen stödjas. Fjärruppkoppling i undervisningen främjar jämlika möjligheter för eleverna till en mångsidig och god grundläggande utbildning oberoende av skolans storlek eller läge. Användning av fjärruppkoppling i undervisningen ökar i sin tur skolans ekologiska hållbarhet.

Med hjälp av fjärruppkoppling kan undervisningen både differentieras och göras mera helhetsbetonad. Man kan möta elevernas individuella behov, erbjuda undervisning som stödjer utvecklandet av specialbegåvning, fördjupa det stöd för lärande och skolgång som skolan erbjuder eller sköta undervisningen i undantagssituationer, till exempel då en elev är sjuk under en längre period. Fjärruppkoppling och användning av digitala verktyg bidrar till mångsidigare lärmiljöer. Genom fjärruppkoppling kan man utnyttja olika lärares kompetens, sakkunskapen hos skolans samarbetspartner och eventuella internationella nätverk utgående från elevernas behov och målen för undervisningen.

Lärmiljön ska vara trygg och eleverna ska övervakas och handledas enligt samma principer som i andra undervisningssituationer. En ansvarig lärare ska värna om undervisningsgruppens trygghet, säkerhet och välbefinnande samt trygga elevernas möjligheter till kommunikation som främjar lärande. En god undervisning förutsätter pedagogisk planering som beaktar elevernas behov och utnyttjar teknikens möjligheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid lagstiftningen om upphovsrätt.

5.4.4. Flexibel grundläggande utbildning

Enligt lagen om grundläggande utbildning kan en kommun, i den omfattning kommunen beslutar, ordna flexibel grundläggande utbildning för årskurserna 7–9. Utbildningen ska ordnas i enlighet med lagstiftningen och läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen.

Syftet med den flexibla grundläggande utbildningen är att minska studieavbrott i den grundläggande utbildningen och förebygga utslagning. Målet är att stärka elevernas studiemotivation och livskompetens. Förutom att eleverna ska slutföra den grundläggande utbildningens lärokurs får de stöd vid övergången till följande utbildningsstadium och ges färdigheter som behövs för att klara av studierna.

Den flexibla grundläggande utbildningen är avsedd för sådana elever i årskurs 7–9 som underpresterar och har svag studiemotivation och för elever som man bedömer riskeras av att bli utslagna från fortsatt utbildning och arbetslivet. Undervisningen ska präglas av yrkes- och sektorsövergripande samarbete och samarbete mellan olika organisationer. Också yrkesläroanstalter och gymnasier, läroanstalter inom det fria bildningsarbetet samt verkstäder för unga kan delta i samarbetet. En styrgrupp kan inrättas för att planera och organisera flexibel grundläggande utbildning.

Skolans arbetssätt och undervisningsmetoder ska utvecklas så att de motsvarar de individuella behoven hos de elever som valts till utbildningen. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid arbetsformer som ökar elevernas delaktighet och samhörighet i skolan samt stärker det fostrande arbete som är gemensamt för vårdnadshavarna och alla som arbetar inom den flexibla grundläggande utbildningen. Aktiverande och arbetsinriktade studiemetoder ska prioriteras i undervisningen.

Flexibel grundläggande utbildning ska ordnas i små grupper i skolan, på arbetsplatser och i andra lärmiljöer med hjälp av sektorsövergripande samarbete samt med hjälp av stöd- och rådgivningstjänster. Flexibel grundläggande utbildning ska utöver läraren involvera en av utbildningsanordnaren utsedd yrkeskunnig person som vet hur man stödjer ungas sociala växande, samarbetet med familjerna och är insatt i annat stöd- och rådgivningsarbete. Undervisningen kan vid behov också delvis genomföras i anslutning till en annan undervisningsgrupp.

Undervisningen ska ordnas som närundervisning i skolan och i form av handledda studier på arbetsplatser och i andra lärmiljöer. Studier utanför skolan är en viktig del av den flexibla grundläggande utbildningen. Under dessa perioder har eleverna rätt till handledning och undervisning av en lärare. Eleverna ska ges uppgifter i enlighet med läroplanen och resultaten

ska beaktas vid bedömningen. Personal på arbetsplatser och i övriga lärmiljöer som arbetar med elever ska göras förtrogna med föreskrifter som berör arbetarskydd, dataskydd och sekretess och andra nödvändiga föreskrifter.

En elev väljs till flexibel grundläggande utbildning på anhållan av eleven eller vårdnadshavaren. Likvärdiga antagningsgrunder ska tillämpas vid antagningen av elever. Utbildningsanordnaren ska besluta om grunderna för antagningen av elever och om antagningsförfarandet. Om elevantagningen fattas ett förvaltningsbeslut som bereds på ett yrkesövergripande sätt. Om den flexibla grundläggande utbildningen för en enskild elev avslutas innan den grundläggande utbildningen är slut, förutsätts ett förvaltningsbeslut.

Elever som deltar i flexibel grundläggande utbildning har rätt till lagstadgat stöd för lärande och skolgång, handledning och elevvård. En elev kan vid behov få allmänt eller intensifierat stöd. I undantagsfall kan även en elev som får särskilt stöd antas till flexibel grundläggande utbildning, om eleven kan följa den läroplan som används i undervisningen och om arrangemanget kan anses vara till fördel för eleven.

För en elev som deltar i flexibel grundläggande utbildning ska man utarbeta en plan för elevens lärande eller justera den plan som tidigare utarbetats. Planen ska utarbetas i samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Den ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd. Planen ska dessutom beskriva speciella omständigheter i den flexibla grundläggande utbildningen för eleven, till exempel om undervisningen ordnas i lärmiljöer utanför skolan. Ifall eleven får särskilt stöd, ska den flexibla grundläggande utbildningen på motsvarande sätt beskrivas i en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas.

5.4.5. Undervisning i särskilda situationer

För att ordna undervisning och stöd för en elev som till exempel är allvarligt sjuk eller befinner sig i en svår livssituation förutsätts särskilda åtgärder. Den grundläggande utbildningen kan i sådana fall ordnas bland annat som sjukhusundervisning, på skolhem, upptagningshem, förläggningar eller i fängelser eller andra straffanstalter.

Den kommun där sjukhuset ligger är skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning det är möjligt med hänsyn till elevens hälsa. Den kommun där det sjukhus som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra läropliktiga elever som får specialiserad sjukvård i den omfattning detta är motiverat med beaktande av elevens hälsa, pedagogiska specialbehov och terapeutiska och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården, om det inte trots stödåtgärder enligt lagen om grundläggande utbildning eller någon annan lag är till elevens fördel att undervisningen ordnas på något annat sätt. Även kommuner där det finns en annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården kan ordna undervisning för elever som får specialiserad sjukvård. Eleven ska få det stöd som behövs vid övergången till sjukhusundervisning eller återgången tillbaka till sin egen skola. Elevens utbildningsanordnare ska tillsammans med den kommun där det sjukhus som ansvarar för vården finns i yrkesövergripande samarbete komma överens om och ordna det stöd för undervisningen som är nödvändigt när eleven övergår till sjukhusundervisning eller återgår från sjukhusundervisning till den tidigare undervisningen i den egna skolan. Inom sjukhusundervisningen kan man också använda fjärruppkoppling i undervisningen. Elevens hemkommun är skyldig att betala hemkommunersättning för elever som får undervisning i en sjukhusskola.

För undervisningen av barn som har placerats utanför hemmet ansvarar den kommun där barnet är bosatt. För undervisningen av en elev som har placerats på en barnskyddsanstalt svarar den skola som verkar på anstalten, om anstalten har tillstånd att anordna utbildning. För elever som blivit placerade med stöd av barnskyddslagen är elevernas hemkommun skyldig att betala hemkommunersättning. För fängelseundervisningen av läropliktiga svarar den kommun där fängelset ligger.

Enligt avtal kan en kommun också, i stället för en skola i den egna kommunen, som närskola anvisa eleven en skola i en annan kommun, en skola som drivs av en privat sammanslutning eller en stiftelse som har tillstånd att anordna utbildning, eller en statlig skola.

Undervisningen för en elev som vårdas inom specialsjukvården ordnas i första hand i den skola som enligt § 6 eller § 28 i lagen om grundläggande utbildning är elevens egen skola eller förskola, som eleven är antagen till.

Den kommun där sjukhuset ligger är skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning det är möjligt med hänsyn till elevens hälsa. Den kommun där det sjukhus som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra läropliktiga elever som får specialiserad sjukvård i den omfattning detta är motiverat med beaktande av elevens hälsa, pedagogiska specialbehov och terapeutiska och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården, om det inte trots stödåtgärder enligt lagen om grundläggande utbildning eller någon annan lag är till elevens fördel att undervisningen ordnas på något annat sätt.

Ett avtal om sjukhusundervisningen och det stöd för undervisningen som är nödvändigt när eleven övergår till sjukhusundervisning eller återgår från sjukhusundervisning till den tidigare undervisningen i den egna skolan ska träffas med elevens hemkommun, efter det att eleven, vårdnadshavarna eller annan laglig företrädare, utbildningsanordnaren och elevvårdsansvariga personer har hörts. Om man inte når en överenskommelse fattas beslutet av den kommun där det sjukhus som ansvarar för vården finns.

Sjukhusskolan ansvarar för undervisningen av läropliktiga barn som är patienter på ett sjukhus eller inom annan specialsjukvård i Jakobstad. Eleverna är de barn och ungdomar i grundskoleåldern som vårdas vid somatiska, neurologiska, psykiatriska avdelningar och öppenvårdsenheter för barn och ungdomar inom Vasa sjukvårdsdistrikt samt inom serviceområdet för barn- och familjearbete vid Social- och hälsovårdsverket i Jakobstad.

Undervisningen för en elev som vårdas inom specialsjukvården ordnas i första hand i den skola som enligt § 6 eller § 28 i lagen om grundläggande utbildning är elevens egen skola eller förskola, som eleven är antagen till.

Den kommun där sjukhuset ligger är skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning det är möjligt med hänsyn till elevens hälsa. Den kommun där det sjukhus som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra läropliktiga elever som får specialiserad sjukvård i den omfattning detta är motiverat med beaktande av elevens hälsa, pedagogiska specialbehov och terapeutiska och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården, om det inte trots stödåtgärder enligt lagen om grundläggande utbildning eller någon annan lag är till elevens fördel att undervisningen ordnas på något annat sätt.

Ett avtal om sjukhusundervisningen och det stöd för undervisningen som är nödvändigt när eleven övergår till sjukhusundervisning eller återgår från sjukhusundervisning till den tidigare undervisningen i den egna skolan ska träffas med elevens hemkommun, efter det att eleven, vårdnadshavarna eller annan laglig företrädare, utbildningsanordnaren och elevvårdsansvariga personer har hörts. Om man inte når en överenskommelse fattas beslutet av den kommun där det sjukhus som ansvarar för vården finns.

Sjukhusskolan ansvarar för undervisningen av läropliktiga barn som är patienter på ett sjukhus eller inom annan specialsjukvård i Jakobstad. Eleverna är de barn och ungdomar i grundskoleåldern som vårdas vid somatiska, neurologiska, psykiatriska avdelningar och öppenvårdsenheter för barn och ungdomar inom Vasa sjukvårdsdistrikt samt inom serviceområdet för barn- och familjearbete vid Social- och hälsovårdsverket i Jakobstad.

I Jakobstad finns förutom enhetskolorna inom den grundläggande utbildningen (åk 1-5 och åk 7-9) en särskild skolenhet vid namn Resursskolan. Till Resursskolan kommer eleven för en tidbestämd rehabiliteringsperiod.Beslut om målsättningen med och omfattningen av perioden tas vid ett överföringsmöte. Vid överföringsmötet deltar skolans rektor, klasslärare, vid behov

specialllärare eller kurator samt vårdnadshavare. Eleven är fortsättningsvis inskiven i den egna skolan under rehabiliteringsperioden. Ett administrativt beslut görs av skolans rektor över planerad rehabiliteringsperiod vid Resursskolan.

Rehabiliteringsperioden inleds med ett besök till Resursskolan av elev tillsammans med antingen vårdnadshavare, skolgångsbiträde eller kurator. När eleven inleder skolgången vid Resursskolan stöds hen av såväl vuxna som elever vid skolan. Resursskolan samarbetar under reahiliteringsperioden med vårdnadshavare och elevens lärare. Vi sk. uppföljningsmöten utvärderas och uppdateras periodens målsättningar. Resursskoleperiodens målsättningar och undervisning är individuella och utgår från den enskilda elevens stödbehov. Stöd till elev med t.ex. inlärningssvårigheter, elev som genomgår en familjekris, elev med beteendestörningar, problem med skolmotivation, mobbningsproblematik eller elever i olika skeden mellan sjukhusskola eller elevhem kan ges undervisning vid Resursskolan. Under perioden vid Resursskolan kartläggs även stödbehov som tex. eleven eller dens familj behöver genom olika stödnätverk och eventuella behov.

När perioden vid Resursskolan håller på att avslutas så sker vanligtvis en gradvis återgång till den egna skolan. Inledningsvis kanske eleven enbart går i den egna skolan några timmar till några dagar i veckan. Vanligtvis återföljs eleven med personal från Resusskolan under en överenskommen övergångsperiod för att sedan gradvis avta. Kontakterna mellan Resursskolan och den egna skolan upprätthålls ännu efter att rehbiliteringsperioden avslutats.

5.5. Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran

För eleverna kan i samband med den grundläggande utbildningen ordnas biblioteksverksamhet, klubbverksamhet och annan verksamhet som nära anknyter till utbildningen. Utbildningsanordnaren beslutar om ordnandet och omfattningen av verksamheten. Också skolmåltider, rastaktiviteter, morgonsamlingar, fester, utfärder, studiebesök och lägerskolor samt i mån av möjlighet skolresor ska ordnas så att de stödjer de mål som ställts upp för elevernas lärande, mångsidiga utveckling och välbefinnande. De förstärker också för sin del upplevelsen av en bra och trygg skoldag och möjliggör utgående från elevernas perspektiv en enhetlig, uppiggande och omväxlande dag. I den lokala läroplanen fastställs målen för verksamheten och principerna för att ordna verksamheten. Om de skolvisa arrangemangen bestäms i läsårsplanen.

Klubbverksamhet i skolan

Klubbverksamhet är verksamhet utanför lektionstid som utgår från skolans mål för undervisning, fostran och handledning. Verksamheten är en del av den avgiftsfria grundläggande utbildningen främjar för sin del gemenskap och berikar skolans verksamhetskultur. Klubbverksamheten ska på ett mångsidigt sätt stödja elevernas växande och utveckling. Klubbarna erbjuder eleverna möjlighet att bekanta sig med olika fritidsaktiviteter. Målet är att inspirera eleverna att ta del av fritidsaktiviteter och ge dem möjlighet att arbeta tillsammans, känna glädje och uppleva att de kan och lyckas. I klubbverksamheten ges eleverna tillfällen att tillämpa det som de har lärt sig i skolan och tillfällen för kreativ verksamhet och mångsidig kommunikation med vuxna och andra elever. Klubbarna kan öka elevernas delaktighet och möjligheter att påverka samt hjälpa dem att hantera vardagen och känna sig trygga.

Flexibla lösningar inom klubbverksamheten stödjer att elevens dag bildar en helhet. Klubbverksamheten utvecklas och lärmiljöerna utformas så att de stödjer deltagande i fritidsaktiviteter. Eleverna får i större utsträckning delta i planeringen av klubbverksamheten. Klubbverksamheten erbjuder möjligheter att stärka fostringssamarbetet mellan hem och skola samt samarbetet med det omgivande samhället. Skolorna kan då de ordnar klubbverksamhet använda sig av den kompetens som finns inom olika sektorer, föreningar, företag och organisationer och hos andra samarbetspartner.

Skolbiblioteksverksamhet

För att stödja skolans undervisning och fostrande arbete kan man ordna skolbiblioteksverksamhet och förverkliga den i samarbete med närbibliotek och andra bibliotek. Biblioteksverksamheten bidrar till att stärka elevernas allmänbildning och till att bredda och vidga deras världsbild. Mångsidig skolbiblioteksverksamhet stödjer förverkligandet av synen på lärande i verkliga lärsituationer och ger eleverna möjligheter att sköta olika ansvarsuppdrag. Skolbiblioteket och andra bibliotek erbjuder aktiverande och stimulerande lärmiljöer och mångsidiga arbetssätt. Biblioteksverksamheten ska uppmuntra eleverna att självmant läsa och välja böcker, tillgodose deras kunskapsbehov, uppmuntra dem att söka information i olika källor och granska informationskällorna. Verksamheten ökar möjligheterna att differentiera undervisningen, att arbeta utgående från elevernas personliga intressen samt att samarbeta med hemmen. Tillsammans handleder skolan och biblioteket eleverna till livslångt lärande och aktivt medborgarskap.

Skolmåltiden

Syftet med skolmåltiden ska vara att stödja elevernas sunda växande och utveckling samt deras studieförmåga och måltidskunskap. Den som deltar i undervisningen ska varje skoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid. Måltiden ska vara ändamålsenligt ordnad och övervakad. Skolmåltiden ska ordnas med hänsyn till måltidens hälsomässiga, sociala och kulturella betydelse. Skolmåltiderna har en viktig avkopplande och social funktion. Med skolmåltiden kan man främja målen för en hållbar livsstil, kulturell kompetens och närings- och umgängesfostran. När måltiden och eventuella mellanmål intas vid rätt tidpunkt i lugn och ro försäkrar man sig om att eleverna orkar under skoldagen. En trivsam skolmåltid ökar välbefinnandet i hela skolan.

Skolmåltiden är för eleverna en viktig del av skoldagen. Eleverna ska uppmuntras att delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av skolmåltiden och i synnerhet av måltidssituationerna. Lärarna, tillsammans med andra vuxna i skolan, bär ansvar för att ge handledning i samband med måltiden och för att målen för fostran nås. Målen för skolmåltiderna och hur de organiseras ska diskuteras med hemmen och tillsammans stödjer man elevernas utveckling. Man ska regelbundet följa upp hur många som deltar i skolmåltiden och utvärdera kvaliteten på maten och måltidssituationen.

Skolmåltiden ska ordnas och verksamheten utvecklas genom samarbete mellan undervisningspersonalen och personalen som ansvarar för måltiden. Om en elev har individuella behov som gäller kost, hälso- eller sjukvård, ska man tillsammans med eleven, vårdnadshavaren, personalen som ansvarar för måltiden och skolhälsovården komma överens om stödåtgärder och övervakning i samband med måltiden.

Raster, morgonsamlingar och andra gemensamma evenemang samt studiebesök och lägerskolor

Enligt förordningen om grundläggande utbildning ska minst 45 minuter per timme användas för undervisning och den tid som används för undervisning ska indelas i ändamålsenliga undervisningsavsnitt. En del av arbetstiden kan användas för arbetslivsorientering, avslutningar och andra gemensamma evenemang. Förordningen gör det möjligt att på olika sätt strukturera skoldagen och att ordna rasterna på sätt som främjar elevernas välbefinnande. Gemensamma evenemang kan vara bl.a. skolans fester, temadagar och utfärder. Studiebesök och lägerskolor kan omfatta hela skolan eller endast några eller någon undervisningsgrupp. Även då utnyttjas möjligheten att ordna skolarbetet på ett flexibelt sätt i enlighet med förordningen om grundläggande utbildning. Dagens arbete ska inledas med en kort morgonsamling.

Rasterna, morgonsamlingarna och olika gemensamma evenemang är viktiga för gemenskapen i skolan, för elevernas sunda utveckling och sociala relationer samt för att eleverna ska orka i studierna. De kan också ingå som en del i de mångvetenskapliga lärområdena. De stärker elevernas mångsidiga kompetens och synliggör skolans kulturella och språkliga mångfald. Studiebesök och lägerskolor ger för sin del möjligheter att vidga lärmiljön och att lära sig i autentiska situationer samt att samarbeta med olika aktörer.

Utbildningsanordnaren har stor möjlighet att påverka hur skoldagen delas in i undervisningsavsnitt och raster, vilken annan verksamhet som ingår i skoldagarna och hurdana verksamhetsformer som används. Dessa val formar skolans verksamhetskultur. De beslut man gör gällande

skoldagens struktur görs med beaktande av principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen.

Skolväg och skoltransporter

Eleverna ska uppmuntras att ta sig till och från skolan på ett sätt som främjar hälsan och konditionen. Både när de rör sig självständigt och när de får skoltransport ska de lära sig att värna om sin egen och andras säkerhet och att uppföra sig väl under skolvägen.

Man ska komma överens om tillvägagångssätt och ansvarspersoner gällande övervakning och handledd verksamhet för dem som väntar på skoltransport samt gällande säkerheten under resan. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om tillvägagångssätten och transportarrangemangen. Om det kommit till skolans kännedom att det förekommit trakasseri, mobbning, diskriminering eller våld under skolvägen, är skolan skyldig att informera vårdnadshavarna till den som misstänks till detta (lag om grundläggande utbildning 163/2022 29 § 7mom.)

5.6. Frågor som avgörs på lokal nivå

Det är viktigt att det praktiska skolarbetet ordnas så att arrangemangen stödjer målen för undervisning och fostran och främjar en enhetlig verksamhetskultur i den grundläggande utbildningen. De skolvisa arrangemangen, arbets- och ansvarsfördelningen och övriga praktiska detaljer ska på alla punkter som tas upp här preciseras i den skolvisa läroplanen och/eller i läsårsplanen i enlighet med utbildningsanordnarens beslut.

Gemensamt ansvar för skoldagen och samarbete

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- *de centrala målen och metoderna för att skapa en bra och trygg skoldag och för att organisera samarbetet*
- *hur samarbetet inom kommunen/skolan och med utomstående aktörer organiseras, följs upp och utvecklas; i synnerhet*
    - *hur man ser till att elevernas delaktighet förverkligas*
    - *vilka de centrala målen är och hur man ordnar samarbetet mellan hem och skola.*

Fostringssamtal och disciplinära åtgärder

Utbildningsanordnaren ansvarar för att en plan för fostrande samtal och kvarsittning samt disciplinära åtgärder utarbetas. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en separat plan. I det fallet ska den omnämnas i läroplanen.

I planen ska fastställas och beskrivas

- *i vilka fall fostrande samtal används och hur samtalen genomförs i praktiken*
- *vilka lagstadgade förfaringssätt som används vid förseelser, fusk och störande beteende, ansvars- och arbetsfördelning samt metoder för samråd och dokumentering*
- *ansvaret och verksamhetssätten i situationer då en elev förvägras rätt att delta i undervisning:*
    - *en personlig plan som görs upp för eleven om hur undervisningen ordnas, genomförs och följs upp under den tiden eleven förvägrats att delta i undervisningen och för att stödja en trygg återgång till undervisningen: ansvarsfördelningen för dokumentation, genomförande och uppföljning av planen*
    - *elevens och vårdnadshavarens delaktighet i uppgörandet av ovan nämnda*
    - *möjlighet för eleven till ett personligt samtal med elevvårdens psykolog eller kurator under den tid eleven förvägrats att delta i undervisningen*
    - *övrigt stöd som ordnas för eleven och som eleven behöver under den tid som hen förvägrats att delta i undervisningen och när hen återgår till undervisningen*
    - *tillsynen för en elev efter att följande åtgärder vidtagits:*

        - *eleven har blivit tillsagd att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges eller en skoltillställning eller*
        - *eleven har förvägrats rätt att delta i undervisning för resten av arbetsdagen och följande arbetsdag*
    - *samarbete med myndigheter som sköter uppgifter i samband med verkställigheten av socialvården i den kommun där skolan är belägen*
- *hur man vid användningen av disciplinära åtgärder garanterar att förvaltningens allmänna rättsskyddsprinciper iakttas*
- *hur man ser till att personalen instrueras och har den kompetens som behövs för att utöva disciplinära befogenheter*
- *hur olika parter informeras om planen, ordningsreglerna och de lagstadgade disciplinära åtgärderna*
- *med vilka metoder man följer upp planen och utvärderar genomförandet och effekten av åtgärderna.*

Fjärruppkoppling i undervisningen

Ifall fjärruppkoppling används i undervisningen ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva

- *i vilken undervisning och i vilka studier fjärruppkoppling används*
- *målen för användningen av fjärruppkoppling i undervisningen, praktiska arrangemang i undervisningen, gemensamma tillvägagångssätt och ansvar mellan olika aktörer.*

Årskursintegrerade studier

Om undervisningen i en hel skola eller för en enskild elevgrupp genomförs som årskursintegrerad undervisning ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva mål och innehåll för undervisningen enligt studiehelhet, samt principerna för beslut om årskursintegrerade studier i fråga om en enskild elev och principerna för hur studieprogrammet som ska uppgöras för eleven ska struktureras och utarbetas.

Om en enskild elev studerar årskursintegrerade studier enligt ett eget studieprogram ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva principerna för beslut om årskursintegrerade studier i fråga om enskilda elever samt principerna för hur studieprogrammet som ska uppgöras för eleven ska struktureras och utarbetas.

Undervisning i sammansatt klass

Det är viktigt att den lokala läroplanen också lämpar sig för undervisning i en sammansatt klass och för små skolor. Ett annat alternativ är att man i läroplanen skriver ett skilt avsnitt om arrangemang gällande undervisning i små skolor och undervisning i sammansatt klass. Ifall undervisningen ordnas i sammansatta klasser, ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva

- *hur undervisningen i sammansatta klasser ordnas och vilka centrala förfaringssätt som tillämpas*
- *hur årsveckotimmarna i de olika läroämnena fördelas per årskurs i enlighet med etappmålen som fastställs i statsrådets förordning eller hur lärokursen indelas i studiehelheter, om årskursintegrerade studier tillämpas.*

Flexibel grundläggande utbildning

Ifall utbildningsanordnaren erbjuder flexibel grundläggande utbildning, ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva

- *hur den flexibla grundläggande utbildningen ordnas och vilka centrala förfaringssätt som tillämpas*
- *grunderna för antagningen av elever och hur antagningen i praktiken sker*
- *hur undervisningen vid andra läroanstalter, på arbetsplatser eller andra platser utanför skolan ordnas och hur elevernas studier i sådana fall handleds, övervakas och bedöms*
- *hur samarbetet samt ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer ordnas.*

Bestämmelser om hur en plan för elevens lärande eller en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas ska utarbetas finns under Stöd för lärande och skolgång.

Undervisning i särskilda situationer

Det är skäl att i den lokala läroplanen anteckna om möjligheten att ge undervisning i särskilda situationer. I synnerhet gällande sjukhusundervisning ska man i läroplanen beskriva hur samarbetet och stödet till eleven ska skötas då eleven flyttar från den egna skolan till sjukhusundervisning och då eleven återvänder till den egna skolan. Samarbete och frågor gällande stöd är också viktiga i andra situationer.

Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran

Utbildningsanordnaren beslutar om de riktlinjer för annan verksamhet som grundar sig på målen för undervisning och fostran och om hur man ska samarbeta med hemmen och övriga samarbetspartner samt om hur eleverna ska delta i planeringen.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- *målen och arrangemangen för eventuell klubbverksamhet, skolbiblioteksverksamhet och annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran och kopplingen till eventuell morgon- och eftermiddagsverksamhet*
- *principerna för skolmåltiden samt målen i fråga om närings-, hälso- och umgängesfostran*
- *hur elevernas specialbehov gällande måltiden beaktas*
- *hur eleverna och vårdnadshavarna informeras om skolresor och transporter och om tillvägagångssätt i samband med dem.*

Utbildningsanordnare som erbjuder morgon- och eftermiddagsverksamhet är skyldiga att utarbeta en lokal plan för morgon- och eftermiddagsverksamheten utgående från de nationella grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten.

6. Bedömning av elevens lärande och kunnande i den grundläggande utbildningen

Skolorna inom den grundläggande utbildningen i Jakobstad utgår från en enhetlig kultur för utvärdering.

Mångsidig bedömning och handledande respons är lärarens centrala pedagogiska verktyg för att stödja elevens helhetsmässiga utveckling och lärande. Eleverna deltar aktivt i planering och förverkligande av bedömning. Eleverna handleds i att utvärdera det egna arbetet och arbete som gjorts tillsammans med andra och att ge konstruktiv respons till varandra och lärarna. Detta ger eleverna förutsättningar att under den grundläggande utbildningen utveckla sina färdigheter i självbedömning och kamratbedömning.

6.1. Bedömningens syften i den grundläggande utbildningen

Enligt lagen[1] och förordningen[2] om grundläggande utbildning har bedömningen av elevens lärande två syften som stödjer varandra. Syftet med bedömningen är att

- handleda och sporra eleven i studierna och att utveckla elevens förutsättningar för självvärdering (formativ bedömning).
- definiera i vilken mån eleven har uppnått målen som ställts upp för läroämnena (summativ bedömning).

Bedömningen i den grundläggande utbildningen fokuserar på lärandet, kunnandet, arbetet och uppförandet. Handledningen och sporrandet i studierna och utvecklingen av elevens färdigheter för självvärdering genomförs med hjälp av formativ bedömning. I vilken mån eleven har uppnått de mål som ställts upp för de olika läroämnena ska bedömas summativt.

Vid genomförandet av bedömningens syften ska de allmänna principerna för bedömningen följas. Skolorna ska ha enhetliga principer och förfaringssätt för bedömningen som blir konkreta i skolans bedömningskultur. Utbildningsanordnaren ska följa upp hur bedömningsprinciperna uppfylls i skolorna samt stödja utvecklingen av en enhetlig bedömningskultur.

[1] Lagen om grundläggen utbildning (628/1998) 22 § 1 mom.

[2] Förordningen om grundläggande utbildning (852/1998) 10 § 2 mom.

6.1.1. Formativ bedömning

Syftet med den formativa bedömningen är att handleda eleven i framstegen i studierna i relation till de uppställda målen. Den formativa bedömningen hjälper eleven att förstå sitt eget lärande, uppfatta sina styrkor och utveckla sina arbetsfärdigheter i syfte att nå de mål som ställts upp för läroämnet. Den formativa bedömningen är en del av undervisningen.

Den formativa bedömningen är respons som stödjer och handleder lärandet. Responsen ska hjälpa eleven att förstå målen för läroämnet, att uppfatta sina egna framsteg i relation till de uppställda målen samt hur prestationerna kan förbättras i förhållande till de uppställda målen och kunskapskraven.

Självvärdering och kamratrespons är en del av den formativa bedömningen. Eleverna tränar under lärarens handledning på sina färdigheter i självvärdering och på att ge och ta emot kamratrespons. Dessa färdigheter ska tränas som en del av studierna i alla läroämnen. Självvärderingen och

kamratresponsen inverkar inte på vitsordet eller det verbala omdöme som eleven ska få i läroämnet.

Målen för läroämnena och principerna för bedömningen ska klargöras för eleverna på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på elevernas ålder. Varje elev ska kunna bilda sig en uppfattning om vad som avses att hen ska lära sig och hur prestationerna bedöms. Under läsårets gång ska vårdnadshavarna informeras om elevens framsteg i studierna och om hens arbete och uppförande[1].

Den formativa bedömningen ska alltid genomföras i syfte att uppnå målen för läroämnena som har ställts upp i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och preciserats i den lokala läroplanen.

Den formativa bedömningen förutsätter ingen dokumentation.

[1] Förordningen om grundläggande utbildning 10 §

6.1.2. Summativ bedömning

Syftet med den summativa bedömningen är att beskriva hur väl och i vilken mån eleven har uppnått de mål som ställts upp för läroämnena i den lokala läroplanen.

Den summativa bedömningen ska genomföras åtminstone i slutet av varje läsår och i slutet av den grundläggande utbildningen. Eleven och hens vårdnadshavare ska ändå även under läsårets gång informeras om elevens framsteg i studierna, och om elevens arbete och uppförande. [1] I slutet av varje läsår ska eleven ges ett läsårsbetyg, för vilket en summativ bedömning ska göras av i vilken mån eleven under det ifrågavarande läsåret har uppnått målen i de läroämnen som ingår i elevens studieprogram. I läsårsbetyget ska även ingå en bedömning av uppförandet. [2]

Den summativa bedömningen ska genomföras i relation till de mål som ställts upp för läroämnena i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som preciserats för varje årskurs i den lokala läroplanen. Bedömningen i slutet av läsåret är en summativ helhetsbedömning av hur eleven presterat under hela läsårets gång. Slutbedömningen ska fokusera på de mål som ställts upp för läroämnena när den grundläggande utbildningens lärokurs avslutas.

Målen för läroämnena och principerna för bedömningen ska klargöras för eleverna på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på elevernas ålder. Varje elev ska kunna bilda sig en uppfattning om vad som avses att hen ska lära sig och hur prestationerna bedöms.

Den summativa bedömningen genomförs av läraren som undervisat eleven, eller, om lärarna är många, av lärarna gemensamt. [3]

Läraren ska dokumentera de omdömen av elevens prov på kunnande som inverkar på den summativa bedömningen.

[1] Förordningen om grundläggande utbildning 10 §

[2] Förordningen om grundläggande utbildning 10 § 2 mom.

[3] Förordningen om grundläggande utbildning 13 § 1 mom.

6.2. Allmänna principer för bedömningen

Följande principer för bedömningen ska följas i varje årskurs.

Bedömningen är jämlik

Bedömningen ska i samtliga årskurser grunda sig på likabehandling. Bedömningen som genomförs vid slutet av varje läsår i årskurserna 1–8 och vid slutbedömningen ska grunda sig på de mål som ställts upp i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som preciserats i den lokala läroplanen. Varje elev ska få veta vad som avses att hen ska lära sig och hur hens lärande och kunnande bedöms. Slutvitsorden ska bildas på lika grunder i hela landet.

Bedömningen förutsätter öppenhet, samarbete och delaktighet

Syftet med bedömningen är att hjälpa eleven att uppfatta hur hen framskrider i studierna. Detta förutsätter kommunikation mellan läraren och eleven och respons för att främja att eleven uppnår målen. Till genomförandet av bedömningen hör att eleverna ges möjlighet att vara delaktiga, att identifiera elevernas styrkor samt att uppmuntra eleverna.

För att genomföra bedömningen förutsätts samarbete både i skolan och mellan skolan och hemmet. Syftet med samarbetet är att klargöra principerna för och förfaringssätten vid bedömningen för vårdnadshavarna. Eleven och vårdnadshavaren ska få tillräckligt med information om elevens lärande, kunnande, arbete och uppförande. [1] Eleven och vårdnadshavaren har rätt att få information om grunderna för bedömningen och hur de har tillämpats i bedömningen av eleven. [2]

Bedömningen är systematisk och ändamålsenlig

Bedömningsförfarandena ska planeras som en logisk helhet och man ska försäkra sig om att principerna för bedömningen är enhetliga i skolan. Bedömningen ska genomföras både under läsårets gång och vid slutet av läsåret. Bedömningen ska endast fokusera på det som har ställts upp som mål i den lokala läroplanen. Läraren ska genomföra bedömningen utgående från prov på kunnande.

Elevernas prestationer ska inte jämföras med varandra. Bedömningen ska inte basera sig på elevernas person, temperament eller andra personliga egenskaper.

Den information som fåtts utgående från bedömningen hjälper läraren att anpassa sin undervisning till elevernas behov. Bedömningen är också ett viktigt verktyg för att identifiera elevens eventuella behov av stöd. Samarbetet mellan lärarna i skolgemenskapen är nödvändigt för att bedömningen ska kunna genomföras ändamålsenligt.

Bedömningen är mångsidig

Elevernas lärande, kunnande, arbete och uppförande ska bedömas mångsidigt. [3] Den mångsidiga bedömningen ska grunda sig på prov på kunnande som samlats in på olika sätt. Läraren ska välja förfaringssätten för bedömningen så att de är ändamålsenliga med tanke på bedömningens syften och målen för läroämnet. Eleven ska ha möjligheter att på olika sätt som är ändamålsenliga med tanke på målen visa vad hen kan och har lärt sig. I valet av bedömningsmetoder ska man beakta att det med endast en bedömningsmetod inte är möjligt att bedöma hur eleven uppnått samtliga mål som ställts upp för läroämnena.

Bedömningen grundar sig på mål och kunskapskrav

Bedömningen av lärande, kunnande och arbete ska grunda sig på de mål för läroämnena som ställts upp i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som preciserats årskursvis i den lokala läroplanen. Bedömningen av uppförandet genomförs i relation till de mål som ställts upp för uppförande i den lokala läroplanen.

I bedömningen av elevens kunnande ska de kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som härletts ur målen för läroämnena användas. Kunskapskraven har definierats för den bedömning som ska ges i slutet av de olika årskurserna och för slutbedömningen. Kunskapskraven är inte mål som ställts upp för eleverna, utan de beskriver vilken kunskapsnivå som krävs för olika vitsord.

Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, ska prestationerna bedömas i relation till de gemensamma målen för den allmänna lärokursen och utifrån de ovan nämnda kunskapskraven.

Prestationer av elever som studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen ska i dessa läroämnen bedömas i relation till de individuella mål som fastställs i elevens individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP). Ovan nämnda kunskapskrav används inte för att fastställa elevens kunskapsnivå. Lärokursen individualiseras först då eleven trots givet stöd inte verkar uppnå den kunskapsnivå som förutsätts för vitsordet 5.

Prestationer av en elev som deltar i undervisning som ordnas enligt verksamhetsområden ska bedömas i relation till de mål som ställts upp för respektive verksamhetsområde.

Om en elev studerat särskilt prioriterade områden i ett läroämne som definierats i planen för elevens lärande ska hens prestationer bedömas i relation till målen för den allmänna lärokursen utgående från de kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Bedömningen beaktar elevens ålder och förutsättningar

Förfaringssätten vid bedömningen ska planeras och genomföras med beaktande av elevernas ålder och förutsättningar. Man ska ta i beaktande elevernas olika sätt att lära sig och arbeta samt se till att det inte finns hinder för dem att visa sitt kunnande.

I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet vid elevens hälsotillstånd och specialbehov. Behovet av stöd för lärande samt andra orsaker som inverkar på påvisande av kunnande ska beaktas i förfaringssätten vid bedömningen så, att eleven har möjlighet att med hjälp av specialarrangemang och alternativa metoder visa sitt kunnande.

I bedömningen av elever med invandrarbakgrund och elever med ett främmande språk som modersmål ska elevens kunskaper i undervisningsspråket och elevens språkkunskaper inom vetenskapsområdet i läroämnet som är mål för bedömningen beaktas.

---

[1] Förordningen om grundläggande utbildning 10 § 1 mom.

[2] Förordningen om grundläggande utbildning 13 § 2 mom.

[3] Lagen om grundläggande utbildning 22 § 1 mom.

Följande principer för bedömningen ska följas i varje årskurs.

Bedömningen är jämlik

Bedömningen ska i samtliga årskurser grunda sig på likabehandling. Bedömningen som genomförs vid slutet av varje läsår i årskurserna 1–8 och vid slutbedömningen ska grunda sig på de mål som ställts upp i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som preciserats i den lokala läroplanen. Varje elev ska få veta vad som avses att hen ska lära sig och hur hens lärande och kunnande bedöms. Slutvitsorden ska bildas på lika grunder i hela landet.

Bedömningen förutsätter öppenhet, samarbete och delaktighet

Syftet med bedömningen är att hjälpa eleven att uppfatta hur hen framskrider i studierna. Detta förutsätter kommunikation mellan läraren och eleven och respons för att främja att eleven uppnår målen. Till genomförandet av bedömningen hör att eleverna ges möjlighet att vara delaktiga, att identifiera elevernas styrkor samt att uppmuntra eleverna.

För att genomföra bedömningen förutsätts samarbete både i skolan och mellan skolan och hemmet. Syftet med samarbetet är att klargöra principerna för och förfaringssätten vid bedömningen för vårdnadshavarna. Eleven och vårdnadshavaren ska få tillräckligt med information om elevens lärande, kunnande, arbete och uppförande. [1] Eleven och vårdnadshavaren har rätt att få information om grunderna för bedömningen och hur de har tillämpats i bedömningen av eleven. [2]

Bedömningen är systematisk och ändamålsenlig

Bedömningsförfarandena ska planeras som en logisk helhet och man ska försäkra sig om att principerna för bedömningen är enhetliga i skolan. Bedömningen ska genomföras både under läsårets gång och vid slutet av läsåret. Bedömningen ska endast fokusera på det som har ställts upp som mål i den lokala läroplanen. Läraren ska genomföra bedömningen utgående från prov på kunnande.

Elevernas prestationer ska inte jämföras med varandra. Bedömningen ska inte basera sig på elevernas person, temperament eller andra personliga egenskaper.

Den information som fåtts utgående från bedömningen hjälper läraren att anpassa sin undervisning till elevernas behov. Bedömningen är också ett viktigt verktyg för att identifiera elevens eventuella behov av stöd. Samarbetet mellan lärarna i skolgemenskapen är nödvändigt för att bedömningen ska kunna genomföras ändamålsenligt.

Bedömningen är mångsidig

Elevernas lärande, kunnande, arbete och uppförande ska bedömas mångsidigt. [3] Den mångsidiga bedömningen ska grunda sig på prov på kunnande som samlats in på olika sätt. Läraren ska välja förfaringssätten för bedömningen så att de är ändamålsenliga med tanke på bedömningens syften och målen för läroämnet. Eleven ska ha möjligheter att på olika sätt som är ändamålsenliga med tanke på målen visa vad hen kan och har lärt sig. I valet av bedömningsmetoder ska man beakta att det med endast en bedömningsmetod inte är möjligt att bedöma hur eleven uppnått samtliga mål som ställts upp för läroämnena.

Bedömningen grundar sig på mål och kunskapskrav

Bedömningen av lärande, kunnande och arbete ska grunda sig på de mål för läroämnena som ställts upp i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som preciserats årskursvis i den lokala läroplanen. Bedömningen av uppförandet genomförs i relation till de mål som ställts upp för uppförande i den lokala läroplanen.

I bedömningen av elevens kunnande ska de kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som härletts ur målen för läroämnena användas. Kunskapskraven har definierats för den bedömning som ska ges i slutet av de olika årskurserna och för slutbedömningen. Kunskapskraven är inte mål som ställts upp för eleverna, utan de beskriver vilken kunskapsnivå som krävs för olika vitsord.

Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, ska prestationerna bedömas i relation till de gemensamma målen för den allmänna lärokursen och utifrån de ovan nämnda kunskapskraven.

Prestationer av elever som studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen ska i dessa läroämnen bedömas i relation till de individuella mål som fastställs i elevens individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP). Ovan nämnda kunskapskrav används inte för att fastställa elevens kunskapsnivå. Lärokursen individualiseras först då eleven trots givet stöd inte verkar uppnå den kunskapsnivå som förutsätts för vitsordet 5.

Prestationer av en elev som deltar i undervisning som ordnas enligt verksamhetsområden ska bedömas i relation till de mål som ställts upp för respektive verksamhetsområde.

Om en elev studerat särskilt prioriterade områden i ett läroämne som definierats i planen för elevens lärande ska hens prestationer bedömas i relation till målen för den allmänna lärokursen utgående från de kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Bedömningen beaktar elevens ålder och förutsättningar

Förfaringssätten vid bedömningen ska planeras och genomföras med beaktande av elevernas ålder och förutsättningar. Man ska ta i beaktande elevernas olika sätt att lära sig och arbeta samt se till att det inte finns hinder för dem att visa sitt kunnande.

I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet vid elevens hälsotillstånd och specialbehov. Behovet av stöd för lärande samt andra orsaker som inverkar på påvisande av kunnande ska beaktas i förfaringssätten vid bedömningen så, att eleven har möjlighet att med hjälp av specialarrangemang och alternativa metoder visa sitt kunnande.

I bedömningen av elever med invandrarbakgrund och elever med ett främmande språk som modersmål ska elevens kunskaper i undervisningsspråket och elevens språkkunskaper inom vetenskapsområdet i läroämnet som är mål för bedömningen beaktas.

[1] Förordningen om grundläggande utbildning 10 § 1 mom.

[2] Förordningen om grundläggande utbildning 13 § 2 mom.

[3] Lagen om grundläggande utbildning 22 § 1 mom.

6.2.1. Bedömningspraxis i Jakobstad

Bedömningspraxis i Jakobstad inom allmän undervisningen

Bedömningspraxis i Jakobstad för elever som studerar i specialklass enligt en individuell läroplan (IP)

Bedömningspraxis i Jakobstad för elever som studerar enligt verksamhetsområde

6.3. Bedömning av lärande och kunnande

Bedömningen i den grundläggande utbildningen ska fokusera på elevens lärande och kunnande. Bedömningen av lärande anknyter till handledningen av lärprocessen och den respons som ska ges om den. Bedömningen av kunnande ska i sin tur fokusera på nivån av elevens kunskaper och färdigheter. Elevens lärande ska handledas och hens kunnande ska alltid bedömas i relation till de mål som ställts upp för de olika läroämnena i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som preciserats för varje årskurs i den lokala läroplanen.

Vid bedömning av elevens kunnande ska de kunskapskrav användas som definierats i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som härletts ur målen för den bedömning som ska ges i slutet av de olika årskurserna och vid slutbedömningen.

I vilken mån målen för mångsidig kompetens uppnås ska inte bedömas separat från läroämnet. Då läraren genomför bedömningen i enlighet med målen och kunskapskraven för läroämnena bedöms även målområdena för mångsidig kompetens.

Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, ska prestationerna bedömas i relation till de gemensamma målen för den allmänna lärokursen utifrån de kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Prestationer av elever som studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen ska i dessa läroämnen bedömas i relation till de individuella mål som fastställts i elevens individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP). De kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen ska inte användas för att fastställa elevens kunskapsnivå.

6.4. Arbetet som föremål för bedömning

Bedömningen av arbetet är en del av bedömningen av läroämnet. Arbetet ska alltså inte bedömas separat från läroämnet. Bedömningen av arbetet grundar sig på målen för elevens arbetsfärdigheter som ingår i målen för läroämnena som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som preciserats årskursvis i den lokala läroplanen. Då läraren genomför bedömningen i enlighet med målen och kunskapskraven för läroämnet blir även arbetet bedömt.

Med arbetsfärdigheter avses färdigheter som eleven under tiden för den grundläggande utbildningen utvecklar i att arbeta självständigt och i grupp, att planera och utvärdera sitt eget arbete, att agera ansvarsfullt och försöka sitt bästa samt att agera konstruktivt i kommunikationssituationer.

Särskilda behov som berör elevens arbete ska om det behövs antecknas i planen för elevens lärande eller i elevens individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP), så att de kan beaktas då bedömningen planeras och genomförs.

6.5. Bedömning av uppförande

Bedömningen av uppförandet ska genomföras i relation till de mål som ställts upp för uppförande i den lokala läroplanen och hur väl eleven uppnått dem. Målen som ställts upp för uppförande ska grunda sig på skolans verksamhetssätt och ordningsstadga. Uppförandet ska bedömas som en egen helhet i betygen och det vitsord eller verbala omdöme som eleven fått inverkar inte på vitsordet eller det verbala omdömet som ges i ett läroämne.

Särskilda behov som berör elevens uppförande ska om det behövs antecknas i planen för elevens lärande eller i elevens individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP), så att de kan tas i beaktande när bedömningen av uppförandet planeras och genomförs.

Om eleven inte själv kan reglera sin verksamhet eller om det finns brister i hens funktionsförmåga ska målet för samt övningen i och bedömningen av färdigheten placeras in under ett lämpligt verksamhetsområde. När eleven har uppnått en färdighet som relaterar till bedömningen av uppförandet kan den färdigheten bedömas på det sätt som anges i den lokala läroplanen.

Kriterier för den verbala bedömningen av uppförande åk 1 - 3 och åk 1-9 för elever som studerar enligt verksamhetsområden.

Du har uppnått målen utmärkt

Elevens uppförande följer så gott som alltid de mål som ställs upp. Elevens beteende främjar även ett gott uppförande hos andra.

Du har uppnått målen bra

Elevens uppförande följer vanligtvis de mål som ställts upp. Endas ett fåtal gånger har man behövt ingripa i elevens uppförande. Eleven leds lätt till målen, när man handleder eller ingriper.

Du har uppnått nöjaktigt

Elevens uppförande följer varierande de mål som ställts upp. Även vid ingripande har eleven inte alltid lyckats nå uppsatta mål.

Du har uppnått bristfälligt

Elevens uppförande följer sällan de mål som ställts upp. Disciplinära åtgärder har huvudsakligen inte lyckats få eleven att nå målen.

Du har inte uppnått målen

Eleven har inte uppnått de mål som ställts för uppförande. De disciplinära åtgärder som skolan har till sitt förfogande är inte tillräckliga och eleven medför med sitt agerande fara för skolgemenskapen.

Kriterierna för sifferbedömning av uppförande åk 4 - 9

10 - Elevens uppförande följer så gott som alltid de mål som ställts upp. Elevens beteende främjar även ett gott uppförande hos andra.

9 - Elevens uppförande följer ofta de mål som ställts upp. Endast någon gång har man behövt ingripa i elevens uppförande.

8 - Elevens uppförande följer ofta de mål som ställts upp. Endast ett fåtal gånger har man behövt ingripa i elevens uppförande. Eleven leds lätt till målen, när man handleder eller ingriper.

7 - Elevens uppförande följer varierande de mål som ställts upp. Även vid ingripande har eleven inte alltid lyckats nå uppsatta mål.

6 - Elevens uppförande följer sällan de mål som ställts upp. Disciplinära åtgärder har huvudsakligen inte lyckats få eleven att nå uppsatta må

5 - Elevens uppförande följer mycket sällan de mål som ställts upp. Disciplinära åtgärder har ofta tillgripits. Eleven har inte uppnått uppsatta mål och kräver fortlöpande övervakning under skoldagen.

4 - Eleven har inte uppnått de mål som ställts upp för uppförande. De disciplinära åtgärder som skolan har till sitt förfogande är inte tillräckliga och eleven medför med sitt agerande fara för skolgemenskapen.

6.6. Studiegången i den grundläggande utbildningen

6.6.1. Studiegången enligt årskurs

En elev uppflyttas till följande årskurs om hen i de olika läroämnen som ingår i årskursens lärokurs har fått ett siffervitsord eller ett motsvarande verbalt omdöme som motsvarar åtminstone hjälpliga kunskaper och färdigheter.[1]

Eleven kan också uppflyttas till följande årskurs, även om hens prestationer skulle vara underkända i något läroämne, om man bedömer att hen kommer att klara av studierna i följande årskurs med godkänt resultat. En elev kan stanna kvar i årskursen, om elevens prestationer under läsåret trots stödåtgärder har underkänts i ett eller flera läroämnen som ingår i årskursens lärokurs.

Om det finns risk för att elevens hela prestation under läsåret underkänns i något läroämne, ska eleven och vårdnadshavaren informeras om saken under läsåret och man ska komma överens om åtgärder för att stödja lärandet. Innan beslut fattas om att en elev stannar kvar i årskursen ska eleven beredas möjlighet att, utan att delta i undervisningen, vid ett särskilt tillfälle visa prov på att hen inhämtat godtagbara kunskaper och färdigheter i läroämnet i fråga. [2] Sådana tillfällen kan ordnas en eller flera gånger under läsåret eller efter läsårets slut på det sätt som bestäms i den lokala läroplanen. I det särskilda tillfället kan olika slags muntliga och skriftliga eller andra prestationer ingå för att eleven på bästa sätt ska kunna visa sitt kunnande.

Om tillfället ordnas efter läsårets slut, kan eleven i läsårsbetyget ges ett villkorligt beslut om kvarstannande. I beslutet ska anges vilka delar av årskursens lärokurs som förutsätter en godkänd prestation i ett särskilt tillfälle för att visa prov på kunnande för att eleven ska uppflyttas till följande årskurs.

En elev kan också stanna kvar i årskursen, trots att hen inte har underkända prestationer, om det anses ändamålsenligt med tanke på elevens allmänna framgång i skolan. Eleven och hens vårdnadshavare ska i ett sådant fall ges möjlighet att höras innan beslutet fattas.

Om en elev stannar kvar på klassen, förfaller elevens prestationer i ifrågavarande årskurs. [3]

[1] Förordningen om grundläggande utbildning 11 § 1 mom.

[2] Förordningen om grundläggande utbildning 11 § 1 och 2 mom.

[3] Förordningen om grundläggande utbildning 11 § 2 mom.

6.6.2. Studier enligt ett eget studieprogram

En elev kan studera över årskursgränserna enligt ett eget studieprogram, i stället för enligt en lärokurs som är indelad i årskurser. I den lokala läroplanen ska föreskrivas vilka studiehelheter som ska avläggas med godkänt resultat för att kunna framskrida i studierna i läroämnet i fråga. En elev som studerar enligt ett eget studieprogram får i slutet av läsåret ett läsårsbetyg över de studier som hen genomfört med godkänt resultat under läsåret i fråga och går efter det avslutade läsåret vidare i sina studier följande läsår. [1]

Genom studier enligt ett eget studieprogram kan man om det behövas undvika att eleven stannar kvar på klassen och på så sätt undvika att elevens alla prestationer under läsåret i fråga upphör att gälla. En elev som studerar enligt ett eget studieprogram kan stanna kvar på årskursen endast

i det fall att den allmänna skolframgången är svag. En elev i årskurs nio räknas som elev i ifrågavarande årskurs ända tills hen avlagt hela den grundläggande utbildningens lärokurs och får ett avgångsbetyg eller avgår från skolan.[2]

[1] Förordningen om grundläggande utbildning 11 § 3 mom.

[2] Förordningen om grundläggande utbildning 11 § 3 mom.

6.7. Gemensamma läroämnen och valfria ämnen som ska bedömas i slutet av läsåret

I den grundläggande utbildningen ska alla gemensamma läroämnen som ingår i elevens studieprogram bedömas separat i slutet av varje läsår. [1] De gemensamma läroämnen som bedöms är modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik, omgivningslära, fysik, kemi, biologi, geografi, hälsokunskap, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära, musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. I läsårsbetyget ska ett verbalt omdöme eller ett vitsord antecknas över i vilken mån eleven under läsåret har uppnått målen för läroämnena som ingår i elevens studieprogram.

Timmarna valfria konst- och färdighetsämnen är en del av den undervisning som ska ges i de gemensamma lärokurserna i konst- och färdighetsämnen. Det innebär att eleven får ett verbalt omdöme eller ett vitsord för varje konst- och färdighetsämne i alla årskurser som eleven studerar ämnena. I betygen ges inget separat verbalt omdöme eller vitsord över timmarna valfria konst- och färdighetsämnen som eleven erbjudits och avlagt.

Målen och innehållen för läroämnena i mångvetenskapliga lärområden och de prov på kunnande som visats i samband med studier i mångvetenskapliga lärområden ska beaktas då man bildar vitsord i respektive läroämne. Bedömningen i de enskilda läroämnena ska planeras och eleverna ska känna till bedömningen innan arbetet med ett lärområde påbörjas. För mångvetenskapliga lärområden ges inga separata verbala omdömen eller vitsord.

De valfria ämnen som bildar en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar ska bedömas med siffror. Lärokurser i valfria ämnen som omfattar mindre än två årsveckotimmar och helheter bestående av sådana lärokurser ska bedömas verbalt med anteckningen ”godkänd”.

I årskurserna 1–3 ska de valfria ämnena som motsvarar timfördelningen i den grundläggande utbildningen bedömas antingen verbalt eller med siffror i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I årskurserna 4–9 ska siffervitsord ges för de valfria ämnen som omfattar minst två årsveckotimmar.

[1] Förordningen om grundläggande utbildning 10 § 2 mom.

6.8. Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen

Beroende på läroämne och på de beslut som fattats i den lokala läroplanen infaller slutbedömningen i årskurs 7, 8 eller 9. De tillvägagångssätt som används vid slutbedömningen ska motsvara elevernas ålder och förutsättningar.

Syftet med slutbedömningen är att fastställa hur eleven har uppnått målen för lärokursen i läroämnet när studierna avslutas. Vitsordet eller det verbala omdömet som ges efter utvärderingen ska beskriva nivån på elevens prestation i relation till målen och kriterierna för slutbedömningen i respektive ämneslärokurs.

I samband med slutbedömningen, medan läsåret ännu pågår, ska läraren förutom information om prestationer och aktuell kunskapsnivå också ge eleverna handledande respons som stödjer det fortsatta lärandet. Det är också viktigt att försäkra sig om att eleverna och vårdnadshavarna känner till målen, bedömningsgrunderna och kriterierna för slutbedömningen. Responsen och

handledningen ska vara tillräckligt detaljerad och individuell. Ifall en elev i årskurs 9 trots stödåtgärder inte ser ut att klara sina studier och riskerar att stanna kvar på klassen, kan man genom att övergå till studier enligt ett eget studieprogram förebygga att elevens alla prestationer förfaller. Årskursintegrerade studier som framskrider enligt ett eget studieprogram beskrivs närmare i avsnittet Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande.

6.8.1. Bildandet av slutvitsord

Bildandet av slutvitsord ska grunda sig på den kunskapsnivå som eleven visat i relation till målen för lärokursen i lärokursen och kunskapskraven för slutbedömningen. Då ett slutvitsord bildas ska man ta i beaktande alla mål som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för lärokursen i läroämnet och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Bedömningen av de mål för läroämnen i vilka eleven visat sitt kunnande i årskurserna 7 och 8 ska beaktas då slutbedömningen genomförs. Den nivå av kunnande som baserar sig på dessa mål ska bedömas utgående från kunskapskraven för slutbedömningen.

Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för läroämnet. Om en elev uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål.

Bedömningen av elevens arbete ska ingå i vitsordet som ges i ett läroämne i slutbedömningen.

6.8.2. Slutbedömningen av en elev som omfattas av särskilt stöd

Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, ska hens prestationer bedömas i relation till målen för den allmänna lärokursen och utgående från kunskapskraven för slutbedömningen. Om eleven studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen, ska elevens prestationer i läroämnena i fråga bedömas i relation till de individualiserade mål och innehåll som fastställts i elevens individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP), inte i relation till kunskapskraven för slutbedömningen.

Vid bedömningen av läroämnen som studerats enligt individualiserade lärokurser kan verbalt omdöme användas i stället för siffervitsord också vid slutbedömningen. Lärokursen ska individualiseras först då eleven trots det givna stödet inte verkar uppnå den kunskapsnivå som förutsätts för vitsordet 5.

Slutbedömningen för en elev som omfattas av förlängd läroplikt grundar sig antingen på den grundläggande utbildningens allmänna lärokurser i läroämnen eller på individualiserade lärokurser, beroende på vad som bestämts i elevens beslut om särskilt stöd. Om studierna för en elev som omfattas av förlängd läroplikt genomförs i form av studiehelheter, ska bedömningen i betyget ändå ges per läroämne.

Om elevens studier har ordnats enligt verksamhetsområde, ska slutbedömningen basera sig på de mål som ställts upp i den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas och ett verbalt omdöme ska ges för varje verksamhetsområde.

6.8.3. Gemensamma läroämnen som ska bedömas i slutbedömningen

I slutbedömningen i den grundläggande utbildningen ska följande gemensamma läroämnen bedömas med siffror: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik, fysik, kemi, biologi, geografi, hälsokunskap, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära, musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. Kunskapskraven

för slutbedömningen definierar vilken kunskapsnivå som krävs i respektive läroämne för siffervitsorden 5, 7, 8 och 9.

I modersmål och litteratur kan eleven ha studerat enligt två olika för läroämnet fastställda lärokurser. Då ska de båda lärokurserna som eleven har avlagt i läroämnet modersmål och litteratur bedömas.

Om eleven har bytt lärokurs i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket eller främmande språk, är det den lärokurs som eleven senast har studerat som ska bedömas i slutbedömningen. Samma sak gäller om eleven har bytt från ett åskådningsämne till ett annat eller från en lärokurs i ett åskådningsämne till en annan.

Om en elev i enlighet med ett beslut som avses i 18 § i lagen om grundläggande utbildning[1] är helt befriad från studier i ett läroämne inom den grundläggande utbildningens lärokurs ska läroämnet i fråga inte bedömas. Det ska finnas särskilt vägande skäl för befrielse från studier i ett läroämne och beslutet ska övervägas individuellt för varje elev.

---

[1] Lagen om grundläggande utbildning 18 § 1 mom.

Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, ska hens prestationer bedömas i relation till målen för den allmänna lärokursen och utgående från kunskapskraven för slutbedömningen. Om eleven studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen, ska elevens prestationer i läroämnena i fråga bedömas i relation till de individualiserade mål och innehåll som fastställts i elevens individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP), inte i relation till kunskapskraven för slutbedömningen.

Vid bedömningen av läroämnen som studerats enligt individualiserade lärokurser kan verbalt omdöme användas i stället för siffervitsord också vid slutbedömningen. Lärokursen ska individualiseras först då eleven trots det givna stödet inte verkar uppnå den kunskapsnivå som förutsätts för vitsordet 5.

Slutbedömningen för en elev som omfattas av förlängd läroplikt grundar sig antingen på den grundläggande utbildningens allmänna lärokurser i läroämnen eller på individualiserade lärokurser, beroende på vad som bestämts i elevens beslut om särskilt stöd. Om studierna för en elev som omfattas av förlängd läroplikt genomförs i form av studiehelheter, ska bedömningen i betyget ändå ges per läroämne.

Om elevens studier har ordnats enligt verksamhetsområde, ska slutbedömningen basera sig på de mål som ställts upp i den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas och ett verbalt omdöme ska ges för varje verksamhetsområde.

6.8.4. Bedömning av lärokurserna i konst- och färdighetsämnen i slutbedömningen

Konst- och färdighetsämnen som är gemensamma för alla elever är musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. Den lokala timfördelningen och elevernas eventuella egna val inverkar på när en elev ges det vitsord i ett konst- och färdighetsämne som ska antecknas i avgångsbetyget.

Timmarna valfria konst- och färdighetsämnen är en del av den undervisning som ska ges i de gemensamma lärokurserna i konst- och färdighetsämnen. Det innebär att eleven får ett vitsord för varje konst- och färdighetsämne i avgångsbetyget. I avgångsbetyget ges inget separat vitsord över studier i timmarna valfria konst- och färdighetsämnen som eleven erbjudits och avlagt.

Då slutvitsordet bildas ska de kunskapskrav för slutbedömningen som fastställts för dessa läroämnen i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen användas. Slutbedömningen ska genomföras i det skede då hela lärokursen i respektive konst- och färdighetsämne och även eventuella studier i timmarna valfria konst- och färdighetsämnen har

avlagts. I avgångsbetyget ska omfattningen av den lärokurs som eleven avlagt antecknas för respektive konst- och färdighetsämne.

Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, ska hens prestationer bedömas i relation till målen för den allmänna lärokursen och utgående från kunskapskraven för slutbedömningen. Om eleven studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen, ska elevens prestationer i läroämnena i fråga bedömas i relation till de individualiserade mål och innehåll som fastställts i elevens individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP), inte i relation till kunskapskraven för slutbedömningen.

Vid bedömningen av läroämnen som studerats enligt individualiserade lärokurser kan verbalt omdöme användas i stället för siffervitsord också vid slutbedömningen. Lärokursen ska individualiseras först då eleven trots det givna stödet inte verkar uppnå den kunskapsnivå som förutsätts för vitsordet 5.

Slutbedömningen för en elev som omfattas av förlängd läroplikt grundar sig antingen på den grundläggande utbildningens allmänna lärokurser i läroämnen eller på individualiserade lärokurser, beroende på vad som bestämts i elevens beslut om särskilt stöd. Om studierna för en elev som omfattas av förlängd läroplikt genomförs i form av studiehelheter, ska bedömningen i betyget ändå ges per läroämne.

Om elevens studier har ordnats enligt verksamhetsområde, ska slutbedömningen basera sig på de mål som ställts upp i den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas och ett verbalt omdöme ska ges för varje verksamhetsområde.

6.8.5. Bedömning av valfria ämnen i slutbedömningen

De valfria ämnen som bildar en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar ska bedömas med siffror. Lärokurser i valfria ämnen som omfattar mindre än två årsveckotimmar och helheter bestående av sådana lärokurser ska bedömas verbalt med anteckningen ”godkänd”. Det kunnande som visats i ett valfritt ämne som hör till ett gemensamt läroämne och som ska bedömas med ett verbalt omdöme, kan höja slutvitsordet i läroämnet i fråga. Principen för att höja vitsordet ska skrivas ner i den lokala läroplanen.

6.8.6. Undervisning som betonar ett läroämne eller en särskild utbildningsuppgift och slutbedömning

Om en skola betonar ett visst läroämne eller en läroämneshelhet i sin läroplan eller ordnar undervisning på två språk, är skolans mål för undervisningen i detta ämne eller språk i allmänhet högre än målen som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. För likvärdighetens skull ska prestationerna för de elever som deltar i undervisning som betonar ett läroämne eller en läroämneshelhet eller som deltar i undervisning på två språk, i slutet av den grundläggande utbildningen bedömas i relation till målen för läroämnena. För att definiera kunskapsnivån ska kunskapskraven för slutbedömningen som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen användas.

Om årsveckotimmar för valfria ämnen används till den betonade undervisningen ska bedömningen i fråga om dessa timmar genomföras i enlighet med principerna för bedömningen av valfria ämnen. I undervisning på två språk ska elevens kunskaper i målspråket eller språkbadsspråket som hen studerat bedömas utifrån målen och kunskapskraven för A-lärokursen i främmande språk eller det andra inhemska språket.

Tilläggsuppgifter om den betonade undervisningen och elevens prestationer kan vid behov ges i en separat bilaga till betyget.

De valfria ämnen som bildar en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar ska bedömas med siffror. Lärokurser i valfria ämnen som omfattar mindre än två årsveckotimmar och

helheter bestående av sådana lärokurser ska bedömas verbalt med anteckningen ”godkänd”. Det kunnande som visats i ett valfritt ämne som hör till ett gemensamt läroämne och som ska bedömas med ett verbalt omdöme, kan höja slutvitsordet i läroämnet i fråga. Principen för att höja vitsordet ska skrivas ner i den lokala läroplanen.

6.9. Frånvaro och dess inverkan på bedömning

Eleven ska delta i undervisningen om hen inte tillfälligt beviljats befrielse från undervisningen på grund av sjukdom eller andra särskilda skäl. [1] Studierna för och bedömningen av en elev kan delvis ordnas på annat sätt om det är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd. [2]

Om eleven är olovligt frånvarande och inte deltar i undervisning, prov eller andra möjligheter som hen erbjudits för att visa prov på sitt kunnande och hen inte har godkända prestationer i relation till de mål som fastställts i den lokala läroplanen, kan eleven i läsårsbetyget få ett underkänt vitsord i läroämnet.

[1] Lagen om grundläggande utbildning 35 §

[2] Lagen om grundläggande utbildning 18 § 1 mom.

6.10. Ny bedömning och rättelse av bedömning

Möjligheten till ny bedömning och rättelse av bedömning berör slutbedömningen och beslut som gäller studiegång och kvarstanning. En begäran om ny bedömning ska göras av vårdnadshavaren och den ska tillställas skolan inom två månader efter att vårdnadshavaren tagit del av informationen. Skolans rektor och elevens lärare beslutar tillsammans om den nya bedömningen. [1]

[1] Förordningen om grundläggande utbildning 19 §

6.11. Betyg

Betyg som ska användas i den grundläggande utbildningen:

1. läsårsbetyg
2. mellanbetyg
3. skiljebetyg
4. avgångsbetyg.

Utbildningsanordnaren beslutar om betygens utformning.

Betyg som användas inom den grundläggande utbildningen i Jakobstad

1. läsårsbetyg (åk 1 - 9)

2. mellanbetyg (åk 5 - 9)

3. skiljebetyg

4. avgångsbetyg (åk 9)

6.11.1. Verbala omdömen och siffervitsord i betygen

I läsårsbetygen och eventuella mellanbetyg i årskurserna 1–3 ska verbalt omdöme eller siffervitsord användas i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. Om verbalt omdöme ges ska det framgå av betyget om elevens prestation är godkänd eller underkänd.

I läsårsbetygen och eventuella mellanbetyg i årskurserna 4–8 ska siffervitsord ges. I avgångsbetyget och i ett eventuellt mellanbetyg i årskurs nio ska siffervitsord ges. Siffervitsordet kan kompletteras med ett beskrivande verbalt omdöme som ska ges som bilaga till betyget.

Bedömningen av uppförande ska ges med siffervitsord i läsårsbetyg och i eventuella mellanbetyg i årskurserna 4–8. Om bedömningen av uppförande ges som ett verbalt omdöme i årskurserna 1–3 ska det ges som bilaga till betyget. Också ett verbalt omdöme som kompletterar bedömningen av uppförande som ges med siffervitsord ska ges som bilaga till betyget. I tilläggsuppgifterna i betyget ska antecknas att bedömningen av uppförande ges som ett verbalt omdöme som bilaga till betyget.

Verbalt omdöme kan också, utom vid slutbedömningen, användas vid bedömningen av elever vars modersmål är något annat än undervisningsspråket. [1] I bedömningen av individualiserade lärokurser används verbalt omdöme eller siffervitsord i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde ska verbalt omdöme användas.

[1] Förordningen om grundläggande utbildning 10 § 4 mom.

Betygspraxis i Jakobstad

Verbal bedömning i åk 1 - 3 ges enligt följande:

I modersmål och litteratur samt matematik

- utmärkt
- bra
- varierande
- med stöd
- målen har ej uppnåtts

Övriga ämnen: Målen har uppnåtts enligt följande godkänt, underkänt

Verbal bedömning åk 1 - 9 för elever som studerar enligt IP enligt verksamhetsområden enligt följande;

- utmärkt
- bra
- varierande
- med stöd
- målen har ej uppnåtts

Sifferbedömning i åk 4 - 9 enligt följande kriterier:

10 UTMÄRKTA

Om eleven når högre än den nivå som så gott som alla kriterier i läroämnet anger och dessutom uppvisar ett äkta intresse för studier på läroämnets område.

9 BERÖMLIGA

Om eleven enligt de flesta kriterierna i ämnet överskrider den fastslagna nivån.

8 GODA

Om eleven uppvisar det kunnande som kriterierna i ämnet anger; en del ouppnådda kriterier kan kompenseras genom överträffad nivå för andra.

7 NÖJAKTIGA

Om eleven uppvisar sådant kunnande som de flesta ämneskriterierna förutsätter.

6 FÖRSVARLIGA

Om eleven uppvisar ett sådant kunnande som en del kriterier förutsätter.

5 HJÄLPLIGA

Om eleven strävar efter att uppnå kriterienivån i ämnet, fastän han/hon bara i någon utsträckning kan uppvisa det kunnande som kriterierna förutsätter.

4 UNDERKÄNDA

Om eleven inte alls uppnått och inte heller strävat till att uppnå kriterienivån i ämnet

Vitsorden 5-10 visar att läroämnet har fullgjorts med godkänt resultat och vitsordet 4 att eleven har underkänts i läroämnet.

6.11.2. Läsårsbetyg

Eleven ska i varje årskurs få ett läsårsbetyg i slutet av läsåret, med undantag av årskurs nio då eleven får ett avgångsbetyg. I läsårsbetyget ska elevens studieprogram antecknas och för varje läroämne ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord som beskriver i vilken mån eleven under läsåret har uppnått de uppställda målen. Läsårsbetyget är ett beslut om att eleven uppflyttas till följande årskurs eller stannar kvar på klassen. Då bedömningen ges med siffror ska också bedömningsskalan anges i betyget.

Verbalt omdöme kan användas i läsårsbetyget i årskurserna 1–3. Också av verbala omdömen ska framgå om eleven har avlagt läsårets studier i varje läroämne som ingår i hens studieprogram med godkänt resultat. **I Jakobstad verbalt omdöme i läsårsbetygen i årskurserna 1-3 och för elever som studerar enligt verksamhetsområden åk 1-9.**

Ett siffervitsord för bedömning av uppförande ska antecknas i läsårsbetyg och eventuella mellanbetyg. Då bedömningen av uppförande ges med ett verbalt omdöme, ska det ges som bilaga till betyget. **I Jakobstad ges sifferbetyg i årskurserna 4 - 9 och mellanbetyg i årskurserna 5 - 9. Till elever som studerar enligt verksamhetsområden ges verbala mellanbetyg åk 5-9.**

Vitsordet eller det verbala omdömet i religion och livsåskådningskunskap ska i läsårsbetyget och eventuella mellanbetyg antecknas i formen ”religion/livsåskådningskunskap” utan att särskilja vilket av läroämnena eleven har studerat. Den lärokurs i religion som eleven studerat ska inte antecknas i betyget. Om en elev får undervisning i sin egen religion, ska det verbala omdöme eller siffervitsord som eleven får antecknas i betyget om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Ett eventuellt verbalt omdöme eller ett siffervitsord som eleven fått från undervisning som ges av något religiöst samfund ska inte antecknas i betyget.

Om eleven har deltagit i undervisning på två språk ska målspråket eller språkbadsspråket antecknas i läsårsbetyget.

Om det i beslutet om särskilt stöd har fastställts att eleven studerar ett eller flera läroämnen enligt en individualiserad lärokurs, ska siffervitsordet eller det verbala omdömet förses med en asterisk (*). I punkten Tilläggsuppgifter i betyget ska antecknas att eleven har studerat dessa läroämnen enligt en individualiserad lärokurs.

I läsårsbetyget ska antecknas:

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- skolans undervisningsspråk
- elevens namn och födelsetid
- datum då betyget ges
- underskrift av läraren som ansvarar för undervisningsgruppen eller av rektor
- elevens studieprogram och verbala omdömen eller siffervitsord av i vilken mån eleven uppnått målen

- studiernas omfattning i årsveckotimmar i ifrågavarande årskurs i varje gemensamt läroämne och valfritt ämne
- en bedömning av elevens uppförande
- den lärokurs eller de lärokurser eleven studerat i följande läroämnen: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk
- en anteckning om att eleven uppflyttas till följande årskurs eller eventuellt att eleven stannar kvar på klassen
- bedömningsskalan enligt 10 § i förordningen om grundläggande utbildning om siffervitsord används i betyget
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen som Utbildningsstyrelsen fastställt 10.2.2020.

6.11.3. Mellanbetyg

Utbildningsanordnaren beslutar om mellanbetyg ska ges. Mellanbetyg ska ges enligt samma grunder som ett läsårsbetyg. **I Jakobstad ges mellanbetyg enligt följande:**

Åk 5 - mellanbetyg i december

Åk 6 - 9 mellanbetyg i november och i februari

Till elever som studerar enligt verksamhetsområden ges mellanbetyg i december åk 5 - 9.

En elev i årskurs nio ska om det behövs ges ett separat mellanbetyg för ansökan till fortsatta studier.

I mellanbetyget ska antecknas:

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- skolans undervisningsspråk
- elevens namn och födelsetid
- datum då betyget ges
- underskrift av läraren som ansvarar för undervisningsgruppen eller av rektor
- elevens studieprogram och verbala omdömen eller siffervitsord av i vilken mån eleven uppnått målen
- studiernas omfattning i årsveckotimmar i ifrågavarande årskurs i varje gemensamt läroämne och valfritt ämne
- den lärokurs eller de lärokurser eleven har studerat i följande läroämnen: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk
- en bedömning av elevens uppförande (med undantag av mellanbetyg i årskurs nio för ansökan till fortsatta studier)
- bedömningsskalan enligt 10 § i förordningen om grundläggande utbildning om siffervitsord används i betyget
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen som Utbildningsstyrelsen fastställt 10.2.2020.

6.11.4. Skiljebetyg

En elev som flyttar till en annan skola, avgår från skolan utan att ha inhämtat den grundläggande utbildningens hela lärokurs[1] eller inte har fullgjort läroplikten inom tiden för sin läroplikt ska ges ett skiljebetyg. Till skiljebetyget ska bifogas den timfördelning som skolan följt och en utredning över eventuell betonad undervisning. Om eleven flyttar till en annan skola som upprätthålls av samma utbildningsanordnare, behöver inget separat skiljebetyg ges.

Ett skiljebetyg ska ges utgående från samma principer som ett läsårsbetyg. I skiljebetyget ska ingen bedömning av elevens uppförande antecknas.

I skiljebetyget ska antecknas:

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- skolans undervisningsspråk
- elevens namn och födelsetid
- datum då betyget ges
- rektors underskrift
- elevens studieprogram och verbala omdömen eller siffervitsord av i vilken mån eleven uppnått målen
- studiernas omfattning i årsveckotimmar i ifrågavarande årskurs i varje gemensamt läroämne och valfritt ämne
- den lärokurs eller de lärokurser eleven har studerat i följande läroämnen: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk
- bedömningsskalan enligt 10 § i förordningen om grundläggande utbildning om siffervitsord används i betyget
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen som Utbildningsstyrelsen fastställt 10.2.2020.

[1] Förordningen om grundläggande utbildning 12 § 1 mom.

6.11.5. Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen

Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen ska vid läsårets slut ges en elev i årskurs nio vars prestationer i relation till målen för lärokurserna i läroämnena är godkända i alla läroämnen som ingår i elevens studieprogram. Det innebär åtminstone vitsordet fem (5) eller det verbala omdömet “godkänd”.

I avgångsbetyget ska antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- skolans undervisningsspråk
- elevens fullständiga namn och personbeteckning
- datum då betyget ges
- rektors underskrift
- bedömningen i de gemensamma läroämnena och i de valfria ämnen som ska bedömas ges med siffror (5–10) och med ord (hjälpliga–utmärkta)
- studiernas omfattning i årskurserna 7–9 i varje gemensamt läroämne och valfritt ämne
- den lärokurs eller de lärokurser eleven har avlagt i följande läroämnen: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk
- en anteckning om att elevhandledning och praktisk arbetslivsorientering ingått i elevens studieprogram
- bedömningsskalan enligt 10 § i förordningen om grundläggande utbildning
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen som Utbildningsstyrelsen fastställt 10.2.2020
- en anteckning om att den grundläggande utbildningens lärokurs placeras på nivå två i den nationella referensramen för examina och övriga samlade kompetenser samt i den europeiska referensramen för examina.

Bedömning av elevens uppförande ska inte antecknas i avgångsbetyget.

Omfattningen av de gemensamma och valfria läroämnen som en elev avlägger i årskurserna 7–9 ska antecknas i avgångsbetyget som årsveckotimmar.

Om en eleven har deltagit i undervisning på två språk ska målspråket eller språkbadsspråket antecknas i avgångsbetyget.

Vitsordet i religion och livsåskådningskunskap ska antecknas i avgångsbetyget i formen ”religion/livsåskådningskunskap” utan att särskilja vilket av läroämnena eleven har studerat. Den lärokurs i religion som eleven studerat ska inte antecknas i avgångsbetyget. Om en elev får

undervisning i sin egen religion, ska det siffervitsord som eleven får antecknas i avgångsbetyget, om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Ett eventuella siffervitsord som eleven fått från undervisning som ges av något religiöst samfund ska inte antecknas i avgångsbetyget.

I avgångsbetyget ska inte det verbala omdöme eller siffervitsord antecknas som eleven eventuellt fått för studier i det egna modersmålet.

Om en elev studerat ett eller flera läroämnen enligt en individualiserad lärokurs, kan också slutbedömningen i dessa läroämnen vara verbal. I avgångsbetyget kan även sifferbedömning användas i dessa läroämnen. Såväl siffervitsordet som det verbala omdömet ska förses med en asterisk (*). I punkten Tilläggsuppgifter i betyget ska antecknas att eleven har studerat de läroämnen som är försedda med asterisk (*) enligt en individualiserad lärokurs.

Avgångsbetyget för en elev vars undervisning har ordnats enligt verksamhetsområde ska vara verbalt.

I avgångsbetyget ska vitsorden i de läroämnen som avlagts i en särskild examen som fullgjorts innan avgångsbetyget utfärdats antecknas.

Avgångsbetyget kan innehålla bilagor, till exempel en bedömning av elevens uppförande och en bilaga som innehåller verbalt omdöme om valfria ämnen som har omfattat mindre än två årsveckotimmar. Varje bilaga ska innehålla elevens identifikationsuppgifter. Avgångsbetygets bilagor ska inte omnämnas i avgångsbetyget.

För de valfria ämnen som utgör en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar ska ett siffervitsord antecknas i avgångsbetyget. Valfria ämnen som hänför sig till och fördjupar ett gemensamt läroämne och som ska bedömas med siffror ska i avgångsbetyget antecknas under det gemensamma läroämnets namn med det valfria ämnets namn, antalet årsveckotimmar och det givna vitsordet. Alla sådana fördjupande valfria ämnen som hänför sig till ett gemensamt läroämne och som eleven har avlagt ska i avgångsbetyget antecknas direkt under läroämnet i fråga. För fördjupande valfria ämnen vars lärokurs understiger två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokurser ska ett verbalt omdöme antecknas i avgångsbetyget. Under namnet på ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt ska antecknas antalet årsveckotimmar och anteckningen ”godkänd”.

Valfria ämnen som inte hänför sig till ett gemensamt läroämne ska i avgångsbetyget antecknas under rubriken ”tillämpade valfria ämnen”. I betyget ska anges läroämnets namn, antalet årsveckotimmar och bedömningen antingen med siffervitsord eller med anteckningen ”godkänd”.

Om eleven byter ut ett valfritt ämne mot ett annat antingen i den egna skolan eller i samband med byte av skola, ska i avgångsbetyget antecknas namnet på båda de valfria ämnena. Ett valfritt ämne som inte har slutförts ska bedömas med siffror ifall eleven har hunnit avlägga minst två årsveckotimmar i ämnet i fråga. Om eleven har studerat ämnet mindre än två årsveckotimmar och studierna i ämnet inte slutförts ska antecknas ”deltagit” vid det valfria ämnet. I betyget ska också antecknas antalet timmar som eleven har studerat i det valfria ämne som inte slutförts. Det nya valfria ämnet ska antingen bedömas med siffervitsord eller med anteckningen ”godkänd”, beroende på antalet avlagda årsveckotimmar.

Om elevens vårdnadshavare skriftligen anhåller om att ett språk som studeras som valfritt A2- eller B2-språk inte ska antecknas med siffervitsord i avgångsbetyget, ska vitsordet utelämnas och i betyget antecknas ”godkänd”. Det andra inhemska språket undervisas ändå som ett gemensamt läroämne och ett siffervitsord ska ges.

Skolan kan inte på basis av tilläggsprestationer i efterhand göra ändringar i vitsord som antecknats i ett avgångsbetyg som redan utfärdats. Eleven ska skaffa ett nytt separat betyg över eventuellt förbättrat kunnande. Ett nytt betyg kan fås antingen genom att visa kunnande i en särskild examen[1] eller genom att delta i den grundläggande utbildningens påbyggnadsundervisning eller i grundläggande utbildning för vuxna.

[1] Lagen om grundläggande utbildning 38 §, förordningen om grundläggande utbildning 23 §

6.12. Särskild examen och betyg över studier som avlagts genom särskild examen

Den grundläggande utbildningens lärokurs eller en del av den kan avläggas genom en sådan särskild examen[1] som avses i lagen och förordningen om grundläggande utbildning. Särskild examen kan ordnas av den som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. En elev som deltar i en särskild examen ska visa att hens kunskaper och färdigheter motsvarar kunskaper och färdigheter i de olika läroämnena enligt den grundläggande utbildningens allmänna lärokurs.

De betyg som ska användas i särskild examen är:

1. Betyg i en ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen
2. Betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen
3. Betyg över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen

Om en elev eller en annan person fullgör lärokursen i något läroämne inom den grundläggande utbildningen i en särskild examen, ska ett betyg ges över fullgjord ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen. Av betyget ska framgå vilket läroämne och vilken lärokurs som fullgjorts. Prestationerna i flera läroämnen kan antecknas i samma betyg. Om en elev eller en annan person endast delvis har fullgjort lärokursen i den grundläggande utbildningen, såsom lärokursen i en årskurs, ges ett betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen.

Om hela den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts i en särskild examen, ska ett betyg ges över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen.

I betygen ska samma allmänna uppgifter antecknas som i avgångsbetyget. För de fullgjorda läroämnena ska läroämnets namn, lärokurs och vitsord antecknas.

Den läropliktiga ska fullgöra alla gemensamma läroämnen som ingår i den grundläggande utbildningens lärokurs med godkänt resultat för att få ett betyg över fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen.

[1] Lagen om grundläggande utbildning 38 §, förordningen om grundläggande utbildning 23 §

6.13. Frågor som avgörs på lokal nivå

Riktlinjerna för bedömningen som definieras i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen ska överföras till den lokala läroplanen och följas som sådana. Också de nationella kriterierna för bedömningen i slutet av årskurs 6, såväl som kriterierna för slutbedömningen och principerna för bildandet av slutvitsord, ska överföras och följas som sådana från grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen till den lokala läroplanen.

Därtill ska utbildningsanordnaren i den lokala läroplanen precisera följande:

- samarbetet med vårdnadshavarna i anslutning till bedömning
- formerna för information om bedömning
- bedömningen av uppförande och vilka mål bedömningen bygger på
- bedömning av valfria ämnen i den utsträckning utbildningsanordnaren erbjuder sådana
- principer och praxis om studiegången och om uppflyttning och kvarstanning
- principer för hur verbalt omdöme och siffervitsord ges i olika läroämnen och i bedömningen av uppförande
- slutbedömningen av valfria ämnen i den utsträckning utbildningsanordnaren erbjuder sådana
- mellanbetyg, om utbildningsanordnaren beslutar att utfärda sådana
- möjligheterna att avlägga särskild examen och tidpunkten för avläggande av examen.

7. Stöd för lärande och skolgång

Stöd för lärande och skolgång samt elevvård bildar en helhet. I detta avsnitt föreskrivs om stöd för lärande och skolgång enligt lagen om grundläggande utbildning. Elevvård behandlas separat.

7.1. Principerna för stöd

I Jakobstad genomförs såväl undervisning som elevstöd med utgångspunkt i att varje elev utifrån egna förutsättningar ska få uppleva framgång i lärandet, utvecklas som en lärande individ och få växa som människa.

Det finns tre nivåer av stöd för lärande och skolgång: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Av dessa kan en elev få stöd på endast en nivå åt gången.

Stödformer som nämns i lagen om grundläggande utbildning är till exempel stödundervisning, specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel. Dessa stödformer kan användas på alla de tre nivåerna av stöd, antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra. Stödet ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och anpassas enligt behovet av stöd. Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs.

Undervisningen och stödet ska ordnas utgående från såväl den enskilda elevens som hela undervisningsgruppens styrkor och vad eleverna behöver utveckla och lära sig. Det är viktigt att lärandet kan löpa obehindrat och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks på ett tidigt stadium. Stöd för lärande och skolgång innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljön och lösningar som möter elevernas individuella behov. Undervisningen och stödet ska planeras med beaktande av att behovet av stöd kan variera från tillfälligt till kontinuerligt, från mindre till mer omfattande eller från en form av stöd till flera former av stöd.

Syftet med stöd är att förhindra att problemen växer, blir långvariga och komplicerade. Det är viktigt att ge eleven möjligheter att uppleva att hen lyckas i lärandet och som medlem i gruppen och att stödja elevens positiva uppfattning om sig själv och skolarbetet. Pedagogisk sakkunskap, samarbete mellan lärarna och yrkesövergripande samarbete inom elevvården är viktigt för att behovet av stöd ska upptäckas när man bedömer behovet av stöd, samt när stödet planeras och genomförs. Vilka yrkespersoner som ska delta i samarbetet avgörs från fall till fall.

Enligt lagen om grundläggande utbildning har den som deltar i undervisning rätt att få tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår. För att upptäcka behovet av stöd på ett tidigt stadium ska man kontinuerligt följa med hur elevernas lärande och skolgång framskrider. Först granskas de befintliga arbetssätten, undervisningsarrangemangen och lärmiljöerna och hur de lämpar sig för eleven. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på dem kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för eleven. Vid bedömningen och planeringen av stöd ska resultat av andra eventuella utvärderingar utnyttjas och elevens tidigare stöd beaktas.

Eleven ska i första hand ges stöd i sin egen undervisningsgrupp och skola genom olika flexibla arrangemang, om inte elevens bästa nödvändigtvis förutsätter att eleven flyttas till en annan undervisningsgrupp eller skola.

Det är speciellt viktigt att se till att stödet fortsätter när ett barn övergår från förskoleundervisning till grundläggande utbildning, inom den grundläggande utbildningen och då eleven övergår från den grundläggande utbildningen till andra stadiet.

Bild: Stödformer som kan ingå i elevens stöd.

	ALLMÄNT STÖD	INTENSIFIERAT STÖD	SÄRSKILT STÖD
differentiering	x	x	x
elevhandledning	x	x	x
elevvårdsstöd	x	x	x
stödundervisning	x	x	x
specialundervisning på deltid	x	x	x
hjälpmedel m.m.	x	x	x
biträdestjänster	x	x	x
handlednings- och stödtjänster	x	x	x
specialundervisning på heltid			x

Stödformer inom ramen för det tredelade stödet

7.1.1. Handledning i samband med stöd

Det är alla lärares uppgift att handleda en elev som behöver stöd för sin skolgång och i studierna i olika läroämnen. Handledningen ska gälla alla undervisningssituationer, läroämnen och den respons eleven får. Målet med handledningen är att stärka elevens självförtroende, förmåga att utvärdera sig själv och lära sig lära och förmåga att planera sin framtid. Uppmärksamhet fästs vid elevens eventuella behov av stöd i fråga om vardagshantering, planering av studier, studiefärdigheter och samarbetsförmåga. Dessa färdigheter ska stärkas med ändamålsenliga metoder och handledning. Genom handledningen ska eleven lära sig att ställa upp mål för sitt lärande och att ta ansvar för sina studier.

Handledningsperspektivet ska beaktas när elevens behov av intensifierat stöd och särskilt stöd bedöms. Som en del av den pedagogiska bedömningen eller den pedagogiska utredningen utvärderas hur den handledning som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av handledning. Målen och åtgärderna angående handledning skrivs också in i planen för elevens lärande eller den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas. Handledande stöd ska planeras i nära samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Sakkunskapen hos elevvårdspersonalen och eventuell biträdande personal ska också utnyttjas.

I den handledning som ges i slutskedet av den grundläggande utbildningen ska man tillsammans med eleven utreda lämpliga möjligheter till fortsatta studier och kontrollera att det stöd som eleven behöver fortsätter på andra stadiet. Eleven och vårdnadshavaren till den elev som behöver stöd ska i slutskedet av den grundläggande utbildningen ges information och möjlighet att diskutera med elevhandledaren och sakkunniga inom elevvården om särskilda frågor i anslutning till elevens fortsatta studier.

7.1.2. Samarbete mellan hem och skola i samband med stöd

Undervisningen och fostran ska ordnas i samarbete med vårdnadshavarna så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. När en elev har behov av stöd ökar betydelsen av samarbete mellan hem och skola. Samarbetsmetoder och -modeller ska utvecklas för hela den grundläggande utbildningen och för övergångarna. Skolpersonalen ska känna till de lagar och föreskrifter som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till elevens stöd. Vårdnadshavarna ska informeras om hur dessa tillämpas i skolans vardag, t.ex. om hur ärenden som gäller en elev behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretess. Det är viktigt att skolans personal kontaktar hemmet genast

när det framgår att en elev har problem i lärandet eller skolgången eller elevens välbefinnande är i fara.

Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om möjligheterna att få stöd, att det finns tre nivåer av stöd och vilka former av stöd som finns att tillgå. Vårdnadshavarna ska uppmuntras att för sin del stödja sitt barns målinriktade lärande och skolgång. Att bedöma elevens framsteg och behov av stöd och att planera stödet ska ingå i det regelbundna samarbetet mellan hem och skola.

Målet är att handla i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. Eleven eller vårdnadshavaren kan inte vägra att ta emot stöd enligt vad som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning. Eleven kan också behöva individuellt elevvårdsstöd. Individuellt elevvårdsstöd baserar sig på frivillighet och förutsätter att eleven eller vid behov vårdnadshavaren ger sitt samtycke (se avsnitt om Elevvård).

7.2. Allmänt stöd

En god grundläggande utbildning lägger grunden för elevens lärande och välbefinnande. Svårigheter i lärande och skolgång ska förebyggas genom till exempel differentiering av undervisningen, samarbete mellan lärarna och den övriga personalen, handledning och flexibel gruppindelning. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och den enskilda elevens behov.

Det första sättet att möta en elevs behov av stöd är att ge allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka pedagogiska lösningar och handlednings- och stödåtgärder sätts in som en del av skolvardagen för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet.

Att bedöma behovet av stöd och ge det stöd som behövs ska ingå i all undervisning och fostran. Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och den övriga personalen och i nära samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Det allmänna stödet kan innefatta alla former av stöd som ges inom den grundläggande utbildningen, utom den specialundervisning och den individualisering av lärokursen i ett läroämne som ordnas på basis av ett beslut om särskilt stöd. Elevens behov av stöd ska mötas till exempel med hjälp av stödundervisning, specialundervisning på deltid eller handledning.

En plan för elevens lärande kan vid behov användas inom det allmänna stödet. I det fallet ska planen i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som görs upp i samband med intensifierat stöd. För en elev som gjort snabbare framsteg kan studierna fördjupas och breddas med hjälp av planen.

7.3. Intensifierat stöd

En elev som för lärande eller skolgång behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska utifrån en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för elevens lärande (EPL). Det intensifierade stödets kvalitet och kvantitet ska motsvara elevens individuella behov. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte räcker till och så länge eleven behöver det. Det intensifierade stödet ska planeras som en helhet. Stödet ska vara mer omfattande och långsiktigt än det allmänna stödet. Eleven behöver vanligtvis flera former av stöd. Intensifierat stöd ska ges i samband med den övriga undervisningen genom flexibla undervisningsarrangemang.

Det intensifierade stödet kan innefatta alla former av stöd som används inom den grundläggande utbildningen, utom den specialundervisning och den individualisering av lärokursen i ett läroämne som ordnas på basis av ett beslut om särskilt stöd. I samband med intensifierat stöd ökar betydelsen av till exempel specialundervisning på deltid, individuell studiehandledning och samarbete med hemmet. Också elevvårdens roll ska stärkas för att främja och upprätthålla elevens välbefinnande.

Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och den övriga personalen. Stödet som ges inom det intensifierade stödet ska antecknas i planen för elevens lärande. Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren har stor betydelse. Elevens lärande och skolgång ska regelbundet följas upp och utvärderas i samband med intensifierat stöd. Om det utifrån en bedömning konstateras att behovet av stöd har förändrats eller att eleven inte har nytta av det stöd som ges, ska planen för elevens lärande uppdateras så att den motsvarar den nya situationen.

7.3.1. Pedagogisk bedömning

Intensifierat stöd grundar sig på en pedagogisk bedömning. I den skriftliga pedagogiska bedömningen beskrivs

- elevens lärande och skolgång som helhet ur skolans, elevens och vårdnadshavarens perspektiv
- det allmänna stöd som eleven har fått och en bedömning av effekten av olika former av stöd
- elevens styrkor och intressen, förutsättningar för lärande och särskilda behov i anslutning till lärande och skolgång
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård eller andra stödåtgärder eleven kan stödjas
- en bedömning av behovet av intensifierat stöd.

Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är viktigt både för att utredningen av behoven samt planeringen och genomförandet av stödet ska lyckas. Den skriftliga pedagogiska bedömningen sammanställs av en eller flera av elevens lärare. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Den pedagogiska bedömningen sammanställs utgående från den plan för elevens lärande som eventuellt redan utarbetats inom det allmänna stödet. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, används de med vårdnadshavarens tillstånd.

När man inleder och ordnar intensifierat stöd, och vid behov återgår till allmänt stöd, ska detta behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen genom yrkesövergripande samarbete med yrkespersoner inom elevvården. Uppgifterna om behandlingen av ärendet ska dokumenteras på det sätt som utbildningsanordnaren bestämt, till exempel i den skriftliga pedagogiska bedömningen.

7.3.2. Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd

Stödet som ordnas för eleven inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för elevens lärande. Planen för elevens lärande är en skriftlig plan som baserar sig på läroplanen och som beskriver målen för elevens lärande och skolgång och vilka undervisningsarrangemang, stöd- och handledningsåtgärder som eleven behöver.

Syftet är att ge eleven förutsättningar att gå framåt i sina studier och främja elevens välbefinnande. Planen för elevens lärande stödjer lärarna när de ska planera sitt arbete och underlättar samarbetet mellan lärarna och med hemmet. Planen ger vårdnadshavarna information som gör att de bättre kan stödja sitt barn. Planen utgör underlag för bedömningen av elevens framsteg.

Den plan för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska utarbetas tillsammans med eleven och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Elevens andel i planeringen ökar när eleven kommer till de högre årskurserna i den grundläggande utbildningen. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan de användas med vårdnadshavarens tillstånd. I samband med att planen för elevens lärande utarbetas, avtalas också om uppföljningen av hur målen nås och hur ofta planen ska ses över. Planen ska dessutom alltid justeras om det sker förändringar i elevens situation, så att den motsvarar behovet av stöd.

Planen för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd ska innehålla följande uppgifter enligt vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödet för eleven:

Elevens mål

- elevens uppfattning om sina mål och intressen
- elevens styrkor, förutsättningar för lärande och särskilda behov för lärandet och skolgången
- målen för elevens lärande, förmågan att arbeta, kommunikativa färdigheter och skolgång.

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till elevens stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbetssätt och sätt att kommunicera
- stödundervisning och specialundervisning på deltid som eleven får
- särskilt prioriterade områden i olika läroämnen
- mål och åtgärder angående handledningen av eleven.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, hjälpmedel och habiliteringstjänster som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen och som fastställs i lagen om grundläggande utbildning samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- samarbetet med eleven och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd.

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i planen för elevens lärande nås, utvärdering av åtgärdernas effekt och tidpunkter för utvärderingen
- utvärdering av elevens lärande och skolgång som helhet i samråd med eleven och vårdnadshavaren samt elevens självbedömning
- vilka bedömningsmetoder som används för att eleven ska kunna visa sina kunskaper på ett lämpligt sätt
- granskning av planen för elevens lärande samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen.

Planen för elevens lärande ska inte beskriva elevens personliga egenskaper.

Plan för elevens lärande i andra situationer

En plan för elevens lärande används även om eleven inte får intensifierat stöd, ifall

- en elev studerar enligt ett eget studieprogram i stället för enligt en i årskurser indelad lärokurs
- undervisningen ordnas genom särskilda undervisningsarrangemang
- en elev i årskurs 7–9 har antagits till flexibel grundläggande utbildning.

En plan som utarbetas i sådana fall ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som utarbetas i samband med intensifierat stöd.

7.4. Särskilt stöd

Särskilt stöd ska ges elever som inte annars i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling eller lärande. Syftet med det särskilda stödet är att ge eleven övergripande och systematiskt stöd så att eleven kan fullgöra sin läroplikt och får en grund för fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen. Elevens självkänsla, studiemotivation och möjlighet att uppleva glädje över att lyckas och lära sig ska stärkas. Också elevens delaktighet och förmåga att ta ansvar för sina studier ska stödjas.

Särskilt stöd innefattar specialundervisning och annat stöd som eleven behöver och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning. Specialundervisningen och det övriga stöd som eleven

får ska bilda en systematisk helhet. Alla former av stöd som fastställs i lagen om grundläggande utbildning kan användas. Särskilt stöd ges antingen inom den allmänna läroplikten eller inom en förlängd läroplikt. En elev som får särskilt stöd studerar antingen enligt läroämne eller enligt verksamhetsområde. Ifall eleven studerar enligt läroämne, studerar eleven de olika läroämnena antingen enligt den allmänna lärokursen eller enligt en individualiserad lärokurs.

En elev som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas. Syftet med olika pedagogiska lösningar i specialundervisningen är i första hand att säkerställa elevens lärande. De pedagogiska lösningarna kan till exempel gälla undervisningen och arbetssätten eller material och redskap. De varierar beroende på målen och innehållet och på elevens individuella behov. Enligt lagen om grundläggande utbildning har eleven också rätt att som en del av specialundervisningen få stödundervisning och specialundervisning på deltid som stöd för sitt lärande.

Utöver de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen som stödjer lärandet, har en elev som får särskilt stöd också rätt till annat stöd. Sådant stöd är exempelvis handledning, individuell elevvård, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

7.4.1. Pedagogisk utredning

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren sammanställa en pedagogisk utredning om eleven. Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är viktigt både för att utredningen av behovet samt planeringen och genomförandet av stödet ska lyckas. Utbildningsanordnaren ska utse ett organ, en tjänsteman eller anställd som tar fram

- en skriftlig utredning om elevens framsteg i lärandet av de lärare som ansvarar för elevens undervisning
- en skriftlig utredning om det intensifierade eller särskilda stöd som eleven fått och om elevens helhetssituation som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården.

Utgående från dessa två utredningar gör utbildningsanordnaren en skriftlig bedömning av elevens behov av särskilt stöd. Den helhet som de två utredningarna och den bedömning som gjorts utifrån dem utgör kallas för pedagogisk utredning.

I den skriftliga pedagogiska utredningen beskrivs

- hur elevens lärande framskrider
- elevens lärande och skolgång som helhet ur skolans, elevens och vårdnadshavarens perspektiv
- det intensifierade eller särskilda stöd som eleven fått och en bedömning av vilken inverkan olika former av stöd haft
- elevens styrkor och intressen, förutsättningar för lärande och särskilda behov i anslutning till lärande och skolgång
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder eleven kan stödjas
- en bedömning av behovet av särskilt stöd
- en bedömning av om eleven behöver en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen och motiveringar till detta.

Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från den pedagogiska bedömning och plan för elevens lärande som tidigare utarbetats för eleven. Om eleven redan har fått särskilt stöd, ska den tidigare pedagogiska utredningen och IP:n utnyttjas. För beredningen av ett beslut om särskilt stöd behövs, utöver en pedagogisk utredning, eventuellt också andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan också de användas med vårdnadshavarens tillstånd.

7.4.2. Beslut om särskilt stöd

För att ge särskilt stöd måste utbildningsanordnaren fatta ett skriftligt beslut. Innan beslutet om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren höra eleven och elevens vårdnadshavare eller lagliga företrädare. Ett beslut om särskilt stöd ska fattas i enlighet med förvaltningslagen. Beslutet om särskilt stöd ska fastslå elevens huvudsakliga undervisningsgrupp, eventuella tolknings- och biträdestjänster och andra tjänster som eleven behöver, samt vid behov undantagsarrangemang i undervisningen. En besvärsanvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavarna har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär. Ett beslut ska alltid motiveras. Motiveringarna till beslutet ska ingå i den pedagogiska utredningen och i eventuella utlåtanden.

Ett beslut om särskilt stöd fattas i allmänhet om det konstateras att det intensifierade stöd som eleven fått inte räckt till. Ett beslut om särskilt stöd kan också fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår, utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för eleven till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt. Om ett beslut om särskilt stöd fattas under den grundläggande utbildningen utan att eleven fått intensifierat stöd, ska beslutet grunda sig på en omvärdering av elevens situation, till exempel till följd av en olycka eller svår sjukdom.

Behovet av särskilt stöd ska granskas efter årskurs två och innan eleven uppflyttas till årskurs sju. Beslutet om särskilt stöd ska också alltid granskas om elevens behov av stöd förändras på de punkter som bestäms i beslutet. För granskningen görs en ny pedagogisk utredning om eleven. Om behovet av stöd kvarstår, fattas ett nytt beslut om särskilt stöd. Om det visar sig att eleven inte längre behöver särskilt stöd, fattas ett beslut om att stödet avslutas. Eleven övergår därefter till intensifierat stöd.

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren sammanställa en pedagogisk utredning om eleven. Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är viktigt både för att utredningen av behovet samt planeringen och genomförandet av stödet ska lyckas. Utbildningsanordnaren ska utse ett organ, en tjänsteman eller anställd som tar fram

- en skriftlig utredning om elevens framsteg i lärandet av de lärare som ansvarar för elevens undervisning
- en skriftlig utredning om det intensifierade eller särskilda stöd som eleven fått och om elevens helhetssituation som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården.

Utgående från dessa två utredningar gör utbildningsanordnaren en skriftlig bedömning av elevens behov av särskilt stöd. Den helhet som de två utredningarna och den bedömning som gjorts utifrån dem utgör kallas för pedagogisk utredning.

I den skriftliga pedagogiska utredningen beskrivs

- hur elevens lärande framskrider
- elevens lärande och skolgång som helhet ur skolans, elevens och vårdnadshavarens perspektiv
- det intensifierade eller särskilda stöd som eleven fått och en bedömning av vilken inverkan olika former av stöd haft
- elevens styrkor och intressen, förutsättningar för lärande och särskilda behov i anslutning till lärande och skolgång
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder eleven kan stödjas
- en bedömning av behovet av särskilt stöd
- en bedömning av om eleven behöver en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen och motiveringar till detta.

Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från den pedagogiska bedömning och plan för elevens lärande som tidigare utarbetats för eleven. Om eleven redan har fått särskilt stöd, ska den tidigare pedagogiska utredningen och IP:n utnyttjas. För beredningen av ett beslut om särskilt stöd behövs, utöver en pedagogisk utredning, eventuellt också andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan också de användas med vårdnadshavarens tillstånd.

7.4.3. Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas

För verkställandet av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas utarbetas för eleven. Planen ska beskriva den undervisning och det övriga stöd som eleven ska få i enlighet med beslutet om särskilt stöd. Alla stödåtgärder ska antecknas i IP:n. IP är en skriftlig plan som beskriver målen för och innehållet i elevens lärande och skolgång, undervisningsarrangemangen, de pedagogiska metoderna samt det stöd och den handledning som eleven behöver.

Den IP som utarbetas i samband med särskilt stöd ska bygga på information som tagits fram i samband med en pedagogisk utredning och på innehållet i beslutet om särskilt stöd. IP:n kan sammanställas utgående från planen för elevens lärande som utarbetats inom det intensifierade stödet. Om eleven redan har fått särskilt stöd, ska den tidigare pedagogiska utredningen och IP:n utnyttjas. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan de användas med vårdnadshavarens tillstånd. Elevens lärare ska utarbeta planen tillsammans med eleven och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga.

Den IP för hur undervisningen ska ordnas som utarbetas i samband med särskilt stöd ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödet för eleven:

Elevens mål

- elevens uppfattning om sina mål och intressen
- elevens styrkor, förutsättningar för lärande och särskilda behov för lärandet och skolgången
- målen för elevens lärande, förmågan att arbeta och skolgång
- mål i anslutning till elevens utveckling, såsom socioemotionella eller motoriska färdigheter
- läroämnen och ämnesgrupper samt valfria studier som eleven studerar och antalet årsveckotimmar.

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till elevens stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbetssätt och sätt att kommunicera
- stödundervisning och specialundervisning på deltid som eleven får
- särskilt prioriterade områden i olika läroämnen
- mål och åtgärder angående handledningen av eleven.

Undervisningsarrangemang

- om undervisningen för eleven ordnas i samband med övrig undervisning och/eller i specialklass
- specialundervisning som ges som kompanjonundervisning, undervisning i smågrupp eller som individuell undervisning till elev som studerar i samband med övrig undervisning
- vilken klass eleven som studerar i specialklass anvisats inom den allmänna undervisningen och en plan för elevens studier i denna klass
- hur elevens skoltransporter ordnas och vem som ansvarar för dem samt en plan för handledd verksamhet och övervakning för en elev som väntar på transport.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, hjälpmedel och habiliteringstjänster som fastställs i beslutet om särskilt stöd samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- samarbetet med eleven och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd
- elevens eventuella deltagande i morgon- och eftermiddagsverksamhet och en beskrivning av samarbetet med arrangören.

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i IP:n nås, utvärdering av vilken effekt åtgärderna haft samt tidpunkter för utvärderingen
- utvärdering av elevens lärande och skolgång som helhet i samråd med eleven och vårdnadshavaren samt elevens självbedömning
- vilka metoder som används vid bedömning av lärande för att eleven ska kunna visa sina kunskaper på ett lämpligt sätt
- granskning av IP:n samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen.

Ifall eleven studerar ett eller flera läroämnen enligt individualiserad lärokurs, ska IP:n utöver ovan nämnda uppgifter dessutom innehålla

- en förteckning över de läroämnen som eleven studerar enligt individualiserad lärokurs
- målen och det centrala innehållet i de individualiserade läroämnena
- bedömningen av läroämnena som studeras enligt individualiserad lärokurs i relation till målen och innehållet i IP:n.

Ifall eleven studerar enligt verksamhetsområde, ska IP:n utöver ovan nämnda uppgifter dessutom innehålla

- elevens individuella mål och det centrala innehållet per verksamhetsområde
- bedömningen av elevens framsteg i relation till elevens mål och innehåll i IP:n per verksamhetsområde.

Elevens personliga egenskaper ska inte beskrivas i IP:n. IP:n kan innehålla en bilaga med vårdnadshavarens specificerade tillstånd att överlåta information.

IP:n ska vid behov ses över så att den motsvarar elevens behov, dock minst en gång per läsår. Planen ska alltid ses över om elevens behov av stöd eller målen för undervisningen förändras. Om man beslutar att avsluta det särskilda stödet, utarbetas en plan för elevens lärande och eleven övergår till intensifierat stöd.

7.4.4. Individualisering av lärokursen i ett läroämne och befrielse från studier

Undervisningen ska ordnas utgående från elevernas förutsättningar och den kan basera sig på lärokurser av olika omfattning. Det primära målet är att stödja elevens studier så att målen för den allmänna lärokursen kan nås i alla läroämnen.

Svårigheter i olika läroämnen kan förebyggas och lärandet stödjas genom olika differentieringsmetoder och stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Om man fastställer särskilt prioriterade områden för en elev i något läroämne, kan eleven i sina studier koncentrera sig på det centrala innehållet i läroämnet. I det fallet studerar eleven fortfarande läroämnet enligt de allmänna målen och elevens prestation bedöms i relation till den allmänna lärokursen. Ifall det trots stödet inte är möjligt för eleven att nå målen för det centrala innehållet med godkänt resultat, kan lärokursen i läroämnet individualiseras. Språklig och kulturell bakgrund, frånvaro, brist på motivation, bristfällig studieteknik eller utmaningar gällande beteende kan inte i sig vara grunder för individualisering av en lärokurs, utan eleven ska i sådana fall stödjas på andra lämpliga sätt.

Individualisering av lärokursen i ett läroämne innebär att den eftersträvade nivån för elevens lärande bestäms utifrån elevens förutsättningar. Målen ska ändå ge eleven tillräckliga utmaningar. Individualisering av en lärokurs ska fastställas i beslutet om särskilt stöd. Den pedagogiska utredningen ska innehålla motiveringar för individualiseringen för varje enskilt läroämne. Man ska för varje läroämne separat avgöra, om eleven kan studera läroämnet enligt den allmänna lärokursen eller om lärokursen måste individualiseras. Om det senare finns behov av att öka eller minska antalet individualiserade lärokurser, ska en ny pedagogisk utredning göras och utifrån den ett nytt beslut om särskilt stöd fattas.

Målen och innehållet i en individualiserad lärokurs ska härledas ur de allmänna målen och innehållet i läroämnet för den aktuella årskursen. Målen och innehållet för lägre årskurser kan också tillämpas. De ska beskrivas tillräckligt tydligt och detaljerat i elevens IP. Det här är viktigt, eftersom undervisningen och bedömningen i läroämnet genomförs i enlighet med det som står i IP. Elevens prestationer ska bedömas i relation till elevens individuella mål i IP:n. Elevens studier ska dessutom stödjas genom olika pedagogiska arrangemang och vid behov med olika former av stöd. Den eller de lärare som ansvarar för läroämnet i fråga ansvarar för att utarbeta ovannämnda innehåll i elevens IP.

Ifall en elev studerar enligt en individualiserad lärokurs, ska siffervitsordet eller den verbala bedömningen i läroämnet markeras med en asterisk (*) både i bedömningen under studierna och i slutbedömningen. Under rubriken Tilläggguppgifter ska nämnas att eleven har studerat läroämnena som markerats med en asterisk enligt individualiserad lärokurs. Verbal bedömning kan användas i stället för sifferbedömning i alla årskurser, även i avgångsbetyget.

Individualisering av en lärokurs är det primära alternativet innan en elev helt befrias från studierna i en lärokurs. Det ska finnas särskilt vägande skäl för befrielse från studier i en lärokurs och bedömningen ska göras individuellt för varje elev. För en elev, som annat än tillfälligt har befriats från studier i ett läroämne, ska annan motsvarande undervisning eller handledd verksamhet ordnas. Om befrielse från studier i ett läroämne fattas ett förvaltningsbeslut i enlighet med 18 § i lagen om grundläggande utbildning. Om en elev har ett beslut om särskilt stöd, ska beslutet om befrielse ingå i beslutet om särskilt stöd. För elever som omfattas av förlängd läroplikt finns särskilda bestämmelser om befrielse från studier i ett läroämne. För en elev som är befriad från studier i något läroämne under en längre tid ska ordnas annan undervisning eller ledd verksamhet i samma mån.

Beslut om individualisering av en lärokurs eller befrielse från studierna i ett läroämne ska fattas i samråd med eleven och vårdnadshavaren. De ska informeras om hur åtgärderna påverkar fortsatta studier.

7.4.5. Förlängd läroplikt

Om det är uppenbart att ett barn på grund av funktionshinder eller sjukdom inte på nio år kan nå de mål som ställts upp för den grundläggande utbildningen, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i lagen om grundläggande utbildning. Läroplikten upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller när det har förflutit 11 år sedan läroplikten för eleven som omfattas av förlängd läroplikt började. För barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen som ges inom specialundervisning omfatta ett eller två år. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara sina studier inom den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

Barn med grava funktionshinder omfattas av förlängd läroplikt. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt. Ett beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan barnet blir läropliktigt. Då fattas också ett beslut om särskilt stöd för barnet. En individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas utarbetas för barnet då förskoleundervisningen inleds. Alla barn har rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten börjar. Barn som omfattas av förlängd läroplikt har rätt till förskoleundervisning från och med början av höstterminen det år barnet fyller fem år. Ett beslut om förlängd läroplikt behövs innan förskoleundervisningen inleds för att rätten ska kunna uppfyllas.

Sektorsövergripande samarbete är en förutsättning för att ett barn ska kunna ges stöd i ett tillräckligt tidigt skede. Barnets vårdnadshavare ska i tillräckligt god tid få information om de olika alternativen av förlängd läroplikt och om konsekvenserna av olika val. Vårdnadshavaren avgör om barnet ska delta i den frivilliga förskoleundervisningen. Hur länge barnet ska gå i förskola och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

Undervisningen för barn som omfattas av förlängd läroplikt kan ordnas på följande tre sätt

- Barnet börjar i frivillig förskoleundervisning det år barnet fyller fem år, fortsätter följande år inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år, deltar i förskoleundervisningen ett år och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år och deltar i förskoleundervisningen två år. Barnet inleder då den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, det vill säga det år barnet fyller åtta år. Ett separat förvaltningsbeslut ska fattas om den grundläggande utbildningen inleds senare än vad som föreskrivs.

Elevens behov av förlängd läroplikt bedöms i samband med att beslutet om särskilt stöd granskas. Om det konstateras att en elev inte längre ska omfattas av förlängd läroplikt, fattas ett beslut om att den förlängda läroplikten upphör och eleven övergår därefter till den allmänna läroplikten. Vid behov kan eleven fortsättningsvis få särskilt stöd.

7.4.6. Undervisning enligt verksamhetsområde

För elever med mycket grava funktionshinder kan undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde i stället för läroämnesvis. Också för en elev med annat funktionshinder eller allvarlig sjukdom kan det på grund av elevens hälsotillstånd vara befogat att ordna undervisningen enligt verksamhetsområde. Om undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde i stället för läroämnesvis bestäms i beslutet om särskilt stöd. Undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde endast när det är uppenbart att eleven inte kan studera enligt en individualiserad lärokurs. Verksamhetsområdena är motoriska färdigheter, språk och kommunikation, sociala färdigheter, kognitiva färdigheter och färdigheter för dagliga rutiner.

Målet för undervisningen som ordnas enligt verksamhetsområde är att ge eleven sådana kunskaper och färdigheter som eleven behöver för att klara sig så självständigt som möjligt i livet. Undervisningen ska planeras utgående från elevens styrkor. De olika aktiviteterna under skoldagen ska utnyttjas i lärandet och lärmiljöerna ska utvecklas så att de är ändamålsenliga och motiverar eleven. Elevens individuella mål och det centrala innehållet samt en bedömning av elevens framsteg beskrivs i den individuella planen (IP) separat för varje verksamhetsområde. Målen ska ställas upp så att de är realistiska och relevanta för eleven.

Verksamhetsområdena kan innehålla målen och innehållet för ett visst enskilt läroämne, om eleven har styrkor i läroämnet i fråga. Innehållet i de olika verksamhetsområdena kan kombineras i undervisningen. Undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde ska stödja elevens helhetsutveckling samt främja och upprätthålla elevens funktionsförmåga. Undervisningen ska planeras och genomföras genom samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Dessutom förutsätts samarbete bland lärarna och med den övriga personalen och olika experter.

Målet för lärandet gällande *motoriska färdigheter* är att stärka elevens uppfattning om sin kropp, att främja utvecklingen av elevens grov- och finmotorik och att ge eleven möjligheter att mångsidigt träna sina färdigheter i olika vardagssituationer. Undervisningen ska innehålla planering och handledning av motoriska funktioner samt element som utvecklar elevens balans, koordination, rytm, uthållighet och muskelstyrka.

Målet för lärandet gällande *kommunikativa färdigheter* är att eleven övar sig att förstå och skapa kommunikation. Målet är att eleven kommunicerar med sin omgivning, gör sig förstådd och själv förstår de andra eleverna och de vuxna i gruppen. Eleven ska ges möjlighet att kommunicera

på det sätt som är ändamålsenligt för hen. Eleven ska vid behov ha tillgång till alternativa kommunikationsmetoder. Undervisningen i språk och kommunikation ska innehålla element som utvecklar elevens språkliga medvetenhet, språkliga framställning, begrepps- och ordförråd, förmåga att känna igen och använda tecken, symboler, bokstäver och ord samt tankeförmågan. De kommunikativa färdigheterna ska tränas i olika situationer under skoldagen.

Målet för lärandet gällande *sociala färdigheter* är att elevens färdigheter att fungera i grupp och att delta utvecklas. Undervisningen ska innehålla element som stödjer aktivitet i olika miljöer och utvecklar elevens sociala och emotionella färdigheter. Man ska stödja elevens självkännedom och motivation för lärande genom att skapa förutsättningar för eleven att lyckas och genom att skapa en positiv atmosfär för socialt lärande.

Målet för lärandet gällande *kognitiva färdigheter* är att eleven aktiveras och lär sig att använda sina sinnen för att gestalta sin omgivning. Undervisningen ska stödja utvecklingen av processerna som styr elevens lärande, minne och tänkande. Lärandet av kognitiva färdigheter ska stimulera och träna sinnena och innehålla element som främjar förmågan att välja, klassificera, lösa problem och fatta beslut och att förstå förhållandet mellan orsak och verkan. Målet för lärandet är att utveckla elevens grundläggande färdigheter i läsning, skrivning och matematik. De kognitiva färdigheterna utvecklas med hjälp av innehållet i olika läroämnen.

Målet för lärandet gällande *dagliga färdigheter* är att eleven mera aktivt ska delta i aktiviteter i sin omgivning, att elevens initiativförmåga stärks och att eleven blir mera självständig. Undervisningen ska innehålla element som behandlar hälsa och trygghet, vardagskompetens, boende, förmåga att röra sig i omgivningen och delområden som behandlar fritidsaktiviteter. Träningen av de dagliga färdigheterna skapar möjligheter att öva och utveckla elevens motoriska färdigheter, språkliga och kommunikativa färdigheter, informations- och kommunikationstekniska färdigheter samt sociala och kognitiva färdigheter. De stärker i sin tur färdigheterna i de dagliga rutinerna.

I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområden ska eleven bedömas per verksamhetsområde. Bedömningen är alltid verbal. Ifall något verksamhetsområde innehåller mål och innehåll för ett enskilt läroämne, kan detta beskrivas som en del av den verbala bedömningen eller i en bilaga till betyget.

Bedömningspraxis i Jakobstad för elever som studerar enligt verksamhetsområde

Handboken *Jag lär mig och jag kan.* Undervisning enligt verksamhetsområde inom den grundläggande utbildningen

7.5. Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

7.5.1. Stödundervisning

En elev som tillfälligt blivit efter i studierna eller annars behöver kortvarigt stöd för sitt lärande har rätt att få stödundervisning. Stödundervisningen ska inledas genast då svårigheter gällande lärande eller skolgång upptäcks, så att eleven inte varaktigt blir efter i studierna. Stödundervisning kan även användas för att förebygga svårigheter. Stödundervisningen ska ordnas systematiskt och så ofta den behövs.

Stödundervisning karakteriseras av individuellt planerade uppgifter, individuell tidsanvändning och handledning. I stödundervisningen ska man använda mångsidiga metoder och olika material som hjälp för att hitta nya sätt att närma sig lärostoffet. I förebyggande stödundervisning går man igenom nytt lärostoff på förhand. Stödundervisning kan också användas för att möta ett behov av stöd som beror på frånvaro.

Skolarbetet ska planeras så att varje elev vid behov har möjlighet att delta i stödundervisning. Stödundervisningen ges antingen enligt elevens schema under de lektioner där eleven behöver stödundervisning eller utanför lektionerna. Olika flexibla grupparrangemang kan användas.

Initiativet till stödundervisning för en elev ska i första hand tas av elevens lärare, men kan också tas av eleven eller vårdnadshavaren. Det är varje lärares uppgift att följa med elevens lärande och växande och observera eventuella behov av stöd. Målet är att stödundervisningen ordnas i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. Eleven och vårdnadshavaren ska informeras om hur stödundervisningen genomförs och vilken betydelse den har för elevens lärande och skolgång samt om elevens skyldighet att delta i den stödundervisning som ordnas för hen.

Stödundervisning kan ges på alla nivåer av stöd. Som en del av den pedagogiska bedömningen och utredningen utvärderas hur den stödundervisning som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av stödundervisning. Målen för stödundervisningen och hur den genomförs skrivs också in i planen för elevens lärande och i den individuella planen (IP).

7.5.2. Specialundervisning på deltid

En elev som har svårigheter med lärande eller skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan av den övriga undervisningen. Specialundervisning på deltid ges elever som till exempel har språkliga eller matematiska svårigheter, inlärningssvårigheter i enskilda läroämnen eller svårigheter i anslutning till studiefärdigheter, kommunikativa färdigheter eller skolgång. Målet med specialundervisningen på deltid är att stärka elevens förutsättningar för lärande och förebygga svårigheter i lärande och skolgång.

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Målen och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i elevens övriga undervisning. Lärarna ska tillsammans och i samråd med eleven och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av ifrågavarande undervisning.

Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om hur specialundervisning på deltid genomförs. Målet är att specialundervisning på deltid ordnas i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. De ska informeras om vilken betydelse den har för elevens lärande och skolgång samt om elevens skyldighet att delta i den.

Specialundervisning på deltid ges på alla nivåer av stöd. Betydelsen av specialundervisning på deltid som stödform ökar i allmänhet inom det intensifierade stödet. En elev kan också få specialundervisning på deltid inom särskilt stöd och fastän eleven studerar i specialklass. Som en del av den pedagogiska bedömningen och utredningen utvärderas hur den specialundervisning på deltid som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av specialundervisning på deltid. Målen för specialundervisningen på deltid och hur den genomförs skrivs också in i planen för elevens lärande och i den individuella planen (IP).

7.5.3. Tjänster och hjälpmedel som förutsätts för elevens deltagande i undervisningen

En elev som har svårigheter med lärande eller skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan av den övriga undervisningen. Specialundervisning på deltid ges elever som till exempel har språkliga eller matematiska svårigheter, inlärningssvårigheter i enskilda läroämnen eller svårigheter i anslutning till studiefärdigheter, kommunikativa färdigheter eller skolgång. Målet med specialundervisningen på deltid är att stärka elevens förutsättningar för lärande och förebygga svårigheter i lärande och skolgång.

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Målen och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i elevens övriga undervisning. Lärarna ska tillsammans och i samråd med eleven och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av ifrågavarande undervisning.

Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om hur specialundervisning på deltid genomförs. Målet är att specialundervisning på deltid ordnas i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. De ska informeras om vilken betydelse den har för elevens lärande och skolgång samt om elevens skyldighet att delta i den.

Specialundervisning på deltid ges på alla nivåer av stöd. Betydelsen av specialundervisning på deltid som stödform ökar i allmänhet inom det intensifierade stödet. En elev kan också få specialundervisning på deltid inom särskilt stöd och fastän eleven studerar i specialklass. Som en del av den pedagogiska bedömningen och utredningen utvärderas hur den specialundervisning på deltid som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av specialundervisning på deltid. Målen för specialundervisningen på deltid och hur den genomförs skrivs också in i planen för elevens lärande och i den individuella planen (IP).

7.6. Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala läroplanen ska beslutas och så konkret som möjligt beskriva hur stödet ordnas i praktiken med avseende på följande punkter.

Centrala lokala riktlinjer för hur stödet för lärande och skolgång ordnas i praktiken

- *strategier för förebyggande arbete och tidiga insatser*
- *rutiner och samarbete vid övergångar*
- *hur behovet av stöd för lärande och skolgång systematiskt granskas*
- *samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen inom undervisningsväsendet och med övriga förvaltningar*
- *samarbetet med ansvariga inom elevvårdstjänsterna och andra experter när behovet av stöd bedöms och när stödet planeras, organiseras och genomförs i praktiken*
- *de viktigaste principerna för samarbetet med hemmen i frågor som gäller stöd för lärande och skolgång*
- *befogenheterna i anslutning till stöd för lärande och skolgång i olika förvaltningsbeslut.*

Allmänt stöd

- *hur det allmänna stödet ordnas i praktiken*
- *samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer*
- *samarbetet med eleven och vårdnadshavaren.*

Intensifierat stöd

- *hur det intensifierade stödet ordnas i praktiken*
- *arbetsrutiner vid en pedagogisk bedömning*
- *tillvägagångssätt när intensifierat stöd inleds, genomförs och avslutas*
- *hur planen för elevens lärande utarbetas, utvärderas och granskas*
- *samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer vid utarbetandet av en pedagogisk bedömning och plan för elevens lärande, vid ordnandet av intensifierat stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken effekt stödet haft*
- *rutinerna och samarbetet med eleven och vårdnadshavaren vid utarbetandet av en pedagogisk bedömning och plan för elevens lärande, vid ordnandet av intensifierat stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken inverkan stödet haft.*

Särskilt stöd

- *hur det särskilda stödet ordnas i praktiken*
- *arbetsrutiner vid en pedagogisk utredning*
- *hur eleven och vårdnadshavaren hörs*
- *hur ett beslut om särskilt stöd fattas*
- *hur ett beslut om särskilt stöd granskas*
- *tillvägagångssätt när särskilt stöd avslutas och stödet fortsätter som intensifierat stöd*
- *hur den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas utarbetas, utvärderas och granskas*

- *samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer vid utarbetandet av en pedagogisk utredning och en IP, vid ordnandet av särskilt stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken effekt stödet haft*
- *användningen av eventuella expertutlåtanden*
- *rutinerna och samarbetet med eleven och vårdnadshavaren vid utarbetandet av en pedagogisk utredning och en IP, vid ordnandet av särskilt stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken inverkan stödet haft*
- *tillvägagångssätt vid individualisering av en lärokurs som en del av den pedagogiska utredningen, beslutet om särskilt stöd och utarbetandet av en IP*
- *arrangemang vid förlängd läroplikt*

    - *hur barnet hänvisas till förlängd läroplikt, det sektorsövergripande samarbetet under processen*
    - *hur undervisningen ordnas i praktiken*
    - *samarbetet med förskoleundervisningen, den övriga småbarnspedagogiken och annat samarbete, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer*
    - *samarbetet med eleven och vårdnadshavaren*
    - *eventuell sammanslagning av olika läroämnen till ämneshelheter eller indelning i delområden och en närmare beskrivning av dem*
    - *en närmare beskrivning av mål, innehåll och metoder per verksamhetsområde.*

Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

- *de praktiska arrangemangen*
- *samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer*
- *hur eleven och vårdnadshavaren informeras och hur samarbetet med eleven och vårdnadshavaren genomförs.*

Läroplanen ska beskriva beslutsfattandet och andra administrativa rutiner i anknytning till tolknings- och biträdestjänster samt övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel enligt utbildningsanordnarens beslut.

8. Elevvård

I det här kapitlet anges de centrala principerna för elevvården i enlighet med lagen om grundläggande utbildning och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet samt utbildningsanordnarens skyldighet att göra upp en elevvårdsplan enligt lagen om elev- och studerandevård.

I dessa grunder används begreppen elev, elevvård, utbildningsanordnare och skola. Det som nedan föreskrivs om välfärdsområden gäller även Helsingfors stad.

Elevvård innebär att främja och upprätthålla elevens studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande och verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i skolan. Eleven har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Elevvårdsarbetet ska utgå från barnets bästa.

Elevvården ska ordnas som systematiskt samarbete mellan undervisningsväsendet och välfärdsområdet och eleverna och deras vårdnadshavare samt vid behov andra samarbetspartner. Elevvården ska i första hand vara gemensamt, förebyggande arbete. Den gemensamma elevvården är en gemensam uppgift för alla yrkesverksamma i skolgemenskapen. Eleverna har dessutom rätt till elevvårdstjänster, som utgörs av skolhälsovård och kurators- och psykologtjänster. Elevvårdstjänsterna ska ordnas som närservice, som utbildningsanordnaren ska erbjuda ändamålsenliga lokaler för.

I grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen används begreppen elevvård, elev och skola i stället för de i lagen om elev- och studerandevård använda begreppen elevhälsa, studerande och läroanstalt.

I takt med att barnens och de ungas uppväxtmiljö och skolans verksamhetsmiljö förändras, har elevvården blivit en allt viktigare del av skolans kärnverksamhet. Elevvården hänger nära samman med skolans fostrings- och undervisningsuppdrag. Elevvårdsarbetet ska utgå från barnets bästa.

Eleven har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Elevvård innebär att främja och upprätthålla elevens studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande och verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i skolan. Elevvården ska i första hand bestå av förebyggande, gemensam elevvård som stödjer hela skolan. Elevvården strävar efter att i tillräckligt god tid förebygga och upptäcka hinder för inlärningen samt andra problem och vid behov ingripa.Utöver det har eleverna också lagstadgad rätt till individuell elevvård. Yrkesövergripande samarbete är centralt inom elevvården. Elevvårdsarbetet ska grunda sig på konfidentialitet och ett respektfullt förhållningssätt till eleven och vårdnadshavaren samt att man stödjer deras delaktighet.

Samarbete med social- och hälsovårdsmyndigheter

Skolhälsovården i Jakobstad hör under Österbottens välfärdsområde men är väl integrerad i skolornas elevvård. Alla skolor har tillgång till skolhälsovårdare som träffar varje enskild elev under läsåret. Skolläkaren undersöker eleverna i åk 1,5 och 8 enligt nationella rekommendationer. Skolhälsovårdaren kan även boka in övriga elever för besök till skolläkaren. Skolorna har även tillgång till skolpsykolog som kan kontaktas av elever, föräldrar och skolpersonal i elevvårdsärenden. Skolpsykologen deltar vid behov i möten på skolorna.

Barn- och ungdomsmottagningen tar emot elever endera via remiss från kurator, skolhälsovårdare eller via direktkontakt från föräldrar. Vid behov deltar personal från barn- och ungdomsmottagningen i nätverksmöten för att stöda barnets skolgång och välmående.

Skolpersonal samarbetar med sociala myndigheter såsom barnskyddet, barnatillsyningen, integrationsenheten och familjearbete. Vid behov samarbetar skolpersonalen även med andra enheter för att stöda barnets välmående.

8.1. Frågor som avgörs på lokal nivå och uppgörandet av utbildningsanordnarens elevvårdsplan

Utbildningsanordnaren ska göra upp en elevvårdsplan för genomförandet av den samlade elevvården. För den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av den anordnarspecifika elevvården svarar en sektorsövergripande styrgrupp. Elevvårdsplanen ska göras upp i samarbete med skolornas personal och elevvårdstjänsternas personal, eleverna och deras vårdnadshavare. Välfärdsområdet har i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen en samarbetsskyldighet vid beredningen av utbildningsanordnarens elevvårdsplan.

Utbildningsanordnarens elevvårdsplan ersätter den lokala läroplanen för elevvårdens del. I elevvårdsplanen ingår de anordnarspecifika målen och de centrala principerna för elevvårdsarbetet samt åtgärder för att genomföra och följa upp elevvården (egenkontroll) och skolvis preciserade uppgifter för helheterna 1–5 (se nedan). I elevvårdsplanen ska utbildningsanordnaren beskriva hur man i skolorna följer upp och vid behov ser över hur planen genomförs.

Utbildningsanordnaren ska i enlighet med bestämmelserna bereda en elevvårdsplan för varje utbildningsform. Utbildningsanordnaren avgör på lokal nivå hur de nödvändiga uppgifterna om helheterna sammanställs och hur skolornas verksamhet styrs med hjälp av uppgifterna. För elevvårdstjänsternas del sker detta i samarbete med välfärdsområdet. Planen bifogas till kommunens välfärdsplan för barn och unga.

Utbildningsanordnaren svarar för att följande skolvisa uppgifter ingår i planen för hur elevvården ska genomföras, utvärderas och utvecklas (helheterna 1–5):

1) En uppskattning av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster

För uppskattningen av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster (skolhälsovård och kurators- och psykologtjänster) sammanställs uppgifter för varje skola. Uppgifterna anges i utbildningsanordnarens elevvårdsplan som årsverken för elevvårdstjänsternas personal. Med uppskattningen säkerställs elevvårdstjänsternas tillräcklighet med beaktande av elevernas behov och behoven inom skolgemenskapen, genomförandet av hälsoundersökningar och förverkligandet av personaldimensioneringen samt anordnandet av tjänsterna inom lagstadgad tid.

En uppskattning av det totala behovet av elevvård

I uppskattningen av det totala behovet av elevvård ingår de nödvändiga resurserna för den individuella och den gemensamma elevvården samt för samarbetet inom elevvården. Vid uppskattningen av det totala behovet beaktas bland annat antalet skolenheter och skolornas elevantal samt särdragen i verksamhetsmiljön. Vid uppskattningen beaktas även till exempel antalet och andelen barn i olika åldrar, barn i behov av intensifierat och särskilt stöd och barn med invandrarbakgrund. Vid uppskattningen utnyttjas på ett mångsidigt sätt lokal uppföljningsinformation om barnens och de ungas hälsa, välbefinnande och levnadsförhållanden, som även samlats in av eleverna och vårdnadshavarna, undervisningspersonalen och elevvårdstjänsternas personal.

En uppskattning av tillgängliga elevvårdstjänster

I utbildningsanordnarens uppskattning av de elevvårdstjänster som är tillgängliga anges antalet årsverken för elevvårdstjänsternas personal (skolhälsovården och kurators- och psykologtjänsterna).

2) Skolgemenskapens åtgärder för att främja den gemensamma elevvården

Den gemensamma elevvården är en viktig del av verksamhetskulturen inom den grundläggande utbildningen och för att utveckla denna krävs ledarskap. Främjande av elevernas hälsa och

välbefinnande ingår i enlighet med 6 § i lagen om elev- och studerandevård (elevhälsa enligt läroplanen och elevhälsa som anordnas av utbildningsanordnaren) i den samlade gemensamma elevvården. Med detta avses verksamhet med hjälp av vilken man följer upp och utvecklar det gemensamma och det individuella välbefinnandet samt uppkomsten av en sund, trygg och tillgänglig lärmiljö, främjar den psykiska hälsan och lärandet och förebygger marginalisering. Skolans personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet inom skolgemenskapen.

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs

- *rutinerna och de centrala resultaten för uppföljningarna av elevernas välbefinnande, hälsa och trygghet samt välbefinnandet, hälsan och tryggheten inom skolgemenskapen*
- *de skolspecifika elevvårdsgruppernas ledning, sammansättning och verksamhetssätt*
- *förebyggandet av frånvaro, den planmässiga uppföljningen (inklusive uppföljningsmetoder och -uppgifter) och ingripandet vid frånvaro. Dessutom beskrivs den arbets- och ansvarsfördelning som detta kräver samt hur vårdnadshavaren meddelas om olovlig frånvaro. (Ändringar kommer eventuellt att göras i punkten till följd av revideringen av lagen om grundläggande utbildning i och med verksamhetsmodellen för engagerande arbete i skolgemenskapen och den motsvarande revideringen av grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen).*
- *hur man förebygger användning av tobaksvaror och andra rusmedel och hur man ingriper i användningen av dessa*
- *samarbetet vid och rutinerna för granskningen av sundheten och tryggheten i skolmiljön och välbefinnandet bland eleverna*

3) Åtgärder för att tillhandahålla de stödinsatser som behövs (individuell elevvård)

Med den individuella elevvården avses skolhälsovårdens tjänster, elevvårdens kurators- och psykologtjänster samt den sektorsövergripande elevvården för enskilda elever, som genomförs i en sektorsövergripande expertgrupp. Inom den individuella elevvården följer man upp och främjar elevens helhetsmässiga hälsa, välbefinnande, delaktighet och lärande, samt förebygger problem och erbjuder tidigt stöd.

Den individuella elevvården bygger alltid på elevens och vid behov vårdnadshavarens samtycke. Elevens delaktighet och åsikter ska tas i beaktande vid åtgärderna och lösningarna i enlighet med dennes ålder och utvecklingsnivå. Inom den individuella elevvården ska man följa bestämmelserna om sekretess samt mottagande och utlämnande av uppgifter.

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs

- *hur eleven hänvisas till elevvårdstjänsterna (skolhälsovård, kurators- och psykologtjänster)*
- *hur den sektorsövergripande expertgruppen till stöd för en enskild elev sammansätts, hur samtycke inhämtas och hur man deltar i arbetet*
- *hur elevvårdsjournalerna utarbetas och förvaras samt hur en ansvarsperson för utbildningsanordnarens elevvårdsregister utses*
- *anordnandet av nödvändig elevvård i samband med en disciplinär åtgärd eller att eleven förvägras att delta i undervisning*
- *förfaringssätten i skolan (inklusive inhämtande av samtycke) för lärarens bedömning av hur eleven mår och klarar sig i skolan vid den omfattande hälsoundersökningen i årskurs 1, 5 och 8*
- *rutinerna för att meddela om specialdiet eller medicinering för eleven under skoldagen.*

4) Samarbetet med eleverna och deras familjer samt personalen i skolan och andra aktörer som stöder elevernas välbefinnande

Elevvården är en gemensam uppgift för alla som arbetar i skolgemenskapen och elevvårdstjänsternas personal. Det centrala inom elevvården är att eleverna, vårdnadshavarna, undervisningsväsendets personal och elevvårdstjänsternas personal samt samarbetspartnerna är delaktiga i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av verksamhetssätten inom elevvården. Detta förutsätter gemensamma verksamhetssätt och samarbete i synnerhet mellan utbildningsanordnaren och välfärdsområdet.

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs

- *hur eleverna, vårdnadshavarna, undervisningsväsendets personal och elevvårdstjänsternas personal tar del i utarbetandet av utbildningsanordnarens elevvårdsplan och genomförandet av den gemensamma elevvården*
- *hur man ser till att skolans undervisningspersonal och den övriga personalen introduceras i och innehar den kompetens som behövs inom den gemensamma elevvården*
- *det sektorsövergripande samarbetet inom elevvården i samband med intensifierat och särskilt stöd, flexibel grundläggande utbildning och sjukhusundervisning*
- *samarbetet med andra aktörer som stöder elevernas välbefinnande, såsom ungdomsarbetet, barnskyddet, specialsjukvården och polisen*
- *hur eleverna, vårdnadshavarna, personalen och samarbetspartnerna informeras om principerna för och verksamheten inom den gemensamma och individuella elevvården.*

5) Planer för hur eleverna ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier samt krisplanen

Eleven har rätt till en trygg skolmiljö. Det innebär såväl fysisk, psykisk, social och pedagogisk trygghet. Utbildningsanordnaren bär ansvaret för systematisk utveckling av verksamhetskulturen, gemensam beredning och utarbetande av gemensamma tillvägagångssätt tillsammans med skolorna i syfte att säkra tryggheten. Utbildningsanordnaren introducerar sin personal och elevvårdstjänsternas personal i förfaringssätten i olika problemsituationer och sköter kommunikationen om och uppdateringen av planerna.

Planer för hur eleverna ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs separat åtgärderna för att förebygga våld, mobbning och trakasserier, följa upp deras förekomst och ingripa i problemsituationer samt rutinerna som förutsätts för uppföljningen efteråt. I planen beskrivs lärarens eller rektorns skyldighet att meddela om trakasserier, mobbning, diskriminering eller våld som skett i lärmiljön eller under skolvägen och som kommit till hans eller hennes kännedom, till vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för de inblandade eleverna. Dessutom beskrivs förfaringssätten för att hänvisa eleverna som är i behov av stöd (både eleven som misstänks för gärningen och eleven som utsatts) till elevvårdstjänsterna. En beskrivning av samarbetet med vårdnadshavarna och myndigheterna, inklusive förfaringssätten gällande anmälningsskyldigheten till socialvården och/eller polisen, är en del av planen.

Krisplan (plan för kriser, hot och faror)

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan ingår en krisplan, där agerandet vid plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer ska beskrivas. I planen beskrivs hur man förebygger och förbereder sig på samt agerar i krissituationer och hur man övar beredskapen att agera. I planen beskrivs dessutom principerna för ledningen av helheten, samarbetet samt arbets- och ansvarsfördelningen. I planen beskrivs principerna för den interna och externa kommunikationen samt informationsgången mellan utbildningsanordnaren och skolan. Krisplanen ska beredas i samarbete med myndigheterna i välfärdsområdet och övriga nödvändiga myndigheter med beaktande av övriga anvisningar för kriser och hotfulla eller farliga situationer samt principerna för anordnandet av psykosocialt stöd.

9. De olika lärokurserna i modersmål och litteratur och studier i det andra inhemska språket

Inom läroämnet modersmål och litteratur ingår i dessa läroplansgrunder följande tolv lärokurser: svenska och litteratur, finska och litteratur, samiska och litteratur, romani och litteratur, teckenspråk och litteratur, modersmål för elever med annat modersmål, svenska och finska som andraspråk och litteratur, svenska och finska för samisktalande samt svenska och finska för teckenspråkiga. Som modersmål för elever med annat modersmål är det möjligt att undervisa något annat språk än de som ovan nämnts i enlighet med timantalet i modersmål och litteratur eller i enlighet med 8 § i statsrådets förordning 422/2012, ifall utbildningsanordnaren erbjuder det och vårdnadshavaren har valt detta språk som elevens modersmål. Dessutom kan man med separat finansiering erbjuda undervisning i elevens eget modersmål. Inom det andra inhemska språket ingår A- och B-lärokurser och de modersmålsinriktade lärokurser som är avsedda för tvåspråkiga elever.

Inom läroämnet modersmål och litteratur och det andra inhemska språket ska eleverna läsa de olika lärokurserna i enlighet med vad som anges i tabellen nedan, och enligt vad utbildningsanordnaren erbjuder och vårdnadshavaren väljer. Med elevens modersmål avses i detta fall skolans undervisningsspråk (svenska, finska eller samiska) eller något annat språk som vårdnadshavaren uppgett.

Elevens modersmål		***Lärokurs i läroämnet modersmål och litteratur***	***Det andra inhemska språket***	***Det andra inhemska språket***
		gemensam	*gemensam*	*valfri*
svenska		*svenska och litteratur*	*finska*	*-*
finska		*finska och litteratur*	*svenska*	*-*
samiska		*samiska och litteratur samt svenska eller finska för samisktalande*	*-*	*finska eller svenska*
samiska		*svenska eller finska och litteratur samt samiska och litteratur*	*finska eller svenska*	*-*
romani		*svenska eller finska och litteratur samt romani och litteratur*	*finska eller svenska*	*-*
teckenspråk		*teckenspråk och litteratur samt svenska eller finska för teckenspråkiga*	*-*	*finska eller svenska*
annat modersmål		*annat modersmål med hela timantalet för modersmål och litteratur eller i enlighet med 8 § i statsrådets förordning 422/2012 samt svenska eller finska som andraspråk*	*-*	*finska eller svenska*

9.1. Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individen tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i

multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

9.2. Lärokurser i det andra inhemska språket och främmande språk

Elevernas studieprogram innehåller minst en lång och en medellång lärokurs i språk. Av dessa ska det ena vara det andra inhemska språket (svenska eller finska) och det andra något främmande språk eller samiska. Långa lärokurser innebär A-lärokurser samt modersmålsinriktade lärokurser i svenska och finska. B1-lärokurserna är medellånga lärokurser. Dessutom kan utbildningsanordnaren erbjuda olika långa lärokurser i andra språk som valfria och frivilliga språkstudier.

För läroämnet det andra inhemska språket har det inom dessa grunder fastställts sex lärokurser: modersmålsinriktad finska och svenska, lång lärokurs (A-lärokurs) i finska och svenska samt medellång lärokurs (B1-lärokurs) i finska och svenska.

I läroämnet främmande språk har det fastställts sju olika lärokurser: lång lärokurs (A-lärokurs) i engelska, i annat främmande språk och i samiska, medellång lärokurs (B1-lärokurs) i främmande språk samt kort lärokurs (B2-lärokurs) i främmande språk, samiska och latin.

Beskrivningen av lärokursen i främmande språk kan tillämpas på alla språk som inte har språkspecifik lärokursbeskrivning. På basis av grunderna ska utbildningsanordnaren utarbeta språkspecifika tillämpningar. För engelska språket utarbetas endast A-lärokurs. Vid behov kan man lokalt utarbeta en lärokursbeskrivning för engelska som B1- eller B2-språk genom att använda lärokurserna B1 och B2 för främmande språk som modell. Den kunskapsnivå för växande språkkunskap som fastställs i grunderna lämpar sig för europeiska språk som använder ett skriftsystem som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar.

10. Särskilda frågor som anknyter till språk och kultur

All undervisning ska följa de gemensamma målen och principerna som fastställs i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Elevernas språkliga färdigheter och kulturella bakgrund ska beaktas i den grundläggande utbildningen. Varje elevs språkliga och kulturella identitet ska stödjas på ett mångsidigt sätt. Eleverna handleds att känna till, förstå och respektera den rätt till eget språk och egen kultur som varje medborgare enligt grundlagen har.

Målet är att lära eleverna att värdesätta olika språk och kulturer samt att främja två- och flerspråkighet och på så sätt stärka elevernas språkliga medvetenhet och metalingvistiska färdigheter. I skolarbetet kan ingå flerspråkiga undervisningssituationer där lärarna och eleverna använder alla de språk de kan. Den kunskap som eleverna, deras vårdnadshavare och andra i elevernas umgängeskrets har om naturen, levnadsvanor, historia, språk och kulturer inom det egna språk- och kulturområdet ska tas tillvara i undervisningen. Elevernas kulturella litteracitet kan stärkas med hjälp av mediekunskap och genom att ta tillvara elevernas och deras familjers erfarenheter av mediekultur.

Vid behov kan en plan för varje elevs lärande göras upp. Planen ska till tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som görs upp inom intensifierat stöd och som beskrivs i avsnittet Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd.

Enligt lagen om grundläggande utbildning är undervisningsspråket antingen finska eller svenska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen meddelas på något annat språk än elevens egna ovan nämnda språk, om detta inte äventyrar elevens möjligheter att följa undervisningen.

10.1. Samer och samisktalande

Det särskilda målet för den grundläggande utbildningen för samer och samisktalande är att stödja eleverna att bli delaktiga i sitt språk, sin kultur och sin gemenskap och ge dem möjlighet att tillägna sig det samiska kulturarvet. Målet är att öka elevernas förmåga att komma till rätta i samiskspråkig miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska.

Elever som bor på samernas hembygdsområde och behärskar samiska ska huvudsakligen undervisas på samiska. När den grundläggande utbildningen sker på samiska, är dess särskilda mål att stärka kunskaperna i samiska och användningen av det samiska språket. Undervisningen ska basera sig på ett socialt perspektiv på språket. Gemenskapsbanden och delaktigheten stärks, när eleverna lär sig att använda språket på ett för gemenskapen kännetecknande sätt.

Undervisningen i samiska och samisk litteratur ska beakta de olika samiska språken och dialekterna och den kulturella medvetenhet som är förknippad med språket. Eleverna ska lära sig förstå betydelsen av språkliga val och hur de påverkar deras omgivning samt vikten av att bygga upp ett positivt kommunikationsklimat som en del av det egna livet och den språkliga umgängesfostran. När språkkunskaperna utvecklas får eleverna färdigheter att delta och påverka i gemensamma ärenden och att fatta beslut. Undervisningen ska öka elevernas förståelse och uppskattning för den egna språkliga och kulturella bakgrunden och dess betydelse för dem själva, gemenskapen och samhället, såväl som för andra ursprungsfolk. Eleverna ska få lära sig att förstå och värdesätta också andra språk och kulturer.

10.2. Romer

Det särskilda målet för undervisningen för romer är att stärka elevernas identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur. Romernas ställning som en etnisk och kulturell minoritet ska beaktas i undervisningen. Undervisningen ska i samarbete med hemmen stärka bevarandet av det romska språk- och kulturarvet.

Man ska sträva till att eleverna får undervisning i romani och i mån av möjlighet undervisning på romani. I undervisningen ska elevernas ålder och kunskaper i romani beaktas och den romska gemenskapen samt romska medier utnyttjas.

10.3. Teckenspråkiga

Det särskilda målet för undervisningen för teckenspråkiga är att stärka elevernas teckenspråkiga identitet och medvetenhet om sin kultur och den teckenspråkiga gemenskapen. Den teckenspråkiga gemenskapen och teckenspråkiga medier ska utnyttjas i undervisningen. Elever som använder teckenspråk kan vara döva, ha nedsatt hörsel eller vara hörande.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska hörselskadade vid behov också få undervisning på teckenspråk. Enligt motiveringarna i lagen ska åtminstone döva som har lärt sig teckenspråk som sitt första språk ges undervisning på teckenspråk. Den grundläggande utbildningen för teckenspråkiga kan genomföras antingen i en teckenspråkig grupp eller i en grupp som består av teckenspråkiga elever och elever som använder talat språk. Målet för den grundläggande utbildningen för teckenspråkiga är att stärka elevernas kunskaper i teckenspråket och öka deras förmåga att komma till rätta i olika miljöer.

Undervisningen i teckenspråk och teckenspråkig litteratur stärker elevernas förmåga att kommunicera på teckenspråk. När de kommunikativa färdigheterna utvecklas får de färdigheter att delta och påverka i gemensamma ärenden och att fatta beslut. Teckenspråkiga hörande elever ska i mån av möjlighet ges undervisning i teckenspråk. Undervisningen ska öka elevernas förståelse för vad kommunikation på teckenspråk betyder för dem själva och den teckenspråkiga gemenskapen.

10.4. Andra flerspråkiga elever

Undervisningen för andra flerspråkiga elever har som särskilt mål att stödja elevernas flerspråkighet och utvecklingen av deras identitet och självkänsla. Det ger eleverna förutsättningar att utvecklas till balanserade och aktiva samhällsmedlemmar. Elevernas bakgrund och utgångsläge, såsom modersmål och kultur och hur länge de bott i Finland, ska beaktas i undervisningen.

Flerspråkiga elever ska uppmuntras att använda de språk de kan på ett mångsidigt sätt under lektionerna i olika läroämnen och i övrig verksamhet i skolan. Genom att utveckla och använda sitt modersmål tillägnar sig eleven och lär sig kommunicera om innehållet i olika läroämnen också på sitt modersmål. Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Eleverna ska i mån av möjlighet ges undervisning i sitt eget modersmål.

Enligt statsrådets förordning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt avsedd för invandrare. En elev ska studera enligt lärokursen Svenska som andraspråk och litteratur, om elevens språkfärdigheter är bristfälliga inom ett eller flera områden och inte räcker till för att eleven ska kunna delta i den dagliga kommunikationen och i skolarbetet som en jämbördig medlem i skolgemenskapen, eller om elevens kunskaper i svenska i övrigt inte räcker till för studier enligt lärokursen Modersmål och litteratur (se även Svenska som andraspråk och litteratur).

Vid sidan om undervisningen i elevens eget modersmål och undervisningen i svenska eller finska, ska eleverna även vid behov ges stöd inom andra områden av lärandet för att garantera jämlika förutsättningar för lärande. För en invandrarelev kan man utarbeta en plan för elevens lärande som kan utgöra en del av elevens integrationsplan.

En elev ska studera enligt lärokursen Svenska som andraspråk och litteratur, om elevens språkfärdigheter är bristfälliga inom ett eller flera områden och inte räcker till för att eleven ska kunna delta i den dagliga kommunikationen och i skolarbetet som en jämbördig medlem i

skolgemenskapen, eller om elevens kunskaper i svenska i övrigt inte räcker till för studier enligt lärokursen Modersmål och litteratur (se även Svenska som andraspråk och litteratur).

I samband med bedömning av kunskapsnivå och framsteg hos en invandrarelev tas hänsyn till att elevens färdigheter i skolans undervisningsspråk håller på att utvecklas, och bedömningen är flexibel och mångsidig. I bedömningen tas elevens helhetssituation i beaktande och eleven får visa sitt kunnande på många olika sätt.

För elever med invandrarbakgrund ges i mån av möjlighet undervisning i deras eget modersmål.

10.5. Frågor som avgörs på lokal nivå

Då läroplanen görs upp beaktas särskilda lokala, språkliga och kulturella frågor och man beslutar om hur undervisningen ska ordnas. Vid uppgörandet av läroplanen ska man samarbeta med eleverna, vårdnadshavarna och ifrågavarande språkliga och kulturella gemenskaper.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- *hur man beaktar elevernas språk, språkliga färdigheter och kultur i skolarbetet och hur deras undervisning ordnas i praktiken*
- *med vilka åtgärder elevernas språkliga och kulturella identitetsutveckling stöds*
- *om man använder en plan för lärande som stöd för elevens studier samt hur strukturen och det centrala innehållet i planen ser ut.*

11. Undervisning på två språk

Skolans undervisningsspråk är antingen svenska eller finska och i vissa fall samiska, romani eller teckenspråk. I undervisningen kan enligt lagen om grundläggande utbildning även andra språk utöver skolans egentliga undervisningsspråk användas, om man bedömer att det inte försämrar elevernas möjligheter att följa med undervisningen. I en särskild undervisningsgrupp eller skola kan undervisningen huvudsakligen eller helt ges på ett annat språk.

Undervisningsspråket som fastställs i lagen om grundläggande utbildning bestämmer på vilket språk undervisningen i modersmål och litteratur ges. Timantalet i modersmål och litteratur och A1-språket kan dock vid behov slås ihop i enlighet med statsrådets förordning. Av det sammanlagda antalet timmar ska i så fall minst hälften undervisas på skolans egentliga undervisningsspråk.

För att trygga samarbetet mellan hem och skola ska information avsedd till vårdnadshavaren och centrala dokument finnas tillgängliga på undervisningsspråket som fastställs i lagen om grundläggande utbildning och vid behov på skolans övriga undervisningsspråk.

Undervisningen kan genomföras som omfattande undervisning på två språk, som kan indelas i tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken och annan omfattande undervisning på två språk. Den kan också ges som mindre omfattande undervisning på två språk, som här går under benämningen språkberikad undervisning. Ibland genomförs undervisning på två språk i form av språkbad på andra språk än de inhemska språken. Sådan undervisning, liksom eventuella kortare språkbadsprogram, betraktas här som övrig undervisning på två språk.

I Jakobstad finns omfattande undervisning på två språk enligt *den tidiga fullständiga språkbadsmetoden* i de två inhemska språken.

11.1. Mål och utgångspunkter för undervisning på två språk

Målet för undervisningen på två språk är att eleverna uppnår goda och mångsidiga språkkunskaper såväl i skolans undervisningsspråk som i målspråket. På lång sikt är målet för undervisningen på två språk att lägga grund för livslångt språklärande och uppskattning för språklig och kulturell mångfald. Eleverna ska erbjudas autentiska språkmiljöer i undervisningen på två språk. Målet eftersträvas genom att man, utöver lektionerna i modersmål och litteratur och lektionerna i språkbadsspråket/målspråket, även ordnar undervisningen i olika läroämnen på båda språken och utnyttjar båda språken i skolans vardag, också utanför undervisningen. Utbildningsanordnaren ska lokalt fastställa innehållet och timantalet i språkbadsspråket/målspråket. Språkbadsspråket/målspråket är oftast samtidigt elevens A1-språk.

Eleverna ska i alla läroämnen uppnå målen i de nationella grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

I undervisning på två språk ska tyngdpunkten ligga på naturlig kommunikation och interaktion, praktisk undervisning och att eleverna aktivt använder språket. Man ska medvetet stödja elevens möjligheter att använda både skolans undervisningsspråk och språkbadsspråket/målspråket i olika läroämnen. Skolans undervisningsspråk och språkbadsspråket/målspråket ska bilda en helhet och inlärningen av båda språken ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Undervisningen på två språk ska återspeglas i skolans verksamhetskultur. Planeringen och genomförandet av undervisningen förutsätter systematiskt samarbete och dialog såväl mellan lärarna i de olika läroämnena som bland skolans övriga personal.

Det är bra om lärarna gemensamt planerar övergången från klassundervisning till ämnesundervisning. De särskilda krav som undervisningen på två språk ställer kan då målmedvetet tas i beaktande.

Planeringen och kontinuiteten i undervisningen och vid övergångarna förutsätter också samarbete mellan intressentgrupperna.

Undervisningen i språkbadsspråket/målspråket

Utbildningsanordnaren ska lokalt fastställa målen och innehållet i språkbadsspråket/målspråket. Målen kan till exempel ställas upp utgående från Nivåskalan för språkkunskaper. I undervisningen i språkbadsspråket/målspråket ska elevernas språkkunskaper utvecklas mångsidigt med hänsyn till vilka krav de olika läroämnena ställer på språkkunskapen.

I och med att undervisningen i läroämnena blir mera abstrakt, behövs också färdigheter att producera och förstå svårare faktatexter samt förmåga att diskutera om svårare ämnen. Språkriktigheten ska också ägnas allt större uppmärksamhet. Utvecklingen av språkbadsspråket/målspråket ska stödjas och följas upp.

Undervisning i övriga läroämnen på språkbadsspråket/målspråket

Undervisning i olika läroämnen på språkbadsspråket/målspråket förutsätter att läraren antar ett språkmedvetet och språkpedagogiskt perspektiv och behärskar språket tillräckligt bra. Det behövs gemensam diskussion om hurdana språkkonventioner och texter som kännetecknar de enskilda läroämnena. Utgående från det ska språkliga mål ställas upp för de olika läroämnena. Undervisningen ska vara åskådlig och konkret och präglas av elevcentrerade arbetssätt och kommunikation. Eleverna ska uppmuntras att använda språkbadsspråket/målspråket för att tillägna sig innehållet i olika läroämnen. Målet är att eleverna samtidigt är både språkinlärare och språkanvändare. Eleverna ska få stöd både av läraren och av varandra för att producera språkbadsspråket/målspråket.

Undervisning i övriga läroämnen på skolans undervisningsspråk

Man ska kontrollera att elevernas hantering av begrepp samt förmåga att förstå och producera texter på modersmålet utvecklas och motsvarar åldern också i undervisningen i andra läroämnen. Också i undervisning som ges på skolans undervisningsspråk förutsätts ett språkmedvetet och språkpedagogiskt perspektiv.

Uppföljning och bedömning inom undervisning på två språk

Bedömningen ska ge läraren, eleven och vårdnadshavaren mångsidig respons om hur eleverna behärskar ämnet och hur språkkunskapen utvecklas i relation till undervisningens mål. Utvecklingen av elevens språkkunskaper i bägge språken ska följas upp i de olika läroämnena, både genom samarbete mellan lärarna och med hjälp av elevernas utvärdering av sig själva och varandra. Här kan till exempel verktyget Europeisk språkportfolio användas.

Bedömningen i de olika läroämnen ska följa de allmänna bedömningsgrunderna för den grundläggande utbildningen, oberoende av på vilket språk läroämnena undervisats. Bedömningen ska också ta hänsyn till hur det språk som är specifikt för läroämnet har utvecklats i relation till de språkliga mål som fastställts i den lokala läroplanen.

I slutbedömningen i den grundläggande utbildningen ska kunskaperna i språkbadsspråket eller målspråket bedömas enligt kriterierna för slutbedömningen i A1-språket. Avsikten är att säkerställa likabehandling av eleverna med tanke på ansökan till studier på andra stadiet. Bedömningen genomförs i mån av möjlighet genom samarbete mellan lärarna som undervisar i de olika läroämnena. I samband med avgångsbetyget kan eleven få en bilaga med uppgifter om att eleven deltagit i språkbad eller annan undervisning på två språk.

Stöd för lärande och skolgång i undervisning på två språk

Vid pedagogiska bedömningar och planering av stödåtgärder ska man ta hänsyn till den tvåspråkiga språkutvecklingen och överväga på vilket språk och hurdant stöd som kan ges. Enligt lagen om grundläggande utbildning har en elev rätt att få handledning och tillräckligt stöd för sitt lärande och sin skolgång genast när behov uppstår. Behovet av stöd ska regelbundet följas upp och stödet ges efter behov. Meningen är att eleven ska få systematiskt, kontinuerligt stöd genast när behovet av stöd uppstår. Stödet för lärande och skolgång ska planeras genom samarbete mellan lärarna, eleven, vårdnadshavaren och elevvården.

11.1.1. Omfattande undervisning på två språk

Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken

Med tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken avses här ett program som börjar tidigast när barnet är tre år och senast när förskoleundervisningen börjar och pågår till slutet av den grundläggande utbildningen, och där en del av undervisningen ordnas på skolans egentliga undervisningsspråk och en del på det andra inhemska språket eller samiska. Språket i fråga kallas här språkbadsspråk. Språkbadsundervisningen är i regel avsedd för barn som inte har ifrågavarande språk som modersmål.

I tidigt fullständigt språkbad ska andelen undervisning som ges på språkbadsspråket utgöra minst 50 % av hela programmet så att andelen i småbarnspedagogik och förskoleundervisning är närmare 100 %, i årskurserna 1–2 cirka 90 %, i årskurserna 3–4 cirka 70 % och i årskurserna 5–9 i medeltal 50 %. Andelen beräknas utifrån årskursens totala timantal.

Målet är att under hela den grundläggande utbildningen undervisa alla läroämnen på både språkbadsspråket och skolans undervisningsspråk, dock inte på båda språken samtidigt. Lärarna ska vara språkmodeller antingen för skolans undervisningsspråk eller för språkbadsspråket. Läraren ska ha en enspråkig roll i språkbadsgruppen. Byte av undervisningsspråk innebär med andra ord även byte av lärare. Undervisningsmaterialet ska vara på samma språk som undervisningen. Det är viktigt att eleven utvecklar tillräckliga språkkunskaper för att kunna uppnå målen i de olika läroämnena. I språkbadsundervisningen ska båda inhemska språken användas för att fördjupa elevernas kulturella identitet. Utöver de inhemska språken ska också mötet med andra språk och kulturer stödjas för att på ett positivt sätt stärka elevens språkigt och kulturellt mångskiftande identitet.

Läroämnet modersmål och litteratur och språkbadsspråket har delvis gemensamma mål och innehåll. Läroplanerna för modersmål och litteratur och språkbadsspråket ska utarbetas genom samarbete mellan lärarna så att samtliga innehåll i modersmål och litteratur beaktas och så att målen kan nås. Man kan iaktta en överföringseffekt mellan undervisningen i modersmål och litteratur och undervisningen på språkbadsspråket, i synnerhet om timantalet i språkbadsspråket är stort och undervisningen inleds tidigt. Undervisningen i läsning och skrivning i årskurserna 1–2 ska genomföras enbart på språkbadsspråket. För att stödja utvecklingen av språkbadsspråket, ska eleverna få tillräcklig undervisning på språkbadsspråket i både läsämnen och konst- och färdighetsämnen. Överföringseffekten varierar beroende på innehållsområde. Innehållet kan planeras utgående från modersmålsinriktade lärokurser eller lärokurser i svenska/finska för invandrare.

Annan omfattande undervisning på två språk

I annan omfattande undervisning på två språk används förutom skolans undervisningsspråk också ett eller flera andra språk. Det andra språk som används i undervisningen kallas här målspråk.

Med annan omfattande undervisning på två språk avses undervisning, där minst 25 % av undervisningen i den grundläggande utbildningens hela lärokurs ordnas på målspråket. Andelen beräknas utifrån timantalet i de årskurser, där den omfattande undervisningen på två språk genomförs. Den omfattande undervisningen på två språk kan inledas redan i förskolan och pågå under hela, eller endast en del av den grundläggande utbildningen.

Eleverna som deltar i omfattande undervisning på två språk kan ha mycket olika språkbakgrund. För vissa elever är inget av undervisningsspråken modersmål. En del elever flyttar till Finland och inleder den grundläggande utbildningen i ett så sent skede att de har svårt att tillägna sig lärostoffet på svenska/finska. Om sådana elever av någon orsak inte kan hänvisas till förberedande undervisning, ska de erbjudas andra stödåtgärder (se avsnittet Stöd för lärande och skolgång).

Elever, vars modersmål är något annat än skolans undervisningsspråk, studerar oftast enligt lärokursen svenska/finska som andraspråk. Det är viktigt att fästa vikt vid hur elevernas språkkunskaper utvecklas, i synnerhet om andelen undervisning på målspråket är stor.

När läroplanen utarbetas är det skäl att fundera på vilka läroämnen eller innehåll som det är förnuftigt att undervisa på målspråket. Man ska också överväga om en del av innehållet i läroämnena är sådant som uttryckligen skulle förutsätta undervisning på svenska eller finska för att eleven ska få sådana färdigheter som behövs i det finländska samhället.

Ifall andelen undervisning på målspråket är stor, måste man se till att eleverna utvecklar god förmåga att hantera begrepp samt att förstå och producera krävande faktatexter på svenska/finska också i undervisningen i de olika läroämnena.

Undervisningen på två språk ska ordnas så att alla elever kan få behörighet för fortsatta studier på andra stadiet.

I skolor som ordnar undervisning på två eller flera språk är ofta mångfalden av språk och kulturer stor, både bland eleverna och bland skolans personal. Det här ger goda möjligheter att lyfta fram språk och kulturer i skolans vardag, utveckla förmågan att möta olika kulturer och främja flerspråkighet. Samtidigt innebär det en utmaning för skolan att kunna stödja varje elevs flerspråkiga och mångbottnade kulturella identitet på ett positivt sätt.

Språkbad i Jakobstad

”Tillsammans mot en funktionell flerspråkighet”

Språkbadsundervisningen inleddes i Jakobstad hösten 1992. Jakobstad är den enda staden i Finland som ordnar språkbadsundervisning på de båda inhemska språken. Det är alltså möjligt att välja mellan finskt- och svenskt språkbad. Språkbadet börjar i daghemmet och fortsätter under hela grundutbildningen. De elever som deltar i språkbadsundervisningen ska inte ha språkbadsspråket som sitt hemspråk. En egen Språkbadsskola – Kielikylpykoulu förskolan – åk 6 startades år 2003. I samma byggnad fungerar administrativt separat den svenskspråkiga Språkbadsskolan och den finskspråkiga Kielikylpykoulu, men i praktiken fungerar skolorna som en helhet. Eleverna fortsätter sen som en hel klass till en skola på sitt eget modersmål. De svenskspråkiga eleverna fortsätter i Oxhamns skola.

Språkbadsundervisningen i Jakobstad följder den tidiga fullständiga språkbadsmodellen. Språkbadet inleds i huvudsak på hösten det år då barnet fyller 5 år. I början sker nästan all undervisning på språkbadsspråket. Det egna modersmålets andel i undervisningen ökar gradvis så att den från och med åk 6 är ca 50 %. Läs- och skrivinlärningen i nybörjarundervisningen sker endast på språkbadsspråket. För att stödja utvecklingen av språkbadsspråket hos eleven, ordnas undervisningen så att eleverna får tillräcklig undervisning på språkbadsspråket både i läs- och konst- och färdighetsämnen. I timplanen för språkbadsundervisningen anges under varje årskurs vilka ämnen som undervisas på vilket språk samt antalet timmar under grundutbildningen (se timplan för språkbadet). I Språkbadsskolans årsplan redovisas årligen vilka konst- och färdighetsämnen som undervisas på språkbadsspråket och vilka på modersmålet.

I språkbadet vill man med hjälp av de två inhemska språken betona elevens egna språkliga medvetenhet och kännedom om den egna kulturella bakgrunden samt göra eleven förtrogen med stadens andra språkgrupp, dess språk, traditioner och kulturarv. Samarbetet över språkgränsen är en viktig och naturlig del av språkbadets verksamhet.

I språkbadsundervisningen följs huvudsakligen den allmänna läroplanen för den grundläggande utbildningen i Jakobstad och målen är desamma som för den allmänna undervisningen. Utöver det har varje ämne som undervisas på språkbadsspråket egna språkliga mål. Språkbadsspråket är elevens A1 språk. Målet för språkbadsspråket är dessutom att eleverna blir funktionellt flerspråkiga. I praktiken betyder detta att målen i språkbadsspråket under hela grundutbildningen är högre än i A1-språket. I Slutbedömning eller i skiljebetyg ska bedömning och vitsordet i språkbadsspråket grunda sig på de kriterier som fastställs för slutbedömning av A1-språket. Under studiernas gång skall man i bedömningen sätta uppmärksamheten på ämnesinnehållet, inte på de språkliga kunskaperna hos den enskilda eleven.

En viktig grundprincip för språkbadsundervisningen är att varje lärare är språkmodell för ett språk och undervisar endast på det språk. I språkbadsklasserna jobbar man ofta med övergripande

helheter, med olika teman och fenomen. På detta sätt har eleverna lättare att tillägna sig begreppen och fördjupa sig i ämnet. Språkbadsspråket är inte bara objekt för undervisningen och lärandet utan i högre grad ett redskap vid inlärningen av innehållet i de olika läroämnena.

Undervisningen som ges på skolans undervisningsspråk och språkbadsspråket bildar en helhet. Eleverna ska både i skolans undervisningsspråk och i språkbadsspråket nå sådana färdigheter att de är möjligt att nå målen i de lika läroämnena. Läroplanen för modersmålet och litteratur och språkbadsspråket görs upp genom samarbete mellan lärarna så att innehållet i modersmål och litteratur omfattas och målen är möjliga att nå. Det finns en överföringseffekt mellan undervisningen i modermål och litteratur och språkbadsspråket i synnerhet när timantalet i språkbadsspråket är stort och undervisningen börjar tidigt. Lärarnas samarbete och samplanering har en viktig roll i en lyckad språkbadsundervisning.

Kriterier för intagning till språkbad

Kriterier för intagning till språkbadet i Jakobstad

1. Ansökan till språkbadet sker som huvudregel i samband med allmän ansökan till dagvården på våren det år barnet fyller 5 år.
2. När barnet börjar i språkbadet, utgår man ifrån att det fortsätter i språkbadsundervisningen också under hela den grundläggande utbildningen (5 år – åk 9).
3. Språkbadsspråket får inte vara barnets hemspråk. Den språkliga bakgrunden bestäms utgående från de uppgifter vårdnadshavarna gett i ansökningsblanketten.
4. Språkbadsundervisningen passar för alla barn som kan delta i allmän undervisning, alltså även barn med speciella behov.
5. Man kan börja i språkbadsundervisningen också senare. Barnets förutsättningar att klara av språkbadet diskuteras då tillsammans med barnet, dess vårdnadshavare, rektorn samt speciallärаren.
6. De finskspråkiga barn som bor i Larsmo har också möjlighet att från och med förskolan söka sig till språkbadsundervisningen i Jakobstad.

Språkbadets timfördelning

Timfördelning för Språkbadet i Jakobstad

Läroämne	1			2			3			4			5			6			7			8			9			Sammanlagt
	L1	L2	L3	L1	L2	L3	L1	L2	L3	L1	L2	L3	L1	L2	L3	L1	L2	L3	L1	L2	L3	L1	L2	L3	L1	L2	L3	
Modersmål och litterat	2			2			3			4			3			4			3			4			4			29
Språkbadsspråket (A1)		5			5			4			3			3			3			2			2			2		29
Engelska (A)			1			1						2			2			2			2			2			2	14
Matematik		3			3			4			4			4			3		3			4			4			32
Omgivningslära		2			2			3			3			2			2											14
Biologi och..																			1			1			1,5			
...geografi																				1			1,5			1		7
Fysik och kemi																			2			2,5			2,5			7
Hälsokunskap																				1			1			1		3
Religion och livsåsk		1			1			1			1		2			1				1			1			1		10
Historia och samhl.													2			3				2			2		3			12
Musik		1			1		1			1			1			1				1			1					8
Bildkonst		1			1			1			2			1			1			1,5			0,5					9
Slöjd		2			2			2			1			1			1		2									11
Gymnastik		2			2			2			2			2			3			3			2			2		20
Valfria konskt- och färdig											2			2			2		1				2			2		11
Huslig ekonomi																				3								3
Elevhandledning																			0,5			0,5			1			2
Valfria ämnen									2								1					3			3			9
Elevens timmar	2	17	1	2	17	1	4	17	2	5	18	2	8	15	2	9	16	2	12,5	15,5	2	15	13	2	19	9	2	
Ellevernas sammanl.tim		20				20			23			25			25			27			30			30			30	

Valfria ämnen (åk 1-6) förverkligas inom ämnesöverskridande temahelehter (fenomenbaserad undervisning)

Valfrihet i åk 8 och 9 innebär att eleverna kan fritt välja från utbudet både på finska och svenska

Timfördelning för Språkbadet i Jakobstad

Svenska, språkbadsspråket finska och litteratur

Centralt innehåll för Svenska och litteratur samt språkbadsspråket Finska och litteratur i årskurserna 1 - 9.

Läroplan svenska och litteratur

Språkbadsspråkets mål

Språkbadsspråkets mål i Jakobstad

Skalan är gjord för språkbadet i Jakobstad. Som grund har använts en i Finland utarbetad tillämpning av de skalor som ingår i den allmäneuropeiska referensramen för undervisning, inlärning och bedömning av språk som utvecklats av Europarådet.

Dessa är kriterier för vitsordet 8.

De centrala språkliga målen i de läroämnen som undervisas på språkbadsspråket

De centrala språkliga målen för de läroämnen som undervisas på språkbadsspråket:

- Bygga en språkligt rik och visuell inlärningsmiljö som stödjer elevens inlärning och språkliga utveckling (K1, K2, K3, K5, K7).
- De språkliga inlärningssituationerna skall vara naturliga och mångsidiga med inslag av de olika intelligenserna (K2, K3, K4).
- Eleverna lär sig att upptäcka språkets strukturer och form i de olika läroämnena (K2, K4).
- Eleverna lär sig begrepp inom olika ämnen (K2, K6, K7).

Eleverna vidgar och fördjupar ordförrådet inom de olika läroämnena på språkbadsspråket, så att eleverna lär sig behärska och förstå läroämnets begrepp (K2, K6, K7).

De centrala språkliga målen i de olika läroämnena ska i betyget bedömas tillsammans med språkbadsspråket och ska inte påverka vitsordet eller den verbala bedömningen i läroämnet.

Bedömning

Bedömningspraxis i Språkbadet

Bedömning är kontinuerlig och mångfacetterad. Förutom nedan praxis kan läraren utvärdera hur arbetet fortskrider samt inlärning och beteende vid andra tillfällen och ge feedback på föräldrarna muntligt och / eller skriftligt.

Språkbadet följer samma grunder för bedömningen som Jakobstads svenska grundläggande utbildning. Bedömningspraxis i Språkbadet är följande:

Bedömningspraxis i Jakobstad

11.1.2. Mindre omfattande undervisning på två språk

Språkberikad undervisning

Med språkberikad undervisning avses här undervisning, där mindre än 25 % av innehållet i läroämnena undervisas på ett annat språk än skolans undervisningsspråk. Andelen beräknas utifrån timantalet i de årskurser, där den språkberikade undervisningen genomförs. Den språkberikade undervisningen kan inledas redan i förskolan och pågå under hela, eller endast en del av, den grundläggande utbildningen.

Målen för undervisningen i olika läroämnen och inlärningsresultaten är de samma för språkberikad undervisning som för annan grundläggande utbildning när den grundläggande utbildningen avslutas. Den språkberikade undervisningen ska uppmuntra och aktivera eleverna att använda målspråket också utanför de egentliga lektionerna på språket. De språkliga målen ska ställas i relation till den språkberikade undervisningens omfattning.

Språkberikad undervisning

Med språkberikad undervisning avses här undervisning, där mindre än 25 % av innehållet i läroämnena undervisas på ett annat språk än skolans undervisningsspråk. Andelen beräknas utifrån timantalet i de årskurser, där den språkberikade undervisningen genomförs. Den språkberikade undervisningen kan inledas redan i förskolan och pågå under hela, eller endast en del av, den grundläggande utbildningen.

Målen för undervisningen i olika läroämnen och inlärningsresultaten är de samma för språkberikad undervisning som för annan grundläggande utbildning när den grundläggande utbildningen avslutas. Den språkberikade undervisningen ska uppmuntra och aktivera eleverna att använda målspråket också utanför de egentliga lektionerna på språket. De språkliga målen ska ställas i relation till den språkberikade undervisningens omfattning.

11.2. Frågor som avgörs på lokal nivå

Ifall utbildningsanordnaren erbjuder undervisning på två språk i någon form ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva

- *för vem undervisningen är avsedd och principerna för antagningen av elever*
- *timfördelningen mellan språkbadsspråket/målspråket och skolans undervisningsspråk*
- *vilka läroämnen eller vilka innehållsområden i läroämnena som undervisas på skolans undervisningsspråk respektive språkbadsspråket/målspråket; ifall det är skäl att se över situationen separat för varje läsår ska man i läroplanen definiera hur granskningen ska göras och hur den ska beskrivas i läsårsplanen*

- *de centrala språkliga målen för de läroämnen som undervisas på språkbadsspråket/ målspråket*
- *målen och innehållet för språkbadsspråket/målspråket per årskurs.*

För tidigt fullständigt språkbad besluts och beskrivs ytterligare

- *vilka innehåll i läroämnet modersmål och litteratur som undervisas på skolans undervisningsspråk respektive språkbadsspråket.*

För omfattande undervisning på två språk besluts och beskrivs ytterligare

- *hur undervisningen ordnas för sådana elever som bor en kort tid i Finland och inte kan studera på varken undervisningsspråket eller målspråket*
- *om lämplighetsprov används för antagningen av elever och hur de inverkar på antagningen.*

12. Undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip

12.1. Principer för undervisningen

Statsrådet kan bevilja en registrerad sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna grundläggande utbildning. I tillståndet kan utbildningsanordnaren beviljas en särskild utbildningsuppgift som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

Inom grundläggande utbildning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip ska verksamheten, undervisningen och fostran följa de allmänna målen för fostran och de mål som ställts upp för undervisningen. Undervisningen ska följa grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen utan att binda eleverna till en värdegrund eller pedagogisk syn som ligger bakom en viss världsåskådning eller pedagogisk princip. Om avvikelser och prioriteringar bestäms i tillståndet att ordna utbildning och i statsrådets förordning.

12.2. Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala läroplanen för den grundläggande utbildningen kan vara gemensam för utbildningsanordnarens samtliga skolor, specifik för varje skola, eller en kombination av dessa i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. En lokal läroplan som grundar sig på en viss välfärdsåskådning eller pedagogisk princip kan vara särpräglad inom ramarna för tillståndet att ordna utbildning och statsrådets förordning. Läroplanen kan inte strida mot lagen och förordningen om den grundläggande utbildningen, målen och timfördelningen i statsrådets förordning eller grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Förutom det som bestäms i de övriga kapitlen i dessa grunder för läroplanen ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva

- För undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning
    - vilka är de aspekter som grundar sig på en viss världsåskådning och som kompletterar värdegrunden, målen och centralt innehåll i den grundläggande utbildningen
    - hur syns dessa perspektiv i verksamhetskulturen och i arbetssätten
    - hur syns de värden, kunskaper och färdigheter som baserar sig på en viss världsåskådning i undervisningen i olika läroämnen och ämneshelheter.
- För undervisning som baserar sig på en pedagogisk princip
    - vilka är de pedagogiska principer och beslut som kompletterar de pedagogiska riktlinjer som definieras i dessa grunder för läroplanen
    - hur syns dessa pedagogiska principer och beslut i verksamhetskulturen och arbetssätten samt i undervisningen i de olika läroämnena och studiehelheterna.

13. Valfrihet i den grundläggande utbildningen

Det allmänna målet för de valfria studierna i den grundläggande utbildningen är att fördjupa lärandet, bredda studierna och förbättra förutsättningarna för fortsatta studier. De valfria studierna ger eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper utifrån sina egna intressen. Valfriheten stödjer studiemotivationen och utvecklar förmågan att välja.

13.1. Valfria timmar i konst- och färdighetsämnen

I statsrådets förordning fastställs ett minimiantal timmar gemensam undervisning för varje konst- och färdighetsämne (musik, bildkonst, slöjd, gymnastik, huslig ekonomi) i årskurs 1–6 och 7–9. Konst- och färdighetsämnena anvisas i årskurs 1–6 ytterligare sammanlagt sex årsveckotimmar och i årskurs 7–9 sammanlagt fem årsveckotimmar, som i timfördelningen går under namnet valfria konst- och färdig-hetsämnen. Utbildningsanordnaren beslutar om användningen av de valfria timmarna.

De årsveckotimmar som anvisats valfria konst- och färdighetsämnen kan i den lokala läroplanen fördelas mellan musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Alternativt kan årsveckotimmar eller en del av dem erbjudas så att eleverna har möjlighet att välja. Valfria timmar kan användas för att ordna intensifierad undervisning ifall man i den lokala läroplanen betonar vissa konst- och färdighetsämnen eller ämneshelheter som består av dessa.

Lärokurserna i konst- och färdighetsämnen består av minimiantalet timmar i läroämnet och möjliga timmar i valfria konst- och färdig-hetsämnen. De valfria konst- och färdighetsämnena bedöms som en del av lärokurserna i den gemensamma undervisningen i konst- och färdighetsämnen och bedöms således inte separat i betyg som an-vänds i den grundläggande utbildningen.

13.2. Valfria ämnen

Syftet med de valfria ämnena är att fördjupa och bredda elevens kunskaper enligt elevens val. Det sammanlagda antalet årsveckotimmar för de valfria ämnena i årskurs 1–9 är minst nio. Som valfritt ämne kan utbildningsanordnaren erbjuda fördjupade och tillämpade ämnen eller ämneshelheter som består av flera läroämnen och som lämpar sig för den grundläggande utbildningen och stöder dess mål. De valfria ämnena ska främja de mål som fastställts för den grundläggande utbildningen. Fördjupade valfria lärokurser ska fördjupa och/eller bredda målen och innehållet i de gemensamma läroämnena. Tillämpade valfria ämnen kan innehålla element från flera olika läroämnen eller från mångsidig kompetens. Tillämpade valfria ämnen bidrar till att främja samarbetet mellan läroämnena, till exempel inom konst- och färdighetsämnen, informations- och kommunikationsteknik, konsument- och ekonomikunskap, global fostran och studier i drama.

Utbildningsanordnaren beslutar vilka valfria ämnen som erbjuds. Utbildningsanordnaren ska vid beslut om utbud av valfria ämnen och bedömning av dem beakta grunderna för antagning av studerande till andra stadiet.

I timfördelningen som fastställs i statsrådets förordning reserveras nio årsveckotimmar för valfria ämnen i årskurs 1–9. Ifall minimiantalet årsveckotimmar (222 åvt) enligt förordningen om grundläggande utbildning överskrids i den timfördelning som utbildningsanordnaren godkänt-, kan det överskridande antalet timmar också innehålla valfria ämnen. De årsveckotimmar som anvisats för de valfria ämnena kan användas för ordnandet av intensifierad undervisning.

13.3. Frivilliga och valfria lärokurser i främmande språk

För de främmande språkens del fastställer grunderna för läroplanen målen och det centrala innehållet för de frivilliga och valfria språk som undervisas som A2- och B2-språk. Om eventuella andra valfria språk och om målen och innehållet i dem bestäms i den lokala läroplanen.

Undervisningen i det frivilliga A-språket (A2-språket) ska omfatta minst 12 årsveckotimmar. För anordnandet av undervisningen kan användas de årsveckotimmar som reserverats för valfria studier och de årsveckotimmar som överstiger minimitimantalet för grundläggande utbildning. Ifall A2-språket är det andra inhemska språket används de årsveckotimmar som reserverats för B1-språket. Det frivilliga A-språkets årsveckotimmar fördelas på årskurserna på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Målen och kriterierna för slutbedömningen är de samma som i det för alla gemensamma A-språket.

Undervisningen i det frivilliga B-språket (B2-språk) ska omfatta minst fyra årsveckotimmar.

13.4. Frågor som avgörs på lokal nivå

Utbildningsanordnaren ska besluta om valfriheten i undervisningen som erbjuds så att utbudet är förenligt med den grundläggande utbildningens mål och motsvarar elevernas behov. Utbildningsanordnaren ska i läroplanen besluta och beskriva

Valfria timmar i konst- och färdighetsämnen

- till vilka delar timmarna i de valfria konst och färdighetsämnena används för undervisningen i lärokurserna i konst- och färdighetsämnen genom att dessa fördelas mellan konst- och färdighetsämnena
- till vilka delar timmarna i de valfria konst och färdighetsämnena används för undervisningen i lärokurserna i konst- och färdighetsämnen på basis av elevernas val
- vilka målen och de centrala innehållen är för respektive konst och färdighetsämne i de årskurser, i vilka läroämnet delvis eller helt består av timmarna för de valfria konst- och färdighetsämnena.

Valfria ämnen

- vilka valfria ämnen som eleverna erbjuds
    - för varje valfritt ämne: ämnets namn, omfattning samt i vilka årskurser det valfria ämnet erbjuds
    - hur årsveckotimmarna fördelas per årskurs
    - för varje valfritt ämne: mål och innehåll per årskurs samt eventuella särdrag angående lärmiljöer, arbetssätt, stöd och handledning.

Frivilliga och valfria lärokurser i främmande språk

- vilka frivilliga och valfria språk som eleverna eventuellt erbjuds
    - hur årsveckotimmarna i dem fördelas per årskurs
    - målen och innehållet per årskurs i enlighet med grunderna för läroplanen samt eventuella särdrag angående lärmiljöer, arbetssätt, stöd och handledning.

14. Årskurs 1-2

14.1. Övergången mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen

Barnets övergång från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen förutsätter systematiskt samarbete mellan personalen i förskolan och personalen i nybörjarundervisningen. Man behöver känna till varandras lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Det är viktigt att samarbeta med hemmen och att bygga upp ett ömsesidigt förtroende. Varje barns situation, förutsättningar för lärande och behov ska beaktas. Barns eventuella behov av stöd för lärande och skolgång ska tryggas vid skolstarten och man ska också utreda behov och möjligheter för barnen att delta i morgon- och eftermiddagsverksamhet och klubbverksamhet. Barnen ska uppmuntras att vara stolta över de färdigheter de fått under tiden i förskolan. De ska sporras att ansluta sig till den nya gruppen och att samverka med de vuxna som de möter i den nya miljön.

Barnen och vårdnadshavarna ska informeras om det språkprogram som skolan erbjuder. Redan innan undervisningen i A1-lärokursen inleds kan barnen preliminärt få ta del av de språk utbildningsanordnaren erbjuder genom att till exempel ordna språkduschar antingen i förskoleundervisningen eller på hösten i årskurs 1 om språkundervisningen inleds under vårterminen. I språkduscharna kan barnen ta del av språket eller språken till exempel med hjälp av sång, lek, spel och rörelse. Temana väljs tillsammans med barnen utgående från deras intressen. Man kan ordna språkduscharna i samband med den övriga verksamheten eller reservera tid för dem i form av undervisningsstunder.

14.2. Att utvecklas till skolelev

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Undervisningen i årskurserna 1–2 ska ta hänsyn till de färdigheter som eleverna tillägnat sig i förskoleundervisningen och tidigare inom småbarnspedagogiken. Det särskilda uppdraget i årskurserna 1–2 är att ge eleverna förutsättningar att utveckla en positiv bild av sig själva som lärande individer och skolelever samt färdigheter för fortsatt arbete och lärande. I början av den grundläggande utbildningen är det särskilt viktigt att man följer med varje elevs lärande så att man kan garantera att eleven har förutsättningar att göra framsteg i sina studier.

Det är viktigt att varje elev får uppmuntrande respons och möjlighet att känna glädje över att lära sig och av att lyckas. Eleverna ska uppmuntras att föra fram sina intressen och att bli intresserade av nya fenomen. Undervisningen ska vara tillräckligt utmanande med tanke på varje elevs behov. Mobbning och diskriminerande beteende ska inte tillåtas i skolan. Eleverna ska uppmuntras att arbeta tillsammans, att ta egna initiativ och att ta ansvar för sina skoluppgifter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla elevernas språkliga, sociala och motoriska färdigheter och varje elevs individuella utveckling och minnesförmåga. Målet är att upptäcka svårigheter gällande utvecklingen och lärandet i ett tidigt skede och att ge stöd i rätt tid. Arbetssätten ska vara åskådliga och konkreta och präglas av lek och spel, fantasi och berättelser. Tillsammans med hemmen ska man stödja eleverna vid skolstarten och i att utvecklas till skolelever.

I årskurserna 1-2 blir förskoleundervisningens lärområden till läroämnen men undervisningen kan fortsättningsvis i huvudsak vara helhetsskapande. Elevernas initiativförmåga, förmåga att arbeta tillsammans och förstå samband mellan olika företeelser stärks genom att man förverkligar olika mångvetenskapliga lärområden. Då uppstår också fler tillfällen till samarbete såväl med förskoleundervisningen som med de högre årskurserna.

14.3. Övergången mellan årskurs 2 och 3

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om skolans språkprogram och om hur studierna ordnas, om de nya läroämnen som inleds i årskurs 3 och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig till en ny grupp.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före årskurs tre.

14.4. Mångsidig kompetens i årskurs 1–2

Grunden för en mångsidig kompetens läggs under småbarnsperioden, i förskoleundervisningen och under de första åren i den grundläggande utbildningen. Målet är att eleven genom att utveckla olika kompetenser ska förbättra förutsättningarna för att lära känna och uppskatta sig själv, forma sin identitet och utveckla en hållbar livsstil. Det är viktigt att skolan redan från början erbjuder varje elev en interaktiv och uppmuntrande gemenskap, där eleven kan känna att hen blir hörd, sedd och uppskattad. Fostran till en hållbar livsstil sker främst genom att skolan föregår med gott exempel. För att främja en hållbar livsstil ska man speciellt bemöda sig om att elevernas sociala färdigheter får möjlighet att utvecklas, att eleverna får lära sig observera kulturell mångfald i närmiljön och att de får vara ute i naturen och stärka sitt förhållande till naturen.

14.5. Mångsidiga kompetensområden

K1 Förmåga att tänka och lära sig

Arbetet ska utgå från elevernas egna erfarenheter, iakttagelser och frågor. Det ska finnas utrymme för att undra, komma till insikt, hitta och uppfinna, fantisera och känna glädje i lärandet. Eleverna ska uppmuntras att fråga och lyssna, göra noggranna iakttagelser, söka information samt att producera och utveckla idéer tillsammans med andra och presentera resultatet av arbetet. Med hjälp av för åldern lämpliga problemlösnings- och forskningsuppgifter väcks elevernas nyfikenhet och intresse för den omgivande världen och deras förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen stärks. Eleverna ska också uppmuntras att ifrågasätta sina iakttagelser och lägga märke till att information ibland kan vara motstridig och otydlig.

Eleverna ska få öva att planera och ställa upp mål för sitt eget och det gemensamma arbetet och att utvärdera arbetet. Tillsammans ska man fundera över när man lyckats i arbetet och hur man vet när man lyckats. Eleverna ska handledas i att se sina framsteg, bli varse sina styrkor som lärande individer och att känna glädje när de lyckas. Läraren ska tillsammans med eleverna fundera över eventuella val i samband med studierna och hjälpa dem att förstå betydelsen av olika alternativ.

Mångsidig motion och motoriska övningar bidrar till att utveckla tänkandet och lärandet. Utvecklingen av minnet, fantasin samt etiskt och estetiskt tänkande ska stödjas med hjälp av sagor och berättelser, spel, ramsor, sånger och lekar, olika konstformer och mångsidig kommunikation.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

Eleverna ska sporras och handledas till positiv växelverkan och samarbete. Lektioner, fester, lek, spel, måltider och samarbete i och utanför skolan erbjuder tillfällen där man kan öva sig att fungera tillsammans med många olika slags människor. Eleverna ska bemötas med respekt och man ska lära dem goda vanor och att visa vänlighet.

Eleverna ska handledas att värdesätta sin familjs och släkts traditioner och andras vanor och traditioner. I skolarbetet ska man bekanta sig med den närmaste kulturmiljön och dess kulturella mångfald. Eleverna ska också få möjlighet att bekanta sig med kulturarvet och med konst och annat kulturutbud. Eleverna ska också få erfarenheter av internationalism. Det är viktigt att fundera över hur man kan påverka sin egen miljö och dess kultur. Eleverna ska få bekanta sig med grundprinciperna i FN:s konvention om barnets rättigheter och fundera över vad dessa principer betyder i deras liv och i deras sätt att agera.

I skolarbetet ska eleverna ges möjlighet att ge uttryck för sådant som är betydelsefullt för dem själva genom att använda mångsidiga framställningssätt. Eleverna ska sporras att njuta av att deras fingerfärdighet och andra fysiska färdigheter utvecklas och att öva sig i att uppträda på olika sätt. Fantasin, uppfinningsrikedomen och uttrycksförmågan utvecklas genom bland annat lek, äventyr, musik, drama, berättande, mediepresentationer och visuella uttryck samt genom handens arbete.

K3 Vardagskompetens

Skolstarten förutsätter en ny slags förmåga att ta hand om sig själv och bli mera självständig. Till skolarbetet hör att eleverna i klassen och i skolan ska sköta ansvarsuppgifter som lämpar sig för deras ålder. Betydelsen av gemensamma spelregler, goda vanor och uppmuntrande respons ökar. Eleverna ska lära sig att uppfatta tids- och rumsbegrepp och deras betydelse i praktiken. De ska öva sig att identifiera och uttrycka sina känslor och att utveckla emotionell kompetens till exempel med hjälp av lek och drama.

I skolan ska eleverna få lära sig grundläggande fakta om vad som främjar det egna och det gemensamma välbefinnandet, tryggheten och en god vardag. Det är viktigt att eleverna lär sig att röra sig självständigt och tryggt i närmiljön, att de använder säkerhets- och skyddsutrustning och förkovrar sina kunskaper och färdigheter som fotgängare och cyklister. De ska också få öva sig i hur man ska agera i olika riskfyllda situationer och hur man ska söka hjälp. Läraren ska tillsammans med eleverna undersöka teknik i vardagen och hur den används i olika situationer samt lära sig använda teknisk utrustning på ett tryggt sätt. Elevernas konsumtionsvanor ska diskuteras och de ska lära sig att förhålla sig kritiskt till reklam och medier. Eleverna ska också ges möjlighet att fundera över hur de kan påverka sin egen användning av pengar. Eleverna ska vägledas till kritiska konsumtionsvanor och till att fundera över vad sparsamhet, måttlighet och miljötänkande innebär för konsumentens val och vad de betyder för deras eget agerande.

K4 Multilitteracitet

Eleverna ska handledas att nå kompetens i multilitteracitet, det vill säga att kunna tolka, producera och kritiskt granska texter av många olika slag som är lämpliga för deras ålder. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Genom en multisensorisk, helhetsinriktad och fenomenbaserad undervisning ska elevernas kompetens i multilitteracitet utvecklas. Eleverna ska uppmuntras att använda och producera olika slag av texter och språk, dra nytta av dem och att uttrycka sig med hjälp av dem. Elevernas grundläggande läs- och skrivfärdighet ska utvecklas och bli allt mer flytande. Också förmågan att hantera numerisk information i texter som anknyter till vardagen ska utvecklas, till exempel att se skillnader mellan antal. Eleverna ska sporras att utveckla förmågan att läsa och tolka bilder genom att pröva på olika visuella uttryckssätt och genom att granska olika visuella sätt att påverka i närmiljön.

Eleverna ska lära sig att söka information i olika källor och att förmedla information till andra. De ska handledas att fundera över skillnaden mellan den fiktiva och den verkliga världen och att inse att varje text har en upphovsman och ett syfte. På detta sätt ger undervisningen eleverna möjlighet att utveckla förmåga till kritiskt läsande (Critical literacy). För att utveckla multilitteracitet behöver eleverna såväl en rik textmiljö som ett tryggt stöd i användningen av medier. Texter som lämpar sig för åldern, exempelvis tidningar, böcker, spel, filmer och musik samt iakttagelser i omgivningen och texter som eleverna själva producerat eller valt ska användas i undervisningen. Förmågan att producera ska utvecklas vid sidan av förmågan att tolka och värdera. Eleverna ska ges gott

om tillfällen att fråga, undra, berätta historier, uttrycka sina tankar och åsikter och dela med sig av sina erfarenheter genom olika uttryckssätt och med olika redskap.

K5 Digital kompetens

Undervisningen ska utnyttja den digitala kompetens som eleverna inhämtat i förskoleundervisningen. Ett lekinriktat arbetssätt är fortfarande centralt. Eleverna ska få öva grundläggande färdigheter i informations- och kommunikationsteknik och lära sig att använda den som verktyg i studierna. Samtidigt ska eleverna få lära sig grundläggande terminologi inom informations- och kommunikationstekniken. Eleverna ska också få reflektera över användningen av digitala verktyg i närmiljön och dess betydelse i vardagen.

Praktiska färdigheter och egen produktion: I skolarbetet ska eleverna få öva sig att använda utrustning, program och tjänster och de mest centrala principerna för hur de används och fungerar. De ska få lära sig använda tangentbord och andra grundläggande färdigheter som behövs för att producera och bearbeta texter. Eleverna ska få och dela med sig av erfarenheter av att arbeta med digital media och av att programmera på ett för åldern lämpligt sätt. Spelifiering ska användas för att främja lärandet. Ansvarsfulla och trygga arbetssätt: Man ska tillsammans med eleverna diskutera och utarbeta trygga och goda arbetssätt och god nätetikett för användningen av digitala verktyg. Man ska fästa uppmärksamhet vid att hälsosamma arbetsställningar och lämpligt långa arbetspass inverkar på välbefinnandet. Informationshantering samt undersökande och kreativa arbetssätt: Eleverna ska handledas att använda centrala söktjänster, att pröva olika verktyg och att utföra mindre informationssökningar inom olika områden och om sådant som intresserar dem. De ska uppmuntras att med hjälp av digitala verktyg förverkliga sina idéer självständigt och tillsammans med andra. Kommunikation och nätverksbildning: Eleverna ska få erfarenheter av sociala medietjänster som stödjer lärandet och öva sig att använda digitala verktyg i olika kommunikationssituationer.

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

Skolarbetet ska ge eleverna mångsidiga möjligheter att lära sig arbeta självständigt och tillsammans med andra. De ska få öva sig att medverka i grupp och att samarbeta, att anpassa sina egna idéer till andras och att ta ansvar enligt sin ålder. Eleverna ska uppmuntras att undersöka nya fenomen och fundera över vad de själva är särskilt bra på och vad de kunde göra till förmån för andra i skolan och hemma. De ska uppmuntras att lita på sig själva då de handlar i nya situationer. Eleverna ska få bekanta sig med olika yrken i och utanför skolan och lära sig förstå vad dessa yrken och arbeten överlag betyder för samhället, i synnerhet med tanke på familjernas vardag och uppehälle. Skolarbetet berikas av samarbete med vårdnadshavarna och aktörer utanför skolan.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Eleverna ska från första klass få vara med och diskutera och planera mål för sitt eget arbete och sin grupps arbete. De ska också få planera hur skolans arbetsutrymmen ska inredas och göras trivsamma samt få delta i planering som gäller måltider, raster, fester, utfärder och andra evenemang i skolan. Tillsammans med eleverna ska man diskutera vad rättvisa, jämlikhet och ömsesidighet betyder. Eleverna ska genom egna erfarenheter bekanta sig med demokratiska principer och demokrati i praktiken. Alla elever hör till elevkåren och kan enligt sin ålder och sina förutsättningar vara med och besluta om saker som gäller dem själva. Man ska tillsammans med eleverna fundera på vad en rättvis och hållbar framtid betyder i vårt land och i världen och hur de själva kan bidra till en sådan.

14.6. Läroämnen

Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

***I årskurserna 1-2** skapas grunden för elevernas personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur. Samtidig användning av olika sinnen och hela kroppen stödjer utvecklingen av uttrycksförmågan och de estetiska färdigheterna. Eleverna ska handledas att använda sin fantasi, begrepp inom bildkonsten och att uttrycka sig visuellt på olika sätt. Konkreta, lekfulla arbetssätt används i undervisningen. Eleverna uppmuntras till långsiktigt konstnärligt lärande. Förmågan att skapa och tolka bilder tränas också med hjälp av digitala verktyg och webbmiljöer. Eleverna uppmuntras att samarbeta, att dela med sig av sina upplevelser och att ta emot och ge respons på sitt visuella arbete.*

-

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 1–2

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 1–2 ska eleverna uppmuntras att experimentera på ett lekfullt sätt, att använda digitala verktyg och att arbeta tvärkonstnärligt. Undervisningen genomförs både i skolan och i olika byggda miljöer, i naturen och i webbmiljöer.

Tekniker och centrala begrepp

Årskurs 1

- teckna och måla med varierande redskap på varierande underlag
- tredimensionellt skapande och konstruerande i varierande material
- kompostion: grundformer och linjer
- färglära: grundfärger och mellanfärger

- egna bildserier och illustrationer till egna berättelser

Årskurs 2

- teckna och måla med olika redskap och på varierande underlag
- grundformer och linjer: användning av passare och linjal
- tredimensionellt skapande och konstruerande i varierande material
- färglära: ljust och mörkt, grundfärger och mellanfärger
- komposition: stor och liten

- bildberättelser: egna bildserier och illustrationer till egna berättelser: serierutor och pratbubblor

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 1–2

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Lärande i konst kännetecknas av att eleven lär sig både individuellt och tillsammans med andra, vilket stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevens individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Lärandet i konst ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 1–2

Bedömningen av lärandet i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Bedömningen ska stödja eleven att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och övrig visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självbedömning. Responsen ska vara mångsidig och uppmuntra eleverna att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i bildkonst är följande

- *framsteg i förmågan att ställa upp mål för sitt arbete*
- *framsteg i att pröva olika material och öva olika tekniker*
- *framsteg i att använda uttryckssätt inom bildkonsten och diskutera om dem*
- *framsteg i förmågan att diskutera sina egna och andras bilder.*

1

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att skapa bilder

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bildkulturer som utgångspunkt
- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet
- egna utställningar
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- närmiljön som utgångspunkt och motiv
- nordiska och inhemska illustrationer till sagor och berättelser samt sagor ur kulturer, som berör skolan
- fotografier, mediekultur
- konsten i närmiljön och i den egna skolan

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kända konstnärer/illustratörer: berätta, skriva, skapa
- konstnärsbesök
- utställningsbesök
- konstverk i närmiljön

- lokala monument

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bildkulturer som utgångspunkt
- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet
- egna utställningar
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- närmiljön som utgångspunkt och motiv
- nordiska och inhemska illustrationer till sagor och berättelser samt sagor ur kulturer, som berör skolan
- fotografier, mediekultur
- konsten i närmiljön och i den egna skolan

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kända konstnärer/illustratörer: berätta, skriva, skapa
- konstnärsbesök
- utställningsbesök
- konstverk i närmiljön
- lokala monument

M3 uppmuntra eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar genom olika sätt att skapa bilder

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bildkulturer som utgångspunkt
- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet
- egna utställningar
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- närmiljön som utgångspunkt och motiv
- nordiska och inhemska illustrationer till sagor och berättelser samt sagor ur kulturer, som berör skolan
- fotografier, mediekultur
- konsten i närmiljön och i den egna skolan

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kända konstnärer/illustratörer: berätta, skriva, skapa
- konstnärsbesök
- utställningsbesök
- konstverk i närmiljön
- lokala monument

M4 uppmuntra eleven att pröva olika material och tekniker samt träna olika visuella uttryckssätt

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bildkulturer som utgångspunkt
- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet
- egna utställningar
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- närmiljön som utgångspunkt och motiv
- nordiska och inhemska illustrationer till sagor och berättelser samt sagor ur kulturer, som berör skolan
- fotografier, mediekultur
- konsten i närmiljön och i den egna skolan

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kända konstnärer/illustratörer: berätta, skriva, skapa
- konstnärsbesök
- utställningsbesök
- konstverk i närmiljön
- lokala monument

2

Årskursens mål och centrala innehåll

M5 uppmuntra eleven till långsiktigt bildskapande arbete, både självständigt och tillsammans med andra

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egen bildkulturer som utgångspunkt
- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet
- egna utställningar
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstverk i närmiljön
- närmiljön som utgångspunkt och motiv
- nordiska och inhemska illustrationer till sagor och berättelser samt sagor ur kulturer, som berör skolan t.ex. Ilon Wikland, Tove Jansson, Mauri Kunnas, Akseli Gallen-Kallela
- fotografier, mediekultur
- konsten i närmiljön, t.ex. i den egna skolan

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kända konstnärer / illustratörer: berätta, skriva, skapa t.ex. Edelfelt, van Gogh, Monet och Matisse
- konstnärsbesök

- utställningsbesök
- lokala monument

M6 uppmuntra eleven att iaktta hur man kan påverka visuellt genom att studera sina egna och andras bilder

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egen bildkulturer som utgångspunkt
- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet
- egna utställningar
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstverk i närmiljön
- närmiljön som utgångspunkt och motiv
- nordiska och inhemska illustrationer till sagor och berättelser samt sagor ur kulturer, som berör skolan t.ex. Ilon Wikland, Tove Jansson, Mauri Kunnas, Akseli Gallen-Kallela
- fotografier, mediekultur
- konsten i närmiljön, t.ex. i den egna skolan

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kända konstnärer / illustratörer: berätta, skriva, skapa t.ex. Edelfelt, van Gogh, Monet och Matisse
- konstnärsbesök
- utställningsbesök

- lokala monument

M7 handleda eleven att använda begrepp inom bildkonsten och att undersöka olika typer av bilder

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egen bildkulturer som utgångspunkt
- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet
- egna utställningar
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstverk i närmiljön
- närmiljön som utgångspunkt och motiv
- nordiska och inhemska illustrationer till sagor och berättelser samt sagor ur kulturer, som berör skolan t.ex. Ilon Wikland, Tove Jansson, Mauri Kunnas, Akseli Gallen-Kallela
- fotografier, mediekultur
- konsten i närmiljön, t.ex. i den egna skolan

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kända konstnärer / illustratörer: berätta, skriva, skapa t.ex. Edelfelt, van Gogh, Monet och Matisse
- konstnärsbesök
- utställningsbesök
- lokala monument

M8 uppmuntra eleven att känna igen olika konstföremål och annan visuell kultur i näromgivningen

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egen bildkulturer som utgångspunkt
- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet
- egna utställningar
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstverk i närmiljön
- närmiljön som utgångspunkt och motiv
- nordiska och inhemska illustrationer till sagor och berättelser samt sagor ur kulturer, som berör skolan t.ex. Ilon Wikland, Tove Jansson, Mauri Kunnas, Akseli Gallen-Kallela
- fotografier, mediekultur
- konsten i närmiljön, t.ex. i den egna skolan

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kända konstnärer / illustratörer: berätta, skriva, skapa t.ex. Edelfelt, van Gogh, Monet och Matisse
- konstnärsbesök
- utställningsbesök
- lokala monument

M9 uppmuntra eleven att göra bilder utgående från att granska sin egen omgivning, olika tider och olika kulturer

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egen bildkulturer som utgångspunkt
- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet
- egna utställningar
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstverk i närmiljön
- närmiljön som utgångspunkt och motiv
- nordiska och inhemska illustrationer till sagor och berättelser samt sagor ur kulturer, som berör skolan t.ex. Ilon Wikland, Tove Jansson, Mauri Kunnas, Akseli Gallen-Kallela
- fotografier, mediekultur
- konsten i närmiljön, t.ex. i den egna skolan

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kända konstnärer / illustratörer: berätta, skriva, skapa t.ex. Edelfelt, van Gogh, Monet och Matisse
- konstnärsbesök
- utställningsbesök
- lokala monument

M10 handleda eleven att känna igen olika värden i konsten, i sin omgivning och i den övriga visuella kulturen

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egen bildkulturer som utgångspunkt
- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet
- egna utställningar
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstverk i närmiljön
- närmiljön som utgångspunkt och motiv
- nordiska och inhemska illustrationer till sagor och berättelser samt sagor ur kulturer, som berör skolan t.ex. Ilon Wikland, Tove Jansson, Mauri Kunnas, Akseli Gallen-Kallela
- fotografier, mediekultur
- konsten i närmiljön, t.ex. i den egna skolan

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kända konstnärer / illustratörer: berätta, skriva, skapa t.ex. Edelfelt, van Gogh, Monet och Matisse
- konstnärsbesök
- utställningsbesök
- lokala monument

M11 stödja eleven att beakta det kulturella mångfaldet och hållbar utveckling i sitt bildskapande

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egen bildkulturer som utgångspunkt
- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet
- egna utställningar
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstverk i närmiljön
- närmiljön som utgångspunkt och motiv
- nordiska och inhemska illustrationer till sagor och berättelser samt sagor ur kulturer, som berör skolan t.ex. Ilon Wikland, Tove Jansson, Mauri Kunnas, Akseli Gallen-Kallela
- fotografier, mediekultur
- konsten i närmiljön, t.ex. i den egna skolan

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kända konstnärer / illustratörer: berätta, skriva, skapa t.ex. Edelfelt, van Gogh, Monet och Matisse
- konstnärsbesök
- utställningsbesök
- lokala monument

Det andra inhemska språket

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna ska uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

***Det särskilda uppdraget i undervisningen i det andra inhemska språket i årskurserna 1–2** är att hos eleverna väcka en positiv attityd till att lära sig finska eller svenska samt att stärka elevernas tro på sin egen förmåga att lära sig språk och att modigt använda även det lilla de kan på det andra språket. Undervisningen ska väcka elevernas nyfikenhet för språk och stödja deras förmåga att iaktta och använda sig av de språkliga och kulturella intryck som de får från omgivningen. Undervisningen ska ge eleverna mångsidiga upplevelser av finska eller svenska och kulturerna som har anknytning till det finska eller svenska språket. **I undervisningen i modersmålsinriktad finska eller svenska** får eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sina kunskaper i finska eller svenska och sin kännedom om särdragen i finsk- eller svenskspråkig kultur. I undervisningen ska man betona glädje i lärandet, varierande och aktiverande arbetssätt samt muntlig kommunikation i vardagliga situationer. Teman som behandlas i undervisningen väljs tillsammans med eleverna utgående från deras egna intressen och de behandlas på ett mångsidigt sätt. Av eleverna förutsätts inga läs- eller skrivkunskaper då undervisningen inleds. Man väcker och ökar efterhand elevernas intresse för det talade och skrivna språket. Så småningom ökar man också elevernas intresse för att läsa och skriva.*

Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

Mål för undervisningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 1–2

Studierna i det första främmande språket eller det andra inhemska språket inleds oftast i årskurs 3. Undervisningen i den modersmålsinriktade lärokursen kan dock påbörjas redan före årskurs 3. I det fallet följs grunderna för läroplanen för den modersmålsinriktade lärokursen med hänsyn till elevernas ålder.

Redan innan undervisningen i den modersmålsinriktade lärokursen inleds i åk 3 kan eleverna stifta bekantskap med finska texter av olika slag. Eleverna utvecklar sitt språk och sitt kunnande i finska samtidigt som de sjunger, leker, spelar och rör på sig. Innehållet väljs tillsammans med eleverna utifrån deras intressen. Undervisningen kan genomföras i samband med andra lektioner, som en del av den helhetsskapande undervisningen och de mångvetenskapliga lärområdena eller under särskilda lektioner eller undervisningspass. I den modersmålsinriktade lärokursen ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språkets och den finska kulturens särdrag.

Finska, A-lärokurs

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

Mål för undervisningen i A-lärokursen i finska i årskurs 1–2

Studierna i det första främmande språket eller det andra inhemska språket inleds oftast i årskurs 3. Undervisningen i A-lärokursen kan dock påbörjas redan före årskurs 3. I det fallet följs grunderna för läroplanen för A-lärokursen med hänsyn till elevernas ålder.

Redan innan undervisningen i A-lärokursen inleds kan eleverna preliminärt stifta bekantskap med finska, i första hand genom hörförståelse. Sådan verksamhet kallas ofta för språkdusch. Eleverna lär sig grunderna i språket samtidigt som de sjunger, leker, spelar och rör på sig. Innehållet väljs tillsammans med eleverna utifrån elevernas intressen. Undervisningen kan genomföras i samband med andra lektioner, som en del av den helhetsskapande undervisningen och de mångvetenskapliga lärområdena eller under särskilda lektioner eller undervisningspass. Språkdusch kan också ordnas i högre årskurser.

Arbetssätt åk 1-2:

- sång, lek, spel, rim och ramsor
- enkla kommunikationsövningar
- röra på sig

Mål

Elevens skall

- bekanta sig med finskan och med situationer där finska används i närmiljön
- uppmuntras att lyssna på finska och lära sig att förstå och använda vanliga, alldagliga ord och fraser
- ges en grund för att lära sig mera finska och bli medveten om vissa grundläggande skillnader i ordförråd och uttryck mellan finskan och svenskan
- tillägna sig en positiv attityd till finska språket, finsk kutlur samt till språk och språkinlärning överhuvudtaget

Centralt innehåll

Årskurs 1

- basordförråd; jag, familjen, hemmet, kroppen, kläder, djur, räkneorden 1-10, skolan, mat, veckodagar
- hälsningsfraser
- minä olen/minulla on

Årskurs 2

- repetition av åk 1
- dygnet, årstiderna, vädret, ord i anknytning till högtider, fordon och fortskaffningsmedel
- enkla verb
- vardagsfraser
- räkneorden 11-20

Handledning och stöd

Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2 *genomförs elevhandledningen som en integrerad del av den övriga undervisningen och skolans verksamhet. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Handledningen ska främja utvecklingen av elevernas studievanor*

och -färdigheter samt stödja eleverna att gradvis börja ta ansvar för skolarbetet, sina egna uppgifter och sin egendom. Eleverna ska få handledning i att ställa upp individuella mål samt uppmuntrande och vägledande respons på hur målen nåtts på ett sådant sätt att förmågan att lära sig stärks. Med tanke på målen för elevhandledningen är det viktigt att välja sådana arbetssätt och ge respons på ett sådant sätt att eleverna kan bilda sig en positiv uppfattning om sig själva som elever och som medlemmar i gruppen. Eleverna ska handledas till att utveckla sina sociala färdigheter och sin förmåga att arbeta i grupp. De uppmuntras även till aktiv delaktighet i sin närmiljö.

Med hjälp av elevhandledningen läggs grunden för samarbetet mellan hem och skola i ett tidigt skede av den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna att göra de första valen gällande utbildning och hjälpa dem att förstå valens betydelse för framtida studier. Eleverna bekantar sig med olika yrken och med arbetslivet utgående från de yrken som finns representerade i skolan och i deras närmaste omgivning.

Årskurserna 1–2

- Elevhandledningen genomförs som en integrerad del av den övriga verksamheten i skolan.
- Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för handledningen.
- Handledningen ska främja utvecklingen av eleverna studievanor och -färdigheter samt stödja eleverna att gradvis börja ta ansvar för skolarbetet, sina egna uppgifter och sin egendom.

Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

"Vi leker och rör på oss tillsammans."

***I årskurserna 1–2** ligger tyngdpunkten i undervisningen på att tillägna sig sensomotoriska färdigheter och grundläggande motoriska färdigheter, att göra saker tillsammans och att utveckla sociala färdigheter och stärka de positiva upplevelserna av gymnastik. Undervisningen ska hjälpa eleverna att möta emotionellt varierande situationer. Elevernas fantasi och idéer ska utnyttjas i undervisningen.*

-

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 1–2

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I undervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årstiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap och ger möjlighet till uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 1–2

En uppmuntrande och accepterande atmosfär än en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevernas individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen är tydliga. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 1–2 är det viktigt att upptäcka sådana motoriska svårigheter som kan ha samband med andra inlärningssvårigheter.

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 1–2

Bedömningen av lärandet ska stödja eleverna att röra på sig med hjälp av gymnastik. Syftet är med andra ord att stödja utvecklingen av den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig information om elevernas lärande, arbetssätt och framsteg.

I bedömningen ska man sträva efter att fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. Elevens hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen. Bedömningen görs utgående från observation av elevernas aktivitet och arbete och genom att eleverna handleds i självbedömning.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i gymnastik är följande

- *framsteg i förmågan att finna lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer*
- *framsteg i de grundläggande motoriska färdigheterna och träningen av dem*
- *framsteg i förmågan att agera tryggt och aktivt i överenskomna uppgifter*
- *framsteg i förmågan att arbeta självständigt och tillsammans med andra.*

1

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att röra på sig och att självständigt och tillsammans med andra pröva nya, olika gymnastikuppgifter samt våga uttrycka sig själv genom gymnastiken

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med

olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- att hoppa, springa, klättra, krypa och åla
- balans, vighet, koordination

Redskapsgymnastik

- att rulla och balansera
- fram- och baklängeskullerbytta
- enkla övningar på olika redskap
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Friidrott

- löpning i varierande tempo och distans
- hoppövningar med avstamp och landning
- bollkastning, att hålla i, kasta och ta lyra

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Orientering

- orientering med en förenklad karta, t.ex på skolgården
- bekanta sig och röra sig i olika miljöer

Skidåkning

- träna att ta på och av utrustning
- att falla och att stiga upp
- olika lekar med och utan stavar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- träna att ta på och av utrustning
- balans- och teknikövningar
- lek och spel

M2 hjälpa eleven att utveckla sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- att hoppa, springa, klättra, krypa och åla
- balans, vighet, koordination

Redskapsgymnastik

- att rulla och balansera
- fram- och baklängeskullerbytta
- enkla övningar på olika redskap
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Friidrott

- löpning i varierande tempo och distans
- hoppövningar med avstamp och landning
- bollkastning, att hålla i, kasta och ta lyra

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Orientering

- orientering med en förenklad karta, t.ex på skolgården
- bekanta sig och röra sig i olika miljöer

Skidåkning

- träna att ta på och av utrustning
- att falla och att stiga upp
- olika lekar med och utan stavar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- träna att ta på och av utrustning
- balans- och tekniköv ningar
- lek och spel

M3 stärka de grundläggande motoriska färdigheterna (balans- och rörelseförmåga, förmåga att hantera redskap), så att eleven lär sig att anpassa dem i olika lärmiljöer, i olika situationer och under olika årstider

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- att hoppa, springa, klättra, krypa och åla
- balans, vighet, koordination

Redskapsgymnastik

- att rulla och balansera
- fram- och baklängeskullerbytta
- enkla övningar på olika redskap
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Friidrott

- löpning i varierande tempo och distans
- hoppövningar med avstamp och landning
- bollkastning, att hålla i, kasta och ta lyra

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Orientering

- orientering med en förenklad karta, t.ex på skolgården
- bekanta sig och röra sig i olika miljöer

Skidåkning

- träna att ta på och av utrustning
- att falla och att stiga upp
- olika lekar med och utan stavar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- träna att ta på och av utrustning
- balans- och tekniköv ningar
- lek och spel

M4 lära eleven att röra sig tryggt i olika miljöer, med olika redskap och på olika ställningar

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- att hoppa, springa, klättra, krypa och åla
- balans, vighet, koordination

Redskapsgymnastik

- att rulla och balansera
- fram- och baklängeskullerbytta
- enkla övningar på olika redskap
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Friidrott

- löpning i varierande tempo och distans
- hoppövningar med avstamp och landning
- bollkastning, att hålla i, kasta och ta lyra

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Orientering

- orientering med en förenklad karta, t.ex på skolgården

- bekanta sig och röra sig i olika miljöer

Skidåkning

- träna att ta på och av utrustning
- att falla och att stiga upp
- olika lekar med och utan stavar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- träna att ta på och av utrustning
- balans- och tekniköv ningar
- lek och spel

M5 vänja eleven vid att röra sig i vatten och träna grundläggande simkunnighet

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- att hoppa, springa, klättra, krypa och åla
- balans, vighet, koordination

Redskapsgymnastik

- att rulla och balansera
- fram- och baklängeskullerbytta
- enkla övningar på olika redskap
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Friidrott

- löpning i varierande tempo och distans
- hoppövningar med avstamp och landning
- bollkastning, att hålla i, kasta och ta lyra

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Orientering

- orientering med en förenklad karta, t.ex på skolgården
- bekanta sig och röra sig i olika miljöer

Skidåkning

- träna att ta på och av utrustning
- att falla och att stiga upp
- olika lekar med och utan stavar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- träna att ta på och av utrustning
- balans- och tekniköv ningar
- lek och spel

M6 vägleda eleven att bete sig säkert och sakligt under gymnastiklektionerna

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- att hoppa, springa, klättra, krypa och åla
- balans, vighet, koordination

Redskapsgymnastik

- att rulla och balansera
- fram- och baklängeskullerbytta
- enkla övningar på olika redskap
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Friidrott

- löpning i varierande tempo och distans
- hoppövningar med avstamp och landning
- bollkastning, att hålla i, kasta och ta lyra

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Orientering

- orientering med en förenklad karta, t.ex på skolgården
- bekanta sig och röra sig i olika miljöer

Skidåkning

- träna att ta på och av utrustning
- att falla och att stiga upp
- olika lekar med och utan stavar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- träna att ta på och av utrustning
- balans- och teknikövningar
- lek och spel

M7 vägleda eleven att reglera sina handlingar och känslouttryck i sociala situationer i gymnastiken

I2 Social funktionsförmåga

Gymnastikundervisningen omfattar enkla motionslekar med regler, uppgifter och spel där eleverna samarbetar och får erfarenhet av att hjälpa varandra.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- ringlekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa
- regellekar och lagspel både inomhus och utomhus

Skidåkning

- olika lekar med och utan stavar

Skridskoåkning

- lek och spel

M8 stödja samarbetsfärdigheterna, t.ex. att följa gemensamt överenskomna regler genom att vägleda eleven att ta ansvar för att gemensamma spel och lekar lyckas

I2 Social funktionsförmåga

Gymnastikundervisningen omfattar enkla motionslekar med regler, uppgifter och spel där eleverna samarbetar och får erfarenhet av att hjälpa varandra.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- ringlekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa
- regellekar och lagspel både inomhus och utomhus

Skidåkning

- olika lekar med och utan stavar

Skridskoåkning

- lek och spel

M10 se till att eleven får positiva upplevelser av gymnastik och uppmuntra eleven att testa gränserna för sin förmåga

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen väljs roliga och uppfriskande lekar och uppgifter där eleverna får uppleva att de lyckas samt med stöd av läraren möta emotionellt varierande situationer, t.ex. situationer som uppstår under lek, tävlingar eller spel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- avslappningsövningar

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar
- ringlekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Skidåkning

- olika lekar med och utan stavar

Skridskoåkning

- lek och spel

2

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att röra på sig och att självständigt och tillsammans med andra pröva nya, olika gymnastikuppgifter samt våga uttrycka sig själv genom gymnastiken

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- att hoppa, springa, klättra, krypa och åla
- balans, vighet, koordination

Redskapsgymnastik

- att rulla och balansera
- fram- och baklängeskullerbytta
- enkla övningar på olika redskap
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Friidrott

- löpning i varierande tempo och distans
- hoppövningar med avstamp och landning
- bollkastning, att hålla i, kasta och ta lyra

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Orientering

- orientering med en förenklad karta, t.ex på skolgården
- bekanta sig och röra sig i olika miljöer

Skidåkning

- träna att ta på och av utrustning
- att falla och att stiga upp

- olika lekar med och utan stavar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- träna att ta på och av utrustning
- balans- och tekniköv ningar
- lek och spel

M2 hjälpa eleven att utveckla sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- att hoppa, springa, klättra, krypa och åla
- balans, vighet, koordination

Redskapsgymnastik

- att rulla och balansera
- fram- och baklängeskullerbytta
- enkla övningar på olika redskap
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Friidrott

- löpning i varierande tempo och distans
- hoppövningar med avstamp och landning
- bollkastning, att hålla i, kasta och ta lyra

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Orientering

- orientering med en förenklad karta, t.ex på skolgården
- bekanta sig och röra sig i olika miljöer

Skidåkning

- träna att ta på och av utrustning
- att falla och att stiga upp
- olika lekar med och utan stavar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- träna att ta på och av utrustning
- balans- och tekniköv ningar
- lek och spel

M3 stärka de grundläggande motoriska färdigheterna (balans- och rörelseförmåga, förmåga att hantera redskap), så att eleven lär sig att anpassa dem i olika lärmiljöer, i olika situationer och under olika årstider

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- att hoppa, springa, klättra, krypa och åla
- balans, vighet, koordination

Redskapsgymnastik

- att rulla och balansera
- fram- och baklängeskullerbytta
- enkla övningar på olika redskap
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Friidrott

- löpning i varierande tempo och distans
- hoppövningar med avstamp och landning

- bollkastning, att hålla i, kasta och ta lyra

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Orientering

- orientering med en förenklad karta, t.ex på skolgården
- bekanta sig och röra sig i olika miljöer

Skidåkning

- träna att ta på och av utrustning
- att falla och att stiga upp
- olika lekar med och utan stavar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- träna att ta på och av utrustning
- balans- och tekniköovningar
- lek och spel

M4 lära eleven att röra sig tryggt i olika miljöer, med olika redskap och på olika ställningar

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- att hoppa, springa, klättra, krypa och åla
- balans, vighet, koordination

Redskapsgymnastik

- att rulla och balansera
- fram- och baklängeskullerbytta
- enkla övningar på olika redskap
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Friidrott

- löpning i varierande tempo och distans
- hoppövningar med avstamp och landning
- bollkastning, att hålla i, kasta och ta lyra

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Orientering

- orientering med en förenklad karta, t.ex på skolgården
- bekanta sig och röra sig i olika miljöer

Skidåkning

- träna att ta på och av utrustning
- att falla och att stiga upp
- olika lekar med och utan stavar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- träna att ta på och av utrustning
- balans- och tekniköVningar
- lek och spel

M5 vänja eleven vid att röra sig i vatten och träna grundläggande simkunnighet

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- att hoppa, springa, klättra, krypa och åla
- balans, vighet, koordination

Redskapsgymnastik

- att rulla och balansera
- fram- och baklängeskullerbytta
- enkla övningar på olika redskap
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Friidrott

- löpning i varierande tempo och distans
- hoppövningar med avstamp och landning
- bollkastning, att hålla i, kasta och ta lyra

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Orientering

- orientering med en förenklad karta, t.ex på skolgården
- bekanta sig och röra sig i olika miljöer

Skidåkning

- träna att ta på och av utrustning
- att falla och att stiga upp
- olika lekar med och utan stavar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- träna att ta på och av utrustning
- balans- och tekniköv ningar
- lek och spel

M6 vägleda eleven att bete sig säkert och sakligt under gymnastiklektionerna

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- att hoppa, springa, klättra, krypa och åla
- balans, vighet, koordination

Redskapsgymnastik

- att rulla och balansera
- fram- och baklängeskullerbytta
- enkla övningar på olika redskap
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Friidrott

- löpning i varierande tempo och distans
- hoppövningar med avstamp och landning
- bollkastning, att hålla i, kasta och ta lyra

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Orientering

- orientering med en förenklad karta, t.ex på skolgården
- bekanta sig och röra sig i olika miljöer

Skidåkning

- träna att ta på och av utrustning
- att falla och att stiga upp
- olika lekar med och utan stavar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- träna att ta på och av utrustning
- balans- och teknikövningar
- lek och spel

M7 vägleda eleven att reglera sina handlingar och känslouttryck i sociala situationer i gymnastiken

I2 Social funktionsförmåga

Gymnastikundervisningen omfattar enkla motionslekar med regler, uppgifter och spel där eleverna samarbetar och får erfarenhet av att hjälpa varandra.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- ringlekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa
- regellekar och lagspel både inomhus och utomhus

Skidåkning

- olika lekar med och utan stavar

Skridskoåkning

- lek och spel

M8 stödja samarbetsfärdigheterna, t.ex. att följa gemensamt överenskomna regler genom att vägleda eleven att ta ansvar för att gemensamma spel och lekar lyckas

I2 Social funktionsförmåga

Gymnastikundervisningen omfattar enkla motionslekar med regler, uppgifter och spel där eleverna samarbetar och får erfarenhet av att hjälpa varandra.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- ringlekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa
- regellekar och lagspel både inomhus och utomhus

Skidåkning

- olika lekar med och utan stavar

Skridskoåkning

- lek och spel

M9 stödja eleven att stärka sin positiva självbild och sin förmåga att arbeta självständigt och att uttrycka sig på olika sätt

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen väljs roliga och uppfriskande lekar och uppgifter där eleverna får uppleva att de lyckas samt med stöd av läraren möta emotionellt varierande situationer, t.ex. situationer som uppstår under lek, tävlingar eller spel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- avslappningsövningar

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar
- ringlekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Skidåkning

- olika lekar med och utan stavar

Skridskokåkning

- lek och spel

M10 se till att eleven får positiva upplevelser av gymnastik och uppmuntra eleven att testa gränserna för sin förmåga

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen väljs roliga och uppfriskande lekar och uppgifter där eleverna får uppleva att de lyckas samt med stöd av läraren möta emotionellt varierande situationer, t.ex. situationer som uppstår under lek, tävlingar eller spel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- avslappningsövningar

Musikgymnastik

- rörelse- och sånglekar
- ringlekar

Simning

- vattenvaneövningar och lekar

Bollspel

- att genom lek och spel kasta, fånga och studsa

Skidåkning

- olika lekar med och utan stavar

Skridskokåkning

- lek och spel

Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

***I årskurserna 1–2** ska tyngdpunkten i undervisningen i livsåskådningskunskap ligga på att utveckla elevernas samarbets- och kommunikationsförmåga, uttrycksförmåga samt tänkande och lärande. Genom att vara lyhörd för och respektera elevens tankar och erfarenheter hjälper man eleven att utveckla en sund självkänsla och en positiv självbild.*

I årskurserna 1–2 ska tyngdpunkten i undervisningen i livsåskådningskunskap ligga på att utveckla elevernas samarbets- och kommunikationsförmåga, uttrycksförmåga samt tänkande och lärande. Genom att vara lyhörd för och respektera elevens tankar och erfarenheter hjälper man eleven att utveckla en sund självkänsla och en positiv självbild.

Av innehållet skapas studiehelheter. Stoffet anpassas enligt undervisningsgruppernas sammansättning.

-

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Vid valet av arbetssätt är det med tanke på läroämnets mål viktigt att skapa en trygg och öppen psykisk och social lärmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Eleven ska uppmuntras till självstyrt lärande. Den fysiska lärmiljön utvecklas så att den tar hänsyn till olika sätt att arbeta och lära sig och går lätt att förändra. De gemensamma, lärarledda undersökande diskussionerna berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama. Digitaliseringen av barnens livsmiljö ska beaktas i arbetet.

Vid valet av arbetssätt är det med tanke på läroämnets mål viktigt att skapa en trygg och öppen psykisk och social lärmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Eleven ska uppmuntras till självstyrt lärande. Den fysiska lärmiljön utvecklas så att den tar hänsyn till olika sätt att arbeta och lära sig och går lätt att förändra. De gemensamma, lärarledda undersökande

diskussionerna berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama. Digitaliseringen av barnens livsmiljö ska beaktas i arbetet.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs särskilt för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av arbetssätt.

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs särskilt för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av arbetssätt.

Bedömning av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Bedömningen av lärande ska vara handledande och uppmuntrande. Mångsidig respons ges i samband med arbetet och gemensamma diskussioner. Bedömningen ska stödja och stärka elevernas delaktighet och självförtroende. Responsen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och uppmuntra dem att uttrycka sina tankar. Eleverna ska i undervisningen ges utrymme och uppmuntras att ifrågasätta och ställa frågor samt att motivera sina åsikter och lyssna på andras synpunkter. Mångsidiga arbetssätt ger eleverna möjligheter att visa och själva ge akt på sina framsteg och kunskaper.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i livsåskådningskunskap är följande

- *framsteg i att känna igen och namnge fenomen som rör livsåskådning i sin närmiljö*
- *framsteg i förmågan att arbeta i grupp*
- *framsteg i förmågan att uttrycka tankar och att lyssna på andra.*

Bedömningen av lärande ska vara handledande och uppmuntrande. Mångsidig respons ges i samband med arbetet och gemensamma diskussioner. Bedömningen ska stödja och stärka elevernas delaktighet och självförtroende. Responsen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och uppmuntra dem att uttrycka sina tankar. Eleverna ska i undervisningen ges utrymme och uppmuntras att ifrågasätta och ställa frågor samt att motivera sina åsikter och lyssna på andras synpunkter. Mångsidiga arbetssätt ger eleverna möjligheter att visa och själva ge akt på sina framsteg och kunskaper.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i livsåskådningskunskap är följande

- framsteg i att känna igen och namnge fenomen som rör livsåskådning i sin närmiljö
- framsteg i förmågan att arbeta i grupp
- framsteg i förmågan att uttrycka tankar och att lyssna på andra.

1

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 vägleda eleven att lyssna på andra elevers åsikter och tankar

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- vänskap; Hur är jag som vän? Hur är en bra vän?
- ansvar och frihet

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- min familj, olika familjer
- Vem är jag?
- finländska kulturen, olika kulturer och traditioner
- mångfald som rikedom

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i olika vardagliga situationer och miljöer i sitt liv. De stiftar inledningsvis bekantskap med barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- empati
- vänskap
- regler, avtal, löften, förtroende, ärlighet, “gyllene regeln”, rätt och fel
- konsekvenser av mitt handlande
- barnkonventionen

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika skapelseberättelser
- skönheten i naturen, natur och konst
- vårt ansvar för naturen
- allemansrätten
- årstiderna

M2 uppmuntra eleven att uttrycka sina egna tankar och känslor på olika sätt

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- min familj, olika familjer
- Vem är jag?
- finländska kulturen, olika kulturer och traditioner
- mångfald som rikedom

M3 vägleda eleven att värdesätta sina egna och andras tankar

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- vänskap; Hur är jag som vän? Hur är en bra vän?
- ansvar och frihet

M6 uppmuntra eleven att reflektera över skillnaden mellan rätt och fel samt godhet

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt

och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- vänskap; Hur är jag som vän? Hur är en bra vän?
- ansvar och frihet

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- min familj, olika familjer
- Vem är jag?
- finländska kulturen, olika kulturer och traditioner
- mångfald som rikedom

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i olika vardagliga situationer och miljöer i sitt liv. De stiftar inledningsvis bekantskap med barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- empati
- vänskap
- regler, avtal, löften, förtroende, ärlighet, “gyllene regeln”, rätt och fel
- konsekvenser av mitt handlande
- barnkonventionen

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika skapelseberättelser
- skönheten i naturen, natur och konst

- vårt ansvar för naturen
- allemansrätten
- årstiderna

M7 handleda eleven att lära känna seder och bruk i närmiljön

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- min familj, olika familjer
- Vem är jag?
- finländska kulturen, olika kulturer och traditioner
- mångfald som rikedom

M9 vägleda eleven att respektera och uppskatta naturen och sin närmiljö

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika skapelseberättelser
- skönheten i naturen, natur och konst
- vårt ansvar för naturen
- allemansrätten
- årstiderna

2

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 vägleda eleven att lyssna på andra elevers åsikter och tankar

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- vänskap; Hur är jag som vän? Hur är en bra vän?
- ansvar och frihet

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- min familj, olika familjer
- Vem är jag?
- finländska kulturen, olika kulturer och traditioner
- mångfald som rikedom

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i olika vardagliga situationer och miljöer i sitt liv. De stiftar inledningsvis bekantskap med barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- empati
- vänskap
- regler, avtal, löften, förtroende, ärlighet, “gyllene regeln”, rätt och fel
- konsekvenser av mitt handlande
- barnkonventionen

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika skapelseberättelser
- skönheten i naturen, natur och konst
- vårt ansvar för naturen
- allemansrätten
- årstiderna

M2 uppmuntra eleven att uttrycka sina egna tankar och känslor på olika sätt

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- min familj, olika familjer
- Vem är jag?
- finländska kulturen, olika kulturer och traditioner
- mångfald som rikedom

M3 vägleda eleven att värdesätta sina egna och andras tankar

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- vänskap; Hur är jag som vän? Hur är en bra vän?
- ansvar och frihet

M4 främja elevens förmåga att ställa frågor och framföra motiverade argument

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- vänskap; Hur är jag som vän? Hur är en bra vän?
- ansvar och frihet

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- min familj, olika familjer
- Vem är jag?
- finländska kulturen, olika kulturer och traditioner
- mångfald som rikedom

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i olika vardagliga situationer och miljöer i sitt liv. De stiftar inledningsvis bekantskap med barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- empati
- vänskap
- regler, avtal, löften, förtroende, ärlighet, “gyllene regeln”, rätt och fel
- konsekvenser av mitt handlande
- barnkonventionen

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika skapelseberättelser
- skönheten i naturen, natur och konst
- vårt ansvar för naturen
- allemansrätten
- årstiderna

M5 vägleda eleven att uppfatta orsak och verkan samt etiska aspekter i vardagliga situationer

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- vänskap; Hur är jag som vän? Hur är en bra vän?
- ansvar och frihet

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- min familj, olika familjer
- Vem är jag?
- finländska kulturen, olika kulturer och traditioner
- mångfald som rikedom

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i olika vardagliga situationer och miljöer i sitt liv. De stiftar inledningsvis bekantskap med barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- empati
- vänskap
- regler, avtal, löften, förtroende, ärlighet, “gyllene regeln”, rätt och fel
- konsekvenser av mitt handlande
- barnkonventionen

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika skapelseberättelser
- skönheten i naturen, natur och konst
- vårt ansvar för naturen
- allemansrätten
- årstiderna

M6 uppmuntra eleven att reflektera över skillnaden mellan rätt och fel samt godhet

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- vänskap; Hur är jag som vän? Hur är en bra vän?
- ansvar och frihet

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- min familj, olika familjer
- Vem är jag?
- finländska kulturen, olika kulturer och traditioner
- mångfald som rikedom

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i olika vardagliga situationer och miljöer i sitt liv. De stiftar inledningsvis bekantskap med barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- empati
- vänskap
- regler, avtal, löften, förtroende, ärlighet, “gyllene regeln”, rätt och fel
- konsekvenser av mitt handlande
- barnkonventionen

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika skapelseberättelser
- skönheten i naturen, natur och konst
- vårt ansvar för naturen
- allemansrätten
- årstiderna

M7 handleda eleven att lära känna seder och bruk i närmiljön

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- min familj, olika familjer
- Vem är jag?
- finländska kulturen, olika kulturer och traditioner
- mångfald som rikedom

M8 handleda eleven att förstå grundläggande faktorer för att människor ska kunna leva tillsammans

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- vänskap; Hur är jag som vän? Hur är en bra vän?
- ansvar och frihet

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- min familj, olika familjer
- Vem är jag?
- finländska kulturen, olika kulturer och traditioner

- mångfald som rikedom

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i olika vardagliga situationer och miljöer i sitt liv. De stiftar inledningsvis bekantskap med barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- empati
- vänskap
- regler, avtal, löften, förtroende, ärlighet, “gyllene regeln”, rätt och fel
- konsekvenser av mitt handlande
- barnkonventionen

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika skapelseberättelser
- skönheten i naturen, natur och konst
- vårt ansvar för naturen
- allemansrätten
- årstiderna

M9 vägleda eleven att respektera och uppskatta naturen och sin närmiljö

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika skapelseberättelser
- skönheten i naturen, natur och konst
- vårt ansvar för naturen
- allemansrätten
- årstiderna

Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2 *ska eleverna i undervisningen i matematik erbjudas mångsidiga upplevelser för att tillägna sig matematiska begrepp och strukturer. Olika sinnen ska utnyttjas i undervisningen. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att uttrycka matematiska tankar med konkreta hjälpmedel, muntligt, skriftligt och genom att rita och tolka bilder. Undervisningen i matematik ska lägga en stabil grund för förståelse av talbegreppet och tiosystemet samt för räknefärdigheter.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 1-2

Undervisningen ska utgå från bekanta ämnen och problem som intresserar eleverna. Målet är att skapa en lärmiljö där eleverna studerar matematik aktivt och med olika hjälpmedel. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna får vänja sig vid att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Pedagogiskt ledda lekar och spel är ett viktigt arbetssätt. Digitala verktyg används i undervisningen och studierna.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 1-2

Vid skolstarten ska man klargöra vad eleverna redan kan och vilka skillnader det finns i deras kunskaper. Eftersom matematik är ett kumulativt läroämne, är det nödvändigt att behärska grundläggande matematiska begrepp och färdigheter för att kunna lära sig nya saker. Eleverna ska erbjudas stöd både för att komplettera bristfälliga kunskaper och färdigheter och för att tillägna sig nytt innehåll. Man ska reservera tillräckligt mycket tid och stödja lärandet systematiskt för att utveckla matematiklärandet och elevernas förmåga att ta till sig ny kunskap. Utvecklingen av elevernas kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt. Stödet ska ge dem möjlighet att utveckla sina färdigheter och samtidigt känna glädje över att lära sig och att kunna. Eleverna ska erbjudas lämpliga hjälpmedel som stöd för lärandet samt möjligheter att själva komma till insikt och förstå. Eleverna ska ges möjlighet att öva tillräckligt.

Elever som behöver mera utmaningar ska erbjudas möjlighet att fördjupa förståelsen för innehållet i årskurserna 1–2. Uppgifterna kan till exempel omfatta egenskaperna hos naturliga tal, olika talföljder, geometri, kreativ problemlösning och mera krävande tillämpningar av grundläggande räkneoperationer.

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 1-2

Under läsåret är den huvudsakliga uppgiften för bedömningen av lärandet att stödja och främja elevernas matematiska tänkande och kunskapsutveckling inom alla målområden. Bedömningen av matematiklärandet och responsen ska vara uppmuntrande. Eleverna ska sporras att utnyttja sina styrkor och att träna de färdigheter som behöver utvecklas. Eleverna handleds att själva iaktta hur deras eget lärande framskrider.

Elevernas kunskapsnivå och förståelse av matematik kan utredas med hjälp av samtal, konkreta hjälpmedel, figurer eller skriftliga alster. De ska ha möjlighet att visa sina framsteg på olika sätt. Det är viktigt att vid sidan av korrekta lösningar även beakta på vilket sätt och hur obehindrat eleven räknar.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i matematik är följande

- *framsteg i förståelsen av talbegreppet och talföljder*
- *framsteg i förståelsen av tiosystemet*
- *framsteg i hur obehindrat eleven räknar*
- *framsteg i förmågan att klassificera kroppar och figurer*
- *framsteg i förmågan att använda matematik vid problemlösning.*

1

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stödja elevens iver och intresse för matematik samt utvecklingen av en positiv självbild och ett gott självförtroende

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- observerar samband mellan orsak och verkan
- huvudräkningsstrategier
- programmeringens grunder

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol; 0-100
- talens egenskaper: jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion samt sambandet mellan räknesätten vid räkning med naturliga tal
- olika räknesätt och hjälpmedel för att konkretisera tiobasmaterialet

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att känna igen, att redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- att lära sig de geometriska grundbegreppen punkt, sträcka, linje, stråle
- att konstruera, att rita, och avbilda tvådimensionella figurer och att känna igen och bygga tredimensionella kroppar
- principen för mätning; längd (cm, m)
- klockslag; hela och halva timmar
- pengar; euro och cent

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig att samla och presentera information
- tolka enkla tabeller och stapeldiagram

M2 handleda eleven att utveckla färdigheten att göra matematiska observationer samt tolka och utnyttja dem i olika situationer

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- observerar samband mellan orsak och verkan
- huvudräkningsstrategier
- programmeringens grunder

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol; 0-100
- talens egenskaper: jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion samt sambandet mellan räknesätten vid räkning med naturliga tal
- olika räknesätt och hjälpmedel för att konkretisera tiobasmaterialet

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att känna igen, att redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- att lära sig de geometriska grundbegreppen punkt, sträcka, linje, stråle
- att konstruera, att rita, och avbilda tvådimensionella figurer och att känna igen och bygga tredimensionella kroppar
- principen för mätning; längd (cm, m)
- klockslag; hela och halva timmar
- pengar; euro och cent

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig att samla och presentera information
- tolka enkla tabeller och stapeldiagram

M3 uppmuntra eleven att framföra sina lösningar och slutledningar med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- observerar samband mellan orsak och verkan
- huvudräkningsstrategier
- programmeringens grunder

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna,

observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol; 0-100
- talens egenskaper: jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion samt sambandet mellan räknesätten vid räkning med naturliga tal
- olika räknesätt och hjälpmedel för att konkretisera tiobasmaterialet

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att känna igen, att redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- att lära sig de geometriska grundbegreppen punkt, sträcka, linje, stråle
- att konstruera, att rita, och avbilda tvådimensionella figurer och att känna igen och bygga tredimensionella kroppar
- principen för mätning; längd (cm, m)
- klockslag; hela och halva timmar
- pengar; euro och cent

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig att samla och presentera information
- tolka enkla tabeller och stapeldiagram

M4 handleda eleven att utveckla förmågan att dra slutsatser och lösa problem

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- observerar samband mellan orsak och verkan
- huvudräkningsstrategier
- programmeringens grunder

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol; 0-100
- talens egenskaper: jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion samt sambandet mellan räknesätten vid räkning med naturliga tal
- olika räknesätt och hjälpmedel för att konkretisera tiobasmaterialet

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att känna igen, att redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- att lära sig de geometriska grundbegreppen punkt, sträcka, linje, stråle
- att konstruera, att rita, och avbilda tvådimensionella figurer och att känna igen och bygga tredimensionella kroppar
- principen för mätning; längd (cm, m)
- klockslag; hela och halva timmar
- pengar; euro och cent

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig att samla och presentera information
- tolka enkla tabeller och stapeldiagram

M5 handleda eleven att förstå matematiska begrepp och beteckningar

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- observerar samband mellan orsak och verkan
- huvudräkningsstrategier
- programmeringens grunder

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol; 0-100
- talens egenskaper: jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion samt sambandet mellan räknesätten vid räkning med naturliga tal
- olika räknesätt och hjälpmedel för att konkretisera tiobasmaterialet

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att känna igen, att redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- att lära sig de geometriska grundbegreppen punkt, sträcka, linje, stråle
- att konstruera, att rita, och avbilda tvådimensionella figurer och att känna igen och bygga tredimensionella kroppar
- principen för mätning; längd (cm, m)
- klockslag; hela och halva timmar
- pengar; euro och cent

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig att samla och presentera information
- tolka enkla tabeller och stapeldiagram

M6 stödja eleven att utveckla förståelsen av talbegreppet och principen för tiosystemet.

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol; 0-100
- talens egenskaper: jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion samt sambandet mellan räknesätten vid räkning med naturliga tal
- olika räknesätt och hjälpmedel för att konkretisera tiobasmaterialet

M7 introducera eleven i principerna för de grundläggande räkneoperationerna och deras egenskaper

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol; 0-100
- talens egenskaper: jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion samt sambandet mellan räknesätten vid räkning med naturliga tal
- olika räknesätt och hjälpmedel för att konkretisera tiobasmaterialet

M8 handleda eleven att utveckla flytande grundläggande räknefärdigheter med naturliga tal samt att använda olika huvudräkningsstrategier

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol; 0-100
- talens egenskaper: jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion samt sambandet mellan räknesätten vid räkning med naturliga tal

- olika räknesätt och hjälpmedel för att konkretisera tiobasmaterialet

M9 introducera eleven i geometriska former och handleda eleven att uppfatta deras egenskaper

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att känna igen, att redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- att lära sig de geometriska grundbegreppen punkt, sträcka, linje, stråle
- att konstruera, att rita, och avbilda tvådimensionella figurer och att känna igen och bygga tredimensionella kroppar
- principen för mätning; längd (cm, m)
- klockslag; hela och halva timmar
- pengar; euro och cent

M10 handleda eleven att förstå principen för mätning

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att känna igen, att redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- att lära sig de geometriska grundbegreppen punkt, sträcka, linje, stråle
- att konstruera, att rita, och avbilda tvådimensionella figurer och att känna igen och bygga tredimensionella kroppar
- principen för mätning; längd (cm, m)
- klockslag; hela och halva timmar
- pengar; euro och cent

M11 introducera eleven i tabeller och diagram

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig att samla och presentera information
- tolka enkla tabeller och stapeldiagram

M12 lära eleven att skapa stegvisa instruktioner och att följa dem

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- observerar samband mellan orsak och verkan
- huvudräkningsstrategier
- programmeringens grunder

2

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stödja elevens iver och intresse för matematik samt utvecklingen av en positiv självbild och ett gott självförtroende

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- observera samband mellan orsak och verkan
- se matematiska situationer ur olika perspektiv
- huvudräkningsstrategier
- programmeringens grunder

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol 0-1000
- talens egenskaper; jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion med uppställning
- multiplikationtabellerna 1-5 och 10
- grunden för divison och sambandet mellan multiplikation och division
- enkla bråk

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna igen, redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- geometriska grundbegrepp; punkt, sträcka, linje, stråle, vinklar, månghörningar
- konstruera, rita och avbilda tvådimensionella och tredimensionella figurer
- principen för mätning; längd (mm, cm, m, km), massa (g, kg), volym (dl, l)
- klockslag och tidsenheter

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig att samla, dokumentera och presentera information
- tolka och utarbeta tabeller och stapeldiagram

M2 handleda eleven att utveckla färdigheten att göra matematiska observationer samt tolka och utnyttja dem i olika situationer

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- observera samband mellan orsak och verkan
- se matematiska situationer ur olika perspektiv
- huvudräkningsstrategier
- programmeringens grunder

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol 0-1000
- talens egenskaper; jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion med uppställning
- multiplikationtabellerna 1-5 och 10
- grunden för divison och sambandet mellan multiplikation och division
- enkla bråk

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna igen, redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- geometriska grundbegrepp; punkt, sträcka, linje, stråle, vinklar, månghörningar
- konstruera, rita och avbilda tvådimensionella och tredimensionella figurer
- principen för mätning; längd (mm, cm, m, km), massa (g, kg), volym (dl, l)
- klockslag och tidsenheter

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig att samla, dokumentera och presentera information
- tolka och utarbeta tabeller och stapeldiagram

M3 uppmuntra eleven att framföra sina lösningar och slutledningar med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- observera samband mellan orsak och verkan
- se matematiska situationer ur olika perspektiv
- huvudräkningsstrategier
- programmeringens grunder

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol 0-1000
- talens egenskaper; jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion med uppställning
- multiplikationtabellerna 1-5 och 10
- grunden för divison och sambandet mellan multiplikation och division
- enkla bråk

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna igen, redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- geometriska grundbegrepp; punkt, sträcka, linje, stråle, vinklar, månghörningar
- konstruera, rita och avbilda tvådimensionella och tredimensionella figurer
- principen för mätning; längd (mm, cm, m, km), massa (g, kg), volym (dl, l)
- klockslag och tidsenheter

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig att samla, dokumentera och presentera information
- tolka och utarbeta tabeller och stapeldiagram

M4 handleda eleven att utveckla förmågan att dra slutsatser och lösa problem

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- observera samband mellan orsak och verkan
- se matematiska situationer ur olika perspektiv
- huvudräkningsstrategier
- programmeringens grunder

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol 0-1000
- talens egenskaper; jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion med uppställning
- multiplikationtabellerna 1-5 och 10
- grunden för divison och sambandet mellan multiplikation och division
- enkla bråk

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna igen, redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- geometriska grundbegrepp; punkt, sträcka, linje, stråle, vinklar, månghörningar
- konstruera, rita och avbilda tvådimensionella och tredimensionella figurer
- principen för mätning; längd (mm, cm, m, km), massa (g, kg), volym (dl, l)
- klockslag och tidsenheter

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig att samla, dokumentera och presentera information
- tolka och utarbeta tabeller och stapeldiagram

M5 handleda eleven att förstå matematiska begrepp och beteckningar

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- observera samband mellan orsak och verkan
- se matematiska situationer ur olika perspektiv
- huvudräkningsstrategier
- programmeringens grunder

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol 0-1000
- talens egenskaper; jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion med uppställning
- multiplikationtabellerna 1-5 och 10
- grunden för divison och sambandet mellan multiplikation och division
- enkla bråk

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna igen, redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- geometriska grundbegrepp; punkt, sträcka, linje, stråle, vinklar, månghörningar
- konstruera, rita och avbilda tvådimensionella och tredimensionella figurer
- principen för mätning; längd (mm, cm, m, km), massa (g, kg), volym (dl, l)
- klockslag och tidsenheter

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig att samla, dokumentera och presentera information
- tolka och utarbeta tabeller och stapeldiagram

M6 stödja eleven att utveckla förståelsen av talbegreppet och principen för tiosystemet.

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol 0-1000
- talens egenskaper; jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion med uppställning
- multiplikationtabellerna 1-5 och 10
- grunden för divison och sambandet mellan multiplikation och division
- enkla bråk

M7 introducera eleven i principerna för de grundläggande räkneoperationerna och deras egenskaper

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol 0-1000
- talens egenskaper; jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion med uppställning
- multiplikationtabellerna 1-5 och 10
- grunden för divison och sambandet mellan multiplikation och division
- enkla bråk

M8 handleda eleven att utveckla flytande grundläggande räknefärdigheter med naturliga tal samt att använda olika huvudräkningsstrategier

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- antal, räkneord och siffersymbol 0-1000
- talens egenskaper; jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- addition och subtraktion med uppställning
- multiplikationtabellerna 1-5 och 10
- grunden för divison och sambandet mellan multiplikation och division
- enkla bråk

M9 introducera eleven i geometriska former och handleda eleven att uppfatta deras egenskaper

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna igen, redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- geometriska grundbegrepp; punkt, sträcka, linje, stråle, vinklar, månghörningar
- konstruera, rita och avbilda tvådimensionella och tredimensionella figurer
- principen för mätning; längd (mm, cm, m, km), massa (g, kg), volym (dl, l)
- klockslag och tidsenheter

M10 handleda eleven att förstå principen för mätning

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna igen, redogöra för och benämna tvådimensionella och tredimensionella former
- geometriska grundbegrepp; punkt, sträcka, linje, stråle, vinklar, månghörningar
- konstruera, rita och avbilda tvådimensionella och tredimensionella figurer
- principen för mätning; längd (mm, cm, m, km), massa (g, kg), volym (dl, l)
- klockslag och tidsenheter

M11 introducera eleven i tabeller och diagram

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig att samla, dokumentera och presentera information
- tolka och utarbeta tabeller och stapeldiagram

M12 lära eleven att skapa stegvisa instruktioner och att följa dem

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- observera samband mellan orsak och verkan
- se matematiska situationer ur olika perspektiv
- huvudräkningsstrategier
- programmeringens grunder

Modersmål och litteratur

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1-2 *har undervisningen i läroämnet modersmål och litteratur som särskilt uppdrag att, utgående från elevernas individuella förutsättningar, stärka uttrycks- och kommunikationsfärdigheterna och den språkliga medvetenheten samt att stödja eleven i att utveckla färdighet i att lyssna, tala, läsa och skriva. Undervisningens uppgift är att väcka intresset för språkliga uttrycksformer, drama och litteratur samt för att tolka och producera många olika slag av texter. Inom undervisningen ska man se till att lärprocessen blir progressiv från förskola till skola gällande både basfärdigheterna i modersmålet och de centrala mångsidiga kompetenserna.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Lärmiljön ska utgöra en mångsidig text- och språkmiljö. Det ska finnas god tillgång till litteratur och olika slags texter som intresserar eleverna. Eleverna ska självständigt och tillsammans få producera texter som publiceras i klassen och i andra bekanta miljöer. Språket ska undersökas genom lek, till exempel med hjälp av roll-, drama- och teaterlekar. De olika delområdena ska integreras i undervisningen så att eleverna tillägnar sig olika färdigheter i läroämnet samtidigt som de lär sig att gestalta olika företeelser språkligt. Genom att bekanta sig med skolbiblioteks- eller närbiblioteksverksamheten och med olika kulturevenemang för barn utvidgas lärmiljön till områden utanför klassrummet. Den kulturella mångfalden i närmiljön och medierna ska också utnyttjas. Undervisningen ska fokusera på att dela upplevelser och öva färdigheter tillsammans och individuellt, också med hjälp av digitala verktyg. Drama ska integreras i litteraturundervisningen och i andra läroämnen, till exempel musik, gymnastik, omgivningslära.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling samt inlärningen av läs- och skrivfärdigheter i samarbete med hemmen. Det är viktigt att identifiera språksvårigheter vad gäller tal, läsning eller skrivning och att erbjuda stöd så tidigt som möjligt. Läraren ska visa hur man läser och förstår ord, meningar och texter och skriver på olika sätt. Eleven uppmuntras att använda medier på ett mångsidigt och tryggt sätt. Språkligt begåvade elever ska erbjudas mera utmanande uppgifter, material och textmiljöer. Alla elever oavsett kön ska stödjas så att de hittar texter och arbetssätt som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Bedömningen ska handleda och sporra eleverna. Genom att diskutera med eleverna och genom att ge och ta emot respons styr läraren såväl hela undervisningsgruppen som den enskilda elevens lärande och framsteg. I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att ge en helhetsbild av elevens språkliga utveckling inom alla målområden. Genom den respons som baserar sig på bedömningen ska elevens kommunikativa färdigheter, verbala uttrycksförmåga samt utvecklingen av grundläggande läs- och skrivfärdigheter beaktas. Genom respons som baserar sig på utvärdering av elevens språkliga utveckling ska eleven få information om sina språkliga styrkor och om hur de språkliga och kommunikativa färdigheterna har utvecklats. Eleven ska också få mångsidig feedback om hur hen förstår och använder språket, uttrycker sig, deltar i diskussioner och tolkar och producerar texter. Det är viktigt med uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena. Eleven ska uppmuntras att observera sina egna modersmålskunskaper och vårdnadshavarna ska ges tillräcklig information om hur deras barns språkliga färdigheter, inklusive läs- och skrivfärdigheter, utvecklas.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen inom alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur är följande

- *framsteg i förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt att utveckla ordförrådet*
- *framsteg i läsfärdigheten, textförståelsen och läsintresset*
- *framsteg i förmågan att producera texter, speciellt att skriva för hand och använda tangentbord*
- *framsteg i förmågan att förstå språk och kultur, speciellt då det gäller att reflektera över vardagsspråket och ords betydelser.*

Svenska som andraspråk och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Enligt förordningen om timfördelning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur, som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt inriktad för invandrare. Syftet med denna lärokurs är att stödja barnens och de ungas utveckling till fullvärdiga medlemmar i språkgemenskapen och ge dem språkliga förutsättningar för fortsatta studier. Undervisningen eftersträvar att utveckla elevernas multilitteracitet för att de ska kunna söka information och förstå, producera, bedöma och analysera olika slags talade och skrivna texter på svenska i daglig kommunikation, i skolarbetet och i samhället. Undervisningen ska stödja utvecklingen av de olika delområdena av språkkunskaperna samt språk som används inom olika kunskapsområden.

Det särskilda uppdraget i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att stödja utvecklingen av flerspråkighet hos eleverna samt väcka intresse och erbjuda redskap för att utveckla språkkunskaperna under hela livet. Undervisningen i svenska som andraspråk ska i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena hjälpa eleverna att bygga upp en språklig och kulturell identitet i ett mångkulturellt och -medialt samhälle.

Kunskaper i svenska stödjer integreringen i det finländska samhället. Utgångspunkten för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att utnyttja sådana textgenrer och språksituationer som är relevanta och viktiga för att eleven ska kunna undersöka och analysera språkets former, betydelser och användning. Språkkunskapen ska utvecklas inom alla delområden: hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande. Förmågan att förstå och förmågan att producera ska utvecklas samtidigt. Elevernas språkkunskaper ska utvidgas från konkret vardagsspråk till ett språk som lämpar sig för abstrakt tänkande. Eleverna ska få färdigheter att ge språkligt uttryck åt iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. I undervisningen ska de språk som eleverna behärskar värdesättas och utnyttjas.

En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs gemensamt av de lärare som undervisar eleven. Elevens vårdnadshavare fattar beslut om valet av lärokurs. Eftersom undervisningen ska ordnas enligt elevernas ålder och förutsättningar är det viktigt att valet av lärokurs gör det möjligt för eleven att få undervisning enligt den mest lämpliga lärokursen. En elev kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur om elevens modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller eleven i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska också följande eventualiteter tas i betraktande

- *elevens baskunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker inte ännu till för att eleven ska kunna delta i den dagliga interaktionen och det dagliga skolarbetet som en jämlik medlem i skolgemenskapen, eller*
- *elevens kunskaper i svenska räcker inte ännu till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.*

En elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur får undervisning i svenska som andraspråk antingen helt eller delvis i stället för undervisning i svenska och litteratur. Undervisningen läggs upp utgående från elevens behov att lära sig och det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Om lärokursen svenska som andraspråk och litteratur valts för en elev ska elevens utveckling och prestationer bedömas enligt målen och kriterierna för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur oberoende av i vilken undervisningsgrupp

undervisningen ordnas. Det är viktigt att eleven tar del av samma texter och textgenrer som de övriga eleverna i samma årskurs. Om en elev flyttat till Finland mitt i den grundläggande utbildningen är det viktigt att ta hänsyn till elevens språkkunskaper och tidigare kunskaper och färdigheter då målsättningarna och innehållet i undervisningen fastställs. Vid behov görs en plan för elevens lärande. Olika lärmiljöer som stödjer mångsidig utveckling av språkkunskaperna ska målinriktat användas i undervisningen, både i skolan och utanför skolan. Det är möjligt att övergå till att läsa svenska enligt lärokursen svenska och litteratur, om eleven har tillräckliga förutsättningar för att lära sig svenska enligt målsättningarna för den lärokursen.

Svenska som andraspråk och litteratur är en lärokurs för elever med ett annat modersmål än svenska, finska eller samiska. Lärokursen kan också följas av elever med en flerspråkig bakgrund. En flerspråkig bakgrund kan betyda att man är återflyttare eller ett barn som adopterats till Finland. Det kan också syfta på flerspråkiga elever som upplever att svenska är deras starkaste språk, men som ändå är i behov av svenska som andraspråk för att stödja språkutvecklingen.

Undervisningen i S2 är inte stöd- eller specialundervisning, utan ämnet är en lärokurs med andra utgångspunkter och syften än lärokursen svenska och litteratur. Målet för undervisningen är att eleven ska uppnå sådana språkkunskaper att hen har jämlika förutsättningar som de övriga eleverna att fungera och studera i den omgivande språkgemenskapen. En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs av de lärare som undervisar eleven. Vid beslutet om lärokurs behöver läraren avgöra om elevens baskunskaper är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna. Till dessa delområden hör förmågan att kommunicera, att tolka texter, att producera texter samt förmågan att förstå språk, kultur och litteratur. Vid beslut om lärokurs kan också förmågan att använda språket som stöd för lärandet vara avgörande. Om eleven visar sig ha svårigheter med det abstrakta kunskapsspråket så kan det vara en indikation på att eleven har behov av undervisning i S2. Lärarens beslut om lärokurs grundar sig alltså på den enskilda elevens rådande behov. Vårdnadshavarna har rätt att höras angående valet av lärokurs, varpå en hörandeblankett skickas hem till vårdnadshavarna. Rektor gör därefter beslut om att eleven följer läroplanen i svenska som andraspråk och litteratur.

Undervisningen i S2 ska alltid läggas upp utgående från elevens behov av lärande och utgå från det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Elevens individuella utgångsläge behöver kartläggas och redogöras för i elevens individuella studieprogram. I studieprogrammet bör också framgå utifrån vilka mål och innehåll eleven ska bedömas, samt vilken form av handledning och differentiering eleven behöver i skolans alla ämnen. Man behöver också tydligt redogöra för hur man ordnar elevens undervisning i svenska som andraspråk. Om elevens baskunskaper är mycket bristfälliga, har eleven i allmänhet mest nytta av separat S2-undervisning. Då elevens språkkunskaper utvecklas, kan hen allt oftare integreras i undervisningsgruppen i svenska och litteratur. Elevens individuella studieprogram ska utvärderas årligen och i samband med uppföljningen tar man också ställning till elevens fortsatta behov av S2.

En elev som följer lärokursen i S2 kan vid behov integreras i ämnet svenska och litteratur, men eleven ska alltid få undervisning i och bedömas enligt kriterierna för svenska som andraspråk. Om eleven integreras i svenska och litteratur bör klasslärare, timlärare, speciallärare, eventuell lärare i svenska som andraspråk och rektorn medvetet arbeta för att eleven uppnår målen för ämnet S2 trots integrering i svenska och litteratur. Enligt utbildningsstyrelsens rekommendationer kring S2-undervisningen så bör alla S2-elever få åtminstone en del av sina undervisningstimmar ordnade i en separat grupp eller i form av kompanjonundervisning där en S2-lärare finns närvarande.

Lärarna behöver känna till hur språkutvecklingen tar sig uttryck hos en andraspråkselev, i och med att den skiljer sig från förstaspråkselevens språkutveckling. Om en elev med svenska som andraspråk påbörjar sin skolgång i sen ålder (årskurs 5 eller senare) behöver klassläraren, speciallärаren, rektorn och eventuell lärare i svenska som andraspråk bedöma enligt vilken årskurs eleven ska påbörja sina studier i svenska som andraspråk. Innehåll, mål och kriterier för bedömning behöver då särskilt noggrant specificeras i elevens studieprogram.

Metoderna och arbetssätten i S2 bör vara sådana att eleven utvecklar sin språkliga kompetens och också lär sig använda språket som stöd för allt lärande. Transspråkande handlar om att på ett medvetet sätt använda elevens flerspråkighet som resurs i undervisningen och låta eleven

använda alla sina språk som resurs i lärandet, exempelvis då hen ska ta till sig innehållet i olika läroämnen. I de flesta fall är det naturligt att handleda eleven att söka information på olika språk. Eleven kan också producera en del arbeten på sitt eget modersmål. En elev som har mycket svaga kunskaper i svenska kan vid behov få utföra uppgifter, projekt samt muntliga och skriftliga prov på sitt modersmål. Men också i det fallet är det bra att översätta det centrala i texten till svenska. Om eleven inte kan skriva på sitt modersmål, kan hen t.ex. spela in sina svar och övriga texter muntligt. På det här viset kan eleverna dra nytta av sin språkliga repertoar för att tillägna sig innehåll och samtidigt stärka både kunskaperna i svenska och i det egna modersmålet. De andra eleverna i gruppen får också möjlighet att höra, läsa och lära sig de språk som talas i gruppen.

Om eleven bedöms enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur bör samtliga lärare som undervisar eleven vara införstådda i att använda språkutvecklande metoder i sin undervisning. Även om språkkunskap på många sätt är en helhet, borde läraren iaktta och bedöma elevernas språkkunskap också per delområde. Elevernas språkprofil är ofta ojämn och ett delområde kan förutsätta mer stöd och handledning än ett annat. Förmågan att förstå utvecklas oftast snabbare än förmågan att producera, men i skolan ställer de abstrakta ämnena och texterna eleverna inför större utmaningar än i vardagslivet. En elev som klarar sig bra i vardagssituationer kan ha stora svårigheter att förstå abstrakta teman.

Delområden inom svenska som andraspråk och litteratur

Förmåga att förstå

Undervisningen i att förstå hamnar lätt i skuggan, eftersom denna förmåga kan vara svårare att komma åt än förmågan att producera. Om eleven har svårt att lära sig förstå, räcker det inte med undervisning av innehållet utan det behövs undervisning i strategier, som hjälper eleven att förstå det hen läser och hör. Eleven handleds att själv aktivt planera, styra, observera, justera och utvärdera sin läs- och hörförståelseprocess i riktning mot målen. Naturligast sker handledningen genom samverkan, då man läser, lyssnar på, analyserar, tolkar och bearbetar texter gemensamt. I den processen lär sig eleverna samtidigt det metaspråk som behövs för att kunna tala om texter.

Genrekompetens

Förmågan att förstå är också kopplad till kunskap om hur man skapar betydelser i olika muntliga och skriftliga textgenrer och om hur olika texter är uppbyggda. Då genrekompetensen ökar, utvecklas även förmågan att förstå. Om eleven vet hur en viss textgenre i allmänhet är uppbyggd så kan hen allt mer förutse struktur, element och olika språkliga val som förutsätts i en viss text. Hur etablerade textstrukturerna är varierar naturligtvis mellan olika texter. Exempelvis strukturen i en saga eller berättelse är oftast likadan och därför lätt att förutse. Strukturen i en spontan diskussion eller exempelvis en diskussion i klassen kan däremot variera mycket beroende på talarna och situationen. Det viktiga är därför att tillsammans med både eleverna och andra lärare i skolan diskutera och fundera över hurdana textgenrer som ingår i skolans olika läroämnen och hur man borde lyssna på, läsa och tolka dem. I S2-läroplanen används begreppet textgenre i en vidare betydelse: med textgenre avses här en socialt etablerad typ av aktivitet, som styr sättet att använda språket eller andra betydelseskapande element (till exempel bild, röst, tonfall, gester, miner, rörelser, typografi) i återkommande kommunikationssituationer. I den definitionen är textgenre alltså mer än en beskrivning av textstrukturen: den omfattar deltagande i social aktivitet. En textgenre kan till exempel vara att uträtta ärenden i butiken, producera och följa med nyheter, gilla ett fotbollslag, utvärdera ett skönlitterärt verk eller läsa dikter analytiskt eller med inlevelse. S2-eleverna måste kunna utveckla sina kunskaper i svenska till att omfatta vetenskapligt språk, även om de lär sig svenska från grunderna. Olika textgenrer utnyttjar språkets resurser på olika sätt. Därför kan man inte avskilja undervisningen av innehåll från undervisningen av textgenrer och texters språk: innehållet i läroämnena skapas genom språket. På grund av textgenrens centrala roll kan man i stället för textkompetens också tala om genrekompetens.

Läsförståelsestrategier

Med läsförståelsestrategier avses arbetsmodeller och tekniker som hjälper läsaren att förstå, minnas och behandla en text. Läsförståelsestrategier indelas ofta i tekniker som tillämpas före, under och efter läsningen. Undervisningen i läsförståelsestrategier ska inte ordnas som en separat studieperiod under skolåret, utan man bör alltid handleda eleverna i

användningen av läsförståelsestrategier då man arbetar med texter. Målet är att automatisera effektiva läsförståelsestrategier, så att eleven vid behov kan använda dem självständigt på ett ändamålsenligt sätt då hen läser en text. Ju svagare språkkunskaper eleven har, desto mer behöver hen stöd av kompenserande strategier för att uppväga sina bristande språkkunskaper. Det är viktigt att läsförståelsestrategierna används på ett smidigt sätt så att eleverna inte upplever det som enformigt och frustrerande att lära sig.

Lyssnande

Att systematiskt öva förmågan att förstå muntliga textgenrer (hörförståelsestrategier) i skolan är svårare, eftersom många autentiska muntliga kommunikationssituationer är svåra att undersöka i ett klassrum. All kommunikation och alla övningar som bygger på kommunikation fungerar samtidigt som hörförståelseövning, eftersom man för att ta del av kommunikation alltid måste förstå vad samtalspartnern säger. Man kan reflektera över hur man delar upp talflödet i mindre delar, hur man uppfattar helheter i texten, hur talarna uttrycker sina åsikter och förhållningssätt och hur man till exempel får eller behåller ordet i en kommunikationssituation.

Grammatik

Det är viktigt att grammatiska eller strukturella kategorier (ordklass, satsdel, huvudoch bisats, stycke etc.) inte presenteras i form av listor som eleverna ska lära sig utantill, utan att eleverna först stiftar bekantskap med dem i praktiken genom att använda dem i skriven och talad svenska. Det är bra att namnge bekanta fenomen som dyker upp om och om igen, men det är omöjligt att få insikt i språket eller språkbrukets variation bara genom att utgå från grammatikaliska benämningar. Även om grunderna för läroplanen beskriver vissa språkliga strukturer (grammatiska begrepp) i vissa årskurser, är dessa uttryckligen avsedda som anvisningar till läraren. Det viktigaste är att en elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur under den grundläggande utbildningen lär sig att förstå språkliga fenomen och att använda olika strukturer i det svenska språket på ett mångsidigt sätt; att kunna namnge och känna igen språkliga kategorier är ett sekundärt mål för undervisningen.

Litteratur och kultur

Det är S2-lärarens uppgift att vägleda eleven att förstå och kunna placera enskilda verk i den finlandssvenska litteraturens olika skeden och se dem som en del av den finländska litteraturen och världslitteraturen samt i sin tids sociala och kulturella kontext. Det är också viktigt att eleven lär sig läsa de texter som behandlas som exempel på den genre och litterära riktning de representerar. Till det centrala innehållet i litteraturundervisningen i den grundläggande utbildningen hör uttryckligen att lära känna litterära genrer och deras konventioner. Syftet är att hjälpa eleverna att kunna analysera litteratur mångsidigt men också att fördjupa deras litterära upplevelser. Uppfattningen om litterära genrer och till vilka genrekategorier olika verk hör förändras hela tiden. Inom undervisningen i svenska som andraspråk kan styrkan i interkulturalitet och elevernas mångkulturella identiteter få oss att ifrågasätta klassificeringar som ansetts självklara. Genrebegreppet är ett viktigt hjälpmedel då en ung läsare med mångkulturell bakgrund föreställer sig ett finländskt verk i relation till någon annan, för eleven bekant kultur och litterär tradition. Den som studerar svenska som andraspråk ska under sin skoltid få den erfarenhet och kunskap som behövs för att tolka texter. Det är lärarens uppgift att handleda eleven att läsa omsorgsfullt och att använda strategier för att fylla luckor i texten. För att kunna tolka en text måste läsaren ha en helhetsbild av de värderingar och föreställningar som texten innehåller. Genom att läsa skönlitteratur mångsidigt kan eleven lära känna de ideologier som påverkar i den finländska kulturen. På det sättet får hen också verktyg att tolka texters flerstämmighet. Det är viktigt att lära känna den finländska och svenskspråkiga litteraturens klassiker och olika genrers historia, men utan begrepp och analytiska verktyg är det omöjligt att utforska det litterära arvet för att inte tala om dagens textuella mångfald. I litteraturundervisningen handlar det om att lära sig att på egen hand ta till sig finländska texter, och å andra sidan att med hjälp av analytiska verktyg kunna bedöma det man läser kritiskt och relatera den bild litteraturen ger av finländskhet till ett annat kulturarv man känner.

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2 *ligger undervisningens tyngdpunkt i att skapa en grund för elevernas svenska språk och läs- och skrivfärdigheter samt i att utveckla elevernas studie- och kommunikationsfärdigheter. Undervisningens uppdrag är att väcka elevernas intresse för språk, uttryckssätt och för att tolka och producera olika slags texter.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Lärmiljön ska utgöra en mångsidig text- och språkmiljö. Det ska finnas god tillgång till litteratur och olika slags texter som intresserar eleverna. Eleverna ska självständigt och tillsammans få producera texter som publiceras i klassen och i andra bekanta miljöer. Språket ska undersökas genom lek, till exempel med hjälp av roll-, drama- och teaterlekar. De olika delområdena ska integreras i undervisningen så att eleverna tillägnar sig olika färdigheter i läroämnet samtidigt som de lär sig att gestalta olika företeelser språkligt. Genom att bekanta sig med skolbiblioteks- eller närbiblioteksverksamheten och med olika kulturevenemang för barn utvidgas lärmiljön till områden utanför klassrummet. Den kulturella mångfalden i närmiljön och medierna ska också utnyttjas. Undervisningen ska fokusera på att dela upplevelser och öva färdigheter tillsammans och individuellt, också med hjälp av digitala verktyg. Drama ska integreras i litteraturundervisningen och i andra läroämnen, till exempel musik, gymnastik, omgivningslära.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling samt inlärningen av läs- och skrivfärdigheter i samarbete med hemmen. Det är viktigt att identifiera språksvårigheter vad gäller tal, läsning eller skrivning och att erbjuda stöd så tidigt som möjligt. Läraren ska visa hur man läser och förstår ord, meningar och texter och skriver på olika sätt. Eleven uppmuntras att använda medier på ett mångsidigt och tryggt sätt. Språkligt begåvade elever ska erbjudas mera utmanande uppgifter, material och textmiljöer. Alla elever oavsett kön ska stödjas så att de hittar texter och arbetssätt som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Bedömningen ska handleda och sporra eleverna. Genom att diskutera med eleverna och genom att ge och ta emot respons styr läraren såväl hela undervisningsgruppen som den enskilda elevens lärande och framsteg. I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att ge en helhetsbild av elevens språkliga utveckling inom alla målområden. Genom den respons som baserar sig på bedömningen ska elevens kommunikativa färdigheter, verbala uttrycksförmåga samt utvecklingen av grundläggande läs- och skrivfärdigheter beaktas. Genom respons som baserar sig på utvärdering av elevens språkliga utveckling ska eleven få information om sina språkliga styrkor och om hur de språkliga och kommunikativa färdigheterna har utvecklats. Eleven ska också få mångsidig feedback om hur hen förstår och använder språket, uttrycker sig, deltar i diskussioner och tolkar och producerar texter. Det är viktigt med uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena. Eleven ska uppmuntras att observera sina egna modersmålskunskaper och vårdnadshavarna ska ges tillräcklig information om hur deras barns språkliga färdigheter, inklusive läs- och skrivfärdigheter, utvecklas.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen inom alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur är följande

- *framsteg i förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt att utveckla ordförrådet*
- *framsteg i läsfärdigheten, textförståelsen och läsintresset*

- *framsteg i förmågan att producera texter, speciellt att skriva för hand och använda tangentbord*
- *framsteg i förmågan att förstå språk och kultur, speciellt då det gäller att reflektera över vardagsspråket och ords betydelser.*

1

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att använda sina kommunikations- och samarbetsfärdigheter i olika kommunikationssituationer i skolan och i vardagen samt stärka förmågan att lyssna och förstå det som sägs

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar artigt språkbruk, att fråga, svara, begära, berätta, uttrycka åsikter och berätta om sina känslor i olika situationer i vardagen och i skolan. Eleverna övar sig på att lägga märke till hur språket fungerar i olika situationer: artighetsfraser, åsikts- och känsloyttringar, frågeformulering samt att ange nutid och förfluten tid i berättelser. Eleverna tränar uttal, hörförståelse och att lyssna och lära sig av andra. Roll- och teaterlekar samt andra interaktiva övningar utnyttjas i samband med att sagor, berättelser, ramsor och faktatexter behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)
- berätta i grupp, utgående från givet tema/bild eller med koppling till vardagen (M1)
- öva att återberätta (M1) (M2)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M1) (M2)(M3)
- öva på att uttrycka grundkänslor (M1) (M2)(M3)

M2 träna och uppmuntra eleven att berätta om sina tankar och känslor och att diskutera olika ämnen samt stärka ordförrådet och de uttryckssätt som behövs för det

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar artigt språkbruk, att fråga, svara, begära, berätta, uttrycka åsikter och berätta om sina känslor i olika situationer i vardagen och i skolan. Eleverna övar sig på att lägga märke till hur språket fungerar i olika situationer: artighetsfraser, åsikts- och känsloyttringar, frågeformulering samt att ange nutid och förfluten tid i berättelser. Eleverna tränar uttal, hörförståelse och att lyssna och lära sig av andra. Roll- och teaterlekar samt andra interaktiva övningar utnyttjas i samband med att sagor, berättelser, ramsor och faktatexter behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)
- berätta i grupp, utgående från givet tema/bild eller med koppling till vardagen (M1)
- öva att återberätta (M1) (M2)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M1) (M2)(M3)
- öva på att uttrycka grundkänslor (M1) (M2)(M3)

M3 uppmuntra eleven att utveckla sitt mod att uttrycka sig språkligt och kroppsligt samt stärka elevens fantasiförmåga genom att uppmuntra eleven att delta och uttrycka sig mångsidigt, även med hjälp av drama

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar artigt språkbruk, att fråga, svara, begära, berätta, uttrycka åsikter och berätta om sina känslor i olika situationer i vardagen och i skolan. Eleverna övar sig på att lägga märke till hur språket fungerar i olika situationer: artighetsfraser, åsikts- och känsloyttringar, frågeformulering samt att ange nutid och förfluten tid i berättelser. Eleverna tränar uttal, hörförståelse och att lyssna och lära sig av andra. Roll- och teaterlekar samt andra interaktiva övningar utnyttjas i samband med att sagor, berättelser, ramsor och faktatexter behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)
- berätta i grupp, utgående från givet tema/bild eller med koppling till vardagen (M1)
- öva att återberätta (M1) (M2)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M1) (M2)(M3)
- öva på att uttrycka grundkänslor (M1) (M2)(M3)

M4 motivera och handleda eleven att lära sig läsa och utveckla sitt ord- och begreppsförråd

I2 Att tolka texter

Elevernas läsfärdigheter och läsförståelse främjas genom användning av begreppen text, bild, rubrik, stycke, mening, punkt, ord, stavelse, bokstav och fonem. Eleverna tränar att läsa gemensamt och individuellt valda skönlitterära texter och faktatexter, undersöker vad de betyder och hur de är uppbyggda samt kopplar det lästa till de egna erfarenheterna och delar med sig av sina läsupplevelser. Eleverna arbetar bland annat med bilder, barnlitteratur och enkla fakta- och medietexter. Eleverna bekantar sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och miljö i synnerhet i berättande och beskrivande texter. Eleverna tränar lässtrategier, vidgar ordförrådet och uttrycksförmågan och lär sig att känna igen berättelsens grundelement (huvudperson, plats, tid och händelseförlopp).

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bokstavsinlärning och läsriktning (M4)
- lära sig att läsa, sambandet mellan fonem och grafem (M4)
- öva på ordbilder, högfrekventa ord (M4) - öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- använda läsförståelsestrategier tillsammans med lärare och andra elever (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5)
- samtala kring olika textgenrer (M5)

M5 uppmuntra eleven att läsa och diskutera texter och litteratur som lämpar sig för åldern och språkkunskaperna

I2 Att tolka texter

Elevernas läsfärdigheter och läsförståelse främjas genom användning av begreppen text, bild, rubrik, stycke, mening, punkt, ord, stavelse, bokstav och fonem. Eleverna tränar att läsa gemensamt och individuellt valda skönlitterära texter och faktatexter, undersöker vad de betyder och hur de är uppbyggda samt kopplar det lästa till de egna erfarenheterna och delar med sig

av sina läsupplevelser. Eleverna arbetar bland annat med bilder, barnlitteratur och enkla fakta- och medietexter. Eleverna bekantar sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och miljö i synnerhet i berättande och beskrivande texter. Eleverna tränar lässtrategier, vidgar ordförrådet och uttrycksförmågan och lär sig att känna igen berättelsens grundelement (huvudperson, plats, tid och händelseförlopp).

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bokstavsinlärning och läsriktning (M4)
- lära sig att läsa, sambandet mellan fonem och grafem (M4)
- öva på ordbilder, högfrekventa ord (M4) - öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- använda läsförståelsestrategier tillsammans med lärare och andra elever (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5)
- samtala kring olika textgenrer (M5)

M6 handleda eleven att träna produktion av olika textgenrer och att behärska de ord och språkstrukturer som behövs i dem

I3 Att producera texter

Eleverna bekantar sig med olika textgenrer och deras typiska drag, såsom ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna övar sig på att producera olika slags skrivna och talade texter både individuellt och tillsammans med andra. Skrivfärdigheterna tränas både för hand och på tangentbord.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva bokstäverna, både för hand och digitalt (M7)
- skriva egna meningar med mellanrum och skiljetecken. (M6)(M7)
- öva att använda versaler och gemener på rätt sätt (M7)
- skriva korta texter med stöd av visuella guider och cirkelmodellen (M6)(M7)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)

M7 handleda eleven att träna att skriva för hand och att använda tangentbord samt att planera och producera texter

I3 Att producera texter

Eleverna bekantar sig med olika textgenrer och deras typiska drag, såsom ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna övar sig på att producera olika slags skrivna och talade texter både individuellt och tillsammans med andra. Skrivfärdigheterna tränas både för hand och på tangentbord.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva bokstäverna, både för hand och digitalt (M7)
- skriva egna meningar med mellanrum och skiljetecken. (M6)(M7)
- öva att använda versaler och gemener på rätt sätt (M7)
- skriva korta texter med stöd av visuella guider och cirkelmodellen (M6)(M7)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)

M8 uppmuntra eleven att träna grunderna i rättstavning

I3 Att producera texter

Eleverna bekantar sig med olika textgenrer och deras typiska drag, såsom ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna övar sig på att producera olika slags skrivna och talade texter både individuellt och tillsammans med andra. Skrivfärdigheterna tränas både för hand och på tangentbord.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva bokstäverna, både för hand och digitalt (M7)
- skriva egna meningar med mellanrum och skiljetecken. (M6)(M7)
- öva att använda versaler och gemener på rätt sätt (M7)
- skriva korta texter med stöd av visuella guider och cirkelmodellen (M6)(M7)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)

M9 motivera eleven att utveckla sin språkmedvetenhet genom att iaktta olika varianter av talspråk i den närmaste omgivningen och hjälpa eleven att märka att det egna språkbruket kan påverka andras språkliga beteende

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna reflekterar över språkets och kulturens betydelser i olika kommunikationssituationer i skolan samt i olika texter som eleverna hör eller läser. Eleverna tränas att ge akt på olika språk och talspråkliga varianter i skolan, i medier och på fritiden. Eleverna övar sig att använda språkliga begrepp för att förstå hur en diskussion fungerar. Eleverna söker litteratur som intresserar och bekantar sig med berättelser, lekar och festtraditioner inom olika kulturer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M12) (M11)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M9)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barnavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M10)
- bekanta sig med några finländska och svenska barnboksförfattare och deras verk (M10)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M9)(M11)

M10 motivera eleven att lyssna på och läsa litteratur som lämpar sig för åldern och språkkunskaperna och handleda eleven att välja litteratur som intresserar samt lära eleven använda biblioteket och bli bekant med barnkultur

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna reflekterar över språkets och kulturens betydelser i olika kommunikationssituationer i skolan samt i olika texter som eleverna hör eller läser. Eleverna tränas att ge akt på olika språk och talspråkliga varianter i skolan, i medier och på fritiden. Eleverna övar sig att använda språkliga begrepp för att förstå hur en diskussion fungerar. Eleverna söker litteratur som intresserar och bekantar sig med berättelser, lekar och festtraditioner inom olika kulturer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M12) (M11)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M9)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barnavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M10)
- bekanta sig med några finländska och svenska barnboksförfattare och deras verk (M10)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M9)(M11)

M11 handleda eleven att känna igen och uppskatta olika språk och kulturer i sin miljö och att kunna sätta sig in i olika människors situationer och livsskeden

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna reflekterar över språkets och kulturens betydelser i olika kommunikationssituationer i skolan samt i olika texter som eleverna hör eller läser. Eleverna tränas att ge akt på olika språk och talspråkliga varianter i skolan, i medier och på fritiden. Eleverna övar sig att använda språkliga begrepp för att förstå hur en diskussion fungerar. Eleverna söker litteratur som intresserar och bekantar sig med berättelser, lekar och festtraditioner inom olika kulturer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M12) (M11)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M9)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barnavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M10)
- bekanta sig med några finländska och svenska barnboksförfattare och deras verk (M10)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M9)(M11)

M12 hjälpa eleven att utveckla en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, skriva och lära sig språk

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna ges modeller för olika språksituationer som har med skolan och lärandet att göra och de får bekanta sig med texter i olika läroämnen. Eleverna genomför enkla uppgifter i informationssökning med koppling till olika läroämnen, både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna observerar sin omgivning, tolkar bilder och skriva texter samt tränar att förmedla information genom att berätta. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för att skaffa information, för att lära sig och för att utvärdera sitt lärande. Elevens kunskaper i det egna modersmålet används som stöd för lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bekanta sig med lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M12)
- öva sig i att förstå symbolspråk i skolan och närmiljön (M13)
- öva sig på att lyssna till muntliga instruktioner

- använda olika strategier för att förstå (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M12)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M12)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M12) (M13)
- transspråka för att nå information (M12)
- öva sig på att sätta ord på sitt eget språkbruk (M12) (M14)

M13 handleda eleven att utveckla sina språkfärdigheter i olika läroämnen och att studera i skolan viktiga textgenrer och genretypiska drag

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna ges modeller för olika språksituationer som har med skolan och lärandet att göra och de får bekanta sig med texter i olika läroämnen. Eleverna genomför enkla uppgifter i informationssökning med koppling till olika läroämnen, både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna observerar sin omgivning, tolkar bilder och skriva texter samt tränar att förmedla information genom att berätta. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för att skaffa information, för att lära sig och för att utvärdera sitt lärande. Elevens kunskaper i det egna modersmålet används som stöd för lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bekanta sig med lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M12)
- öva sig i att förstå symbolspråk i skolan och närmiljön (M13)
- öva sig på att lyssna till muntliga instruktioner
- använda olika strategier för att förstå (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M12)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M12)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M12) (M13)
- transspråka för att nå information (M12)
- öva sig på att sätta ord på sitt eget språkbruk (M12) (M14)

M14 handleda eleven att observera sitt eget språkbruk och att utvärdera sitt eget språklärande

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna ges modeller för olika språksituationer som har med skolan och lärandet att göra och de får bekanta sig med texter i olika läroämnen. Eleverna genomför enkla uppgifter i informationssökning med koppling till olika läroämnen, både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna observerar sin omgivning, tolkar bilder och skriva texter samt tränar att förmedla information genom att berätta. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för att skaffa information, för att lära sig och för att utvärdera sitt lärande. Elevens kunskaper i det egna modersmålet används som stöd för lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bekanta sig med lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M12)
- öva sig i att förstå symbolspråk i skolan och närmiljön (M13)
- öva sig på att lyssna till muntliga instruktioner
- använda olika strategier för att förstå (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M12)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M12)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M12) (M13)

- transspråka för att nå information (M12)
- öva sig på att sätta ord på sitt eget språkbruk (M12) (M14)

2

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att använda sina kommunikations- och samarbetsfärdigheter i olika kommunikationssituationer i skolan och i vardagen samt stärka förmågan att lyssna och förstå det som sägs

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar artigt språkbruk, att fråga, svara, begära, berätta, uttrycka åsikter och berätta om sina känslor i olika situationer i vardagen och i skolan. Eleverna övar sig på att lägga märke till hur språket fungerar i olika situationer: artighetsfraser, åsikts- och känsloyttringar, frågeformulering samt att ange nutid och förfluten tid i berättelser. Eleverna tränar uttal, hörförståelse och att lyssna och lära sig av andra. Roll- och teaterlekar samt andra interaktiva övningar utnyttjas i samband med att sagor, berättelser, ramsor och faktatexter behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)
- berätta i grupp, utgående från givet tema eller med koppling till vardagen (M2)
- öva på att återberätta händelseförlopp, instruktioner och nyckelord (M1)(M2)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M2)(M3)
- öva på att uttrycka grundkänslor (M2)(M3)

M2 träna och uppmuntra eleven att berätta om sina tankar och känslor och att diskutera olika ämnen samt stärka ordförrådet och de uttryckssätt som behövs för det

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar artigt språkbruk, att fråga, svara, begära, berätta, uttrycka åsikter och berätta om sina känslor i olika situationer i vardagen och i skolan. Eleverna övar sig på att lägga märke till hur språket fungerar i olika situationer: artighetsfraser, åsikts- och känsloyttringar, frågeformulering samt att ange nutid och förfluten tid i berättelser. Eleverna tränar uttal, hörförståelse och att lyssna och lära sig av andra. Roll- och teaterlekar samt andra interaktiva övningar utnyttjas i samband med att sagor, berättelser, ramsor och faktatexter behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)
- berätta i grupp, utgående från givet tema eller med koppling till vardagen (M2)
- öva på att återberätta händelseförlopp, instruktioner och nyckelord (M1)(M2)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M2)(M3)
- öva på att uttrycka grundkänslor (M2)(M3)

M3 uppmuntra eleven att utveckla sitt mod att uttrycka sig språkligt och kroppsligt samt stärka elevens fantasiförmåga genom att uppmuntra eleven att delta och uttrycka sig mångsidigt, även med hjälp av drama

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar artigt språkbruk, att fråga, svara, begära, berätta, uttrycka åsikter och berätta om sina känslor i olika situationer i vardagen och i skolan. Eleverna övar sig på att lägga märke till hur språket fungerar i olika situationer: artighetsfraser, åsikts- och känsloyttringar, frågeformulering samt att ange nutid och förfluten tid i berättelser. Eleverna tränar uttal, hörförståelse och att lyssna och lära sig av andra. Roll- och teaterlekar samt andra interaktiva övningar utnyttjas i samband med att sagor, berättelser, ramsor och faktatexter behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)
- berätta i grupp, utgående från givet tema eller med koppling till vardagen (M2)
- öva på att återberätta händelseförlopp, instruktioner och nyckelord (M1)(M2)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M2)(M3)
- öva på att uttrycka grundkänslor (M2)(M3)

M4 motivera och handleda eleven att lära sig läsa och utveckla sitt ord- och begreppsförråd

I2 Att tolka texter

Elevernas läsfärdigheter och läsförståelse främjas genom användning av begreppen text, bild, rubrik, stycke, mening, punkt, ord, stavelse, bokstav och fonem. Eleverna tränar att läsa gemensamt och individuellt valda skönlitterära texter och faktatexter, undersöker vad de betyder och hur de är uppbyggda samt kopplar det lästa till de egna erfarenheterna och delar med sig av sina läsupplevelser. Eleverna arbetar bland annat med bilder, barnlitteratur och enkla fakta- och medietexter. Eleverna bekantar sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och miljö i synnerhet i berättande och beskrivande texter. Eleverna tränar lässtrategier, vidgar ordförrådet och uttrycksförmågan och lär sig att känna igen berättelsens grundelement (huvudperson, plats, tid och händelseförlopp).

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa läsningen, sambandet mellan fonem och grafem (M4)
- automatisera läsningen (M4)
- befästa ordbilder, högfrekventa flerstaviga ord (M4)
- öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- använda läsförståelsestrategier tillsammans med lärare och andra elever (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5)
- samtala kring olika textgenrer (M4)(M5)

M5 uppmuntra eleven att läsa och diskutera texter och litteratur som lämpar sig för åldern och språkkunskaperna

I2 Att tolka texter

Elevernas läsfärdigheter och läsförståelse främjas genom användning av begreppen text, bild, rubrik, stycke, mening, punkt, ord, stavelse, bokstav och fonem. Eleverna tränar att läsa gemensamt och individuellt valda skönlitterära texter och faktatexter, undersöker vad de betyder

och hur de är uppbyggda samt kopplar det lästa till de egna erfarenheterna och delar med sig av sina läsupplevelser. Eleverna arbetar bland annat med bilder, barnlitteratur och enkla fakta- och medietexter. Eleverna bekantar sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och miljö i synnerhet i berättande och beskrivande texter. Eleverna tränar lässtrategier, vidgar ordförrådet och uttrycksförmågan och lär sig att känna igen berättelsens grundelement (huvudperson, plats, tid och händelseförlopp).

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa läsningen, sambandet mellan fonem och grafem (M4)
- automatisera läsningen (M4)
- befästa ordbilder, högfrekventa flerstaviga ord (M4)
- öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- använda läsförståelsestrategier tillsammans med lärare och andra elever (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5)
- samtala kring olika textgenrer (M4)(M5)

M6 handleda eleven att träna produktion av olika textgenrer och att behärska de ord och språkstrukturer som behövs i dem

I3 Att producera texter

Eleverna bekantar sig med olika textgenrer och deras typiska drag, såsom ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna övar sig på att producera olika slags skrivna och talade texter både individuellt och tillsammans med andra. Skrivfärdigheterna tränas både för hand och på tangentbord.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva bokstäverna, både för hand och digitalt (M7)
- skriva egna meningar med mellanrum och skiljetecken. (M6)(M7)
- öva att använda versaler och gemener på rätt sätt (M7)
- skriva korta texter med stöd av visuella guider och cirkelmodellen (M6)(M7)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)

M7 handleda eleven att träna att skriva för hand och att använda tangentbord samt att planera och producera texter

I3 Att producera texter

Eleverna bekantar sig med olika textgenrer och deras typiska drag, såsom ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna övar sig på att producera olika slags skrivna och talade texter både individuellt och tillsammans med andra. Skrivfärdigheterna tränas både för hand och på tangentbord.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva bokstäverna, både för hand och digitalt (M7)
- skriva egna meningar med mellanrum och skiljetecken. (M6)(M7)
- öva att använda versaler och gemener på rätt sätt (M7)
- skriva korta texter med stöd av visuella guider och cirkelmodellen (M6)(M7)

- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)

M8 uppmuntra eleven att träna grunderna i rättstavning

I3 Att producera texter

Eleverna bekantar sig med olika textgenrer och deras typiska drag, såsom ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna övar sig på att producera olika slags skrivna och talade texter både individuellt och tillsammans med andra. Skrivfärdigheterna tränas både för hand och på tangentbord.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva bokstäverna, både för hand och digitalt (M7)
- skriva egna meningar med mellanrum och skiljetecken. (M6)(M7)
- öva att använda versaler och gemener på rätt sätt (M7)
- skriva korta texter med stöd av visuella guider och cirkelmodellen (M6)(M7)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)

M9 motivera eleven att utveckla sin språkmedvetenhet genom att iaktta olika varianter av talspråk i den närmaste omgivningen och hjälpa eleven att märka att det egna språkbruket kan påverka andras språkliga beteende

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna reflekterar över språkets och kulturens betydelser i olika kommunikationssituationer i skolan samt i olika texter som eleverna hör eller läser. Eleverna tränas att ge akt på olika språk och talspråkliga varianter i skolan, i medier och på fritiden. Eleverna övar sig att använda språkliga begrepp för att förstå hur en diskussion fungerar. Eleverna söker litteratur som intresserar och bekantar sig med berättelser, lekar och festtraditioner inom olika kulturer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M12) (M11)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M9)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barnavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M10)
- bekanta sig med några finländska och svenska barnboksförfattare och deras verk (M10)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M9)(M11)
- koppla textinnehåll till det egna livet (M9)(M11)

M10 motivera eleven att lyssna på och läsa litteratur som lämpar sig för åldern och språkkunskaperna och handleda eleven att välja litteratur som intresserar samt lära eleven använda biblioteket och bli bekant med barnkultur

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna reflekterar över språkets och kulturens betydelser i olika kommunikationssituationer i skolan samt i olika texter som eleverna hör eller läser. Eleverna tränas att ge akt på olika språk och talspråkliga varianter i skolan, i medier och på fritiden. Eleverna övar sig att använda språkliga

begrepp för att förstå hur en diskussion fungerar. Eleverna söker litteratur som intresserar och bekantar sig med berättelser, lekar och festtraditioner inom olika kulturer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M12) (M11)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M9)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barnavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M10)
- bekanta sig med några finländska och svenska barnboksförfattare och deras verk (M10)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M9)(M11)
- koppla textinnehåll till det egna livet (M9)(M11)

M11 handleda eleven att känna igen och uppskatta olika språk och kulturer i sin miljö och att kunna sätta sig in i olika människors situationer och livsskeden

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna reflekterar över språkets och kulturens betydelser i olika kommunikationssituationer i skolan samt i olika texter som eleverna hör eller läser. Eleverna tränas att ge akt på olika språk och talspråkliga varianter i skolan, i medier och på fritiden. Eleverna övar sig att använda språkliga begrepp för att förstå hur en diskussion fungerar. Eleverna söker litteratur som intresserar och bekantar sig med berättelser, lekar och festtraditioner inom olika kulturer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M12) (M11)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M9)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barnavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M10)
- bekanta sig med några finländska och svenska barnboksförfattare och deras verk (M10)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M9)(M11)
- koppla textinnehåll till det egna livet (M9)(M11)

M12 hjälpa eleven att utveckla en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, skriva och lära sig språk

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna ges modeller för olika språksituationer som har med skolan och lärandet att göra och de får bekanta sig med texter i olika läroämnen. Eleverna genomför enkla uppgifter i informationssökning med koppling till olika läroämnen, både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna observerar sin omgivning, tolkar bilder och skriva texter samt tränar att förmedla information genom att berätta. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för att skaffa information, för att lära sig och för att utvärdera sitt lärande. Elevens kunskaper i det egna modersmålet används som stöd för lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bekanta sig med lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M12)(M13)
- öva sig i att förstå symbolspråk i skolan och närmiljön (M13)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M13)
- öva på att läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M13)
- hitta olika strategier för att förstå skrivet och talat språk (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M13)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M12) - transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M12)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M13)
- öva på att beskriva sitt eget språkbruk (M14)

M13 handleda eleven att utveckla sina språkfärdigheter i olika läroämnen och att studera i skolan viktiga textgenrer och genretypiska drag

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna ges modeller för olika språksituationer som har med skolan och lärandet att göra och de får bekanta sig med texter i olika läroämnen. Eleverna genomför enkla uppgifter i informationssökning med koppling till olika läroämnen, både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna observerar sin omgivning, tolkar bilder och skriva texter samt tränar att förmedla information genom att berätta. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för att skaffa information, för att lära sig och för att utvärdera sitt lärande. Elevens kunskaper i det egna modersmålet används som stöd för lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bekanta sig med lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M12)(M13)
- öva sig i att förstå symbolspråk i skolan och närmiljön (M13)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M13)
- öva på att läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M13)
- hitta olika strategier för att förstå skrivet och talat språk (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M13)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M12) - transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M12)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M13)
- öva på att beskriva sitt eget språkbruk (M14)

M14 handleda eleven att observera sitt eget språkbruk och att utvärdera sitt eget språklärande

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna ges modeller för olika språksituationer som har med skolan och lärandet att göra och de får bekanta sig med texter i olika läroämnen. Eleverna genomför enkla uppgifter i informationssökning med koppling till olika läroämnen, både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna observerar sin omgivning, tolkar bilder och skriva texter samt tränar att förmedla information genom att berätta. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för att skaffa information, för att lära sig och för att utvärdera sitt lärande. Elevens kunskaper i det egna modersmålet används som stöd för lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bekanta sig med lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M12)(M13)
- öva sig i att förstå symbolspråk i skolan och närmiljön (M13)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M13)
- öva på att läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M13)
- hitta olika strategier för att förstå skrivet och talat språk (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M13)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M12) - transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M12)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M13)
- öva på att beskriva sitt eget språkbruk (M14)

Svenska och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

***I årskurserna 1-2** är det speciellt viktigt att eleverna lär sig grundläggande läs- och skrivfärdighet, och att de kommunicerar genom många olika uttryckssätt och lär sig att lära. Undervisningens syfte är att väcka intresse för språk och kommunikation och för att producera och tolka olika slag av texter.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1-2

Lärmiljön ska utgöra en mångsidig text- och språkmiljö. Det ska finnas god tillgång till litteratur och olika slags texter som intresserar eleverna. Eleverna ska självständigt och tillsammans få producera texter som publiceras i klassen och i andra bekanta miljöer. Språket ska undersökas genom lek, till exempel med hjälp av roll-, drama- och teaterlekar. De olika delområdena ska integreras i undervisningen så att eleverna tillägnar sig olika färdigheter i läroämnet samtidigt som de lär sig att gestalta olika företeelser språkligt. Genom att bekanta sig med skolbiblioteks- eller närbiblioteksverksamheten och med olika kulturevenemang för barn utvidgas lärmiljön till områden utanför klassrummet. Den kulturella mångfalden i närmiljön och medierna ska också utnyttjas. Undervisningen ska fokusera på att dela upplevelser och öva färdigheter tillsammans och individuellt, också med hjälp av digitala verktyg. Drama ska integreras i litteraturundervisningen och i andra läroämnen, till exempel musik, gymnastik, omgivningslära.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1-2

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling samt inlärningen av läs- och skrivfärdigheter i samarbete med hemmen. Det är viktigt att identifiera språksvårigheter vad gäller tal, läsning eller

skrivning och att erbjuda stöd så tidigt som möjligt. Läraren ska visa hur man läser och förstår ord, meningar och texter och skriver på olika sätt. Eleven uppmuntras att använda medier på ett mångsidigt och tryggt sätt. Språkligt begåvade elever ska erbjudas mera utmanande uppgifter, material och textmiljöer. Alla elever oavsett kön ska stödjas så att de hittar texter och arbetssätt som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1-2

Bedömningen ska handleda och sporra eleverna. Genom att diskutera med eleverna och genom att ge och ta emot respons styr läraren såväl hela undervisningsgruppen som den enskilda elevens lärande och framsteg. I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att ge en helhetsbild av elevens språkliga utveckling inom alla målområden. Genom den respons som baserar sig på bedömningen ska elevens kommunikativa färdigheter, verbala uttrycksförmåga samt utvecklingen av grundläggande läs- och skrivfärdigheter beaktas. Genom respons som baserar sig på utvärdering av elevens språkliga utveckling ska eleven få information om sina språkliga styrkor och om hur de språkliga och kommunikativa färdigheterna har utvecklats. Eleven ska också få mångsidig feedback om hur hen förstår och använder språket, uttrycker sig, deltar i diskussioner och tolkar och producerar texter. Det är viktigt med uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena. Eleven ska uppmuntras att observera sina egna modersmålskunskaper och vårdnadshavarna ska ges tillräcklig information om hur deras barns språkliga färdigheter, inklusive läs- och skrivfärdigheter, utvecklas.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen inom alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur är följande

- *framsteg i förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt att utveckla ordförrådet*
- *framsteg i läsfärdigheten, textförståelsen och läsintresset*
- *framsteg i förmågan att producera texter, speciellt att skriva för hand och använda tangentbord*
- *framsteg i förmågan att förstå språk och kultur, speciellt då det gäller att reflektera över vardagsspråket och ords betydelser.*

1

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stödja eleven i att stärka sin förmåga att uttrycka sig och fungera i olika kommunikationssituationer

I1 Att kommunicera

Eleverna får öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld, att lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte i olika slag av kommunikationssituationer och för olika syften. De övar sig att kommunicera i grupp i olika textmiljöer. Med hjälp av kommunikationsövningar och drama, roll- och teaterlekar får eleverna möjlighet att gemensamt behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig lyssna och uttrycka sig
- fokusera på grundläggande läs- och skrivfärdighet
- laborera med talat språk och dramatiseringar
- bearbeta och reflektera kring många slag av barnlitteratur
- arbeta med olika typer av medier

M2 stödja eleven i att utveckla sitt språk och sin fantasi, kommunikations- och samarbetsförmåga genom att erbjuda möjlighet för eleven att delta i olika kommunikationssituationer och bli bekant med normerna för dessa

I1 Att kommunicera

Eleverna får öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld, att lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte i olika slag av kommunikationssituationer och för olika syften. De övar sig att kommunicera i grupp i olika textmiljöer. Med hjälp av kommunikationsövningar och drama, roll- och teaterlekar får eleverna möjlighet att gemensamt behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig lyssna och uttrycka sig
- fokusera på grundläggande läs- och skrivfärdighet
- laborera med talat språk och dramatiseringar
- bearbeta och reflektera kring många slag av barnlitteratur
- arbeta med olika typer av medier

M3 stödja elevens lust och vilja att uttrycka sig både verbalt och icke-verbalt och genom drama

I1 Att kommunicera

Eleverna får öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld, att lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte i olika slag av kommunikationssituationer och för olika syften. De övar sig att kommunicera i grupp i olika textmiljöer. Med hjälp av kommunikationsövningar och drama, roll- och teaterlekar får eleverna möjlighet att gemensamt behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig lyssna och uttrycka sig
- fokusera på grundläggande läs- och skrivfärdighet
- laborera med talat språk och dramatiseringar
- bearbeta och reflektera kring många slag av barnlitteratur
- arbeta med olika typer av medier

M4 stödja eleven i att utveckla kommunikativa färdigheter och förståelse för att människor kommunicerar på olika sätt

I1 Att kommunicera

Eleverna får öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld, att lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte i olika slag av kommunikationssituationer och för olika syften. De övar sig att kommunicera i grupp i olika textmiljöer. Med hjälp av kommunikationsövningar och drama, roll- och teaterlekar får eleverna möjlighet att gemensamt behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig lyssna och uttrycka sig
- fokusera på grundläggande läs- och skrivfärdighet
- laborera med talat språk och dramatiseringar
- bearbeta och reflektera kring många slag av barnlitteratur
- arbeta med olika typer av medier

M5 sporra och handleda eleven vid läsinlärningen och ge eleven möjlighet till övning i att använda strategier för läsförståelse samt uppmuntra eleven att iaktta sin egen läsförståelse

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig läsa och övar sig samtidigt i läsförståelse och i att använda grundläggande lässtrategier. Eleverna bekantar sig med sambandet mellan ljud och bokstav och med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild. Eleverna får möjlighet att iaktta och tolka många olika slag av texter i omgivningen och fundera över deras betydelser och strukturer. De arbetar med bland annat bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter. Eleverna bekantar sig även med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats, speciellt i berättande, beskrivande och instruerande texter, och de lär sig förstå berättelsens grundbegrepp såsom huvudperson, plats, tid och händelseförlopp. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen och eleverna övar sig att återge en text med egna ord och reflektera kring texters innehåll, ordval och ords betydelser och vidgar på så sätt sitt ordförråd. Eleverna övar sig i informationssökning genom att göra iakttagelser om sin omgivning, analysera bilder och skrivna texter och berätta för andra om sina iakttagelser.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig läsa
- öva sig i läsförståelse
- använda grundläggande lässtrategier
- bekanta sig med sambandet mellan ljud och bokstav
- bekanta sig med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild
- iaktta och tolka olika slag av texter i omgivningen (t.ex. bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter)
- bekanta sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats
- förstå berättelsens grundbegrepp
- diskutera sina läsupplevelser
- återge en text med egna ord
- reflektera kring texters innehåll och ordval
- öva sig i informationssökning

M6 handleda eleven att analysera texter av många olika slag och att vidga sitt ordförråd i samband med textanalys

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig läsa och övar sig samtidigt i läsförståelse och i att använda grundläggande lässtrategier. Eleverna bekantar sig med sambandet mellan ljud och bokstav och med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild. Eleverna får möjlighet att iaktta och tolka många olika slag av texter i omgivningen och fundera över deras betydelser och strukturer. De arbetar med bland annat bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter. Eleverna bekantar sig även med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats, speciellt i berättande, beskrivande och instruerande texter, och de lär sig förstå berättelsens grundbegrepp såsom huvudperson, plats, tid och händelseförlopp. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen och eleverna övar sig att återge en text med egna ord och reflektera kring

texters innehåll, ordval och ords betydelser och vidgar på så sätt sitt ordförråd. Eleverna övar sig i informationssökning genom att göra iakttagelser om sin omgivning, analysera bilder och skrivna texter och berätta för andra om sina iakttagelser.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig läsa
- öva sig i läsförståelse
- använda grundläggande lässtrategier
- bekanta sig med sambandet mellan ljud och bokstav
- bekanta sig med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild
- iaktta och tolka olika slag av texter i omgivningen (t.ex. bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter)
- bekanta sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats
- förstå berättelsens grundbegrepp
- diskutera sina läsupplevelser
- återge en text med egna ord
- reflektera kring texters innehåll och ordval
- öva sig i informationssökning

M7 handleda eleven i att söka information på många olika sätt

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig läsa och övar sig samtidigt i läsförståelse och i att använda grundläggande lässtrategier. Eleverna bekantar sig med sambandet mellan ljud och bokstav och med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild. Eleverna får möjlighet att iaktta och tolka många olika slag av texter i omgivningen och fundera över deras betydelser och strukturer. De arbetar med bland annat bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter. Eleverna bekantar sig även med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats, speciellt i berättande, beskrivande och instruerande texter, och de lär sig förstå berättelsens grundbegrepp såsom huvudperson, plats, tid och händelseförlopp. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen och eleverna övar sig att återge en text med egna ord och reflektera kring texters innehåll, ordval och ords betydelser och vidgar på så sätt sitt ordförråd. Eleverna övar sig i informationssökning genom att göra iakttagelser om sin omgivning, analysera bilder och skrivna texter och berätta för andra om sina iakttagelser.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig läsa
- öva sig i läsförståelse
- använda grundläggande lässtrategier
- bekanta sig med sambandet mellan ljud och bokstav
- bekanta sig med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild
- iaktta och tolka olika slag av texter i omgivningen (t.ex. bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter)
- bekanta sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats
- förstå berättelsens grundbegrepp
- diskutera sina läsupplevelser
- återge en text med egna ord
- reflektera kring texters innehåll och ordval
- öva sig i informationssökning

M8 sporra eleven att bli intresserad av (barn)litteratur, medietexter och andra texter genom att skapa positiva läsupplevelser och samtidigt väcka intresse och lust att läsa och lära sig samt dela med sig av sina läsupplevelser

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig läsa och övar sig samtidigt i läsförståelse och i att använda grundläggande lässtrategier. Eleverna bekantar sig med sambandet mellan ljud och bokstav och med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild. Eleverna får möjlighet att iaktta och tolka många olika slag av texter i omgivningen och fundera över deras betydelser och strukturer. De arbetar med bland annat bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter. Eleverna bekantar sig även med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats, speciellt i berättande, beskrivande och instruerande texter, och de lär sig förstå berättelsens grundbegrepp såsom huvudperson, plats, tid och händelseförlopp. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen och eleverna övar sig att återge en text med egna ord och reflektera kring texters innehåll, ordval och ords betydelser och vidgar på så sätt sitt ordförråd. Eleverna övar sig i informationssökning genom att göra iakttagelser om sin omgivning, analysera bilder och skrivna texter och berätta för andra om sina iakttagelser.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig läsa
- öva sig i läsförståelse
- använda grundläggande lässtrategier
- bekanta sig med sambandet mellan ljud och bokstav
- bekanta sig med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild
- iaktta och tolka olika slag av texter i omgivningen (t.ex. bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter)
- bekanta sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats
- förstå berättelsens grundbegrepp
- diskutera sina läsupplevelser
- återge en text med egna ord
- reflektera kring texters innehåll och ordval
- öva sig i informationssökning

M9 inspirera eleven att berätta och uttrycka sina åsikteroch beskriva sina upplevelser i tal, bild och skrift

I3 Att producera texter

Eleverna övar sig att producera texter utgående från sina egna tankar, upplevelser och iakttagelser och ur sin fantasi och sina inre bilder, både individuellt och tillsammans. Dessutom bekantar sig eleverna med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser såsom uttryck för tid och plats och berättelsestruktur. De använder sig av dessa strukturer i sina egna texter. Eleverna lär sig att forma och skriva textade gemener och versaler för hand och att använda tangentbord och skriva digitalt, lär sig grundläggande skrivregler såsom mellanrum mellan ord, mening och skiljetecken, användningen av versal i början av en mening och i namn och de övar rättstavning med hjälp av läsning och övningar som utvecklar den fonologiska medvetenheten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera texter både individuellt och tillsammans
- bekanta sig med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser

- forma och skriva textade gemener och versaler för hand
- skriva digitalt
- lära sig grundläggande skrivregler
- öva rättstavning med hjälp av läsning och övningar

M10 erbjuda eleven möjlighet att producera enkla berättelser, beskrivningar och andra texter, även i multimediala miljöer

I3 Att producera texter

Eleverna övar sig att producera texter utgående från sina egna tankar, upplevelser och iakttagelser och ur sin fantasi och sina inre bilder, både individuellt och tillsammans. Dessutom bekantar sig eleverna med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser såsom uttryck för tid och plats och berättelsestruktur. De använder sig av dessa strukturer i sina egna texter. Eleverna lär sig att forma och skriva textade gemener och versaler för hand och att använda tangentbord och skriva digitalt, lär sig grundläggande skrivregler såsom mellanrum mellan ord, mening och skiljetecken, användningen av versal i början av en mening och i namn och de övar rättstavning med hjälp av läsning och övningar som utvecklar den fonologiska medvetenheten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera texter både individuellt och tillsammans
- bekanta sig med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser
- forma och skriva textade gemener och versaler för hand
- skriva digitalt
- lära sig grundläggande skrivregler
- öva rättstavning med hjälp av läsning och övningar

M11 lära eleven att skriva för hand och utveckla skrivförmågan och att använda tangentbord, handleda eleven i att småningom börja planera och strukturera texter samt lära känna de grundläggande färdigheterna i rättstavning och övriga skriftspråkskonventioner

I3 Att producera texter

Eleverna övar sig att producera texter utgående från sina egna tankar, upplevelser och iakttagelser och ur sin fantasi och sina inre bilder, både individuellt och tillsammans. Dessutom bekantar sig eleverna med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser såsom uttryck för tid och plats och berättelsestruktur. De använder sig av dessa strukturer i sina egna texter. Eleverna lär sig att forma och skriva textade gemener och versaler för hand och att använda tangentbord och skriva digitalt, lär sig grundläggande skrivregler såsom mellanrum mellan ord, mening och skiljetecken, användningen av versal i början av en mening och i namn och de övar rättstavning med hjälp av läsning och övningar som utvecklar den fonologiska medvetenheten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera texter både individuellt och tillsammans
- bekanta sig med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser
- forma och skriva textade gemener och versaler för hand
- skriva digitalt
- lära sig grundläggande skrivregler
- öva rättstavning med hjälp av läsning och övningar

M12 sporra eleven att utveckla sin språkliga medvetenhet gällande talat och skrivet språk och sin kunskap om grundläggande språkbegrepp samt handleda eleven i att göra iakttagelser om språk och språkbruk och bli medveten om hur det egna språkbruket påverkar andra

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Elevernas språkliga medvetenhet stärks genom att de laborerar med talat språk och grundläggande språkliga begrepp samt läser och lyssnar till skrivna texter, såsom litteratur och kultur för barn. Eleverna får iaktta det talade språket i dess olika varianter och reflekterar kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen. De läser, lyssnar till, diskuterar och bearbetar många olika slag av texter såsom sagor, berättelser, dikter, serier och annan litteratur i flera olika medier. Tillsammans bekantar sig eleverna med biblioteket och hur det används. Eleverna får även bekanta sig med kulturutbudet för barn i närområdet och med olika kultur- och högtidstraditioner och de arbetar kreativt tillsammans inom olika kulturella uttrycksformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk och grundläggande språkliga begerepp
- läsa och lyssna till skrivna texter
- iaktta det talade språket i dess olika varianter
- reflektera kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen
- läsa, lyssna till, diskutera och bearbeta många olika slag av texter i olika typer av medier
- bekantasig med bibliotekets verksamhet
- bekanta sig med kulturutbudet samt olika kultur- och högtidstraditioner
- arbeta kreativt inom olika kulturella uttrycksformer

M13 uppmuntra eleven att lyssna till och själv läsa litteratur för barn, att hitta intressant läsning och utveckla sitt läsintresse och använda sig av bibliotek

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Elevernas språkliga medvetenhet stärks genom att de laborerar med talat språk och grundläggande språkliga begrepp samt läser och lyssnar till skrivna texter, såsom litteratur och kultur för barn. Eleverna får iaktta det talade språket i dess olika varianter och reflekterar kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen. De läser, lyssnar till, diskuterar och bearbetar många olika slag av texter såsom sagor, berättelser, dikter, serier och annan litteratur i flera olika medier. Tillsammans bekantar sig eleverna med biblioteket och hur det används. Eleverna får även bekanta sig med kulturutbudet för barn i närområdet och med olika kultur- och högtidstraditioner och de arbetar kreativt tillsammans inom olika kulturella uttrycksformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk och grundläggande språkliga begerepp
- läsa och lyssna till skrivna texter
- iaktta det talade språket i dess olika varianter
- reflektera kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen
- läsa, lyssna till, diskutera och bearbeta många olika slag av texter i olika typer av medier
- bekantasig med bibliotekets verksamhet
- bekanta sig med kulturutbudet samt olika kultur- och högtidstraditioner
- arbeta kreativt inom olika kulturella uttrycksformer

M14 handleda eleven att uppskatta sin egen och andras kultur och språk samt kulturell mångfald, ge eleven möjlighet att bekanta sig med olika former av barnkultur och sporra eleven att producera kultur tillsammans med andra

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Elevernas språkliga medvetenhet stärks genom att de laborerar med talat språk och grundläggande språkliga begrepp samt läser och lyssnar till skrivna texter, såsom litteratur och kultur för barn. Eleverna får iaktta det talade språket i dess olika varianter och reflekterar kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen. De läser, lyssnar till, diskuterar och bearbetar många olika slag av texter såsom sagor, berättelser, dikter, serier och annan litteratur i flera olika medier. Tillsammans bekantar sig eleverna med biblioteket och hur det används. Eleverna får även bekanta sig med kulturutbudet för barn i närområdet och med olika kultur- och högtidstraditioner och de arbetar kreativt tillsammans inom olika kulturella uttrycksformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk och grundläggande språkliga begerepp
- läsa och lyssna till skrivna texter
- iaktta det talade språket i dess olika varianter
- reflektera kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen
- läsa, lyssna till, diskutera och bearbeta många olika slag av texter i olika typer av medier
- bekantasig med bibliotekets verksamhet
- bekanta sig med kulturutbudet samt olika kultur- och högtidstraditioner
- arbeta kreativt inom olika kulturella uttrycksformer

2

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stödja eleven i att stärka sin förmåga att uttrycka sig och fungera i olika kommunikationssituationer

I1 Att kommunicera

Eleverna får öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld, att lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte i olika slag av kommunikationssituationer och för olika syften. De övar sig att kommunicera i grupp i olika textmiljöer. Med hjälp av kommunikationsövningar och drama, roll- och teaterlekar får eleverna möjlighet att gemensamt behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att verbalt gestalta och benämna omvärlden
- lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte
- kommunicera i olika situationer och för olika syften
- behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel genom drama- roll- och teaterlekar

M2 stödja eleven i att utveckla sitt språk och sin fantasi, kommunikations- och samarbetsförmåga genom att erbjuda möjlighet för eleven att delta i olika kommunikationssituationer och bli bekant med normerna för dessa

I1 Att kommunicera

Eleverna får öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld, att lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte i olika slag av kommunikationssituationer och för olika syften. De övar sig att kommunicera i grupp i olika textmiljöer. Med hjälp av kommunikationsövningar och drama, roll- och teaterlekar får eleverna möjlighet att gemensamt behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att verbalt gestalta och benämna omvärlden
- lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte
- kommunicera i olika situationer och för olika syften
- behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel genom drama- roll- och teaterlekar

M3 stödja elevens lust och vilja att uttrycka sig både verbalt och icke-verbalt och genom drama

I1 Att kommunicera

Eleverna får öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld, att lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte i olika slag av kommunikationssituationer och för olika syften. De övar sig att kommunicera i grupp i olika textmiljöer. Med hjälp av kommunikationsövningar och drama, roll- och teaterlekar får eleverna möjlighet att gemensamt behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att verbalt gestalta och benämna omvärlden
- lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte
- kommunicera i olika situationer och för olika syften
- behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel genom drama- roll- och teaterlekar

M4 stödja eleven i att utveckla kommunikativa färdigheter och förståelse för att människor kommunicerar på olika sätt

I1 Att kommunicera

Eleverna får öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld, att lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte i olika slag av kommunikationssituationer och för olika syften. De övar sig att kommunicera i grupp i olika textmiljöer. Med hjälp av kommunikationsövningar och drama, roll- och teaterlekar får eleverna möjlighet att gemensamt behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att verbalt gestalta och benämna omvärlden
- lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte
- kommunicera i olika situationer och för olika syften
- behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel genom drama- roll- och teaterlekar

M5 sporra och handleda eleven vid läsinlärningen och ge eleven möjlighet till övning i att använda strategier för läsförståelse samt uppmuntra eleven att iaktta sin egen läsförståelse

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig läsa och övar sig samtidigt i läsförståelse och i att använda grundläggande lässtrategier. Eleverna bekantar sig med sambandet mellan ljud och bokstav och med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild. Eleverna får möjlighet att iaktta och tolka många olika slag av texter i omgivningen och fundera över deras betydelser och strukturer. De arbetar med bland annat bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter. Eleverna bekantar sig även med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats, speciellt i berättande, beskrivande och instruerande texter, och de lär sig förstå berättelsens grundbegrepp såsom huvudperson, plats, tid och händelseförlopp. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen och eleverna övar sig att återge en text med egna ord och reflektera kring texters innehåll, ordval och ords betydelser och vidgar på så sätt sitt ordförråd. Eleverna övar sig i informationssökning genom att göra iakttagelser om sin omgivning, analysera bilder och skrivna texter och berätta för andra om sina iakttagelser.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig läsa
- öva sig i läsförståelse
- använda grundläggande lässtrategier
- bekanta sig med sambandet mellan ljud och bokstav
- bekanta sig med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild
- iaktta och tolka olika slag av texter i omgivningen (t.ex. bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter)
- bekanta sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats
- förstå berättelsens grundbegrepp
- diskutera sina läsupplevelser
- återge en text med egna ord
- reflektera kring texters innehåll och ordval
- öva sig i informationssökning

M6 handleda eleven att analysera texter av många olika slag och att vidga sitt ordförråd i samband med textanalys

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig läsa och övar sig samtidigt i läsförståelse och i att använda grundläggande lässtrategier. Eleverna bekantar sig med sambandet mellan ljud och bokstav och med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild. Eleverna får möjlighet att iaktta och tolka många olika slag av texter i omgivningen och fundera över deras betydelser och strukturer. De arbetar med bland annat bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter. Eleverna bekantar sig även med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats, speciellt i berättande, beskrivande och instruerande texter, och de lär sig förstå berättelsens grundbegrepp såsom huvudperson, plats, tid och händelseförlopp. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen och eleverna övar sig att återge en text med egna ord och reflektera kring

texters innehåll, ordval och ords betydelser och vidgar på så sätt sitt ordförråd. Eleverna övar sig i informationssökning genom att göra iakttagelser om sin omgivning, analysera bilder och skrivna texter och berätta för andra om sina iakttagelser.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig läsa
- öva sig i läsförståelse
- använda grundläggande lässtrategier
- bekanta sig med sambandet mellan ljud och bokstav
- bekanta sig med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild
- iaktta och tolka olika slag av texter i omgivningen (t.ex. bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter)
- bekanta sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats
- förstå berättelsens grundbegrepp
- diskutera sina läsupplevelser
- återge en text med egna ord
- reflektera kring texters innehåll och ordval
- öva sig i informationssökning

M7 handleda eleven i att söka information på många olika sätt

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig läsa och övar sig samtidigt i läsförståelse och i att använda grundläggande lässtrategier. Eleverna bekantar sig med sambandet mellan ljud och bokstav och med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild. Eleverna får möjlighet att iaktta och tolka många olika slag av texter i omgivningen och fundera över deras betydelser och strukturer. De arbetar med bland annat bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter. Eleverna bekantar sig även med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats, speciellt i berättande, beskrivande och instruerande texter, och de lär sig förstå berättelsens grundbegrepp såsom huvudperson, plats, tid och händelseförlopp. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen och eleverna övar sig att återge en text med egna ord och reflektera kring texters innehåll, ordval och ords betydelser och vidgar på så sätt sitt ordförråd. Eleverna övar sig i informationssökning genom att göra iakttagelser om sin omgivning, analysera bilder och skrivna texter och berätta för andra om sina iakttagelser.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig läsa
- öva sig i läsförståelse
- använda grundläggande lässtrategier
- bekanta sig med sambandet mellan ljud och bokstav
- bekanta sig med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild
- iaktta och tolka olika slag av texter i omgivningen (t.ex. bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter)
- bekanta sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats
- förstå berättelsens grundbegrepp
- diskutera sina läsupplevelser
- återge en text med egna ord
- reflektera kring texters innehåll och ordval
- öva sig i informationssökning

M8 sporra eleven att bli intresserad av (barn)litteratur, medietexter och andra texter genom att skapa positiva läsupplevelser och samtidigt väcka intresse och lust att läsa och lära sig samt dela med sig av sina läsupplevelser

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig läsa och övar sig samtidigt i läsförståelse och i att använda grundläggande lässtrategier. Eleverna bekantar sig med sambandet mellan ljud och bokstav och med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild. Eleverna får möjlighet att iaktta och tolka många olika slag av texter i omgivningen och fundera över deras betydelser och strukturer. De arbetar med bland annat bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter. Eleverna bekantar sig även med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats, speciellt i berättande, beskrivande och instruerande texter, och de lär sig förstå berättelsens grundbegrepp såsom huvudperson, plats, tid och händelseförlopp. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen och eleverna övar sig att återge en text med egna ord och reflektera kring texters innehåll, ordval och ords betydelser och vidgar på så sätt sitt ordförråd. Eleverna övar sig i informationssökning genom att göra iakttagelser om sin omgivning, analysera bilder och skrivna texter och berätta för andra om sina iakttagelser.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig läsa
- öva sig i läsförståelse
- använda grundläggande lässtrategier
- bekanta sig med sambandet mellan ljud och bokstav
- bekanta sig med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild
- iaktta och tolka olika slag av texter i omgivningen (t.ex. bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter)
- bekanta sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats
- förstå berättelsens grundbegrepp
- diskutera sina läsupplevelser
- återge en text med egna ord
- reflektera kring texters innehåll och ordval
- öva sig i informationssökning

M9 inspirera eleven att berätta och uttrycka sina åsikteroch beskriva sina upplevelser i tal, bild och skrift

I3 Att producera texter

Eleverna övar sig att producera texter utgående från sina egna tankar, upplevelser och iakttagelser och ur sin fantasi och sina inre bilder, både individuellt och tillsammans. Dessutom bekantar sig eleverna med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser såsom uttryck för tid och plats och berättelsestruktur. De använder sig av dessa strukturer i sina egna texter. Eleverna lär sig att forma och skriva textade gemener och versaler för hand och att använda tangentbord och skriva digitalt, lär sig grundläggande skrivregler såsom mellanrum mellan ord, mening och skiljetecken, användningen av versal i början av en mening och i namn och de övar rättstavning med hjälp av läsning och övningar som utvecklar den fonologiska medvetenheten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera texter både individuellt och tillsammans
- bekanta sig med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser

- forma och skriva textade gemener och versaler för hand
- skriva digitalt
- lära sig grundläggande skrivregler
- öva rättstavning med hjälp av läsning och övningar

M10 erbjuda eleven möjlighet att producera enkla berättelser, beskrivningar och andra texter, även i multimediala miljöer

I3 Att producera texter

Eleverna övar sig att producera texter utgående från sina egna tankar, upplevelser och iakttagelser och ur sin fantasi och sina inre bilder, både individuellt och tillsammans. Dessutom bekantar sig eleverna med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser såsom uttryck för tid och plats och berättelsestruktur. De använder sig av dessa strukturer i sina egna texter. Eleverna lär sig att forma och skriva textade gemener och versaler för hand och att använda tangentbord och skriva digitalt, lär sig grundläggande skrivregler såsom mellanrum mellan ord, mening och skiljetecken, användningen av versal i början av en mening och i namn och de övar rättstavning med hjälp av läsning och övningar som utvecklar den fonologiska medvetenheten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera texter både individuellt och tillsammans
- bekanta sig med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser
- forma och skriva textade gemener och versaler för hand
- skriva digitalt
- lära sig grundläggande skrivregler
- öva rättstavning med hjälp av läsning och övningar

M11 lära eleven att skriva för hand och utveckla skrivförmågan och att använda tangentbord, handleda eleven i att småningom börja planera och strukturera texter samt lära känna de grundläggande färdigheterna i rättstavning och övriga skriftspråkskonventioner

I3 Att producera texter

Eleverna övar sig att producera texter utgående från sina egna tankar, upplevelser och iakttagelser och ur sin fantasi och sina inre bilder, både individuellt och tillsammans. Dessutom bekantar sig eleverna med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser såsom uttryck för tid och plats och berättelsestruktur. De använder sig av dessa strukturer i sina egna texter. Eleverna lär sig att forma och skriva textade gemener och versaler för hand och att använda tangentbord och skriva digitalt, lär sig grundläggande skrivregler såsom mellanrum mellan ord, mening och skiljetecken, användningen av versal i början av en mening och i namn och de övar rättstavning med hjälp av läsning och övningar som utvecklar den fonologiska medvetenheten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera texter både individuellt och tillsammans
- bekanta sig med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser
- forma och skriva textade gemener och versaler för hand
- skriva digitalt
- lära sig grundläggande skrivregler
- öva rättstavning med hjälp av läsning och övningar

M12 sporra eleven att utveckla sin språkliga medvetenhet gällande talat och skrivet språk och sin kunskap om grundläggande språkbegrepp samt handleda eleven i att göra iakttagelser om språk och språkbruk och bli medveten om hur det egna språkbruket påverkar andra

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Elevernas språkliga medvetenhet stärks genom att de laborerar med talat språk och grundläggande språkliga begrepp samt läser och lyssnar till skrivna texter, såsom litteratur och kultur för barn. Eleverna får iaktta det talade språket i dess olika varianter och reflekterar kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen. De läser, lyssnar till, diskuterar och bearbetar många olika slag av texter såsom sagor, berättelser, dikter, serier och annan litteratur i flera olika medier. Tillsammans bekantar sig eleverna med biblioteket och hur det används. Eleverna får även bekanta sig med kulturutbudet för barn i närområdet och med olika kultur- och högtidstraditioner och de arbetar kreativt tillsammans inom olika kulturella uttrycksformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk och grundläggande språkliga begrepp
- läsa och lyssna till skrivna texter
- iaktta det talade språket i dess olika varianter
- reflektera kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen
- läsa, lyssna till, diskutera och bearbeta många olika slag av texter i olika typer av medier
- bekanta sig med bibliotekets verksamhet
- bekanta sig med kulturutbudet samt olika kultur- och högtidstraditioner
- arbeta kreativt inom olika kulturella uttrycksformer

M13 uppmuntra eleven att lyssna till och själv läsa litteratur för barn, att hitta intressant läsning och utveckla sitt läsintresse och använda sig av bibliotek

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Elevernas språkliga medvetenhet stärks genom att de laborerar med talat språk och grundläggande språkliga begrepp samt läser och lyssnar till skrivna texter, såsom litteratur och kultur för barn. Eleverna får iaktta det talade språket i dess olika varianter och reflekterar kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen. De läser, lyssnar till, diskuterar och bearbetar många olika slag av texter såsom sagor, berättelser, dikter, serier och annan litteratur i flera olika medier. Tillsammans bekantar sig eleverna med biblioteket och hur det används. Eleverna får även bekanta sig med kulturutbudet för barn i närområdet och med olika kultur- och högtidstraditioner och de arbetar kreativt tillsammans inom olika kulturella uttrycksformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk och grundläggande språkliga begrepp
- läsa och lyssna till skrivna texter
- iaktta det talade språket i dess olika varianter
- reflektera kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen
- läsa, lyssna till, diskutera och bearbeta många olika slag av texter i olika typer av medier
- bekanta sig med bibliotekets verksamhet
- bekanta sig med kulturutbudet samt olika kultur- och högtidstraditioner
- arbeta kreativt inom olika kulturella uttrycksformer

M14 handleda eleven att uppskatta sin egen och andras kultur och språk samt kulturell mångfald, ge eleven möjlighet att bekanta sig med olika former av barnkultur och sporra eleven att producera kultur tillsammans med andra

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Elevernas språkliga medvetenhet stärks genom att de laborerar med talat språk och grundläggande språkliga begrepp samt läser och lyssnar till skrivna texter, såsom litteratur och kultur för barn. Eleverna får iaktta det talade språket i dess olika varianter och reflekterar kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen. De läser, lyssnar till, diskuterar och bearbetar många olika slag av texter såsom sagor, berättelser, dikter, serier och annan litteratur i flera olika medier. Tillsammans bekantar sig eleverna med biblioteket och hur det används. Eleverna får även bekanta sig med kulturutbudet för barn i närområdet och med olika kultur- och högtidstraditioner och de arbetar kreativt tillsammans inom olika kulturella uttrycksformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk och grundläggande språkliga begrepp
- läsa och lyssna till skrivna texter
- iaktta det talade språket i dess olika varianter
- reflektera kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen
- läsa, lyssna till, diskutera och bearbeta många olika slag av texter i olika typer av medier
- bekanta sig med bibliotekets verksamhet
- bekanta sig med kulturutbudet samt olika kultur- och högtidstraditioner
- arbeta kreativt inom olika kulturella uttrycksformer

Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppers verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2 *kan eleverna i musikundervisningen tillsammans upptäcka och uppleva hur var och en är unik i musiken och hur musikalisk aktivitet i bästa fall skapar glädje och en känsla av samhörighet. Musikundervisningen ska stödja den kinestetiska och auditiva uppfattningsförmågan, en sund röstanvändning och utveckla en positiv relation till musik. Eleverna lär sig musikbegrepp och uttryckssätt när man sjunger, spelar, komponerar, rör sig och lyssnar till musik och diskuterar om det. Elevernas kreativa musikaliska tänkande samt estetiska och musikaliska förståelse främjas när de ges möjlighet att planera och genomföra olika ljudhelheter*

och använda sin fantasi och påhittighet på egen hand eller tillsammans med andra. Musikalisk verksamhet ska vara en naturlig del av de ämnesövergripande studierna i skolans vardag och fest.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 1–2

Målet är att skapa pedagogiskt mångsidiga och flexibla studiehelheter i musik, som möjliggör olika arbetssätt, socialt sampel, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaktiviteter i musikundervisningen. Glädje i lärandet, en atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleverna att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleverna ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. I undervisningen utnyttjar man de möjligheter som konst- och kulturinstitutioner och andra samarbetspartner erbjuder.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 1–2

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, förutsättningar och intressen. Utgående från dem fattas beslut om bland annat arbetssätt, användningen av olika instrument och gruppindelning, så att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärande och delaktighet och stärker elevens självkänsla, samarbets- och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 1–2

Bedömningen av elevernas lärande i musik ska handleda och sporra eleverna. Eleverna ska ges respons och möjligheter att utvärdera sin egen och gruppens aktivitet, så att responsen uppmuntrar dem att försöka och att träna sina färdigheter. I bedömningen ska särskild vikt fästas vid hur den musikaliska samarbetsförmågan och färdigheterna i musicerande utvecklats. Elevernas lärande ska bedömas med mångsidiga metoder.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i musik är följande

- *framsteg i musikalisk samarbetsförmåga, i synnerhet att musicera i grupp*
- *framsteg i förmågan att uppfatta grundläggande musikaliska begrepp i musikalisk aktivitet.*

1

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att musicera i grupp och utveckla en positiv självbild

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele.

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M2 handleda eleven att använda sin röst naturligt samt att sjunga och spela i grupp

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele.

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M3 uppmuntra eleven att uppleva och uppfatta ljudmiljöer, ljud, musik och musikbegrepp genom att röra sig och lyssna

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele.

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge

- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M4 ge utrymme för elevernas egna musikaliska idéer och improvisationer samt handleda dem att planera och skapa mindre kompositioner eller andra helheter genom att använda ljud, rörelser, bilder, teknologi eller andra uttryckssätt

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda

- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele.

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer

- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M5 inspirera eleven att utforska det musikaliska kulturarvet genom att leka, sjunga och röra sig till musik samt att njuta av musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele.

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M6 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele.

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls

- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M7 handleda eleven i att agera ansvarsfullt i samband med musicerande

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele.

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M8 ge eleven erfarenhet av att ställa upp mål och förstå betydelsen av gemensam övning för att lära sig musik

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele.

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

2

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att musicera i grupp och utveckla en positiv självbild

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innhåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M2 handleda eleven att använda sin röst naturligt samt att sjunga och spela i grupp

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innhåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M3 uppmuntra eleven att uppleva och uppfatta ljudmiljöer, ljud, musik och musikbegrepp genom att röra sig och lyssna

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge

- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innhåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M4 ge utrymme för elevernas egna musikaliska idéer och improvisationer samt handleda dem att planera och skapa mindre kompositioner eller andra helheter genom att använda ljud, rörelser, bilder, teknologi eller andra uttryckssätt

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer

- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innhåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor

- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M5 inspirera eleven att utforska det musikaliska kulturarvet genom att leka, sjunga och röra sig till musik samt att njuta av musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor

- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innhåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M6 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te

- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innhåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M7 handleda eleven i att agera ansvarsfullt i samband med musicerande

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innhåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer

- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

M8 ge eleven erfarenhet av att ställa upp mål och förstå betydelsen av gemensam övning för att lära sig musik

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- lära sig hantera rytminstrument t.ex. trumma, tamburin, maracas, block, claves, rytmägg, klanginstrument ss. triangel, xylofon, klockspel och stränginstrument t.ex. kantele

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundpuls
- melodirytm
- rytmstavelser: ta, ta-te
- de vanligaste notvärdena och motsvarande pauser
- tempoväxlingar: snabb/långsam
- dynamik: svagt (piano), starkt (forte), svagare (diminuendo) och starkare (crescendo)
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll
- form: vers, refräng

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lyssnande: aktivt (måla till musik) och passivt
- musiksagor
- musikframträdanden, egna och andras
- musikens inverkan: avslappnande, stimulerande
- egna iakttagelser och reflektioner

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Lokal precisering:

Centralt innhåll

- sånger och lekar anknutna till temaområden och olika kulturer
- sånger anknutna till högtider,årstider och skolans verksamhetskultur
- klassiska barnvisor
- psalmer
- ramsor och rörelsesånger
- improvisation till musik

Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkännedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

***I årskurserna 1–2** har religionsundervisningen som uppdrag att handleda eleverna att lära känna och uppskatta sin egen religiösa och konfessionella bakgrund och att möta mångfalden av religioner och livsåskådningar i den egna klassen, skolan och närmiljön med respekt. För detta*

ska undervisningen ge grundläggande kunskaper, färdigheter och tankeverktyg. Eleverna ska uppmuntras att identifiera och uttrycka sina känslor och åsikter och öva sig att identifiera andras känslor och respektera andras åsikter. Eleverna ska uppmuntras att undra, fråga och att delta i diskussioner. Eleverna ska vägledas att handla ansvarsfullt och rättvist.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 1–2

I den grundläggande utbildningens lärokurs ingår enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning religion eller livsåskådningskunskap. Enligt 13 § i samma lag ska undervisningen i religion genomföras enligt olika lärokurser i enlighet med elevernas religionssamfund. För att garantera enhetlighet i läroämnet är målen och det centrala innehållet gemensamma för alla lärokurser.

I beskrivningarna av lärokurserna för de olika religionerna preciseras det gemensamma innehållet utgående från respektive religions särdrag. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna och de preciserade beskrivningarna av lärokurserna i de olika religionerna.

-

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 1–2

I undervisningen ska man sträva efter att skapa ett lugnt, öppet och förtroligt samtalsklimat. Det är viktigt att varje elev får berätta om sina iakttagelser och erfarenheter. Eleverna uppmuntras att lära sig genom samspel, att diskutera och att motivera sina åsikter samt att acceptera olikheter. Det är viktigt att i undervisningen utgå från eleven och respektera elevens upplevelsevärld, i synnerhet när man tar upp etiska frågor. Kreativa, konkreta och upplevelsebaserade metoder, projekt och diskussioner stödjer den holistiska synen på eleven som en social och aktiv person som lär sig genom alla sinnen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna. I undervisningen används digitala verktyg på ett mångsidigt och interaktivt sätt. Berättelser, musik, bildkonst, lek, drama samt gäster och studiebesök används för att ge variation i arbetet och glädje i lärandet.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 1–2

Undervisningen i de olika lärokurserna i religion ska ta hänsyn till elevernas olika behov och bakgrund, såsom språkkunskap och kulturell bakgrund. Centrala begrepp diskuteras och förklaras så att alla elever har möjlighet att förstå dem. Arbetssätten anpassas till barnens ålder. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet och eleven handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömningen av elevens lärande i religion i årskurs 1–2

Bedömningen av lärande ska vara handledande och uppmuntrande. Mångsidig respons ges i samband med arbetet och gemensamma diskussioner. Responsen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och uppmuntra dem att uttrycka sina tankar. Eleverna ska i undervisningen ges utrymme och uppmuntras att ifrågasätta och ställa frågor samt att motivera sina åsikter och lyssna på andras synpunkter. Mångsidiga arbetssätt ger eleverna möjligheter att visa och själva ge akt på sina framsteg och kunskaper.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i religion är följande

- *framsteg i att känna igen och namnge fenomen som rör livsåskådning i sin närmiljö*
- *framsteg i förmågan att arbeta i grupp*
- *framsteg i förmågan att uttrycka tankar och lyssna på andra.*

Evangelisk-luthersk tro

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2 *har religionsundervisningen som uppdrag att handleda eleverna att lära känna och uppskatta sin egen religiösa och konfessionella bakgrund och att möta mångfalden av religioner och livsåskådningar i den egna klassen, skolan och närmiljön med respekt. För detta ska undervisningen ge grundläggande kunskaper, färdigheter och tankeverktyg. Eleverna ska uppmuntras att identifiera och uttrycka sina känslor och åsikter och öva sig att identifiera andras känslor och respektera andras åsikter. Eleverna ska uppmuntras att undra, fråga och att delta i diskussioner. Eleverna ska vägledas att handla ansvarsfullt och rättvist.*

De olika lärokurserna i religion i årskurs 1–2

I den grundläggande utbildningens lärokurs ingår enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning religion eller livsåskådningskunskap. Enligt 13 § i samma lag ska undervisningen i religion genomföras enligt olika lärokurser i enlighet med elevernas religionssamfund. För att garantera enhetlighet i läroämnet är målen och det centrala innehållet gemensamma för alla lärokurser.

I beskrivningarna av lärokurserna för de olika religionerna preciseras det gemensamma innehållet utgående från respektive religions särdrag. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna och de preciserade beskrivningarna av lärokurserna i de olika religionerna.

Oppilaan oppimisen arviointi

1

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 väcka elevens intresse för religionsundervisningen och handleda eleven att förstå sin egen familjs religiösa och konfessionella bakgrund

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den kristna gudsbilden
- skapelsen
- Jesu födelse och barndom
- berättelser, traditioner och seder
- kyrkoårets högtider: advent, jul, påsk
- psalmer och sånger

I2 Religionernas värld

Man bekantar sig med religioner som förekommer i skolan och närmiljön, deras centrala högtider och seder. Också kristendomens mångfald och irreligiositet behandlas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vi tror olika

I3 Ett gott liv

I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag och min familj
- jag och mina vänner
- jag och naturen
- samvetet
- tack och förlåt
- respekt för livet
- trygghet och rädsla
- liv och död

M2 vägleda eleven att få insikt i centrala begrepp, berättelser och symboler i religionen i fråga

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den kristna gudsbilden
- skapelsen
- Jesu födelse och barndom
- berättelser, traditioner och seder
- kyrkoårets högtider: advent, jul, påsk

- psalmer och sånger

M3 handleda eleven att utforska det religiösa året, religiösa högtider och seder

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den kristna gudsbilden
- skapelsen
- Jesu födelse och barndom
- berättelser, traditioner och seder
- kyrkoårets högtider: advent, jul, påsk
- psalmer och sånger

M4 sporra eleven att lära känna seder och högtider i religioner och livsåskådningar som förekommer i klassen, skolan och närmiljön

I2 Religionernas värld

Man bekantar sig med religioner som förekommer i skolan och närmiljön, deras centrala högtider och seder. Också kristendomens mångfald och irreligiositet behandlas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vi tror olika

M5 uppmuntra eleven att identifiera och uttrycka sina tankar och känslor

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den kristna gudsbilden
- skapelsen
- Jesu födelse och barndom
- berättelser, traditioner och seder
- kyrkoårets högtider: advent, jul, påsk
- psalmer och sånger

I3 Ett gott liv

I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag och min familj
- jag och mina vänner
- jag och naturen
- samvetet
- tack och förlåt
- respekt för livet
- trygghet och rädsla
- liv och död

M6 vägleda eleven att handla rättvist, leva sig in i andras situation och att respektera andras tankar och övertygelser samt mänskliga rättigheter

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den kristna gudsbilden
- skapelsen
- Jesu födelse och barndom
- berättelser, traditioner och seder
- kyrkoårets högtider: advent, jul, påsk
- psalmer och sånger

I2 Religionernas värld

Man bekantar sig med religioner som förekommer i skolan och närmiljön, deras centrala högtider och seder. Också kristendomens mångfald och irreligiositet behandlas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vi tror olika

I3 Ett gott liv

I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag och min familj
- jag och mina vänner
- jag och naturen
- samvetet
- tack och förlåt
- respekt för livet
- trygghet och rädsla
- liv och död

M8 ge eleven möjligheter att öva sig att framföra och motivera sina åsikter samt att lyssna på och förstå olika åsikter

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den kristna gudsbilden
- skapelsen
- Jesu födelse och barndom
- berättelser, traditioner och seder
- kyrkoårets högtider: advent, jul, påsk

- psalmer och sånger

I3 Ett gott liv

I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag och min familj
- jag och mina vänner
- jag och naturen
- samvetet
- tack och förlåt
- respekt för livet
- trygghet och rädsla
- liv och död

2

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 väcka elevens intresse för religionsundervisningen och handleda eleven att förstå sin egen familjs religiösa och konfessionella bakgrund

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Jesu liv och undervisning
- den gyllene regeln
- kyrkan och hemförsamlingen
- kyrkobyggnaden
- kristna symboler
- kyrkoårets högtider

I2 Religionernas värld

Man bekantar sig med religioner som förekommer i skolan och närmiljön, deras centrala högtider och seder. Också kristendomens mångfald och irreligiositet behandlas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kristna kyrkor och samfund
- andra religioner i världen

I3 Ett gott liv

I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vänskap och respekt
- empati
- handlingar och konsekvenser

M2 vägleda eleven att få insikt i centrala begrepp, berättelser och symboler i religionen i fråga

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Jesu liv och undervisning
- den gyllene regeln
- kyrkan och hemförsamlingen
- kyrkobyggnaden
- kristna symboler
- kyrkoårets högtider

M3 handleda eleven att utforska det religiösa året, religiösa högtider och seder

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Jesu liv och undervisning
- den gyllene regeln
- kyrkan och hemförsamlingen
- kyrkobyggnaden
- kristna symboler
- kyrkoårets högtider

M4 sporra eleven att lära känna seder och högtider i religioner och livsåskådningar som förekommer i klassen, skolan och närmiljön

I2 Religionernas värld

Man bekantar sig med religioner som förekommer i skolan och närmiljön, deras centrala högtider och seder. Också kristendomens mångfald och irreligiositet behandlas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kristna kyrkor och samfund
- andra religioner i världen

M5 uppmuntra eleven att identifiera och uttrycka sina tankar och känslor

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Jesu liv och undervisning
- den gyllene regeln

- kyrkan och hemförsamlingen
- kyrkobyggnaden
- kristna symboler
- kyrkoårets högtider

I3 Ett gott liv

I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vänskap och respekt
- empati
- handlingar och konsekvenser

M6 vägleda eleven att handla rättvist, leva sig in i andras situation och att respektera andras tankar och övertygelser samt mänskliga rättigheter

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Jesu liv och undervisning
- den gyllene regeln
- kyrkan och hemförsamlingen
- kyrkobyggnaden
- kristna symboler
- kyrkoårets högtider

I2 Religionernas värld

Man bekantar sig med religioner som förekommer i skolan och närmiljön, deras centrala högtider och seder. Också kristendomens mångfald och irreligiositet behandlas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kristna kyrkor och samfund
- andra religioner i världen

I3 Ett gott liv

I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vänskap och respekt
- empati
- handlingar och konsekvenser

M7 handleda eleven att tänka etiskt och att inse vad det innebär att ta ansvar för sig själv, sin grupp, miljön och naturen

I3 Ett gott liv

I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vänskap och respekt
- empati
- handlingar och konsekvenser

M8 ge eleven möjligheter att öva sig att framföra och motivera sina åsikter samt att lyssna på och förstå olika åsikter

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Jesu liv och undervisning
- den gyllene regeln
- kyrkan och hemförsamlingen
- kyrkobyggnaden
- kristna symboler
- kyrkoårets högtider

I3 Ett gott liv

I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vänskap och respekt
- empati
- handlingar och konsekvenser

Främmande språk

Engelska, A-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera muntligt med elever och grupper också på olika håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan i en internationell värld.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i engelska i årskurs 1–2

Studierna i det första främmande språket eller det andra inhemska språket inleds oftast i årskurs 3. Undervisningen i A-lärokursen kan dock påbörjas redan före årskurs 3. I det fallet följs grunderna för läroplanen för A-lärokursen med hänsyn till elevernas ålder.

Redan innan undervisningen i A-lärokursen inleds kan eleverna preliminärt stifta bekantskap med olika språk, till exempel engelska, samiska eller annat främmande språk. Sådan verksamhet kallas för språkdusch. Eleverna lär sig grunderna i språket eller språken samtidigt som de sjunger, leker, spelar och rör på sig. Innehållet väljs tillsammans med eleverna utifrån elevernas intressen. Undervisningen kan genomföras i samband med andra lektioner, som en del av den helhetsskapande undervisningen och de mångvetenskapliga lärområdena eller under särskilda lektioner eller undervisningspass. Språkdusch kan också ordnas i högre årskurser.

Omgivningslära

Läroämnets uppdrag

I läroämnet omgivningslära integreras ämnesområdena biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen ska omfatta perspektivet för hållbar utveckling. I omgivningslära förenas såväl naturvetenskapliga som humanvetenskapliga perspektiv. I omgivningsläran ska eleverna ses som en del av den omgivning de lever i. Utgångspunkten är respekt för naturen och ett människovärdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna.

Undervisningen ska stödja eleven att utveckla sitt förhållande till miljön och sin världsbild samt att växa som människa. Målet för undervisningen i omgivningslära är att eleverna lär känna och förstå naturen och den byggda miljön, fenomen som förekommer i dem, sig själva och andra människor samt betydelsen av hälsa och välbefinnande. Omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär förutsätter att eleverna lär sig att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika situationer. Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och eleverna ska utveckla kritiskt tänkande. De ekologiska, kulturella, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling ska beaktas i undervisningen i omgivningslära. Det centrala målet för omgivningsläran är att handleda eleverna att förstå hur människans val påverkar livet och miljön i dag och i framtiden.

Omgivningsläran ska lägga grund för kunskaper inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Målet är att förstå deras betydelse för miljön, tekniken, det vardagliga livet, människan och mänsklig verksamhet. Inom biologi är det centralt att eleverna lär känna och förstå naturmiljön, människan, livet och dess utveckling samt villkoren för liv på jorden. Inom geografi är det viktigt att eleverna undersöker deras egen närmiljö och förstår olika områden i världen, fenomen som förekommer i dem och hur livet ser ut för de människor som bor i områdena. Inom fysik är det viktigt att stödja eleverna att förstå naturens grundstrukturer och fenomen och att förklara dessa fenomen även med hjälp av information baserad på egna undersökningar. Inom kemi är det centralt att iaktta olika ämnen i vår omgivning. Man ska undersöka, beskriva och förklara ämnenas egenskaper, deras sammansättning samt omvandlingar som de genomgår. Inom hälsokunskap är det viktigt att eleverna lär sig att förstå de faktorer som stödjer och skyddar hälsan i vår omgivning och i mänsklig verksamhet samt att främja kunskaper som stödjer hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet.

Målet med undervisningen är att väcka och fördjupa elevernas intresse för de olika ämnesområdena i omgivningslära. Likvärdighet och jämlikhet främjas genom att varje elev erbjuds möjligheter att mångsidigt bekanta sig med omgivningslärans samtliga vetenskapsområden och med den teknik och de utbildningsmöjligheter som finns på området.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2 planeras undervisningen i omgivningslära som helheter där man granskar elevernas egen omgivning samt eleverna och deras aktiviteter som en del av omgivningen. Genom uppgifter där man på ett lekfullt sätt löser problem och gör undersökningar väcks elevernas nyfikenhet och intresse för olika fenomen i omgivningen. Dessutom får eleven öva sig att strukturera och benämna omgivningen samt företeelser som anknyter till det egna välbefinnandet och den egna tryggheten och säkerheten.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i omgivningslära i årskurs 1–2

Utgångspunkten vid valet av arbetssätt och lärmiljöer är elevernas egna erfarenheter av olika företeelser, fenomen och händelser som anknyter till människan, omgivningen, människans aktiviteter och vardag. I valet av lärmiljöer och arbetssätt beaktas funktionalitet, erfarenhets- och upplevelseaspekten, användningen av drama och berättelser samt omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär. Målet är att undersöka fenomen inom omgivningslärans olika ämnesområden i naturliga situationer och miljöer. Som lärmiljöer används förutom skolans lokaler och den egna klassen mångsidigt även den närliggande naturen och den byggda miljön, olika sociala sammanhang och situationer, digitala lärmiljöer samt lokala möjligheter såsom samarbete med naturskolor, museer, företag, medborgarorganisationer samt natur- och vetenskapscentra. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar i planeringen och genomförandet av enkla undersökningar samt i diskussionen kring olika perspektiv och lösningar. Genom att eleverna arbetar aktivt med det fenomen, tema eller aktuella problem som studeras stödjer man lärandet enligt omgivningslärans mål.

Handledning, differentiering och stöd i omgivningslära i årskurs 1–2

Med tanke på målen för omgivningsläran är det viktigt att handleda eleverna att mångsidigt använda olika studiesätt. Handledning behövs särskilt för att varje elev ska lära sig agera tryggt och ta hänsyn till andra i olika lärmiljöer. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas elevernas tidigare kunskaper och färdigheter samt specialbehov i anslutning till utveckling, livssituation och kultur. Eleverna får lära sig att respektera allas rätt till integritet i personliga frågor. Ett undersökande arbetssätt och övningar som förutsätter olika nivåer av tänkande kan stödja differentiering enligt individuella behov. Gruppsamverkan stödjer att eleverna lär sig tillsammans och utnyttjar de olika styrkor som finns representerade i gruppen. Handledning och stöd, valet av arbetssätt samt känslan av att lyckas stärker elevernas självbild i omgivningslära. Eleverna ska även ges möjlighet till fördjupning samt till lugn och ro.

Bedömning av elevens lärande i omgivningslära i årskurs 1–2

Att dela in lärostoffet i helheter med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Konstruktiv respons, frågor och konkreta utvecklingsförslag bidrar till att arbetet framskrider. Positiv respons och uppmuntran stärker elevernas motivation och ökar deras intresse för att utforska sin omgivning. Eleverna ska ges möjligheter att visa sina kunskaper och färdigheter på många olika sätt, inte endast skriftligt. I slutet av helheten bedöms hur väl de överenskomna målen uppnåtts. Eleverna ska öva sig att observera sitt eget lärande och sin aktivitet. Elevernas värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala färdigheter, temperament eller andra personliga egenskaper är inte föremål för bedömningen.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i omgivningslära är följande

- *framsteg i förmågan att undersöka, agera och röra sig i närmiljön*
- *framsteg i förmågan att iaktta och observera*
- *framsteg i förmågan att agera tryggt och säkert*
- *framsteg i förmågan att arbeta i grupp.*

1

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 ge eleven möjligheter att ge utlopp för sin naturliga nyfikenhet och hjälpa eleven att inse att innehållet i omgivningsläran är viktigt för hen

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Central innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M2 uppmuntra eleven att glädjas över sitt lärande i omgivningsläran, de egna kunskaperna och nya utmaningar samt att öva sig att arbeta långsiktigt

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Central innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M3 stödja eleven att utveckla känsla för miljön och handleda eleven att agera på ett hållbart sätt i närmiljön och i skolan

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Central innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M4 handleda eleven att undersöka, röra sig och göra utflykter i sin närmiljö

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med

hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M5 uppmuntra eleven att undra och ställa frågor samt använda gemensamma reflektioner som utgångspunkt för små undersökningar och andra aktiviteter

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Central innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen,

teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på

gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M6 handleda eleven att göra iakttagelser och experiment i skolan och närmiljön med hjälp av olika sinnen och enkla undersökningsredskap samt att presentera sina resultat på olika sätt

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Central innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen,

teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på

gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M8 vägleda eleven att agera på ett tryggt och säkert sätt, följa givna anvisningar och förstå motiveringarna för dem

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Central innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig

att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på

gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M9 handleda eleven att på ett mångsidigt sätt bekanta sig med vardagsteknik samt uppmuntra eleverna att tillsammans pröva, upptäcka, bygga och skapa nytt

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M10 handleda eleven att träna sin förmåga att arbeta i grupp och sina emotionella färdigheter samt att stärka respekten för sig själv och andra

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Central innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M13 hjälpa eleven att förstå enkla bilder, modeller och kartor som beskriver omgivningen

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Central innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M14 uppmuntra eleven att uttrycka sig och öva sig att motivera sina åsikter

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Central innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M15 handleda eleven att reflektera över faktorer som främjar växande och utveckling, hälsa och välbefinnande samt de grundläggande förutsättningarna för liv

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Central innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

2

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 ge eleven möjligheter att ge utlopp för sin naturliga nyfikenhet och hjälpa eleven att inse att innehållet i omgivningsläran är viktigt för hen

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett

- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M2 uppmuntra eleven att glädjas över sitt lärande i omgivningsläran, de egna kunskaperna och nya utmaningar samt att öva sig att arbeta långsiktigt

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M3 stödja eleven att utveckla känsla för miljön och handleda eleven att agera på ett hållbart sätt i närmiljön och i skolan

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M4 handleda eleven att undersöka, röra sig och göra utflykter i sin närmiljö

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder

- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M5 uppmuntra eleven att undra och ställa frågor samt använda gemensamma reflektioner som utgångspunkt för små undersökningar och andra aktiviteter

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande

- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M6 handleda eleven att göra iakttagelser och experiment i skolan och närmiljön med hjälp av olika sinnen och enkla undersökningsredskap samt att presentera sina resultat på olika sätt

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande

- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M7 handleda eleven att mångsidigt beskriva, jämföra och klassificera organismer, livsmiljöer, fenomen, material och situationer samt namnge dessa

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra

- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse

- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M8 vägleda eleven att agera på ett tryggt och säkert sätt, följa givna anvisningar och förstå motiveringarna för dem

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M9 handleda eleven att på ett mångsidigt sätt bekanta sig med vardagsteknik samt uppmuntra eleverna att tillsammans pröva, upptäcka, bygga och skapa nytt

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan

- rätt och fel, ordningsregler

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M10 handleda eleven att träna sin förmåga att arbeta i grupp och sina emotionella färdigheter samt att stärka respekten för sig själv och andra

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka information samt för att dokumentera och presentera observationer

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M12 handleda eleven att strukturera omgivningen, den mänskliga verksamheten och fenomen som förekommer i den med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M13 hjälpa eleven att förstå enkla bilder, modeller och kartor som beskriver omgivningen

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M14 uppmuntra eleven att uttrycka sig och öva sig att motivera sina åsikter

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- trafikfostran
- sjövett
- säkerhet hemma och i skolan
- rätt och fel, ordningsregler

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skolan, skolmiljön och skolvägen
- hemstaden
- årstider och årstidsväxlingar, väder
- kartor
- allemansrätten
- växter och djur i närmiljön
- husdjur

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ljus, ljud, värme och rörelse
- jorden och planeterna
- odling

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Lokal precisering:

Central innehåll

- hållbar utveckling
- ta ansvar för egna och andras saker
- återvinning och sortering
- hembygden och dess betydelse
- ta ansvar för sina egna handlingar

M15 handleda eleven att reflektera över faktorer som främjar växande och utveckling, hälsa och välbefinnande samt de grundläggande förutsättningarna för liv

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jag själv och hur min kropp fungerar
- emotionella färdigheter och psykiskt välbefinnande
- respektera sig själva och andra
- motion och hälsa

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundläggande förutsättningar för liv - näring, vatten, luft, värme och omsorg
- psykiskt välbefinnande
- dagsrutiner
- motion och hälsa

Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärda kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2*är uppdraget för undervisningen i slöjd att göra det möjligt för eleverna att uttrycka sig genom slöjd och att utveckla sådana kunskaper, färdigheter och erfarenheter som behövs för att planera och skapa. Eleverna uppmuntras att planera och framställa slöjdprodukter med olika material. Slöjd utvecklar koncentrationsförmågan och förmågan att ta initiativ. Den uppmuntrar eleverna att värdesätta och utvärdera sitt eget och andras arbete. Slöjdens fostrande roll är att hjälpa eleverna att förstå kulturell mångfald och jämlikhet.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 1–2

Lärmiljön stödjer slöjdens konkreta och praktiska karaktär och elevernas samspel med läraren, de andra eleverna samt med externa parter. Ändamålsenliga och trygga utrymmen, arbetsredskap

och material bidrar till att uppnå målen. Eleverna ska inspireras att iaktta och använda sina iakttagelser som en del av slöjdfärdigheterna och för att påverka sin omgivning. Med hjälp av olika arbetssätt uppmuntras eleverna att delta, vara aktiva och ta självständigt ansvar. Fantasi, historier, drama, lek, spel, naturen och den byggda miljön används som stöd för planeringen och arbetet. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för tekniskt arbete och textilarbete.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 1–2

Med tanke på målen för läroämnet är det viktigt att man stödjer elevernas individuella lärande samt planeringen och det gemensamma arbetet i slöjdundervisningen genom att erbjuda olika pedagogiska arbetssätt och kommunikationssituationer. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas olika förutsättningar och behoven differentieras utgående från dem, till exempel genom valet av material, arbetssätt och pedagogiska uppgifter. Det är viktigt att reservera tillräckligt med tid, utrymme och handledning för att eleverna ska lära sig att slöjda funktionellt.

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 1–2

Vid bedömningen av lärandet ska man fästa uppmärksamhet vid att ge positiv respons och uppmuntra eleven både under arbetets gång och i slutet av processen. Genom mångsidig bedömning och respons garanterar man att eleverna utvecklar mångsidiga kunskaper och färdigheter i slöjd. Eleverna ska erbjudas olika sätt att visa sina framsteg och uppmuntras att upprätthålla sina styrkor och träna de färdigheter som behöver utvecklas. Gruppens arbete och arbetsresultat kan presenteras och utvärderas tillsammans för att eleverna ska lära sig att uppträda och att uppskatta andras arbete.

Bedömningen ska omfatta hela slöjdprocessen. Dokumenteringen av de olika faserna i slöjdprocessen ska beskriva hur elevernas färdigheter utvecklats och ange nivån på deras kunskaper. Dokumentationen ska fungera som ett stöd för bedömningen. Eleverna ska vägledas att utvärdera sitt lärande och ges möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i slöjd är följande

- *framsteg i sättet att arbeta*
- *framsteg i förmågan att planera, tillverka och utvärdera*
- *framsteg i förmågan att arbeta målinriktat*
- *framsteg i förmågan att hitta på kreativa lösningar.*

1

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 väcka elevens intresse och inspiration för att arbeta med händerna samt elevens nyfikenhet för kreativt och experimentellt slöjdarbete

I1 Att hitta en idé

Eleverna planerar en slöjdprodukt utgående från sina egna känslor, historier och fantasivärldar, den byggda miljön och naturen och tar hjälp av olika visuella och materiella metoder. Eleverna övar att ge sina arbeten form, färg och yta. Eleverna undersöker rörelse och balans. Eleverna diskuterar förvaring och skydd.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- planerar och ritar egna ritningar utifrån sin egen fantasi
- planerar en produkt av naturmaterial, t ex sten, bark, kottar och grenar
- gör egna beslut angående form och färg i sin produkt

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- bekantar sig med olika material och hur man formger och bearbetar materialen
- experimenterar med olika material

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna ritar och förklarar muntligt sina planer
- arbetsprocessen kan förändras under arbetets gång

I4 Att tillverka

Eleverna tillverkar slöjdprodukter eller alster utgående från egna eller gemensamma planer. Eleverna använder olika slöjdredskap och apparater för att klippa, fästa, sätta ihop, forma och bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- försöker förverkliga produkten utgående från sina planer. Arbetet kan avvika från planen under arbetets gång. Eleven skall då kunna motivera varför.
- lär sig grunderna i materialvård och verktygsanvändning

M2 handleda eleven att genomföra en hel slöjdprocess, presentera sina idéer visuellt och berätta om slöjdarbetet och den färdiga produkten

I1 Att hitta en idé

Eleverna planerar en slöjdprodukt utgående från sina egna känslor, historier och fantasivärldar, den byggda miljön och naturen och tar hjälp av olika visuella och materiella metoder. Eleverna övar att ge sina arbeten form, färg och yta. Eleverna undersöker rörelse och balans. Eleverna diskuterar förvaring och skydd.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- planerar och ritar egna ritningar utifrån sin egen fantasi
- planerar en produkt av naturmaterial, t ex sten, bark, kottar och grenar
- gör egna beslut angående form och färg i sin produkt

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- bekantar sig med olika material och hur man formger och bearbetar materialen
- experimenterar med olika material

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna ritar och förklarar muntligt sina planer
- arbetsprocessen kan förändras under arbetets gång

M3 handleda eleven att planera och framställa slöjdprodukter eller -alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

I1 Att hitta en idé

Eleverna planerar en slöjdprodukt utgående från sina egna känslor, historier och fantasivärldar, den byggda miljön och naturen och tar hjälp av olika visuella och materiella metoder. Eleverna övar att ge sina arbeten form, färg och yta. Eleverna undersöker rörelse och balans. Eleverna diskuterar förvaring och skydd.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- planerar och ritar egna ritningar utifrån sin egen fantasi
- planerar en produkt av naturmaterial, t ex sten, bark, kottar och grenar
- gör egna beslut angående form och färg i sin produkt

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- bekantar sig med olika material och hur man formger och bearbetar materialen
- experimenterar med olika material

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna ritar och förklarar muntligt sina planer
- arbetsprocessen kan förändras under arbetets gång

I4 Att tillverka

Eleverna tillverkar slöjdprodukter eller alster utgående från egna eller gemensamma planer. Eleverna använder olika slöjdredskap och apparater för att klippa, fästa, sätta ihop, forma och bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- försöker förverkliga produkten utgående från sina planer. Arbetet kan avvika från planen under arbetets gång. Eleven skall då kunna motivera varför.
- lär sig grunderna i materialvård och verktygsanvändning

I5 Att dokumentera

Digitala verktyg introduceras som en del i idéarbetet, planeringen och dokumentationen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- digitala verktyg och internet kan användas för att hitta idèer
- elevarbeten och skisser kan fotograferas och dokumenteras under arbetets gång
- produkterna kan ställas ut i skolans utrymmen eller presenteras i t.ex. en blogg

M4 introducera olika material för eleven och handleda eleven att bearbeta materialen samt arbeta på ett ansvarsfullt och säkert sätt

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- bekantar sig med olika material och hur man formger och bearbetar materialen
- experimenterar med olika material

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna ritar och förklarar muntligt sina planer
- arbetsprocessen kan förändras under arbetets gång

I4 Att tillverka

Eleverna tillverkar slöjdprodukter eller alster utgående från egna eller gemensamma planer. Eleverna använder olika slöjdredskap och apparater för att klippa, fästa, sätta ihop, forma och bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- försöker förverkliga produkten utgående från sina planer. Arbetet kan avvika från planen under arbetets gång. Eleven skall då kunna motivera varför.
- lär sig grunderna i materialvård och verktygsanvändning

M5 stödja eleven att utveckla sin självkänsla genom att ge eleven möjlighet att känna att hen lyckas, förstår och hittar på lösningar i slöjden

I1 Att hitta en idé

Eleverna planerar en slöjdprodukt utgående från sina egna känslor, historier och fantasivärldar, den byggda miljön och naturen och tar hjälp av olika visuella och materiella metoder. Eleverna övar att ge sina arbeten form, färg och yta. Eleverna undersöker rörelse och balans. Eleverna diskuterar förvaring och skydd.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- planerar och ritar egna ritningar utifrån sin egen fantasi
- planerar en produkt av naturmaterial, t ex sten, bark, kottar och grenar
- gör egna beslut angående form och färg i sin produkt

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- bekantar sig med olika material och hur man formger och bearbetar materialen
- experimenterar med olika material

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna ritar och förklarar muntligt sina planer
- arbetsprocessen kan förändras under arbetets gång

I4 Att tillverka

Eleverna tillverkar slöjdprodukter eller alster utgående från egna eller gemensamma planer. Eleverna använder olika slöjdredskap och apparater för att klippa, fästa, sätta ihop, forma och bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- försöker förverkliga produkten utgående från sina planer. Arbetet kan avvika från planen under arbetets gång. Eleven skall då kunna motivera varför.
- lär sig grunderna i materialvård och verktygsanvändning

I5 Att dokumentera

Digitala verktyg introduceras som en del i idéarbetet, planeringen och dokumentationen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- digitala verktyg och internet kan användas för att hitta idèer
- elevarbeten och skisser kan fotograferas och dokumenteras under arbetets gång
- produkterna kan ställas ut i skolans utrymmen eller presenteras i t.ex. en blogg

I6 Att bedöma

Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får lära sig att ge respons till andra.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna kan ge varandra feedback (positiv) när man presenterar de färdiga produkterna
- eleven funderar på om planen/ritningen motsvarar den färdiga produkten

2

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 väcka elevens intresse och inspiration för att arbeta med händerna samt elevens nyfikenhet för kreativt och experimentellt slöjdarbete

I1 Att hitta en idé

Eleverna planerar en slöjdprodukt utgående från sina egna känslor, historier och fantasivärldar, den byggda miljön och naturen och tar hjälp av olika visuella och materiella metoder. Eleverna övar att ge sina arbeten form, färg och yta. Eleverna undersöker rörelse och balans. Eleverna diskuterar förvaring och skydd.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- planerar sina slöjdprodukter utgående från t.ex. ett givet tema
- övar att utgående frångivna produkter utforma sin a egna produkter

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- experimenterar med olika material. De kan även kombinera olika material i sina produkter.
- blir bekanta med de vanligaste träslagen / tygerna i slöjdämnet

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- ritar enkla ritningar och skisser och bygger på tidigare erfarenheter och kunskaper
- skall kunna förklara muntligt sina planer

I4 Att tillverka

Eleverna tillverkar slöjdprodukter eller alster utgående från egna eller gemensamma planer. Eleverna använder olika slöjdredskap och apparater för att klippa, fästa, sätta ihop, forma och bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- prövar på olika tekniker
- lär sig grunderna i materialvård och verktygsanvändning samt hur man använder dem på ett säkert sätt
- använder rätt verktyg anpassat till material och teknik

M2 handleda eleven att genomföra en hel slöjdprocess, presentera sina idéer visuellt och berätta om slöjdarbetet och den färdiga produkten

I1 Att hitta en idé

Eleverna planerar en slöjdprodukt utgående från sina egna känslor, historier och fantasivärldar, den byggda miljön och naturen och tar hjälp av olika visuella och materiella metoder. Eleverna övar att ge sina arbeten form, färg och yta. Eleverna undersöker rörelse och balans. Eleverna diskuterar förvaring och skydd.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- planerar sina slöjdprodukter utgående från t.ex. ett givet tema
- övar att utgående frångivna produkter utforma sin a egna produkter

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- experimenterar med olika material. De kan även kombinera olika material i sina produkter.
- blir bekanta med de vanligaste träslagen / tygerna i slöjdämnet

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- ritar enkla ritningar och skisser och bygger på tidigare erfarenheter och kunskaper
- skall kunna förklara muntligt sina planer

M3 handleda eleven att planera och framställa slöjdprodukter eller -alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

I1 Att hitta en idé

Eleverna planerar en slöjdprodukt utgående från sina egna känslor, historier och fantasivärldar, den byggda miljön och naturen och tar hjälp av olika visuella och materiella metoder. Eleverna övar att ge sina arbeten form, färg och yta. Eleverna undersöker rörelse och balans. Eleverna diskuterar förvaring och skydd.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- planerar sina slöjdprodukter utgående från t.ex. ett givet tema
- övar att utgående frångivna produkter utforma sin a egna produkter

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- experimenterar med olika material. De kan även kombinera olika material i sina produkter.
- blir bekanta med de vanligaste träslagen / tygerna i slöjdämnet

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- ritar enkla ritningar och skisser och bygger på tidigare erfarenheter och kunskaper
- skall kunna förklara muntligt sina planer

I4 Att tillverka

Eleverna tillverkar slöjdprodukter eller alster utgående från egna eller gemensamma planer. Eleverna använder olika slöjdredskap och apparater för att klippa, fästa, sätta ihop, forma och bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- prövar på olika tekniker
- lär sig grunderna i materialvård och verktygsanvändning samt hur man använder dem på ett säkert sätt
- använder rätt verktyg anpassat till material och teknik

I5 Att dokumentera

Digitala verktyg introduceras som en del i idéarbetet, planeringen och dokumentationen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- digitala verktyg och internet kan användas för att hitta idèer
- elevarbeten och skisser kan fotograferas och dokumenteras under arbetets gång
- produkterna kan ställas ut i skolans utrymmen eller presenteras i t.ex. en blogg

M4 introducera olika material för eleven och handleda eleven att bearbeta materialen samt arbeta på ett ansvarsfullt och säkert sätt

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- experimenterar med olika material. De kan även kombinera olika material i sina produkter.
- blir bekanta med de vanligaste träslagen / tygerna i slöjdämnet

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- ritar enkla ritningar och skisser och bygger på tidigare erfarenheter och kunskaper
- skall kunna förklara muntligt sina planer

I4 Att tillverka

Eleverna tillverkar slöjdprodukter eller alster utgående från egna eller gemensamma planer. Eleverna använder olika slöjdredskap och apparater för att klippa, fästa, sätta ihop, forma och bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- prövar på olika tekniker
- lär sig grunderna i materialvård och verktygsanvändning samt hur man använder dem på ett säkert sätt
- använder rätt verktyg anpassat till material och teknik

M5 stödja eleven att utveckla sin självkänsla genom att ge eleven möjlighet att känna att hen lyckas, förstår och hittar på lösningar i slöjden

I1 Att hitta en idé

Eleverna planerar en slöjdprodukt utgående från sina egna känslor, historier och fantasivärldar, den byggda miljön och naturen och tar hjälp av olika visuella och materiella metoder. Eleverna övar att ge sina arbeten form, färg och yta. Eleverna undersöker rörelse och balans. Eleverna diskuterar förvaring och skydd.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- planerar sina slöjdprodukter utgående från t.ex. ett givet tema
- övar att utgående frångivna produkter utforma sin a egna produkter

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- experimenterar med olika material. De kan även kombinera olika material i sina produkter.
- blir bekanta med de vanligaste träslagen / tygerna i slöjdämnet

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- ritar enkla ritningar och skisser och bygger på tidigare erfarenheter och kunskaper
- skall kunna förklara muntligt sina planer

I4 Att tillverka

Eleverna tillverkar slöjdprodukter eller alster utgående från egna eller gemensamma planer. Eleverna använder olika slöjdredskap och apparater för att klippa, fästa, sätta ihop, forma och bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- prövar på olika tekniker
- lär sig grunderna i materialvård och verktygsanvändning samt hur man använder dem på ett säkert sätt
- använder rätt verktyg anpassat till material och teknik

I5 Att dokumentera

Digitala verktyg introduceras som en del i idéarbetet, planeringen och dokumentationen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- digitala verktyg och internet kan användas för att hitta idèer
- elevarbeten och skisser kan fotograferas och dokumenteras under arbetets gång
- produkterna kan ställas ut i skolans utrymmen eller presenteras i t.ex. en blogg

I6 Att bedöma

Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får lära sig att ge respons till andra.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- presenterar arbetsgången och slutprodukten för varandra
- ger respons till varandra när slutprodukten är klar i samband med t.ex. utställning

15. Årskurs 3-6

15.1. Övergången mellan årskurs 2 och 3

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om hur studierna ordnas, om de nya läroämnena som inleds och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig en ny grupp.

Eleverna och vårdnadshavarna ska få information om det språkprogram som skolan erbjuder. Eleverna uppmuntras att studera många olika språk. För att uppmuntra till mångsidiga språkval kan man ordna språkduschar. I språkduscharna kan eleverna ta del av språket eller språken till exempel med hjälp av sång, lek, spel och rörelse. Man kan ordna språkduscharna i samband med den övriga verksamheten eller reservera tid för dem i form av separata undervisningsstunder.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före årskurs tre.

15.2. Att utvecklas som elev

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Det särskilda uppdraget i årskurs 3–6 är att utveckla färdigheten att lära sig och att identifiera och utveckla sin studieteknik och sina studiefärdigheter. Eleverna ska uppmuntras att acceptera sig själva, att uppfatta sina gränser och rättigheter och vid behov försvara dem samt att värna om sin egen trygghet och säkerhet. De ska handledas att förstå sina skyldigheter och sitt ansvar. De ska också uppmuntras att på ett konstruktivt sätt uttrycka sina åsikter och att utveckla sina kommunikativa färdigheter. Mobbning och diskriminerande beteende ska inte tillåtas. Elevernas intresse för frågor om etik och moral ska utnyttjas genom att skapa tillfällen att diskutera och reflektera och öva sig att delta och ta ansvar. Eleverna ska uppmuntras att göra val utifrån sina förutsättningar och undvika könsbundna val. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid elevernas behov av handledning och stöd.

I årskurserna 3–6 ska undervisningen stärka och komplettera de grundläggande färdigheter som eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna och ge dem nya kunskaper. Antalet läroämnen ökar och man strävar efter att hitta naturliga situationer för helhetsskapande undervisning. De mångvetenskapliga lärområdena stärker samarbetet mellan läroämnena och erbjuder eleverna möjligheter till för åldern viktiga upplevelser. Med hjälp av mångvetenskapliga lärområden kan sättet att arbeta bli alltmer funktionellt och förutsättningarna för praktiskt och undersökande lärande i olika lärmiljöer ökar. Elevernas delaktighet i planeringen ökar. De mångvetenskapliga lärområdena ger eleverna möjlighet att arbeta tillsammans, att uttrycka sig och att delta i för gruppen meningsfull verksamhet.

15.3. Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetssätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och

förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

15.4. Mångsidig kompetens i årskurs 3–6

Utvecklingen av mångsidig kompetens ska systematiskt fortsätta. Målet är att eleven genom att utveckla olika kompetenser ska förbättra förutsättningarna för att lära känna och uppskatta sig själv och forma sin identitet. Den egna identiteten utvecklas i samspel med andra människor och omgivningen. Att ha vänner och känna sig accepterad är mycket viktigt. I den här åldern är eleverna särskilt mottagliga för att tillägna sig en hållbar livsstil och reflektera över betydelsen av hållbar utveckling.

15.5. Mångsidiga kompetensområden

K1 Förmåga att tänka och lära sig

Undervisningen ska stärka förmågan att ställa frågor och söka svar självständigt och tillsammans med andra genom att iaktta och använda olika informationskällor och hjälpmedel. Samtidigt stärks elevernas förmåga att se saker ur olika perspektiv, komma på nya idéer och småningom lära sig granska information kritiskt. Eleverna ska handledas att lägga märke till växelverkan och samband mellan olika fenomen. De ska sporras att lyssna på andras åsikter och samtidigt reflektera över sin egen kunskap. Man gör eleverna uppmärksamma på att de kan tillägna sig kunskap på många olika sätt till exempel genom att dra medvetna slutsatser eller intuitivt utgående från egna erfarenheter. Kollaborativt lärande, med andra ord arbete parvis och i grupp, och kommunikation som stödjer lärande, ska mångsidigt användas och förmågan att arbeta tillsammans med andra ska stödjas. Tankeförmågan ska tränas med hjälp av problemlösnings- och slutledningsuppgifter och med arbetssätt som utnyttjar och främjar elevernas nyfikenhet, fantasi, uppfinningsrikedom och aktivitet. Eleverna ska sporras att använda sin fantasi till kreativa lösningar och till att tänka utanför befintliga gränser.

Färdigheten att lära sig ska stärkas i alla undervisningssituationer. Eleverna ska lära sig uppfatta på vilka sätt de naturligast lär sig och att fästa uppmärksamhet vid sina studiesätt. Eleverna ska fortsättningsvis öva sig att planera och ställa upp mål för arbetet och att utvärdera arbetet och framstegen. De ska handledas att förstå hur studieframgången påverkas när man regelbundet gör sina hemuppgifter samt att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov. Eleverna ska få hjälp med att uppfatta mål och val som anknyter till deras studier och uppmuntras att tala om dem med sina vårdnadshavare.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

Eleverna ska handledas att lära känna och värdesätta sina sociala, kulturella, religiösa, konfessionella och språkliga rötter samt att fundera/reflektera över sin bakgrund och roll i generationskedjan. I skolarbetet bekantar man sig med skol- och hembygdskulturen förr och i dag och med kulturmiljöns förändring och mångfald. Eleverna ska handledas att identifiera och värdesätta kulturarvet och att vara med och skapa ny kultur. De ska ges möjligheter att uppleva och tolka konst och kultur. Att analysera mediekulturen samt iaktta och reflektera över mediernas påverkan är viktigt i de här årskurserna. I skolarbetet ska eleverna få kunskap om vad konventionerna om mänskliga rättigheter betyder i samhället och i världen och i synnerhet fördjupa sig i Konventionen om barnets rättigheter. Eleverna ska handledas att högakta och försvara de mänskliga rättigheterna.

Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och uttrycka sig. De ska ges möjligheter till internationellt samarbete och att jämföra olika traditioner och kulturer. Undervisningen ska stödja eleverna att växa till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt även med ringa språkkunskaper. Kommunikation, samarbete och gott uppförande tränas mångsidigt och eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor ur olika perspektiv. Skolarbetet ska ge eleverna tillfälle att träna sina sociala och praktiska färdigheter, sin uppfinningsrikedom och sin planerings- och uttrycksförmåga. Eleverna ska uppmuntras att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor, åsikter, tankar och idéer.

K3 Vardagskompetens

Eleverna ska ges tillfälle att träna tidshantering, gott uppförande och handlingssätt som påverkar det egna och det gemensamma välbefinnandet och egen och andras trygghet och säkerhet. Eleverna ska lära sig ta ansvar både för att lärmiljön är snygg och trivsam och för att atmosfären i gruppen är god samt vara med och utarbeta gemensamma regler och utveckla arbetssätten i skolan. Genom att arbeta tillsammans kan eleverna utveckla sina emotionella och sociala färdigheter. I samband med spel, lekar och gemensamma uppgifter ska eleverna lära sig förstå betydelsen av regler, avtal och förtroende och få öva sig att fatta beslut. Eleverna ska stödjas att röra sig självständigt i en allt större omgivning och i kollektivtrafik. Det är särskilt viktigt att koncentrera sig på cykelvett och hur man värnar om sin egen och andras säkerhet i trafiken. Eleverna handleds att använda ändamålsenlig säkerhets- och skyddsutrustning och lära känna de centrala säkerhetssymbolerna. Tillsammans ska man diskutera betydelsen av att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet och lära sig hur man gör detta i praktiken. I skolan övar man sig i att agera i olika riskfyllda situationer.

I undervisningen granskas teknikens mångfald och betydelse. Eleverna söker information om den tekniska utvecklingen och hur den påverkat olika livsområden och miljöer. Eleverna ska handledas att använda teknik på ett ansvarsfullt och säkert sätt och undersöka etiska frågor som anknyter till användningen av teknik. Eleverna ska också få kunskap om hållbar konsumtion och reflekterar över vad måttfullhet, sparsamhet, ekonomisk planering och att dela med sig innebär i praktiken och få öva dessa principer i skolarbetet. De ska få handledning i att fungera som konsumenter och i att förhålla sig kritiskt till reklam och medier. Eleverna ska handledas att reflektera över sina val ur ett hållbarhetsperspektiv.

K4 Multilitteracitet

Eleverna ska lära sig tolka, producera och kritiskt granska allt mer varierande texter i olika sammanhang och miljöer. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Basfärdigheterna och -teknikerna ska fördjupas såväl när det gäller att förstå och tolka som att producera dessa olika slag av texter. Eleverna ska lära sig skilja mellan fiktion och fakta, likaså mellan åsikt och fakta. Eleverna ska göras uppmärksamma på att texter har olika syften som i sin tur bestämmer vilka medel som används i texterna. Texter som innehåller siffror kan till exempel förmedla information, locka till köp eller påverka attityder.

Bild- och mediekunskapen utvecklas genom att undersöka olika slag av information och texter ur upphovsmannens och betraktarens perspektiv och utifrån sammanhanget och situationen. Eleverna ska uppmuntras att använda olika typer av källor, till exempel muntliga, audiovisuella, tryckta och elektroniska källor, söktjänster och bibliotekstjänster och samtidigt bedöma om informationen de hittat lämpar sig för ändamålet. Eleverna ska få handledning i att arbeta självständigt med olika medier för att lära sig uppfatta vilka betydelser och vilken verklighet medierna förmedlar. Förmågan att läsa kritiskt ska utvecklas i kulturella sammanhang som är relevanta för eleverna. Att berätta, avbilda, jämföra, referera och att använda audiovisuella hjälpmedel är lämpliga sätt att presentera information. Att aktivt läsa och producera olika slags texter både i skolan och på fritiden och att njuta av texterna, såväl i egenskap av den som tolkar som den som producerar texten, är viktigt för att utveckla multilitteracitet.

K5 Digital kompetens

Digitala verktyg ska mångsidigt användas i olika läroämnen och i det övriga skolarbetet och det kollaborativa lärandet ska stärkas. Samtidigt ska eleverna ges möjligheter att söka, pröva och använda sådana arbetssätt och -redskap som bäst lämpar sig för deras lärande och arbete. Man ska tillsammans fundera över hur tekniken påverkar den egna vardagen och ta reda på hur tekniken kan användas på ett hållbart sätt.

Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att använda olika apparater, program och tjänster och att förstå enligt vilken logik de används och fungerar. De ska öva sig att producera flytande text och att behandla den med olika verktyg samt att skapa bild, ljud, videor och animationer. Eleverna ska uppmuntras att med hjälp av digitala verktyg förverkliga sina idéer självständigt och tillsammans med andra. I undervisningen ska eleverna få bekanta sig med programmering för att lära sig att tekniska funktioner beror på mänskliga lösningar.

Ansvarsfulla och trygga arbetssätt: Eleverna ska lära sig ansvarsfull och trygg användning av digitala verktyg, nätetikett och de grundläggande principerna om upphovsrätt. De ska öva användningen av olika meddelandesystem och de sociala medietjänster som används i undervisningen. Eleverna ska få information och erfarenhet av hur bra arbetsställningar och lämpligt långa arbetspass påverkar hälsan.

Informationshantering samt undersökande och kreativa arbetssätt: Eleverna ska öva sig att söka information i olika källor med hjälp av söktjänster. De ska lära sig att använda källorna för att producera egen kunskap och öva sig att bedöma information kritiskt. Eleverna ska uppmuntras att hitta lämpliga sätt att uttrycka sig på och att använda digitala verktyg för att dokumentera och utvärdera arbetet och sina alster.

Kommunikation och nätverksbildning: Eleverna ska lära sig att ta sin roll och redskapets karaktär i beaktande och att ta ansvar för sin kommunikation. De ska handledas att granska och bedöma hur man kan använda digitala verktyg för att påverka. Eleverna ska få erfarenheter av att använda digitala verktyg för att kommunicera med aktörer utanför skolan, även internationellt.

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

Eleverna ska lära sig att arbeta metodiskt och långsiktigt och att i allt högre grad ta ansvar för sitt arbete. De ska uppmuntras att identifiera sina styrkor och att intressera sig för olika saker. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta resultatet av arbetet. I skolarbetet ska eleverna öva sig i att arbeta med mindre projektarbeten, att fungera i grupp och att samarbeta med aktörer utanför skolan. Gemensamt arbete ger eleverna möjlighet att lära sig ömsesidighet, att förhandla och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. Eleverna ska uppmuntras att i skolarbetet utnyttja färdigheter de lärt sig på fritiden och lära dem vidare till andra elever.

Skolarbetet ska ge eleverna möjligheter att få erfarenhet av arbete, olika yrken och av att göra något till förmån för andra. Det kan till exempel vara intern arbetspraktik i skolan, samarbetsprojekt med närbelägna företag och organisationer, fadderverksamhet, kamratmedling eller vänelevsverksamhet. Eleverna ska sporras att ta initiativ och vara företagsamma och att inse betydelsen av arbete och företagsamhet i livet och i samhället.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Undervisningen ska främja elevernas intresse för skolgemenskapen och samhällsfrågor. Man ska tillsammans med eleverna undersöka frågor och situationer som anknyter till hållbar utveckling, fred, jämlikhet, demokrati och mänskliga rättigheter, i synnerhet barnets rättigheter. Man funderar och tränar olika sätt att själv bidra till en positiv förändring. Eleverna ska handledas att se mediernas påverkan i samhället och få öva sig att använda olika medier för att påverka.

Eleverna ska ges möjligheter att samarbeta, hantera konflikter och söka lösningar och att fatta beslut som gäller såväl den egna klassen och olika undervisningssituationer som hela skolans verksamhet. Att få positiv erfarenhet av att delta och påverka ökar känslan av samhörighet i

skolan. Att uppleva jämlikhet, delaktighet och samhörighet skapar i sin tur förtroende. Eleverna ska uppmuntras att delta i elevkårsverksamhet, klubbverksamhet och exempelvis miljöverksamhet eller övriga aktiviteter som erbjuds i skolan och närmiljön, där de kan lära sig att påverka och småningom lära sig att ta ansvar. De ska vägledas att förstå vilken betydelse de egna valen och handlingarna samt den egna livsstilen har för en själv, men också för den närmaste omgivningen, samhället och naturen.

15.6. Läroämnen

Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3–6** breddar eleverna sitt personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur. Eleverna uppmuntras att pröva och träna olika sätt att uttrycka sig med bilder och att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter. I undervisningen granskas hur konst och annan visuell kultur påverkar åsikter, attityder och förfaringssätt i elevernas egen livsmiljö och i samhället. Eleverna handleds att utforska vilka mål och roller konstnärer och andra som skapar visuell kultur har haft under olika tider och i olika kulturella sammanhang. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar och möjligheter att arbeta tillsammans. Förmågan att tolka och skapa bilder fördjupas genom ansvarsfull användning av digitala verktyg och webbmiljöer.*

-

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 3–6

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och

socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 3–6 ska eleverna granska aktuella fenomen inom konst och annan visuell kultur i sin livsmiljö. Tvärkonstnärliga och tematiska arbetssätt prioriteras i undervisningen. Eleverna uppmanas att förhålla sig kritiskt till olika informationskällor. Teknik och webbmiljöer används på ett mångsidigt, ansvarsfullt och tryggt sätt i undervisningssituationerna.

Tekniker och centrala begrepp

Årskurs 3

- teckning och målning med olika redskap på varierande underlag
- teckning: blyerts, tusch, färgpennor
- målning: kritor, vattenfärg, täckfärg
- skulptur: isskulptur, snöskulptur, jord-, och miljökonst t.ex. inspiration av Olavi Lanu
- grafik: schablon, stämpel
- färglära: färgcirkeln (kalla och varma färger) blandning av brunt, valörer, gråskala
- komposition: varierande linjer och linjespel, förgrund, bakgrund och proportioner
- produktion av egna bildserier, animationer och diskussion kring film

Årskurs 4

- teckning och målning med olika redskap på varierande underlag
- traditionella bildkonsttekniker samt collage och materialexperiment
- teckning: blyerts, tusch, krokiteckning
- målning: kritor, vattenfärg, täckfärg, penseltekniker
- skulptur: lera eller liknande material, papier maché, mobiler av olika slag
- grafik: schablon, stämpel
- färglära: färgcirkeln, blandning av brunt, valörer, gråskala
- komposition: fria former, geometriska former, symmetri, riktning
- produktion av egna bildserier, animationer och diskussion kring film
- serieteckningens bildspråk och bildstorlekar från allmänbild till extrem närbild

Årskurs 5

- teckning och målning med olika redskap på varierande underlag
- traditionella bildkonsttekniker samt collage och materialexperiment
- teckning: blyerts, kol, tusch
- målning: kritor, vattenfärg, täckfärg
- skulptur: lera, papier maché
- grafik: schablon, stämpel
- färglära: färgcirkeln, blandning av brunt, nyanser, valörer, gråskala,
- perspektiv: enkel perspektivteckning
- komposition: linjevariation och ytstruktur
- produktion och/eller diskussion av egna bildserier, animationer och film

Årskurs 6

- teckning och målning med olika redskap på varierande underlag
- traditionella bildkonsttekniker samt collage och materialexperiment
- skissa och planera
- teckning: blyerts, kol, tusch
- målning: vaxkritor/pastellkritor, akvarell/vattenfärg, täckfärg/posterfärg
- skulptur/3d-arbete: origami, papperskonstruktion, papier maché, järntråd, kartong, naturmaterial/returmaterial, lera/keramik (tumning, kavling och relief)
- grafik: schablon/stämpel/pressprintplattor, frottage/monotypi/relief/genomtryck
- färglära: färgcirkeln, blandning av brunt, nyanser, valörer, gråskala, täckande och laserande, materialvård (palett och pensel)
- perspektiv: centralperspektiv (renässansen och Da Vinci)
- komposition: linjevariation och ytstruktur, förgrund, bakgrund och proportioner

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 3–6

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Karaktären i det konstnärliga lärandet att lära sig enskilt och tillsammans stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevens individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 3–6

Bedömningen av lärandet och den respons man ger eleven i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Responsen ska stödja eleven att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självbedömning. Eleven ska handledas att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i bildkonst genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i bildkonst. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att följa upp elevens framsteg vad gäller utvecklingen av färdigheter i att skapa, betrakta och tolka bilder.

3

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser gällande omgivningen och dess bilder genom att använda visuella uttryckssätt.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens
- världar - finländska konstnärer / designers och deras verk t.ex. Ferdinand von Wright
- mediernas betydelse i samhället

M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens
- världar - finländska konstnärer / designers och deras verk t.ex. Ferdinand von Wright
- mediernas betydelse i samhället

M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta bilder	Eleven kan iaktta hur bildernas innehåll, form och kontext påverkar tolkningen av bilderna.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens
- världar - finländska konstnärer / designers och deras verk t.ex. Ferdinand von Wright
- mediernas betydelse i samhället

M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens
- världar - finländska konstnärer / designers och deras verk t.ex. Ferdinand von Wright
- mediernas betydelse i samhället

M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens
- världar - finländska konstnärer / designers och deras verk t.ex. Ferdinand von Wright
- mediernas betydelse i samhället

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser gällande omgivningen och dess bilder genom att använda visuella uttryckssätt.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel

- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Schjerfbeck och popkonst
- föreställande och abstrakt konst
- mediernas betydelse i samhället

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven kan beskriva sina iakttagelser om omgivningen, konst och annan visuell kultur och motiverar sina tankar verbalt.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Schjerfbeck och popkonst
- föreställande och abstrakt konst
- mediernas betydelse i samhället

M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Schjerfbeck och popkonst
- föreställande och abstrakt konst
- mediernas betydelse i samhället

M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina visuella färdigheter	Eleven kan ställa upp mål och strävar efter att utveckla sina visuella färdigheter på egen hand och i grupp.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Schjerfbeck och popkonst
- föreställande och abstrakt konst
- mediernas betydelse i samhället

M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta bilder	Eleven kan iaktta hur bildernas innehåll, form och kontext påverkar tolkningen av bilderna.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Schjerfbeck och popkonst
- föreställande och abstrakt konst
- mediernas betydelse i samhället

M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka bilder ur olika perspektiv	Eleven kan tolka bilder ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och utnyttjar sina tolkningar i diskussioner om bilderna.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Schjerfbeck och popkonst
- föreställande och abstrakt konst
- mediernas betydelse i samhället

M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Schjerfbeck och popkonst
- föreställande och abstrakt konst
- mediernas betydelse i samhället

M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Schjerfbeck och popkonst
- föreställande och abstrakt konst
- mediernas betydelse i samhället

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven kan beskriva sina iakttagelser om omgivningen, konst och annan visuell kultur och motiverar sina tankar verbalt.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Egyptisk konst, Chagall, Miro´, Botticelli, Picasso och Simberg
- mediernas betydelse i samhället
- nya uttrycksformer inom bildkonsten t.ex. performance

M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar visuellt	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar förutom med bilder även genom andra uttryckssätt

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Egyptisk konst, Chagall, Miro´, Botticelli, Picasso och Simberg
- mediernas betydelse i samhället
- nya uttrycksformer inom bildkonsten t.ex. performance

M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina visuella färdigheter	Eleven kan ställa upp mål och strävar efter att utveckla sina visuella färdigheter på egen hand och i grupp.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Egyptisk konst, Chagall, Miro´, Botticelli, Picasso och Simberg
- mediernas betydelse i samhället
- nya uttrycksformer inom bildkonsten t.ex. performance

M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttryckssätt för att påverka i sina bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att påverka och delta med hjälp av bilder	Eleven kan uttrycka sina åsikter genom att använda olika visuella uttryckssätt.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Egyptisk konst, Chagall, Miro´, Botticelli, Picasso och Simberg
- mediernas betydelse i samhället
- nya uttrycksformer inom bildkonsten t.ex. performance

M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka bilder ur olika perspektiv	Eleven kan tolka bilder ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och utnyttjar sina tolkningar i diskussioner om bilderna.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Egyptisk konst, Chagall, Miro´, Botticelli, Picasso och Simberg
- mediernas betydelse i samhället
- nya uttrycksformer inom bildkonsten t.ex. performance

M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda sig av olika visuella uttryckssätt då hen granskar konst och annan visuell kultur samt då hen gör egna bilder.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Egyptisk konst, Chagall, Miro´, Botticelli, Picasso och Simberg
- mediernas betydelse i samhället
- nya uttrycksformer inom bildkonsten t.ex. performance

M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Egyptisk konst, Chagall, Miro´, Botticelli, Picasso och Simberg
- mediernas betydelse i samhället
- nya uttrycksformer inom bildkonsten t.ex. performance

M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och kända konstverk anknutna till högtider, årstider, temaområden och skolans verksamhet.
- teman ur bildkulturer som är kända och relevanta för eleven
- undervisningen kan inspireras av elevernas egna idéer
- foto, film, animation och dataspel
- bildberättelser
- diskussion om egna och andras bilder

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstutställningar i närmiljön
- samarbete med lokala företag
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- besök av lokala konstnärer
- teman: närmiljöer, mediekulturer och virtuella världar, byggda-, och naturliga miljöer

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konstens världar - finländska och utländska konstnärer / designers och deras verk (äldre och nutida) t.ex. Egyptisk konst, Chagall, Miro´, Botticelli, Picasso och Simberg
- mediernas betydelse i samhället
- nya uttrycksformer inom bildkonsten t.ex. performance

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar visuellt	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar förutom med bilder även genom andra uttryckssätt

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan

- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål, hantverk, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: kända finländska konstverk: se Ateneum.fi och känd finsk formgivning: se Designmuséet.fi

M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttryckssätt för att påverka i sina bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att påverka och delta med hjälp av bilder	Eleven kan uttrycka sina åsikter genom att använda olika visuella uttryckssätt.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som

utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål, hantverk, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: kända finländska konstverk: se Ateneum.fi och känd finsk formgivning: se Designmuséet.fi

M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda sig av olika visuella uttryckssätt då hen granskar konst och annan visuell kultur samt då hen gör egna bilder.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål, hantverk, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: kända finländska konstverk: se Ateneum.fi och känd finsk formgivning: se Designmuséet.fi

M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål, hantverk, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: kända finländska konstverk: se Ateneum.fi och känd finsk formgivning: se Designmuséet.fi

M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål, hantverk, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: kända finländska konstverk: se Ateneum.fi och känd finsk formgivning: se Designmuséet.fi

Det andra inhemska språket

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna ska uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs

A-lärokurs i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.

Den modersmålsinriktade lärokursen undervisas som A1-språk eller som A2-språk. Undervisningen i A1- och A2-lärokursen i modersmålsinriktad finska har samma mål. Årsveckotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda sina språkkunskaper, utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbt.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Man bör i bedömningen speciellt ta hänsyn till att referensramen är anpassad för språkundervisningen i främmande språk och att elever som undervisas enligt den modersmålsinriktade lärokursen har relativt goda muntliga kunskaper i finska redan vid skolstarten, medan elevens kunskaper i de övriga delområdena kan variera stort.

3

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan beskriva karaktäristiska drag inom den finskspråkiga kulturen och berätta var hen kan finna för hen intressant finskspråkigt material.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar och högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människokfördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar och högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk

M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hens nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kulturbakgrund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar och högtider

- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk

M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att uppmuntra eleverna att lägga märke till och utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Att utveckla effektiva lärstrategier i språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper, t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk för t.ex. ordkunskap

M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hens åldersgrupp i relation till livserfarenheten

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- muntliga färdigheter
- TEMAN: närmiljön, familjen och släkten och fritidsintressen
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 3
- lång och kort vokal
- diftonger
- dubbelkonsonant
- verbets grundform och personböjning
- ordförråd
- årstider, månader och veckodagar

M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- muntliga färdigheter
- TEMAN: närmiljön, familjen och släkten och fritidsintressen
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 3
- lång och kort vokal
- diftonger
- dubbelkonsonant
- verbets grundform och personböjning
- ordförråd
- årstider, månader och veckodagar

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan beskriva karaktäristiska drag inom den finskspråkiga kulturen och berätta var hen kan finna för hen intressant finskspråkigt material.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar och högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människorfördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar och högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk

M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hens nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kulturbakgrund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar och högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk

M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att uppmuntra eleverna att lägga märke till och utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Att utveckla effektiva lärstrategier i språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda

olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper, t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk för t.ex. ordkunskap

M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hens åldersgrupp i relation till livserfarenheten

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- muntliga färdigheter
- TEMAN: natur, fritid, resande, De nordiska länderna
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 4
- repetera lång och kort vokal, diftonger och dubbelkonsonant
- repetera årstider, månader och veckodagar och använda dem skriftligt/muntligt
- verbets grundform och personböjning
- ordkunskap: sammansatta ord, synonymer och motsatsord
- väderstreck
- ordförråd
- ordklasserna substantiv, adjektiv och verb
- verb, nutid, dåtid samt böjningar
- adjektivets komparation
- kortare friskrivningar
- någon form av muntlig presentation

M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- muntliga färdigheter
- TEMAN: natur, fritid, resande, De nordiska länderna
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 4
- repetera lång och kort vokal, diftonger och dubbelkonsonant
- repetera årstider, månader och veckodagar och använda dem skriftligt/muntligt
- verbets grundform och personböjning
- ordkunskap: sammansatta ord, synonymer och motsatsord
- väderstreck
- ordförråd
- ordklasserna substantiv, adjektiv och verb
- verb, nutid, dåtid samt böjningar
- adjektivets komparation
- kortare friskrivningar
- någon form av muntlig presentation

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan beskriva karaktäristiska drag inom den finskspråkiga kulturen och berätta var hen kan finna för hen intressant finskspråkigt material.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar och högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- bekanta sig med slang och några dialekter

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människorfördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar och högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare

- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- bekanta sig med slang och några dialekter

M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hens nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kulturbakgrund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar och högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- bekanta sig med slang och några dialekter

M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att uppmuntra eleverna att lägga märke till och utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Att utveckla effektiva lärstrategier i språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper, t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk för t.ex. ordkunskap

M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg, utvecklar och utvärderar sina kunskaper och finner finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att uppmuntra eleverna att lägga märke till och utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Att utveckla effektiva lärstrategier i språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper, t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk för t.ex. ordkunskap

M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hens åldersgrupp i relation till livserfarenheten

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet

och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- muntliga färdigheter
- TEMAN: Europa, kroppsdelar och finska traditioner
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 5
- meningsbyggnad: skiljetecken och bindeord
- ordklasserna: räkneord och pronomen
- verb: perfekt och pluskvamperfekt samt böjningar
- kasus: translativ och essiv
- ordförråd
- friskrivningar
- någon form av skriftlig och muntlig presentation

M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikationssituationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- muntliga färdigheter
- TEMAN: Europa, kroppsdelar och finska traditioner
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 5
- meningsbyggnad: skiljetecken och bindeord
- ordklasserna: räkneord och pronomen

- verb: perfekt och pluskvamperfekt samt böjningar
- kasus: translativ och essiv
- ordförråd
- friskrivningar
- någon form av skriftlig och muntlig presentation

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i interaktionen på målspråket finska och på svenska och att stödja hens växande förmåga i interkulturell kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- muntliga färdigheter
- TEMAN: Europa, kroppsdelar och finska traditioner
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 5
- meningsbyggnad: skiljetecken och bindeord
- ordklasserna: räkneord och pronomen
- verb: perfekt och pluskvamperfekt samt böjningar
- kasus: translativ och essiv
- ordförråd
- friskrivningar
- någon form av skriftlig och muntlig presentation

M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- muntliga färdigheter
- TEMAN: Europa, kroppsdelar och finska traditioner
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 5
- meningsbyggnad: skiljetecken och bindeord
- ordklasserna: räkneord och pronomen
- verb: perfekt och pluskvamperfekt samt böjningar
- kasus: translativ och essiv
- ordförråd
- friskrivningar
- någon form av skriftlig och muntlig presentation

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan beskriva karaktäristiska drag inom den finskspråkiga kulturen och berätta var hen kan finna för hen intressant finskspråkigt material.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar och högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- talspråk och några dialekter

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människokfördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar och högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- talspråk och några dialekter

M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hens nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kulturbakgrund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar och högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- talspråk och några dialekter

M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att uppmuntra eleverna att lägga märke till och utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Att utveckla effektiva lärstrategier i språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper, t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk för t.ex. ordkunskap

M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg, utvecklar och utvärderar sina kunskaper och finner finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att uppmuntra eleverna att lägga märke till och utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Att utveckla effektiva lärstrategier i språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper, t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk för t.ex. ordkunskap

M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hens åldersgrupp i relation till livserfarenheten

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Lokal precisering:

- muntliga färdigheter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 6
- språkvård
- ordförråd
- geografiska benämningar
- repetition av ordklasser
- repetition av verbets tidsformer
- genomgång av kasusformer
- friskrivningar
- bokpresentation

M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikationssituationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Lokal precisering:

- muntliga färdigheter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 6
- språkvård
- ordförråd
- geografiska benämningar
- repetition av ordklasser
- repetition av verbets tidsformer
- genomgång av kasusformer
- friskrivningar
- bokpresentation

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i interaktionen på målspråket finska och på svenska och att stödja hens växande förmåga i interkulturell kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Lokal precisering:

- muntliga färdigheter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 6
- språkvård
- ordförråd
- geografiska benämningar
- repetition av ordklasser
- repetition av verbets tidsformer
- genomgång av kasusformer
- friskrivningar
- bokpresentation

M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Lokal precisering:

- muntliga färdigheter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 6
- språkvård
- ordförråd
- geografiska benämningar
- repetition av ordklasser
- repetition av verbets tidsformer
- genomgång av kasusformer
- friskrivningar
- bokpresentation

M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Lokal precisering:

- muntliga färdigheter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 6
- språkvård
- ordförråd
- geografiska benämningar
- repetition av ordklasser
- repetition av verbets tidsformer
- genomgång av kasusformer
- friskrivningar
- bokpresentation

Finska, A-lärokurs

A-lärokurs i finska i årskurs 3-6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Årsveckotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant som möjligt för eleverna. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen

i finska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

3

Årskursens mål och centrala innehåll

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar, sånger, rim och ramsor
- jämföra olika språk
- högtider och årstider

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleven utvecklar effektiva inlärningsstrategier

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: hemmet, fritidsintressen, trafik och fordon
- repetition och fördjupning av hälsningsord och vardagsfraser
- tolka lämpliga och intressanta texter
- uttal
- räkneorden 11-100, tuhat, miljoona
- klockslag (prick och halv)
- stadieväxling av nomen
- genitiv singularis och frågeordet kenen?
- nominativ singularis och pluralis som subjekt (koira istuu, koirat istuvat?)
- missä? (på, i)
- jakande presens
- böjning av verbet *olla* i jakande sats
- -ko, -kö- frågor

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: hemmet, fritidsintressen, trafik och fordon
- repetition och fördjupning av hälsningsord och vardagsfraser
- tolka lämpliga och intressanta texter
- uttal
- räkneorden 11-100, tuhat, miljoona
- klockslag (prick och halv)
- stadieväxling av nomen
- genitiv singularis och frågeordet kenen?
- nominativ singularis och pluralis som subjekt (koira istuu, koirat istuvat?)
- missä? (på, i)
- jakande presens
- böjning av verbet *olla* i jakande sats
- -ko, -kö- frågor

M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: hemmet, fritidsintressen, trafik och fordon
- repetition och fördjupning av hälsningsord och vardagsfraser
- tolka lämpliga och intressanta texter
- uttal
- räkneorden 11-100, tuhat, miljoona
- klockslag (prick och halv)
- stadieväxling av nomen
- genitiv singularis och frågeordet kenen?
- nominativ singularis och pluralis som subjekt (koira istuu, koirat istuvat?)
- missä? (på, i)
- jakande presens
- böjning av verbet *olla* i jakande sats
- -ko, -kö- frågor

M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser,

skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: hemmet, fritidsintressen, trafik och fordon
- repetition och fördjupning av hälsningsord och vardagsfraser
- tolka lämpliga och intressanta texter
- uttal
- räkneorden 11-100, tuhat, miljoona
- klockslag (prick och halv)
- stadieväxling av nomen
- genitiv singularis och frågeordet kenen?
- nominativ singularis och pluralis som subjekt (koira istuu, koirat istuvat?)
- missä? (på, i)
- jakande presens
- böjning av verbet *olla* i jakande sats
- -ko, -kö- frågor

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar, sånger, rim och ramsor
- jämföra olika språk
- natur och kultur

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lekar, sånger, rim och ramsor
- jämföra olika språk
- natur och kultur

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleven

- fortsätter att utveckla effektiva inlärningsstrategier
- planerar och utvärderar sitt eget arbete

M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tema: månader, väderstreck, kroppsdelar
- artighetsfraser
- tolka lämpliga och intressanta texter
- nekande presens och frågor i nekande form
- objektet i jakande och nekande sats
- partitiv singularis efter räkneord
- räkneorden 21-1000
- klockslag
- yttre lokalkasus (på, från, till)
- frågor och svar i anknytning till frågeorden *kenellä, keneltä* och *kenelle*
- jakande och nekande imperativ singularis
- possessiva pronomen
- introduktion av infinitiv I med hjälp av verbet *haluan*

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tema: månader, väderstreck, kroppsdelar
- artighetsfraser
- tolka lämpliga och intressanta texter
- nekande presens och frågor i nekande form
- objektet i jakande och nekande sats
- partitiv singularis efter räkneord
- räkneorden 21-1000
- klockslag
- yttre lokalkasus (på, från, till)
- frågor och svar i anknytning till frågeorden *kenellä, keneltä* och *kenelle*
- jakande och nekande imperativ singularis
- possessiva pronomen
- introduktion av infinitiv I med hjälp av verbet *haluan*

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tema: månader, väderstreck, kroppsdelar
- artighetsfraser
- tolka lämpliga och intressanta texter
- nekande presens och frågor i nekande form
- objektet i jakande och nekande sats
- partitiv singularis efter räkneord
- räkneorden 21-1000
- klockslag
- yttre lokalkasus (på, från, till)
- frågor och svar i anknytning till frågeorden *kenellä, keneltä* och *kenelle*
- jakande och nekande imperativ singularis
- possessiva pronomen
- introduktion av infinitiv I med hjälp av verbet *haluan*

M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tema: månader, väderstreck, kroppsdelar
- artighetsfraser
- tolka lämpliga och intressanta texter
- nekande presens och frågor i nekande form
- objektet i jakande och nekande sats
- partitiv singularis efter räkneord
- räkneorden 21-1000

- klockslag
- yttre lokalkasus (på, från, till)
- frågor och svar i anknytning till frågeorden *kenellä, keneltä* och *kenelle*
- jakande och nekande imperativ singularis
- possessiva pronomen
- introduktion av infinitiv I med hjälp av verbet *haluan*

M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tema: månader, väderstreck, kroppsdelar
- artighetsfraser
- tolka lämpliga och intressanta texter
- nekande presens och frågor i nekande form
- objektet i jakande och nekande sats
- partitiv singularis efter räkneord
- räkneorden 21-1000
- klockslag
- yttre lokalkasus (på, från, till)
- frågor och svar i anknytning till frågeorden *kenellä, keneltä* och *kenelle*
- jakande och nekande imperativ singularis
- possessiva pronomen
- introduktion av infinitiv I med hjälp av verbet *haluan*

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan nämna orsaker till varför man talar svenska och finska i Finland.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik
- turism
- matkultur
- jämföra olika språk

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik
- turism
- matkultur
- jämföra olika språk

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik
- turism
- matkultur
- jämföra olika språk

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleven

- planerar, tar och ger respons samt utvärderar sitt eget arbete
- övar sina färdigheter, också med hjälp av digitala verktyg
- fortsätter att utveckla effektiva inlärningsstrategier
- hittar själv information på finska

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleven

- planerar, tar och ger respons samt utvärderar sitt eget arbete
- övar sina färdigheter, också med hjälp av digitala verktyg
- fortsätter att utveckla effektiva inlärningsstrategier
- hittar själv information på finska

M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: väderlek och väderstreck, Finland och Europa
- kommunikation (textmeddelanden, brev, e-post etc.)
- tolka lämpliga och intressanta texter
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- repetition av verbböjning i presens
- jakande preteritum (imperfekt) i satser
- tidsuttryck i adessiv och essiv
- possessivsuffix
- ämnesord i partitiv
- ordningstalen 1-10
- personliga pronomen som objekt

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: väderlek och väderstreck, Finland och Europa
- kommunikation (textmeddelanden, brev, e-post etc.)
- tolka lämpliga och intressanta texter
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- repetition av verbböjning i presens
- jakande preteritum (imperfekt) i satser
- tidsuttryck i adessiv och essiv
- possessivsuffix
- ämnesord i partitiv
- ordningstalen 1-10
- personliga pronomen som objekt

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: väderlek och väderstreck, Finland och Europa
- kommunikation (textmeddelanden, brev, e-post etc.)
- tolka lämpliga och intressanta texter
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- repetition av verbböjning i presens
- jakande preteritum (imperfekt) i satser
- tidsuttryck i adessiv och essiv
- possessivsuffix
- ämnesord i partitiv
- ordningstalen 1-10

- personliga pronomen som objekt

M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: väderlek och väderstreck, Finland och Europa
- kommunikation (textmeddelanden, brev, e-post etc.)
- tolka lämpliga och intressanta texter
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- repetition av verbböjning i presens
- jakande preteritum (imperfekt) i satser
- tidsuttryck i adessiv och essiv
- possessivsuffix
- ämnesord i partitiv
- ordningstalen 1-10
- personliga pronomen som objekt

M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: väderlek och väderstreck, Finland och Europa
- kommunikation (textmeddelanden, brev, e-post etc.)
- tolka lämpliga och intressanta texter
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- repetition av verbböjning i presens
- jakande preteritum (imperfekt) i satser
- tidsuttryck i adessiv och essiv
- possessivsuffix
- ämnesord i partitiv
- ordningstalen 1-10
- personliga pronomen som objekt

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan nämna orsaker till varför man talar svenska och finska i Finland.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ungdomskultur (diskussioner kring film, bio och musik)
- jämföra olika språk

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ungdomskultur (diskussioner kring film, bio och musik)
- jämföra olika språk

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ungdomskultur (diskussioner kring film, bio och musik)
- jämföra olika språk

M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta finska språket i omgivningen	Eleven kan beskriva i vilka sammanhang man kan läsa och höra finska.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ungdomskultur (diskussioner kring film, bio och musik)
- jämföra olika språk

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att

lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleven

- planerar, tar och ger respons samt utvärderar sitt eget arbete
- övar sina färdigheter, också med hjälp av digitala verktyg
- fortsätter att utveckla effektiva inlärningsstrategier
- hittar själv information på finska

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleven

- planerar, tar och ger respons samt utvärderar sitt eget arbete
- övar sina färdigheter, också med hjälp av digitala verktyg
- fortsätter att utveckla effektiva inlärningsstrategier
- hittar själv information på finska

M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: skolan, hälsa, yrken, sport
- servicesituationer t.ex. i butiken och på torget
- tolka lämpliga och intressanta texter
- repetition av jakande och nekande presens samt jakande preteritum (imperfekt)
- nekande preteritum (imperfekt)
- objekt i partitiv vid obestämd mängd, pågående handling, känsloverb och nekande sats
- objektet i imperativ
- måste-uttryck
- translativ
- befästa tidsuttryck i adessiv och essiv
- befästa frågeorden
- perfekt
- partitiv plural

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: skolan, hälsa, yrken, sport
- servicesituationer t.ex. i butiken och på torget
- tolka lämpliga och intressanta texter
- repetition av jakande och nekande presens samt jakande preteritum (imperfekt)
- nekande preteritum (imperfekt)
- objekt i partitiv vid obestämd mängd, pågående handling, känsloverb och nekande sats
- objektet i imperativ
- måste-uttryck
- translativ
- befästa tidsuttryck i adessiv och essiv
- befästa frågeorden
- perfekt
- partitiv plural

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: skolan, hälsa, yrken, sport
- servicesituationer t.ex. i butiken och på torget
- tolka lämpliga och intressanta texter
- repetition av jakande och nekande presens samt jakande preteritum (imperfekt)
- nekande preteritum (imperfekt)
- objekt i partitiv vid obestämd mängd, pågående handling, känsloverb och nekande sats
- objektet i imperativ
- måste-uttryck

- translativ
- befästa tidsuttryck i adessiv och essiv
- befästa frågeorden
- perfekt
- partitiv plural

M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: skolan, hälsa, yrken, sport
- servicesituationer t.ex. i butiken och på torget
- tolka lämpliga och intressanta texter
- repetition av jakande och nekande presens samt jakande preteritum (imperfekt)
- nekande preteritum (imperfekt)
- objekt i partitiv vid obestämd mängd, pågående handling, känsloverb och nekande sats
- objektet i imperativ
- måste-uttryck
- translativ
- befästa tidsuttryck i adessiv och essiv
- befästa frågeorden
- perfekt
- partitiv plural

M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: skolan, hälsa, yrken, sport
- servicesituationer t.ex. i butiken och på torget
- tolka lämpliga och intressanta texter
- repetition av jakande och nekande presens samt jakande preteritum (imperfekt)
- nekande preteritum (imperfekt)
- objekt i partitiv vid obestämd mängd, pågående handling, känsloverb och nekande sats
- objektet i imperativ
- måste-uttryck
- translativ
- befästa tidsuttryck i adessiv och essiv
- befästa frågeorden
- perfekt
- partitiv plural

Finska, B1-lärokurs

B1-lärokurs i finska i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Eleverna ska i språkundervisningen uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i B1-lärokursen i finska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

3

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 hjälpa eleven att forma sin uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen studerar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta inbördes samband mellan olika språk	Eleven har en uppfattning om finskans släktspråk och kan nämna något av dessa samt ge exempel på finska lånord.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att analysera och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan finska och andra språk som är bekanta från tidigare. Att t.ex. med hjälp av digitala verktyg bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel och med några av finskans släktspråk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att uppfatta inbördes samband mellan olika språk
- upptäcka likheter och skillnader mellan finska och och andra bekanta språk
- bekanta sig med några av finskans släktspråk och finska lånord
- lekar, sånger, rim och ramsor
- högtider och årstider

M3 ge eleven möjligheter att också med hjälp av digitala verktyg träna sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att agera i undervisningssituationen	Eleven tränar sina kunskaper i finska tillsammans med gruppen också med hjälp av digitala verktyg, tar ansvar för sina hemuppgifter och deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen. Eleven kan utvärdera sina kunskaper i finska relativt realistiskt.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga situationer
- få ta del av praktiska situationer där kunskaper i finska behövs och används i det egna livet
- ställa upp mål och planera arbetet gemensamt
- räna sina kunskaper tillsammans i gruppen och med digitala verktyg
- eleven deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen och tar ansvar för sina arbetsuppgifter
- eleven utvärderar sina egna kunskaper i finska

M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i finska som en viktig del av livslångt lärande och utökade språkresurser och uppmuntra hen att söka och utnyttja finska lärmiljöer också utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att fastställa i vilka sammanhang finska används i det egna livet	Eleven kan nämna några sammanhang där finska används.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga situationer
- få ta del av praktiska situationer där kunskaper i finska behövs och används i det egna livet
- ställa upp mål och planera arbetet gemensamt
- räna sina kunskaper tillsammans i gruppen och med digitala verktyg
- eleven deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen och tar ansvar för sina arbetsuppgifter
- eleven utvärderar sina egna kunskaper i finska

M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.2: Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ord och strukturer i samband med teman: jag och min familj, mina vänner, skolan och fritidsintressen samt djur och natur
- tillsammans välja temaområden som intresserar för språkanvändning
- ordförråd som berör kroppsdelar, kläder, färger, husdjur, veckodagar
- motsatsord
- minä olen
- minulla on
- frågeord och modellsvar
- grunderna i verbböjning i jakande presens

- räkneord 1 - 20
- klockan; jämt och halv
- hälsningsord och -fraser

M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A1.2: Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Behöver mycket hjälpmedel. Kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ord och strukturer i samband med teman: jag och min familj, mina vänner, skolan och fritidsintressen samt djur och natur
- tillsammans välja temaområden som intresserar för språkanvändning
- ordföråd som berör kroppsdelar, kläder, färger, husdjur, veckodagar
- motsatsord
- minä olen
- minulla on
- frågeord och modellsvar
- grunderna i verbböjning i jakande presens
- räkneord 1 - 20
- klockan; jämt och halv
- hälsningsord och -fraser

M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan använda några av de vanligaste artighetsfraserna på språket i rutinmässiga sociala sammanhang.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ord och strukturer i samband med teman: jag och min familj, mina vänner, skolan och fritidsintressen samt djur och natur
- tillsammans välja temaområden som intresserar för språkanvändning
- ordförråd som berör kroppsdelar, kläder, färger, husdjur, veckodagar
- motsatsord
- minä olen
- minulla on
- frågeord och modellsvar
- grunderna i verbböjning i jakande presens
- räkneord 1 - 20
- klockan; jämt och halv
- hälsningsord och -fraser

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.2: Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Kan urskilja enskilda fakta i en text.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ord och strukturer i samband med teman: jag och min familj, mina vänner, skolan och fritidsintressen samt djur och natur
- tillsammans välja temaområden som intresserar för språkanvändning
- ordförråd som berör kroppsdelar, kläder, färger, husdjur, veckodagar
- motsatsord
- minä olen

- minulla on
- frågeord och modellsvar
- grunderna i verbböjning i jakande presens
- räkneord 1 - 20
- klockan; jämt och halv
- hälsningsord och -fraser

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan uttrycka sig mycket kortfattat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Uttalar några inövade uttryck begripligt. Kan skriva några enskilda ord och uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ord och strukturer i samband med teman: jag och min familj, mina vänner, skolan och fritidsintressen samt djur och natur
- tillsammans välja temaområden som intresserar för språkanvändning
- ordförråd som berör kroppsdelar, kläder, färger, husdjur, veckodagar
- motsatsord
- minä olen
- minulla on
- frågeord och modellsvar
- grunderna i verbböjning i jakande presens
- räkneord 1 - 20
- klockan; jämt och halv
- hälsningsord och -fraser

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 hjälpa eleven att forma sin uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen studerar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta inbördes samband mellan olika språk	Eleven har en uppfattning om finskans släktspråk och kan nämna något av dessa samt ge exempel på finska lånord.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att analysera och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan finska och andra språk som är bekanta från tidigare. Att t.ex. med hjälp av digitala verktyg bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel och med några av finskans släktspråk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- uppfatta inbördes samband mellan olika språk
- upptäcka och jämföra likheter och skillnader mellan finska och och andra bekanta språk
- bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel
- bekanta sig med några av finskans släktspråk och finska lånord

M3 ge eleven möjligheter att också med hjälp av digitala verktyg träna sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att agera i undervisningssituationen	Eleven tränar sina kunskaper i finska tillsammans med gruppen också med hjälp av digitala verktyg, tar ansvar för sina hemuppgifter och deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen. Eleven kan utvärdera sina kunskaper i finska relativt realistiskt.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga situationer
- få ta del av praktiska situationer där kunskaper i finska behövs och används i det egna livet
- ställa upp mål och planera arbetet gemensamt
- träna sina kunskaper tillsammans i gruppen och med digitala verktyg
- deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen och tar ansvar för sina arbetsuppgifter
- eleven utvärderar sina egna kunskaper i finska

M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i finska som en viktig del av livslångt lärande och utökade språkresurser och uppmuntra hen att söka och utnyttja finska lärmiljöer också utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att fastställa i vilka sammanhang finska används i det egna livet	Eleven kan nämna några sammanhang där finska används.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga situationer
- få ta del av praktiska situationer där kunskaper i finska behövs och används i det egna livet
- ställa upp mål och planera arbetet gemensamt
- träna sina kunskaper tillsammans i gruppen och med digitala verktyg
- deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen och tar ansvar för sina arbetsuppgifter
- eleven utvärderar sina egna kunskaper i finska

M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.2: Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ord och strukturer i samband med teman: jag och min familj, mina vänner, skolan och fritidsintressen samt djur och natur
- tillsammans välja temaområden som intresserar för språkanvändning
- ordförråd som berör kroppsdelar, kläder, färger, husdjur, veckodagar
- motsatsord

- minä olen
- minulla on
- frågeord och modellsvar
- grunderna i verbböjning i jakande och nekande presens
- räkneord 1 - 50
- klockan
- hälsningsord och -fraser

M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A1.2: Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Behöver mycket hjälpmedel. Kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ord och strukturer i samband med teman: jag och min familj, mina vänner, skolan och fritidsintressen samt djur och natur
- tillsammans välja temaområden som intresserar för språkanvändning
- ordförråd som berör kroppsdelar, kläder, färger, husdjur, veckodagar
- motsatsord
- minä olen
- minulla on
- frågeord och modellsvar
- grunderna i verbböjning i jakande och nekande presens
- räkneord 1 - 50
- klockan
- hälsningsord och -fraser

M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan använda några av de vanligaste artighetsfraserna på språket i rutinmässiga sociala sammanhang.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ord och strukturer i samband med teman: jag och min familj, mina vänner, skolan och fritidsintressen samt djur och natur
- tillsammans välja temaområden som intresserar för språkanvändning
- ordförråd som berör kroppsdelar, kläder, färger, husdjur, veckodagar
- motsatsord
- minä olen
- minulla on
- frågeord och modellsvar
- grunderna i verbböjning i jakande och nekande presens
- räkneord 1 - 50
- klockan
- hälsningsord och -fraser

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.2: Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Kan urskilja enskilda fakta i en text.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ord och strukturer i samband med teman: jag och min familj, mina vänner, skolan och fritidsintressen samt djur och natur
- tillsammans välja temaområden som intresserar för språkanvändning
- ordförråd som berör kroppsdelar, kläder, färger, husdjur, veckodagar
- motsatsord
- minä olen
- minulla on
- frågeord och modellsvar
- grunderna i verbböjning i jakande och nekande presens
- räkneord 1 - 50
- klockan
- hälsningsord och -fraser

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan uttrycka sig mycket kortfattat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Uttalar några inövade uttryck begripligt. Kan skriva några enskilda ord och uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ord och strukturer i samband med teman: jag och min familj, mina vänner, skolan och fritidsintressen samt djur och natur
- tillsammans välja temaområden som intresserar för språkanvändning
- ordförråd som berör kroppsdelar, kläder, färger, husdjur, veckodagar
- motsatsord
- minä olen
- minulla on
- frågeord och modellsvar
- grunderna i verbböjning i jakande och nekande presens
- räkneord 1 - 50
- klockan
- hälsningsord och -fraser

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 hjälpa eleven att forma sin uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen studerar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta inbördes samband mellan olika språk	Eleven har en uppfattning om finskans släktspråk och kan nämna något av dessa samt ge exempel på finska lånord.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att analysera och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan finska och andra språk som är bekanta från tidigare. Att t.ex. med hjälp av digitala verktyg bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel och med några av finskans släktspråk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- uppfatta inbördes samband mellan olika språk
- upptäcka och jämföra likheter och skillnader mellan finska och och andra bekanta språk
- bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel
- historiska och kulturella beröringspunkter mellan Finland och Sverige
- bekanta sig med finskans och svenskans ställning som nationalspråk

M2 hjälpa eleven att se historiska och kulturella beröringspunkter mellan Finland och Sverige och att bekanta sig med finskans och svenskans ställning som nationalspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om finskans ställning och betydelse i Finland	Eleven kan nämna några orsaker till varför det talas finska och svenska i Finland.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att analysera och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan finska och andra språk som är bekanta från tidigare. Att t.ex. med hjälp av digitala verktyg bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel och med några av finskans släktspråk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- uppfatta inbördes samband mellan olika språk
- upptäcka och jämföra likheter och skillnader mellan finska och och andra bekanta språk
- bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel
- historiska och kulturella beröringspunkter mellan Finland och Sverige
- bekanta sig med finskans och svenskans ställning som nationalspråk

M3 ge eleven möjligheter att också med hjälp av digitala verktyg träna sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att agera i undervisningssituationen	Eleven tränar sina kunskaper i finska tillsammans med gruppen också med hjälp av digitala verktyg, tar ansvar för sina hemuppgifter och deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen. Eleven kan utvärdera sina kunskaper i finska relativt realistiskt.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planerar, tar och ger respons samt utvärderar sitt eget arbete
- övar sina färdigheter, också med hjälp av digitala verktyg
- fortsätter att utveckla effektiva inlärningsstrategier
- söka information på finska

M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i finska som en viktig del av livslångt lärande och utökade språkresurser och uppmuntra hen att söka och utnyttja finska lärmiljöer också utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att fastställa i vilka sammanhang finska används i det egna livet	Eleven kan nämna några sammanhang där finska används.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planerar, tar och ger respons samt utvärderar sitt eget arbete
- övar sina färdigheter, också med hjälp av digitala verktyg
- fortsätter att utveckla effektiva inlärningsstrategier
- söka information på finska

M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.2: Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i grupp utgående från tidigare inlärda ord och begrepp
- öva ord och standarduttryck
- prodocera korta texter med stöd av olika hjälpmedel
- kan urskilja enskilda fakta i en text utgående från elevernas egna intresseområden
- utveckla frågor och svar
- månader
- årstider
- räkneord 1 - 100
- jakande och nekande presens
- jakande preteritum (imperfekt)
- tre temaformer
- monta och räkneorden
- genitiv singularis (kenen)
- objektet (ostan auton, en osta autoa)
- enkla uppmaningar (kirjoita! älä kirjoita!)
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- possessivsuffix
- haluan + infinitiv (haluan istua)
- vanliga tidsuttryck (maanantaina, helmikuussa)

M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A1.2: Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Behöver mycket hjälpmedel. Kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i grupp utgående från tidigare inlärda ord och begrepp
- öva ord och standarduttryck
- prodocera korta texter med stöd av olika hjälpmedel
- kan urskilja enskilda fakta i en text utgående från elevernas egna intresseområden
- utveckla frågor och svar
- månader
- årstider
- räkneord 1 - 100
- jakande och nekande presens
- jakande preteritum (imperfekt)
- tre temaformer
- monta och räkneorden
- genitiv singularis (kenen)
- objektet (ostan auton, en osta autoa)
- enkla uppmaningar (kirjoita! älä kirjoita!)
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- possessivsuffix
- haluan + infinitiv (haluan istua)
- vanliga tidsuttryck (maanantaina, helmikuussa)

M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan använda några av de vanligaste artighetsfraserna på språket i rutinmässiga sociala sammanhang.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i grupp utgående från tidigare inlärda ord och begrepp
- öva ord och standarduttryck
- prodocera korta texter med stöd av olika hjälpmedel
- kan urskilja enskilda fakta i en text utgående från elevernas egna intresseområden
- utveckla frågor och svar
- månader
- årstider
- räkneord 1 - 100
- jakande och nekande presens
- jakande preteritum (imperfekt)
- tre temaformer
- monta och räkneorden
- genitiv singularis (kenen)
- objektet (ostan auton, en osta autoa)
- enkla uppmaningar (kirjoita! älä kirjoita!)
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- possessivsuffix
- haluan + infinitiv (haluan istua)
- vanliga tidsuttryck (maanantaina, helmikuussa)

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.2: Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Kan urskilja enskilda fakta i en text.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i grupp utgående från tidigare inlärda ord och begrepp
- öva ord och standarduttryck
- prodocera korta texter med stöd av olika hjälpmedel
- kan urskilja enskilda fakta i en text utgående från elevernas egna intresseområden
- utveckla frågor och svar
- månader
- årstider
- räkneord 1 - 100
- jakande och nekande presens
- jakande preteritum (imperfekt)
- tre temaformer
- monta och räkneorden
- genitiv singularis (kenen)
- objektet (ostan auton, en osta autoa)
- enkla uppmaningar (kirjoita! älä kirjoita!)
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- possessivsuffix
- haluan + infinitiv (haluan istua)
- vanliga tidsuttryck (maanantaina, helmikuussa)

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan uttrycka sig mycket kortfattat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Uttalar några inövade uttryck begripligt. Kan skriva några enskilda ord och uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i grupp utgående från tidigare inlärda ord och begrepp
- öva ord och standarduttryck
- prodocera korta texter med stöd av olika hjälpmedel
- kan urskilja enskilda fakta i en text utgående från elevernas egna intresseområden
- utveckla frågor och svar
- månader

- årstider
- räkneord 1 - 100
- jakande och nekande presens
- jakande preteritum (imperfekt)
- tre temaformer
- monta och räkneorden
- genitiv singularis (kenen)
- objektet (ostan auton, en osta autoa)
- enkla uppmaningar (kirjoita! älä kirjoita!)
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- possessivsuffix
- haluan + infinitiv (haluan istua)
- vanliga tidsuttryck (maanantaina, helmikuussa)

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 hjälpa eleven att forma sin uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen studerar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta inbördes samband mellan olika språk	Eleven har en uppfattning om finskans släktspråk och kan nämna något av dessa samt ge exempel på finska lånord.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att analysera och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan finska och andra språk som är bekanta från tidigare. Att t.ex. med hjälp av digitala verktyg bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel och med några av finskans släktspråk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- uppfatta inbördes samband mellan olika språk
- upptäcka och jämföra likheter och skillnader mellan finska och och andra bekanta språk
- bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel
- historiska och kulturella beröringspunkter mellan Finland och Sverige
- bekanta sig med finskans och svenskans ställning som nationalspråk

M2 hjälpa eleven att se historiska och kulturella beröringspunkter mellan Finland och Sverige och att bekanta sig med finskans och svenskans ställning som nationalspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om finskans ställning och betydelse i Finland	Eleven kan nämna några orsaker till varför det talas finska och svenska i Finland.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att analysera och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan finska och andra språk som är bekanta från tidigare. Att t.ex. med hjälp av digitala verktyg bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel och med några av finskans släktspråk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- uppfatta inbördes samband mellan olika språk
- upptäcka och jämföra likheter och skillnader mellan finska och och andra bekanta språk
- bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel
- historiska och kulturella beröringspunkter mellan Finland och Sverige
- bekanta sig med finskans och svenskans ställning som nationalspråk

M3 ge eleven möjligheter att också med hjälp av digitala verktyg träna sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att agera i undervisningssituationen	Eleven tränar sina kunskaper i finska tillsammans med gruppen också med hjälp av digitala verktyg, tar ansvar för sina hemuppgifter och deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen. Eleven kan utvärdera sina kunskaper i finska relativt realistiskt.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planerar, tar och ger respons samt utvärderar sitt eget arbete
- övar sina färdigheter, också med hjälp av digitala verktyg
- fortsätter att utveckla effektiva inlärningsstrategier
- söka information på finska

M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i finska som en viktig del av livslångt lärande och utökade språkresurser och uppmuntra hen att söka och utnyttja finska lärmiljöer också utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att fastställa i vilka sammanhang finska används i det egna livet	Eleven kan nämna några sammanhang där finska används.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planerar, tar och ger respons samt utvärderar sitt eget arbete
- övar sina färdigheter, också med hjälp av digitala verktyg
- fortsätter att utveckla effektiva inlärningsstrategier
- söka information på finska

M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.2: Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i grupp utgående från tidigare inlärda ord och begrepp
- öva ord och standarduttryck
- prodocera korta texter med stöd av olika hjälpmedel
- kan urskilja enskilda fakta i en text utgående från elevernas egna intresseområden
- utvecla frågor och svar
- månader
- årstider
- räkneord 1 - 100
- hundra- och tusental
- jakande och nekande presens
- jakande och nekande preteritum (imperfekt)
- tre temaformer
- monta och räkneorden
- genitiv singularis (kenen)
- objektet (ostan auton, en osta autoa)
- enkla uppmaningar (kirjoita! älä kirjoita!)
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- possessivsuffix
- haluan + infinitiv (haluan istua)

- vanliga tidsuttryck (maanantaina, helmikuussa)

M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A1.2: Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Behöver mycket hjälpmedel. Kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i grupp utgående från tidigare inlärda ord och begrepp
- öva ord och standarduttryck
- prodocera korta texter med stöd av olika hjälpmedel
- kan urskilja enskilda fakta i en text utgående från elevernas egna intresseområden
- utvecla frågor och svar
- månader
- årstider
- räkneord 1 - 100
- hundra- och tusental
- jakande och nekande presens
- jakande och nekande preteritum (imperfekt)
- tre temaformer
- monta och räkneorden
- genitiv singularis (kenen)
- objektet (ostan auton, en osta autoa)
- enkla uppmaningar (kirjoita! älä kirjoita!)
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- possessivsuffix
- haluan + infinitiv (haluan istua)
- vanliga tidsuttryck (maanantaina, helmikuussa)

M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan använda några av de vanligaste artighetsfraserna på språket i rutinmässiga sociala sammanhang.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i grupp utgående från tidigare inlärda ord och begrepp
- öva ord och standarduttryck
- prodocera korta texter med stöd av olika hjälpmedel
- kan urskilja enskilda fakta i en text utgående från elevernas egna intresseområden
- utvecla frågor och svar
- månader
- årstider
- räkneord 1 - 100
- hundra- och tusental
- jakande och nekande presens
- jakande och nekande preteritum (imperfekt)
- tre temaformer
- monta och räkneorden
- genitiv singularis (kenen)
- objektet (ostan auton, en osta autoa)
- enkla uppmaningar (kirjoita! älä kirjoita!)
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- possessivsuffix
- haluan + infinitiv (haluan istua)
- vanliga tidsuttryck (maanantaina, helmikuussa)

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.2: Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Kan urskilja enskilda fakta i en text.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i grupp utgående från tidigare inlärda ord och begrepp
- öva ord och standarduttryck
- prodocera korta texter med stöd av olika hjälpmedel
- kan urskilja enskilda fakta i en text utgående från elevernas egna intresseområden
- utvecla frågor och svar
- månader
- årstider
- räkneord 1 - 100
- hundra- och tusental
- jakande och nekande presens
- jakande och nekande preteritum (imperfekt)
- tre temaformer
- monta och räkneorden
- genitiv singularis (kenen)
- objektet (ostan auton, en osta autoa)
- enkla uppmaningar (kirjoita! älä kirjoita!)
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- possessivsuffix
- haluan + infinitiv (haluan istua)
- vanliga tidsuttryck (maanantaina, helmikuussa)

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan uttrycka sig mycket kortfattat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Uttalar några inövade uttryck begripligt. Kan skriva några enskilda ord och uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i grupp utgående från tidigare inlärda ord och begrepp
- öva ord och standarduttryck
- prodocera korta texter med stöd av olika hjälpmedel
- kan urskilja enskilda fakta i en text utgående från elevernas egna intresseområden
- utvecla frågor och svar
- månader
- årstider
- räkneord 1 - 100
- hundra- och tusental
- jakande och nekande presens
- jakande och nekande preteritum (imperfekt)
- tre temaformer
- monta och räkneorden
- genitiv singularis (kenen)
- objektet (ostan auton, en osta autoa)
- enkla uppmaningar (kirjoita! älä kirjoita!)
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- possessivsuffix
- haluan + infinitiv (haluan istua)
- vanliga tidsuttryck (maanantaina, helmikuussa)

Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga

marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3–6** genomförs elevhandledningen huvudsakligen som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Man kan också reservera lektioner för elevhandledning på det sätt som fastställs i läroplanen. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Utöver den egna skolan och närmiljön kan även företag och andra samarbetsparter i den närmaste omgivningen fungera som lärmiljöer.*

Elevhandledningen ska stödja eleverna att hitta och utveckla studiestrategier, stärka deras förmåga att ställa upp individuella mål och utvärdera hur målen nås samt bidra till att utveckla förmågan att lära sig. Handledningen ska hjälpa eleverna att tillägna sig olika färdigheter och metoder som behövs för att lära sig, arbeta, inhämta kunskap och hantera information i studierna. De ska också lära sig att identifiera läroämnenas särdrag samt att välja lämpliga inlärningsstrategier för varje läroämne. Handledningen ska stödja utvecklandet av elevernas sociala färdigheter och färdigheter att arbeta i grupp.

Elevhandledningen ska utveckla färdigheter som behövs i livet och stärka elevernas positiva uppfattning om sig själva som elever. Eleverna ska vägledas att identifiera och värdesätta både sina egna och andras styrkor, förmågor och färdigheter. De ska stödjas att ta ansvar för sitt liv, sina studier, sina val och sin medverkan som aktiva medlemmar och aktörer i gruppen och närmiljön. Eleverna ska ges möjligheter att delta och påverka i skolgemenskapen och närmiljön, för att de småningom ska få en uppfattning om sina möjligheter att påverka i samhället.

Via elevhandledningen ska eleverna bekanta sig med yrken, arbetsplatser och näringsliv i den närmaste omgivningen. Syftet med eventuella studiebesök och exkursioner är att ge eleverna en bild av arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Genom besöken väcks också elevernas intresse för olika yrken.

Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna när det gäller att få information och göra val förknippade med studierna. De ska ha möjlighet till personliga handledningssamtal om studier och val och att få svar på olika frågor gällande lärande och skolgång.

Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

"Vi rör på oss och tränar våra färdigheter tillsammans."

I årskurserna 3–6 *ligger tyngdpunkten i undervisningen på att befästa och bredda de grundläggande motoriska färdigheterna samt stärka de sociala färdigheterna. En mångsidig undervisning som präglas av samspel och kommunikation stödjer lärandet, elevernas välbefinnande, deras utveckling mot självständighet och delaktighet samt ger beredskap för en aktiv livsstil. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i att planera och genomföra aktiviteter på ett ansvarsfullt sätt.*

-

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 3–6

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I gymnastikundervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årstiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap och ger möjlighet till uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 3–6

En uppmuntrande och accepterande atmosfär än en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevens individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att tydlighet präglar undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 3–6 ska särskild vikt fästas vid sådana grundläggande färdigheter som inverkar på hur eleverna kan delta i gemensamma aktiviteter.

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 3–6

Eleverna ska genom uppmuntrande och handledande respons och bedömning motiveras att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen stödjer elevernas positiva uppfattning om sig själva som motionsutövare. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig information om elevernas lärande och sätt att arbeta.

I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov samt stödja dem. Elevernas hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen. Vid bedömningen observeras elevernas aktivitet och arbete. Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Eleverna ska vägledas att utvärdera sig själva.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i gymnastik genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i gymnastik.

3

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt

- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik
- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik
- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att träna sina fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet).

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Simning

- livräddningens grunder

Bollspel

- anpassade spel och regler

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön
- orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- lekar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Simning

- livräddningens grunder

Bollspel

- anpassade spel och regler

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön
- orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- lekar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- avslappnigsövningar

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik
- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Bollspel

- anpassade spel och regler

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- avslappnigsövningar

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik
- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Bollspel

- anpassade spel och regler

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt

- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik
- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik
- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik
- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik
- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att träna sina fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik
- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet).

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Simning

- livräddningens grunder

Bollspel

- anpassade spel och regler

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön
- orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- lekar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Simning

- livräddningens grunder

Bollspel

- anpassade spel och regler

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön
- orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- lekar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- avslappningsövningar

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik
- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Bollspel

- anpassade spel och regler

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- avslappningsövningar

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik
- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Bollspel

- anpassade spel och regler

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt

- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik
- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik
- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att träna sina fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet).

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Simning

- livräddningens grunder

Bollspel

- anpassade spel och regler

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön
- orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- lekar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Simning

- livräddningens grunder

Bollspel

- anpassade spel och regler

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön
- orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- lekar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Lokal precisering:

Motoriska övningar

- avslappningsövningar

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik
- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Bollspel

- anpassade spel och regler

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Lokal precisering:

Motoriska övningar

- avslappningsövningar

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik
- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Bollspel

- anpassade spel och regler

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att träna sina fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet).

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta simning, rörelse i vatten och livräddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsövningar
- muskelövningar

Redskapsgymnastik

- variationer av kullerbytta
- övningar för huvud-, handstående och hjulning
- övningar på olika redskap
- redskapsbanor och lekar
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik

Simning

- utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddningens grunder

Friidrott

- utveckling av löpteknik
- snabbhets-, reaktions- och uthållighetslöpning
- längdhopp med ansats
- lära ut grunderna samt utveckla höjdhoppsteknik

- lära ut grunderna samt utveckla teknikerna i boll- och spjutkastning samt kulstötning

Bollspel

- Fotboll
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel och regler
- Fyra mål/boboll
    - kastteknik
    - att ta lyra med eller utan plockhandske
    - grundslag och knäppslag
    - spel med anpassade slagredskap och regler
- Innebandy
    - dribbling, passning, mottagning och skott
    - anpassade spel
- Basket
    - dribbling, passning, mottagning och kast
    - spel med anpassade regler
- Volleyboll
    - bollhantering med volleybollteknik
    - fingerslag, baggerslag och serve
    - anpassade spel

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön med hjälp av karta
- användning av karta samt orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- behärska sin utrustning
- lekar med och utan stavar
- olika skidtekniker
- skidutflykt

Skridskoåkning

- behärska sin egen utrustning
- skridskoteknik
    - bromsning, baklängesåkning, glidning och cirkling
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Simning

- livräddningens grunder

Bollspel

- anpassade spel och regler

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön
- orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- lekar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Simning

- livräddningens grunder

Bollspel

- anpassade spel och regler

Orientering

- lära sig att ta sig fram i närmiljön
- orientering i varierande miljöer
- allemansrätten

Skidåkning

- lekar
- skidutflykt

Skridskoåkning

- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- avslappningsövningar

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik
- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Bollspel

- anpassade spel och regler

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- avslappningsövningar

Musikgymnastik

- olika rörelser till musik
- ringlekar
- folkdans eller sällskapsdans

Bollspel

- anpassade spel och regler

Historia

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att uppmuntra eleven att bli en ansvarsfull och demokratisk medborgare. Med hjälp av

historisk kunskap lär sig eleverna att förstå den utveckling som format nutiden, att inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och att reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individens betydelse som historisk aktör och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Syftet är att bidra till att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald.

I historieundervisningen ska eleverna fördjupa sig i hur man kritiskt behandlar information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Eleverna ska även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevers förmåga att analysera historia: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll.

Eleverna ska lära sig förstå att historia kan tolkas på olika sätt och ur olika perspektiv och att förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Undervisningen i historia ska hjälpa eleverna att uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats under olika tider.

Läroämnets uppdrag i årskurs 4-6

***I årskurserna 4-6** är historieundervisningens uppdrag att göra eleverna förtrogna med den historiska kunskapens natur, hur man söker historisk information och vilka grundbegrepp som används. Syftet är att väcka elevernas intresse och förståelse för historia och för betydelsen av mänsklig aktivitet. I undervisningen av innehållet som beskrivs i grunderna ska konkreta och upplevelsebaserade arbetssätt prioriteras.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 4–6

För att uppnå målen i läroämnet historia är det viktigt att prioritera interaktiva, upplevelsebaserade arbetssätt, till exempel att undersöka olika källor och att berätta och använda drama, lekar och spel. Målet är att stärka elevernas förmåga att läsa och tolka historiska texter och miljöer samt att öva sig att göra tolkningar både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska lära sig att söka och använda historisk information, också med hjälp av digitala verktyg. Som läroämne går historia bra att integrera med andra läroämnen.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 4–6

I historieundervisningen får eleverna lära sig genom att undersöka. Eleverna ska uppmuntras att tolka, jämföra, dra slutsatser och tillämpa information både muntligt och skriftligt. För att eleverna ska förstå historietexterna ska läraren förklara de begrepp som förekommer.

Bedömning av elevens lärande i historia i årskurs 4–6

I historieundervisningen ska bedömningen vara handledande och sporrande. Genom att ge respons strävar man efter att uppmuntra eleverna att undersöka olika historiska källor och göra sina egna tolkningar av dem. I bedömningen beaktas såväl elevens förmåga att uttrycka sig mångsidigt i tal och skrift som kompetens som eleven visat eller uttryckt på andra sätt. I bedömningen ska man särskilt fokusera på hur eleven tillämpar kunskap och utvecklar sitt historiska tänkande, inte på om hen har memorerat innehållet.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i historia genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i historia. Bedömningskriterierna kan även användas i bedömningen i de lägre årskurserna. Med tanke på studieframgången är det viktigt att på ett interaktivt sätt få möjlighet att undersöka historiska företeelser och leva sig in i historiska skeenden, men också att förstå den kulturella miljön, uppfatta

tidsperspektiv samt förstå människans roll i historien och historiens betydelse för mänskligheten och för det egna livet i dag och i framtiden.

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleverna ska handledas att reflektera över sina erfarenheter, som ett led i självbedömningen.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans liv i små populationer som jägare/samlare
- Finlands förhistoria
- Egypten

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället och kulturen i det antika Grekland och Romarriket
- antikents återspeglingar på nutiden
- Nordens vikingar

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen historiska källor	Eleven kan under handledning söka historisk information i olika informationskällor.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans liv i små populationer som jägare/samlare
- Finlands förhistoria
- Egypten

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället och kulturen i det antika Grekland och Romarriket
- antikents återspeglingar på nutiden
- Nordens vikingar

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan skilja mellan fakta och tolkning.	Eleven kan skilja mellan fakta och tolkning.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans liv i små populationer som jägare/samlare
- Finlands förhistoria
- Egypten

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället och kulturen i det antika Grekland och Romarriket
- antikents återspeglingar på nutiden
- Nordens vikingar

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kronologisk uppfattning	Eleven känner igen de centrala indelningarna i historiska epoker och kan ge exempel på olika särdrag som kännetecknar samhällen under olika tider och epoker.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans liv i små populationer som jägare/samlare
- Finlands förhistoria
- Egypten

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället och kulturen i det antika Grekland och Romarriket
- antikents återspeglingar på nutiden
- Nordens vikingar

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

M5 hjälpa eleven att förstå motiv bakom människans handlingar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans liv i små populationer som jägare/samlare
- Finlands förhistoria
- Egypten

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället och kulturen i det antika Grekland och Romarriket
- antikents återspeglingar på nutiden
- Nordens vikingar

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för orsakssammanhang i historia	Eleven känner igen och kan ge exempel på historiska orsakssammanhang.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans liv i små populationer som jägare/samlare
- Finlands förhistoria
- Egypten

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället och kulturen i det antika Grekland och Romarriket
- antikents återspeglingar på nutiden
- Nordens vikingar

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå förändring	Eleven kan beskriva förändringar och förklara varför en förändring inte är det samma som framsteg och kan utgående från några exempel beskriva förändringar som inte har haft samma innebörd för olika människor och grupper.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans liv i små populationer som jägare/samlare
- Finlands förhistoria
- Egypten

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället och kulturen i det antika Grekland och Romarriket
- antikents återspeglingar på nutiden
- Nordens vikingar

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå kontinuitet	Eleven kan ge exempel på företeelser som omspänner flera epoker.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans liv i små populationer som jägare/samlare
- Finlands förhistoria
- Egypten

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället och kulturen i det antika Grekland och Romarriket
- antikents återspeglingar på nutiden
- Nordens vikingar

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beskriva förhållandet mellan orsak och verkan	Eleven kan i stora drag beskriva förhållandet mellan orsak och verkan i historiska företeelser.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans liv i små populationer som jägare/samlare

- Finlands förhistoria
- Egypten

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället och kulturen i det antika Grekland och Romarriket
- antikents återspeglingar på nutiden
- Nordens vikingar

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara tolkningar	Eleven kan utgående från några exempel förklara varför samma händelse eller företeelse kan tolkas på olika sätt.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans liv i små populationer som jägare/samlare
- Finlands förhistoria
- Egypten

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället och kulturen i det antika Grekland och Romarriket
- antikents återspeglingar på nutiden
- Nordens vikingar

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

M11 instruera eleven att förklara mänsklig aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan berätta och förklara en händelse eller företeelse ur olika människors synvinkel.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans liv i små populationer som jägare/samlare
- Finlands förhistoria
- Egypten

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället och kulturen i det antika Grekland och Romarriket
- antikents återspeglingar på nutiden
- Nordens vikingar

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 6

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleverna ska handledas att reflektera över sina erfarenheter, som ett led i självbedömningen.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den egna familjen och hembygdens historia
- Jakobstads historia

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 5

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- livet i staden och på landet

- religionens inverkan på människans liv
- Finland som en del av Sverige

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- renässansen inom konst och vetenskap
- reformationen inom religionen
- den nya världsbilden
- upptäcktsresorna
- vägen till frihet/franska revolutionen

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vasa tiden
- stormaktstiden
- gustavianska tiden

M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen historiska källor	Eleven kan under handledning söka historisk information i olika informationskällor.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den egna familjen och hembygdens historia
- Jakobstads historia

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 5

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- livet i staden och på landet
- religionens inverkan på människans liv
- Finland som en del av Sverige

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- renässansen inom konst och vetenskap
- reformationen inom religionen
- den nya världsbilden
- upptäcktsresorna
- vägen till frihet/franska revolutionen

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vasa tiden
- stormaktstiden
- gustavianska tiden

M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan skilja mellan fakta och tolkning.	Eleven kan skilja mellan fakta och tolkning.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den egna familjen och hembygdens historia
- Jakobstads historia

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 5

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- livet i staden och på landet
- religionens inverkan på människans liv
- Finland som en del av Sverige

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- renässansen inom konst och vetenskap
- reformationen inom religionen
- den nya världsbilden
- upptäcktsresorna
- vägen till frihet/franska revolutionen

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vasa tiden
- stormaktstiden
- gustavianska tiden

M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kronologisk uppfattning	Eleven känner igen de centrala indelningarna i historiska epoker och kan ge exempel på olika särdrag som kännetecknar samhällen under olika tider och epoker.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den egna familjen och hembygdens historia
- Jakobstads historia

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 5

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- livet i staden och på landet
- religionens inverkan på människans liv
- Finland som en del av Sverige

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- renässansen inom konst och vetenskap
- reformationen inom religionen
- den nya världsbilden
- upptäcktsresorna
- vägen till frihet/franska revolutionen

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vasa tiden
- stormaktstiden
- gustavianska tiden

M5 hjälpa eleven att förstå motiv bakom människans handlingar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den egna familjen och hembygdens historia
- Jakobstads historia

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 5

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- livet i staden och på landet
- religionens inverkan på människans liv
- Finland som en del av Sverige

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- renässansen inom konst och vetenskap
- reformationen inom religionen
- den nya världsbilden
- upptäcktsresorna
- vägen till frihet/franska revolutionen

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vasa tiden
- stormaktstiden
- gustavianska tiden

M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för orsakssammanhang i historia	Eleven känner igen och kan ge exempel på historiska orsakssammanhang.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den egna familjen och hembygdens historia
- Jakobstads historia

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 5

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- livet i staden och på landet
- religionens inverkan på människans liv
- Finland som en del av Sverige

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- renässansen inom konst och vetenskap
- reformationen inom religionen
- den nya världsbilden
- upptäcktsresorna
- vägen till frihet/franska revolutionen

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vasa tiden
- stormaktstiden
- gustavianska tiden

M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå förändring	Eleven kan beskriva förändringar och förklara varför en förändring inte är det samma som framsteg och kan utgående från några exempel beskriva förändringar som inte har haft samma innebörd för olika människor och grupper.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den egna familjen och hembygdens historia
- Jakobstads historia

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 5

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- livet i staden och på landet
- religionens inverkan på människans liv
- Finland som en del av Sverige

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- renässansen inom konst och vetenskap
- reformationen inom religionen
- den nya världsbilden
- upptäcktsresorna
- vägen till frihet/franska revolutionen

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vasa tiden
- stormaktstiden
- gustavianska tiden

M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå kontinuitet	Eleven kan ge exempel på företeelser som omspänner flera epoker.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den egna familjen och hembygdens historia
- Jakobstads historia

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 5

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- livet i staden och på landet
- religionens inverkan på människans liv
- Finland som en del av Sverige

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- renässansen inom konst och vetenskap
- reformationen inom religionen
- den nya världsbilden
- upptäcktsresorna
- vägen till frihet/franska revolutionen

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vasa tiden
- stormaktstiden
- gustavianska tiden

M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beskriva förhållandet mellan orsak och verkan	Eleven kan i stora drag beskriva förhållandet mellan orsak och verkan i historiska företeelser.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den egna familjen och hembygdens historia
- Jakobstads historia

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 5

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- livet i staden och på landet
- religionens inverkan på människans liv
- Finland som en del av Sverige

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- renässansen inom konst och vetenskap
- reformationen inom religionen
- den nya världsbilden
- upptäcktsresorna
- vägen till frihet/franska revolutionen

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vasa tiden
- stormaktstiden
- gustavianska tiden

M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara tolkningar	Eleven kan utgående från några exempel förklara varför samma händelse eller företeelse kan tolkas på olika sätt.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den egna familjen och hembygdens historia
- Jakobstads historia

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 5

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- livet i staden och på landet
- religionens inverkan på människans liv
- Finland som en del av Sverige

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- renässansen inom konst och vetenskap

- reformationen inom religionen
- den nya världsbilden
- upptäcktsresorna
- vägen till frihet/franska revolutionen

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vasa tiden
- stormaktstiden
- gustavianska tiden

M11 instruera eleven att förklara mänsklig aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan berätta och förklara en händelse eller företeelse ur olika människors synvinkel.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den egna familjen och hembygdens historia
- Jakobstads historia

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 5

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- livet i staden och på landet
- religionens inverkan på människans liv
- Finland som en del av Sverige

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- renässansen inom konst och vetenskap
- reformationen inom religionen
- den nya världsbilden
- upptäcktsresorna
- vägen till frihet/franska revolutionen

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vasa tiden
- stormaktstiden
- gustavianska tiden

Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3–6** har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att uppmuntra och stödja elevernas strävan efter att skapa en egen identitet och livsåskådning.Det centrala i undervisningen är att stödja utvecklingen av elevernas etiska tänkande, kulturella färdigheter och förmåga att uttrycka sina åsikter och motivera dem.*

I årskurserna 3–6 har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att uppmuntra och stödja elevernas strävan efter att skapa en egen identitet och livsåskådning.Det centrala i undervisningen är att stödja utvecklingen av elevernas etiska tänkande, kulturella färdigheter och förmåga att uttrycka sina åsikter och motivera dem.

Innehållet väljs så att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas upplevelsevärld, idéer och tankar beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Vid valet av arbetssätt är det med tanke på läroämnets mål viktigt att skapa en trygg och öppen psykisk och social lärmiljö, där varje elev upplever att hen blir hörd och respekterad. Eleven ska uppmuntras till självstyrt lärande. Den fysiska lärmiljön utvecklas så att den tar hänsyn till olika sätt att lära sig och arbeta och går lätt att förändra. De gemensamma undersökningarna och diskussionerna som leds av läraren berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama. I de konkreta aktiviteterna ska digitaliseringen i livsmiljön beaktas.

Vid valet av arbetssätt är det med tanke på läroämnets mål viktigt att skapa en trygg och öppen psykisk och social lärmiljö, där varje elev upplever att hen blir hörd och respekterad. Eleven ska uppmuntras till självstyrt lärande. Den fysiska lärmiljön utvecklas så att den tar hänsyn till olika sätt att lära sig och arbeta och går lätt att förändra. De gemensamma undersökningarna och diskussionerna som leds av läraren berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama. I de konkreta aktiviteterna ska digitaliseringen i livsmiljön beaktas.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs särskilt för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs särskilt för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

Bedömning av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska vara handledande och uppmuntrande. Responsen ska uppmuntra eleven att studera och undersöka centrala källor och deras särdrag och att själv tolka dem. I bedömningen ska man beakta olika former av skriftlig och muntlig framställning samt kunskaper som visas med hjälp av andra uttrycksformer. Det centrala är elevens förmåga att uttrycka sig själv och sina tankar. I stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av detaljer ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att förstå och kunna tillämpa sin kunskap och utveckla sitt tänkande.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i livsåskådningskunskap genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i livsåskådningskunskap.

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska vara handledande och uppmuntrande. Responsen ska uppmuntra eleven att studera och undersöka centrala källor och deras särdrag och att själv tolka dem. I bedömningen ska man beakta olika former av skriftlig och muntlig framställning samt kunskaper som visas med hjälp av andra uttrycksformer. Det centrala är elevens förmåga att uttrycka sig själv och sina tankar. I stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av detaljer ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att förstå och kunna tillämpa sin kunskap och utveckla sitt tänkande.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i livsåskådningskunskap genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i livsåskådningskunskap.

3

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer ivardagliga situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp och kan med hjälp av dem analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet

- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel

- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven kan ställa upp mål för sina studier, sträva mot dem och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och förmåga att arbeta i grupp	Eleven uttrycker sina livsåskådningstankar på ett konstruktivt sätt och kan lyssna på andras synpunkter och ställningstaganden.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och kan ge exempel på barnets rättigheter.

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan söka och beskriva några sätt att påverka på ett ansvarsfullt sätt.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer ivardagliga situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp och kan med hjälp av dem analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen och bedöma argument och motiveringar	Eleven kan urskilja argument och motiveringar till dem i en diskussion samt fundera över hur relevanta motiveringarna är.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans

- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven kan ställa upp mål för sina studier, sträva mot dem och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och kan ge exempel på barnets rättigheter.

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan söka och beskriva några sätt att påverka på ett ansvarsfullt sätt.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och

livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika

naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer ivardagliga situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp och kan med hjälp av dem analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att

tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen och bedöma argument och motiveringar	Eleven kan urskilja argument och motiveringar till dem i en diskussion samt fundera över hur relevanta motiveringarna är.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att dra slutsatser	Eleven kan identifiera felaktiga slutsatser och korrigera sitt tänkande utgående från dem.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans

- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över

jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan namnge och förklara vissa kulturella fenomen som ingår i Finlands, Europas och världens kulturarv. Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald i gruppen eller samhället.

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan nämna viktiga särdrag i några livsåskådningar och kulturer.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar

- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven kan ställa upp mål för sina studier, sträva mot dem och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och förmåga att arbeta i grupp	Eleven uttrycker sina livsåskådningstankar på ett konstruktivt sätt och kan lyssna på andras synpunkter och ställningstaganden.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att

tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och kan ge exempel på barnets rättigheter.

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan söka och beskriva några sätt att påverka på ett ansvarsfullt sätt.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer ivardagliga situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp och kan med hjälp av dem analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen och bedöma argument och motiveringar	Eleven kan urskilja argument och motiveringar till dem i en diskussion samt fundera över hur relevanta motiveringarna är.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att dra slutsatser	Eleven kan identifiera felaktiga slutsatser och korrigera sitt tänkande utgående från dem.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan namnge och förklara vissa kulturella fenomen som ingår i Finlands, Europas och världens kulturarv. Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald i gruppen eller samhället.

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna

övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan nämna viktiga särdrag i några livsåskådningar och kulturer.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap

- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer

- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven kan ställa upp mål för sina studier, sträva mot dem och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och förmåga att arbeta i grupp	Eleven uttrycker sina livsåskådningstankar på ett konstruktivt sätt och kan lyssna på andras synpunkter och ställningstaganden.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och kan ge exempel på barnets rättigheter.

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan söka och beskriva några sätt att påverka på ett ansvarsfullt sätt.

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts-, religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför skall man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3-6** ska undervisningen i matematik erbjuda upplevelser med vilkas hjälp eleverna kan tillägna sig matematiska begrepp och strukturer. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att uttrycka sina matematiska tankar och lösningar på olika sätt och med olika hjälpmedel. Mångsidig problemlösning självständigt och i grupp samt jämförelse av olika sätt att lösa problem är centrala delar av undervisningen. Undervisningen i matematik ska befästa och bredda elevernas förståelse av talbegreppet och tiosystemet samt utveckla en flytande räknefärdighet.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 3–6

Undervisningen ska utgå från bekanta ämnen och problem som intresserar eleverna. Matematik ska fortsättningsvis studeras i en lärmiljö som präglas av konkretisering och olika hjälpmedel. Hjälpmedlen ska vara lätt tillgängliga. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna ska ha möjlighet att påverka valet av arbetssätt. Man arbetar både gemensamt och individuellt. Pedagogiska spel och lekar är ett viktigt arbetssätt som motiverar eleverna. Digitala verktyg och miniräknare används i undervisningen och studierna.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 3–6

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om kunskaperna är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Man ska reservera tillräckligt mycket tid för matematiklärandet och stödet ska vara systematiskt. Utvecklingen av elevernas kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt. Stödet ska ge eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper samtidigt som deras positiva attityd och självförtroende stärks. Eleverna ska erbjudas lämpliga konkreta hjälpmedel som stöd för lärandet samt möjligheter att själva komma till insikt och förstå. Varje elev ska ges möjlighet att öva tillräckligt.

Elever som behöver mera utmaningar ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer och genom att berika undervisningsinnehållet. Uppgifterna kan till exempel omfatta talens egenskaper, olika talföljder, geometri, kreativ problemlösning och matematiska tillämpningar.

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 3–6

Under läsåret är den huvudsakliga uppgiften för bedömningen av lärandet att stödja och främja elevernas matematiska tänkande och kunskapsutveckling inom alla målområden. Bedömningen ska vara mångsidig och responsen handledande och konstruktiv. Dessa stödjer eleverna att utveckla matematiska färdigheter och sporrar vid behov eleverna att försöka på nytt. Eleverna handleds att själva utvärdera sitt lärande och upptäcka sina styrkor. Responsen ska hjälpa dem att förstå vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur. Eleverna ska dessutom handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sin attityd till matematikstudierna.

Eleverna förutsätts att bättre än tidigare kunna uttrycka sitt matematiska tänkande i tal, skrift, med figurer och olika hjälpmedel. Föremål för bedömning är prestationssättet, hur korrekta lösningarna är och hur eleven tillämpar det som hen lärt sig.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

3

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar

multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 10 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- begreppen term, summa, differens, produkt, faktor, kvot, täljare, nämnare och rest
- räknesättens ordningsföljd
- addera och subtrahera liknämninga bråk

Uppställning:

- addition av tal med minnessiffra
- subtraktion med lån
- multiplikation av tal där den ena faktorn är ensiffrig

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 1000, multiplikation med 10, 100 och 1000, division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla talföljder
- enkla samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mätning med linjal
- vinklar, trianglar, kvadrater, rektanglar, cirklar
- benämningarna rätblock, klot, cylinder, pyramid, kub och kon
- speglingar i en rät linje och i en punkt
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (dl och l) och enhetsbyten
- tidsenheterna sekund, minut och timme
- klockan analogt och digitalt
- att uppskatta mätresultat
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utarbetar och tolkar tabeller och diagram

M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 10 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- begreppen term, summa, differens, produkt, faktor, kvot, täljare, nämnare och rest
- räknesättens ordningsföljd
- addera och subtrahera liknämninga bråk

Uppställning:

- addition av tal med minnessiffra
- subtraktion med lån
- multiplikation av tal där den ena faktorn är ensiffrig

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 1000, multiplikation med 10, 100 och 1000, division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla talföljder
- enkla samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mätning med linjal
- vinklar, trianglar, kvadrater, rektanglar, cirklar
- benämningarna rätblock, klot, cylinder, pyramid, kub och kon
- speglingar i en rät linje och i en punkt
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (dl och l) och enhetsbyten
- tidsenheterna sekund, minut och timme
- klockan analogt och digitalt
- att uppskatta mätresultat
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utarbetar och tolkar tabeller och diagram

M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 10 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- begreppen term, summa, differens, produkt, faktor, kvot, täljare, nämnare och rest

- räknesättens ordningsföljd
- addera och subtrahera liknämninga bråk

Uppställning:

- addition av tal med minnessiffra
- subtraktion med lån
- multiplikation av tal där den ena faktorn är ensiffrig

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 1000, multiplikation med 10, 100 och 1000, division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla talföljder
- enkla samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mätning med linjal
- vinklar, trianglar, kvadrater, rektanglar, cirklar
- benämningarna rätblock, klot, cylinder, pyramid, kub och kon
- speglingar i en rät linje och i en punkt
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (dl och l) och enhetsbyten
- tidsenheterna sekund, minut och timme

- klockan analogt och digitalt
- att uppskatta mätresultat
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utarbetar och tolkar tabeller och diagram

M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 10 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- begreppen term, summa, differens, produkt, faktor, kvot, täljare, nämnare och rest
- räknesättens ordningsföljd
- addera och subtrahera liknämninga bråk

Uppställning:

- addition av tal med minnessiffra
- subtraktion med lån
- multiplikation av tal där den ena faktorn är ensiffrig

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 1000, multiplikation med 10, 100 och 1000, division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla talföljder
- enkla samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mätning med linjal
- vinklar, trianglar, kvadrater, rektanglar, cirklar
- benämningarna rätblock, klot, cylinder, pyramid, kub och kon
- speglingar i en rät linje och i en punkt
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (dl och l) och enhetsbyten
- tidsenheterna sekund, minut och timme
- klockan analogt och digitalt
- att uppskatta mätresultat
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utarbetar och tolkar tabeller och diagram

M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 10 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- begreppen term, summa, differens, produkt, faktor, kvot, täljare, nämnare och rest
- räknesättens ordningsföljd
- addera och subtrahera liknämninga bråk

Uppställning:

- addition av tal med minnessiffra
- subtraktion med lån
- multiplikation av tal där den ena faktorn är ensiffrig

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 1000, multiplikation med 10, 100 och 1000, division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla talföljder
- enkla samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mätning med linjal
- vinklar, trianglar, kvadrater, rektanglar, cirklar
- benämningarna rätblock, klot, cylinder, pyramid, kub och kon
- speglingar i en rät linje och i en punkt
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (dl och l) och enhetsbyten
- tidsenheterna sekund, minut och timme
- klockan analogt och digitalt
- att uppskatta mätresultat
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utarbetar och tolkar tabeller och diagram

M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösnings ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 10 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- begreppen term, summa, differens, produkt, faktor, kvot, täljare, nämnare och rest

- räknesättens ordningsföljd
- addera och subtrahera liknämninga bråk

Uppställning:

- addition av tal med minnessiffra
- subtraktion med lån
- multiplikation av tal där den ena faktorn är ensiffrig

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 1000, multiplikation med 10, 100 och 1000, division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla talföljder
- enkla samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mätning med linjal
- vinklar, trianglar, kvadrater, rektanglar, cirklar
- benämningarna rätblock, klot, cylinder, pyramid, kub och kon
- speglingar i en rät linje och i en punkt
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (dl och l) och enhetsbyten
- tidsenheterna sekund, minut och timme

- klockan analogt och digitalt
- att uppskatta mätresultat
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utarbetar och tolkar tabeller och diagram

M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 10 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- begreppen term, summa, differens, produkt, faktor, kvot, täljare, nämnare och rest
- räknesättens ordningsföljd
- addera och subtrahera liknämninga bråk

Uppställning:

- addition av tal med minnessiffra
- subtraktion med lån
- multiplikation av tal där den ena faktorn är ensiffrig

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 1000, multiplikation med 10, 100 och 1000, division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla talföljder
- enkla samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mätning med linjal
- vinklar, trianglar, kvadrater, rektanglar, cirklar
- benämningarna rätblock, klot, cylinder, pyramid, kub och kon
- speglingar i en rät linje och i en punkt
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (dl och l) och enhetsbyten
- tidsenheterna sekund, minut och timme
- klockan analogt och digitalt
- att uppskatta mätresultat
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utarbetar och tolkar tabeller och diagram

M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras

vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 10 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- begreppen term, summa, differens, produkt, faktor, kvot, täljare, nämnare och rest
- räknesättens ordningsföljd
- addera och subtrahera liknämninga bråk

Uppställning:

- addition av tal med minnessiffra
- subtraktion med lån
- multiplikation av tal där den ena faktorn är ensiffrig

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 1000, multiplikation med 10, 100 och 1000, division av enkla tal med rest

M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 10 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- begreppen term, summa, differens, produkt, faktor, kvot, täljare, nämnare och rest
- räknesättens ordningsföljd
- addera och subtrahera liknämninga bråk

Uppställning:

- addition av tal med minnessiffra
- subtraktion med lån
- multiplikation av tal där den ena faktorn är ensiffrig

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 1000, multiplikation med 10, 100 och 1000, division av enkla tal med rest

M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mätning med linjal
- vinklar, trianglar, kvadrater, rektanglar, cirklar
- benämningarna rätblock, klot, cylinder, pyramid, kub och kon
- speglingar i en rät linje och i en punkt
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (dl och l) och enhetsbyten
- tidsenheterna sekund, minut och timme
- klockan analogt och digitalt
- att uppskatta mätresultat
- koordinatsystem

M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mätning med linjal
- vinklar, trianglar, kvadrater, rektanglar, cirklar
- benämningarna rätblock, klot, cylinder, pyramid, kub och kon
- speglingar i en rät linje och i en punkt
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (dl och l) och enhetsbyten
- tidsenheterna sekund, minut och timme
- klockan analogt och digitalt
- att uppskatta mätresultat
- koordinatsystem

M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att göra och tolka tabeller och diagram	Eleven kan göra en tabell utgående från ett material samt tolka tabeller och diagram. Eleven kan beräkna medelvärdet och bestämma typvärdet.

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utarbetar och tolkar tabeller och diagram

M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuell programmering	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 1 000 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- sambandet mellan ental, tiotal, hundratal, tusental
- ordna decimaltal i storleksordning
- sambandet mellan bråk och decimaltal
- att omvandla och jämföra bråk
- avrundning och dess tillämpning
- kontroll av räkneoperationernas riktighet
- negativa tal introduceras

Uppställning:

- addition och subtraktion med tal upp till 1 000 000
- multiplikation med tvåsiffriga faktorer
- kort division eller användning av annan divisionsalgoritm

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 10 000
- multiplikation med 10, 100, 1000 och 10 000
- division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet uttryck
- att förstå talföljder
- introducera ekvationer
- att förstå samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kurva, stråle och linje
- parallella och vinkelräta linjer
- att jämföra vinklar med hjälp av gradskiva
- användning av passare
- begreppen radie, diameter och omkrets
- att mäta och att beräkna omkretsen av plangeometriska figurer
- att rita tredimensionella figurer så som kub och rätblock
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (ml, cl, dl och l) och enhetsbyten
- byte av tidsenheterna sekund, minut och timme
- att förstå betydelsen av enhetsbyten
- att behärska klockan analogt och digitalt
- uppskattning av mätresultat
- att behärska mätning med linjal
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att rita tabeller och diagram

M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 1 000 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- sambandet mellan ental, tiotal, hundratal, tusental
- ordna decimaltal i storleksordning
- sambandet mellan bråk och decimaltal
- att omvandla och jämföra bråk
- avrundning och dess tillämpning
- kontroll av räkneoperationernas riktighet
- negativa tal introduceras

Uppställning:

- addition och subtraktion med tal upp till 1 000 000

- multiplikation med tvåsiffriga faktorer
- kort division eller användning av annan divisionsalgoritm

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 10 000
- multiplikation med 10, 100, 1000 och 10 000
- division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet uttryck
- att förstå talföljder
- introducera ekvationer
- att förstå samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kurva, stråle och linje
- parallella och vinkelräta linjer
- att jämföra vinklar med hjälp av gradskiva
- användning av passare
- begreppen radie, diameter och omkrets
- att mäta och att beräkna omkretsen av plangeometriska figurer
- att rita tredimensionella figurer så som kub och rätblock
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (ml, cl, dl och l) och enhetsbyten

- byte av tidsenheterna sekund, minut och timme
- att förstå betydelsen av enhetsbyten
- att behärska klockan analogt och digitalt
- uppskattning av mätresultat
- att behärska mätning med linjal
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att rita tabeller och diagram

M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar

multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 1 000 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- sambandet mellan ental, tiotal, hundratal, tusental
- ordna decimaltal i storleksordning
- sambandet mellan bråk och decimaltal
- att omvandla och jämföra bråk
- avrundning och dess tillämpning
- kontroll av räkneoperationernas riktighet
- negativa tal introduceras

Uppställning:

- addition och subtraktion med tal upp till 1 000 000
- multiplikation med tvåsiffriga faktorer
- kort division eller användning av annan divisionsalgoritm

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 10 000
- multiplikation med 10, 100, 1000 och 10 000
- division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet uttryck
- att förstå talföljder
- introducera ekvationer
- att förstå samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kurva, stråle och linje
- parallella och vinkelräta linjer
- att jämföra vinklar med hjälp av gradskiva
- användning av passare
- begreppen radie, diameter och omkrets
- att mäta och att beräkna omkretsen av plangeometriska figurer
- att rita tredimensionella figurer så som kub och rätblock
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (ml, cl, dl och l) och enhetsbyten
- byte av tidsenheterna sekund, minut och timme
- att förstå betydelsen av enhetsbyten
- att behärska klockan analogt och digitalt
- uppskattning av mätresultat
- att behärska mätning med linjal
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att rita tabeller och diagram

M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 1 000 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- räknesättens ordningsföljd

- sambandet mellan ental, tiotal, hundratal, tusental
- ordna decimaltal i storleksordning
- sambandet mellan bråk och decimaltal
- att omvandla och jämföra bråk
- avrundning och dess tillämpning
- kontroll av räkneoperationernas riktighet
- negativa tal introduceras

Uppställning:

- addition och subtraktion med tal upp till 1 000 000
- multiplikation med tvåsiffriga faktorer
- kort division eller användning av annan divisionsalgoritm

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 10 000
- multiplikation med 10, 100, 1000 och 10 000
- division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet uttryck
- att förstå talföljder
- introducera ekvationer
- att förstå samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kurva, stråle och linje
- parallella och vinkelräta linjer
- att jämföra vinklar med hjälp av gradskiva
- användning av passare
- begreppen radie, diameter och omkrets
- att mäta och att beräkna omkretsen av plangeometriska figurer
- att rita tredimensionella figurer så som kub och rätblock
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (ml, cl, dl och l) och enhetsbyten
- byte av tidsenheterna sekund, minut och timme
- att förstå betydelsen av enhetsbyten
- att behärska klockan analogt och digitalt
- uppskattning av mätresultat
- att behärska mätning med linjal
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att rita tabeller och diagram

M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken

- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 1 000 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- sambandet mellan ental, tiotal, hundratal, tusental
- ordna decimaltal i storleksordning
- sambandet mellan bråk och decimaltal
- att omvandla och jämföra bråk
- avrundning och dess tillämpning
- kontroll av räkneoperationernas riktighet
- negativa tal introduceras

Uppställning:

- addition och subtraktion med tal upp till 1 000 000
- multiplikation med tvåsiffriga faktorer
- kort division eller användning av annan divisionsalgoritm

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 10 000
- multiplikation med 10, 100, 1000 och 10 000
- division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet uttryck
- att förstå talföljder
- introducera ekvationer
- att förstå samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kurva, stråle och linje
- parallella och vinkelräta linjer
- att jämföra vinklar med hjälp av gradskiva
- användning av passare
- begreppen radie, diameter och omkrets
- att mäta och att beräkna omkretsen av plangeometriska figurer
- att rita tredimensionella figurer så som kub och rätblock
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (ml, cl, dl och l) och enhetsbyten
- byte av tidsenheterna sekund, minut och timme
- att förstå betydelsen av enhetsbyten
- att behärska klockan analogt och digitalt
- uppskattning av mätresultat
- att behärska mätning med linjal
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att rita tabeller och diagram

M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösnings ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 1 000 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- sambandet mellan ental, tiotal, hundratal, tusental
- ordna decimaltal i storleksordning
- sambandet mellan bråk och decimaltal
- att omvandla och jämföra bråk
- avrundning och dess tillämpning
- kontroll av räkneoperationernas riktighet
- negativa tal introduceras

Uppställning:

- addition och subtraktion med tal upp till 1 000 000
- multiplikation med tvåsiffriga faktorer
- kort division eller användning av annan divisionsalgoritm

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 10 000
- multiplikation med 10, 100, 1000 och 10 000
- division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet uttryck
- att förstå talföljder
- introducera ekvationer
- att förstå samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kurva, stråle och linje
- parallella och vinkelräta linjer
- att jämföra vinklar med hjälp av gradskiva
- användning av passare
- begreppen radie, diameter och omkrets
- att mäta och att beräkna omkretsen av plangeometriska figurer
- att rita tredimensionella figurer så som kub och rätblock
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (ml, cl, dl och l) och enhetsbyten
- byte av tidsenheterna sekund, minut och timme
- att förstå betydelsen av enhetsbyten
- att behärska klockan analogt och digitalt
- uppskattning av mätresultat
- att behärska mätning med linjal
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att rita tabeller och diagram

M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 1 000 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- sambandet mellan ental, tiotal, hundratal, tusental
- ordna decimaltal i storleksordning
- sambandet mellan bråk och decimaltal
- att omvandla och jämföra bråk
- avrundning och dess tillämpning
- kontroll av räkneoperationernas riktighet
- negativa tal introduceras

Uppställning:

- addition och subtraktion med tal upp till 1 000 000
- multiplikation med tvåsiffriga faktorer
- kort division eller användning av annan divisionsalgoritm

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 10 000
- multiplikation med 10, 100, 1000 och 10 000
- division av enkla tal med rest

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet uttryck
- att förstå talföljder
- introducera ekvationer
- att förstå samband genom slutledning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kurva, stråle och linje
- parallella och vinkelräta linjer
- att jämföra vinklar med hjälp av gradskiva
- användning av passare
- begreppen radie, diameter och omkrets
- att mäta och att beräkna omkretsen av plangeometriska figurer
- att rita tredimensionella figurer så som kub och rätblock
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (ml, cl, dl och l) och enhetsbyten
- byte av tidsenheterna sekund, minut och timme
- att förstå betydelsen av enhetsbyten
- att behärska klockan analogt och digitalt
- uppskattning av mätresultat
- att behärska mätning med linjal
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att rita tabeller och diagram

M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 1 000 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- sambandet mellan ental, tiotal, hundratal, tusental
- ordna decimaltal i storleksordning
- sambandet mellan bråk och decimaltal

- att omvandla och jämföra bråk
- avrundning och dess tillämpning
- kontroll av räkneoperationernas riktighet
- negativa tal introduceras

Uppställning:

- addition och subtraktion med tal upp till 1 000 000
- multiplikation med tvåsiffriga faktorer
- kort division eller användning av annan divisionsalgoritm

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 10 000
- multiplikation med 10, 100, 1000 och 10 000
- division av enkla tal med rest

M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 1 000 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- sambandet mellan ental, tiotal, hundratal, tusental

- ordna decimaltal i storleksordning
- sambandet mellan bråk och decimaltal
- att omvandla och jämföra bråk
- avrundning och dess tillämpning
- kontroll av räkneoperationernas riktighet
- negativa tal introduceras

Uppställning:

- addition och subtraktion med tal upp till 1 000 000
- multiplikation med tvåsiffriga faktorer
- kort division eller användning av annan divisionsalgoritm

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 10 000
- multiplikation med 10, 100, 1000 och 10 000
- division av enkla tal med rest

M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturliga tal upp till 1 000 000

- multiplikationstabellerna 1-10
- sambandet mellan räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- sambandet mellan ental, tiotal, hundratal, tusental
- ordna decimaltal i storleksordning
- sambandet mellan bråk och decimaltal
- att omvandla och jämföra bråk
- avrundning och dess tillämpning
- kontroll av räkneoperationernas riktighet
- negativa tal introduceras

Uppställning:

- addition och subtraktion med tal upp till 1 000 000
- multiplikation med tvåsiffriga faktorer
- kort division eller användning av annan divisionsalgoritm

Huvudräkning:

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 10 000
- multiplikation med 10, 100, 1000 och 10 000
- division av enkla tal med rest

M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kurva, stråle och linje
- parallella och vinkelräta linjer
- att jämföra vinklar med hjälp av gradskiva
- användning av passare
- begreppen radie, diameter och omkrets
- att mäta och att beräkna omkretsen av plangeometriska figurer
- att rita tredimensionella figurer så som kub och rätblock
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (ml, cl, dl och l) och enhetsbyten
- byte av tidsenheterna sekund, minut och timme
- att förstå betydelsen av enhetsbyten
- att behärska klockan analogt och digitalt
- uppskattning av mätresultat
- att behärska mätning med linjal
- koordinatsystem

M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kurva, stråle och linje
- parallella och vinkelräta linjer
- att jämföra vinklar med hjälp av gradskiva
- användning av passare
- begreppen radie, diameter och omkrets
- att mäta och att beräkna omkretsen av plangeometriska figurer
- att rita tredimensionella figurer så som kub och rätblock
- massaenheter, längdenheter, volymenheter (ml, cl, dl och l) och enhetsbyten
- byte av tidsenheterna sekund, minut och timme
- att förstå betydelsen av enhetsbyten
- att behärska klockan analogt och digitalt
- uppskattning av mätresultat
- att behärska mätning med linjal
- koordinatsystem

M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att göra och tolka tabeller och diagram	Eleven kan göra en tabell utgående från ett material samt tolka tabeller och diagram. Eleven kan beräkna medelvärdet och bestämma typvärdet.

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att rita tabeller och diagram

M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuell programmering	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka

orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de fyra räknesätten och deras inbördes samband
- avrundning till tiondelar, hundradelar och tusendelar
- addition och subtraktion av decimaltal med naturliga tal
- addition och subtraktion av tid
- begreppen hela tal, negativa tal, bråk och procent
- bedömning av lösningens riktighet med överslagsräkning
- avrundning av resultat

Uppställning:

- division med uppställning

Huvudräkning:

- bedömning med överslagsräkning
- avrundning

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att skriva och att tolka talföljder
- olikheter
- ekvationer
- skillnaden mellan uttryck och svar

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vinkelmått och klassificering av vinklar
- att undersöka och klassificera olika polygoner
- att mäta och att beräkna omkrets och area av plangeometriska figurer
- att undersöka figurers och kroppars geometriska egenskaper
- att stärka förståelsen för mätprincipen
- att använda och jämföra måttenheter och enhetsbyten
- att uppskatta mätresultat och granska mätningar
- förstora och förminskning, enkla likformighetavbildningar och skala
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att förstå tabeller och diagram
- sannolikhet t.ex. med tärning
- medelvärde

M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de fyra räknesätten och deras inbördes samband
- avrundning till tiondelar, hundradelar och tusendelar
- addition och subtraktion av decimaltal med naturliga tal
- addition och subtraktion av tid
- begreppen hela tal, negativa tal, bråk och procent
- bedömning av lösningens riktighet med överslagsräkning
- avrundning av resultat

Uppställning:

- division med uppställning

Huvudräkning:

- bedömning med överslagsräkning
- avrundning

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att skriva och att tolka talföljder
- olikheter
- ekvationer
- skillnaden mellan uttryck och svar

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vinkelmått och klassificering av vinklar
- att undersöka och klassificera olika polygoner
- att mäta och att beräkna omkrets och area av plangeometriska figurer
- att undersöka figurers och kroppars geometriska egenskaper
- att stärka förståelsen för mätprincipen
- att använda och jämföra måttenheter och enhetsbyten
- att uppskatta mätresultat och granska mätningar
- förstora och förminskning, enkla likformighetavbildningar och skala
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att förstå tabeller och diagram

- sannolikhet t.ex. med tärning
- medelvärde

M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de fyra räknesätten och deras inbördes samband

- avrundning till tiondelar, hundradelar och tusendelar
- addition och subtraktion av decimaltal med naturliga tal
- addition och subtraktion av tid
- begreppen hela tal, negativa tal, bråk och procent
- bedömning av lösningens riktighet med överslagsräkning
- avrundning av resultat

Uppställning:

- division med uppställning

Huvudräkning:

- bedömning med överslagsräkning
- avrundning

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att skriva och att tolka talföljder
- olikheter
- ekvationer
- skillnaden mellan uttryck och svar

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vinkelmått och klassificering av vinklar
- att undersöka och klassificera olika polygoner

- att mäta och att beräkna omkrets och area av plangeometriska figurer
- att undersöka figurers och kroppars geometriska egenskaper
- att stärka förståelsen för mätprincipen
- att använda och jämföra måttenheter och enhetsbyten
- att uppskatta mätresultat och granska mätningar
- förstora och förminskning, enkla likformighetavbildningar och skala
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att förstå tabeller och diagram
- sannolikhet t.ex. med tärning
- medelvärde

M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de fyra räknesätten och deras inbördes samband
- avrundning till tiondelar, hundradelar och tusendelar
- addition och subtraktion av decimaltal med naturliga tal
- addition och subtraktion av tid
- begreppen hela tal, negativa tal, bråk och procent
- bedömning av lösningens riktighet med överslagsräkning
- avrundning av resultat

Uppställning:

- division med uppställning

Huvudräkning:

- bedömning med överslagsräkning
- avrundning

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att skriva och att tolka talföljder
- olikheter
- ekvationer
- skillnaden mellan uttryck och svar

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och

koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vinkelmått och klassificering av vinklar
- att undersöka och klassificera olika polygoner
- att mäta och att beräkna omkrets och area av plangeometriska figurer
- att undersöka figurers och kroppars geometriska egenskaper
- att stärka förståelsen för mätprincipen
- att använda och jämföra måttenheter och enhetsbyten
- att uppskatta mätresultat och granska mätningar
- förstora och förminskning, enkla likformighetavbildningar och skala
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att förstå tabeller och diagram
- sannolikhet t.ex. med tärning
- medelvärde

M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de fyra räknesätten och deras inbördes samband
- avrundning till tiondelar, hundradelar och tusendelar
- addition och subtraktion av decimaltal med naturliga tal
- addition och subtraktion av tid
- begreppen hela tal, negativa tal, bråk och procent
- bedömning av lösningens riktighet med överslagsräkning
- avrundning av resultat

Uppställning:

- division med uppställning

Huvudräkning:

- bedömning med överslagsräkning
- avrundning

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att skriva och att tolka talföljder
- olikheter
- ekvationer
- skillnaden mellan uttryck och svar

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vinkelmått och klassificering av vinklar
- att undersöka och klassificera olika polygoner
- att mäta och att beräkna omkrets och area av plangeometriska figurer
- att undersöka figurers och kroppars geometriska egenskaper
- att stärka förståelsen för mätprincipen
- att använda och jämföra måttenheter och enhetsbyten
- att uppskatta mätresultat och granska mätningar
- förstora och förminskning, enkla likformighetavbildningar och skala
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att förstå tabeller och diagram
- sannolikhet t.ex. med tärning
- medelvärde

M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösnings ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna

med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de fyra räknesätten och deras inbördes samband
- avrundning till tiondelar, hundradelar och tusendelar
- addition och subtraktion av decimaltal med naturliga tal
- addition och subtraktion av tid
- begreppen hela tal, negativa tal, bråk och procent
- bedömning av lösningens riktighet med överslagsräkning
- avrundning av resultat

Uppställning:

- division med uppställning

Huvudräkning:

- bedömning med överslagsräkning
- avrundning

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att skriva och att tolka talföljder
- olikheter
- ekvationer
- skillnaden mellan uttryck och svar

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett

enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vinkelmått och klassificering av vinklar
- att undersöka och klassificera olika polygoner
- att mäta och att beräkna omkrets och area av plangeometriska figurer
- att undersöka figurers och kroppars geometriska egenskaper
- att stärka förståelsen för mätprincipen
- att använda och jämföra måttenheter och enhetsbyten
- att uppskatta mätresultat och granska mätningar
- förstora och förminskning, enkla likformighetavbildningar och skala
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att förstå tabeller och diagram
- sannolikhet t.ex. med tärning
- medelvärde

M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken

- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de fyra räknesätten och deras inbördes samband
- avrundning till tiondelar, hundradelar och tusendelar
- addition och subtraktion av decimaltal med naturliga tal
- addition och subtraktion av tid
- begreppen hela tal, negativa tal, bråk och procent
- bedömning av lösningens riktighet med överslagsräkning
- avrundning av resultat

Uppställning:

- division med uppställning

Huvudräkning:

- bedömning med överslagsräkning
- avrundning

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att skriva och att tolka talföljder
- olikheter

- ekvationer
- skillnaden mellan uttryck och svar

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vinkelmått och klassificering av vinklar
- att undersöka och klassificera olika polygoner
- att mäta och att beräkna omkrets och area av plangeometriska figurer
- att undersöka figurers och kroppars geometriska egenskaper
- att stärka förståelsen för mätprincipen
- att använda och jämföra måttenheter och enhetsbyten
- att uppskatta mätresultat och granska mätningar
- förstora och förminskning, enkla likformighetavbildningar och skala
- koordinatsystem

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att förstå tabeller och diagram
- sannolikhet t.ex. med tärning
- medelvärde

M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de fyra räknesätten och deras inbördes samband
- avrundning till tiondelar, hundradelar och tusendelar
- addition och subtraktion av decimaltal med naturliga tal
- addition och subtraktion av tid
- begreppen hela tal, negativa tal, bråk och procent
- bedömning av lösningens riktighet med överslagsräkning
- avrundning av resultat

Uppställning:

- division med uppställning

Huvudräkning:

- bedömning med överslagsräkning
- avrundning

M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de fyra räknesätten och deras inbördes samband
- avrundning till tiondelar, hundradelar och tusendelar
- addition och subtraktion av decimaltal med naturliga tal
- addition och subtraktion av tid
- begreppen hela tal, negativa tal, bråk och procent
- bedömning av lösningens riktighet med överslagsräkning
- avrundning av resultat

Uppställning:

- division med uppställning

Huvudräkning:

- bedömning med överslagsräkning
- avrundning

M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de fyra räknesätten och deras inbördes samband
- avrundning till tiondelar, hundradelar och tusendelar
- addition och subtraktion av decimaltal med naturliga tal
- addition och subtraktion av tid
- begreppen hela tal, negativa tal, bråk och procent
- bedömning av lösningens riktighet med överslagsräkning
- avrundning av resultat

Uppställning:

- division med uppställning

Huvudräkning:

- bedömning med överslagsräkning
- avrundning

M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vinkelmått och klassificering av vinklar
- att undersöka och klassificera olika polygoner
- att mäta och att beräkna omkrets och area av plangeometriska figurer
- att undersöka figurers och kroppars geometriska egenskaper
- att stärka förståelsen för mätprincipen
- att använda och jämföra måttenheter och enhetsbyten
- att uppskatta mätresultat och granska mätningar
- förstora och förminskning, enkla likformighetavbildningar och skala
- koordinatsystem

M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vinkelmått och klassificering av vinklar
- att undersöka och klassificera olika polygoner
- att mäta och att beräkna omkrets och area av plangeometriska figurer
- att undersöka figurers och kroppars geometriska egenskaper
- att stärka förståelsen för mätprincipen
- att använda och jämföra måttenheter och enhetsbyten
- att uppskatta mätresultat och granska mätningar
- förstora och förminskning, enkla likformighetavbildningar och skala
- koordinatsystem

M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att göra och tolka tabeller och diagram	Eleven kan göra en tabell utgående från ett material samt tolka tabeller och diagram. Eleven kan beräkna medelvärdet och bestämma typvärdet.

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att avläsa och att förstå tabeller och diagram
- sannolikhet t.ex. med tärning
- medelvärde

M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuell programmering	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- se likheter, skillnader och mönster
- jämföra, klassificera och ordna
- upptäcka och söka samband i matematiken
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sin förmåga till matematiskt tänkande.
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fördjupad förståelse för de fyra räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- bråk: förkorta, förlänga, addera, subtrahera, multiplicera och dividera
- decimaltal: addition, subtraktion, multiplikation, division
- procent: procenttal och procentvärde
- sambandet mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas
- negativa tal, begreppet introduceras och talområdet utökas med negativa heltal
- tidsberäkningar och tidsintervall
- avrundning överslagsräkning samt användning av kalkylatorer.

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- talföljder
- ekvationer,lösa enkla sådana genom slutledning och prövning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet, alla kvadranter,åskådliggöra talpar
- skalan
- förminskning, förstoring, använda skalan vid kartläsning
- begrepp som anknyter till trianglar och fyrhörningar
- cirkeln och begrepp i anslutning till cirkeln
- beräkna omkrets och area av enkla polygoner
- benämna och klassificera kroppar(klot, pyramid, kon, prisma, rätblock, kub, cylinder)
- beräkna volym av kub och rätblock
- enhetssystem, enhetsbyten

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- insamla, bearbeta och presentera information
- diagram och tabeller, tolka och presentera
- största och minsta värde, medelvärde, typvärde
- sannolikhet, vardagliga situationer undersöks om de är omöjliga, möjliga eller säkra

M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sin förmåga till matematiskt tänkande.
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fördjupad förståelse för de fyra räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- bråk: förkorta, förlänga, addera, subtrahera, multiplicera och dividera
- decimaltal: addition, subtraktion, multiplikation, division
- procent: procenttal och procentvärde
- sambandet mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas
- negativa tal, begreppet introduceras och talområdet utökas med negativa heltal
- tidsberäkningar och tidsintervall
- avrundning överslagsräkning samt användning av kalkylatorer.

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- talföljder
- ekvationer,lösa enkla sådana genom slutledning och prövning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet, alla kvadranter,åskådliggöra talpar
- skalan
- förminskning, förstoring, använda skalan vid kartläsning
- begrepp som anknyter till trianglar och fyrhörningar
- cirkeln och begrepp i anslutning till cirkeln
- beräkna omkrets och area av enkla polygoner
- benämna och klassificera kroppar(klot, pyramid, kon, prisma, rätblock, kub, cylinder)
- beräkna volym av kub och rätblock
- enhetssystem, enhetsbyten

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- insamla, bearbeta och presentera information
- diagram och tabeller, tolka och presentera
- största och minsta värde, medelvärde, typvärde
- sannolikhet, vardagliga situationer undersöks om de är omöjliga, möjliga eller säkra

M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sin förmåga till matematiskt tänkande.
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fördjupad förståelse för de fyra räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- bråk: förkorta, förlänga, addera, subtrahera, multiplicera och dividera
- decimaltal: addition, subtraktion, multiplikation, division
- procent: procenttal och procentvärde
- sambandet mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas
- negativa tal, begreppet introduceras och talområdet utökas med negativa heltal
- tidsberäkningar och tidsintervall
- avrundning överslagsräkning samt användning av kalkylatorer.

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- talföljder
- ekvationer,lösa enkla sådana genom slutledning och prövning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet, alla kvadranter,åskådliggöra talpar
- skalan
- förminskning, förstoring, använda skalan vid kartläsning
- begrepp som anknyter till trianglar och fyrhörningar
- cirkeln och begrepp i anslutning till cirkeln

- beräkna omkrets och area av enkla polygoner
- benämna och klassificera kroppar(klot, pyramid, kon, prisma, rätblock, kub, cylinder)
- beräkna volym av kub och rätblock
- enhetssystem, enhetsbyten

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- insamla, bearbeta och presentera information
- diagram och tabeller, tolka och presentera
- största och minsta värde, medelvärde, typvärde
- sannolikhet, vardagliga situationer undersöks om de är omöjliga, möjliga eller säkra

M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sin förmåga till matematiskt tänkande.
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras

vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fördjupad förståelse för de fyra räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- bråk: förkorta, förlänga, addera, subtrahera, multiplicera och dividera
- decimaltal: addition, subtraktion, multiplikation, division
- procent: procenttal och procentvärde
- sambandet mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas
- negativa tal, begreppet introduceras och talområdet utökas med negativa heltal
- tidsberäkningar och tidsintervall
- avrundning överslagsräkning samt användning av kalkylatorer.

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- talföljder
- ekvationer,lösa enkla sådana genom slutledning och prövning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet, alla kvadranter,åskådliggöra talpar
- skalan
- förminskning, förstoring, använda skalan vid kartläsning
- begrepp som anknyter till trianglar och fyrhörningar
- cirkeln och begrepp i anslutning till cirkeln
- beräkna omkrets och area av enkla polygoner
- benämna och klassificera kroppar(klot, pyramid, kon, prisma, rätblock, kub, cylinder)
- beräkna volym av kub och rätblock
- enhetssystem, enhetsbyten

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- insamla, bearbeta och presentera information
- diagram och tabeller, tolka och presentera
- största och minsta värde, medelvärde, typvärde
- sannolikhet, vardagliga situationer undersöks om de är omöjliga, möjliga eller säkra

M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sin förmåga till matematiskt tänkande.
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fördjupad förståelse för de fyra räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- bråk: förkorta, förlänga, addera, subtrahera, multiplicera och dividera
- decimaltal: addition, subtraktion, multiplikation, division
- procent: procenttal och procentvärde
- sambandet mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas
- negativa tal, begreppet introduceras och talområdet utökas med negativa heltal
- tidsberäkningar och tidsintervall
- avrundning överslagsräkning samt användning av kalkylatorer.

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- talföljder
- ekvationer,lösa enkla sådana genom slutledning och prövning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet, alla kvadranter,åskådliggöra talpar
- skalan
- förminskning, förstoring, använda skalan vid kartläsning
- begrepp som anknyter till trianglar och fyrhörningar
- cirkeln och begrepp i anslutning till cirkeln
- beräkna omkrets och area av enkla polygoner
- benämna och klassificera kroppar(klot, pyramid, kon, prisma, rätblock, kub, cylinder)
- beräkna volym av kub och rätblock
- enhetssystem, enhetsbyten

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- insamla, bearbeta och presentera information
- diagram och tabeller, tolka och presentera
- största och minsta värde, medelvärde, typvärde
- sannolikhet, vardagliga situationer undersöks om de är omöjliga, möjliga eller säkra

M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösnings ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sin förmåga till matematiskt tänkande.
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fördjupad förståelse för de fyra räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- bråk: förkorta, förlänga, addera, subtrahera, multiplicera och dividera
- decimaltal: addition, subtraktion, multiplikation, division
- procent: procenttal och procentvärde
- sambandet mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas
- negativa tal, begreppet introduceras och talområdet utökas med negativa heltal
- tidsberäkningar och tidsintervall
- avrundning överslagsräkning samt användning av kalkylatorer.

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- talföljder
- ekvationer,lösa enkla sådana genom slutledning och prövning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet, alla kvadranter,åskådliggöra talpar
- skalan
- förminskning, förstoring, använda skalan vid kartläsning
- begrepp som anknyter till trianglar och fyrhörningar
- cirkeln och begrepp i anslutning till cirkeln
- beräkna omkrets och area av enkla polygoner
- benämna och klassificera kroppar(klot, pyramid, kon, prisma, rätblock, kub, cylinder)
- beräkna volym av kub och rätblock
- enhetssystem, enhetsbyten

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- insamla, bearbeta och presentera information
- diagram och tabeller, tolka och presentera
- största och minsta värde, medelvärde, typvärde
- sannolikhet, vardagliga situationer undersöks om de är omöjliga, möjliga eller säkra

M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sin förmåga till matematiskt tänkande.
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fördjupad förståelse för de fyra räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- bråk: förkorta, förlänga, addera, subtrahera, multiplicera och dividera
- decimaltal: addition, subtraktion, multiplikation, division
- procent: procenttal och procentvärde
- sambandet mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas
- negativa tal, begreppet introduceras och talområdet utökas med negativa heltal
- tidsberäkningar och tidsintervall
- avrundning överslagsräkning samt användning av kalkylatorer.

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- talföljder
- ekvationer,lösa enkla sådana genom slutledning och prövning

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet, alla kvadranter,åskådliggöra talpar
- skalan
- förminskning, förstoring, använda skalan vid kartläsning
- begrepp som anknyter till trianglar och fyrhörningar
- cirkeln och begrepp i anslutning till cirkeln

- beräkna omkrets och area av enkla polygoner
- benämna och klassificera kroppar(klot, pyramid, kon, prisma, rätblock, kub, cylinder)
- beräkna volym av kub och rätblock
- enhetssystem, enhetsbyten

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- insamla, bearbeta och presentera information
- diagram och tabeller, tolka och presentera
- största och minsta värde, medelvärde, typvärde
- sannolikhet, vardagliga situationer undersöks om de är omöjliga, möjliga eller säkra

M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fördjupad förståelse för de fyra räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- bråk: förkorta, förlänga, addera, subtrahera, multiplicera och dividera
- decimaltal: addition, subtraktion, multiplikation, division
- procent: procenttal och procentvärde
- sambandet mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas
- negativa tal, begreppet introduceras och talområdet utökas med negativa heltal
- tidsberäkningar och tidsintervall
- avrundning överslagsräkning samt användning av kalkylatorer.

M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fördjupad förståelse för de fyra räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- bråk: förkorta, förlänga, addera, subtrahera, multiplicera och dividera
- decimaltal: addition, subtraktion, multiplikation, division
- procent: procenttal och procentvärde
- sambandet mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas
- negativa tal, begreppet introduceras och talområdet utökas med negativa heltal
- tidsberäkningar och tidsintervall

- avrundning överslagsräkning samt användning av kalkylatorer.

M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fördjupad förståelse för de fyra räknesätten
- räknesättens ordningsföljd
- bråk: förkorta, förlänga, addera, subtrahera, multiplicera och dividera
- decimaltal: addition, subtraktion, multiplikation, division
- procent: procenttal och procentvärde
- sambandet mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas
- negativa tal, begreppet introduceras och talområdet utökas med negativa heltal
- tidsberäkningar och tidsintervall
- avrundning överslagsräkning samt användning av kalkylatorer.

M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet, alla kvadranter,åskådliggöra talpar
- skalan
- förminskning, förstoring, använda skalan vid kartläsning
- begrepp som anknyter till trianglar och fyrhörningar
- cirkeln och begrepp i anslutning till cirkeln
- beräkna omkrets och area av enkla polygoner
- benämna och klassificera kroppar(klot, pyramid, kon, prisma, rätblock, kub, cylinder)
- beräkna volym av kub och rätblock
- enhetssystem, enhetsbyten

M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet, alla kvadranter,åskådliggöra talpar
- skalan
- förminskning, förstoring, använda skalan vid kartläsning
- begrepp som anknyter till trianglar och fyrhörningar
- cirkeln och begrepp i anslutning till cirkeln
- beräkna omkrets och area av enkla polygoner
- benämna och klassificera kroppar(klot, pyramid, kon, prisma, rätblock, kub, cylinder)
- beräkna volym av kub och rätblock
- enhetssystem, enhetsbyten

M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att göra och tolka tabeller och diagram	Eleven kan göra en tabell utgående från ett material samt tolka tabeller och diagram. Eleven kan beräkna medelvärdet och bestämma typvärdet.

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- insamla, bearbeta och presentera information
- diagram och tabeller, tolka och presentera
- största och minsta värde, medelvärde, typvärde
- sannolikhet, vardagliga situationer undersöks om de är omöjliga, möjliga eller säkra

M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuell programmering	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö.

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sin förmåga till matematiskt tänkande.
- eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

Modersmål och litteratur

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning

om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

Läroämnets uppdrag i åk 3-6

***I årskurserna 3–6** har undervisningen som särskilt uppdrag att utveckla elevernas uttrycks- och kommunikationsförmåga, läs- och skrivfärdigheter samt läs- och skrivstrategier och att vidga elevernas textvärld. Eleven ska handledas att på ett ändamålsenligt, tryggt och ansvarsfullt sätt ta del av allt mer mångsidiga kommunikationssituationer, även multimediala, samt att tolka, producera och analysera allt mer multimodala texter som en del av förmågan att lära sig. Samtidigt som eleven utvecklar sina språkliga färdigheter och reflekterar över betydelser i texter utökas kunskapen om språk, litteratur, medier och övrig kultur. Målet för undervisningen är att väcka elevens intresse och ge redskap för att göra språkliga iakttagelser, utveckla ett läsintresse och för att uttrycka sig på olika sätt. Undervisningen ska även erbjuda läs- och språkupplevelser.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är en språkligt stimulerande och social lärmiljö, där elevernas åsikter värdesätts och där det finns möjlighet att undersöka och producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av kommunikationsteknik. Varierande texter och böcker som eleverna själva valt och som intresserar dem ska användas i undervisningen. Elevernas läsupplevelser ska breddas. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att eleverna har möjlighet att arbeta tillsammans och dela med sig av erfarenheter och så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete. De kommunikativa färdigheterna och färdigheterna i drama

fördjupas både med hjälp av övningar i kommunikation och drama och genom att framträda för andra. Drama och litteraturundervisning ska integreras i undervisningen i andra läroämnen.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling, utveckla flytande läs- och skrivfärdigheter samt fördjupa läsfärdigheten och läsförståelsen. Eleven ska stödjas att utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Varje elev ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleven ska ges både modeller och gemensamt och individuellt stöd för att utveckla rättstavningsförmågan samt förmågan att producera och bygga upp texter. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att läsa och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland eleverna och jämställdhet mellan könen.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3-6

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentering av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbeten, presentationer och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. Ett viktigt mål är att eleven läser frivilligt, vilket stöds och bedöms i relation till respektive elevs läs- och skrivfärdigheter.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i läroämnet modermål och litteratur genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i ifrågavarande lärokurs. Bedömningen i årskurs 3–6 ska fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i modersmål och litteratur och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.

Svenska som andraspråk och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Enligt förordningen om timfördelning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur, som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt inriktad för invandrare. Syftet med denna lärokurs är att stödja barnens och de ungas utveckling till fullvärdiga medlemmar i språkgemenskapen och ge dem språkliga förutsättningar för fortsatta studier. Undervisningen eftersträvar att utveckla elevernas multilitteracitet för att de ska kunna söka information och förstå, producera, bedöma och analysera olika slags talade och skrivna texter på svenska i daglig kommunikation, i skolarbetet och i samhället. Undervisningen ska stödja utvecklingen av de olika delområdena av språkkunskaperna samt språk som används inom olika kunskapsområden.

Det särskilda uppdraget i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att stödja utvecklingen av flerspråkighet hos eleverna samt väcka intresse och erbjuda redskap för att utveckla språkkunskaperna under hela livet. Undervisningen i svenska som andraspråk ska i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena

hjälpa eleverna att bygga upp en språklig och kulturell identitet i ett mångkulturellt och -medialt samhälle.

Kunskaper i svenska stödjer integreringen i det finländska samhället. Utgångspunkten för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att utnyttja sådana textgenrer och språksituationer som är relevanta och viktiga för att eleven ska kunna undersöka och analysera språkets former, betydelser och användning. Språkkunskapen ska utvecklas inom alla delområden: hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande. Förmågan att förstå och förmågan att producera ska utvecklas samtidigt. Elevernas språkkunskaper ska utvidgas från konkret vardagsspråk till ett språk som lämpar sig för abstrakt tänkande. Eleverna ska få färdigheter att ge språkligt uttryck åt iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. I undervisningen ska de språk som eleverna behärskar värdesättas och utnyttjas.

En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs gemensamt av de lärare som undervisar eleven. Elevens vårdnadshavare fattar beslut om valet av lärokurs. Eftersom undervisningen ska ordnas enligt elevernas ålder och förutsättningar är det viktigt att valet av lärokurs gör det möjligt för eleven att få undervisning enligt den mest lämpliga lärokursen. En elev kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur om elevens modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller eleven i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska också följande eventualiteter tas i betraktande

- *elevens baskunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker inte ännu till för att eleven ska kunna delta i den dagliga interaktionen och det dagliga skolarbetet som en jämlik medlem i skolgemenskapen, eller*
- *elevens kunskaper i svenska räcker inte ännu till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.*

En elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur får undervisning i svenska som andraspråk antingen helt eller delvis i stället för undervisning i svenska och litteratur. Undervisningen läggs upp utgående från elevens behov att lära sig och det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Om lärokursen svenska som andraspråk och litteratur valts för en elev ska elevens utveckling och prestationer bedömas enligt målen och kriterierna för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur oberoende av i vilken undervisningsgrupp undervisningen ordnas. Det är viktigt att eleven tar del av samma texter och textgenrer som de övriga eleverna i samma årskurs. Om en elev flyttat till Finland mitt i den grundläggande utbildningen är det viktigt att ta hänsyn till elevens språkkunskaper och tidigare kunskaper och färdigheter då målsättningarna och innehållet i undervisningen fastställs. Vid behov görs en plan för elevens lärande. Olika lärmiljöer som stödjer mångsidig utveckling av språkkunskaperna ska målinriktat användas i undervisningen, både i skolan och utanför skolan. Det är möjligt att övergå till att läsa svenska enligt lärokursen svenska och litteratur, om eleven har tillräckliga förutsättningar för att lära sig svenska enligt målsättningarna för den lärokursen.

Svenska som andraspråk och litteratur är en lärokurs för elever med ett annat modersmål än svenska, finska eller samiska. Lärokursen kan också följas av elever med en flerspråkig bakgrund. En flerspråkig bakgrund kan betyda att man är återflyttare eller ett barn som adopterats till Finland. Det kan också syfta på flerspråkiga elever som upplever att svenska är deras starkaste språk, men som ändå är i behov av svenska som andraspråk för att stödja språkutvecklingen.

Undervisningen i S2 är inte stöd- eller specialundervisning, utan ämnet är en lärokurs med andra utgångspunkter och syften än lärokursen svenska och litteratur. Målet för undervisningen är att eleven ska uppnå sådana språkkunskaper att hen har jämlika förutsättningar som de övriga eleverna att fungera och studera i den omgivande språkgemenskapen. En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs av de lärare som undervisar eleven. Vid beslutet om lärokurs behöver läraren avgöra om elevens baskunskaper är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna. Till dessa delområden hör förmågan att kommunicera, att tolka texter, att producera texter samt förmågan att förstå språk, kultur och litteratur. Vid beslut om lärokurs kan också förmågan att använda språket som stöd för lärandet

vara avgörande. Om eleven visar sig ha svårigheter med det abstrakta kunskapsspråket så kan det vara en indikation på att eleven har behov av undervisning i S2. Lärarens beslut om lärokurs grundar sig alltså på den enskilda elevens rådande behov. Vårdnadshavarna har rätt att höras angående valet av lärokurs, varpå en hörandeblankett skickas hem till vårdnadshavarna. Rektor gör därefter beslut om att eleven följer läroplanen i svenska som andraspråk och litteratur.

Undervisningen i S2 ska alltid läggas upp utgående från elevens behov av lärande och utgå från det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Elevens individuella utgångsläge behöver kartläggas och redogöras för i elevens individuella studieprogram. I studieprogrammet bör också framgå utifrån vilka mål och innehåll eleven ska bedömas, samt vilken form av handledning och differentiering eleven behöver i skolans alla ämnen. Man behöver också tydligt redogöra för hur man ordnar elevens undervisning i svenska som andraspråk. Om elevens baskunskaper är mycket bristfälliga, har eleven i allmänhet mest nytta av separat S2-undervisning. Då elevens språkkunskaper utvecklas, kan hen allt oftare integreras i undervisningsgruppen i svenska och litteratur. Elevens individuella studieprogram ska utvärderas årligen och i samband med uppföljningen tar man också ställning till elevens fortsatta behov av S2.

En elev som följer lärokursen i S2 kan vid behov integreras i ämnet svenska och litteratur, men eleven ska alltid få undervisning i och bedömas enligt kriterierna för svenska som andraspråk. Om eleven integreras i svenska och litteratur bör klasslärare, timlärare, speciallärare, eventuell lärare i svenska som andraspråk och rektorn medvetet arbeta för att eleven uppnår målen för ämnet S2 trots integrering i svenska och litteratur. Enligt utbildningsstyrelsens rekommendationer kring S2-undervisningen så bör alla S2-elever få åtminstone en del av sina undervisningstimmar ordnade i en separat grupp eller i form av kompanjonundervisning där en S2-lärare finns närvarande.

Lärarna behöver känna till hur språkutvecklingen tar sig uttryck hos en andraspråkselev, i och med att den skiljer sig från förstaspråkselevens språkutveckling. Om en elev med svenska som andraspråk påbörjar sin skolgång i sen ålder (årskurs 5 eller senare) behöver klassläraren, speciallärаren, rektorn och eventuell lärare i svenska som andraspråk bedöma enligt vilken årskurs eleven ska påbörja sina studier i svenska som andraspråk. Innehåll, mål och kriterier för bedömning behöver då särskilt noggrant specificeras i elevens studieprogram.

Metoderna och arbetssätten i S2 bör vara sådana att eleven utvecklar sin språkliga kompetens och också lär sig använda språket som stöd för allt lärande. Transspråkande handlar om att på ett medvetet sätt använda elevens flerspråkighet som resurs i undervisningen och låta eleven använda alla sina språk som resurs i lärandet, exempelvis då hen ska ta till sig innehållet i olika läroämnen. I de flesta fall är det naturligt att handleda eleven att söka information på olika språk. Eleven kan också producera en del arbeten på sitt eget modersmål. En elev som har mycket svaga kunskaper i svenska kan vid behov få utföra uppgifter, projekt samt muntliga och skriftliga prov på sitt modersmål. Men också i det fallet är det bra att översätta det centrala i texten till svenska. Om eleven inte kan skriva på sitt modersmål, kan hen t.ex. spela in sina svar och övriga texter muntligt. På det här viset kan eleverna dra nytta av sin språkliga repertoar för att tillägna sig innehåll och samtidigt stärka både kunskaperna i svenska och i det egna modersmålet. De andra eleverna i gruppen får också möjlighet att höra, läsa och lära sig de språk som talas i gruppen.

Om eleven bedöms enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur bör samtliga lärare som undervisar eleven vara införstådda i att använda språkutvecklande metoder i sin undervisning. Även om språkkunskap på många sätt är en helhet, borde läraren iaktta och bedöma elevernas språkkunskap också per delområde. Elevernas språkprofil är ofta ojämn och ett delområde kan förutsätta mer stöd och handledning än ett annat. Förmågan att förstå utvecklas oftast snabbare än förmågan att producera, men i skolan ställer de abstrakta ämnena och texterna eleverna inför större utmaningar än i vardagslivet. En elev som klarar sig bra i vardagssituationer kan ha stora svårigheter att förstå abstrakta teman.

Delområden inom svenska som andraspråk och litteratur

Förmåga att förstå

Undervisningen i att förstå hamnar lätt i skuggan, eftersom denna förmåga kan vara svårare att komma åt än förmågan att producera. Om eleven har svårt att lära sig förstå, räcker det inte med undervisning av innehållet utan det behövs undervisning i strategier, som hjälper eleven att

förstå det hen läser och hör. Eleven handleds att själv aktivt planera, styra, observera, justera och utvärdera sin läs- och hörförståelseprocess i riktning mot målen. Naturligast sker handledningen genom samverkan, då man läser, lyssnar på, analyserar, tolkar och bearbetar texter gemensamt. I den processen lär sig eleverna samtidigt det metaspråk som behövs för att kunna tala om texter.

Genrekompetens

Förmågan att förstå är också kopplad till kunskap om hur man skapar betydelser i olika muntliga och skriftliga textgenrer och om hur olika texter är uppbyggda. Då genrekompetensen ökar, utvecklas även förmågan att förstå. Om eleven vet hur en viss textgenre i allmänhet är uppbyggd så kan hen allt mer förutse struktur, element och olika språkliga val som förutsätts i en viss text. Hur etablerade textstrukturerna är varierar naturligtvis mellan olika texter. Exempelvis strukturen i en saga eller berättelse är oftast likadan och därför lätt att förutse. Strukturen i en spontan diskussion eller exempelvis en diskussion i klassen kan däremot variera mycket beroende på talarna och situationen. Det viktiga är därför att tillsammans med både eleverna och andra lärare i skolan diskutera och fundera över hurdana textgenrer som ingår i skolans olika läroämnen och hur man borde lyssna på, läsa och tolka dem. I S2-läroplanen används begreppet textgenre i en vidare betydelse: med textgenre avses här en socialt etablerad typ av aktivitet, som styr sättet att använda språket eller andra betydelseskapande element (till exempel bild, röst, tonfall, gester, miner, rörelser, typografi) i återkommande kommunikationssituationer. I den definitionen är textgenre alltså mer än en beskrivning av textstrukturen: den omfattar deltagande i social aktivitet. En textgenre kan till exempel vara att uträtta ärenden i butiken, producera och följa med nyheter, gilla ett fotbollslag, utvärdera ett skönlitterärt verk eller läsa dikter analytiskt eller med inlevelse. S2-eleverna måste kunna utveckla sina kunskaper i svenska till att omfatta vetenskapligt språk, även om de lär sig svenska från grunderna. Olika textgenrer utnyttjar språkets resurser på olika sätt. Därför kan man inte avskilja undervisningen av innehåll från undervisningen av textgenrer och texters språk: innehållet i läroämnena skapas genom språket. På grund av textgenrens centrala roll kan man i stället för textkompetens också tala om genrekompetens.

Läsförståelsestrategier

Med läsförståelsestrategier avses arbetsmodeller och tekniker som hjälper läsaren att förstå, minnas och behandla en text. Läsförståelsestrategier indelas ofta i tekniker som tillämpas före, under och efter läsningen. Undervisningen i läsförståelsestrategier ska inte ordnas som en separat studieperiod under skolåret, utan man bör alltid handleda eleverna i användningen av läsförståelsestrategier då man arbetar med texter. Målet är att automatisera effektiva läsförståelsestrategier, så att eleven vid behov kan använda dem självständigt på ett ändamålsenligt sätt då hen läser en text. Ju svagare språkkunskaper eleven har, desto mer behöver hen stöd av kompenserande strategier för att uppväga sina bristande språkkunskaper. Det är viktigt att läsförståelsestrategierna används på ett smidigt sätt så att eleverna inte upplever det som enformigt och frustrerande att lära sig.

Lyssnande

Att systematiskt öva förmågan att förstå muntliga textgenrer (hörförståelsestrategier) i skolan är svårare, eftersom många autentiska muntliga kommunikationssituationer är svåra att undersöka i ett klassrum. All kommunikation och alla övningar som bygger på kommunikation fungerar samtidigt som hörförståelseövning, eftersom man för att ta del av kommunikation alltid måste förstå vad samtalspartnern säger. Man kan reflektera över hur man delar upp talflödet i mindre delar, hur man uppfattar helheter i texten, hur talarna uttrycker sina åsikter och förhållningssätt och hur man till exempel får eller behåller ordet i en kommunikationssituation.

Grammatik

Det är viktigt att grammatiska eller strukturella kategorier (ordklass, satsdel, huvudoch bisats, stycke etc.) inte presenteras i form av listor som eleverna ska lära sig utantill, utan att eleverna först stiftar bekantskap med dem i praktiken genom att använda dem i skriven och talad svenska. Det är bra att namnge bekanta fenomen som dyker upp om och om igen, men det är omöjligt att få insikt i språket eller språkbrukets variation bara genom att utgå från grammatikaliska benämningar. Även om grunderna för läroplanen beskriver vissa språkliga strukturer (grammatiska begrepp) i vissa årskurser, är dessa uttryckligen avsedda som anvisningar till läraren. Det viktigaste är att en elev

som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur under den grundläggande utbildningen lär sig att förstå språkliga fenomen och att använda olika strukturer i det svenska språket på ett mångsidigt sätt; att kunna namnge och känna igen språkliga kategorier är ett sekundärt mål för undervisningen.

Litteratur och kultur

Det är S2-lärarens uppgift att vägleda eleven att förstå och kunna placera enskilda verk i den finlandssvenska litteraturens olika skeden och se dem som en del av den finländska litteraturen och världslitteraturen samt i sin tids sociala och kulturella kontext. Det är också viktigt att eleven lär sig läsa de texter som behandlas som exempel på den genre och litterära riktning de representerar. Till det centrala innehållet i litteraturundervisningen i den grundläggande utbildningen hör uttryckligen att lära känna litterära genrer och deras konventioner. Syftet är att hjälpa eleverna att kunna analysera litteratur mångsidigt men också att fördjupa deras litterära upplevelser. Uppfattningen om litterära genrer och till vilka genrekategorier olika verk hör förändras hela tiden. Inom undervisningen i svenska som andraspråk kan styrkan i interkulturalitet och elevernas mångkulturella identiteter få oss att ifrågasätta klassificeringar som ansetts självklara. Genrebegreppet är ett viktigt hjälpmedel då en ung läsare med mångkulturell bakgrund föreställer sig ett finländskt verk i relation till någon annan, för eleven bekant kultur och litterär tradition. Den som studerar svenska som andraspråk ska under sin skoltid få den erfarenhet och kunskap som behövs för att tolka texter. Det är lärarens uppgift att handleda eleven att läsa omsorgsfullt och att använda strategier för att fylla luckor i texten. För att kunna tolka en text måste läsaren ha en helhetsbild av de värderingar och föreställningar som texten innehåller. Genom att läsa skönlitteratur mångsidigt kan eleven lära känna de ideologier som påverkar i den finländska kulturen. På det sättet får hen också verktyg att tolka texters flerstämmighet. Det är viktigt att lära känna den finländska och svenskspråkiga litteraturens klassiker och olika genrers historia, men utan begrepp och analytiska verktyg är det omöjligt att utforska det litterära arvet för att inte tala om dagens textuella mångfald. I litteraturundervisningen handlar det om att lära sig att på egen hand ta till sig finländska texter, och å andra sidan att med hjälp av analytiska verktyg kunna bedöma det man läser kritiskt och relatera den bild litteraturen ger av finländskhet till ett annat kulturarv man känner.

Lärokursens uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6 *är det särskilda målet att stödja utvecklingen av elevernas svenska språk samt att värna om att elevernas läs- och skrivfärdigheter vidareutvecklas och blir mångsidigare. Undervisningen ska beakta elevernas språkfärdigheter och styrkor. Då eleverna tolkar och producerar texter handleds de samtidigt i att observera språkliga drag och litterära medel. Repertoaren vidgas gradvis till längre texter och eleverna lär sig olika sätt att dela med sig av sina läsupplevelser.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är en språkligt stimulerande och social lärmiljö, där elevernas åsikter värdesätts och där det finns möjlighet att undersöka och producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av kommunikationsteknik. Varierande texter och böcker som eleverna själva valt och som intresserar dem ska användas i undervisningen. Elevernas läsupplevelser ska breddas. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att eleverna har möjlighet att arbeta tillsammans och dela med sig av erfarenheter och så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete. De kommunikativa färdigheterna och färdigheterna i drama fördjupas både med hjälp av övningar i kommunikation och drama och genom att framträda för andra. Drama och litteraturundervisning ska integreras i undervisningen i andra läroämnen.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling, utveckla flytande läs- och skrivfärdigheter samt fördjupa läsfärdigheten och läsförståelsen. Eleven ska stödjas att utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Varje elev ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleven ska ges både modeller och gemensamt och individuellt stöd för att utveckla rättstavningsförmågan samt förmågan att producera och bygga upp texter. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att läsa och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland eleverna och jämställdhet mellan könen.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3-6

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentering av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbeten, presentationer och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. Ett viktigt mål är att eleven läser frivilligt, vilket stöds och bedöms i relation till respektive elevs läs- och skrivfärdigheter.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i läroämnet modermål och litteratur genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i ifrågavarande lärokurs. Bedömningen i årskurs 3–6 ska fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i modersmål och litteratur och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.

3

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikativa färdigheter och uttrycksförmåga	Eleven deltar i olika kommunikationssituationer, utnyttjar sina språkkunskaper och kan diskutera och arbeta utgående från olika teman och texter.

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser,

modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara (M1) (M2) (M3)
- berätta i grupp, utgående från givet tema eller med koppling till vardagen (M1)
- öva på att återberätta och/eller beskriva personer, händelseförlopp, instruktioner och nyckelord/nyckelmeningar (M1)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M3)
- öva på att uttrycka egna åsikter (M1)
- lyssna och återberätta i olika samtalssituationer (M2)
- träna korrekt uttal, betoning och satsmelodi (M3)

M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå texter och interagera i kommunikationssituationer	Eleven förstår lärarens kommunikation och annat tal då en situation eller ett ämne är bekant eller då läraren ger handledning. Eleven kan agera ansikte mot ansikte i kommunikationssituationer.

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara (M1) (M2) (M3)
- berätta i grupp, utgående från givet tema eller med koppling till vardagen (M1)
- öva på att återberätta och/eller beskriva personer, händelseförlopp, instruktioner och nyckelord/nyckelmeningar (M1)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M3)
- öva på att uttrycka egna åsikter (M1)
- lyssna och återberätta i olika samtalssituationer (M2)
- träna korrekt uttal, betoning och satsmelodi (M3)

M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda olika uttryckssätt i kommunikationssituationer	Eleven uttrycker sig mångsidigt genom att använda olika uttryckssätt och kan ta hänsyn till sin samtalspart.

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara (M1) (M2) (M3)
- berätta i grupp, utgående från givet tema eller med koppling till vardagen (M1)
- öva på att återberätta och/eller beskriva personer, händelseförlopp, instruktioner och nyckelord/nyckelmeningar (M1)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M3)
- öva på att uttrycka egna åsikter (M1)
- lyssna och återberätta i olika samtalssituationer (M2)
- träna korrekt uttal, betoning och satsmelodi (M3)

M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att läsa flytande samt förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven läser olika texter flytande. Eleven känner igen en berättelse, en faktatext och en värderande text och tränar tillämpning av kunskap om genretypiska drag i tolkningen och bedömningen av texter.

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens

tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- automatisera läsningen (M4)
- öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier tillsammans med lärare och andra elever (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5) (M6)
- samtala kring olika textgenrer (M4) (M5)
- skriva kring olika textgenrer (M4) (M5)

M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Eleven deltar i olika situationer där språk används och har en förmåga att tolka skrivna och talade texter.

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- automatisera läsningen (M4)
- öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier tillsammans med lärare och andra elever (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5) (M6)
- samtala kring olika textgenrer (M4) (M5)
- skriva kring olika textgenrer (M4) (M5)

M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser samt att vidga repertoaren av ord och begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur ord- och begreppsrepertoaren vidgats samt förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser	Eleven har en relativt stor ord- och begreppsrepertoar och kan identifiera textbetydelser som kräver slutledning.

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- automatisera läsningen (M4)
- öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier tillsammans med lärare och andra elever (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5) (M6)
- samtala kring olika textgenrer (M4) (M5)
- skriva kring olika textgenrer (M4) (M5)

M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och digitalt, både individuellt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i produktionen av texter, förmåga att skriva för hand och med tangentbord	Eleven kan under handledning använda språk som kännetecknar berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven kan skriva svenska för hand och har tillägnat sig färdigheter att skriva med hjälp av tangentbord.

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla

argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- öva på att bearbeta texter, hitta styrkor och utvecklingsbehov i egna och andras texter (M9)

M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och tillsammans med andra samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Eleven kan skriva hela texter och uppvisar kännedom om rättskrivning i sina texter. Eleven behärskar rubriksättning, styckeindelning och fäster uppmärksamhet vid ordval.

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- öva på att bearbeta texter, hitta styrkor och utvecklingsbehov i egna och andras texter (M9)

M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma texter och att ge och ta emot respons	Eleven kan bedöma sina egna texter, är medveten om styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande och kan ge och ta emot respons.

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- öva på att bearbeta texter, hitta styrkor och utvecklingsbehov i egna och andras texter (M9)

M10 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet och att iaktta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera och jämföra olika drag i språk och språkbruk	Eleven känner igen lagbundenheter i språket och kan med hjälp av gängse begrepp beskriva hur språket varierar i olika situationer. Eleven kan ge exempel på språk och dialekter i sin omgivning.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M10) (M12)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10) (M12)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barnavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11)
- bekanta sig med några finländska och svenska barnboksförfattare och deras verk (M11)

- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M11) (M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet, självutvärdering (M12)

M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsupplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om litteratur och kultur	Eleven läser barn- och ungdomslitteratur och kan delta i diskussioner om sina läsupplevelser och om övrig barn- och ungdomskultur.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M10) (M12)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10) (M12)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barnavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11)
- bekanta sig med några finländska och svenska barnboksförfattare och deras verk (M11)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M11) (M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet, självutvärdering (M12)

M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över kulturell mångfald	Eleven kan beskriva flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i sitt eget liv och i sin omgivning.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M10) (M12)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10) (M12)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barnavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11)
- bekanta sig med några finländska och svenska barnboksförfattare och deras verk (M11)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M11) (M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet, självutvärdering (M12)

M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för lärandet	Eleven kan under handledning ställa upp mål för lärandet.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bekanta sig med lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M14) (M15)
- öva sig i att förstå symbolspråk i skolan och närmiljön (M14)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M14)
- öva på att läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M14)

- hitta allt mer självständiga strategier för att förstå skrivet och talat språk (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M14) (M15)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M14) (M15)
- transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M14) (M15)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M14)(M15) - öva på att ställa upp mål och utvärdera sitt lärande (M13)
- bekanta sig med netikett (M15)

M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera språket i olika läroämnen	Eleven läser med hjälp av stöd texter eller delar av texter som används i olika läroämnen och kan beskriva hur de är uppbyggda.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bekanta sig med lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M14) (M15)
- öva sig i att förstå symbolspråk i skolan och närmiljön (M14)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M14)
- öva på att läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M14)
- hitta allt mer självständiga strategier för att förstå skrivet och talat språk (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M14) (M15)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M14) (M15)
- transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M14) (M15)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M14)(M15) - öva på att ställa upp mål och utvärdera sitt lärande (M13)
- bekanta sig med netikett (M15)

M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationssökning och för att kunna strukturera information självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bygga upp en text och söka information	Eleven kan söka information om ett visst ämne och producera en strukturerad muntlig eller skriftlig presentation av ämnet självständigt eller i grupp. Eleven kan under handledning välja ett sätt att söka information som är lämpligt med tanke på sammanhanget och ämnet.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bekanta sig med lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M14) (M15)
- öva sig i att förstå symbolspråk i skolan och närmiljön (M14)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M14)
- öva på att läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M14)
- hitta allt mer självständiga strategier för att förstå skrivet och talat språk (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M14) (M15)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M14) (M15)
- transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M14) (M15)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M14)(M15) - öva på att ställa upp mål och utvärdera sitt lärande (M13)
- bekanta sig med netikett (M15)

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikativa färdigheter och uttrycksförmåga	Eleven deltar i olika kommunikationssituationer, utnyttjar sina språkkunskaper och kan diskutera och arbeta utgående från olika teman och texter.

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)(M2)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)(M2) (M3)
- berätta i grupp, utgående från givet tema eller med koppling till vardagen (M1)
- öva på att återberätta och/eller beskriva personer, händelseförlopp, instruktioner och nyckelord/nyckelmeningar (M1) (M2)
- öva på att hålla förberedda muntliga presentationer för en kompis/i mindre grupper (M1)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M3)
- öva på att uttrycka egna åsikter, erfarenheter och känslor (M3)
- lyssna och återberätta i olika samtalssituationer (M1) (M2)

M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå texter och interagera i kommunikationssituationer	Eleven förstår lärarens kommunikation och annat tal då en situation eller ett ämne är bekant eller då läraren ger handledning. Eleven kan agera ansikte mot ansikte i kommunikationssituationer.

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)(M2)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)(M2) (M3)
- berätta i grupp, utgående från givet tema eller med koppling till vardagen (M1)
- öva på att återberätta och/eller beskriva personer, händelseförlopp, instruktioner och nyckelord/nyckelmeningar (M1) (M2)
- öva på att hålla förberedda muntliga presentationer för en kompis/i mindre grupper (M1)

- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M3)
- öva på att uttrycka egna åsikter, erfarenheter och känslor (M3)
- lyssna och återberätta i olika samtalssituationer (M1) (M2)

M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda olika uttryckssätt i kommunikationssituationer	Eleven uttrycker sig mångsidigt genom att använda olika uttryckssätt och kan ta hänsyn till sin samtalspart.

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)(M2)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)(M2) (M3)
- berätta i grupp, utgående från givet tema eller med koppling till vardagen (M1)
- öva på att återberätta och/eller beskriva personer, händelseförlopp, instruktioner och nyckelord/nyckelmeningar (M1) (M2)
- öva på att hålla förberedda muntliga presentationer för en kompis/i mindre grupper (M1)
- kommunicera med hjälp av kroppsspråk och dramatiseringar (M3)
- öva på att uttrycka egna åsikter, erfarenheter och känslor (M3)
- lyssna och återberätta i olika samtalssituationer (M1) (M2)

M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att läsa flytande samt förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven läser olika texter flytande. Eleven känner igen en berättelse, en faktatext och en värderande text och tränar tillämpning av kunskap om genretypiska drag i tolkningen och bedömningen av texter.

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Lokal precisering:

- automatisera läsningen (M4)
- öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier allt mer självständigt, men med handledning från lärare (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5) (M6)
- samtala kring olika textgenrer (M4)(M6)
- skriva kring olika textgenrer (M4) - diskutera källors sanningshalt med handledning (M4) (M5) (M6)

M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Eleven deltar i olika situationer där språk används och har en förmåga att tolka skrivna och talade texter.

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Lokal precisering:

- automatisera läsningen (M4)
- öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- öva på att läsa med inlevelse (M4)

- använda läsförståelsestrategier allt mer självständigt, men med handledning från lärare (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5) (M6)
- samtala kring olika textgenrer (M4)(M6)
- skriva kring olika textgenrer (M4) - diskutera källors sanningshalt med handledning (M4) (M5) (M6)

M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser samt att vidga repertoaren av ord och begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur ord- och begreppsrepertoaren vidgats samt förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser	Eleven har en relativt stor ord- och begreppsrepertoar och kan identifiera textbetydelser som kräver slutledning.

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Lokal precisering:

- automatisera läsningen (M4)
- öva på att läsa både högt och tyst (M4)
- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier allt mer självständigt, men med handledning från lärare (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5) (M6)
- samtala kring olika textgenrer (M4)(M6)
- skriva kring olika textgenrer (M4) - diskutera källors sanningshalt med handledning (M4) (M5) (M6)

M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och digitalt, både individuellt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i produktionen av texter, förmåga att skriva för hand och med tangentbord	Eleven kan under handledning använda språk som kännetecknar berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven kan skriva svenska för hand och har tillägnat sig färdigheter att skriva med hjälp av tangentbord.

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7) (M8)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att själv skapa multimodala material (M7)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- öva på att bearbeta texter, hitta styrkor och utvecklingsbehov i egna och andras texter (M9

M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och tillsammans med andra samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Eleven kan skriva hela texter och uppvisar kännedom om rättskrivning i sina texter. Eleven behärskar rubriksättning, styckeindelning och fäster uppmärksamhet vid ordval.

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7) (M8)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att själv skapa multimodala material (M7)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- öva på att bearbeta texter, hitta styrkor och utvecklingsbehov i egna och andras texter (M9

M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma texter och att ge och ta emot respons	Eleven kan bedöma sina egna texter, är medveten om styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande och kan ge och ta emot respons.

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7) (M8)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att själv skapa multimodala material (M7)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- öva på att bearbeta texter, hitta styrkor och utvecklingsbehov i egna och andras texter (M9

M10 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet och att iaktta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera och jämföra olika drag i språk och språkbruk	Eleven känner igen lagbundenheter i språket och kan med hjälp av gängse begrepp beskriva hur språket varierar i olika situationer. Eleven kan ge exempel på språk och dialekter i sin omgivning.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en

resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M11)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M11)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M10)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M10) (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet (M12)

M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsupplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om litteratur och kultur	Eleven läser barn- och ungdomslitteratur och kan delta i diskussioner om sina läsupplevelser och om övrig barn- och ungdomskultur.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M11)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M11)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M10)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11)

- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M10) (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet (M12)

M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över kulturell mångfald	Eleven kan beskriva flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i sitt eget liv och i sin omgivning.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M11)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M11)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd) (M10)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M10) (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet (M12)

M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för lärandet	Eleven kan under handledning ställa upp mål för lärandet.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- använda lämpliga digitala hjälpmedel med stöd av lärare (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M14) (M15)
- öva sig i att förstå symbolspråk och idiom i skolan och närmiljön (M14)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M14)
- allt mer självständigt läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M14)
- hitta allt mer självständiga strategier för att förstå skrivet och talat språk (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M13) (M14) (M15)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M15) transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M15)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M14)(M15) öva på att ställa upp mål för och utvärdera sitt lärande (M13)
- bekanta sig med netikett (M15)

M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera språket i olika läroämnen	Eleven läser med hjälp av stöd texter eller delar av texter som används i olika läroämnen och kan beskriva hur de är uppbyggda.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- använda lämpliga digitala hjälpmedel med stöd av lärare (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M14) (M15)
- öva sig i att förstå symbolspråk och idiom i skolan och närmiljön (M14)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M14)
- allt mer självständigt läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M14)
- hitta allt mer självständiga strategier för att förstå skrivet och talat språk (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M13) (M14) (M15)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M15) transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M15)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M14)(M15) öva på att ställa upp mål för och utvärdera sitt lärande (M13)
- bekanta sig med netikett (M15)

M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationssökning och för att kunna strukturera information självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bygga upp en text och söka information	Eleven kan söka information om ett visst ämne och producera en strukturerad muntlig eller skriftlig presentation av ämnet självständigt eller i grupp. Eleven kan under handledning välja ett sätt att söka information som är lämpligt med tanke på sammanhanget och ämnet.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- använda lämpliga digitala hjälpmedel med stöd av lärare (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M14) (M15)
- öva sig i att förstå symbolspråk och idiom i skolan och närmiljön (M14)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M14)
- allt mer självständigt läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M14)
- hitta allt mer självständiga strategier för att förstå skrivet och talat språk (tänka själv, fråga en kompis, fråga läraren) (M13) (M14) (M15)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M15) transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M15)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M14)(M15) öva på att ställa upp mål för och utvärdera sitt lärande (M13)
- bekanta sig med netikett (M15)

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikativa färdigheter och uttrycksförmåga	Eleven deltar i olika kommunikationssituationer, utnyttjar sina språkkunskaper och kan diskutera och arbeta utgående från olika teman och texter.

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)
- berätta i grupp, både spontant och utgående från givet tema (M1)
- återberätta med detaljer, precisionen ökar med ett mångsidigare språk och uttryckssätt (M1)
- öva på att hålla förberedda muntliga presentationer för en kompis/i mindre grupper eller i större sammanhang (M1) (M2)
- öva på att uttrycka och motivera egna åsikter, erfarenheter och känslor (M1) (M2) (M3)
- bli mer självständig och kunna styra olika kommunikationssituationer (M2) (M3)

M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå texter och interagera i kommunikationssituationer	Eleven förstår lärarens kommunikation och annat tal då en situation eller ett ämne är bekant eller då läraren ger handledning. Eleven kan agera ansikte mot ansikte i kommunikationssituationer.

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja

drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)
- berätta i grupp, både spontant och utgående från givet tema (M1)
- återberätta med detaljer, precisionen ökar med ett mångsidigare språk och uttryckssätt (M1)
- öva på att hålla förberedda muntliga presentationer för en kompis/i mindre grupper eller i större sammanhang (M1) (M2)
- öva på att uttrycka och motivera egna åsikter, erfarenheter och känslor (M1) (M2) (M3)
- bli mer självständig och kunna styra olika kommunikationssituationer (M2) (M3)

M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda olika uttryckssätt i kommunikationssituationer	Eleven uttrycker sig mångsidigt genom att använda olika uttryckssätt och kan ta hänsyn till sin samtalspart.

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara (M1)
- berätta i grupp, både spontant och utgående från givet tema (M1)
- återberätta med detaljer, precisionen ökar med ett mångsidigare språk och uttryckssätt (M1)
- öva på att hålla förberedda muntliga presentationer för en kompis/i mindre grupper eller i större sammanhang (M1) (M2)
- öva på att uttrycka och motivera egna åsikter, erfarenheter och känslor (M1) (M2) (M3)
- bli mer självständig och kunna styra olika kommunikationssituationer (M2) (M3)

M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att läsa flytande samt förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven läser olika texter flytande. Eleven känner igen en berättelse, en faktatext och en värderande text och tränar tillämpning av kunskap om genretypiska drag i tolkningen och bedömningen av texter.

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier allt mer självständigt (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M4) (M5)
- samtala kring olika textgenrer (M4) (M5)
- skriva kring olika textgenrer (M4) (M5)
- granska och diskutera källors sanningshalt med handledning (M4) (M5)(M6)

M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Eleven deltar i olika situationer där språk används och har en förmåga att tolka skrivna och talade texter.

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar

sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier allt mer självständigt (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M4) (M5)
- samtala kring olika textgenrer (M4) (M5)
- skriva kring olika textgenrer (M4) (M5)
- granska och diskutera källors sanningshalt med handledning (M4) (M5)(M6)

M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser samt att vidga repertoaren av ord och begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur ord- och begreppsrepertoaren vidgats samt förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser	Eleven har en relativt stor ord- och begreppsrepertoar och kan identifiera textbetydelser som kräver slutledning.

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier allt mer självständigt (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M4) (M5)
- samtala kring olika textgenrer (M4) (M5)
- skriva kring olika textgenrer (M4) (M5)
- granska och diskutera källors sanningshalt med handledning (M4) (M5)(M6)

M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och digitalt, både individuellt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i produktionen av texter, förmåga att skriva för hand och med tangentbord	Eleven kan under handledning använda språk som kännetecknar berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven kan skriva svenska för hand och har tillägnat sig färdigheter att skriva med hjälp av tangentbord.

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att själv skapa multimodala material (M7)(M8)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- bedöma sina egna texter, styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande (M9)
- med handledning ge och ta emot respons (M9)

M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och tillsammans med andra samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Eleven kan skriva hela texter och uppvisar kännedom om rättskrivning i sina texter. Eleven behärskar rubriksättning, styckeindelning och fäster uppmärksamhet vid ordval.

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att själv skapa multimodala material (M7)(M8)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- bedöma sina egna texter, styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande (M9)
- med handledning ge och ta emot respons (M9)

M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma texter och att ge och ta emot respons	Eleven kan bedöma sina egna texter, är medveten om styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande och kan ge och ta emot respons.

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att själv skapa multimodala material (M7)(M8)
- öva på att skriva ljudenliga och ljudstridiga ord (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- bedöma sina egna texter, styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande (M9)
- med handledning ge och ta emot respons (M9)

M10 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet och att iaktta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera och jämföra olika drag i språk och språkbruk	Eleven känner igen lagbundenheter i språket och kan med hjälp av gängse begrepp beskriva hur språket varierar i olika situationer. Eleven kan ge exempel på språk och dialekter i sin omgivning.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)(M11)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd)(M10)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11) (M12)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11) (M12)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M11)(M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet(M11) (M12)

M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsupplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om litteratur och kultur	Eleven läser barn- och ungdomslitteratur och kan delta i diskussioner om sina läsupplevelser och om övrig barn- och ungdomskultur.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)(M11)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd)(M10)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11) (M12)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11) (M12)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M11)(M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet(M11) (M12)

M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över kulturell mångfald	Eleven kan beskriva flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i sitt eget liv och i sin omgivning.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)(M11)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd)(M10)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11) (M12)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11) (M12)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M12)

- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M11)(M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet(M11) (M12)

M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för lärandet	Eleven kan under handledning ställa upp mål för lärandet.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)(M11)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd)(M10)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11) (M12)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11) (M12)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M11)(M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet(M11) (M12)

M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera språket i olika läroämnen	Eleven läser med hjälp av stöd texter eller delar av texter som används i olika läroämnen och kan beskriva hur de är uppbyggda.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda

viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)(M11)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd)(M10)
- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11) (M12)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11) (M12)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M11)(M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet(M11) (M12)

M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationssökning och för att kunna strukturera information självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bygga upp en text och söka information	Eleven kan söka information om ett visst ämne och producera en strukturerad muntlig eller skriftlig presentation av ämnet självständigt eller i grupp. Eleven kan under handledning välja ett sätt att söka information som är lämpligt med tanke på sammanhanget och ämnet.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)(M11)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd)(M10)

- reflektera kring likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska (M10)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11) (M12)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11) (M12)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter. (M11)(M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet(M11) (M12)

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikativa färdigheter och uttrycksförmåga	Eleven deltar i olika kommunikationssituationer, utnyttjar sina språkkunskaper och kan diskutera och arbeta utgående från olika teman och texter.

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara samt ta hänsyn till kommunikationssituationen (M1)(M2)(M3)
- berätta i grupp, både spontant och utgående från givet tema (M1)(M2)
- återberätta med detaljer, precisionen ökar med ett mera mångsidigt språk och uttryckssätt (M1)
- öva på att hålla förberedda muntliga presentationer i olika sammanhang (M1)
- öva på att uttrycka och motivera egna åsikter, erfarenheter och känslor (M1)(M2)(M3)
- kunna styra olika kommunikationssituationer självständigt (M1)(M3)

M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå texter och interagera i kommunikationssituationer	Eleven förstår lärarens kommunikation och annat tal då en situation eller ett ämne är bekant eller då läraren ger handledning. Eleven kan agera ansikte mot ansikte i kommunikationssituationer.

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara samt ta hänsyn till kommunikationssituationen (M1)(M2)(M3)
- berätta i grupp, både spontant och utgående från givet tema (M1)(M2)
- återberätta med detaljer, precisionen ökar med ett mera mångsidigt språk och uttryckssätt (M1)
- öva på att hålla förberedda muntliga presentationer i olika sammanhang (M1)
- öva på att uttrycka och motivera egna åsikter, erfarenheter och känslor (M1)(M2)(M3)
- kunna styra olika kommunikationssituationer självständigt (M1)(M3)

M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda olika uttryckssätt i kommunikationssituationer	Eleven uttrycker sig mångsidigt genom att använda olika uttryckssätt och kan ta hänsyn till sin samtalspart.

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- laborera med talat språk (M1)(M3)
- samtala, ställa frågor och svara samt ta hänsyn till kommunikationssituationen (M1)(M2)(M3)
- berätta i grupp, både spontant och utgående från givet tema (M1)(M2)
- återberätta med detaljer, precisionen ökar med ett mera mångsidigt språk och uttryckssätt (M1)
- öva på att hålla förberedda muntliga presentationer i olika sammanhang (M1)
- öva på att uttrycka och motivera egna åsikter, erfarenheter och känslor (M1)(M2)(M3)
- kunna styra olika kommunikationssituationer självständigt (M1)(M3)

M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att läsa flytande samt förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven läser olika texter flytande. Eleven känner igen en berättelse, en faktatext och en värderande text och tränar tillämpning av kunskap om genretypiska drag i tolkningen och bedömningen av texter.

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier allt mer självständigt (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5)(M6)
- samtala kring olika textgenrer (M4) (M6)
- skriva kring olika textgenrer (M4) (M6)
- känna igen, förstå och tolka olika slags texter och deras budskap (M4) (M5)(M6)
- granska och diskutera källors sanningshalt med handledning (M4)(M5)(M6)

M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Eleven deltar i olika situationer där språk används och har en förmåga att tolka skrivna och talade texter.

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier allt mer självständigt (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5)(M6)
- samtala kring olika textgenrer (M4) (M6)
- skriva kring olika textgenrer (M4) (M6)
- känna igen, förstå och tolka olika slags texter och deras budskap (M4) (M5)(M6)
- granska och diskutera källors sanningshalt med handledning (M4)(M5)(M6)

M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser samt att vidga repertoaren av ord och begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur ord- och begreppsrepertoaren vidgats samt förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser	Eleven har en relativt stor ord- och begreppsrepertoar och kan identifiera textbetydelser som kräver slutledning.

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord

och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva på att läsa med inlevelse (M4)
- använda läsförståelsestrategier allt mer självständigt (förutspå, reda ut oklarheter, sammanfatta och ställa frågor) (M5)(M6)
- samtala kring olika textgenrer (M4) (M6)
- skriva kring olika textgenrer (M4) (M6)
- känna igen, förstå och tolka olika slags texter och deras budskap (M4) (M5)(M6)
- granska och diskutera källors sanningshalt med handledning (M4)(M5)(M6)

M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och digitalt, både individuellt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i produktionen av texter, förmåga att skriva för hand och med tangentbord	Eleven kan under handledning använda språk som kännetecknar berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven kan skriva svenska för hand och har tillägnat sig färdigheter att skriva med hjälp av tangentbord.

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva strukturerade texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7)(M8)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att själv skapa multimodala material (M7)(M8)
- öva på att använda ett mera nyanserat språk (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- öva på att lyfta styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande (M9)
- öva på att ge och ta emot respons (M9)

M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och tillsammans med andra samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Eleven kan skriva hela texter och uppvisar kännedom om rättskrivning i sina texter. Eleven behärskar rubriksättning, styckeindelning och fäster uppmärksamhet vid ordval.

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva strukturerade texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7)(M8)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att själv skapa multimodala material (M7)(M8)
- öva på att använda ett mera nyanserat språk (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- öva på att lyfta styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande (M9)
- öva på att ge och ta emot respons (M9)

M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma texter och att ge och ta emot respons	Eleven kan bedöma sina egna texter, är medveten om styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande och kan ge och ta emot respons.

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- skriva strukturerade texter i varierande genrer med hjälp av visuellt stöd, både för hand och digitalt (M7)(M8)
- öva på att följa skrivregler (M8)
- öva på att själv skapa multimodala material (M7)(M8)
- öva på att använda ett mera nyanserat språk (M8)
- undersöka ordföljd i meningar, frågor och nekande satser (M8)
- öva på att lyfta styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande (M9)
- öva på att ge och ta emot respons (M9)

M10 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet och att iaktta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera och jämföra olika drag i språk och språkbruk	Eleven känner igen lagbundenheter i språket och kan med hjälp av gängse begrepp beskriva hur språket varierar i olika situationer. Eleven kan ge exempel på språk och dialekter i sin omgivning.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd)(M10)
- känna till varierande språkliga drag (M10) (M12)
- reflektera kring kulturella och språkliga likheter och skillnader (M12)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter (M11) (M12)

- koppla textinnehåll till det egna livet och samhället (M11)

M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsupplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om litteratur och kultur	Eleven läser barn- och ungdomslitteratur och kan delta i diskussioner om sina läsupplevelser och om övrig barn- och ungdomskultur.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd)(M10)
- känna till varierande språkliga drag (M10) (M12)
- reflektera kring kulturella och språkliga likheter och skillnader (M12)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter (M11) (M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet och samhället (M11)

M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över kulturell mångfald	Eleven kan beskriva flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i sitt eget liv och i sin omgivning.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- läsa och lyssna till olika sorters texter enskilt och tillsammans med andra (M10)
- samtala och skriva kring det lästa tillsammans med andra (lärare, elever) (M10)
- laborera och utforska talat och skrivet språk (variationer av svenska, ordförråd)(M10)
- känna till varierande språkliga drag (M10) (M12)
- reflektera kring kulturella och språkliga likheter och skillnader (M12)
- besöka biblioteket och bekanta sig med barn- och ungdomsavdelningen och böcker på svenska samt på eget modersmål (M11)
- bekanta sig med några finländska och svenska barn- och ungdomsförfattare och deras verk (M11)
- bli allt mer självständig i att hitta läsning på egen nivå (M11)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck och deras förhållande till kultur (M12)
- närma sig språket, kulturen och litteraturen genom film, teater, media och skolans temahelheter (M11) (M12)
- koppla textinnehåll till det egna livet och samhället (M11)

M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för lärandet	Eleven kan under handledning ställa upp mål för lärandet.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt

med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kunna använda lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M15)
- kunna söka information digitalt (M15)
- öva sig i att förstå symbolspråk och idiom i skolan och närmiljön (M14)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M14)
- allt mer självständigt läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M13)(M14) (M15)
- hitta strategier för att förstå skrivet och talat språk (tankekarta, venn-diagram, stödord) (M14)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M13) (M15)
- transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M13)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M14)
- öva på att ställa upp mål och att utvärdera sitt lärande (M13)
- agera ansvarsfullt i olika kommunikationssituationer och vara medveten om yttrandefriheten (M15)
- agera i enlighet med netikett (M15)

M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera språket i olika läroämnen	Eleven läser med hjälp av stöd texter eller delar av texter som används i olika läroämnen och kan beskriva hur de är uppbyggda.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kunna använda lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M15)
- kunna söka information digitalt (M15)
- öva sig i att förstå symbolspråk och idiom i skolan och närmiljön (M14)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M14)
- allt mer självständigt läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M13)(M14) (M15)
- hitta strategier för att förstå skrivet och talat språk (tankekarta, venn-diagram, stödord) (M14)

- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M13) (M15)
- transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M13)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M14)
- öva på att ställa upp mål och att utvärdera sitt lärande (M13)
- agera ansvarsfullt i olika kommunikationssituationer och vara medveten om yttrandefriheten (M15)
- agera i enlighet med netikett (M15)

M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationssökning och för att kunna strukturera information självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bygga upp en text och söka information	Eleven kan söka information om ett visst ämne och producera en strukturerad muntlig eller skriftlig presentation av ämnet självständigt eller i grupp. Eleven kan under handledning välja ett sätt att söka information som är lämpligt med tanke på sammanhanget och ämnet.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kunna använda lämpliga digitala hjälpmedel (bildsök, skrivprogram med talsyntes, digitala bibliotek, webbövningar) (M15)
- kunna söka information digitalt (M15)
- öva sig i att förstå symbolspråk och idiom i skolan och närmiljön (M14)
- lyssna aktivt till muntliga instruktioner (M14)
- allt mer självständigt läsa och tolka skriftliga instruktioner och textuppgifter (M13)(M14)(M15)
- hitta strategier för att förstå skrivet och talat språk (tankekarta, venn-diagram, stödord) (M14)
- använda alla sina språk som hjälp vid lärande (M13) (M15)
- transspråka på ett ändamålsenligt sätt (M13)
- lära sig att använda olika visuella guider som hjälp i skolarbetet (M14)
- öva på att ställa upp mål och att utvärdera sitt lärande (M13)
- agera ansvarsfullt i olika kommunikationssituationer och vara medveten om yttrandefriheten (M15)
- agera i enlighet med netikett (M15)

Svenska och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

Lärokursens uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3-6** är det specifika uppdraget för undervisningen i svenska och litteratur att befästa elevens kommunikativa färdigheter, förmåga att lär sig, läsintresse och en flytande läs- och skrivfärdighet. I funktionella sammanhang, då eleverna tolkar och producerar texter, övar de sig även i att laborera med språkliga strukturer och litteratur ur olika perspektiv. Eleverna läser allt längre texter och hela verk och delar med sig av sina läserfarenheter.*

I Jakobstad strävar vi till att synliggöra och uppmärksamma våra lokala författare och kulturpersoner i undervisningen, både genom litteraturen och olika slag av kulturella evenemang.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är en språkligt stimulerande och social lärmiljö, där elevernas åsikter värdesätts och där det finns möjlighet att undersöka och producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av kommunikationsteknik. Varierande texter och böcker som eleverna själva valt och som intresserar dem ska användas i undervisningen. Elevernas läsupplevelser ska breddas. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att eleverna har möjlighet att arbeta tillsammans och dela med sig av erfarenheter och så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete. De kommunikativa färdigheterna och färdigheterna i drama fördjupas både med hjälp av övningar i kommunikation och drama och genom att framträda för andra. Drama och litteraturundervisning ska integreras i undervisningen i andra läroämnen.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling, utveckla flytande läs- och skrivfärdigheter samt fördjupa läsfärdigheten och läsförståelsen. Eleven ska stödjas att utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Varje elev ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleven ska ges både modeller och gemensamt och individuellt stöd för att utveckla rättstavningsförmågan samt förmågan att producera och bygga upp texter. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att läsa och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland eleverna och jämställdhet mellan könen.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3-6

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentering av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbeten, presentationer och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. Ett viktigt mål är att eleven läser frivilligt, vilket stöds och bedöms i relation till respektive elevs läs- och skrivfärdigheter.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i läroämnet modermål och litteratur genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i ifrågavarande lärokurs. Bedömningen i årskurs 3–6 ska fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i modersmål och litteratur och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.

3

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer	Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter i välbekanta kommunikationssituationer.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beakta andra i en kommunikationssituation	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikationssituationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som

kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven utvecklat sina kommunikationsfärdigheter	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande strategier för läsförståelse	Eleven läser många olika slag av texter flytande, använder sig av grundläggande lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Läsförståelse och textanalytisk förmåga	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M7 handleda eleven att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt lämpliga strategier vid informationssökning och kan i någon mån bedöma källors tillförlitlighet.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven känner i någon mån till barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter, även i multimediala miljöer.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De

använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och erfarenheter	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand

- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnad
- använda rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva grundläggande rättskrivning
- lära sig skilja på talspråk och skriftspråk

M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att verbalisera sina tankar och använda olika textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning använda sig av det språk som är typiskt för berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning och kan reflektera över sina ordval.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnad
- använda rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva grundläggande rättskrivning
- lära sig skilja på talspråk och skriftspråk

M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnad
- använda rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva grundläggande rättskrivning
- lära sig skilja på talspråk och skriftspråk

M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge konstruktiv respons samt lära eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att tillämpa etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att strukturera texter och kommunicera på ett etiskt lämpligt sätt	Eleven känner till och kan beskriva grundläggande textproduktionsprocesser, kan utvärdera sina egna texter, producera texter stegvis både individuellt och tillsammans med andra och kan ge och ta emot respons. Eleven kan ange sina källor samt känner till normerna för upphovsrätt på nätet.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnad
- använda rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva grundläggande rättskrivning
- lära sig skilja på talspråk och skriftspråk

M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra en språkanalys och behärska språkliga begrepp	Eleven kan göra iakttagelser om språkliga drag i texter och använder sig av språkanalytiska begrepp vid muntlig och skriftlig textanalys.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta med det talade och skrivna språket samt dess strukturer
- arbeta med kulturell mångfald
- arbeta med litteratur och kultur
- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll
- undersöka relationer mellan texter i multimodala sammanhang
- bekanta sig med övriga språk och kulturer i Finland
- bekanta sig med de nordiska grannspråken och nordisk kultur
- utnyttja det lokala kultur- och medieutbudet i undervisningen
- planera och medverka i skolans kulturevenemang
- använda sig av bibliotekstjänster på ett aktivt och mångsidigt sätt
- uppmuntras till att läsa och skriva på fritiden
- diskutera och bearbeta frågor och teman som litteraturläsningen väcker

M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta med det talade och skrivna språket samt dess strukturer
- arbeta med kulturell mångfald
- arbeta med litteratur och kultur
- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll
- undersöka relationer mellan texter i multimodala sammanhang
- bekanta sig med övriga språk och kulturer i Finland
- bekanta sig med de nordiska grannspråken och nordisk kultur
- utnyttja det lokala kultur- och medieutbudet i undervisningen
- planera och medverka i skolans kulturevenemang
- använda sig av bibliotekstjänster på ett aktivt och mångsidigt sätt
- uppmuntras till att läsa och skriva på fritiden
- diskutera och bearbeta frågor och teman som litteraturläsningen väcker

M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om kultur och förmåga att reflektera över språklig och kulturell identitet	Eleven har kunskap om sin egen och andras språk och kultur och kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar

över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta med det talade och skrivna språket samt dess strukturer
- arbeta med kulturell mångfald
- arbeta med litteratur och kultur
- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll
- undersöka relationer mellan texter i multimodala sammanhang
- bekanta sig med övriga språk och kulturer i Finland
- bekanta sig med de nordiska grannspråken och nordisk kultur
- utnyttja det lokala kultur- och medieutbudet i undervisningen
- planera och medverka i skolans kulturevenemang
- använda sig av bibliotekstjänster på ett aktivt och mångsidigt sätt
- uppmuntras till att läsa och skriva på fritiden
- diskutera och bearbeta frågor och teman som litteraturläsningen väcker

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer	Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter i välbekanta kommunikationssituationer.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras

- träna sig i att visa respekt
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beakta andra i en kommunikationssituation	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikationssituationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer

i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven utvecklat sina kommunikationsfärdigheter	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande strategier för läsförståelse	Eleven läser många olika slag av texter flytande, använder sig av grundläggande lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Läsförståelse och textanalytisk förmåga	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M7 handleda eleven att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt lämpliga strategier vid informationssökning och kan i någon mån bedöma källors tillförlitlighet.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven känner i någon mån till barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter, även i multimediala miljöer.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer,

ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och erfarenheter	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja

mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnad
- använda rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva grundläggande rättskrivning
- lära sig skilja på talspråk och skriftspråk

M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att verbalisera sina tankar och använda olika textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning använda sig av det språk som är typiskt för berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning och kan reflektera över sina ordval.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnad
- använda rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva grundläggande rättskrivning
- lära sig skilja på talspråk och skriftspråk

M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt

- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnad
- använda rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva grundläggande rättskrivning
- lära sig skilja på talspråk och skriftspråk

M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge konstruktiv respons samt lära eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att tillämpa etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att strukturera texter och kommunicera på ett etiskt lämpligt sätt	Eleven känner till och kan beskriva grundläggande textproduktionsprocesser, kan utvärdera sina egna texter, producera texter stegvis både individuellt och tillsammans med andra och kan ge och ta emot respons. Eleven kan ange sina källor samt känner till normerna för upphovsrätt på nätet.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnad
- använda rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva grundläggande rättskrivning
- lära sig skilja på talspråk och skriftspråk

M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra en språkanalys och behärska språkliga begrepp	Eleven kan göra iakttagelser om språkliga drag i texter och använder sig av språkanalytiska begrepp vid muntlig och skriftlig textanalys.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta med det talade och skrivna språket samt dess strukturer
- arbeta med kulturell mångfald
- arbeta med litteratur och kultur
- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll
- undersöka relationer mellan texter i multimodala sammanhang
- bekanta sig med övriga språk och kulturer i Finland
- bekanta sig med de nordiska grannspråken och nordisk kultur
- utnyttja det lokala kultur- och medieutbudet i undervisningen
- planera och medverka i skolans kulturevenemang
- använda sig av bibliotekstjänster på ett aktivt och mångsidigt sätt
- uppmuntras till att läsa och skriva på fritiden
- diskutera och bearbeta frågor och teman som litteraturläsningen väcker

M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta med det talade och skrivna språket samt dess strukturer
- arbeta med kulturell mångfald
- arbeta med litteratur och kultur
- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll
- undersöka relationer mellan texter i multimodala sammanhang
- bekanta sig med övriga språk och kulturer i Finland
- bekanta sig med de nordiska grannspråken och nordisk kultur
- utnyttja det lokala kultur- och medieutbudet i undervisningen
- planera och medverka i skolans kulturevenemang
- använda sig av bibliotekstjänster på ett aktivt och mångsidigt sätt
- uppmuntras till att läsa och skriva på fritiden
- diskutera och bearbeta frågor och teman som litteraturläsningen väcker

M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om kultur och förmåga att reflektera över språklig och kulturell identitet	Eleven har kunskap om sin egen och andras språk och kultur och kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar

över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta med det talade och skrivna språket samt dess strukturer
- arbeta med kulturell mångfald
- arbeta med litteratur och kultur
- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll
- undersöka relationer mellan texter i multimodala sammanhang
- bekanta sig med övriga språk och kulturer i Finland
- bekanta sig med de nordiska grannspråken och nordisk kultur
- utnyttja det lokala kultur- och medieutbudet i undervisningen
- planera och medverka i skolans kulturevenemang
- använda sig av bibliotekstjänster på ett aktivt och mångsidigt sätt
- uppmuntras till att läsa och skriva på fritiden
- diskutera och bearbeta frågor och teman som litteraturläsningen väcker

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer	Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter i välbekanta kommunikationssituationer.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras

- träna sig i att visa respekt och att kommunicera målinriktat
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beakta andra i en kommunikationssituation	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikationssituationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt och att kommunicera målinriktat
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer

i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt och att kommunicera målinriktat
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven utvecklat sina kommunikationsfärdigheter	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt och att kommunicera målinriktat
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande strategier för läsförståelse	Eleven läser många olika slag av texter flytande, använder sig av grundläggande lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Läsförståelse och textanalytisk förmåga	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M7 handleda eleven att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt lämpliga strategier vid informationssökning och kan i någon mån bedöma källors tillförlitlighet.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven känner i någon mån till barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter, även i multimediala miljöer.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer,

ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och erfarenheter	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja

mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnad
- använda rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva språkanalys utgående från egna texter
- undersöka språkstruktur och meningsbyggnad
- jämföra svenskan med andra språk
- producera texter i olika steg från början till slut
- öva grundläggande rättskrivning
- undersöka val av ord, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse

M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att verbalisera sina tankar och använda olika textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning använda sig av det språk som är typiskt för berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning och kan reflektera över sina ordval.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnad
- använda rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva språkanalys utgående från egna texter
- undersöka språkstruktur och meningsbyggnad
- jämföra svenskan med andra språk
- producera texter i olika steg från början till slut
- öva grundläggande rättskrivning
- undersöka val av ord, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse

M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnad
- använda rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva språkanalys utgående från egna texter
- undersöka språkstruktur och meningsbyggnad
- jämföra svenskan med andra språk
- producera texter i olika steg från början till slut
- öva grundläggande rättskrivning
- undersöka val av ord, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse

M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge konstruktiv respons samt lära eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att tillämpa etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att strukturera texter och kommunicera på ett etiskt lämpligt sätt	Eleven känner till och kan beskriva grundläggande textproduktionsprocesser, kan utvärdera sina egna texter, producera texter stegvis både individuellt och tillsammans med andra och kan ge och ta emot respons. Eleven kan ange sina källor samt känner till normerna för upphovsrätt på nätet.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt

- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnad
- använda rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva språkanalys utgående från egna texter
- undersöka språkstruktur och meningsbyggnad
- jämföra svenskan med andra språk
- producera texter i olika steg från början till slut
- öva grundläggande rättskrivning
- undersöka val av ord, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse

M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra en språkanalys och behärska språkliga begrepp	Eleven kan göra iakttagelser om språkliga drag i texter och använder sig av språkanalytiska begrepp vid muntlig och skriftlig textanalys.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta med det talade och skrivna språket samt dess strukturer
- arbeta med kulturell mångfald
- arbeta med litteratur och kultur
- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll
- undersöka relationer mellan texter i multimodala sammanhang
- möta moderna kulturformer
- utnyttja det lokala kultur- och medieutbudet i undervisningen
- diskutera och reflektera över mediekulturella uttryck och mediernas roll i vardagen
- planera och medverka i skolans kulturevenemang
- använda sig av bibliotekstjänster på ett aktivt och mångsidigt sätt
- uppmuntras till att läsa och skriva på fritiden

- läsa finländsk, svensk och internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer
- diskutera och bearbeta frågor och teman som litteraturläsningen väcker

M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta med det talade och skrivna språket samt dess strukturer
- arbeta med kulturell mångfald
- arbeta med litteratur och kultur
- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll
- undersöka relationer mellan texter i multimodala sammanhang
- möta moderna kulturformer
- utnyttja det lokala kultur- och medieutbudet i undervisningen
- diskutera och reflektera över mediekulturella uttryck och mediernas roll i vardagen
- planera och medverka i skolans kulturevenemang
- använda sig av bibliotekstjänster på ett aktivt och mångsidigt sätt
- uppmuntras till att läsa och skriva på fritiden
- läsa finländsk, svensk och internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer
- diskutera och bearbeta frågor och teman som litteraturläsningen väcker

M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om kultur och förmåga att reflektera över språklig och kulturell identitet	Eleven har kunskap om sin egen och andras språk och kultur och kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta med det talade och skrivna språket samt dess strukturer
- arbeta med kulturell mångfald
- arbeta med litteratur och kultur
- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll
- undersöka relationer mellan texter i multimodala sammanhang
- möta moderna kulturformer
- utnyttja det lokala kultur- och medieutbudet i undervisningen
- diskutera och reflektera över mediekulturella uttryck och mediernas roll i vardagen
- planera och medverka i skolans kulturevenemang
- använda sig av bibliotekstjänster på ett aktivt och mångsidigt sätt
- uppmuntras till att läsa och skriva på fritiden
- läsa finländsk, svensk och internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer
- diskutera och bearbeta frågor och teman som litteraturläsningen väcker

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer	Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter i välbekanta kommunikationssituationer.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt och att kommunicera målinriktat
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beakta andra i en kommunikationssituation	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikationssituationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt och att kommunicera målinriktat
- kommunicera genom rollspel och drama

- medverka i olika kulturproduktioner

M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt och att kommunicera målinriktat
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven utvecklat sina kommunikationsfärdigheter	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som

kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva olika kommunikationssituationer
- ge och få respons
- iaktta sig själv som kommunikatör
- uttrycka egna åsikter och lyssna till andras
- träna sig i att visa respekt och att kommunicera målinriktat
- kommunicera genom rollspel och drama
- medverka i olika kulturproduktioner

M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande strategier för läsförståelse	Eleven läser många olika slag av texter flytande, använder sig av grundläggande lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)

- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Läsförståelse och textanalytisk förmåga	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M7 handleda eleven att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt lämpliga strategier vid informationssökning och kan i någon mån bedöma källors tillförlitlighet.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven känner i någon mån till barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter, även i multimediala miljöer.

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig olika läs- och tankestrategier för olika tillfällen
- öva sig läsa olika typer av texter flytande
- laborera med texter och ord för att fördjupa sin textanalytiska förmåga
- identifiera språkliga och textuella drag i olika typer av texter
- klassificera ord (ordklasser)
- läsa och lyssna till barnlitteratur
- förklara, jämföra och reflektera över olika ord och begrepp
- utvärdera sin läsförståelse
- vidga sina kunskaper genom texter de läser
- söka information och vara källkritisk
- använda olika bibliotekstjänster

M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och erfarenheter	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnadanvända rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva språkanalys utgående från egna texter
- undersöka språkstruktur och meningsbyggnad
- jämföra svenskan med andra språk
- producera texter i olika steg från början till slut
- öva grundläggande rättskrivning
- undersöka val av ord, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse
- lära sig skilja på talspråk och skriftspråk
- känna igen huvudsats och bisats
- känna till de centrala satsdelarna i en sats

M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att verbalisera sina tankar och använda olika textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning använda sig av det språk som är typiskt för berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning och kan reflektera över sina ordval.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnadanvända rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva språkanalys utgående från egna texter
- undersöka språkstruktur och meningsbyggnad
- jämföra svenskan med andra språk
- producera texter i olika steg från början till slut
- öva grundläggande rättskrivning
- undersöka val av ord, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse
- lära sig skilja på talspråk och skriftspråk
- känna igen huvudsats och bisats
- känna till de centrala satsdelarna i en sats

M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnadanvända rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva språkanalys utgående från egna texter
- undersöka språkstruktur och meningsbyggnad
- jämföra svenskan med andra språk
- producera texter i olika steg från början till slut
- öva grundläggande rättskrivning
- undersöka val av ord, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse
- lära sig skilja på talspråk och skriftspråk
- känna igen huvudsats och bisats
- känna till de centrala satsdelarna i en sats

M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge konstruktiv respons samt lära eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att tillämpa etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att strukturera texter och kommunicera på ett etiskt lämpligt sätt	Eleven känner till och kan beskriva grundläggande textproduktionsprocesser, kan utvärdera sina egna texter, producera texter stegvis både individuellt och tillsammans med andra och kan ge och ta emot respons. Eleven kan ange sina källor samt känner till normerna för upphovsrätt på nätet.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Lokal precisering:

- producera fiktiva texter och faktatexter multimodalt
- reflektera över skrivandets idé och texters syften
- skriva för hand
- öva att skriva obehindrat digitalt
- undersöka språkliga drag och olika texters uppbyggnadanvända rubrik, textstrukturer och styckeindelning
- producera berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter
- öva språkanalys utgående från egna texter
- undersöka språkstruktur och meningsbyggnad
- jämföra svenskan med andra språk
- producera texter i olika steg från början till slut
- öva grundläggande rättskrivning
- undersöka val av ord, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse
- lära sig skilja på talspråk och skriftspråk
- känna igen huvudsats och bisats
- känna till de centrala satsdelarna i en sats

M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra en språkanalys och behärska språkliga begrepp	Eleven kan göra iakttagelser om språkliga drag i texter och använder sig av språkanalytiska begrepp vid muntlig och skriftlig textanalys.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta med det talade och skrivna språket samt dess strukturer
- arbeta med kulturell mångfald
- arbeta med litteratur och kultur
- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll
- undersöka relationer mellan texter i multimodala sammanhang
- möta moderna kulturformer
- utnyttja det lokala kultur- och medieutbudet i undervisningen
- diskutera och reflektera över mediekulturella uttryck och mediernas roll i vardagen
- planera och medverka i skolans kulturevenemang
- använda sig av bibliotekstjänster på ett aktivt och mångsidigt sätt
- uppmuntras till att läsa och skriva på fritiden
- läsa finländsk, svensk och internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer
- diskutera och bearbeta frågor och teman som litteraturläsningen väcker

M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och

mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta med det talade och skrivna språket samt dess strukturer
- arbeta med kulturell mångfald
- arbeta med litteratur och kultur
- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll
- undersöka relationer mellan texter i multimodala sammanhang
- möta moderna kulturformer
- utnyttja det lokala kultur- och medieutbudet i undervisningen
- diskutera och reflektera över mediekulturella uttryck och mediernas roll i vardagen
- planera och medverka i skolans kulturevenemang
- använda sig av bibliotekstjänster på ett aktivt och mångsidigt sätt
- uppmuntras till att läsa och skriva på fritiden
- läsa finländsk, svensk och internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer
- diskutera och bearbeta frågor och teman som litteraturläsningen väcker

M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om kultur och förmåga att reflektera över språklig och kulturell identitet	Eleven har kunskap om sin egen och andras språk och kultur och kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta med det talade och skrivna språket samt dess strukturer
- arbeta med kulturell mångfald
- arbeta med litteratur och kultur
- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll
- undersöka relationer mellan texter i multimodala sammanhang
- möta moderna kulturformer
- utnyttja det lokala kultur- och medieutbudet i undervisningen
- diskutera och reflektera över mediekulturella uttryck och mediernas roll i vardagen
- planera och medverka i skolans kulturevenemang
- använda sig av bibliotekstjänster på ett aktivt och mångsidigt sätt
- uppmuntras till att läsa och skriva på fritiden
- läsa finländsk, svensk och internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer
- diskutera och bearbeta frågor och teman som litteraturläsningen väcker

Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppers verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6 *ska eleverna i musikundervisningen få lära sig att förhålla sig öppet och respektfullt till andras upplevelser och bidra till att skapa en känsla av samhörighet i gruppen. Samtidigt vänjer de sig vid att analysera musikaliska erfarenheter och fenomen samt musikkulturer mer medvetet än tidigare. Elevernas förståelse för musikaliska begrepp och uttryckssätt fördjupas och breddas i takt med att elevens färdigheter i att sjunga, spela, komponera, röra sig och lyssna till musik utvecklas. För att utveckla det kreativa och estetiska tänkande som hör ihop med ljud och musikaliska uttryckssätt ska eleverna ges möjlighet att planera och genomföra olika musikaliska eller tvärkonstnärliga helheter genom att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom självständigt eller tillsammans med andra. Musicerandet ska vara en naturlig del av de ämnesövergripande studierna i skolans vardag och fest. Elevernas uppfattning om sig själva som musikaliska aktörer stärks genom positiva upplevelser av lärande.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 3–6

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger varje elev möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaliska aktiviteter. Glädje i lärandet, en fördomsfri atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven att utveckla sina musikaliska

färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. De möjligheter som konst- och kulturinrättningar och andra samarbetspartner erbjuder ska användas i undervisningen.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 3–6

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Utgående från dem fattas beslut om bland annat arbetssätt, användning av läromedel och beslut om grupparbeten så, att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärka elevens studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 3–6

I musikundervisningen behöver eleverna handledande och uppmuntrande respons, i synnerhet när man tränar samarbete och musikaliska färdigheter. Responsen ska hjälpa varje elev att uppfatta musiken och musikbegreppen och att anpassa sin egen medverkan i gruppen till den musikaliska helheten.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i musik genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i musik. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att följa upp i synnerhet hur elevens förmåga att musicera tillsammans, att tänka i begrepp och att lära sig utvecklas.

3

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att musicera tillsammans	Eleven tar vid gemensamt musicerande hänsyn till de andra i gruppen.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t. ex. blockflöjt, klockspel

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden: helnot, halvnot, fjärdedelsnot, åttondelsnot
- pauser: helpaus, halvpaus, fjärdedelspaus, åttondelspaus
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), g-klaven, notnamn (c,d,e…) och sångnamn (do, re, mi…)
- repristecken: och sluttecken:
- dynamik: mycket svagt (pianissimo), mycket starkt (fortissimo)
- tempo: accelerando och ritardando
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Skogens träd, Peter och vargen
- lyssna och reflektera över den finländska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från Finland
- finlandssvenska visor, sjömansvisor, folkmusik
- kompositörer och textförfattare t.ex. *Sibelius, Runeberg, Topelius*

- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester, t.ex. *Modersmålets sång* och *Vårt land*
- psalmer
- kanonsånger

M2 handleda eleven till en naturlig röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sjunga och spela i grupp	Eleven sjunger och spelar tillsammans med andra och försöker anpassa sig till den musikaliska helheten.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t. ex. blockflöjt, klockspel

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden: helnot, halvnot, fjärdedelsnot, åttondelsnot
- pauser: helpaus, halvpaus, fjärdedelspaus, åttondelspaus
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), g-klaven, notnamn (c,d,e…) och sångnamn (do, re, mi…)
- repristecken: och sluttecken:
- dynamik: mycket svagt (pianissimo), mycket starkt (fortissimo)
- tempo: accelerando och ritardando
- tonläge

- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Skogens träd, Peter och vargen
- lyssna och reflektera över den finländska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från Finland
- finlandssvenska visor, sjömansvisor, folkmusik
- kompositörer och textförfattare t.ex. *Sibelius, Runeberg, Topelius*
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester, t.ex. *Modersmålets sång* och *Vårt land*
- psalmer
- kanonsånger

M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att röra sig till musik	Eleven rör sig till musik och använder sin kropp för att uttrycka sig musikaliskt.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t. ex. blockflöjt, klockspel

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden: helnot, halvnot, fjärdedelsnot, åttondelsnot
- pauser: helpaus, halvpaus, fjärdedelspaus, åttondelspaus
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), g-klaven, notnamn (c,d,e…) och sångnamn (do, re, mi…)
- repristecken: och sluttecken:
- dynamik: mycket svagt (pianissimo), mycket starkt (fortissimo)
- tempo: accelerando och ritardando
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Skogens träd, Peter och vargen
- lyssna och reflektera över den finländska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat

barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från Finland
- finlandssvenska visor, sjömansvisor, folkmusik
- kompositörer och textförfattare t.ex. *Sibelius, Runeberg, Topelius*
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester, t.ex. *Modersmålets sång* och *Vårt land*
- psalmer
- kanonsånger

M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar koncentrerat till musik och framför sina synpunkter på det hen hört.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t. ex. blockflöjt, klockspel

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden: helnot, halvnot, fjärdedelsnot, åttondelsnot

- pauser: helpaus, halvpaus, fjärdedelspaus, åttondelspaus
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), g-klaven, notnamn (c,d,e…) och sångnamn (do, re, mi…)
- repristecken: och sluttecken:
- dynamik: mycket svagt (pianissimo), mycket starkt (fortissimo)
- tempo: accelerando och ritardando
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Skogens träd, Peter och vargen
- lyssna och reflektera över den finländska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från Finland
- finlandssvenska visor, sjömansvisor, folkmusik
- kompositörer och textförfattare t.ex. *Sibelius, Runeberg, Topelius*
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester, t.ex. *Modersmålets sång* och *Vårt land*
- psalmer
- kanonsånger

M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kreativt uttrycka musikaliskt tänkande på olika sätt	Eleven hittar på egna lösningar genom att använda sig av ljud, musik, bilder eller andra uttryckssätt och kan vid behov under handledning utnyttja de möjligheter musikteknologin erbjuder.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t. ex. blockflöjt, klockspel

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden: helnot, halvnot, fjärdedelsnot, åttondelsnot
- pauser: helpaus, halvpaus, fjärdedelspaus, åttondelspaus
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), g-klaven, notnamn (c,d,e…) och sångnamn (do, re, mi…)
- repristecken: och sluttecken:
- dynamik: mycket svagt (pianissimo), mycket starkt (fortissimo)
- tempo: accelerando och ritardando
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan.

I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Skogens träd, Peter och vargen
- lyssna och reflektera över den finländska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från Finland
- finlandssvenska visor, sjömansvisor, folkmusik
- kompositörer och textförfattare t.ex. *Sibelius, Runeberg, Topelius*
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester, t.ex. *Modersmålets sång* och *Vårt land*
- psalmer
- kanonsånger

M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta musikens betydelse	Eleven framför synpunkter utgående från sina iakttagelser och upplevelser av musikalisk verksamhet.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda

- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t. ex. blockflöjt, klockspel

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden: helnot, halvnot, fjärdedelsnot, åttondelsnot
- pauser: helpaus, halvpaus, fjärdedelspaus, åttondelspaus
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), g-klaven, notnamn (c,d,e…) och sångnamn (do, re, mi…)
- repristecken: och sluttecken:
- dynamik: mycket svagt (pianissimo), mycket starkt (fortissimo)
- tempo: accelerando och ritardando
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Skogens träd, Peter och vargen
- lyssna och reflektera över den finländska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från Finland
- finlandssvenska visor, sjömansvisor, folkmusik
- kompositörer och textförfattare t.ex. *Sibelius, Runeberg, Topelius*
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester, t.ex. *Modersmålets sång* och *Vårt land*
- psalmer
- kanonsånger

M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för notationssätten inom musiken	Eleven kan följa musiknotationer som övats i samband med musicerande.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t. ex. blockflöjt, klockspel

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden: helnot, halvnot, fjärdedelsnot, åttondelsnot
- pauser: helpaus, halvpaus, fjärdedelspaus, åttondelspaus
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), g-klaven, notnamn (c,d,e…) och sångnamn (do, re, mi…)

- repristecken: och sluttecken:
- dynamik: mycket svagt (pianissimo), mycket starkt (fortissimo)
- tempo: accelerando och ritardando
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Skogens träd, Peter och vargen
- lyssna och reflektera över den finländska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från Finland
- finlandssvenska visor, sjömansvisor, folkmusik
- kompositörer och textförfattare t.ex. *Sibelius, Runeberg, Topelius*
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester, t.ex. *Modersmålets sång* och *Vårt land*
- psalmer
- kanonsånger

M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda instrument och anläggningar på ett säkert sätt	Eleven tar hänsyn till bland annat faktorer som påverkar ljud- och musikvolymen då hen använder anläggningar och instrument.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t. ex. blockflöjt, klockspel

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden: helnot, halvnot, fjärdedelsnot, åttondelsnot
- pauser: helpaus, halvpaus, fjärdedelspaus, åttondelspaus
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), g-klaven, notnamn (c,d,e…) och sångnamn (do, re, mi…)
- repristecken: och sluttecken:
- dynamik: mycket svagt (pianissimo), mycket starkt (fortissimo)
- tempo: accelerando och ritardando
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Skogens träd, Peter och vargen
- lyssna och reflektera över den finländska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg

- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig, arbetsfärdigheter	Eleven ställer upp mål för att utveckla sina musikaliska färdigheter och strävar i sitt musicerande till att nå sitt mål.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t. ex. blockflöjt, klockspel

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden: helnot, halvnot, fjärdedelsnot, åttondelsnot
- pauser: helpaus, halvpaus, fjärdedelspaus, åttondelspaus
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), g-klaven, notnamn (c,d,e…) och sångnamn (do, re, mi…)
- repristecken: och sluttecken:
- dynamik: mycket svagt (pianissimo), mycket starkt (fortissimo)
- tempo: accelerando och ritardando
- tonläge
- klang och klangfärg
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Skogens träd, Peter och vargen
- lyssna och reflektera över den finländska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från Finland
- finlandssvenska visor, sjömansvisor, folkmusik
- kompositörer och textförfattare t.ex. *Sibelius, Runeberg, Topelius*
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester, t.ex. *Modersmålets sång* och *Vårt land*
- psalmer
- kanonsånger

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att musicera tillsammans	Eleven tar vid gemensamt musicerande hänsyn till de andra i gruppen.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t.ex. blockflöjt, klockspel, piano, synth
- ackordinstrument t.ex. gitarr, kantele

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden och pauser
- taktarter: 2/4, 3/4, 4/4
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), notnamn (c,d,e…)
- repristecken: och sluttecken:
- första och andra målet
- dynamik: medel svagt (mezzopiano), medel starkt (mezzoforte)
- tempo: staccato, legato
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Peer Gynt
- lyssna och reflektera över den nordiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat

barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Norden
- psalmer
- nationalsånger
- kanonsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester

M2 handleda eleven till en naturlig röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sjunga och spela i grupp	Eleven sjunger och spelar tillsammans med andra och försöker anpassa sig till den musikaliska helheten.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t.ex. blockflöjt, klockspel, piano, synth
- ackordinstrument t.ex. gitarr, kantele

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris

- notvärden och pauser
- taktarter: 2/4, 3/4, 4/4
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), notnamn (c,d,e…)
- repristecken: och sluttecken:
- första och andra målet
- dynamik: medel svagt (mezzopiano), medel starkt (mezzoforte)
- tempo: staccato, legato
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Peer Gynt
- lyssna och reflektera över den nordiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Norden
- psalmer
- nationalsånger
- kanonsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester

M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att röra sig till musik	Eleven rör sig till musik och använder sin kropp för att uttrycka sig musikaliskt.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t.ex. blockflöjt, klockspel, piano, synth
- ackordinstrument t.ex. gitarr, kantele

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden och pauser
- taktarter: 2/4, 3/4, 4/4
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), notnamn (c,d,e…)
- repristecken: och sluttecken:
- första och andra målet
- dynamik: medel svagt (mezzopiano), medel starkt (mezzoforte)
- tempo: staccato, legato
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Peer Gynt
- lyssna och reflektera över den nordiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg

- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Norden
- psalmer
- nationalsånger
- kanonsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester

M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar koncentrerat till musik och framför sina synpunkter på det hen hört.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t.ex. blockflöjt, klockspel, piano, synth
- ackordinstrument t.ex. gitarr, kantele

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden och pauser
- taktarter: 2/4, 3/4, 4/4
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), notnamn (c,d,e…)
- repristecken: och sluttecken:
- första och andra målet
- dynamik: medel svagt (mezzopiano), medel starkt (mezzoforte)
- tempo: staccato, legato
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Peer Gynt
- lyssna och reflektera över den nordiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Norden
- psalmer
- nationalsånger
- kanonsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester

M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kreativt uttrycka musikaliskt tänkande på olika sätt	Eleven hittar på egna lösningar genom att använda sig av ljud, musik, bilder eller andra uttryckssätt och kan vid behov under handledning utnyttja de möjligheter musikteknologin erbjuder.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t.ex. blockflöjt, klockspel, piano, synth
- ackordinstrument t.ex. gitarr, kantele

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden och pauser
- taktarter: 2/4, 3/4, 4/4
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), notnamn (c,d,e…)
- repristecken: och sluttecken:
- första och andra målet
- dynamik: medel svagt (mezzopiano), medel starkt (mezzoforte)
- tempo: staccato, legato
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan.

I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Peer Gynt
- lyssna och reflektera över den nordiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Norden
- psalmer
- nationalsånger
- kanonsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester

M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta musikens betydelse	Eleven framför synpunkter utgående från sina iakttagelser och upplevelser av musikalisk verksamhet.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt

- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t.ex. blockflöjt, klockspel, piano, synth
- ackordinstrument t.ex. gitarr, kantele

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden och pauser
- taktarter: 2/4, 3/4, 4/4
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), notnamn (c,d,e…)
- repristecken: och sluttecken:
- första och andra målet
- dynamik: medel svagt (mezzopiano), medel starkt (mezzoforte)
- tempo: staccato, legato
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Peer Gynt
- lyssna och reflektera över den nordiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Norden
- psalmer
- nationalsånger
- kanonsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester

M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för notationssätten inom musiken	Eleven kan följa musiknotationer som övats i samband med musicerande.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t.ex. blockflöjt, klockspel, piano, synth
- ackordinstrument t.ex. gitarr, kantele

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden och pauser
- taktarter: 2/4, 3/4, 4/4
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), notnamn (c,d,e…)
- repristecken: och sluttecken:
- första och andra målet
- dynamik: medel svagt (mezzopiano), medel starkt (mezzoforte)
- tempo: staccato, legato

- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Peer Gynt
- lyssna och reflektera över den nordiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Norden
- psalmer
- nationalsånger
- kanonsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester

M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda instrument och anläggningar på ett säkert sätt	Eleven tar hänsyn till bland annat faktorer som påverkar ljud- och musikvolymen då hen använder anläggningar och instrument.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t.ex. blockflöjt, klockspel, piano, synth
- ackordinstrument t.ex. gitarr, kantele

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden och pauser
- taktarter: 2/4, 3/4, 4/4
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), notnamn (c,d,e…)
- repristecken: och sluttecken:
- första och andra målet
- dynamik: medel svagt (mezzopiano), medel starkt (mezzoforte)
- tempo: staccato, legato
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Peer Gynt
- lyssna och reflektera över den nordiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig, arbetsfärdigheter	Eleven ställer upp mål för att utveckla sina musikaliska färdigheter och strävar i sitt musicerande till att nå sitt mål.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- öva sig att andas naturligt och använda sin röst på rätt sätt
- kropps- och rytminstrument
- melodiinstrument t.ex. blockflöjt, klockspel, piano, synth
- ackordinstrument t.ex. gitarr, kantele

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- form: vers, refräng, repris
- notvärden och pauser
- taktarter: 2/4, 3/4, 4/4
- rytmer
- notsystemet
- C-durskalan (oktaven), notnamn (c,d,e…)
- repristecken: och sluttecken:
- första och andra målet
- dynamik: medel svagt (mezzopiano), medel starkt (mezzoforte)
- tempo: staccato, legato
- melodi och harmoni: dur och moll

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musiksagor: Peer Gynt
- lyssna och reflektera över den nordiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelse: sång- och ringlekar

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Norden
- psalmer
- nationalsånger
- kanonsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att musicera tillsammans	Eleven tar vid gemensamt musicerande hänsyn till de andra i gruppen.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta i grupp och musicera gemensamt
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- använda sin röst på rätt sätt
- orkesterinstrument: gitarr, trummor, elbas, piano, synth mm.

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dur- och mollackord på gitarr och piano
- intro, mellanspel
- notvärden: sextondelsnot, sextondelspaus, triol, punkterade noter
- körstämmor: sopran, alt, tenor, bas
- solo, duett, trio, kvartett
- triolkänsla (shuffle)
- dynamik

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från barocken, t.ex. Bach, Vivaldi, Händel
- lyssna och reflektera över den europeiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelser

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Europa
- psalmer
- stämsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester
- sånger på engelska

M2 handleda eleven till en naturlig röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sjunga och spela i grupp	Eleven sjunger och spelar tillsammans med andra och försöker anpassa sig till den musikaliska helheten.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta i grupp och musicera gemensamt
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- använda sin röst på rätt sätt
- orkesterinstrument: gitarr, trummor, elbas, piano, synth mm.

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dur- och mollackord på gitarr och piano
- intro, mellanspel
- notvärden: sextondelsnot, sextondelspaus, triol, punkterade noter
- körstämmor: sopran, alt, tenor, bas
- solo, duett, trio, kvartett
- triolkänsla (shuffle)
- dynamik

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från barocken, t.ex. Bach, Vivaldi, Händel
- lyssna och reflektera över den europeiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelser

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Europa
- psalmer
- stämsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester
- sånger på engelska

M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att röra sig till musik	Eleven rör sig till musik och använder sin kropp för att uttrycka sig musikaliskt.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta i grupp och musicera gemensamt
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- använda sin röst på rätt sätt
- orkesterinstrument: gitarr, trummor, elbas, piano, synth mm.

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dur- och mollackord på gitarr och piano
- intro, mellanspel
- notvärden: sextondelsnot, sextondelspaus, triol, punkterade noter
- körstämmor: sopran, alt, tenor, bas
- solo, duett, trio, kvartett
- triolkänsla (shuffle)
- dynamik

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från barocken, t.ex. Bach, Vivaldi, Händel
- lyssna och reflektera över den europeiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelser

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Europa
- psalmer
- stämsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester
- sånger på engelska

M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar koncentrerat till musik och framför sina synpunkter på det hen hört.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta i grupp och musicera gemensamt
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- använda sin röst på rätt sätt
- orkesterinstrument: gitarr, trummor, elbas, piano, synth mm.

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dur- och mollackord på gitarr och piano
- intro, mellanspel
- notvärden: sextondelsnot, sextondelspaus, triol, punkterade noter
- körstämmor: sopran, alt, tenor, bas
- solo, duett, trio, kvartett
- triolkänsla (shuffle)
- dynamik

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från barocken, t.ex. Bach, Vivaldi, Händel
- lyssna och reflektera över den europeiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelser

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Europa
- psalmer
- stämsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester
- sånger på engelska

M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kreativt uttrycka musikaliskt tänkande på olika sätt	Eleven hittar på egna lösningar genom att använda sig av ljud, musik, bilder eller andra uttryckssätt och kan vid behov under handledning utnyttja de möjligheter musikteknologin erbjuder.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta i grupp och musicera gemensamt
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- använda sin röst på rätt sätt
- orkesterinstrument: gitarr, trummor, elbas, piano, synth mm.

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dur- och mollackord på gitarr och piano
- intro, mellanspel
- notvärden: sextondelsnot, sextondelspaus, triol, punkterade noter
- körstämmor: sopran, alt, tenor, bas
- solo, duett, trio, kvartett
- triolkänsla (shuffle)
- dynamik

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från barocken, t.ex. Bach, Vivaldi, Händel
- lyssna och reflektera över den europeiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelser

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Europa
- psalmer
- stämsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester
- sånger på engelska

M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta musikens betydelse	Eleven framför synpunkter utgående från sina iakttagelser och upplevelser av musikalisk verksamhet.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta i grupp och musicera gemensamt
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- använda sin röst på rätt sätt
- orkesterinstrument: gitarr, trummor, elbas, piano, synth mm.

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dur- och mollackord på gitarr och piano
- intro, mellanspel
- notvärden: sextondelsnot, sextondelspaus, triol, punkterade noter
- körstämmor: sopran, alt, tenor, bas
- solo, duett, trio, kvartett
- triolkänsla (shuffle)
- dynamik

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från barocken, t.ex. Bach, Vivaldi, Händel
- lyssna och reflektera över den europeiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelser

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Europa
- psalmer
- stämsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester
- sånger på engelska

M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för notationssätten inom musiken	Eleven kan följa musiknotationer som övats i samband med musicerande.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta i grupp och musicera gemensamt
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- använda sin röst på rätt sätt
- orkesterinstrument: gitarr, trummor, elbas, piano, synth mm.

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dur- och mollackord på gitarr och piano
- intro, mellanspel
- notvärden: sextondelsnot, sextondelspaus, triol, punkterade noter
- körstämmor: sopran, alt, tenor, bas
- solo, duett, trio, kvartett
- triolkänsla (shuffle)
- dynamik

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från barocken, t.ex. Bach, Vivaldi, Händel
- lyssna och reflektera över den europeiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelser

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Europa
- psalmer
- stämsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester
- sånger på engelska

M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda instrument och anläggningar på ett säkert sätt	Eleven tar hänsyn till bland annat faktorer som påverkar ljud- och musikvolymen då hen använder anläggningar och instrument.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta i grupp och musicera gemensamt
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- använda sin röst på rätt sätt
- orkesterinstrument: gitarr, trummor, elbas, piano, synth mm.

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dur- och mollackord på gitarr och piano
- intro, mellanspel
- notvärden: sextondelsnot, sextondelspaus, triol, punkterade noter
- körstämmor: sopran, alt, tenor, bas
- solo, duett, trio, kvartett
- triolkänsla (shuffle)
- dynamik

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från barocken, t.ex. Bach, Vivaldi, Händel
- lyssna och reflektera över den europeiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelser

M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig, arbetsfärdigheter	Eleven ställer upp mål för att utveckla sina musikaliska färdigheter och strävar i sitt musicerande till att nå sitt mål.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbeta i grupp och musicera gemensamt
- uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med egna idéer
- använda sin röst på rätt sätt
- orkesterinstrument: gitarr, trummor, elbas, piano, synth mm.

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dur- och mollackord på gitarr och piano
- intro, mellanspel
- notvärden: sextondelsnot, sextondelspaus, triol, punkterade noter
- körstämmor: sopran, alt, tenor, bas
- solo, duett, trio, kvartett
- triolkänsla (shuffle)
- dynamik

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musik från barocken, t.ex. Bach, Vivaldi, Händel
- lyssna och reflektera över den europeiska musiken
- musikframträdanden, egna och andras
- musik kopplat till andra läroämnen och till digitala verktyg
- musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker
- musik och rörelser

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sång och musik från Europa
- psalmer
- stämsånger
- aktuella sånger i anslutning till viktiga högtider och fester
- sånger på engelska

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att musicera tillsammans	Eleven tar vid gemensamt musicerande hänsyn till de andra i gruppen.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av stoffet i åk 1–5 + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition av notvärden, rytmer, tonernas namn, förtecken, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, bas, gitarr)
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- musikbegrepp: t.ex. solo och kvartett, kör, kompositör, sångerska, basist, organist
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp: hur noteras musikalisk form (repriser, mål, Coda, Segno, Fine)
- vett och etikett i musiken: applåder, konsertbeteende
- diskussion av innehåll i ”Veckans låt”: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (ex. wienklassicismen, romantiken osv.)
- symfoniorkestern och de klassiska orkesterinstrumenten (stråk-, träblås-, bleckblåsinstrument och slagverk)
- kyrkorgeln och andra klaviaturinstrument

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider
- lyssnande i samband med symfoniorkestern: Britten: A Young Person’s Guide to the Orchestra, Saint-Saëns: Djurens karneval

M2 handleda eleven till en naturlig röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sjunga och spela i grupp	Eleven sjunger och spelar tillsammans med andra och försöker anpassa sig till den musikaliska helheten.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av stoffet i åk 1–5 + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition av notvärden, rytmer, tonernas namn, förtecken, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, bas, gitarr)
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- musikbegrepp: t.ex. solo och kvartett, kör, kompositör, sångerska, basist, organist
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp: hur noteras musikalisk form (repriser, mål, Coda, Segno, Fine)
- vett och etikett i musiken: applåder, konsertbeteende
- diskussion av innehåll i ”Veckans låt”: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)

- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (ex. wienklassicismen, romantiken osv.)
- symfoniorkestern och de klassiska orkesterinstrumenten (stråk-, träblås-, bleckblåsinstrument och slagverk)
- kyrkorgeln och andra klaviaturinstrument

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider
- lyssnande i samband med symfoniorkestern: Britten: A Young Person's Guide to the Orchestra, Saint-Saëns: Djurens karneval

M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att röra sig till musik	Eleven rör sig till musik och använder sin kropp för att uttrycka sig musikaliskt.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål

- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av stoffet i åk 1–5 + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition av notvärden, rytmer, tonernas namn, förtecken, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, bas, gitarr)
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- musikbegrepp: t.ex. solo och kvartett, kör, kompositör, sångerska, basist, organist
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp: hur noteras musikalisk form (repriser, mål, Coda, Segno, Fine)
- vett och etikett i musiken: applåder, konsertbeteende
- diskussion av innehåll i ”Veckans låt”: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (ex. wienklassicismen, romantiken osv.)
- symfoniorkestern och de klassiska orkesterinstrumenten (stråk-, träblås-, bleckblåsinstrument och slagverk)

- kyrkorgeln och andra klaviaturinstrument

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider
- lyssnande i samband med symfoniorkestern: Britten: A Young Person's Guide to the Orchestra, Saint-Saëns: Djurens karneval

M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar koncentrerat till musik och framför sina synpunkter på det hen hört.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument

- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av stoffet i åk 1–5 + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition av notvärden, rytmer, tonernas namn, förtecken, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, bas, gitarr)
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- musikbegrepp: t.ex. solo och kvartett, kör, kompositör, sångerska, basist, organist
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp: hur noteras musikalisk form (repriser, mål, Coda, Segno, Fine)
- vett och etikett i musiken: applåder, konsertbeteende
- diskussion av innehåll i ”Veckans låt”: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (ex. wienklassicismen, romantiken osv.)
- symfoniorkestern och de klassiska orkesterinstrumenten (stråk-, träblås-, bleckblåsinstrument och slagverk)
- kyrkorgeln och andra klaviaturinstrument

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider
- lyssnande i samband med symfoniorkestern: Britten: A Young Person's Guide to the Orchestra, Saint-Saëns: Djurens karneval

M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kreativt uttrycka musikaliskt tänkande på olika sätt	Eleven hittar på egna lösningar genom att använda sig av ljud, musik, bilder eller andra uttryckssätt och kan vid behov under handledning utnyttja de möjligheter musikteknologin erbjuder.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument

- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av stoffet i åk 1–5 + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition av notvärden, rytmer, tonernas namn, förtecken, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, bas, gitarr)
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- musikbegrepp: t.ex. solo och kvartett, kör, kompositör, sångerska, basist, organist
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp: hur noteras musikalisk form (repriser, mål, Coda, Segno, Fine)
- vett och etikett i musiken: applåder, konsertbeteende
- diskussion av innehåll i ”Veckans låt”: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (ex. wienklassicismen, romantiken osv.)
- symfoniorkestern och de klassiska orkesterinstrumenten (stråk-, träblås-, bleckblåsinstrument och slagverk)
- kyrkorgeln och andra klaviaturinstrument

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider
- lyssnande i samband med symfoniorkestern: Britten: A Young Person's Guide to the Orchestra, Saint-Saëns: Djurens karneval

M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta musikens betydelse	Eleven framför synpunkter utgående från sina iakttagelser och upplevelser av musikalisk verksamhet.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar

- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av stoffet i åk 1–5 + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition av notvärden, rytmer, tonernas namn, förtecken, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, bas, gitarr)
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- musikbegrepp: t.ex. solo och kvartett, kör, kompositör, sångerska, basist, organist
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp: hur noteras musikalisk form (repriser, mål, Coda, Segno, Fine)
- vett och etikett i musiken: applåder, konsertbeteende
- diskussion av innehåll i ”Veckans låt”: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (ex. wienklassicismen, romantiken osv.)
- symfoniorkestern och de klassiska orkesterinstrumenten (stråk-, träblås-, bleckblåsinstrument och slagverk)
- kyrkorgeln och andra klaviaturinstrument

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider
- lyssnande i samband med symfoniorkestern: Britten: A Young Person's Guide to the Orchestra, Saint-Saëns: Djurens karneval

M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för notationssätten inom musiken	Eleven kan följa musiknotationer som övats i samband med musicerande.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik.

I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av stoffet i åk 1–5 + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition av notvärden, rytmer, tonernas namn, förtecken, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, bas, gitarr)
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- musikbegrepp: t.ex. solo och kvartett, kör, kompositör, sångerska, basist, organist
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp: hur noteras musikalisk form (repriser, mål, Coda, Segno, Fine)
- vett och etikett i musiken: applåder, konsertbeteende
- diskussion av innehåll i ”Veckans låt”: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (ex. wienklassicismen, romantiken osv.)
- symfoniorkestern och de klassiska orkesterinstrumenten (stråk-, träblås-, bleckblåsinstrument och slagverk)
- kyrkorgeln och andra klaviaturinstrument

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik

- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider
- lyssnande i samband med symfoniorkestern: Britten: A Young Person's Guide to the Orchestra, Saint-Saëns: Djurens karneval

M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda instrument och anläggningar på ett säkert sätt	Eleven tar hänsyn till bland annat faktorer som påverkar ljud- och musikvolymen då hen använder anläggningar och instrument.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av stoffet i åk 1–5 + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition av notvärden, rytmer, tonernas namn, förtecken, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, bas, gitarr)
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- musikbegrepp: t.ex. solo och kvartett, kör, kompositör, sångerska, basist, organist
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp: hur noteras musikalisk form (repriser, mål, Coda, Segno, Fine)
- vett och etikett i musiken: applåder, konsertbeteende
- diskussion av innehåll i ”Veckans låt”: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (ex. wienklassicismen, romantiken osv.)
- symfoniorkestern och de klassiska orkesterinstrumenten (stråk-, träblås-, bleckblåsinstrument och slagverk)
- kyrkorgeln och andra klaviaturinstrument

M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig, arbetsfärdigheter	Eleven ställer upp mål för att utveckla sina musikaliska färdigheter och strävar i sitt musicerande till att nå sitt mål.

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av stoffet i åk 1–5 + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition av notvärden, rytmer, tonernas namn, förtecken, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, bas, gitarr)
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- musikbegrepp: t.ex. solo och kvartett, kör, kompositör, sångerska, basist, organist
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp: hur noteras musikalisk form (repriser, mål, Coda, Segno, Fine)
- vett och etikett i musiken: applåder, konsertbeteende
- diskussion av innehåll i ”Veckans låt”: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (ex. wienklassicismen, romantiken osv.)
- symfoniorkestern och de klassiska orkesterinstrumenten (stråk-, träblås-, bleckblåsinstrument och slagverk)
- kyrkorgeln och andra klaviaturinstrument

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider
- lyssnande i samband med symfoniorkestern: Britten: A Young Person’s Guide to the Orchestra, Saint-Saëns: Djurens karneval

Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkännedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning.

Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3–6** ska undervisningen i religion bredda och fördjupa elevens baskunskaper i hens egen religion. Eleven får insikt i religionens heliga skrifter och berättelser samt centrala lära, etiska principer, ritualer och seder. Eleverna uppmuntras att undra och fråga. I undervisningen granskas de religiösa rötterna i Finland och Europa samt det religiösa livet och livsåskådningarna i dagens Finland och Europa. Eleverna ska utveckla sin mediekunskap och handledas att bedöma och använda olika källor för att söka information och utnyttja den i olika situationer.*

Undervisningen behandlar barnets rättigheter och individens ansvar för sina handlingar. Eleverna får träna sina emotionella och sociala färdigheter och lär sig att formulera egna åsikter och motivera dem. Eleverna uppmuntras att utveckla vänskap, att bidra till en positiv gemenskap i klassen och skolan och att motarbeta diskriminering.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 3–6

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 3–6

Innehållet behandlas med hjälp av berättelser och drama samt genom erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att börja introducera begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. I undervisningen betonas rofylldhet och diskussion. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna. Målet är att visa respekt för alla religioner och livsåskådningar som finns representerade i skolan.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 3–6

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrund och språkkunskaper beaktas i undervisningen och arbetet. Eleverna ska få stöd för att förstå centrala begrepp. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet och eleven handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande i religion i årskurs 3–6

Bedömningen i religion ska vara handledande och uppmuntrande. Responsen ska uppmuntra eleven att studera och undersöka religiösa källor och deras särdrag och att själv tolka dem. I bedömningen ska man beakta olika former av skriftlig och muntlig framställning samt kunskaper som visas med hjälp av andra uttrycksformer. Det centrala är elevens förmåga att uttrycka sig själv och sina tankar. I stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av detaljer ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att förstå och kunna tillämpa sin kunskap och utveckla sitt tänkande.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i religion genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i religion.

Evangelisk-luthersk tro

Lärokursens uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3–6** ska undervisningen i religion bredda och fördjupa elevens baskunskaper i hens egen religion. Eleven får insikt i religionens heliga skrifter och berättelser samt centrala lära, etiska principer, ritualer och seder. Eleverna uppmuntras att undra och fråga. I undervisningen granskas de religiösa rötterna i Finland och Europa samt det religiösa livet och livsåskådningarna i dagens Finland och Europa. Eleverna ska utveckla sin mediekunskap och handledas att bedöma och använda olika källor för att söka information och utnyttja den i olika situationer.*

Undervisningen behandlar barnets rättigheter och individens ansvar för sina handlingar. Eleverna får träna sina emotionella och sociala färdigheter och lär sig att formulera egna åsikter och motivera dem. Eleverna uppmuntras att utveckla vänskap, att bidra till en positiv gemenskap i klassen och skolan och att motarbeta diskriminering.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 3–6

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

3

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan nämna källor och texter inom religionen i fråga samt beskriva det centrala innehållet i dem.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan

Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Gamla testamentets berättelser och centrala personer
- israeliternas historia
- profeterna
- Psaltaren
- det dubbla kärleksbudet

M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för viktiga ritualer, seder och heliga platser inom religionen i fråga och beskriva deras innebörd.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Gamla testamentets berättelser och centrala personer
- israeliternas historia
- profeterna
- Psaltaren
- det dubbla kärleksbudet

M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig i religionsundervisningen	Eleven kan söka information i flera källor. Eleven övar sig att bedöma tillförlitligheten och objektiviteten i den information hen hittar.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Gamla testamentets berättelser och centrala personer
- israeliternas historia
- profeterna
- Psaltaren
- det dubbla kärleksbudet

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- etiska principer som förenar oss människor
- förmågan att se saker ur andras perspektiv
- ritualer, heliga platser

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

- respekt för livet
- att värna om naturen
- barnens rättigheter

M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös multilitteracitet	Eleven vet hur man ska agera och strävar efter att agera på ett lämpligt och respektfullt sätt i olika reli-giösa situationer och på religiösa platser.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Gamla testamentets berättelser och centrala personer
- israeliternas historia
- profeterna
- Psaltaren
- det dubbla kärleksbudet

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- etiska principer som förenar oss människor
- förmågan att se saker ur andras perspektiv
- ritualer, heliga platser

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

- respekt för livet
- att värna om naturen
- barnens rättigheter

M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik	Eleven känner igen och kan nämna etiska normer i den religion som studeras samt etiska principer som förenar religioner och livsåskådningar.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse

inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Gamla testamentets berättelser och centrala personer
- israeliternas historia
- profeterna
- Psaltaren
- det dubbla kärleksbudet

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- etiska principer som förenar oss människor
- förmågan att se saker ur andras perspektiv
- ritualer, heliga platser

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

- respekt för livet
- att värna om naturen
- barnens rättigheter

M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s konvention om barnets rättigheter och kan ge exempel på mänskliga rättigheter.

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- etiska principer som förenar oss människor
- förmågan att se saker ur andras perspektiv
- ritualer, heliga platser

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

- respekt för livet
- att värna om naturen
- barnens rättigheter

M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan ge exempel på hur man skapar en hållbar framtid. Eleven kan tillämpa de etiska principerna i religionen i fråga i sina exempel.

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- etiska principer som förenar oss människor
- förmågan att se saker ur andras perspektiv
- ritualer, heliga platser

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

- respekt för livet
- att värna om naturen
- barnens rättigheter

M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

- respekt för livet
- att värna om naturen
- barnens rättigheter

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan nämna källor och texter inom religionen i fråga samt beskriva det centrala innehållet i dem.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kyrkan i vår egen kultur
- gudstjänsten
- församlingen och dess personal
- kyrkobyggnaden

- de liturgiska färgerna, kristen konst/musik och kristna symboler
- kyrkoåret
- förrättningarna (dopet, konfirmationen, vigsel och jordfästning)
- trosbekännelsen

M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för viktiga ritualer, seder och heliga platser inom religionen i fråga och beskriva deras innebörd.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kyrkan i vår egen kultur
- gudstjänsten
- församlingen och dess personal
- kyrkobyggnaden
- de liturgiska färgerna, kristen konst/musik och kristna symboler
- kyrkoåret
- förrättningarna (dopet, konfirmationen, vigsel och jordfästning)
- trosbekännelsen

M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera religiöst språk och symboler	Eleven kan ge exempel på religiöst språk och religiös symbolik.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kyrkan i vår egen kultur
- gudstjänsten
- församlingen och dess personal
- kyrkobyggnaden
- de liturgiska färgerna, kristen konst/musik och kristna symboler
- kyrkoåret
- förrättningarna (dopet, konfirmationen, vigsel och jordfästning)
- trosbekännelsen

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands kyrkofamilj (lutherska, katolska, ortodoxa och frikyrkor)
- världsreligionerna
- ekumenik
- missionen

M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig i religionsundervisningen	Eleven kan söka information i flera källor. Eleven övar sig att bedöma tillförlitligheten och objektiviteten i den information hen hittar.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kyrkan i vår egen kultur
- gudstjänsten
- församlingen och dess personal
- kyrkobyggnaden
- de liturgiska färgerna, kristen konst/musik och kristna symboler
- kyrkoåret
- förrättningarna (dopet, konfirmationen, vigsel och jordfästning)
- trosbekännelsen

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands kyrkofamilj (lutherska, katolska, ortodoxa och frikyrkor)
- världsreligionerna
- ekumenik
- missionen

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vänskap och respekt
- egna val och värderingar
- emotionella färdigheter
- självkänsla

M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religion och kultur	Eleven kan beskriva huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam och deras inbördes relationer.

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands kyrkofamilj (lutherska, katolska, ortodoxa och frikyrkor)
- världsreligionerna
- ekumenik
- missionen

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga

innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vänskap och respekt
- egna val och värderingar
- emotionella färdigheter
- självkänsla

M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös multilitteracitet	Eleven vet hur man ska agera och strävar efter att agera på ett lämpligt och respektfullt sätt i olika reli-giösa situationer och på religiösa platser.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kyrkan i vår egen kultur
- gudstjänsten
- församlingen och dess personal
- kyrkobyggnaden
- de liturgiska färgerna, kristen konst/musik och kristna symboler
- kyrkoåret
- förrättningarna (dopet, konfirmationen, vigsel och jordfästning)
- trosbekännelsen

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands kyrkofamilj (lutherska, katolska, ortodoxa och frikyrkor)
- världsreligionerna
- ekumenik
- missionen

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vänskap och respekt
- egna val och värderingar
- emotionella färdigheter
- självkänsla

M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik	Eleven känner igen och kan nämna etiska normer i den religion som studeras samt etiska principer som förenar religioner och livsåskådningar.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse

som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kyrkan i vår egen kultur
- gudstjänsten
- församlingen och dess personal
- kyrkobyggnaden
- de liturgiska färgerna, kristen konst/musik och kristna symboler
- kyrkoåret
- förrättningarna (dopet, konfirmationen, vigsel och jordfästning)
- trosbekännelsen

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands kyrkofamilj (lutherska, katolska, ortodoxa och frikyrkor)
- världsreligionerna
- ekumenik
- missionen

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vänskap och respekt
- egna val och värderingar
- emotionella färdigheter
- självkänsla

M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vänskap och respekt
- egna val och värderingar
- emotionella färdigheter
- självkänsla

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan nämna källor och texter inom religionen i fråga samt beskriva det centrala innehållet i dem.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kristen människosyn
- bergspredikan och liknelserna
- kristendomens normer och etik
- missionsbefallningen
- apostlarna
- bönen Fader vår
- de tio budorden

M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera religiöst språk och symboler	Eleven kan ge exempel på religiöst språk och religiös symbolik.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kristen människosyn
- bergspredikan och liknelserna
- kristendomens normer och etik
- missionsbefallningen
- apostlarna
- bönen Fader vår
- de tio budorden

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

- gudssyn
- fred och rättvisa
- ansvar och solidaritet
- modiga människor i vår tid

M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig i religionsundervisningen	Eleven kan söka information i flera källor. Eleven övar sig att bedöma tillförlitligheten och objektiviteten i den information hen hittar.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kristen människosyn
- bergspredikan och liknelserna
- kristendomens normer och etik
- missionsbefallningen
- apostlarna
- bönen Fader vår
- de tio budorden

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

- gudssyn
- fred och rättvisa
- ansvar och solidaritet
- modiga människor i vår tid

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

- empati och tolerans
- miljö
- jämställdhet
- jag påverkar min omgivning
- mänskliga rättigheter

M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik	Eleven känner igen och kan nämna etiska normer i den religion som studeras samt etiska principer som förenar religioner och livsåskådningar.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kristen människosyn
- bergspredikan och liknelserna
- kristendomens normer och etik
- missionsbefallningen
- apostlarna
- bönen Fader vår
- de tio budorden

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

- gudssyn
- fred och rättvisa
- ansvar och solidaritet
- modiga människor i vår tid

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

- empati och tolerans
- miljö
- jämställdhet
- jag påverkar min omgivning
- mänskliga rättigheter

M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s konvention om barnets rättigheter och kan ge exempel på mänskliga rättigheter.

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

- gudssyn
- fred och rättvisa
- ansvar och solidaritet
- modiga människor i vår tid

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

- empati och tolerans
- miljö
- jämställdhet
- jag påverkar min omgivning
- mänskliga rättigheter

M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan ge exempel på hur man skapar en hållbar framtid. Eleven kan tillämpa de etiska principerna i religionen i fråga i sina exempel.

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

- gudssyn
- fred och rättvisa
- ansvar och solidaritet
- modiga människor i vår tid

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

- empati och tolerans
- miljö
- jämställdhet
- jag påverkar min omgivning
- mänskliga rättigheter

M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven deltar i gemensamma diskussioner, kan lyssna på andra och uttrycka sig.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kristen människosyn
- bergspredikan och liknelserna
- kristendomens normer och etik
- missionsbefallningen
- apostlarna
- bönen Fader vår
- de tio budorden

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

- gudssyn
- fred och rättvisa
- ansvar och solidaritet
- modiga människor i vår tid

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor,

känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

- empati och tolerans
- miljö
- jämställdhet
- jag påverkar min omgivning
- mänskliga rättigheter

M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

- empati och tolerans
- miljö
- jämställdhet
- jag påverkar min omgivning
- mänskliga rättigheter

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan nämna källor och texter inom religionen i fråga samt beskriva det centrala innehållet i dem.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Gamla testamentet ur kristendomens synvinkel
- Nya testamentet som uttrycksmedel för Jesu läror och kristendomens uppkomst och utveckling
- symboliken och betydelsen av kyrkårets högtider, dopet, konfirmation, vigseln och jordfästning inom den lutherska kyrkan
- kyrkobyggnaden, dess symbolik och församlingslivet

M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig i religionsundervisningen	Eleven kan söka information i flera källor. Eleven övar sig att bedöma tillförlitligheten och objektiviteten i den information hen hittar.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom

populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Gamla testamentet ur kristendomens synvinkel
- Nya testamentet som uttrycksmedel för Jesu läror och kristendomens uppkomst och utveckling
- symboliken och betydelsen av kyrkårets högtider, dopet, konfirmation, vigseln och jordfästning inom den lutherska kyrkan
- kyrkobyggnaden, dess symbolik och församlingslivet

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den katolska medeltiden, reformationen och tiden efter den

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- FN:s konvention om barnets rättigheter

M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religion och kultur	Eleven känner till hur religionerna har påverkat samhällenas utveckling, kultur och medier och kan ge exempel. Eleven kan i huvuddrag beskriva Finlands och Europas religiösa rötter.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Gamla testamentet ur kristendomens synvinkel
- Nya testamentet som uttrycksmedel för Jesu läror och kristendomens uppkomst och utveckling
- symboliken och betydelsen av kyrkårets högtider, dopet, konfirmation, vigseln och jordfästning inom den lutherska kyrkan
- kyrkobyggnaden, dess symbolik och församlingslivet

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den katolska medeltiden, reformationen och tiden efter den

M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religion och kultur	Eleven kan beskriva huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam och deras inbördes relationer.

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den katolska medeltiden, reformationen och tiden efter den

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- FN:s konvention om barnets rättigheter

M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven deltar i gemensamma diskussioner, kan lyssna på andra och uttrycka sig.

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse

som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Gamla testamentet ur kristendomens synvinkel
- Nya testamentet som uttrycksmedel för Jesu läror och kristendomens uppkomst och utveckling
- symboliken och betydelsen av kyrkårets högtider, dopet, konfirmation, vigseln och jordfästning inom den lutherska kyrkan
- kyrkobyggnaden, dess symbolik och församlingslivet

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den katolska medeltiden, reformationen och tiden efter den

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- FN:s konvention om barnets rättigheter

M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- FN:s konvention om barnets rättigheter

Främmande språk

Främmande språk, B1-lärokurs

B1- lärokurs i främmande språk i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Grunderna för läroplanen för främmande språk har utarbetats som grund för vilket språk som helst som inte har särskilda grunder. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbeta en tillämpad läroplan för varje språk. Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i grunderna i slutet av årskurs 6 och i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska och europeiska språk som använder skrifttecken som grundar sig på alfabetet. För andra språk som utbildningsanordnaren bjuder ut i sitt språkprogram låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk med beaktande av att inlärningen av nya skrivtecken tidsmässigt påverkar undervisningen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1-lärokursen i främmande språk i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer

av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Målspråket ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B1-lärokursen i främmande språk i årskurs 3–6

Eleverna ska i språkundervisningen uppmuntras att modigt använda sina kunskaper i det nya språket. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleven ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i B1-lärokursen i främmande språk i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i B1-lärokursen i främmande språk. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt, också med hjälp av självbedömning och kamratbedömning, och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Engelska, A-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera muntligt med elever och grupper också på olika håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan i en internationell värld.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

A-lärokurs i engelska i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Undervisningen i A1- och A2-lärokursen i engelska har samma mål. Årsveckotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt

utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i engelska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i engelska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan i huvuddrag beskriva hurudana språk det finns i hens närmiljö, vilka språk det talas mest i världen och hur utbrett det engelska språket är.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att bekanta sig med var, när och hur engelskan används
- att reflektera kring den egna kulturen och jämföra den med andra
- att lära sig artigt språkbruk; hälsa, tacka, presentera sig och andra, fråga och svara
- att se likheter mellan svenska och engelska
- att behandla släktord och lånord
- att ge färdigheter för en mer global livssyn
- att lära sig ord som har att göra med resande, länder, högtider och traditioner

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp an den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleven

- ska utveckla sin studieteknik och lära sig ta mera ansvar för sin egen inlärning
- sifffrorna 1 - 100
- prepositioner
- personliga och possessiva pronomen
- kommunikativa färdigheter och ordförråd: kunna svara och fråga, lösa problem, säga vad man kan och inte kan göra samt kunna beskriva saker

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp an den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleven

- ska utveckla sin studieteknik och lära sig ta mera ansvar för sin egen inlärning
- sifffrorna 1 - 100
- prepositioner

- personliga och possessiva pronomen
- kommunikativa färdigheter och ordförråd: kunna svara och fråga, lösa problem, säga vad man kan och inte kan göra samt kunna beskriva saker

M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleven ska arbeta med teman som ligger nära dem själva som familj, skola och närmiljön.
- kommunikativa färdigheter: kunna presentera sig själv och andra, beskriva saker, berätta om sin omgivning och tala om sin vardag genom t.ex. skådespel
- subtstantivens singular och plural former
- jakande och nekande presens
- objektsformen av personliga pronomen
- bestämd artikel

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan i huvuddrag beskriva hurudana språk det finns i hens närmiljö, vilka språk det talas mest i världen och hur utbrett det engelska språket är.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att bekanta sig med var, när och hur engelskan används
- att reflektera kring den egna kulturen och jämföra den med andra
- att lära sig artigt språkbruk; hälsa, tacka, presentera sig själv och andra, fråga och svara
- att se likheter mellan svenska och engelska och behandla släktord och lånord
- att ge färdigheter för en mer global livssyn
- att lära sig ord som har att göra med skolämnen, länder, högtider och språk
- frågerord
- hjälpverb
- nekande satser
- ing-formen och enkelt presens

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att bekanta sig med var, när och hur engelskan används
- att reflektera kring den egna kulturen och jämföra den med andra
- att lära sig artigt språkbruk; hälsa, tacka, presentera sig själv och andra, fråga och svara
- att se likheter mellan svenska och engelska och behandla släktord och lånord
- att ge färdigheter för en mer global livssyn
- att lära sig ord som har att göra med skolämnen, länder, högtider och språk
- frågerord
- hjälpverb
- nekande satser
- ing-formen och enkelt presens

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att bekanta sig med var, när och hur engelskan används
- att reflektera kring den egna kulturen och jämföra den med andra
- att lära sig artigt språkbruk; hälsa, tacka, presentera sig själv och andra, fråga och svara
- att se likheter mellan svenska och engelska och behandla släktord och lånord
- att ge färdigheter för en mer global livssyn
- att lära sig ord som har att göra med skolämnen, länder, högtider och språk
- frågerord
- hjälpverb
- nekande satser
- ing-formen och enkelt presens

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp an den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleven skall vidareutveckla sin studieteknik och lära sig ta mera ansvar för sin egen inlärning
- strukturer som behandlar ordningstalen 1 - 31st, frågeord, hjälpverb och pronomen
- kommunikativa färdigheter som handlar om att använda fonetiska tecken som stöd för uttal och att nge tid och datum
- ordförråd som behandlar veckodagar, måndader, kroppsdelar, kläder och klockan

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp an den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleven skall vidareutveckla sin studieteknik och lära sig ta mera ansvar för sin egen inlärning
- strukturer som behandlar ordningstalen 1 - 31st, frågeord, hjälpverb och pronomen
- kommunikativa färdigheter som handlar om att använda fonetiska tecken som stöd för uttal och att nge tid och datum
- ordförråd som behandlar veckodagar, måndader, kroppsdelar, kläder och klockan

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleven ska arbeta med teman som ligger nära dem själva såsom familj, kroppsdelar**,** fritidsintressen och högtider
- kommunikativa färdigheter: fonetiska tecken, önskemål och förslag, beskriva och jämföra saker och ting, frågor och svar i form av intervjuer
- eleven ska öva sig i att återberätta en text
- strukturer: 3:e person singularis, komparation av adjektiv. prepositioner

M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleven ska arbeta med teman som ligger nära dem själva såsom familj, kroppsdelar**,** fritidsintressen och högtider
- kommunikativa färdigheter: fonetiska tecken, önskemål och förslag, beskriva och jämföra saker och ting, frågor och svar i form av intervjuer
- eleven ska öva sig i att återberätta en text
- strukturer: 3:e person singularis, komparation av adjektiv. prepositioner

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan i huvuddrag beskriva hurudana språk det finns i hens närmiljö, vilka språk det talas mest i världen och hur utbrett det engelska språket är.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att implementera elevernas skilda bakgrunder och styrkor samt utnyttja dem i den nya kontext som den nya klassen i åk 6 innebär.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att implementera elevernas skilda bakgrunder och styrkor samt utnyttja dem i den nya kontext som den nya klassen i åk 6 innebär.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att implementera elevernas skilda bakgrunder och styrkor samt utnyttja dem i den nya kontext som den nya klassen i åk 6 innebär.

M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hitta engelskspråkigt material	Eleven kan beskriva och hitta engelskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att implementera elevernas skilda bakgrunder och styrkor samt utnyttja dem i den nya kontext som den nya klassen i åk 6 innebär.

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp an den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkelt presens (jakande, nekande och frågande)
- ing-formen
- oregelbunden pluralböjning, vanligaste substantiven
- be going to

- adjektivens komparation
- ordningstal och datum

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp an den Europeiska språkportfolion.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkelt presens (jakande, nekande och frågande)
- ing-formen
- oregelbunden pluralböjning, vanligaste substantiven
- be going to
- adjektivens komparation
- ordningstal och datum

M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som

t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att lära känna varandra på engelska i den nya gruppen genom varierande arbetssätt
- att diskutera vardagliga händelser i närmiljön, egna intressen och aktualiteter på engelska
- att systematiskt arbeta för att utöka elevernas ordförråd med varierande arbetssätt

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att lära känna varandra på engelska i den nya gruppen genom varierande arbetssätt
- att diskutera vardagliga händelser i närmiljön, egna intressen och aktualiteter på engelska
- att systematiskt arbeta för att utöka elevernas ordförråd med varierande arbetssätt

M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att lära känna varandra på engelska i den nya gruppen genom varierande arbetssätt
- att diskutera vardagliga händelser i närmiljön, egna intressen och aktualiteter på engelska
- att systematiskt arbeta för att utöka elevernas ordförråd med varierande arbetssätt

M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller

uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att lära känna varandra på engelska i den nya gruppen genom varierande arbetssätt
- att diskutera vardagliga händelser i närmiljön, egna intressen och aktualiteter på engelska
- att systematiskt arbeta för att utöka elevernas ordförråd med varierande arbetssätt

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att lära känna varandra på engelska i den nya gruppen genom varierande arbetssätt
- att diskutera vardagliga händelser i närmiljön, egna intressen och aktualiteter på engelska
- att systematiskt arbeta för att utöka elevernas ordförråd med varierande arbetssätt

Omgivningslära

Läroämnets uppdrag

I läroämnet omgivningslära integreras ämnesområdena biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen ska omfatta perspektivet för hållbar utveckling. I omgivningslära förenas såväl naturvetenskapliga som humanvetenskapliga perspektiv. I omgivningsläran ska eleverna ses som en del av den omgivning de lever i. Utgångspunkten är respekt för naturen och ett människovärdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna.

Undervisningen ska stödja eleven att utveckla sitt förhållande till miljön och sin världsbild samt att växa som människa. Målet för undervisningen i omgivningslära är att eleverna lär känna och förstå naturen och den byggda miljön, fenomen som förekommer i dem, sig själva och andra människor samt betydelsen av hälsa och välbefinnande. Omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär förutsätter att eleverna lär sig att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika situationer. Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och eleverna ska utveckla kritiskt tänkande. De ekologiska, kulturella, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling ska beaktas i undervisningen i omgivningslära. Det centrala målet för omgivningsläran är att handleda eleverna att förstå hur människans val påverkar livet och miljön i dag och i framtiden.

Omgivningsläran ska lägga grund för kunskaper inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Målet är att förstå deras betydelse för miljön, tekniken, det vardagliga livet, människan och mänsklig verksamhet. Inom biologi är det centralt att eleverna lär känna och förstå naturmiljön, människan, livet och dess utveckling samt villkoren för liv på jorden. Inom geografi är det viktigt att eleverna undersöker deras egen närmiljö och förstår olika områden i världen, fenomen som förekommer i dem och hur livet ser ut för de människor som bor i områdena. Inom fysik är det viktigt att stödja eleverna att förstå naturens grundstrukturer och fenomen och att förklara dessa fenomen även med hjälp av information baserad på egna undersökningar. Inom kemi är det centralt att iaktta olika ämnen i vår omgivning. Man ska undersöka, beskriva och förklara ämnenas egenskaper, deras sammansättning samt omvandlingar som de genomgår. Inom hälsokunskap är det viktigt att eleverna lär sig att förstå de faktorer som stödjer och skyddar hälsan i vår omgivning och i mänsklig verksamhet samt att främja kunskaper som stödjer hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet.

Målet med undervisningen är att väcka och fördjupa elevernas intresse för de olika ämnesområdena i omgivningslära. Likvärdighet och jämlikhet främjas genom att varje elev erbjuds möjligheter att mångsidigt bekanta sig med omgivningslärarens samtliga vetenskapsområden och med den teknik och de utbildningsmöjligheter som finns på området.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6 *kan undervisningen i omgivningslära planeras som helheter där man granskar den omgivande världen samt eleverna och deras aktiviteter som en del av omgivningen. Eleven vägleds att ge akt på sitt växande och sin utveckling. Med hjälp av problemlösnings- och undersökningsuppgifter fördjupas intresset för fenomen i omgivningen. I slutet av årskurshelheten funderar man också på de olika ämnesområdenas särdrag.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i omgivningslära i årskurs 3–6

Utgångspunkten vid valet av arbetssätt och lärmiljöer är elevernas egna erfarenheter av olika företeelser, fenomen och händelser som anknyter till människan, omgivningen, människans aktiviteter och vardag. I valet av lärmiljöer och arbetssätt beaktas funktionalitet, erfarenhets- och upplevelseaspekten, användningen av drama och berättelser samt omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär. Målet är att undersöka fenomen inom omgivningslärans olika ämnesområden i naturliga situationer och miljöer. Som lärmiljöer används förutom skolans lokaler och den egna klassen mångsidigt även den närliggande naturen och den byggda miljön, olika sociala sammanhang och situationer, digitala lärmiljöer samt lokala möjligheter såsom samarbete

med naturskolor, museer, företag, medborgarorganisationer samt natur- och vetenskapscentra. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar i planeringen och genomförandet av enkla undersökningar samt i diskussionen kring olika perspektiv och lösningar. Genom att eleverna arbetar aktivt med det fenomen, tema eller aktuella problem som studeras stödjer man lärandet enligt omgivningslärans mål.

Handledning, differentiering och stöd i omgivningslära i årskurs 3–6

Med tanke på målen för omgivningsläran är det viktigt att handleda eleverna att mångsidigt använda olika studiesätt. Handledning behövs särskilt för att eleven ska lära sig agera tryggt och ta hänsyn till andra i olika lärmiljöer. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas elevernas tidigare kunskaper och färdigheter samt specialbehov i anslutning till utveckling, livssituation och kultur. Eleverna får lära sig att respektera allas rätt till integritet i personliga frågor. Ett undersökande arbetssätt och övningar som förutsätter olika nivåer av tänkande kan stödja differentiering enligt individuella behov. Gemenskap stödjer lärande tillsammans och möjligheten att utnyttja olika styrkor. Handledning och stöd, valet av arbetssätt samt känslan av att lyckas stärker elevens självbild i omgivningsläran. Eleverna ska även ges möjlighet till fördjupning samt lugn och ro.

Bedömning av elevens lärande i omgivningslära i årskurs 3–6

Disponering av arbetet i helheter med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. I undersökningar och projekt koncentrerar man sig på att utvärdera endast några delområden utgående från de uppställda målen. Eleverna handleds att analysera sina förhandskunskaper, färdigheter och -uppfattningar. Konstruktiv respons, frågor och konkreta utvecklingsförslag bidrar till att arbetet framskrider. Positiv respons och uppmuntran stärker elevernas motivation och ökar deras intresse för att utforska sin omgivning. Eleverna ska erbjudas mångsidiga möjligheter att visa sina kunskaper. Bedömningen ska förutom på olika alster även grunda sig på iakttagelser av elevens arbete och på diskussioner. Utöver innehållet bedöms elevens förmåga att uppfatta det väsentliga, söka information och uttrycka sig tydligt. I slutet av helheten bedöms hur väl de uppställda målen uppnåtts. Eleverna övar sig att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov samt att uppmuntra varandra att lära sig. Elevernas värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala färdigheter, temperament eller andra personliga egenskaper är inte föremål för bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i omgivningslära genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i omgivningslära. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att eleven förutom undersöknings- och arbetsfärdigheter även har kunskaper inom de olika ämnesområdena.

3

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medvetenhet om egna tankar, behov, attityder och värderingar
- känslor
- respekt
- studieteknik
- egenvård

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finland
- berg- och jordarter
- sjöar och vattendrag

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den levande och icke-levande naturen
- den byggda och sociala miljön

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- djur

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet

- en mångkulturell värld

M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medvetenhet om egna tankar, behov, attityder och värderingar
- känslor
- respekt
- studieteknik
- egenvård

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finland
- berg- och jordarter
- sjöar och vattendrag

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den levande och icke-levande naturen
- den byggda och sociala miljön

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- djur

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet

och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medvetenhet om egna tankar, behov, attityder och värderingar
- känslor
- respekt
- studieteknik
- egenvård

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp

och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finland
- berg- och jordarter
- sjöar och vattendrag

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den levande och icke-levande naturen
- den byggda och sociala miljön

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med

näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- djur

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finland
- berg- och jordarter
- sjöar och vattendrag

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den levande och icke-levande naturen
- den byggda och sociala miljön

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- djur

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medvetenhet om egna tankar, behov, attityder och värderingar
- känslor
- respekt
- studieteknik
- egenvård

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finland
- berg- och jordarter
- sjöar och vattendrag

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den levande och icke-levande naturen
- den byggda och sociala miljön

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- djur

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp

och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finland
- berg- och jordarter
- sjöar och vattendrag

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den levande och icke-levande naturen
- den byggda och sociala miljön

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med

näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- djur

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medvetenhet om egna tankar, behov, attityder och värderingar
- känslor
- respekt
- studieteknik
- egenvård

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finland
- berg- och jordarter
- sjöar och vattendrag

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den levande och icke-levande naturen
- den byggda och sociala miljön

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- djur

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikations- teknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medvetenhet om egna tankar, behov, attityder och värderingar
- känslor
- respekt
- studieteknik
- egenvård

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finland
- berg- och jordarter
- sjöar och vattendrag

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den levande och icke-levande naturen
- den byggda och sociala miljön

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- djur

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet

- en mångkulturell värld

M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iaktta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medvetenhet om egna tankar, behov, attityder och värderingar
- känslor
- respekt
- studieteknik
- egenvård

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finland
- berg- och jordarter
- sjöar och vattendrag

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den levande och icke-levande naturen
- den byggda och sociala miljön

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- djur

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet

- en mångkulturell värld

M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka och presentera information.

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finland
- berg- och jordarter
- sjöar och vattendrag

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den levande och icke-levande naturen
- den byggda och sociala miljön

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera

värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- djur

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera

olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medvetenhet om egna tankar, behov, attityder och värderingar
- känslor
- respekt
- studieteknik
- egenvård

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finland
- berg- och jordarter
- sjöar och vattendrag

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysisk och psykisk hälsa
- känslor
- egenvård
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- första hjälp
- elektricitet
- brand- och elsäkerhet

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- organismer och olika livsmiljöer
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesen
- djurs och växters fortplantning
- vattnets kretslopp
- ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden
- näringsproduktion och matens kretslopp

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysisk och psykisk hälsa
- känslor
- egenvård
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- första hjälp
- elektricitet
- brand- och elsäkerhet

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- organismer och olika livsmiljöer
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesen
- djurs och växters fortplantning
- vattnets kretslopp
- ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden
- näringsproduktion och matens kretslopp

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysisk och psykisk hälsa
- känslor
- egenvård
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- första hjälp
- elektricitet
- brand- och elsäkerhet

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att

värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- organismer och olika livsmiljöer
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesen
- djurs och växters fortplantning
- vattnets kretslopp
- ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden
- näringsproduktion och matens kretslopp

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden.

Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysisk och psykisk hälsa
- känslor
- egenvård
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-,

elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- första hjälp
- elektricitet
- brand- och elsäkerhet

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- organismer och olika livsmiljöer
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med

näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesen
- djurs och växters fortplantning
- vattnets kretslopp
- ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden
- näringsproduktion och matens kretslopp

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat på ett tydligt sätt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom

får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysisk och psykisk hälsa
- känslor
- egenvård
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- första hjälp
- elektricitet
- brand- och elsäkerhet

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- organismer och olika livsmiljöer
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesen
- djurs och växters fortplantning
- vattnets kretslopp
- ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden
- näringsproduktion och matens kretslopp

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- första hjälp
- elektricitet
- brand- och elsäkerhet

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- organismer och olika livsmiljöer
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesen
- djurs och växters fortplantning
- vattnets kretslopp
- ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden
- näringsproduktion och matens kretslopp

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysisk och psykisk hälsa
- känslor
- egenvård
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- första hjälp
- elektricitet
- brand- och elsäkerhet

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att

värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- organismer och olika livsmiljöer
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesen
- djurs och växters fortplantning
- vattnets kretslopp
- ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden
- näringsproduktion och matens kretslopp

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden.

Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- första hjälp
- elektricitet
- brand- och elsäkerhet

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- organismer och olika livsmiljöer
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesen
- djurs och växters fortplantning
- vattnets kretslopp
- ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden
- näringsproduktion och matens kretslopp

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg

om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysisk och psykisk hälsa
- känslor
- egenvård
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental

integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- första hjälp
- elektricitet
- brand- och elsäkerhet

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- organismer och olika livsmiljöer
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesen
- djurs och växters fortplantning
- vattnets kretslopp
- ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden
- näringsproduktion och matens kretslopp

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikations- teknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysisk och psykisk hälsa
- känslor
- egenvård
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- första hjälp
- elektricitet
- brand- och elsäkerhet

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- organismer och olika livsmiljöer
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesen
- djurs och växters fortplantning
- vattnets kretslopp
- ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden
- näringsproduktion och matens kretslopp

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda begrepp	Eleven kan beskriva miljön, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden och med egna ord. Eleven kan koppla ihop begrepp på ett logiskt sätt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysisk och psykisk hälsa
- känslor
- egenvård
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- första hjälp
- elektricitet
- brand- och elsäkerhet

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- organismer och olika livsmiljöer
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesen
- djurs och växters fortplantning
- vattnets kretslopp
- ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden
- näringsproduktion och matens kretslopp

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg

om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iaktta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysisk och psykisk hälsa
- känslor
- egenvård
- studieteknik

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att

värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- organismer och olika livsmiljöer
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesen
- djurs och växters fortplantning
- vattnets kretslopp
- ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden
- näringsproduktion och matens kretslopp

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden.

Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka och presentera information.

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker

också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- organismer och olika livsmiljöer
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesen
- djurs och växters fortplantning
- vattnets kretslopp
- ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden
- näringsproduktion och matens kretslopp

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysisk och psykisk hälsa
- känslor
- egenvård
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- första hjälp
- elektricitet
- brand- och elsäkerhet

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Norden
- Baltikum
- Golfströmmen

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera

olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten
- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa
- egenvård
- känslor
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten
- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa
- egenvård
- känslor
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning

- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten
- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa
- egenvård
- känslor
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker

också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor	Eleven kan formulera frågor som anknyter till ämnet och som tillsammans kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten
- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa
- egenvård
- känslor
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer

- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten

- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa
- egenvård
- känslor
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat på ett tydligt sätt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten
- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa
- egenvård
- känslor
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att

värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att

värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten

- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa
- egenvård
- känslor
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten
- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa
- egenvård
- känslor
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att

värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikations- teknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten
- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa
- egenvård

- känslor
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda begrepp	Eleven kan beskriva miljön, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden och med egna ord. Eleven kan koppla ihop begrepp på ett logiskt sätt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten
- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa
- egenvård
- känslor
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer

- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan använda och tolka olika konkreta mo-deller. Eleven övar att an-vända abstrakta modeller.	Eleven kan använda och tolka olika konkreta modeller. Eleven övar att använda abstrakta modeller.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten
- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa

- egenvård
- känslor
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka åsikter och läsa kritiskt	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja några tillförlitliga informationskällor. Eleven övar att motivera olika åsikter och kan nämna skillnader mellan olika synvinklar.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten
- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa
- egenvård
- känslor
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar

- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iaktta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten
- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa
- egenvård
- känslor
- studieteknik

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att

värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka och presentera information.

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön

samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa

- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i fysik: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen	Eleven kan observera och beskriva enkla fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt övar sig att förklara dem. Eleven kan använda energi-, kraft- och rörelsebegrepp i vardagliga situationer och kan ge exempel på principen om energins bevarande.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan observera och beskriva aggregationstill-stånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.	Eleven kan observera och beskriva aggregationstillstånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- jordmånen och berggrunden
- begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med

näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- djurs och växters fortplantning
- näringskedjor
- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- näringskedjor

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen

som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner
- människans växande och utveckling
- puberteten
- människans fortplantning
- fysisk och psykisk hälsa
- egenvård
- känslor
- studieteknik

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- enkla maskiner
- brand- och elsäkerhet
- olyckor, förgiftningar och rusmedel

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Europa
- klimatzoner
- övriga världsdelar
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper

- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor	Eleven kan formulera frågor som anknyter till ämnet och som tillsammans kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat på ett tydligt sätt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer

- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer

- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg

om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikations- teknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda begrepp	Eleven kan beskriva miljön, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden och med egna ord. Eleven kan koppla ihop begrepp på ett logiskt sätt.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga

hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan använda och tolka olika konkreta mo-deller. Eleven övar att an-vända abstrakta modeller.	Eleven kan använda och tolka olika konkreta modeller. Eleven övar att använda abstrakta modeller.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika

- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka åsikter och läsa kritiskt	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja några tillförlitliga informationskällor. Eleven övar att motivera olika åsikter och kan nämna skillnader mellan olika synvinklar.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper

- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iaktta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka och presentera information.

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet

och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i fysik: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen	Eleven kan observera och beskriva enkla fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt övar sig att förklara dem. Eleven kan använda energi-, kraft- och rörelsebegrepp i vardagliga situationer och kan ge exempel på principen om energins bevarande.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och

berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan observera och beskriva aggregationstill-stånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.	Eleven kan observera och beskriva aggregationstillstånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- sammanställer under handledning en växtsamling
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera

värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aggregationstillstånd och ämnens egenskaper
- förbränning
- temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer
- årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad
- växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- näringskedjor
- skog

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik
- fysisk och psykisk hälsa

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektricitet och magnetism
- förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet
- åtgärder i nöd- och risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Afrika
- Asien
- Oceanien
- naturens och kulturens mångfald
- kartor och andra geomedier

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värna om naturens mångfald
- klimatförändringen
- hållbar användning av naturresurser
- främja hälsa
- egna kulturarvet
- en mångkulturell värld

Samhällslära

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhälleliga och ekonomiska aktörer.

I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband de har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhälleliga beslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter med målet att nå samförstånd.

Läroämnets uppdrag i årskurs 4-6

***I årskurserna 4-6** ligger tyngdpunkten i undervisningen i samhällslära på att göra eleven förtrogen med samhällslivet och med konstruktiv kommunikation. Eleverna ska uppmuntras att lyssna på andra, uttrycka sina åsikter och motivera dem samt att hitta sina styrkor. Eleverna ska både i skolan och med aktörer i sin närmiljö få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. Undervisningen ska stärka elevernas intresse för olika arbeten, arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Eleverna ska även få grundläggande kunskaper om hur de bör handskas med sin egen ekonomi och om ansvarsfull konsumtion.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 4–6

För att uppnå målen i samhällslära är det viktigt att använda interaktiva, upplevelsebaserade och konkreta arbetssätt då man förmedlar kunskap, till exempel simulering, diskussioner, debatter och drama. På så sätt får eleverna möjlighet att öva sig att samverka, delta och påverka i närsamhället. I synnerhet elevernas vardag inklusive hobbyer och egna erfarenheter samt den egna klassen, skolan och elevkåren samt andra aktörer i närsamhället erbjuder goda möjligheter att öva sig att

delta. Med hjälp av digitala verktyg kan eleverna på ett naturligt sätt söka information om samhället och ekonomin och engagera sig både självständigt och tillsammans med andra.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 4–6

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i samhället med såväl rättigheter som skyldigheter och att stödja elevernas utveckling till handlingskraftiga medlemmar i olika grupper. Eleverna ska speciellt få stöd för att söka, förstå och tillämpa sådan information om samhälle och ekonomi som har betydelse för deras liv och framtid. De ska uppmuntras att delta och diskutera. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas genom att läraren förklarar och konkretiserar centrala begrepp som används.

Bedömning av elevens lärande i samhällslära i årskurs 4–6

I undervisningen i samhällslära ska man genom bedömning och feedback handleda och uppmuntra eleverna att agera aktivt och konstruktivt i den egna närmiljön och att tillämpa sina samhällskunskaper och-färdigheter i praktiken. I bedömningen ska läraren beakta olika sätt att arbeta och producera. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur väl eleven behärskar sina samhällskunskaper.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i samhällslära genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i samhällslära. Med tanke på studieframgången är det viktigt att eleven har en uppfattning om hur det omgivande samhället fungerar, ser sig själv som en del av medborgarsamhället och är medveten om sitt ansvar och sina möjligheter att påverka.

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivationsfaktorer används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället - en introduktion
- regler i hemmet, skolan och samhället

- familjen
- trygghet i vardagen

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- demokrati
- mångkultur
- Finlands minoriteter

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att kunna samarbeta med andra
- gemensamma beslut i gemensamma frågor
- medier i samhället och hur de påverkar oss
- förståndig nätanvändning

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Vad är pengar?
- konsumtion
- vardagsekonomi

M2 stödja eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Etisk förståelse och omdömesförmåga används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället - en introduktion
- regler i hemmet, skolan och samhället
- familjen
- trygghet i vardagen

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- demokrati
- mångkultur
- Finlands minoriteter

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att kunna samarbeta med andra
- gemensamma beslut i gemensamma frågor
- medier i samhället och hur de påverkar oss
- förståndig nätanvändning

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Vad är pengar?
- konsumtion
- vardagsekonomi

M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över gemensamma spelregler och principen om lika värde	Eleven förstår betydelsen av gemensamma spelregler och kan följa dem. Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och varför ett rättsväsende behövs i samhället.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället - en introduktion
- regler i hemmet, skolan och samhället
- familjen
- trygghet i vardagen

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- demokrati

- mångkultur
- Finlands minoriteter

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att kunna samarbeta med andra
- gemensamma beslut i gemensamma frågor
- medier i samhället och hur de påverkar oss
- förståndig nätanvändning

M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera mediernas roll	Eleven kan ge exempel på hur olika medier kan användas för att påverka.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället - en introduktion
- regler i hemmet, skolan och samhället
- familjen
- trygghet i vardagen

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- demokrati

- mångkultur
- Finlands minoriteter

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att kunna samarbeta med andra
- gemensamma beslut i gemensamma frågor
- medier i samhället och hur de påverkar oss
- förståndig nätanvändning

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Vad är pengar?
- konsumtion
- vardagsekonomi

M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå betydelsen av arbete och entreprenörskap	Eleven kan ge exempel på betydelsen av arbete och entreprenörskap för att säkra en utkomst för familjen och för att garantera ett fungerande samhälle.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället - en introduktion
- regler i hemmet, skolan och samhället
- familjen
- trygghet i vardagen

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Vad är pengar?
- konsumtion
- vardagsekonomi

M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta olika perspektiv, syften och värderingar	Eleven kan beskriva hur samhällsinformation som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället - en introduktion
- regler i hemmet, skolan och samhället
- familjen
- trygghet i vardagen

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- demokrati
- mångkultur
- Finlands minoriteter

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att kunna samarbeta med andra
- gemensamma beslut i gemensamma frågor
- medier i samhället och hur de påverkar oss
- förståndig nätanvändning

M7 uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa grundläggande demokratisk kompetens samt samhällskunskaper och -färdigheter i praktiken	Eleven kan tillämpa demokratiska principer och färdigheter, till exempel att lyssna, ta ställning och anpassa sig till majoritetsbeslut och vilken effekt de har i närsamhället.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället - en introduktion
- regler i hemmet, skolan och samhället
- familjen
- trygghet i vardagen

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om

demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- demokrati
- mångkultur
- Finlands minoriteter

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att kunna samarbeta med andra
- gemensamma beslut i gemensamma frågor
- medier i samhället och hur de påverkar oss
- förståndig nätanvändning

M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa grun-derna för penninganvänd-ning och egna konsumtionsval	Eleven kan motivera sin penninganvändning och sina konsumtionsval och berätta hur konsumtionsvalen påverkar andra människor och miljön. Eleven kan också bedöma sambandet mellan konsumtion och sparande.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället - en introduktion
- regler i hemmet, skolan och samhället
- familjen
- trygghet i vardagen

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Vad är pengar?
- konsumtion
- vardagsekonomi

M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Mediekunskap och mediekompetens	Eleven kan använda medier som verktyg för att tänka och handla i samhällsfrågor samt reflektera över medieanvändning och säkerhet.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- samhället - en introduktion
- regler i hemmet, skolan och samhället
- familjen
- trygghet i vardagen

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att kunna samarbeta med andra
- gemensamma beslut i gemensamma frågor
- medier i samhället och hur de påverkar oss

- förståndig nätanvändning

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivationsfaktorer används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbetslivet och yrken
- samhällets lagar och regler
- rättigheter och skyldigheter

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- demokrati
- jämlikhet och jämställdhet

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Hur styrs Finland?
- Du kan påverka!
- mötesteknik

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- företagsamhet
- hållbar konsumtion
- från producent till konsument
- reklam
- entreprenörskap

M2 stödja eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Etisk förståelse och omdömesförmåga används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbetslivet och yrken
- samhällets lagar och regler
- rättigheter och skyldigheter

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om

demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- demokrati
- jämlikhet och jämställdhet

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Hur styrs Finland?
- Du kan påverka!
- mötesteknik

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- företagsamhet
- hållbar konsumtion
- från producent till konsument
- reklam
- entreprenörskap

M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över gemensamma spelregler och principen om lika värde	Eleven förstår betydelsen av gemensamma spelregler och kan följa dem. Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och varför ett rättsväsende behövs i samhället.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbetslivet och yrken
- samhällets lagar och regler
- rättigheter och skyldigheter

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- demokrati
- jämlikhet och jämställdhet

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Hur styrs Finland?
- Du kan påverka!
- mötesteknik

M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera mediernas roll	Eleven kan ge exempel på hur olika medier kan användas för att påverka.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbetslivet och yrken
- samhällets lagar och regler
- rättigheter och skyldigheter

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- demokrati
- jämlikhet och jämställdhet

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Hur styrs Finland?
- Du kan påverka!
- mötesteknik

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- företagsamhet
- hållbar konsumtion

- från producent till konsument
- reklam
- entreprenörskap

M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå betydelsen av arbete och entreprenörskap	Eleven kan ge exempel på betydelsen av arbete och entreprenörskap för att säkra en utkomst för familjen och för att garantera ett fungerande samhälle.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbetslivet och yrken
- samhällets lagar och regler
- rättigheter och skyldigheter

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- företagsamhet
- hållbar konsumtion
- från producent till konsument
- reklam
- entreprenörskap

M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta olika perspektiv, syften och värderingar	Eleven kan beskriva hur samhällsinformation som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbetslivet och yrken
- samhällets lagar och regler
- rättigheter och skyldigheter

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- demokrati
- jämlikhet och jämställdhet

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Hur styrs Finland?
- Du kan påverka!
- mötesteknik

M7 uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa grundläggande demokratisk kompetens samt samhällskunskaper och -färdigheter i praktiken	Eleven kan tillämpa demokratiska principer och färdigheter, till exempel att lyssna, ta ställning och anpassa sig till majoritetsbeslut och vilken effekt de har i närsamhället.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbetslivet och yrken
- samhällets lagar och regler
- rättigheter och skyldigheter

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- demokrati
- jämlikhet och jämställdhet

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Hur styrs Finland?
- Du kan påverka!
- mötesteknik

M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa grun-derna för penninganvänd-ning och egna konsumtionsval	Eleven kan motivera sin penninganvändning och sina konsumtionsval och berätta hur konsumtionsvalen påverkar andra människor och miljön. Eleven kan också bedöma sambandet mellan konsumtion och sparande.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbetslivet och yrken
- samhällets lagar och regler
- rättigheter och skyldigheter

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- företagsamhet
- hållbar konsumtion
- från producent till konsument
- reklam
- entreprenörskap

M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Mediekunskap och mediekompetens	Eleven kan använda medier som verktyg för att tänka och handla i samhällsfrågor samt reflektera över medieanvändning och säkerhet.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbetslivet och yrken
- samhällets lagar och regler
- rättigheter och skyldigheter

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Hur styrs Finland?
- Du kan påverka!
- mötesteknik

Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärda kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6 *är slöjdens uppdrag att stödja elevernas förmåga att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Undervisningen ska stödja eleverna att lära sig och tillämpa begrepp, ord och termer som anknyter till slöjd. Eleverna bekantar sig med olika materiella egenskaper och blir bekant med hur egenskaperna kan utnyttjas och vilka lösningar de möjliggör. Eleverna ska vägledas i att kunna välja mellan olika arbetsmetoder, arbetsredskap, maskiner och anordningar samt att arbeta med hjälp av dem. Slöjdens fostrande uppdrag är att lära eleven att kritiskt granska människans konsumtions- och produktionssätt ur ett rättvise- och hållbarhetsperspektiv och ur ett etiskt perspektiv.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 3–6

Ändamålsenliga och säkra lokaler, arbetsredskap, maskiner, anordningar och material formar en lärmiljö som stödjer lärandet. Samtidigt lär sig eleverna med hjälp av dem förstå hur den teknologi som används inom slöjd fungerar. Informations- och kommunikationsteknik ger möjlighet att använda olika läromedel, plattformer för lärande, ritprogram och digital bildredigering samt att skapa ritningar och modeller som stöd för det egna arbetet och planeringen. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för teknisk slöjd och textilslöjd.

Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt, över läroämnesgränserna och i samarbete med utomstående experter och gemenskaper. Eleverna får kunskap om den nationella kulturen och det nationella kulturarvet virtuellt och genom att besöka museer, utställningar och bibliotek. Besök på utställningar och företag används för att stödja och förstärka lärandet. Besöken utnyttjas i olika pedagogiska uppgifter. Teknik och virtuella lärmiljöer används mångsidigt, ansvarsfullt och säkert.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 3–6

Med tanke på målen för läroämnet är det väsentligt att man beaktar elevernas olika förutsättningar och behov och differentierar slöjdundervisningen utgående från det, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetssätt och arbetsuppgifter. Eleverna ska stödjas att utveckla sina slöjdfärdigheter på ett flexibelt och lämpligt sätt. Eleverna ska uppmuntras att njuta av sitt skapande. Slöjdundervisningen ska stödja eleverna att utveckla egna lösningar och att bygga och använda nyskapande kunskap individuellt eller tillsammans med andra. Det är viktigt att reservera tillräckligt med tid för handledning och stöd.

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 3–6

Bedömningen av lärandet och den respons som eleverna får ska vara handledande och uppmuntrande och grunda sig på slöjdprocessen i sin helhet. Dokumentationen av processens olika faser utnyttjas som ett redskap vid bedömningen. Eleverna ska ges positiv respons på sina framsteg och uppmuntras att utöka och fördjupa sina färdigheter. Bedömningen ska fokusera på hur eleverna tillägnat sig det centrala innehållet men också mångsidigt på hur elevernas kunskaper och färdigheter i slöjd utvecklats. I samband med utvärderingssamtal och annan respons anvisas eleverna mål för utveckling och vägledning för hur prestationen kan utvecklas. Eleverna ska delta i bedömningen genom att erbjudas olika sätt att utvärdera sitt eget och sina klasskamraters arbete. Eleverna kan ges möjlighet att presentera och utvärdera grupparbeten och arbetsresultat för att lära sig att framträda, att presentera information tydligt och klart, uppskatta andras arbete och utveckla förmågan att ge konstruktiv respons.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i slöjd genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i slöjd. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att iaktta slöjdprocessen i sin helhet, hur eleverna arbetar

med olika material, hur smidigt arbetet löper, kvaliteten på produkterna, och hur eleverna tillämpar sådant som de lärt sig i andra läroämnen.

3

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- ges möjlighet att välja olika material för sin formgivning
- planerar egna produkter med t.ex. rörliga delar

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- skall redogöra muntligt sitt planerade arbete/ skiss

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp

av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna prövar på olika material och tekniker i sina arbeten
- genomgång av material coh verktyg samt maskiner och deras säkerhetsföreskrifter

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- övar sig i grunläggande tekniker
- blir bekanta med verktyg och deras användningsområden
- kan muntligt redogöra sina planer

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- lär sig vad de vanligaste materialen och verktygen heter, samt deras användningsområden
- håller ordning och lär sig städa undan
- blir bekanta med reglerna i slöjdsalen, säkerhetsföreskrifter och t.ex. släckningsutrustning

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna söker ideér och inspiration med hjälp av data och internet, samt övrig media
- vid slutförd arbetsprocess ges möjlighet till kamratrespons

M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- ges möjlighet att välja olika material för sin formgivning
- planerar egna produkter med t.ex. rörliga delar

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- skall redogöra muntligt sitt planerade arbete/ skiss

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna prövar på olika material och tekniker i sina arbeten

- genomgång av material coh verktyg samt maskiner och deras säkerhetsföreskrifter

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- övar sig i grunläggande tekniker
- blir bekanta med verktyg och deras användningsområden
- kan muntligt redogöra sina planer

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- lär sig vad de vanligaste materialen och verktygen heter, samt deras användningsområden
- håller ordning och lär sig städa undan
- blir bekanta med reglerna i slöjdsalen, säkerhetsföreskrifter och t.ex. släckningsutrustning

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna söker ideér och inspiration med hjälp av data och internet, samt övrig media
- vid slutförd arbetsprocess ges möjlighet till kamratrespons

M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- ges möjlighet att välja olika material för sin formgivning
- planerar egna produkter med t.ex. rörliga delar

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- skall redogöra muntligt sitt planerade arbete/ skiss

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna prövar på olika material och tekniker i sina arbeten
- genomgång av material coh verktyg samt maskiner och deras säkerhetsföreskrifter

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- övar sig i grunläggande tekniker
- blir bekanta med verktyg och deras användningsområden
- kan muntligt redogöra sina planer

M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och an-vänder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekni-ker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna prövar på olika material och tekniker i sina arbeten
- genomgång av material coh verktyg samt maskiner och deras säkerhetsföreskrifter

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- lär sig vad de vanligaste materialen och verktygen heter, samt deras användningsområden

- håller ordning och lär sig städa undan
- blir bekanta med reglerna i slöjdsalen, säkerhetsföreskrifter och t.ex. släckningsutrustning

M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- ges möjlighet att välja olika material för sin formgivning
- planerar egna produkter med t.ex. rörliga delar

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- skall redogöra muntligt sitt planerade arbete/ skiss

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna prövar på olika material och tekniker i sina arbeten
- genomgång av material coh verktyg samt maskiner och deras säkerhetsföreskrifter

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- övar sig i grunläggande tekniker
- blir bekanta med verktyg och deras användningsområden
- kan muntligt redogöra sina planer

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- lär sig vad de vanligaste materialen och verktygen heter, samt deras användningsområden
- håller ordning och lär sig städa undan
- blir bekanta med reglerna i slöjdsalen, säkerhetsföreskrifter och t.ex. släckningsutrustning

M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar

eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- ges möjlighet att välja olika material för sin formgivning
- planerar egna produkter med t.ex. rörliga delar

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- skall redogöra muntligt sitt planerade arbete/ skiss

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna söker ideér och inspiration med hjälp av data och internet, samt övrig media
- vid slutförd arbetsprocess ges möjlighet till kamratrespons

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av

självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna söker ideér och inspiration med hjälp av data och internet, samt övrig media
- vid slutförd arbetsprocess ges möjlighet till kamratrespons

M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionssätt	Eleven kan beskriva hur konsumtionsvanor och produktionssätt påverkar produktens livscykel.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- ges möjlighet att välja olika material för sin formgivning
- planerar egna produkter med t.ex. rörliga delar

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- skall redogöra muntligt sitt planerade arbete/ skiss

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger

och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna prövar på olika material och tekniker i sina arbeten
- genomgång av material coh verktyg samt maskiner och deras säkerhetsföreskrifter

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- lär sig vad de vanligaste materialen och verktygen heter, samt deras användningsområden
- håller ordning och lär sig städa undan
- blir bekanta med reglerna i slöjdsalen, säkerhetsföreskrifter och t.ex. släckningsutrustning

4

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utnyttjar de olika materialens egenskaper och skapar egenna produkt

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna ritar en skiss/arbetsbeskrivning och kan muntlig redogör

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- prövar på olika material och tekninker i sina arbeten
- bekantar sig med tillåtna maskiner och lär sig använda dem på ett säkert sätt
- använder handvertyg i olika arbetsmoment och lär sig rätt tekniker

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- blir vana med skissning och att muntligt kunna redogöra för sina planer
- övar att utgående från en gemensam plan utarbeta en egen skiss/ modell

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- lär sig namn på material och verktyg
- håller ordning i slöjdsalen
- beaktar säkerhet

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- slutprodukten kan dokumenteras med IT-verktyg, t ex kamera
- eleverna kan söka ideér och inspiration i olika media

M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utnyttjar de olika materialens egenskaper och skapar egenna produkt

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna ritar en skiss/arbetsbeskrivning och kan muntlig redogör

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- prövar på olika material och tekninker i sina arbeten
- bekantar sig med tillåtna maskiner och lär sig använda dem på ett säkert sätt
- använder handvertyg i olika arbetsmoment och lär sig rätt tekniker

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- blir vana med skissning och att muntligt kunna redogöra för sina planer
- övar att utgående från en gemensam plan utarbeta en egen skiss/ modell

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- lär sig namn på material och verktyg
- håller ordning i slöjdsalen
- beaktar säkerhet

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- slutprodukten kan dokumenteras med IT-verktyg, t ex kamera
- eleverna kan söka ideér och inspiration i olika media

M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utnyttjar de olika materialens egenskaper och skapar egenna produkt

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna ritar en skiss/arbetsbeskrivning och kan muntlig redogör

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- prövar på olika material och tekninker i sina arbeten
- bekantar sig med tillåtna maskiner och lär sig använda dem på ett säkert sätt
- använder handvertyg i olika arbetsmoment och lär sig rätt tekniker

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- blir vana med skissning och att muntligt kunna redogöra för sina planer
- övar att utgående från en gemensam plan utarbeta en egen skiss/ modell

M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och an-vänder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekni-ker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- prövar på olika material och tekninker i sina arbeten
- bekantar sig med tillåtna maskiner och lär sig använda dem på ett säkert sätt
- använder handvertyg i olika arbetsmoment och lär sig rätt tekniker

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- lär sig namn på material och verktyg
- håller ordning i slöjdsalen
- beaktar säkerhet

M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utnyttjar de olika materialens egenskaper och skapar egenna produkt

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna ritar en skiss/arbetsbeskrivning och kan muntlig redogör

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- prövar på olika material och tekninker i sina arbeten
- bekantar sig med tillåtna maskiner och lär sig använda dem på ett säkert sätt
- använder handvertyg i olika arbetsmoment och lär sig rätt tekniker

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- blir vana med skissning och att muntligt kunna redogöra för sina planer
- övar att utgående från en gemensam plan utarbeta en egen skiss/ modell

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- lär sig namn på material och verktyg
- håller ordning i slöjdsalen
- beaktar säkerhet

M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utnyttjar de olika materialens egenskaper och skapar egenna produkt

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna ritar en skiss/arbetsbeskrivning och kan muntlig redogör

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- slutprodukten kan dokumenteras med IT-verktyg, t ex kamera
- eleverna kan söka ideér och inspiration i olika media

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- slutprodukten kan dokumenteras med IT-verktyg, t ex kamera
- eleverna kan söka ideér och inspiration i olika media

M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionssätt	Eleven kan beskriva hur konsumtionsvanor och produktionssätt påverkar produktens livscykel.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utnyttjar de olika materialens egenskaper och skapar egenna produkt

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna ritar en skiss/arbetsbeskrivning och kan muntlig redogör

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- prövar på olika material och tekninker i sina arbeten
- bekantar sig med tillåtna maskiner och lär sig använda dem på ett säkert sätt
- använder handvertyg i olika arbetsmoment och lär sig rätt tekniker

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- lär sig namn på material och verktyg
- håller ordning i slöjdsalen
- beaktar säkerhet

5

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar

eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder olika trädslag, tyger och andra material
- använder maskiner enkla maskiner och verktyg på ett tryggt sätt
- kan bekanta sig med enkla automationsövningar och programmering

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- utarbetar skisser och mönster med måttangivelser
- kan muntligt redogöra hur de har planerat sitt arbete

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder olika trädslag, tyger och andra material
- använder maskiner enkla maskiner och verktyg på ett tryggt sätt
- kan bekanta sig med enkla automationsövningar och programmering

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder godkända maskin och verktyg på ett säkert sätt
- gör skisser och ritningar och kan följa dem

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna lär sig använda de tillåtna maskinerna och verktyg på ett säkert sätt
- säkerhetsföreskrifter och regler i slöjdsalen beaktas

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvärderar sin egen produkt och arbetsprocess
- vid slutför arbetsprocess ges möjlighet till kamratrespons och diskussion om arbetet

M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder olika trädslag, tyger och andra material
- använder maskiner enkla maskiner och verktyg på ett tryggt sätt
- kan bekanta sig med enkla automationsövningar och programmering

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- utarbetar skisser och mönster med måttangivelser
- kan muntligt redogöra hur de har planerat sitt arbete

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder olika trädslag, tyger och andra material
- använder maskiner enkla maskiner och verktyg på ett tryggt sätt
- kan bekanta sig med enkla automationsövningar och programmering

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder godkända maskin och verktyg på ett säkert sätt
- gör skisser och ritningar och kan följa dem

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna lär sig använda de tillåtna maskinerna och verktyg på ett säkert sätt
- säkerhetsföreskrifter och regler i slöjdsalen beaktas

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvärderar sin egen produkt och arbetsprocess
- vid slutför arbetsprocess ges möjlighet till kamratrespons och diskussion om arbetet

M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder olika trädslag, tyger och andra material
- använder maskiner enkla maskiner och verktyg på ett tryggt sätt
- kan bekanta sig med enkla automationsövningar och programmering

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- utarbetar skisser och mönster med måttangivelser
- kan muntligt redogöra hur de har planerat sitt arbete

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder olika trädslag, tyger och andra material
- använder maskiner enkla maskiner och verktyg på ett tryggt sätt
- kan bekanta sig med enkla automationsövningar och programmering

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder godkända maskin och verktyg på ett säkert sätt
- gör skisser och ritningar och kan följa dem

M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och an-vänder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekni-ker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder olika trädslag, tyger och andra material
- använder maskiner enkla maskiner och verktyg på ett tryggt sätt
- kan bekanta sig med enkla automationsövningar och programmering

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna lär sig använda de tillåtna maskinerna och verktyg på ett säkert sätt
- säkerhetsföreskrifter och regler i slöjdsalen beaktas

M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder olika trädslag, tyger och andra material
- använder maskiner enkla maskiner och verktyg på ett tryggt sätt
- kan bekanta sig med enkla automationsövningar och programmering

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- utarbetar skisser och mönster med måttangivelser
- kan muntligt redogöra hur de har planerat sitt arbete

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder olika trädslag, tyger och andra material
- använder maskiner enkla maskiner och verktyg på ett tryggt sätt
- kan bekanta sig med enkla automationsövningar och programmering

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder godkända maskin och verktyg på ett säkert sätt
- gör skisser och ritningar och kan följa dem

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna lär sig använda de tillåtna maskinerna och verktyg på ett säkert sätt
- säkerhetsföreskrifter och regler i slöjdsalen beaktas

M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder olika trädslag, tyger och andra material
- använder maskiner enkla maskiner och verktyg på ett tryggt sätt
- kan bekanta sig med enkla automationsövningar och programmering

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt

eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- utarbetar skisser och mönster med måttangivelser
- kan muntligt redogöra hur de har planerat sitt arbete

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvärderar sin egen produkt och arbetsprocess
- vid slutför arbetsprocess ges möjlighet till kamratrespons och diskussion om arbetet

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvärderar sin egen produkt och arbetsprocess
- vid slutför arbetsprocess ges möjlighet till kamratrespons och diskussion om arbetet

M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionssätt	Eleven kan beskriva hur konsumtionsvanor och produktionssätt påverkar produktens livscykel.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder olika trädslag, tyger och andra material
- använder maskiner enkla maskiner och verktyg på ett tryggt sätt
- kan bekanta sig med enkla automationsövningar och programmering

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- utarbetar skisser och mönster med måttangivelser
- kan muntligt redogöra hur de har planerat sitt arbete

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder olika trädslag, tyger och andra material
- använder maskiner enkla maskiner och verktyg på ett tryggt sätt

- kan bekanta sig med enkla automationsövningar och programmering

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna lär sig använda de tillåtna maskinerna och verktyg på ett säkert sätt
- säkerhetsföreskrifter och regler i slöjdsalen beaktas

6

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och an-vänder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekni-ker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionssätt	Eleven kan beskriva hur konsumtionsvanor och produktionssätt påverkar produktens livscykel.

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger

och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

16. Årskurs 7-9

16.1. Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetssätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

16.2. Att växa som medlem i gemenskapen

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Det särskilda uppdraget i årskurs 7–9 är att handleda och stödja eleverna under deras intensiva utvecklingsfas, se till att de slutför den grundläggande utbildningens lärokurs och uppmuntra alla elever att fortsätta studera. Det är särskilt viktigt att varje elev får så bra förutsättningar som möjligt för att studera efter den grundläggande utbildningen och kunna fatta realistiska och kunskapsbaserade beslut. Individuella skillnader i elevernas utveckling, också mellan pojkar och flickor, blir tydligare och inverkar på skolarbetet. Eleverna ska handledas att förstå sin utveckling och uppmuntras att acceptera och ta ansvar för sig själva och sina studier, sina kamrater och närmiljön. Eleverna ska stödjas att utveckla en gemenskap, som inte godkänner varken mobbning, sexuella trakasserier, rasism eller annan diskriminering. Studiemotivationen ska stärkas genom omsorg, individuellt bemötande samt mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer. Praxis för bedömning och respons under studierna planeras och genomförs så att de är interaktiva och ger handledning i lärandet samt uppmuntrar eleverna att arbeta målmedvetet som individer och i grupp. Samarbetet mellan hem och skola antar nya former och får nytt innehåll men är fortfarande ett viktigt stöd för den unga. Gemensamma avtal om spelregler och uppförande med eleverna och deras vårdnadshavare skapar trygghet och främjar skolarbetet.

Under årskurs 7–9 lägger eleverna grunden för sin vuxenidentitet, stärker sina kunskaper samt inriktar sig på och förbereder sig för livet efter den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska fördjupa, berika och bredda de kunskaper och färdigheter eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna. Nya gemensamma läroämnen är huslig ekonomi och elevhandledning. Undervisningen i fysik och kemi, biologi och geografi samt hälsokunskap som tidigare ingått i omgivningslära uppdelas i fem separata läroämnen. Eleverna erbjuds flera valfria läroämnen. De mångvetenskapliga lärområdena och de valfria ämnena ger eleverna möjligheter att fördjupa sina intressen och att kombinera det de lärt sig på fritiden med skolarbetet. Dessa ger eleverna tillfällen att öva sig att arbeta självständigt och ta ansvar i till exempel konstnärliga produktioner, forskningsprojekt eller samhällsprojekt.

16.3. Övergången från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium

Vid övergången från den grundläggande utbildningen till utbildning på andra stadiet inriktar sig eleverna på fortsatta studier och fattar beslut om sin utbildning och karriär. Övergången förutsätter systematiskt och yrkesövergripande samarbete samt kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna. Målet är att ge eleverna så goda färdigheter som möjligt att gå vidare till följande utbildningsstadium samt att trygga välbefinnandet och förutsättningarna för studier. Övergången till ett nytt skede av livet förutsätter ökad livskompetens och självständighet och mera ansvar. Skolan ska stödja eleverna i utvecklingsprocessen, vilket innebär att betydelsen av elevhandledning och elevvård ökar. Eleverna behöver mycket information om olika utbildningsmöjligheter efter grundskolan samt mångsidig handledning både av studiehandledaren och av lärarna i olika läroämnen. Det är viktigt att reservera tid för diskussion med eleverna om deras planer, att hjälpa dem att förstå vilka krav de fortsatta studierna ställer och att göra realistiska val.

16.4. Mångsidig kompetens i årskurs 7–9

Förutsättningarna för utveckling av mångsidig kompetens stärks i takt med att eleverna utvecklas. Å andra sidan ökar utmaningarna i fråga om samarbete mellan läroämnena och i skolvardagen. Skolan kan i bästa fall erbjuda en gemenskap som känns meningsfull för den unga som är i puberteten och där den unga får hjälp med att strukturera både sin egen utveckling och omvärlden. Det är särskilt viktigt att ge eleverna möjligheter att uppleva att de kan och lyckas för att på så sätt stärka deras självkänsla och att handleda varje elev att bli medveten om sina styrkor och att realistiskt se sina utvecklingsbehov.

Under dessa år fortsätter man att lägga grund för en hållbar livsstil och ett hållbart välbefinnande och reflekterar tillsammans med eleverna över sociala, samhälleliga och ekonomiska samt kulturella och ekologiska förutsättningar för hållbar utveckling. Undervisningen ska innehålla både praktiska och teoretiska exempel på sambandet mellan de olika aspekterna av hållbar utveckling och vad en hållbar livsstil i praktiken betyder.

Varje läroämne ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens på ett för läroämnet naturligt sätt. Att planera och genomföra de mångvetenskapliga lärområdena i samarbete med eleverna strävar i synnerhet till att utveckla och fördjupa mångsidig kompetens.

16.5. Mångsidiga kompetensområden

K1 Förmåga att tänka och lära sig

Skolarbetet ska stärka elevernas aktiva roll i lärprocessen och ge förutsättningar för positiva upplevelser och känslor som stödjer lärandet. Eleverna ska uppmuntras att ta ansvar för att ställa upp mål för sina studier, planera arbetet och utvärdera arbetsprocessen och resultatet. De ska lära sig att identifiera sina lärstrategier och studiestrategier och medvetet utveckla dem. Eleverna behöver redskap för att behålla sin uppmärksamhet och koncentration samt handledning för att använda teknik och andra hjälpmedel i sina studier.

Eleverna ska uppmuntras att lita på sig själva och sina uppfattningar, att motivera sina åsikter och att i skolarbetet tillämpa den kunskap de tillägnat sig utanför skolan. Det är viktigt att lära sig att lyssna till sig själv och till andra, att se saker med andras ögon och att hitta alternativa och kreativa lösningar. Eleverna behöver uppmuntran att bemöta och hantera oklar och motstridig information. Olika sätt att skapa kunskap granskas tillsammans och eleverna ska uppmuntras att föra fram kunskaper som baserar sig på egna erfarenheter och reflektera kring hur de påverkar det egna sättet att tänka. Eleverna ska ges möjlighet att göra iakttagelser och träna sin observationsförmåga, att söka information på olika sätt och att kritiskt granska det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. Eleverna ska uppmuntras att använda sin fantasi för att komma till

insikt och skapa nytt, att fördomsfritt kombinera olika perspektiv samt att bygga ny kunskap och nya perspektiv. Elevernas egna idéer ska stödjas. Tankeförmågan ska dessutom utvecklas genom att skapa olika slags tillfällen för eleverna att lösa problem, både självständigt och gemensamt, att argumentera, dra slutsatser och upptäcka orsakssammanhang och samband mellan olika företeelser för att lära sig tänka systematiskt. Utvecklingen av etiskt tänkande ska stödjas med hjälp av diskussioner om rätt och fel, ett gott liv och dygder samt om etiska principer. Konst framkallar känslor och ger nya insikter och fördjupar således det etiska och estetiska tänkandet.

Experimentella, undersökande och aktiverande arbetssätt över läroämnesgränserna, för att undersöka företeelser som intresserar eleverna, utvecklar tankeförmågan och är också viktigt med tanke på motivationen att lära sig och valet av utbildning efter den grundläggande utbildningen. Under lektionerna i de olika läroämnena ska man reflektera över hur studierna och de egna tanke- och arbetssätten påverkar framtiden. Eleverna ska få hjälp med att ta reda på studie- och arbetsmöjligheter och karriärval och att göra ett motiverat val utgående från sina förutsättningar och intressen.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

Eleverna ska i skolarbetet stödjas att utveckla en kulturell identitet och en kulturellt hållbar livsstil, som grundar sig på respekt för de mänskliga rättigheterna. Eleverna ska lära sig att se kulturell mångfald som en positiv resurs. Samtidigt handleds de att ge akt på hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och att fundera på frågor som strider mot de mänskliga rättigheterna och därför inte kan accepteras. I skolarbetet ska man systematiskt främja respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag. Eleverna undersöker de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter, vad de innebär och hur de förverkligas i världen.

Eleverna ska lära sig tyda kulturella budskap i omgivningen, lära känna och värdesätta sin livsmiljö och dess kulturarv och att identifiera värden som anknyter till det. Eleverna ska analysera mediemiljön och lära sig bedöma dess inverkan. De ska bekanta sig med kulturarvet på ett mångsidigt sätt och ta del i att bevara och utveckla det. Eleverna får möjligheter att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv och lära sig att inse vilken betydelse dessa har för individens och samhällets välbefinnande. Genom att samarbeta med olika aktörer ger skolan eleverna mångsidiga möjligheter att ge uttryck för sin kulturella kompetens och påverka till exempel genom konst.

Erfarenhet av kommunikation i och utanför skolan och av internationellt samarbete vidgar elevernas världsbild och utvecklar förmågan till dialog. Eleverna ska få öva sig att framföra sin åsikt på ett konstruktivt sätt och att tillämpa sina kunskaper vid framträdanden och i olika samarbets- och kommunikationssituationer. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation, att bemöta andra människor med respekt och att följa god sed. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt. De ska också handledas att uppskatta och kontrollera sin kropp och använda den för att uttrycka känslor, åsikter, tankar och idéer. Skolarbetet ska erbjuda gott om möjligheter till kreativ verksamhet. Eleverna ska uppmuntras att i sitt arbete främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

K3 Vardagskompetens

Elevernas självständighet ska stödjas i samarbete med hemmen. Eleverna ska handledas och uppmuntras att ta ansvar för sig själva, för andra och för vardagen. Eleverna ska ges mera möjligheter att vara med och planera och förverkliga skolarbetet och lärmiljön. Eleverna ska lära sig identifiera vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på det egna och det gemensamma välbefinnandet och tillägna sig handlingssätt som främjar hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet. Betydelsen av sömn och vila, en balanserad dagsrytm, motion, mångsidig kost, nykterhet och drogfrihet samt goda vanor ska ägnas särskild uppmärksamhet. Eleverna övar sina sociala färdigheter och utvecklingen av emotionella färdigheter stöds. Tillsammans går man igenom hur man bemöter och hanterar motstridiga känslor och tankar. Eleverna ska få färdigheter så att de kan skydda sitt privatliv och sin personliga integritet. De ska få lära sig att förutse och

undvika farliga situationer och att handla ändamålsenligt i olyckssituationer. Eleverna ska lära sig att handla på ett hållbart och ansvarfullt sätt i trafiken, i synnerhet när de rör sig med cykel eller moped. Man ska också handleda eleverna att använda skyddsutrustning och betona vikten av att man är nykter och drogfri i trafiken.

I samband med undervisningen i olika läroämnen och i det övriga skolarbetet ska eleverna lära sig förstå den teknologiska utvecklingen samt teknologins mångfald och betydelse i det egna livet, skolan och samhället. De ska också lära sig att förstå tekniska funktionsprinciper och hur kostnader för teknik uppstår samt öva sig att använda teknik på ett ansvarsfullt sätt samt att utveckla och beskriva tekniska idéer. Tillsammans med eleverna ska man reflektera över etiska frågor och framtida möjligheter när det gäller teknik. Eleverna ska uppmanas att granska sina konsumtionsvanor ur ett hållbarhetsperspektiv, att granska reklam analytiskt och att vara kritiska och ansvarsfulla konsumenter. De ska handledas att stärka sina förutsättningar för att kunna planera och ta hand om sin egen ekonomi. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna öva sig att göra hållbara val och tillägna sig en hållbar livsstil.

K4 Multilitteracitet

Eleverna ska handledas att fördjupa sin kompetens i multilitteracitet genom ett bredare utbud av olika texter i undervisningen i alla läroämnen. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Eleverna ska framför allt träna analytisk, kritisk och kulturell läskunnighet. Eleverna ska lära sig att mångsidigt använda sig av alla sina sinnen och alla sätt att lära sig. Eleverna ska öva sig att producera, tolka och förmedla kunskap på det sätt som är typiskt för varje läroämne och genom samarbete mellan läroämnena. Eleverna ska uppmuntras att använda sin kompetens i multilitteracitet också för att påverka och delta på olika sätt i sin livsmiljö, i medier och i samhället. Undervisningen ska ge eleverna gott om tillfällen att träna dessa färdigheter tillsammans.

Eleverna ska få möjlighet att vidareutveckla en mångsidig läskunnighet genom att mer och mer övergå till texter som används i olika situationer och i olika syften. Elevernas multilitteracitet ska fördjupas genom arbete med berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande textgenrer. Genom undervisningen ska man stärka elevernas kulturella, etiska och ekologiska läskunnighet. I undervisningen behandlas och tolkas även texter som berör arbetslivet. Konsumentkunskap och kunskaper i ekonomi utvecklas med hjälp av texter som mångsidigt behandlar ämnet och genom att eleverna blir vana att se i vilka sammanhang texterna används. Numerisk läskunnighet behövs till exempel när man bedömer hur tillförlitlig en gallup är eller hur förmånligt ett köperbjudande är. Eleverna ska handledas att utveckla sin visuella läskunnighet genom att använda olika bildtolkningsmetoder och framställningssätt. Mediekunskapen fördjupas genom att eleverna medverkar i och arbetar med olika medier. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sina åsikter med hjälp av olika kommunikations- och påverkningsmetoder.

K5 Digital kompetens

Användningen av digitala verktyg ska utgöra en naturlig del av elevens och gruppens lärande. Eleverna ska fördjupa sina färdigheter och utnyttja det de lärt sig utanför skolan. De ska få en bild av hur digitala verktyg kan utnyttjas i undervisningen i olika läroämnen, i senare studier och i arbetslivet samt för att verka och påverka i samhället. I samband med skoluppgifterna funderar man över betydelsen av informations- och kommunikationsteknik i samhället och hur informations- och kommunikationstekniken påverkar hållbar utveckling.

Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att på eget initiativ använda digitala verktyg i olika skoluppgifter och välja lämpliga arbetssätt och verktyg för olika uppgifter. Eleverna ska fördjupa sin uppfattning om enligt vilken logik olika apparater, program och tjänster används och fungerar. De ska öva sig att systematisera, organisera och att dela filer samt att skapa olika digitala produkter självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska öva sig att programmera som en del av studierna i olika läroämnen.

Ansvarsfulla och trygga arbetssätt: Eleverna ska lära sig att använda digitala verktyg på ett tryggt och etiskt hållbart sätt. De ska lära sig hur man skyddar sig mot eventuella informationssäkerhetsrisker och undviker att information försvinner. För att lära sig handla ansvarsfullt ska man reflektera över vad till exempel begreppen datasekretess och upphovsrätt betyder och vilka följderna av ansvarslöst och olagligt förfarande kan vara. Eleverna ska uppmuntras att tillägna sig hälsosamma och ergonomiska arbetssätt.

Informationssökning samt undersökande och kreativa arbetssätt: Eleverna ska lära sig att söka och producera information och att använda informationskällor på ett mångsidigt sätt som underlag för undersökande och kreativt arbete. Samtidigt ska de öva sig att vara källkritiska och lära sig att bedöma sitt eget och andras sätt att arbeta och producera information samt hur olika söktjänster och databaser fungerar och producerar information.

Kommunikation och nätverksbildning: Sociala medietjänster ska användas i undervisningen för att eleverna ska inse vad samarbete och kommunikation betyder för lärandet, för undersökande arbete och för att kunna skapa något nytt. Eleverna ska lära sig använda olika medier och kommunikationsstilar på ett ändamålsenligt sätt. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för internationell kommunikation och lär sig förstå dess betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

Undervisningen ska främja elevernas intresse och positiva attityd till arbete och arbetslivet och stärka deras kunskapsunderlag inom området. Eleverna ska lära känna näringslivet i närmiljön och dess särdrag och centrala verksamhetsområden. Det är viktigt att eleverna senast i detta skede får erfarenhet av arbetslivet och av att samarbeta med aktörer utanför skolan för att de även ska få öva att uppföra sig och samarbeta på det sätt som förutsätts i arbetslivet samt inse betydelsen av språkkunskaper och kommunikativa färdigheter. Skolarbetet ska omfatta arbetsformer som ger eleverna möjlighet att få insikt i olika yrken och branscher samt företagsverksamhet. Sådana arbetsformer är bl.a. praktisk arbetsorientering, diskussioner med personer som besöker skolan, besök på företag och i olika organisationer samt övningsföretag och volontärarbete.

I skolan ska projektarbete och nätverksbildning tränas, såväl i den egna skolan, i närmiljön och nationellt som i mån av möjlighet också internationellt. Eleverna lär sig i praktiska undervisningssituationer att planera arbetsprocesser, formulera hypoteser, testa olika alternativ, dra slutsatser och hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär de sig ta itu med uppgifter på ett företagsamt sätt, att förutse eventuella svårigheter i arbetet, att bedöma och ta kontrollerade risker, att hantera misslyckanden och besvikelser samt att målmedvetet slutföra arbetet. På det viset får eleverna möjligheter att genom egna erfarenheter lära sig inse vad arbete, företagsamhet och entreprenörskap betyder i skolgemenskapen och i samhället. Eleverna ska handledas att ta reda på studie- och arbetsmöjligheter och karriäralternativ. De ska uppmuntras att lägga märke till och utveckla sina färdigheter, styrkor och intressen och att göra motiverade förnuftiga val i fråga om studier och arbete samtidigt som de är medvetna om sina egna förutsättningar och den inverkan som traditionella könsroller och övriga rollmodeller har.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att stärka och fördjupa sitt intresse för gemensamma och samhälleliga frågor och att öva sig att delta som medlemmar i ett demokratiskt samhälle. Att på olika sätt delta i den egna klassgemenskapen, olika undervisningsgrupper, elevkåren och hela skolgemenskapen och därigenom bli hörd och uppskattad, hjälper eleverna att inse och lära sig hur man kan påverka. Eleverna ska få kunskaper och erfarenheter av hur man deltar i samhällsnyttig verksamhet, till exempel vänelevsverksamhet, miljöaktiviteter eller volontärarbete, eller påverkar via medier, konst, den offentliga sektorn, medborgarorganisationer och politiska partier. Erfarenheterna stödjer elevernas självkänsla och lär dem att ta egna initiativ och våga handla ansvarsfullt. Genom att delta kan eleverna öva sig att uttrycka sina åsikter konstruktivt, att söka lösningar tillsammans med andra och att reflektera över olika handlingssätts berättigande ur

olika perspektiv. De lär sig att förhandla, jämka och lösa konflikter. Samarbetsprojekt och konkreta handlingar till förmån för miljön och andra människor breddar ansvarsområdet.

Eleverna ska lära sig förstå betydelsen av sina val och handlingar för dem själva, den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Man ska tillsammans fundera på sambandet mellan det förflutna, nutid och framtid och olika framtidsalternativ. Eleverna ska få lära sig bedöma såväl sina egna som gruppens och samhällets verksamhetssätt och verksamhetsstruktur och korrigera dem så att de främjar ett hållbart välbefinnande. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen bilda sig en uppfattning om varför studier och delaktighet är viktiga, vad en hållbar livsstil betyder och hur kunskaperna som inhämtas i skolan kan användas för att bygga en hållbar framtid.

16.6. Läroämnen

Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

***I årskurserna 7–9** handleds eleverna att fördjupa sitt personliga förhållande till bildkonsten och annan visuell kultur och att ställa upp bestämda mål för sitt arbete. Undervisningen ska stärka elevernas förmåga att skapa bilder och uppmuntra dem att arbeta i olika visuella miljöer. Eleverna ska öva sig att undersöka personliga och samhälleliga betydelser inom bildkonsten och annan visuell kultur och att använda dem som underlag för att delta och påverka. Undervisningen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och skapa kopplingar till aktuella koncept och fenomen inom bildkonsten och annan visuell kultur. Eleverna ska få öva sig att använda informations- och kommunikationsteknik och webbmiljöer på ett kreativt, kritiskt och ansvarsfullt sätt. Undervisningen ska ge eleverna tillräckliga förutsättningar för studier efter den grundläggande utbildningen och även allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet och i samhället ska beaktas.*

-

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 7–9

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 7–9 ska eleverna stödjas att arbeta på ett undersökande och fenomenorienterat sätt genom att utnyttja konsttraditioner och metoder inom den samtida konsten. Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att mångsidigt använda webb- och mediemiljöer, delta i tvärkonstnärliga projekt och projekt utanför skolan samt ta upp globala frågor.

Tekniker och centrala begrepp

Årskurs 7

- teckning och målning med olika redskap på varierande underlag
- traditionella bildkonsttekniker samt collage och materialexperiment
- skissa och planera
- teckning: blyerts, grafit, kol och vitkrita, filtpennor/flytande tusch, skuggning, kroki/modellteckning
- målning: vaxkritor/pastellkritor, akvarell/vattenfärg, täckfärg/posterfärg, akrylfärg
- skulptur/3d-arbete: origami, papperskonstruktion, papier maché, järntråd, kartong, naturmaterial/returmaterial, lera/keramik (tumning, urgröpning, korvteknik, fogning med slicker, kavling, relief, engobe och glacyr)
- grafik: serigrafi med schablon / stämpel / adigrafplattor / frottage / monotypi / relief / genomtryck, signering och numrering (T.p.l´a...)
- färglära: repetition av färgcirkeln, färgernas riktiga namn, rena och brutna färger, komplementfärger, nyanser, valörer, gråskala, täckande och laserande, materialvård (palett och pensel)
- perspektiv med en och två flyktpunkter
- komposition: linjevariation och ytstruktur, förgrund, bakgrund och proportioner, grafisk planering, positiv / negativ form, bildstorlekar och bildvinklar

Årskurs 8

- teckning och målning med olika redskap på varierande underlag
- traditionella bildkonsttekniker samt collage och materialexperiment
- skissa och planera
- skulptur/3d-arbete: papperskonstruktion, papier maché, järntråd, kartong, naturmaterial/returmaterial
- färglära/färgpsykologi
- perspektiv som planeringsverktyg
- komposition: proportioner och grafisk planering, text och bild, positiv / negativ form, bildstorlekar och bildvinklar

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 7–9

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Eleven lär sig både individuellt och tillsammans med andra, vilket stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevernas individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I

undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser. I årskurs 7–9 är målet att stärka elevens kunskaper i bildkonst med tanke på studier efter den grundläggande utbildningen.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i bildkonst i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Den formativa och summativa bedömningen ska stödja eleverna att utveckla förmågan att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självvärdering. Med hjälp av bedömningen handleds eleverna att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet och kunnandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen. Färdigheterna i självvärdering och färdigheterna att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i bildkonst avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i bildkonst då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i bildkonst som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för bildkonst. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i bildkonst och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i bildkonst och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I beskrivningarna av kunskapskraven för slutbedömningen i bildkonst ingår kunnandet som beskrivs för de lägre vitsorden i beskrivningen av kunskapskraven för ett högre vitsord. Elevens arbete ska bedömas som en del av det kunnande som eleven påvisat i relation till alla mål för lärokursen i läroämnet och kunskapskraven för slutbedömningen. I bildkonst ska elevens kunnande utvecklas inom alla målområden för undervisningen fram till slutet av lärokursen.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och använda mångsidiga metoder i bildframställning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven gör iakttagelser under individuell handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder några metoder i bildframställning då hen gör iakttagelser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder flera metoder i bildframställning och olika sinnen då hen gör iakttagelser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder metoder i bildframställning ändamålsenligt och mångsidigt då hen gör iakttagelser.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, konsthantverk, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande

till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under
- olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: modernismen (pointillism, expressionism, surrealism, kubism, abstrakt konst, abstakt expressionism)
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: Ateneum.fi, Kiasma, HAM

M2 uppmuntra eleven att diskutera sina egna och andras iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan inför läraren sätta ord på någon av sina iakttagelser muntligt eller skriftligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven bidrar med några av sina iakttagelser och tankar till den gemensamma diskussionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven deltar på eget initiativ i diskussionerna och motiverar sina tankar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven deltar i diskussionerna genom att tydligt motivera sina åsikter och på ett uppbyggande sätt tolka de andra deltagarnas inlägg.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar

elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, konsthantverk, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under
- olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: modernismen (pointillism, expressionism, surrealism, kubism, abstrakt konst, abstakt expressionism)
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: Ateneum.fi, Kiasma, HAM

M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven prövar på att använda något material eller någon teknik.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven övar på olika sätt att uttrycka sig i bild och använder några av dem målmedvetet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder målmedvetet olika sätt för att uttrycka sig i bild.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tillämpar målmedvetet och ändamålsenligt olika sätt för att uttrycka sig i bild.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, konsthantverk, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under
- olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: modernismen (pointillism, expressionism, surrealism, kubism, abstrakt konst, abstakt expressionism)
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: Ateneum.fi, Kiasma, HAM

M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetssätt när hen skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven övar under handledning på att arbeta på ett undersökande sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven övar på att använda ett undersökande arbetssätt när hen arbetar själv eller i grupp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder ett undersökande arbetssätt när hen arbetar själv eller i grupp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder målmedvetet ett undersökande arbetssätt i eget arbete och tillsammans med andra.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, konsthantverk, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under
- olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: modernismen (pointillism, expressionism, surrealism, kubism, abstrakt konst, abstakt expressionism)
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: Ateneum.fi, Kiasma, HAM

M7 handleda eleven att använda olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven prövar under handledning på någon metod för att tolka bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven prövar på metoder för att tolka bilder och använder några av dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder olika metoder för att tolka bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tillämpar mångsidigt olika metoder för att tolka bilder.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar

elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, konsthantverk, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under
- olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: modernismen (pointillism, expressionism, surrealism, kubism, abstrakt konst, abstakt expressionism)
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: Ateneum.fi, Kiasma, HAM

M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen och nämner någon betydelse som visuell kultur har.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven granskar några betydelser som visuell kultur har och tar del av diskussionen som förs om dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven deltar med sina tolkningar i diskussioner om vilken betydelse visuell kultur har.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven motiverar sina synpunkter om betydelsen av visuell kultur.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, konsthantverk, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under
- olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: modernismen (pointillism, expressionism, surrealism, kubism, abstrakt konst, abstakt expressionism)
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: Ateneum.fi, Kiasma, HAM

M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen och nämner något värde som finns i visuell kultur.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven nämner och reflekterar över värden som finns i visuell kultur.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tar ställning till diskussionen om värden som finns i visuell kultur.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven deltar i diskussionen om värden som finns i visuell kultur och motiverar sina synpunkter.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, konsthantverk, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under
- olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: modernismen (pointillism, expressionism, surrealism, kubism, abstrakt konst, abstakt expressionism)
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: Ateneum.fi, Kiasma, HAM

M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven tar i beaktande någon synvinkel som berör kulturell mångfald eller hållbar utveckling i sina bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven tar i beaktande olika synvinklar som berör kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven granskar kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder samt inser möjligheterna att påverka med hjälp av bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven uttrycker sina åsikter om frågor som anknyter till kulturell mångfald och hållbar utveckling samt påverkar med hjälp av bilder.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, konsthantverk, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under
- olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: modernismen (pointillism, expressionism, surrealism, kubism, abstrakt konst, abstakt expressionism)
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: Ateneum.fi, Kiasma, HAM

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M2 uppmuntra eleven att diskutera sina egna och andras iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan inför läraren sätta ord på någon av sina iakttagelser muntligt eller skriftligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven bidrar med några av sina iakttagelser och tankar till den gemensamma diskussionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven deltar på eget initiativ i diskussionerna och motiverar sina tankar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven deltar i diskussionerna genom att tydligt motivera sina åsikter och på ett uppbyggande sätt tolka de andra deltagarnas inlägg.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: konsthistorisk översikt
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: webbplatser för kända konstmuséer i Norden/världen
- arkitektur, formgivning och planering: finländska arkitekter och formgivare
- bildserier, animationer och film

M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att skapa information i olika miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven uttrycker under konkret handledning några iakttagelser och tankar i bild.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven uttrycker sina iakttagelser och tankar i bild. Eleven använder även någon annan metod för att skapa information när hen uttrycker sig i bild.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven uttrycker sina iakttagelser och tankar i bild. Eleven använder även andra metoder för att skapa information när hen uttrycker sig i bild.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven fördjupar sin förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar i bild. Eleven använder mångsidigt andra metoder för att skapa information när hen uttrycker sig i bild.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan

- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: konsthistorisk översikt
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: webbplatser för kända konstmuséer i Norden/världen
- arkitektur, formgivning och planering: finländska arkitekter och formgivare
- bildserier, animationer och film

M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetssätt när hen skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven övar under handledning på att arbeta på ett undersökande sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven övar på att använda ett undersökande arbetssätt när hen arbetar själv eller i grupp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder ett undersökande arbetssätt när hen arbetar själv eller i grupp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder målmedvetet ett undersökande arbetssätt i eget arbete och tillsammans med andra.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som

utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: konsthistorisk översikt
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: webbplatser för kända konstmuséer i Norden/världen
- arkitektur, formgivning och planering: finländska arkitekter och formgivare
- bildserier, animationer och film

M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven identifierar och prövar på möjligheterna att kommunicera med hjälp av bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder några visuella kommunikationssätt för att uttrycka sina åsikter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven uttrycker med hjälp av visuella kommunikationssätt sina åsikter om frågor som är betydelsefulla för hen själv.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven deltar i och påverkar omgivningen genom att tillämpa visuella kommunikationssätt.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar

elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: konsthistorisk översikt
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: webbplatser för kända konstmuséer i Norden/världen
- arkitektur, formgivning och planering: finländska arkitekter och formgivare
- bildserier, animationer och film

M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen och nämner någon betydelse som visuell kultur har.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven granskar några betydelser som visuell kultur har och tar del av diskussionen som förs om dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven deltar med sina tolkningar i diskussioner om vilken betydelse visuell kultur har.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven motiverar sina synpunkter om betydelsen av visuell kultur.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: konsthistorisk översikt
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: webbplatser för kända konstmuséer i Norden/världen
- arkitektur, formgivning och planering: finländska arkitekter och formgivare
- bildserier, animationer och film

M9 inspirera eleven att i sitt bildskapande använda sig av olika tiders och kulturers sätt att uttrycka sig i bild

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven prövar under handledning på att använda en specifik kulturs sätt att uttrycka sig i bild.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven bekantar sig under handledning med olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild och använder dem i sin bildframställning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven utvecklar sin kännedom om olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild genom att tillämpa dem i sin bildframställning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven utvecklar sin kännedom om olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild genom att tillämpa dem i sin bildframställning och genom att motivera sina lösningar.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök

- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: konsthistorisk översikt
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: webbplatser för kända konstmuséer i Norden/världen
- arkitektur, formgivning och planering: finländska arkitekter och formgivare
- bildserier, animationer och film

M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen och nämner något värde som finns i visuell kultur.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven nämner och reflekterar över värden som finns i visuell kultur.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tar ställning till diskussionen om värden som finns i visuell kultur.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven deltar i diskussionen om värden som finns i visuell kultur och motiverar sina synpunkter.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: konsthistorisk översikt
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: webbplatser för kända konstmuséer i Norden/världen
- arkitektur, formgivning och planering: finländska arkitekter och formgivare
- bildserier, animationer och film

M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven tar i beaktande någon synvinkel som berör kulturell mångfald eller hållbar utveckling i sina bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven tar i beaktande olika synvinklar som berör kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven granskar kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder samt inser möjligheterna att påverka med hjälp av bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven uttrycker sina åsikter om frågor som anknyter till kulturell mångfald och hållbar utveckling samt påverkar med hjälp av bilder.

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- egna bilder och bildkulturer som eleverna spontant tar del i
- teman ur olika bildkulturer
- den egna livsmiljön och samhällspåverkan
- medier och visuell kommunikation: foto, film animation och digitala bildvärldar
- produktion/diskussion av bildberättelser: serier, animation och film

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- visuell miljö: naturen, omgivningens föremål/byggnader, grafisk design, mediekulturer och virtuella världar
- mediernas betydelse för eleverna och världen
- konstutställningar i närmiljön
- konstnärsbesök
- konstverk som utgångspunkt i bildskapandet
- samarbete med lokala konstinstitutioner och företag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bildkonsten under olika tider, miljöer och kulturer samt nutidskonst
- konstnären, betraktaren och konstverket
- egna bilder och konstverket som utgångspunkt i bildskapandet: konsthistorisk översikt
- kulturell mångfald
- kulturella tjänster på internet: webbplatser för kända konstmuséer i Norden/världen
- arkitektur, formgivning och planering: finländska arkitekter och formgivare
- bildserier, animationer och film

Biologi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i biologiundervisningen är att hjälpa eleverna att förstå livet och dess utveckling, att öka deras naturkännedom och handleda dem att förstå ekosystemens funktion, människans livsfunktioner samt grunderna i ärftlighet och evolution.

Undervisningen i biologi genomförs också i naturen och eleverna får genom undersökande lärande insikter i hur man söker biologisk kunskap. Naturen undersöks både i terrängen och med laboratoriemetoder. Upplevelse- och erfarenhetsbaserat lärande ökar glädjen i lärandet och väcker elevernas intresse att iaktta sin livsmiljö och förändringar i den. Användning av informations- och kommunikationsteknik främjar jämlikhet och likvärdighet i biologiundervisningen.

Biologiundervisningen ska stödja eleverna att utveckla sina problemlösnings- och samarbetsfärdigheter och den sociala gemenskapen. Undervisningen ska ge färdigheter för studier inom områden som utnyttjar biologi och för arbetslivet.

Biologiundervisningen ska hjälpa eleverna att förstå hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas och utnyttjas i deras eget liv, i etiska frågor, för att följa med aktuella nyheter som anknyter till biologi och hur man kan påverka beslutsfattandet i samhället. Biologiundervisningen ska utveckla elevernas miljömedvetenhet och vilja att värna om naturens mångfald. Eleverna ska få färdigheter för att påverka och vara med och utveckla sin närmiljö och bevara dess livskraft. De ska också vägledas att tillägna sig en hållbar livsstil och förståelse för globalt ansvar.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i biologi i årskurs 7–9

Målet är att eleverna i biologiundervisningen har möjlighet att arbeta i olika lärmiljöer som stödjer forskningsorienterat lärande, både i och utanför skolan. I samband med fält- och laboratoriearbete handleds eleverna att iaktta och använda undersökningsmetoder som är typiska för biologin. Med tanke på målen för biologiundervisningen är det också viktigt att eleverna får lära sig använda digitala lärmiljöer för att söka, behandla, tolka och presentera biologisk information.

Arbetssätten i biologi ska väljas så att de främjar kommunikation och social gemenskap och tar hänsyn till elevernas olika individuella behov. Genom mångsidiga arbetssätt får eleven olika erfarenheter, kan tillägna sig naturvetenskapliga undersökningsmetoder och lär

sig att dra slutsatser samt rapportera och tillämpa sin kunskap. I enlighet med målen för biologiundervisningen utvecklas förmågan att reflektera över värdeval genom upplevelser, erfarenheter och praktiskt arbete. Dessutom utvecklas förmågan att kritiskt granska fenomen och olika informationskällor.

Handledning, differentiering och stöd i biologi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för biologiundervisningen är det viktigt att handleda eleverna att göra iakttagelser och undersökningar självständigt och i grupp samt i olika lärmiljöer. I fält- och laboratoriearbete ska säkerhetsaspekter beaktas. Elevernas individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av olika arbetsmetoder. Undersökande lärande, arbete tillsammans, ansvar för det egna arbetet, en fördjupad relation till naturen och koppling till tidigare kunskap stödjer elevernas tillväxt och utveckling och ökar glädjen i lärandet. Med tanke på målen i biologi är det viktigt att upptäcka elevernas eventuella svårigheter i laboratorie- eller fältarbete. De ska få stöd i arbetet utgående från sina styrkor och vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika stödformer. Differentiering kan genomföras i gemensamma undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och avancera i egen takt till olika nivåer av tänkande.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i biologi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna dvs. formativ bedömning i biologi stöder elevernas motivation, utvecklar forskningsfärdigheterna och hjälper dem att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i biologi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina biologikunskaper i praktiken. I bedömningen i biologi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Den summativa bedömningen ska fokusera på såväl elevens teoretiska kunskaper som biologiska färdigheter i olika undervisningssituationer och lärmiljöer. Läraren iakttar elevens förmåga att göra observationer, samla in, bearbeta, tolka, utvärdera och presentera olika slags material. Vidare bedöms förmågan att använda utrustning som är typisk för biologin, digitala verktyg samt förmågan att genomföra små experiment och undersökningar i och utanför skolan. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla elevernas arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i biologi avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i biologi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i biologi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för biologi. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i biologi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i biologi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I biologi utvecklas i allmänhet elevens kunskaper inom de olika målområdena fram till slutskedet av lärokursen. Med handledning av arbetet avses i biologi exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. I varje kunskapsbeskrivning i biologi ingår även kunskapskraven för de lägre vitsorden.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan klassificera skogsekosystemets delar i levande och icke-levande. Eleven bygger upp en enkel näringskedja med exempelarter. Eleven känner igen och benämner några arter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan klassificera och benämna skogsekosystemets delar och berätta om deras funktion. Eleven känner igen och benämner olika ekosystem. Eleven känner igen och benämner arter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva och berätta om skogsekosystemets grundstruktur och hur det fungerar. Eleven identifierar, benämner och jämför olika ekosystem. Eleven identifierar och benämner arter från olika ekosystem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara och motivera skogsekosystemets grundstruktur och hur det fungerar. Eleven jämför olika ekosystem och redogör för de faktorer som bidragit till att de uppstått. Eleven identifierar och benämner mångsidigt arter i olika ekosystem.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering samt framställning av preparat
- fiskdissekering
- kräftdissekering
- undersökning av vatten i närområdet
- artbestämning och undersökning av de vanligaste strandväxterna

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fågelexkursion till närbelägen strand
- insamling och artbestämning av vanliga växter vid våra stränder

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Östersjön: ett unikt brackvattenhav
- näringskedjor i våra vatten
- Östersjöarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med strandväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesens betydelse för den levande naturen
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer kring hav och sjöar

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika hot som Östersjön som ekologiskt system står inför samt olika skyddsåtgärder
- vattendragens eutrofiering, orsaker och följder
- hur egna handlingar påverkar miljön

M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan benämna rikena och gemensamma grundstrukturer och funktioner för olika organismgrupper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan benämna rikena. Eleven benämner och jämför organismernas grundstrukturer och beskriver deras livsfunktioner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan benämna rikena och beskriva principerna för organismernas indelning i riken med hjälp av exempelarter. Eleven benämner och jämför organismernas grundstrukturer samt berättar om organismernas livsfunktioner och deras uppgift.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan benämna rikena och motivera principerna för organismernas indelning i riken. Eleven identifierar, klassificerar och jämför de mest centrala organismgrupperna. Eleven benämner och jämför organismernas strukturer samt förklarar organismernas livsfunktioner och deras uppgift.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering samt framställning av preparat
- fiskdissekering
- kräftdissekering
- undersökning av vatten i närområdet
- artbestämning och undersökning av de vanligaste strandväxterna

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fågelexkursion till närbelägen strand
- insamling och artbestämning av vanliga växter vid våra stränder

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Östersjön: ett unikt brackvattenhav
- näringskedjor i våra vatten
- Östersjöarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med strandväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesens betydelse för den levande naturen
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer kring hav och sjöar

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 9

M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan känna igen egenskaper hos organismer som lever i olika livsmiljöer. Eleven ger några exempel på organismer som lever i olika livsmiljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva hur arterna anpassar sig till olika livsmiljöer. Eleven berättar vad mångfald betyder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta och ge exempel på förekomster av arter och arters anpassning till olika livsmiljöer. Eleven ger exempel på livsmiljöernas betydelse för naturens mångfald. Eleven berättar varför mångfald är viktigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara organismernas anpassning till olika livsmiljöer och berättar om samband mellan orsak och verkan gällande anpassning. Eleven motiverar livsmiljöernas betydelse för naturens mångfald. Eleven motiverar varför mångfald är viktigt.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering samt framställning av preparat
- fiskdissekering
- kräftdissekering
- undersökning av vatten i närområdet
- artbestämning och undersökning av de vanligaste strandväxterna

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fågelexkursion till närbelägen strand
- insamling och artbestämning av vanliga växter vid våra stränder

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll-

och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Östersjön: ett unikt brackvattenhav
- näringskedjor i våra vatten
- Östersjöarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med strandväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesens betydelse för den levande naturen
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer kring hav och sjöar

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika hot som Östersjön som ekologiskt system står inför samt olika skyddsåtgärder
- vattendragens eutrofiering, orsaker och följder
- hur egna handlingar påverkar miljön

M4 handleda eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta att individens egenskaper påverkas både av arvet och miljön. Eleven berättar att organismerna har utvecklats som ett resultat av evolutionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på hur arvet och miljön påverkar individens egenskaper. Eleven vet vad bioteknik betyder. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats genom evolutionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan ge exempel på hur arvet och miljön påverkar individens egenskaper. Eleven ger praktiska exempel på hur bioteknik används. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats genom evolutionen. Eleven förklarar sambandet mellan ärftlighet och evolution.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara hur ärftligheten och miljön tillsammans påverkar uppkomsten av individens egenskaper samt tillämpar sitt kunnande genom praktiska exempel. Eleven ger exempel på hur bioteknik används och på bioteknikens möjligheter och utmaningar. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats genom evolution och ger exempel på evolution som en kontinuerlig process. Eleven förklarar sambandet mellan ärftlighet och evolution med hjälp av exempel.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering samt framställning av preparat
- fiskdissekering
- kräftdissekering
- undersökning av vatten i närområdet
- artbestämning och undersökning av de vanligaste strandväxterna

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesens betydelse för den levande naturen
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer kring hav och sjöar

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 9

M6 handleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på hur mänsklig verksamhet påverkar miljön. Eleven räknar upp delområden inom hållbar utveckling.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Eleven berättar om delområdena inom hållbar utveckling och ger några exempel på hur man ur ett biologiskt perspektiv kan bygga en hållbar framtid. Eleven ger exempel på bioekonomi och ekosystemtjänster.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Eleven beskriver delområdena inom hållbar utveckling och ger exempel på hur man ur ett biologiskt perspektiv kan bygga en hållbar framtid. Eleven berättar om bioekonomi och ekosystemtjänster.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan motivera hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön och granskar följderna av dessa förändringar. Eleven förklarar samband mellan orsak och verkan kring byggandet av en hållbar framtid och argumenterar för sin ståndpunkt utgående från kunskaperna i biologi. Eleven bedömer betydelsen av bioekonomi och ekosystemtjänster med tanke på en hållbar framtid.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika hot som Östersjön som ekologiskt system står inför samt olika skyddsåtgärder
- vattendragens eutrofiering, orsaker och följder
- hur egna handlingar påverkar miljön

M7 handleda eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några grundbegrepp inom biologin samt förknippa dessa till givna biologiska fenomen. Eleven berättar enkelt och med egna ord om biologiska fenomen som hen lärt sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda biologiska grundbegrepp. Eleven presenterar ett biologiskt fenomen som hen lärt sig med egna ord och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven ställer enkla frågor om naturen och naturfenomen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda biologiska begrepp på ett ändamålsenligt sätt. Eleven presenterar något som hen lärt sig med egna ord på ett för biologin utmärkande sätt och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven presenterar några meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för naturvetenskapliga samband mellan orsak och verkan.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda biologiska begrepp på ett ändamålsenligt sätt. Eleven presenterar något som hen lärt sig med egna ord och på ett strukturerat och för biologin utmärkande sätt samt väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven presenterar meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för naturvetenskapliga samband mellan orsak och verkan.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering samt framställning av preparat
- fiskdissekering
- kräftdissekering
- undersökning av vatten i närområdet
- artbestämning och undersökning av de vanligaste strandväxterna

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fågelexkursion till närbelägen strand
- insamling och artbestämning av vanliga växter vid våra stränder

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Östersjön: ett unikt brackvattenhav
- näringskedjor i våra vatten
- Östersjöarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med strandväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesens betydelse för den levande naturen
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer kring hav och sjöar

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 9

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika hot som Östersjön som ekologiskt system står inför samt olika skyddsåtgärder
- vattendragens eutrofiering, orsaker och följder
- hur egna handlingar påverkar miljön

M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i undervisningen i laboratorium och i fält. Eleven använder under handledning några typer av utrustning som behövs vid biologisk undersökning. Eleven söker under handledning biologisk information från olika informationskällor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan under handledning arbeta på ett säkert sätt i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning enligt anvisningar. Eleven söker biologisk information från några olika informationskällor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning på ett ändamålsenligt sätt. Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och väljer ut några tillförlitliga informationskällor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan arbeta självständigt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning och bedömer utrustningens lämplighet för arbetet. Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och bedömer informationskällornas tillförlitlighet och lämplighet.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering samt framställning av preparat
- fiskdissekering
- kräftdissekering
- undersökning av vatten i närområdet
- artbestämning och undersökning av de vanligaste strandväxterna

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fågelexkursion till närbelägen strand
- insamling och artbestämning av vanliga växter vid våra stränder

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Östersjön: ett unikt brackvattenhav
- näringskedjor i våra vatten
- Östersjöarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med strandväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesens betydelse för den levande naturen
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer kring hav och sjöar

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 9

M9 handleda eleven att sammanställa en samling organismer och att odla växter för att förstå biologiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan sammanställa en liten samling organismer under handledning. Eleven deltar i växtodling.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett mindre, traditionellt eller digitalt, herbarium eller en annan digital samling organismer. Eleven utför under handledning ett odlingsexperiment och berättar om experimentets resultat.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling organismer. Eleven utför ett odlingsexperiment och drar slutsatser i anknytning till det biologiska fenomen som granskas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan med hjälp av instruktioner sammanställa ett större och noggrant utfört traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling organismer. Eleven planerar och utför ett odlingsexperiment, bedömer de erhållna resultatens tillförlitlighet samt förklarar hur odlingsexperimentet anknyter till det granskade biologiska fenomenet.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering samt framställning av preparat
- fiskdissekering
- kräftdissekering
- undersökning av vatten i närområdet
- artbestämning och undersökning av de vanligaste strandväxterna

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fågelexkursion till närbelägen strand
- insamling och artbestämning av vanliga växter vid våra stränder

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Östersjön: ett unikt brackvattenhav
- näringskedjor i våra vatten
- Östersjöarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med strandväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesens betydelse för den levande naturen
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer kring hav och sjöar

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika hot som Östersjön som ekologiskt system står inför samt olika skyddsåtgärder
- vattendragens eutrofiering, orsaker och följder
- hur egna handlingar påverkar miljön

M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i utförandet av en biologisk undersökning och berättar vad som gjorts i undersökningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan göra iakttagelser i laboratorium och i fält. Eleven utför en mindre biologisk undersökning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan göra observationer och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven planerar och utför en mindre biologisk undersökning och rapporterar om resultaten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan göra iakttagelser och lagra den information som hen samlat in i laboratorium och i terräng. Eleven planerar och utför självständigt en egen undersökning och rapporterar om resultaten på ett tydligt sätt.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering samt framställning av preparat
- fiskdissekering
- kräftdissekering
- undersökning av vatten i närområdet
- artbestämning och undersökning av de vanligaste strandväxterna

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fågelexkursion till närbelägen strand
- insamling och artbestämning av vanliga växter vid våra stränder

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Östersjön: ett unikt brackvattenhav
- näringskedjor i våra vatten
- Östersjöarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med strandväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesens betydelse för den levande naturen
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer kring hav och sjöar

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 9

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika hot som Östersjön som ekologiskt system står inför samt olika skyddsåtgärder
- vattendragens eutrofiering, orsaker och följder
- hur egna handlingar påverkar miljön

M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om betydelsen av miljömedvetenhet och människans förhållande till naturen	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering samt framställning av preparat
- fiskdissekering
- kräftdissekering
- undersökning av vatten i närområdet
- artbestämning och undersökning av de vanligaste strandväxterna

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fågelexkursion till närbelägen strand
- insamling och artbestämning av vanliga växter vid våra stränder

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Östersjön: ett unikt brackvattenhav
- näringskedjor i våra vatten
- Östersjöarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med strandväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fotosyntesens betydelse för den levande naturen
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer kring hav och sjöar

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 9

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika hot som Östersjön som ekologiskt system står inför samt olika skyddsåtgärder
- vattendragens eutrofiering, orsaker och följder
- hur egna handlingar påverkar miljön

M13 handleda eleven att göra etiskt motiverade val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika hot som Östersjön som ekologiskt system står inför samt olika skyddsåtgärder
- vattendragens eutrofiering, orsaker och följder
- hur egna handlingar påverkar miljön

M14 inspirera eleven att påverka och agera för att bygga en hållbar framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika hot som Östersjön som ekologiskt system står inför samt olika skyddsåtgärder
- vattendragens eutrofiering, orsaker och följder
- hur egna handlingar påverkar miljön

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan klassificera skogsekosystemets delar i levande och icke-levande. Eleven bygger upp en enkel näringskedja med exempelarter. Eleven känner igen och benämner några arter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan klassificera och benämna skogsekosystemets delar och berätta om deras funktion. Eleven känner igen och benämner olika ekosystem. Eleven känner igen och benämner arter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva och berätta om skogsekosystemets grundstruktur och hur det fungerar. Eleven identifierar, benämner och jämför olika ekosystem. Eleven identifierar och benämner arter från olika ekosystem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara och motivera skogsekosystemets grundstruktur och hur det fungerar. Eleven jämför olika ekosystem och redogör för de faktorer som bidragit till att de uppstått. Eleven identifierar och benämner mångsidigt arter i olika ekosystem.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- artbestämning och undersökning av frö-och sporväxter, svampar
- mikroskopiering av växtcellen

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- exkursioner till skogen för att undersöka deras ekosystem genom iakttagelser och undersökningar
- naturstig och andra fältstudier i närområdet
- insamling och artbestämning av vanliga växter i våra skogar

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll-

och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de vanligaste växt-, djur- och svamparterna i skogen och på myren
- organismernas klassificering i olika huvudgrupper
- olika skogstypers ekosystem och dess näringskedjor
- skogsarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med skogsväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växternas könliga och könlösa förökning
- djurens förökning
- svamparnas förökning
- odling av växter
- bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer i skogen

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika ingrepp i skogens och myrens ekosystem samt följderna därav
- naturens mångfald och vikten av miljövård
- reflektera över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående

M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan benämna rikena och gemensamma grundstrukturer och funktioner för olika organismgrupper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan benämna rikena. Eleven benämner och jämför organismernas grundstrukturer och beskriver deras livsfunktioner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan benämna rikena och beskriva principerna för organismernas indelning i riken med hjälp av exempelarter. Eleven benämner och jämför organismernas grundstrukturer samt berättar om organismernas livsfunktioner och deras uppgift.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan benämna rikena och motivera principerna för organismernas indelning i riken. Eleven identifierar, klassificerar och jämför de mest centrala organismgrupperna. Eleven benämner och jämför organismernas strukturer samt förklarar organismernas livsfunktioner och deras uppgift.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- artbestämning och undersökning av frö-och sporväxter, svampar
- mikroskopiering av växtcellen

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- exkursioner till skogen för att undersöka deras ekosystem genom iakttagelser och undersökningar
- naturstig och andra fältstudier i närområdet
- insamling och artbestämning av vanliga växter i våra skogar

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem.

I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de vanligaste växt-, djur- och svamparterna i skogen och på myren
- organismernas klassificering i olika huvudgrupper
- olika skogstypers ekosystem och dess näringskedjor
- skogsarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med skogsväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växternas könliga och könlösa förökning
- djurens förökning
- svamparnas förökning
- odling av växter
- bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer i skogen

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan känna igen egenskaper hos organismer som lever i olika livsmiljöer. Eleven ger några exempel på organismer som lever i olika livsmiljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva hur arterna anpassar sig till olika livsmiljöer. Eleven berättar vad mångfald betyder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta och ge exempel på förekomster av arter och arters anpassning till olika livsmiljöer. Eleven ger exempel på livsmiljöernas betydelse för naturens mångfald. Eleven berättar varför mångfald är viktigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara organismernas anpassning till olika livsmiljöer och berättar om samband mellan orsak och verkan gällande anpassning. Eleven motiverar livsmiljöernas betydelse för naturens mångfald. Eleven motiverar varför mångfald är viktigt.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- artbestämning och undersökning av frö-och sporväxter, svampar
- mikroskopiering av växtcellen

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- exkursioner till skogen för att undersöka deras ekosystem genom iakttagelser och undersökningar
- naturstig och andra fältstudier i närområdet
- insamling och artbestämning av vanliga växter i våra skogar

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem.

I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de vanligaste växt-, djur- och svamparterna i skogen och på myren
- organismernas klassificering i olika huvudgrupper
- olika skogstypers ekosystem och dess näringskedjor
- skogsarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med skogsväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växternas könliga och könlösa förökning
- djurens förökning
- svamparnas förökning
- odling av växter
- bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer i skogen

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika ingrepp i skogens och myrens ekosystem samt följderna därav
- naturens mångfald och vikten av miljövård
- reflektera över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående

M4 handleda eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta att individens egenskaper påverkas både av arvet och miljön. Eleven berättar att organismerna har utvecklats som ett resultat av evolutionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på hur arvet och miljön påverkar individens egenskaper. Eleven vet vad bioteknik betyder. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats genom evolutionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan ge exempel på hur arvet och miljön påverkar individens egenskaper. Eleven ger praktiska exempel på hur bioteknik används. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats genom evolutionen. Eleven förklarar sambandet mellan ärftlighet och evolution.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara hur ärftligheten och miljön tillsammans påverkar uppkomsten av individens egenskaper samt tillämpar sitt kunnande genom praktiska exempel. Eleven ger exempel på hur bioteknik används och på bioteknikens möjligheter och utmaningar. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats genom evolution och ger exempel på evolution som en kontinuerlig process. Eleven förklarar sambandet mellan ärftlighet och evolution med hjälp av exempel.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- artbestämning och undersökning av frö-och sporväxter, svampar
- mikroskopiering av växtcellen

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växternas könliga och könlösa förökning

- djurens förökning
- svamparnas förökning
- odling av växter
- bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer i skogen

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M6 handleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på hur mänsklig verksamhet påverkar miljön. Eleven räknar upp delområden inom hållbar utveckling.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Eleven berättar om delområdena inom hållbar utveckling och ger några exempel på hur man ur ett biologiskt perspektiv kan bygga en hållbar framtid. Eleven ger exempel på bioekonomi och ekosystemtjänster.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Eleven beskriver delområdena inom hållbar utveckling och ger exempel på hur man ur ett biologiskt perspektiv kan bygga en hållbar framtid. Eleven berättar om bioekonomi och ekosystemtjänster.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan motivera hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön och granskar följderna av dessa förändringar. Eleven förklarar samband mellan orsak och verkan kring byggandet av en hållbar framtid och argumenterar för sin ståndpunkt utgående från kunskaperna i biologi. Eleven bedömer betydelsen av bioekonomi och ekosystemtjänster med tanke på en hållbar framtid.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika ingrepp i skogens och myrens ekosystem samt följderna därav
- naturens mångfald och vikten av miljövård
- reflektera över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående

M7 handleda eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några grundbegrepp inom biologin samt förknippa dessa till givna biologiska fenomen. Eleven berättar enkelt och med egna ord om biologiska fenomen som hen lärt sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda biologiska grundbegrepp. Eleven presenterar ett biologiskt fenomen som hen lärt sig med egna ord och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven ställer enkla frågor om naturen och naturfenomen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda biologiska begrepp på ett ändamålsenligt sätt. Eleven presenterar något som hen lärt sig med egna ord på ett för biologin utmärkande sätt och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven presenterar några meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för naturvetenskapliga samband mellan orsak och verkan.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda biologiska begrepp på ett ändamålsenligt sätt. Eleven presenterar något som hen lärt sig med egna ord och på ett strukturerat och för biologin utmärkande sätt samt väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven presenterar meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för naturvetenskapliga samband mellan orsak och verkan.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- artbestämning och undersökning av frö-och sporväxter, svampar
- mikroskopiering av växtcellen

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- exkursioner till skogen för att undersöka deras ekosystem genom iakttagelser och undersökningar
- naturstig och andra fältstudier i närområdet
- insamling och artbestämning av vanliga växter i våra skogar

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de vanligaste växt-, djur- och svamparterna i skogen och på myren
- organismernas klassificering i olika huvudgrupper
- olika skogstypers ekosystem och dess näringskedjor
- skogsarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med skogsväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växternas könliga och könlösa förökning
- djurens förökning
- svamparnas förökning
- odling av växter
- bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer i skogen

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika ingrepp i skogens och myrens ekosystem samt följderna därav
- naturens mångfald och vikten av miljövård
- reflektera över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående

M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i undervisningen i laboratorium och i fält. Eleven använder under handledning några typer av utrustning som behövs vid biologisk undersökning. Eleven söker under handledning biologisk information från olika informationskällor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan under handledning arbeta på ett säkert sätt i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning enligt anvisningar. Eleven söker biologisk information från några olika informationskällor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning på ett ändamålsenligt sätt. Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och väljer ut några tillförlitliga informationskällor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan arbeta självständigt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning och bedömer utrustningens lämplighet för arbetet. Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och bedömer informationskällornas tillförlitlighet och lämplighet.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- artbestämning och undersökning av frö-och sporväxter, svampar
- mikroskopiering av växtcellen

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- exkursioner till skogen för att undersöka deras ekosystem genom iakttagelser och undersökningar
- naturstig och andra fältstudier i närområdet

- insamling och artbestämning av vanliga växter i våra skogar

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de vanligaste växt-, djur- och svamparterna i skogen och på myren
- organismernas klassificering i olika huvudgrupper
- olika skogstypers ekosystem och dess näringskedjor
- skogsarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med skogsväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växternas könliga och könlösa förökning
- djurens förökning
- svamparnas förökning
- odling av växter
- bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer i skogen

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M9 handleda eleven att sammanställa en samling organismer och att odla växter för att förstå biologiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan sammanställa en liten samling organismer under handledning. Eleven deltar i växtodling.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett mindre, traditionellt eller digitalt, herbarium eller en annan digital samling organismer. Eleven utför under handledning ett odlingsexperiment och berättar om experimentets resultat.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling organismer. Eleven utför ett odlingsexperiment och drar slutsatser i anknytning till det biologiska fenomen som granskas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan med hjälp av instruktioner sammanställa ett större och noggrant utfört traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling organismer. Eleven planerar och utför ett odlingsexperiment, bedömer de erhållna resultatens tillförlitlighet samt förklarar hur odlingsexperimentet anknyter till det granskade biologiska fenomenet.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- artbestämning och undersökning av frö-och sporväxter, svampar
- mikroskopiering av växtcellen

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- exkursioner till skogen för att undersöka deras ekosystem genom iakttagelser och undersökningar
- naturstig och andra fältstudier i närområdet
- insamling och artbestämning av vanliga växter i våra skogar

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de vanligaste växt-, djur- och svamparterna i skogen och på myren
- organismernas klassificering i olika huvudgrupper
- olika skogstypers ekosystem och dess näringskedjor
- skogsarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med skogsväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växternas könliga och könlösa förökning
- djurens förökning
- svamparnas förökning
- odling av växter
- bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer i skogen

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika ingrepp i skogens och myrens ekosystem samt följderna därav
- naturens mångfald och vikten av miljövård
- reflektera över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående

M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i utförandet av en biologisk undersökning och berättar vad som gjorts i undersökningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan göra iakttagelser i laboratorium och i fält. Eleven utför en mindre biologisk undersökning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan göra observationer och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven planerar och utför en mindre biologisk undersökning och rapporterar om resultaten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan göra iakttagelser och lagra den information som hen samlat in i laboratorium och i terräng. Eleven planerar och utför självständigt en egen undersökning och rapporterar om resultaten på ett tydligt sätt.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- artbestämning och undersökning av frö-och sporväxter, svampar
- mikroskopiering av växtcellen

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- exkursioner till skogen för att undersöka deras ekosystem genom iakttagelser och undersökningar
- naturstig och andra fältstudier i närområdet
- insamling och artbestämning av vanliga växter i våra skogar

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem.

I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de vanligaste växt-, djur- och svamparterna i skogen och på myren
- organismernas klassificering i olika huvudgrupper
- olika skogstypers ekosystem och dess näringskedjor
- skogsarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med skogsväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växternas könliga och könlösa förökning
- djurens förökning
- svamparnas förökning
- odling av växter
- bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer i skogen

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika ingrepp i skogens och myrens ekosystem samt följderna därav
- naturens mångfald och vikten av miljövård
- reflektera över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående

M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och beslutsfattandet

Bedömningskriterier i slutet av årskursheheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på hur de egna valen påverkar hälsan och miljön.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på hur de egna valen påverkar hälsan och miljön utgående från biologisk kunskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva och ge exempel på hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas i det egna livet och i samhällsdebatten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över och motivera hur kunskaper i biologi kan tillämpas i det egna livet, i samhällsdebatten och beslutsfattandet.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika ingrepp i skogens och myrens ekosystem samt följderna därav
- naturens mångfald och vikten av miljövård
- reflektera över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående

M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskursheheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om betydelsen av miljömedvetenhet och människans förhållande till naturen	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- artbestämning och undersökning av frö-och sporväxter, svampar
- mikroskopiering av växtcellen

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- exkursioner till skogen för att undersöka deras ekosystem genom iakttagelser och undersökningar
- naturstig och andra fältstudier i närområdet
- insamling och artbestämning av vanliga växter i våra skogar

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- de vanligaste växt-, djur- och svamparterna i skogen och på myren
- organismernas klassificering i olika huvudgrupper
- olika skogstypers ekosystem och dess näringskedjor
- skogsarternas ekologi och samspelet mellan dem
- uppgörande av ett herbarium med skogsväxter

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växternas könliga och könlösa förökning
- djurens förökning
- svamparnas förökning
- odling av växter
- bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas
- jämförande av organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer i skogen

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika ingrepp i skogens och myrens ekosystem samt följderna därav
- naturens mångfald och vikten av miljövård
- reflektera över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående

M13 handleda eleven att göra etiskt motiverade val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika ingrepp i skogens och myrens ekosystem samt följderna därav
- naturens mångfald och vikten av miljövård
- reflektera över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående

M14 inspirera eleven att påverka och agera för att bygga en hållbar framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika ingrepp i skogens och myrens ekosystem samt följderna därav
- naturens mångfald och vikten av miljövård
- reflektera över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan klassificera skogsekosystemets delar i levande och icke-levande. Eleven bygger upp en enkel näringskedja med exempelarter. Eleven känner igen och benämner några arter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan klassificera och benämna skogsekosystemets delar och berätta om deras funktion. Eleven känner igen och benämner olika ekosystem. Eleven känner igen och benämner arter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva och berätta om skogsekosystemets grundstruktur och hur det fungerar. Eleven identifierar, benämner och jämför olika ekosystem. Eleven identifierar och benämner arter från olika ekosystem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara och motivera skogsekosystemets grundstruktur och hur det fungerar. Eleven jämför olika ekosystem och redogör för de faktorer som bidragit till att de uppstått. Eleven identifierar och benämner mångsidigt arter i olika ekosystem.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering av djurcellen
- enkla laborationer kring människans anatomi och fysiologi
- dissektion av organ

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växt- och djurcellens struktur och funktion
- mikrobernas förökning
- evolutionens grundläggande drag och olika stadier i människans evolution
- bioteknikens möjligheter och etiska frågor
- grunderna i ärftlighet

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ekologisk hållbar utveckling och individens eget ansvar i miljövården

M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan benämna rikena och gemensamma grundstrukturer och funktioner för olika organismgrupper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan benämna rikena. Eleven benämner och jämför organismernas grundstrukturer och beskriver deras livsfunktioner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan benämna rikena och beskriva principerna för organismernas indelning i riken med hjälp av exempelarter. Eleven benämner och jämför organismernas grundstrukturer samt berättar om organismernas livsfunktioner och deras uppgift.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan benämna rikena och motivera principerna för organismernas indelning i riken. Eleven identifierar, klassificerar och jämför de mest centrala organismgrupperna. Eleven benämner och jämför organismernas strukturer samt förklarar organismernas livsfunktioner och deras uppgift.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering av djurcellen
- enkla laborationer kring människans anatomi och fysiologi
- dissektion av organ

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växt- och djurcellens struktur och funktion
- mikrobernas förökning
- evolutionens grundläggande drag och olika stadier i människans evolution
- bioteknikens möjligheter och etiska frågor
- grunderna i ärftlighet

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans byggnad och centrala livsfunktioner
- människans sexualitet och fortplantning
- enkla laborationer kring människans anatomi och fysiologi
- arvsmassans och miljöns betydelse för utveckling av individens egenskaper

M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan känna igen egenskaper hos organismer som lever i olika livsmiljöer. Eleven ger några exempel på organismer som lever i olika livsmiljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva hur arterna anpassar sig till olika livsmiljöer. Eleven berättar vad mångfald betyder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta och ge exempel på förekomster av arter och arters anpassning till olika livsmiljöer. Eleven ger exempel på livsmiljöernas betydelse för naturens mångfald. Eleven berättar varför mångfald är viktigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara organismernas anpassning till olika livsmiljöer och berättar om samband mellan orsak och verkan gällande anpassning. Eleven motiverar livsmiljöernas betydelse för naturens mångfald. Eleven motiverar varför mångfald är viktigt.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering av djurcellen
- enkla laborationer kring människans anatomi och fysiologi
- dissektion av organ

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växt- och djurcellens struktur och funktion
- mikrobernas förökning
- evolutionens grundläggande drag och olika stadier i människans evolution
- bioteknikens möjligheter och etiska frågor
- grunderna i ärftlighet

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ekologisk hållbar utveckling och individens eget ansvar i miljövården

M4 handleda eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta att individens egenskaper påverkas både av arvet och miljön. Eleven berättar att organismerna har utvecklats som ett resultat av evolutionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på hur arvet och miljön påverkar individens egenskaper. Eleven vet vad bioteknik betyder. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats genom evolutionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan ge exempel på hur arvet och miljön påverkar individens egenskaper. Eleven ger praktiska exempel på hur bioteknik används. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats genom evolutionen. Eleven förklarar sambandet mellan ärftlighet och evolution.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara hur ärftligheten och miljön tillsammans påverkar uppkomsten av individens egenskaper samt tillämpar sitt kunnande genom praktiska exempel. Eleven ger exempel på hur bioteknik används och på bioteknikens möjligheter och utmaningar. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats genom evolution och ger exempel på evolution som en kontinuerlig process. Eleven förklarar sambandet mellan ärftlighet och evolution med hjälp av exempel.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering av djurcellen
- enkla laborationer kring människans anatomi och fysiologi
- dissektion av organ

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växt- och djurcellens struktur och funktion
- mikrobernas förökning
- evolutionens grundläggande drag och olika stadier i människans evolution
- bioteknikens möjligheter och etiska frågor
- grunderna i ärftlighet

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans byggnad och centrala livsfunktioner
- människans sexualitet och fortplantning
- enkla laborationer kring människans anatomi och fysiologi
- arvsmassans och miljöns betydelse för utveckling av individens egenskaper

M5 handleda eleven att förstå människans utveckling och kroppens grundläggande funktioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan benämna människans mest centrala organ och organsystem. Eleven beskriver de mest centrala organsystemens uppgift.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan benämna människans mest centrala organ och organsystem. Eleven beskriver människans centrala livsfunktioner. Eleven beskriver de centrala skedena i människans tillväxt och utveckling.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan benämna människans organ och organsystem. Eleven beskriver de centrala livsfunktionerna och regleringssystemen. Eleven redogör för de centrala skedena i människans tillväxt och utveckling.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan benämna och beskriva människans organ och organsystem. Eleven beskriver de centrala livsfunktionerna och regleringssystemen samt förklarar hur de bildar funktionella helheter. Eleven förklarar och motiverar de centrala skedena i människans tillväxt och utveckling.

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för

biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans byggnad och centrala livsfunktioner
- människans sexualitet och fortplantning
- enkla laborationer kring människans anatomi och fysiologi
- arvsmassans och miljöns betydelse för utveckling av individens egenskaper

M6 handleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på hur mänsklig verksamhet påverkar miljön. Eleven räknar upp delområden inom hållbar utveckling.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Eleven berättar om delområdena inom hållbar utveckling och ger några exempel på hur man ur ett biologiskt perspektiv kan bygga en hållbar framtid. Eleven ger exempel på bioekonomi och ekosystemtjänster.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Eleven beskriver delområdena inom hållbar utveckling och ger exempel på hur man ur ett biologiskt perspektiv kan bygga en hållbar framtid. Eleven berättar om bioekonomi och ekosystemtjänster.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan motivera hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön och granskar följderna av dessa förändringar. Eleven förklarar samband mellan orsak och verkan kring byggandet av en hållbar framtid och argumenterar för sin ståndpunkt utgående från kunskaperna i biologi. Eleven bedömer betydelsen av bioekonomi och ekosystemtjänster med tanke på en hållbar framtid.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ekologisk hållbar utveckling och individens eget ansvar i miljövården

M7 handleda eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några grundbegrepp inom biologin samt förknippa dessa till givna biologiska fenomen. Eleven berättar enkelt och med egna ord om biologiska fenomen som hen lärt sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda biologiska grundbegrepp. Eleven presenterar ett biologiskt fenomen som hen lärt sig med egna ord och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven ställer enkla frågor om naturen och naturfenomen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda biologiska begrepp på ett ändamålsenligt sätt. Eleven presenterar något som hen lärt sig med egna ord på ett för biologin utmärkande sätt och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven presenterar några meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för naturvetenskapliga samband mellan orsak och verkan.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda biologiska begrepp på ett ändamålsenligt sätt. Eleven presenterar något som hen lärt sig med egna ord och på ett strukturerat och för biologin utmärkande sätt samt väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven presenterar meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för naturvetenskapliga samband mellan orsak och verkan.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering av djurcellen
- enkla laborationer kring människans anatomi och fysiologi
- dissektion av organ

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växt- och djurcellens struktur och funktion
- mikrobernas förökning
- evolutionens grundläggande drag och olika stadier i människans evolution
- bioteknikens möjligheter och etiska frågor
- grunderna i ärftlighet

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans byggnad och centrala livsfunktioner
- människans sexualitet och fortplantning
- enkla laborationer kring människans anatomi och fysiologi
- arvsmassans och miljöns betydelse för utveckling av individens egenskaper

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ekologisk hållbar utveckling och individens eget ansvar i miljövården

M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i undervisningen i laboratorium och i fält. Eleven använder under handledning några typer av utrustning som behövs vid biologisk undersökning. Eleven söker under handledning biologisk information från olika informationskällor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan under handledning arbeta på ett säkert sätt i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning enligt anvisningar. Eleven söker biologisk information från några olika informationskällor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning på ett ändamålsenligt sätt. Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och väljer ut några tillförlitliga informationskällor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan arbeta självständigt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning och bedömer utrustningens lämplighet för arbetet. Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och bedömer informationskällornas tillförlitlighet och lämplighet.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering av djurcellen
- enkla laborationer kring människans anatomi och fysiologi
- dissektion av organ

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växt- och djurcellens struktur och funktion
- mikrobernas förökning
- evolutionens grundläggande drag och olika stadier i människans evolution
- bioteknikens möjligheter och etiska frågor
- grunderna i ärftlighet

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans byggnad och centrala livsfunktioner
- människans sexualitet och fortplantning
- enkla laborationer kring människans anatomi och fysiologi
- arvsmassans och miljöns betydelse för utveckling av individens egenskaper

M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i utförandet av en biologisk undersökning och berättar vad som gjorts i undersökningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan göra iakttagelser i laboratorium och i fält. Eleven utför en mindre biologisk undersökning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan göra observationer och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven planerar och utför en mindre biologisk undersökning och rapporterar om resultaten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan göra iakttagelser och lagra den information som hen samlat in i laboratorium och i terräng. Eleven planerar och utför självständigt en egen undersökning och rapporterar om resultaten på ett tydligt sätt.

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mikroskopiering av djurcellen
- enkla laborationer kring människans anatomi och fysiologi
- dissektion av organ

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växt- och djurcellens struktur och funktion
- mikrobernas förökning
- evolutionens grundläggande drag och olika stadier i människans evolution
- bioteknikens möjligheter och etiska frågor
- grunderna i ärftlighet

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans byggnad och centrala livsfunktioner
- människans sexualitet och fortplantning
- enkla laborationer kring människans anatomi och fysiologi
- arvsmassans och miljöns betydelse för utveckling av individens egenskaper

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ekologisk hållbar utveckling och individens eget ansvar i miljövården

M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och beslutsfattandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på hur de egna valen påverkar hälsan och miljön.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på hur de egna valen påverkar hälsan och miljön utgående från biologisk kunskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva och ge exempel på hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas i det egna livet och i samhällsdebatten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över och motivera hur kunskaper i biologi kan tillämpas i det egna livet, i samhällsdebatten och beslutsfattandet.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ekologisk hållbar utveckling och individens eget ansvar i miljövården

M13 handleda eleven att göra etiskt motiverade val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska,

sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ekologisk hållbar utveckling och individens eget ansvar i miljövården

M14 inspirera eleven att påverka och agera för att bygga en hållbar framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ekologisk hållbar utveckling och individens eget ansvar i miljövården

Det andra inhemska språket

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar

teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna ska uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs

A-lärokurs i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i hemmet och i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av bl.a. spel, finskspråkig litteratur, musik, film och drama ges möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller i samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja elevernas lärande i och utanför skolan genom att hjälpa eleverna att utveckla lämpliga lärstrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på läsfärdigheten och som uppmuntrar till att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också få lära sig trygg och etiskt ansvarsfull användning av medier. Individuell respons ska ges för att utveckla de kommunikativa färdigheterna och förmågan att producera texter. Eleverna ska erbjudas stöd för verbala inlärningssvårigheter. Eleverna ska få handledning och stöd för att lära sig nya begrepp och använda dem. Språkligt begåvade elever ska också uppmuntras att till exempel anta utmanande läsuppgifter och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I vitsordet 9 som gäller målen för undervisningen (M6-M10) och som anknyter till växande språkkunskap i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska har två kunskapsnivåer B1.2 och B2.1 kombinerats till en mellannivå B1.2/B2.1. Kunskapsnivåerna finns i den Europeiska referensramen och i den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta om våra nationalspråk och ge några exempel på flerspråkiga miljöer. Eleven kan reagera i flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven är medveten om värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan komma till rätta i flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan ta i beaktande värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan agera i flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan genom sitt agerande beakta värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan agera flexibelt enligt situation i flerspråkiga miljöer.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- olika dialekter samt varianter av talad och skriven finska
- fackspråkliga begrepp

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att mångsidigt använda finska i olika sammanhang och miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på några sammanhang och miljöer där hen kan använda finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan berätta om sammanhang och miljöer där hen kan använda finska för att främja det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika sammanhang och miljöer där hen kan använda finska för att främja det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över hur hen ändamålsenligt kan använda finska i olika sammanhang och miljöer för att främja det egna lärandet.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- olika dialekter samt varianter av talad och skriven finska
- fackspråkliga begrepp

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra iakttagelser om regelbundenheter och känner till några språkvetenskapliga begrepp i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter i jämförelse med andra språk. Eleven känner till de vanligaste språkvetenskapliga begreppen i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter och jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till centrala språkvetenskapliga begrepp i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- olika dialekter samt varianter av talad och skriven finska
- fackspråkliga begrepp

M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan utnyttja de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan mångsidigt utnyttja varierande och för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk
- att lära sig att använda olika läromedel på ett mångsidigt sätt

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkfärdigheter och utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda sina färdigheter i finska i några situationer och ge exempel på hur hen kan utveckla de egna färdigheterna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva olika möjligheter att utveckla sina färdigheter i finska även avslutad skolgång. Eleven kan använda sina kunskaper i finska i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång. Eleven kan mångsidigt tillämpa sina kunskaper i finska i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång. Eleven kan målmedvetet tillämpa sina kunskaper enligt situation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk
- att lära sig att använda olika läromedel på ett mångsidigt sätt

M6 uppmuntra eleven att delta i olika, kommunikationssituationer, vilkas teman också kan vara relativt krävande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mera krävande situationer som till exempel då man informerar om en aktuell händelse.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.2/B2.1: Eleven kan kommunicera relativt obehindrat också i nya och mer krävande situationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 7
- ordförråd
- språkvård: rättstavning
- satsdelar: objektets användning
- repetition av ordklasser
- repetition av verbets tidsformer
- genomgång av kasusformer
- friskrivningar
- muntlig och skriftlig framställning

M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.2: Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion i omgivningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.2/B2.1: Eleven förstår muntlig och skriven text som är mera invecklad till språk och innehåll samt klarar av texter som förutsätter slutledning. Eleven kan följa med komplicerad argumentation samt redogöra för det centrala innehållet i olika texter. Eleven förstår en stor del av en pågående diskussion i omgivningen.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 7
- ordförråd
- språkvård: rättstavning
- satsdelar: objektets användning
- repetition av ordklasser
- repetition av verbets tidsformer

- genomgång av kasusformer
- friskrivningar
- muntlig och skriftlig framställning

M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet och användandet samt behärskningen av varierande strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra. Eleven uttrycker sig relativt obehindrat. Eleven kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	KUnskapsnivå B1.2/B2.1: Eleven kan med rätt mångsidiga strukturer och ett omfattande ordförråd uttrycka sig klart och exakt om olika ämnen som hör till det egna erfarenhetsområdet. Eleven kan uttrycka sina tankar också om fiktiva ämnen. Eleven kan delta också i mer formella diskussioner.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer

- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 7
- ordförråd
- språkvård: rättstavning
- satsdelar: objektets användning
- repetition av ordklasser
- repetition av verbets tidsformer
- genomgång av kasusformer
- friskrivningar
- muntlig och skriftlig framställning

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta om våra nationalspråk och ge några exempel på flerspråkiga miljöer. Eleven kan reagera i flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven är medveten om värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan komma till rätta i flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan ta i beaktande värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan agera i flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan genom sitt agerande beakta värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan agera flexibelt enligt situation i flerspråkiga miljöer.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- olika dialekter samt varianter av talad och skriven finska

- fackspråkliga begrepp

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att mångsidigt använda finska i olika sammanhang och miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på några sammanhang och miljöer där hen kan använda finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan berätta om sammanhang och miljöer där hen kan använda finska för att främja det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika sammanhang och miljöer där hen kan använda finska för att främja det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över hur hen ändamålsenligt kan använda finska i olika sammanhang och miljöer för att främja det egna lärandet.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- olika dialekter samt varianter av talad och skriven finska
- fackspråkliga begrepp

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra iakttagelser om regelbundenheter och känner till några språkvetenskapliga begrepp i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter i jämförelse med andra språk. Eleven känner till de vanligaste språkvetenskapliga begreppen i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter och jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till centrala språkvetenskapliga begrepp i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- olika dialekter samt varianter av talad och skriven finska
- fackspråkliga begrepp

M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan utnyttja de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan mångsidigt utnyttja varierande och för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk
- att lära sig att använda olika läromedel på ett mångsidigt sätt

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkfärdigheter och utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda sina färdigheter i finska i några situationer och ge exempel på hur hen kan utveckla de egna färdigheterna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva olika möjligheter att utveckla sina färdigheter i finska även avslutad skolgång. Eleven kan använda sina kunskaper i finska i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång. Eleven kan mångsidigt tillämpa sina kunskaper i finska i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång. Eleven kan målmedvetet tillämpa sina kunskaper enligt situation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk
- att lära sig att använda olika läromedel på ett mångsidigt sätt

M6 uppmuntra eleven att delta i olika, kommunikationssituationer, vilkas teman också kan vara relativt krävande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mera krävande situationer som till exempel då man informerar om en aktuell händelse.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.2/B2.1: Eleven kan kommunicera relativt obehindrat också i nya och mer krävande situationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 8
- ordförråd
- grammatik: infinitiv 1-3, konditionalis, imperativ och passiv
- adjektivens och adverbens komparation
- böjning av grundtal och ordningstal
- muntlig och skriftlig framställning

M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att ta initiativ i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder mer sällan non-verbala uttryck. Eleven måste relativt ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Eleven kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Eleven kan diskutera betydelsen också av mera komplicerade uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.2/B2.1: Eleven kan uttrycka sin åsikt och diskutera betydelsen också där mer krävande ämnen behandlas. Eleven kan diskutera betydelsen också av komplicerade uttryck och begrepp. Eleven kan naturligt rätta till missförstånd och korrigera sitt språk.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 8
- ordförråd
- grammatik: infinitiv 1-3, konditionalis, imperativ och passiv
- adjektivens och adverbens komparation
- böjning av grundtal och ordningstal
- muntlig och skriftlig framställning

M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (t.ex. bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven känner till de viktigaste artighetskutymerna och följer dem. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.2/B2.1: Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven kan ta hänsyn till sin samtalspartner och till de krav som olika situationer ställer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 8
- ordförråd
- grammatik: infinitiv 1-3, konditionalis, imperativ och passiv
- adjektivens och adverbens komparation
- böjning av grundtal och ordningstal
- muntlig och skriftlig framställning

M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.2: Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion i omgivningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.2/B2.1: Eleven förstår muntlig och skriven text som är mera invecklad till språk och innehåll samt klarar av texter som förutsätter slutledning. Eleven kan följa med komplicerad argumentation samt redogöra för det centrala innehållet i olika texter. Eleven förstår en stor del av en pågående diskussion i omgivningen.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 8
- ordförråd
- grammatik: infinitiv 1-3, konditionalis, imperativ och passiv
- adjektivens och adverbens komparation
- böjning av grundtal och ordningstal
- muntlig och skriftlig framställning

M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet och användandet samt behärskningen av varierande strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra. Eleven uttrycker sig relativt obehindrat. Eleven kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	KUnskapsnivå B1.2/B2.1: Eleven kan med rätt mångsidiga strukturer och ett omfattande ordförråd uttrycka sig klart och exakt om olika ämnen som hör till det egna erfarenhetsområdet. Eleven kan uttrycka sina tankar också om fiktiva ämnen. Eleven kan delta också i mer formella diskussioner.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 8
- ordförråd
- grammatik: infinitiv 1-3, konditionalis, imperativ och passiv
- adjektivens och adverbens komparation

- böjning av grundtal och ordningstal
- muntlig och skriftlig framställning

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta om våra nationalspråk och ge några exempel på flerspråkiga miljöer. Eleven kan reagera i flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven är medveten om värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan komma till rätta i flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan ta i beaktande värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan agera i flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan genom sitt agerande beakta värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan agera flexibelt enligt situation i flerspråkiga miljöer.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- fackspråkliga begrepp

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att mångsidigt använda finska i olika sammanhang och miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på några sammanhang och miljöer där hen kan använda finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan berätta om sammanhang och miljöer där hen kan använda finska för att främja det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika sammanhang och miljöer där hen kan använda finska för att främja det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över hur hen ändamålsenligt kan använda finska i olika sammanhang och miljöer för att främja det egna lärandet.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- fackspråkliga begrepp

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra iakttagelser om regelbundenheter och känner till några språkvetenskapliga begrepp i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter i jämförelse med andra språk. Eleven känner till de vanligaste språkvetenskapliga begreppen i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter och jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till centrala språkvetenskapliga begrepp i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- fackspråkliga begrepp

M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan utnyttja de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan mångsidigt utnyttja varierande och för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk
- att lära sig att använda olika läromedel på ett mångsidigt sätt

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkfärdigheter och utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda sina färdigheter i finska i några situationer och ge exempel på hur hen kan utveckla de egna färdigheterna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva olika möjligheter att utveckla sina färdigheter i finska även avslutad skolgång. Eleven kan använda sina kunskaper i finska i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång. Eleven kan mångsidigt tillämpa sina kunskaper i finska i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång. Eleven kan målmedvetet tillämpa sina kunskaper enligt situation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk
- att lära sig att använda olika läromedel på ett mångsidigt sätt

M6 uppmuntra eleven att delta i olika, kommunikationssituationer, vilkas teman också kan vara relativt krävande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mera krävande situationer som till exempel då man informerar om en aktuell händelse.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.2/B2.1: Eleven kan kommunicera relativt obehindrat också i nya och mer krävande situationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 9
- ordförråd
- grammatik: unipersonella uttryck, satsmotsvarigheter och particip
- språkvård: förkortningar
- muntlig och skriftlig framställning

M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att ta initiativ i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder mer sällan non-verbala uttryck. Eleven måste relativt ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Eleven kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Eleven kan diskutera betydelsen också av mera komplicerade uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.2/B2.1: Eleven kan uttrycka sin åsikt och diskutera betydelsen också där mer krävande ämnen behandlas. Eleven kan diskutera betydelsen också av komplicerade uttryck och begrepp. Eleven kan naturligt rätta till missförstånd och korrigera sitt språk.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 9
- ordförråd
- grammatik: unipersonella uttryck, satsmotsvarigheter och particip
- språkvård: förkortningar
- muntlig och skriftlig framställning

M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (t.ex. bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven känner till de viktigaste artighetskutymerna och följer dem. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.2/B2.1: Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven kan ta hänsyn till sin samtalspartner och till de krav som olika situationer ställer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 9
- ordförråd
- grammatik: unipersonella uttryck, satsmotsvarigheter och particip
- språkvård: förkortningar
- muntlig och skriftlig framställning

M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.2: Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion i omgivningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.2/B2.1: Eleven förstår muntlig och skriven text som är mera invecklad till språk och innehåll samt klarar av texter som förutsätter slutledning. Eleven kan följa med komplicerad argumentation samt redogöra för det centrala innehållet i olika texter. Eleven förstår en stor del av en pågående diskussion i omgivningen.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 9
- ordförråd
- grammatik: unipersonella uttryck, satsmotsvarigheter och particip
- språkvård: förkortningar
- muntlig och skriftlig framställning

M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet och användandet samt behärskningen av varierande strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra. Eleven uttrycker sig relativt obehindrat. Eleven kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	KUnskapsnivå B1.2/B2.1: Eleven kan med rätt mångsidiga strukturer och ett omfattande ordförråd uttrycka sig klart och exakt om olika ämnen som hör till det egna erfarenhetsområdet. Eleven kan uttrycka sina tankar också om fiktiva ämnen. Eleven kan delta också i mer formella diskussioner.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 9
- ordförråd
- grammatik: unipersonella uttryck, satsmotsvarigheter och particip
- språkvård: förkortningar

- muntlig och skriftlig framställning

Finska, A-lärokurs

A-lärokurs i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla deras språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Undervisningen i finska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på finska i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för A-lärokursen i finska.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i A-lärokursen i finska avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i A-finska då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i A-lärokursen i finska som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för A-lärokursen i finska. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för A-lärokursen i finska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i A-lärokursen i finska och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I vitsordet 9 som gäller målen för undervisningen (M6-M10) och som anknyter till växande språkkunskap i A-lärokursen i finska har två kunskapsnivåer B1.1 och B1.2 kombinerats till en mellannivå B1.1/B1.2 (förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter) och A2.2 och B1.1 till en mellannivå A2.2/B1.1 (förmåga att producera texter). Kunskapsnivåerna finns i den Europeiska referensramen och i den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i det finska språket.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i det finska språket i jämförelse med andra språk. Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan dra slutsatser om finska i jämförelse med andra språk. Eleven kan berätta om centrala språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan utgående från sina iakttagelser dra slutsatser om regelbundenheter i det finska språket, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska för att utveckla sina språkkunskaper.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att jämföra språk
- att känna till språkvetenskapliga begrepp
- att lägga märke till regelbundenheter i finska språket

M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan utnyttja de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig finska. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan mångsidigt utnyttja varierande och för hen själv passande sätt att lära sig finska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att planera, ta och ge respons samt utvärdera andras och eget arbete
- kommunikationssituationer där vikten sätts vid att nå fram med sitt budskap

M5 stödja elevens förmåga att kreativt tillämpa sina språkfärdigheter samt utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge några exempel på hur hen kan utveckla sina färdigheter i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva hur hen kan utveckla de egna färdigheterna i finska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att planera, ta och ge respons samt utvärdera andras och eget arbete
- kommunikationssituationer där vikten sätts vid att nå fram med sitt budskap

M6 uppmuntra eleven att öva sig i att delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar om en aktuell händelse.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: eleven själv, familjen, hemmet, skolan, enkla servicestationer, t.ex. restaurangbesök, fritid och intressen
- fråga och visa vägen
- tolka lämpliga och intressanta texter

- repetition och användning av partitiv pluralis
- stadieväxling
- verbböjning i presens, preteritum, perfekt och pluskvamperfekt
- datum och årtal
- nomenböjning (singularis och pluralis)
- objekt i jakande och nekande satser
- possessiva suffix
- personliga pronomina, t.ex. minulla, minulta, minulle, minusta?
- verbet olla i betydelsen ha och vara
- frågeord

M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kusnkapsnivå B1.1/B1.2: Eleven förstår det väsentliga och flera detaljer i mer krävande allmänspråkligt tal i normalt tempo eller i allmänspråklig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord eller viktiga detaljer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter

som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: eleven själv, familjen, hemmet, skolan, enkla servicestationer, t.ex. restaurangbesök, fritid och intressen
- fråga och visa vägen
- tolka lämpliga och intressanta texter
- repetition och användning av partitiv pluralis
- stadieväxling
- verbböjning i presens, preteritum, perfekt och pluskvamperfekt
- datum och årtal
- nomenböjning (singularis och pluralis)
- objekt i jakande och nekande satser
- possessiva suffix
- personliga pronomina, t.ex. minulla, minulta, minulle, minusta?
- verbet olla i betydelsen ha och vara
- frågeord

M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A2.2/B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och också krävande strukturer samt idiomatiska uttryck. Eleven kan tillämpa grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: eleven själv, familjen, hemmet, skolan, enkla servicestationer, t.ex. restaurangbesök, fritid och intressen
- fråga och visa vägen
- tolka lämpliga och intressanta texter
- repetition och användning av partitiv pluralis
- stadieväxling

- verbböjning i presens, preteritum, perfekt och pluskvamperfekt
- datum och årtal
- nomenböjning (singularis och pluralis)
- objekt i jakande och nekande satser
- possessiva suffix
- personliga pronomina, t.ex. minulla, minulta, minulle, minusta?
- verbet olla i betydelsen ha och vara
- frågeord

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som anknyter till nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om att det finns olika språkmiljöer i Finland och kan reagera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan förklara varför man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om nationalspråkens betydelse för individen. Eleven kan komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta om rättigheter och skyldigheter i anknytning till Finlands nationalspråk. Eleven kan ta i beaktande språkens betydelse för individen. Eleven kan agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan klargöra för rättigheter och skyldigheter i anknytning till Finlands nationalspråk. Eleven kan reflektera över språkens betydelse för individen. Eleven kan agera flexibelt i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer enligt situation.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands nationalspråk
- känna till och använda språkvetenskapliga begrepp

- lägga märke till regelbundenheter i finska språket

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika sammanhang och miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på några sammanhang och miljöer där finska kan användas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan berätta om sammanhang och miljöer där finska kan användas för att främja det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra sammanhang och miljöer där finska kan användas för att främja det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över hur hen kan utnyttja finskspråkiga sammanhang och miljöer för att främja det egna lärandet.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands nationalspråk
- känna till och använda språkvetenskapliga begrepp
- lägga märke till regelbundenheter i finska språket

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i det finska språket.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i det finska språket i jämförelse med andra språk. Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan dra slutsatser om finska i jämförelse med andra språk. Eleven kan berätta om centrala språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan utgående från sina iakttagelser dra slutsatser om regelbundenheter i det finska språket, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska för att utveckla sina språkkunskaper.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands nationalspråk
- känna till och använda språkvetenskapliga begrepp
- lägga märke till regelbundenheter i finska språket

M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan utnyttja de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig finska. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan mångsidigt utnyttja varierande och för hen själv passande sätt att lära sig finska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons samt utvärdera andras och eget arbete
- kommunikationssituationer där vikten sätts vid att nå fram med sitt budskap

M5 stödja elevens förmåga att kreativt tillämpa sina språkfärdigheter samt utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge några exempel på hur hen kan utveckla sina färdigheter i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva hur hen kan utveckla de egna färdigheterna i finska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons samt utvärdera andras och eget arbete
- kommunikationssituationer där vikten sätts vid att nå fram med sitt budskap

M6 uppmuntra eleven att öva sig i att delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar om en aktuell händelse.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: närmiljö, natur, Finland, fritid, hälsa, trafik, resande
- servicesituationer
- känslor och åsikter
- tolka lämpliga och intressanta texter

- repetition av verb och nomen
- possessiva suffix
- grundtal
- essiv
- translativ
- konditionalis
- imperativ
- infinitiv III

M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna och kan ta hänsyn till formell språkanvändning. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: närmiljö, natur, Finland, fritid, hälsa, trafik, resande
- servicesituationer
- känslor och åsikter
- tolka lämpliga och intressanta texter

- repetition av verb och nomen
- possessiva suffix
- grundtal
- essiv
- translativ
- konditionalis
- imperativ
- infinitiv III

M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A2.2/B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och också krävande strukturer samt idiomatiska uttryck. Eleven kan tillämpa grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet

och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: närmiljö, natur, Finland, fritid, hälsa, trafik, resande
- servicesituationer
- känslor och åsikter
- tolka lämpliga och intressanta texter
- repetition av verb och nomen
- possessiva suffix
- grundtal
- essiv
- translativ
- konditionalis
- imperativ
- infinitiv III

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som anknyter till nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om att det finns olika språkmiljöer i Finland och kan reagera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan förklara varför man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om nationalspråkens betydelse för individen. Eleven kan komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta om rättigheter och skyldigheter i anknytning till Finlands nationalspråk. Eleven kan ta i beaktande språkens betydelse för individen. Eleven kan agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan klargöra för rättigheter och skyldigheter i anknytning till Finlands nationalspråk. Eleven kan reflektera över språkens betydelse för individen. Eleven kan agera flexibelt i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer enligt situation.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands nationalspråk
- känna till och använda språkvetenskapliga begrepp
- lägga märke till regelbundenheter i finska språket
- samhälle och näringsliv
- högtider och traditioner
- finsk musik och film

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika sammanhang och miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på några sammanhang och miljöer där finska kan användas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan berätta om sammanhang och miljöer där finska kan användas för att främja det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra sammanhang och miljöer där finska kan användas för att främja det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över hur hen kan utnyttja finskspråkiga sammanhang och miljöer för att främja det egna lärandet.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands nationalspråk
- känna till och använda språkvetenskapliga begrepp
- lägga märke till regelbundenheter i finska språket
- samhälle och näringsliv
- högtider och traditioner
- finsk musik och film

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i det finska språket.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i det finska språket i jämförelse med andra språk. Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan dra slutsatser om finska i jämförelse med andra språk. Eleven kan berätta om centrala språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan utgående från sina iakttagelser dra slutsatser om regelbundenheter i det finska språket, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska för att utveckla sina språkkunskaper.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands nationalspråk
- känna till och använda språkvetenskapliga begrepp
- lägga märke till regelbundenheter i finska språket
- samhälle och näringsliv
- högtider och traditioner
- finsk musik och film

M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan utnyttja de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig finska. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan mångsidigt utnyttja varierande och för hen själv passande sätt att lära sig finska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons samt utvärdera andras och eget arbete
- kommunikationssituationer där vikten sätts vid att nå fram med sitt budskap

M5 stödja elevens förmåga att kreativt tillämpa sina språkfärdigheter samt utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge några exempel på hur hen kan utveckla sina färdigheter i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva hur hen kan utveckla de egna färdigheterna i finska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons samt utvärdera andras och eget arbete
- kommunikationssituationer där vikten sätts vid att nå fram med sitt budskap

M6 uppmuntra eleven att öva sig i att delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar om en aktuell händelse.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: samhälle och näringsliv, media och medier, högtider och traditioner, finsk design, musik, film och litteratur, kulturell mångfald, företagsamhet
- servicesituationer
- framtidsplaner

- tolka lämpliga och intressanta texter
- aktiv och passiv verbböjning
- unipersonella uttryck
- adjektiv och adverb
- particip
- objektet

M7 handleda eleven att vara ta initiativ i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på finska använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven kan ta initiativ i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas och kan försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Eleven kan rätta till missförstånd eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta och mer komplicerade uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: samhälle och näringsliv, media och medier, högtider och traditioner, finsk design, musik, film och litteratur, kulturell mångfald, företagsamhet
- servicesituationer
- framtidsplaner
- tolka lämpliga och intressanta texter
- aktiv och passiv verbböjning
- unipersonella uttryck
- adjektiv och adverb
- particip
- objektet

M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna och kan ta hänsyn till formell språkanvändning. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: samhälle och näringsliv, media och medier, högtider och traditioner, finsk design, musik, film och litteratur, kulturell mångfald, företagsamhet
- servicesituationer
- framtidsplaner
- tolka lämpliga och intressanta texter
- aktiv och passiv verbböjning
- unipersonella uttryck
- adjektiv och adverb
- particip
- objektet

M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kusnkapsnivå B1.1/B1.2: Eleven förstår det väsentliga och flera detaljer i mer krävande allmänspråkligt tal i normalt tempo eller i allmänspråklig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord eller viktiga detaljer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra

stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: samhälle och näringsliv, media och medier, högtider och traditioner, finsk design, musik, film och litteratur, kulturell mångfald, företagsamhet
- servicesituationer
- framtidsplaner
- tolka lämpliga och intressanta texter
- aktiv och passiv verbböjning
- unipersonella uttryck
- adjektiv och adverb
- particip
- objektet

M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A2.2/B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och också krävande strukturer samt idiomatiska uttryck. Eleven kan tillämpa grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- teman: samhälle och näringsliv, media och medier, högtider och traditioner, finsk design, musik, film och litteratur, kulturell mångfald, företagsamhet
- servicesituationer
- framtidsplaner
- tolka lämpliga och intressanta texter
- aktiv och passiv verbböjning

- unipersonella uttryck
- adjektiv och adverb
- particip
- objektet

Finska, B1-lärokurs

B1-lärokurs i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleven att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevens språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Undervisningen i finska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapligalärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på finska i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för B1-lärokursen i finska.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i B1-lärokursen i finska avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i B1-finska då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i B1-lärokursen i finska som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för B1-lärokursen i finska. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för B1-lärokursen i finska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i B1-lärokursen i finska och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I vitsordet 9 som gäller målen för undervisningen (M6-M9) och som anknyter till växande språkkunskap i B1-lärokursen i finska har två kunskapsnivåer A1.3 och A2.1 kombinerats till en mellannivå A1.3/A2.1. Kunskapsnivåerna finns i den Europeiska referensramen och i den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M3 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan mångsidigt använda sig av varierande och för hen själv passande sätt att lära sig finska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att använda olika lärstrategier, läromedel och lärmiljöer effektivt och på ett sätt som stärker studiemotivationen. Att tillämpa arbetssätt som främjar självständigt, långsiktigt arbete och kritisk informationssökning. Att träna kommunikativa färdigheter och uppmuntra eleverna att använda språket mångsidigt i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ställa upp egna mål, reflektera över lärandet och samarbeta
- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk
- att lära sig att använda olika läromedel på ett mångsidigt sätt

M4 uppmuntra eleven att lägga märke till möjligheterna att använda sina språkfärdigheter och handleda hen att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge några exempel på möjligheter att utveckla kunskaperna i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva möjligheter att utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att använda olika lärstrategier, läromedel och lärmiljöer effektivt och på ett sätt som stärker studiemotivationen. Att tillämpa arbetssätt som främjar självständigt, långsiktigt arbete och kritisk informationssökning. Att träna kommunikativa färdigheter och uppmuntra eleverna att använda språket mångsidigt i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ställa upp egna mål, reflektera över lärandet och samarbeta
- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk
- att lära sig att använda olika läromedel på ett mångsidigt sätt

M5 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer, men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer. Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer och med hjälp av olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 7
- ordförråd
- språkvård: rättstavning
- satsdelar: objektets användning
- repetition av ordklasser
- repetition av verbets tidsformer
- genomgång av kasusformer
- friskrivningar
- muntlig och skriftlig framställning

M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Eleven behöver mycket hjälpmedel. Eleven kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven deltar i kommunikation och behöver endast sporadiskt hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck. Eleven måste relativt ofta be om förtydligande eller upprepning och behöver mera sällan stödja sig på non-verbala uttryck. Eleven kan utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer och med hjälp av olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 7
- ordförråd
- språkvård: rättstavning
- satsdelar: objektets användning
- repetition av ordklasser
- repetition av verbets tidsformer
- genomgång av kasusformer
- friskrivningar
- muntlig och skriftlig framställning

M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan använda några av de allra vanligaste artighetsfraserna typiska för språket i rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven klarar av några korta sociala situationer och kan använda några artiga hälsnings- och tilltalsfraser samt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer och med hjälp av olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 7
- ordförråd
- språkvård: rättstavning
- satsdelar: objektets användning
- repetition av ordklasser
- repetition av verbets tidsformer
- genomgång av kasusformer
- friskrivningar
- muntlig och skriftlig framställning

M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Eleven känner till teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Eleven kan urskilja enskilda fakta i en text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer och med hjälp av olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 7
- ordförråd
- språkvård: rättstavning
- satsdelar: objektets användning
- repetition av ordklasser
- repetition av verbets tidsformer
- genomgång av kasusformer
- friskrivningar
- muntlig och skriftlig framställning

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt. Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett centralt ordförråd och strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer och med hjälp av olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 7
- ordförråd
- språkvård: rättstavning
- satsdelar: objektets användning
- repetition av ordklasser
- repetition av verbets tidsformer
- genomgång av kasusformer
- friskrivningar
- muntlig och skriftlig framställning

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till språkmiljön och likheter och olikheter i jämförelse med det andra nationalspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att man talar finska och svenska i Finland. Eleven lägger märke till olika språkmiljöer i Finland.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan berätta varför man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om olika språkmiljöer och att de har betydelse för individen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven känner till olika språkmiljöer och kan beskriva särdrag i dessa. Eleven förstår språkets betydelse för individen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan jämföra olika språkmiljöer och särdragen i dessa. Eleven kan ta språkens betydelse i beaktande i olika språkmiljöer.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med typiska drag i det finska språket, med den finska kulturen och med finska språkmiljöer och släktspråk. Att fästa uppmärksamhet vid skillnader mellan talad och skriven finska och att jämföra det finska språket med andra språk eleverna studerar. Att använda språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra språk med varandra och att studera finska.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- olika dialekter samt varianter av talad och skriven finska
- fackspråkliga begrepp

M2 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i det finska språket.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i det finska språket i jämförelse med andra språk. Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan dra slutsatser om regelbundenheter i finska i jämförelse med andra språk. Eleven kan berätta om centrala språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan dra slutsatser om regelbundenheter i finska språket, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska för att utveckla sina språkkunskaper.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med typiska drag i det finska språket, med den finska kulturen och med finska språkmiljöer och släktspråk. Att fästa uppmärksamhet vid skillnader mellan talad och skriven finska och att jämföra det finska språket med andra språk eleverna studerar. Att använda språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra språk med varandra och att studera finska.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- olika dialekter samt varianter av talad och skriven finska
- fackspråkliga begrepp

M3 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan mångsidigt använda sig av varierande och för hen själv passande sätt att lära sig finska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att använda olika lärstrategier, läromedel och lärmiljöer effektivt och på ett sätt som stärker studiemotivationen. Att tillämpa arbetssätt som främjar självständigt, långsiktigt arbete och kritisk informationssökning. Att träna kommunikativa färdigheter och uppmuntra eleverna att använda språket mångsidigt i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk
- att lära sig att använda olika läromedel på ett mångsidigt sätt

M4 uppmuntra eleven att lägga märke till möjligheterna att använda sina språkfärdigheter och handleda hen att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge några exempel på möjligheter att utveckla kunskaperna i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva möjligheter att utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att använda olika lärstrategier, läromedel och lärmiljöer effektivt och på ett sätt som stärker studiemotivationen. Att tillämpa arbetssätt som främjar självständigt, långsiktigt arbete och kritisk informationssökning. Att träna kommunikativa färdigheter och uppmuntra eleverna att använda språket mångsidigt i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk
- att lära sig att använda olika läromedel på ett mångsidigt sätt

M5 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer, men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer. Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer med olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 7
- ordförråd

- språkvård: rättstavning
- satsdelar: objektets användning
- konditionalis (haluaisin)
- pluralböjning i lokalkasus (pöydällä, pöydillä)
- adjektivets komparation (kaunis, kauniimpi, kaunein)
- inf III (istumassa, istumasta, istumaan)
- imperativ (sg och pl: kirjoita! älä kirjoita! kirjoittakaa! älkää kirjoittako!)
- perfekt och pluskvamperfekt (olen ostanut, olin ostanut)
- friskrivningar
- muntlig och skriftlig framställning

M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Eleven behöver mycket hjälpmedel. Eleven kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven deltar i kommunikation och behöver endast sporadiskt hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck. Eleven måste relativt ofta be om förtydligande eller upprepning och behöver mera sällan stödja sig på non-verbala uttryck. Eleven kan utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer med olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 7
- ordförråd
- språkvård: rättstavning
- satsdelar: objektets användning
- konditionalis (haluaisin)
- pluralböjning i lokalkasus (pöydällä, pöydillä)
- adjektivets komparation (kaunis, kauniimpi, kaunein)
- inf III (istumassa, istumasta, istumaan)
- imperativ (sg och pl: kirjoita! älä kirjoita! kirjoittakaa! älkää kirjoittako!)
- perfekt och pluskvamperfekt (olen ostanut, olin ostanut)
- friskrivningar
- muntlig och skriftlig framställning

M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan använda några av de allra vanligaste artighetsfraserna typiska för språket i rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven klarar av några korta sociala situationer och kan använda några artiga hälsnings- och tilltalsfraser samt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer med olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 7
- ordförråd
- språkvård: rättstavning
- satsdelar: objektets användning
- konditionalis (haluaisin)
- pluralböjning i lokalkasus (pöydällä, pöydillä)
- adjektivets komparation (kaunis, kauniimpi, kaunein)
- inf III (istumassa, istumasta, istumaan)
- imperativ (sg och pl: kirjoita! älä kirjoita! kirjoittakaa! älkää kirjoittako!)
- perfekt och pluskvamperfekt (olen ostanut, olin ostanut)
- friskrivningar
- muntlig och skriftlig framställning

M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Eleven känner till teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Eleven kan urskilja enskilda fakta i en text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att

lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer med olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 7
- ordförråd
- språkvård: rättstavning
- satsdelar: objektets användning
- konditionalis (haluaisin)
- pluralböjning i lokalkasus (pöydällä, pöydillä)
- adjektivets komparation (kaunis, kauniimpi, kaunein)
- inf III (istumassa, istumasta, istumaan)
- imperativ (sg och pl: kirjoita! älä kirjoita! kirjoittakaa! älkää kirjoittako!)
- perfekt och pluskvamperfekt (olen ostanut, olin ostanut)
- friskrivningar
- muntlig och skriftlig framställning

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt. Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett centralt ordförråd och strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer med olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- lättare faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 7
- ordförråd
- språkvård: rättstavning
- satsdelar: objektets användning
- konditionalis (haluaisin)
- pluralböjning i lokalkasus (pöydällä, pöydillä)
- adjektivets komparation (kaunis, kauniimpi, kaunein)
- inf III (istumassa, istumasta, istumaan)
- imperativ (sg och pl: kirjoita! älä kirjoita! kirjoittakaa! älkää kirjoittako!)
- perfekt och pluskvamperfekt (olen ostanut, olin ostanut)

- friskrivningar
- muntlig och skriftlig framställning

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till språkmiljön och likheter och olikheter i jämförelse med det andra nationalspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att man talar finska och svenska i Finland. Eleven lägger märke till olika språkmiljöer i Finland.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan berätta varför man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om olika språkmiljöer och att de har betydelse för individen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven känner till olika språkmiljöer och kan beskriva särdrag i dessa. Eleven förstår språkets betydelse för individen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan jämföra olika språkmiljöer och särdragen i dessa. Eleven kan ta språkens betydelse i beaktande i olika språkmiljöer.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med typiska drag i det finska språket, med den finska kulturen och med finska språkmiljöer och släktspråk. Att fästa uppmärksamhet vid skillnader mellan talad och skriven finska och att jämföra det finska språket med andra språk eleverna studerar. Att använda språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra språk med varandra och att studera finska.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- fackspråkliga begrepp

M2 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i det finska språket.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i det finska språket i jämförelse med andra språk. Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan dra slutsatser om regelbundenheter i finska i jämförelse med andra språk. Eleven kan berätta om centrala språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan dra slutsatser om regelbundenheter i finska språket, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska för att utveckla sina språkkunskaper.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med typiska drag i det finska språket, med den finska kulturen och med finska språkmiljöer och släktspråk. Att fästa uppmärksamhet vid skillnader mellan talad och skriven finska och att jämföra det finska språket med andra språk eleverna studerar. Att använda språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra språk med varandra och att studera finska.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- högtider
- sånger, dikter, texter och program som är lämpliga för åldern
- finska författare
- jämföra finska och svenska
- träna artigt språkbruk
- fackspråkliga begrepp

M3 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan mångsidigt använda sig av varierande och för hen själv passande sätt att lära sig finska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att använda olika lärstrategier, läromedel och lärmiljöer effektivt och på ett sätt som stärker studiemotivationen. Att tillämpa arbetssätt som främjar självständigt, långsiktigt arbete och kritisk informationssökning. Att träna kommunikativa färdigheter och uppmuntra eleverna att använda språket mångsidigt i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk
- att lära sig att använda olika läromedel på ett mångsidigt sätt

M4 uppmuntra eleven att lägga märke till möjligheterna att använda sina språkfärdigheter och handleda hen att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge några exempel på möjligheter att utveckla kunskaperna i finska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva möjligheter att utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att använda olika lärstrategier, läromedel och lärmiljöer effektivt och på ett sätt som stärker studiemotivationen. Att tillämpa arbetssätt som främjar självständigt, långsiktigt arbete och kritisk informationssökning. Att träna kommunikativa färdigheter och uppmuntra eleverna att använda språket mångsidigt i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- planera, ta och ge respons och utvärdera eget arbete
- utveckla effektiva lärstrategier i språk
- att lära sig att använda olika läromedel på ett mångsidigt sätt

M5 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer, men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer. Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer och med hjälp av olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 9
- ordförråd

- läsa och tolka massmedia och sociala media
- tidsuttryck (viime viikolla, ensi kuussa)
- passiv (syödään, ei syödä, syötiin, ei syöty)
- unipersonella uttryck (minun täytyy syödä)
- repetition av verbens tidsformer
- räkneord och ordningstal (yksi, kaksi - ensimmäinen, toinen)
- muntlig och skriftlig framställning

M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Eleven behöver mycket hjälpmedel. Eleven kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven deltar i kommunikation och behöver endast sporadiskt hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck. Eleven måste relativt ofta be om förtydligande eller upprepning och behöver mera sällan stödja sig på non-verbala uttryck. Eleven kan utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer och med hjälp av olika medier

- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 9
- ordförråd
- läsa och tolka massmedia och sociala media
- tidsuttryck (viime viikolla, ensi kuussa)
- passiv (syödään, ei syödä, syötiin, ei syöty)
- unipersonella uttryck (minun täytyy syödä)
- repetition av verbens tidsformer
- räkneord och ordningstal (yksi, kaksi - ensimmäinen, toinen)
- muntlig och skriftlig framställning

M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan använda några av de allra vanligaste artighetsfraserna typiska för språket i rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven klarar av några korta sociala situationer och kan använda några artiga hälsnings- och tilltalsfraser samt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer och med hjälp av olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 9
- ordförråd
- läsa och tolka massmedia och sociala media
- tidsuttryck (viime viikolla, ensi kuussa)

- passiv (syödään, ei syödä, syötiin, ei syöty)
- unipersonella uttryck (minun täytyy syödä)
- repetition av verbens tidsformer
- räkneord och ordningstal (yksi, kaksi - ensimmäinen, toinen)
- muntlig och skriftlig framställning

M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Eleven känner till teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Eleven kan urskilja enskilda fakta i en text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer och med hjälp av olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter
- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 9
- ordförråd
- läsa och tolka massmedia och sociala media
- tidsuttryck (viime viikolla, ensi kuussa)
- passiv (syödään, ei syödä, syötiin, ei syöty)
- unipersonella uttryck (minun täytyy syödä)

- repetition av verbens tidsformer
- räkneord och ordningstal (yksi, kaksi - ensimmäinen, toinen)
- muntlig och skriftlig framställning

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt. Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå A1.3/A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett centralt ordförråd och strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kommunicera i olika situationer och med hjälp av olika medier
- teman enligt elevernas intressen och aktualiteter

- faktatexter i anslutning till samma motiv som åk 9
- ordförråd
- läsa och tolka massmedia och sociala media
- tidsuttryck (viime viikolla, ensi kuussa)
- passiv (syödään, ei syödä, syötiin, ei syöty)
- unipersonella uttryck (minun täytyy syödä)
- repetition av verbens tidsformer
- räkneord och ordningstal (yksi, kaksi - ensimmäinen, toinen)
- muntlig och skriftlig framställning

Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

***I årskurserna 7-9** har elevhandledningen som uppdrag att stödja elevernas övergång till lärmiljöerna och arbetssätten i årskurserna 7–9. I årskurserna 7–9 vägleds varje elev fortsättningsvis att utveckla sin förmåga att lära sig och sina studiefärdigheter. Eleverna får hjälp med att förstå hur deras val inverkar på studierna och framtiden. Elevhandledningen har tillsammans med de övriga läroämnena som uppdrag att klargöra läroämnenas betydelse för fortsatta studier och arbetslivsfärdigheter samt att utöka elevernas kunskaper om arbetslivet, olika arbetsuppgifter, entreprenörskap och framtida kompetensbehov. Studiehandledaren har huvudansvaret för elevhandledningen.*

Elevhandledningens uppdrag är att öka elevernas beredskap att klara sig i föränderliga livssituationer och i övergångsskeden i studier och yrkeskarriär. Eleverna ska få lära sig att använda och utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster. Handledningen ska stärka elevernas företagsamhet och förmåga att ta egna initiativ i beslut som gäller deras utbildnings- och karriärval. I samarbete med den mottagande läroanstalten och vårdnadshavarna ska elevhandledningen ge eleverna information och möjlighet att bekanta sig med utbildnings- och studiealternativ efter grundskolan. Handledningen har som uppgift att bidra till att studierna slutförs och att med hjälp av planering av fortsatta studier i samband med gemensam ansökan stödja övergången till studier efter den grundläggande utbildningen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i elevhandledning i årskurs 7-9

Inom elevhandledningen används mångsidiga arbetssätt utgående från elevernas individuella och gruppspecifika behov och förutsättningar. Handledningsformerna är personlig handledning som fördjupar sig i individuella frågor, handledning i smågrupp och handledning i klass. Grupperna bildas flexibelt med beaktande av handledningens innehåll och möjligheter till kamratstöd. Inom den personliga handledningen har eleverna möjlighet att diskutera frågor som anknyter till deras studier, utbildnings- och yrkesval samt deras livssituation. Under handledningen i smågrupp lär sig eleven att behandla gemensamma frågor av handledande karaktär eller personliga frågor som gäller någon elev i gruppen och kan delas med de andra eleverna. Handledningens kontinuitet ska säkerställas genom att erbjuda elevhandledning på alla årskursnivåer. Vårdnadshavarna ska vid behov ges möjlighet att diskutera frågor förknippade med elevens studier och val under gemensamma möten med läraren, studiehandledaren, eleven och vårdnadshavaren.

Utöver skolan och webbmiljöer används även närmiljön och arbetslivet som lärmiljöer. För att skapa en grund för utbildnings- och yrkesval samt öka uppskattningen för arbete ska praktisk arbetslivsorientering (PRAO) ordnas för elever i årskurs 7–9 inom den grundläggande utbildningen. Eleverna ska ha möjlighet att få personliga erfarenheter av arbetslivet och olika yrken i en riktig arbetsmiljö. I samband med PRAO ska eleverna ha möjlighet att utvärdera den kunskap och de erfarenheter som de fått. PRAO ska genomföras i samarbete med de övriga läroämnena, så att de övriga läroämnenas innehåll och arbetssätt kan utnyttjas.

Handledning, intensifierad personlig elevhandledning och handledning för en elev som har behov av stöd i elevhandledningen i årskurs 7–9

Elevernas individuella utgångsläge och behov ska beaktas i elevhandledningen. Handledningen differentieras genom att man beaktar elevernas personliga mål, erfarenheter, fritidssysselsättningar, intressen, kompetensområden och faktorer som inverkar på livssituationen. Samarbetet mellan olika aktörer är viktigt, särskilt i handledningen vid övergångarna under elevernas studiebana. Handledning som berör fortsatta studier ska inledas i ett tillräckligt tidigt skede. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete är viktigt i synnerhet för att säkerställa att elever som behöver intensifierad personlig elevhandledning och stöd samt unga som av särskilda skäl riskerar att bli utan utbildning fortsätter att studera.

En elev som behöver stöd för att ansöka till fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen har rätt att utöver elevhandledning få intensifierad personlig elevhandledning enligt sina behov i årskurserna 8 och 9. I den intensifierade personliga elevhandledningen ska tyngdpunkten ligga på att utveckla elevens färdigheter för fortsatta studier samt att vägleda eleven till fortsatta studier som är lämpliga för hen. Målet är att varje elev ska hitta en studieplats för fortsatta studier där eleven kan fortsätta fullgöra läroplikten efter den grundläggande utbildningen.

Eleven ska efter den grundläggande utbildningen övergå till att avlägga en examen på andra stadiet, till utbildning som handleder för utbildning på andra stadiet eller till någon annan utbildning som föreskrivs i läropliktslagen. Behovet av intensifierad personlig elevhandledning ska i första hand utvärderas av elevhandledaren med beaktande av elevhandledningens innehåll och mål.

I den intensifierade personliga elevhandledningen ska eleven få personlig och övrig elevhandledning och för eleven ska utarbetas en personlig plan för fortsatta studier. I den personliga planen för fortsatta studier ska man anteckna elevens styrkor och mål med anknytning till övergången till studier efter den grundläggande utbildningen. Dessa ska systematiskt stärkas med hänsyn till elevens individuella utgångsläge och behov.

När det gäller en elev som är i behov av stöd för lärandet och skolgången ska handledningen i anknytning till fortsatta studier inledas i ett tillräckligt tidigt skede. I planeringen ska man ta hänsyn till elevens individuella förutsättningar, behovet av stöd för lärande och studier och vilka sysselsättningsutsikter utbildningen ger möjlighet till. Eleven och hens vårdnadshavare ska ges möjlighet att bekanta sig med olika för eleven lämpliga alternativ till fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen. Eleven och vårdnadshavaren ska få tillräckligt med information om möjligheterna till fortsatt stöd för lärandet och studierna i studierna efter den grundläggande utbildningen samt vid behov även information om övriga stödformer.

Formativ bedömning av elevens lärande i elevhandledning i årskurs 7–9

I elevhandledning ges inget vitsord. Bedömningen i elevhandledningen är formativ och bygger på elevernas självvärdering samt på interaktiv, handledande och uppmuntrande respons i samband med olika handledningsåtgärder. Eleverna reflekterar tillsammans med läraren och lär sig bedöma sina förutsättningar, sitt kunnande och sina färdigheter, sin funktionsförmåga, sin företagsamhet och sina resurser samt hur mycket och vilken form av handledning och stöd de behöver och sina kommunikativa färdigheter och färdigheter att arbeta i grupp. Eleverna ska handledas att förstå hur värderingar, föreställningar och människor som är viktiga för dem påverkar deras val och beslut. Eleverna ska öva sig på att bedöma sin förmåga att söka information och använda informations- och kommunikationsteknik för att söka information om utbildningar och arbetslivet. Eleverna ska uppmuntras att även fästa uppmärksamhet vid sin förmåga att känna igen hur tillförlitliga och ändamålsenliga olika informationskällor är. Eleverna ska göras medvetna om bakgrunden till olika metoder och redskap för självvärdering samt förstå vilka möjligheter det finns att använda dem i den egna karriärplaneringen. Eleverna lär sig med lärarens hjälp att hitta de instanser som erbjuder stöd- och handledningstjänster i skolan och i samhället samt utvecklar sina färdigheter att söka de tjänster de behöver.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 hjälpa eleven att bilda sig en helhetsuppfattning om arbetssätten och studiemiljön i årskurs 7–9, utveckla elevens beredskap att studera i denna miljö och i olika grupper samt stödja eleven att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vad är elevhandledning?
- vardagen i skolan

- eget ansvar
- valfria ämnen

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom
- bedömning och självutvärdering

M2 uppmuntra och vägleda eleven att utveckla sin studiefärdighet och förmåga att lära sig

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vad är elevhandledning?
- vardagen i skolan
- eget ansvar
- valfria ämnen

M3 skapa förutsättningar som främjar elevens vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vad är elevhandledning?
- vardagen i skolan
- eget ansvar
- valfria ämnen

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom
- bedömning och självutvärdering

M4 göra eleven medveten om faktorer som påverkar hens val och hjälpa hen att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom
- bedömning och självutvärdering

M5 lära eleven att ställa upp både kortsiktiga och långsiktiga mål, utarbeta planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom
- bedömning och självutvärdering

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- innehållet behandlas främst i åk 8 och 9

M6 hjälpa eleven att förstå arbetets betydelse för hens eget liv och för samhället samt att förstå olika läroämnens betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom
- bedömning och självutvärdering

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik och inlärningsstilar

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- innehållet behandlas främst i åk 8 och 9

M10 stödja elevens förmåga att uppfatta sin kulturella bakgrund och att komma till rätta i möten och samarbetssituationer med olika kulturer, handleda eleven att inhämta och tillägna sig kunskap om möjligheterna att studera i multinationella arbetsmiljöer och utomlands

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- innehållet behandlas i åk 8 och åk 9

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- innehållet behandlas främst i åk 8 och 9

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 hjälpa eleven att bilda sig en helhetsuppfattning om arbetssätten och studiemiljön i årskurs 7–9, utveckla elevens beredskap att studera i denna miljö och i olika grupper samt stödja eleven att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eget ansvar
- antagningsgrunder till andra stadiet
- betygsgenomgång

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självbedömning
- bedömning och självutvärdering

M2 uppmuntra och vägleda eleven att utveckla sin studiefärdighet och förmåga att lära sig

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eget ansvar

- antagningsgrunder till andra stadiet
- betygsgenomgång

M3 skapa förutsättningar som främjar elevens vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eget ansvar
- antagningsgrunder till andra stadiet
- betygsgenomgång

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självbedömning
- bedömning och självutvärdering

M4 göra eleven medveten om faktorer som påverkar hens val och hjälpa hen att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självbedömning
- bedömning och självutvärdering

M5 lära eleven att ställa upp både kortsiktiga och långsiktiga mål, utarbeta planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självbedömning
- bedömning och självutvärdering

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utbildningssystemet
- hälsofaktorer som inverkar på yrkesvalet
- yrkesvaltest

M6 hjälpa eleven att förstå arbetets betydelse för hens eget liv och för samhället samt att förstå olika läroämnens betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självbedömning
- bedömning och självutvärdering

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- informationssökning
- studieteknik och inlärningsstilar

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utbildningssystemet
- hälsofaktorer som inverkar på yrkesvalet
- yrkesvaltest

M7 handleda eleven att utveckla sin förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka sociala och kommunikativa färdigheter som behövs i olika arbetsuppgifter, vilka yrken som passar hen och att stärka sin förmåga att söka information om hur man efter den grundläggande utbildningen kan inhämta den kompetens som krävs

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självbedömning
- bedömning och självutvärdering

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- informationssökning
- studieteknik och inlärningsstilar

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- yrken och branscher

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utbildningssystemet
- hälsofaktorer som inverkar på yrkesvalet
- yrkesvaltest

M8 ge eleven och vårdnadshavarna information om huvuddragen och möjligheterna i Finlands utbildningssystem, stödja elevens förmåga att söka information om utbildning och arbetsliv både i Finland och utomlands

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den

erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- yrken och branscher

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utbildningssystemet
- hälsofaktorer som inverkar på yrkesvalet
- yrkesvaltest

M9 vägleda eleven att använda informations-, rådgivnings- och handledningstjänster via många kanaler samt att vid planeringen av sin framtida karriär bedöma hur tillförlitlig och ändamålsenlig information som inhämtats via olika källor är

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självbedömning
- bedömning och självutvärdering

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- informationssökning
- studieteknik och inlärningsstilar

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utbildningssystemet
- hälsofaktorer som inverkar på yrkesvalet
- yrkesvaltest

M10 stödja elevens förmåga att uppfatta sin kulturella bakgrund och att komma till rätta i möten och samarbetssituationer med olika kulturer, handleda eleven att inhämta och tillägna sig kunskap om möjligheterna att studera i multinationella arbetsmiljöer och utomlands

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- yrken och branscher

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utbildningssystemet

- hälsofaktorer som inverkar på yrkesvalet
- yrkesvaltest

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 hjälpa eleven att bilda sig en helhetsuppfattning om arbetssätten och studiemiljön i årskurs 7–9, utveckla elevens beredskap att studera i denna miljö och i olika grupper samt stödja eleven att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eget ansvar
- mål för betygen i åk 9

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- smågruppshandledning
- individuell handledning

M2 uppmuntra och vägleda eleven att utveckla sin studiefärdighet och förmåga att lära sig

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eget ansvar
- mål för betygen i åk 9

M3 skapa förutsättningar som främjar elevens vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eget ansvar
- mål för betygen i åk 9

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- smågruppshandledning
- individuell handledning

M4 göra eleven medveten om faktorer som påverkar hens val och hjälpa hen att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- smågruppshandledning
- individuell handledning

M5 lära eleven att ställa upp både kortsiktiga och långsiktiga mål, utarbeta planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- smågruppshandledning
- individuell handledning

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utbildningar på andra stadiet
- gemensam ansökan
- studiefinansiering
- studier utomlands
- studiebesök
- utbildningsmässa

M6 hjälpa eleven att förstå arbetets betydelse för hens eget liv och för samhället samt att förstå olika läroämnens betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de

egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- smågruppshandledning
- individuell handledning

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik och inlärningsstilar
- informationssökning
- arbetsansökan och CV

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utbildningar på andra stadiet
- gemensam ansökan
- studiefinansiering
- studier utomlands
- studiebesök
- utbildningsmässa

M7 handleda eleven att utveckla sin förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka sociala och kommunikativa färdigheter som behövs i olika arbetsuppgifter, vilka yrken som passar hen och att stärka sin förmåga att söka information om hur man efter den grundläggande utbildningen kan inhämta den kompetens som krävs

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de

egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- smågruppshandledning
- individuell handledning

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik och inlärningsstilar
- informationssökning
- arbetsansökan och CV

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbetsliv
- arbetarskydd
- praoförberedelser och prao
- företagsbesök

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utbildningar på andra stadiet
- gemensam ansökan
- studiefinansiering
- studier utomlands
- studiebesök
- utbildningsmässa

M8 ge eleven och vårdnadshavarna information om huvuddragen och möjligheterna i Finlands utbildningssystem, stödja elevens förmåga att söka information om utbildning och arbetsliv både i Finland och utomlands

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbetsliv
- arbetarskydd
- praoförberedelser och prao
- företagsbesök

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utbildningar på andra stadiet
- gemensam ansökan
- studiefinansiering
- studier utomlands
- studiebesök
- utbildningsmässa

M9 vägleda eleven att använda informations-, rådgivnings- och handledningstjänster via många kanaler samt att vid planeringen av sin framtida karriär bedöma hur tillförlitlig och ändamålsenlig information som inhämtats via olika källor är

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina

färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- smågruppshandledning
- individuell handledning

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- studieteknik och inlärningsstilar
- informationssökning
- arbetsansökan och CV

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utbildningar på andra stadiet
- gemensam ansökan
- studiefinansiering
- studier utomlands
- studiebesök
- utbildningsmässa

M10 stödja elevens förmåga att uppfatta sin kulturella bakgrund och att komma till rätta i möten och samarbetssituationer med olika kulturer, handleda eleven att inhämta och tillägna sig kunskap om möjligheterna att studera i multinationella arbetsmiljöer och utomlands

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i

branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- arbetsliv
- arbetarskydd
- praoförberedelser och prao
- företagsbesök

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utbildningar på andra stadiet
- gemensam ansökan
- studiefinansiering
- studier utomlands
- studiebesök
- utbildningsmässa

Fysik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i fysikundervisningen är att stödja eleverna att utveckla det naturvetenskapliga tänkandet och deras världsbild. Undervisningen i fysik ska hjälpa dem att förstå betydelsen av fysik och teknik i det dagliga livet, livsmiljön och samhället. Undervisningen ska stödja förmågan att diskutera om fysikaliska och tekniska frågor och fenomen. Undervisningen ska förmedla en bild av fysikens betydelse för en hållbar framtid: fysik behövs för att utveckla nya teknologiska lösningar och för att trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin miljö.

Fysikundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbildning och förståelse för fenomen som anknyter till fysik. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på kvalitativ nivå, men alltefter som elevernas abstrakta tänkande och matematiska färdigheter utvecklas kan arbetet till vissa delar utvidgas till en kvantitativ nivå. Tidigare erfarenheter, nya observationer och perspektiv ska genom samspelet mellan elev och lärare formas till en konsekvent helhet och en naturvetenskaplig syn på den omgivande verkligheten. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för fysikundervisningen är observationer och undersökningar av naturen och den teknologiska miljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig och förstå begrepp, lära sig olika undersökningsmetoder och för att uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att lära sig fysik.

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna fysik också med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa fysik i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i fysik.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i fysik i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i fysik. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklar elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare.

I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur fysik och teknik tillämpas, ska man utöver skolans utrymmen utnyttja lokala möjligheter, till exempel den närmaste omgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i fysik i årskurs 7–9

Med tanke på målen i fysik är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får eleverna lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika nivåer av tänkande. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas begynnande förmåga att tänka abstrakt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

Bedömning av elevens lärande i fysik i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från grundläggande färdigheter i arbete, observation och mätning till handledda undersökningsuppgifter och slutligen till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Förutom alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleverna formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt de uttrycker sig och hur de slutför arbetet. Elevernas självbedömning, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och elever kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i fysik avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen

i lärokursen i fysik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i fysik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för fysik. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i fysik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i fysik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av arbetet avses i fysiken exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, framställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. Beskrivningarna av kunskapskraven i slutbedömningen är kumulativa, dvs. kriterierna för ett vitsord ingår i kriterierna för följande vitsord, även om detta inte är separat utskrivet för varje mål.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsfenomen med betoning på bland annat den lokala miljön, hälsan och säkerheten
- elektromagnetisk strålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysikens roll i samhället

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsaltets strukturer och dimensioner
- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att vissa fenomen hör ihop med fysik och betydelsen av att kunna fysik i vissa yrken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på vardagliga situationer där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan nämna yrken, i vilka man behöver kunskap i fysik.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i fysik som vi har nytta av i den egna livsmiljön. Eleven kan ge exempel på betydelsen av att kunna fysik inom olika yrken och i fortsatta studier.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i fysik som vi har nytta av i det egna livet och i samhället. Eleven kan motivera vilken betydelse kunskaper i fysik har inom olika yrken och i fortsatta studier.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsfenomen med betoning på bland annat den lokala miljön, hälsan och säkerheten
- elektromagnetisk strålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysikens roll i samhället

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsaltets strukturer och dimensioner
- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen fenomen i anknytning till vilka man kan utveckla undersökningsfrågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven formulerar enkla frågor i anknytning till det ämnesområde som granskas och som kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven formulerar preciserade frågor för att undersöka de fenomen som ska granskas till exempel genom att avgränsa variabler.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven formulerar motiverade frågor kring de fenomen som ska granskas genom att stöda sig på tidigare inhämtade kunskaper om fenomenen. Eleven utvecklar frågor som utgångspunkter för undersökningar eller annan aktivitet.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsfenomen med betoning på bland annat den lokala miljön, hälsan och säkerheten
- elektromagnetisk strålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysikens roll i samhället

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsaltets strukturer och dimensioner
- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden

på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i experimentellt arbete genom att observera genomförandet av undersökningarna med hänsyn till säkerhetsaspekterna samt klarar av att berätta om sina observationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan göra observationer och mätningar enligt en plan, vid behov under handledning. Eleven arbetar på ett säkert sätt tillsammans med andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven arbetar på ett säkert sätt och gör observationer och mätningar enligt anvisningar eller en plan. Eleven samarbetar med de andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt, vid behov självständigt, samt gör observationer och mätningar på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan genomföra olika undersökningar i samarbete med andra och stöder vid behov de övriga gruppmedlemmarna.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsfenomen med betoning på bland annat den lokala miljön, hälsan och säkerheten
- elektromagnetisk strålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar

användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysikens roll i samhället

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsaltets strukturer och dimensioner
- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven beskriver den utförda undersökningen och dess resultat genom att stöda sig på den sammanställda informationen eller på observationerna i undersökningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven behandlar den information som sammanställts i undersökningen och presenterar undersökningsresultaten enligt anvisningar samt drar enkla slutsatser. Eleven kan ge exempel på faktorer som påverkar resultatens korrekthet och tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven behandlar och presenterar undersökningsresultat samt drar slutsatser. Eleven kan ge exempel på faktorer som påverkar hur korrekta och pålitliga resultaten är och på hur undersökningsprocessen fungerar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven behandlar, tolkar och presenterar undersökningsresultat på ett för fysiken typiskt sätt, samt motiverar slutsatserna genom att stöda sig på det material som tagits fram i undersökningarna. Eleven kan utvärdera både resultaten och undersökningsprocessen.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsfenomen med betoning på bland annat den lokala miljön, hälsan och säkerheten
- elektromagnetisk strålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysikens roll i samhället

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsaltets strukturer och dimensioner
- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förstår betydelsen av tekniska tillämpningar i sitt eget liv och kan nämna några exempel bland dem där man använt fysik.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på hur fysik tillämpas inom teknologin och beskriva hur dessa tillämpningar används. Eleven deltar med idéer och planer för teknologisk problemlösning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva tekniska tillämpningar där fysik använts och förklara principerna för hur de fungerar. Eleven arbetar i samarbete med andra för att söka idéer till samt planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning i vilken fysik använts.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven beskriver tillämpningar inom teknik där fysik används och förklarar principerna för hur de fungerar samt motiverar deras betydelse för samhället. Eleven är aktiv då man söker idéer, planerar, utvecklar och tillämpar en teknisk lösning både självständigt och konstruktivt i samarbete med andra.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsfenomen med betoning på bland annat den lokala miljön, hälsan och säkerheten
- elektromagnetisk strålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysikens roll i samhället

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsaltets strukturer och dimensioner
- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M9 vägleda eleven attanvända informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven använder under handledning digitala verktyg för att skaffa information. Eleven bekantar sig med någon simulering som stöder lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder digitala verktyg för att hämta och presentera information utgående från anvisningarna. Eleven kan göra observationer av en simulering.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer självständigt för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering. Eleven kan göra generaliseringar med hjälp av en simulering.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsfenomen med betoning på bland annat den lokala miljön, hälsan och säkerheten
- elektromagnetisk strålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysikens roll i samhället

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsaltets strukturer och dimensioner
- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda några fysikaliska begrepp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp. Eleven kan kombinera ett fenomen med tillhörande egenskaper och med storheter som beskriver egenskaperna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp exakt. Eleven kan kombinera egenskaper och storheter som beskriver egenskaperna i anknytning till fenomen till en begreppsstruktur

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsfenomen med betoning på bland annat den lokala miljön, hälsan och säkerheten
- elektromagnetisk strålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysikens roll i samhället

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsaltets strukturer och dimensioner
- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden

på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge några exempel på modeller som använts i beskrivningen av fenomen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder enkla modeller i beskrivning av fenomen och uppgörande av prognoser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder enkla modeller och gör utgående från dem upp prognoser och kan förklara hur modellen är skapad utgående från mätresultat. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder modeller och gör utgående från dem upp prognoser och kan skapa enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten samt modellens begränsningar eller brister.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsfenomen med betoning på bland annat den lokala miljön, hälsan och säkerheten
- elektromagnetisk strålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysikens roll i samhället

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsaltets strukturer och dimensioner
- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven söker under handledning information ur olika informationskällor. Eleven känner till synpunkter som motiveras på ett för fysiken typiskt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven söker information ur olika informationskällor. Eleven kan uttrycka olika synvinklar och övar sig att motivera dem på ett för fysiken typiskt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven söker information ur olika informationskällor och väljer informationskällor som anses vara tillförlitliga. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för fysiken typiskt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven söker information ur olika informationskällor och kan reflektera över informationskällans tillförlitlighet. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för fysiken typiskt sätt samt jämföra motstridiga synvinklar med varandra.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsfenomen med betoning på bland annat den lokala miljön, hälsan och säkerheten
- elektromagnetisk strålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysikens roll i samhället

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsaltets strukturer och dimensioner
- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att experimentellt arbete är det sätt på vilket man inom fysik producerar naturvetenskaplig kunskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på hur naturvetenskaplig kunskap utvecklas och på vetenskapliga sätt att producera kunskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till fysik beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till fysik förklara och motivera den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan förklara och motivera vetenskapliga sätt att producera kunskap.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsfenomen med betoning på bland annat den lokala miljön, hälsan och säkerheten
- elektromagnetisk strålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysikens roll i samhället

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsaltets strukturer och dimensioner
- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden

på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsfenomen med betoning på bland annat den lokala miljön, hälsan och säkerheten
- elektromagnetisk strålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- fysikens roll i samhället

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsaltets strukturer och dimensioner
- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 9

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan
- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M2 handleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika

typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan
- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på

elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att vissa fenomen hör ihop med fysik och betydelsen av att kunna fysik i vissa yrken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på vardagliga situationer där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan nämna yrken, i vilka man behöver kunskap i fysik.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i fysik som vi har nytta av i den egna livsmiljön. Eleven kan ge exempel på betydelsen av att kunna fysik inom olika yrken och i fortsatta studier.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i fysik som vi har nytta av i det egna livet och i samhället. Eleven kan motivera vilken betydelse kunskaper i fysik har inom olika yrken och i fortsatta studier.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan
- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på egna val som har betydelse med tanke på hållbar användning av energiresurser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna situationer där fysik behövs för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan nämna några goda lösningar med tanke på hållbar användning av energiresurser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i fysik behövs för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika lösningar med tanke på hållbar användning av energiresurser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven motiverar med hjälp av exempel hur fysik används för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan förklara samband mellan orsak och verkan i anknytning till att bygga en hållbar framtid samt kan motivera olika lösningar med tanke på hållbar användning av energiresurser.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan
- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen fenomen i anknytning till vilka man kan utveckla undersökningsfrågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven formulerar enkla frågor i anknytning till det ämnesområde som granskas och som kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven formulerar preciserade frågor för att undersöka de fenomen som ska granskas till exempel genom att avgränsa variabler.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven formulerar motiverade frågor kring de fenomen som ska granskas genom att stöda sig på tidigare inhämtade kunskaper om fenomenen. Eleven utvecklar frågor som utgångspunkter för undersökningar eller annan aktivitet.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan
- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i experimentellt arbete genom att observera genomförandet av undersökningarna med hänsyn till säkerhetsaspekterna samt klarar av att berätta om sina observationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan göra observationer och mätningar enligt en plan, vid behov under handledning. Eleven arbetar på ett säkert sätt tillsammans med andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven arbetar på ett säkert sätt och gör observationer och mätningar enligt anvisningar eller en plan. Eleven samarbetar med de andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt, vid behov självständigt, samt gör observationer och mätningar på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan genomföra olika undersökningar i samarbete med andra och stöder vid behov de övriga gruppmedlemmarna.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan
- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven beskriver den utförda undersökningen och dess resultat genom att stöda sig på den sammanställda informationen eller på observationerna i undersökningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven behandlar den information som sammanställts i undersökningen och presenterar undersökningsresultaten enligt anvisningar samt drar enkla slutsatser. Eleven kan ge exempel på faktorer som påverkar resultatens korrekthet och tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven behandlar och presenterar undersökningsresultat samt drar slutsatser. Eleven kan ge exempel på faktorer som påverkar hur korrekta och pålitliga resultaten är och på hur undersökningsprocessen fungerar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven behandlar, tolkar och presenterar undersökningsresultat på ett för fysiken typiskt sätt, samt motiverar slutsatserna genom att stöda sig på det material som tagits fram i undersökningarna. Eleven kan utvärdera både resultaten och undersökningsprocessen.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan
- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förstår betydelsen av tekniska tillämpningar i sitt eget liv och kan nämna några exempel bland dem där man använt fysik.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på hur fysik tillämpas inom teknologin och beskriva hur dessa tillämpningar används. Eleven deltar med idéer och planer för teknologisk problemlösning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva tekniska tillämpningar där fysik använts och förklara principerna för hur de fungerar. Eleven arbetar i samarbete med andra för att söka idéer till samt planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning i vilken fysik använts.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven beskriver tillämpningar inom teknik där fysik används och förklarar principerna för hur de fungerar samt motiverar deras betydelse för samhället. Eleven är aktiv då man söker idéer, planerar, utvecklar och tillämpar en teknisk lösning både självständigt och konstruktivt i samarbete med andra.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan
- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M9 vägleda eleven attanvända informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven använder under handledning digitala verktyg för att skaffa information. Eleven bekantar sig med någon simulering som stöder lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder digitala verktyg för att hämta och presentera information utgående från anvisningarna. Eleven kan göra observationer av en simulering.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer självständigt för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering. Eleven kan göra generaliseringar med hjälp av en simulering.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan
- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda några fysikaliska begrepp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp. Eleven kan kombinera ett fenomen med tillhörande egenskaper och med storheter som beskriver egenskaperna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp exakt. Eleven kan kombinera egenskaper och storheter som beskriver egenskaperna i anknytning till fenomen till en begreppsstruktur

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan
- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge några exempel på modeller som använts i beskrivningen av fenomen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder enkla modeller i beskrivning av fenomen och uppgörande av prognoser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder enkla modeller och gör utgående från dem upp prognoser och kan förklara hur modellen är skapad utgående från mätresultat. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder modeller och gör utgående från dem upp prognoser och kan skapa enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten samt modellens begränsningar eller brister.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan
- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven söker under handledning information ur olika informationskällor. Eleven känner till synpunkter som motiveras på ett för fysiken typiskt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven söker information ur olika informationskällor. Eleven kan uttrycka olika synvinklar och övar sig att motivera dem på ett för fysiken typiskt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven söker information ur olika informationskällor och väljer informationskällor som anses vara tillförlitliga. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för fysiken typiskt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven söker information ur olika informationskällor och kan reflektera över informationskällans tillförlitlighet. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för fysiken typiskt sätt samt jämföra motstridiga synvinklar med varandra.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan

- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att experimentellt arbete är det sätt på vilket man inom fysik producerar naturvetenskaplig kunskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på hur naturvetenskaplig kunskap utvecklas och på vetenskapliga sätt att producera kunskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till fysik beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till fysik förklara och motivera den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan förklara och motivera vetenskapliga sätt att producera kunskap.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan

- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M14 vägleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner i bekanta situationer till några begrepp, fenomen och storheter i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan i bekanta situationer använda några centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan i bekanta och tillämpningsbara situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan
- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsprocessen
- användning av informations- och kommunikationsteknik i forskningsprocessen

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika

typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- värmefenomen
- olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nyheter, aktuella fenomen och modern forskning
- energi av olika slag och energiomvandling

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- krafters inverkan på kroppar och på kroppars rörelse
- rörelsetillstånd och växelverkan
- arbete och effekt

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på

elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- elektriska kretsar
- spänning och ström
- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion
- elektrisk laddning och magnetism

Geografi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i geografiundervisningen är att stödja eleverna att skapa sig en världsbild. Eleverna ska vägledas att följa med aktuella händelser i sin närmiljö och i världen samt få hjälp med att placera nyheter om världshändelser inom de regionala ramar som de tillägnat sig genom geografiundervisningen.

Geografi är ett tvärvetenskapligt läroämne, där man undersöker jordklotet och dess områden, naturen, mänsklig verksamhet och olika kulturer. I geografiundervisningen ska naturvetenskapliga, humanvetenskapliga och samhällsvetenskapliga perspektiv beaktas. På så sätt får eleverna en helhetsbild av den mångskiftande världen och hur den fungerar.

I geografiundervisningen behandlas samspelet mellan naturen och människan och hur detta samspel påverkar miljöns tillstånd. Undervisningen ska hjälpa eleverna att förstå olika regionala synvinklar och konflikter i världen. Förståelse för och analys av geografiska orsakssamband och miljöförändringar motiverar dem att agera ansvarsfullt i sin egen vardag.

Geografiundervisningen ska beakta den värld som eleverna lever i. Undervisningen ska erbjuda konkreta upplevelser i olika lärmiljöer, där eleverna gör observationer och undersöker. Geografiundervisningen ska stärka elevernas förmåga att främja hållbar utveckling. Informations- och kommunikationsteknik ska mångsidigt användas i undervisningen. Användningen av teknik främjar också ett jämlikt och likvärdigt lärande för alla elever.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i geografi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för undervisningen i geografi är det centralt att använda mångsidiga lärmiljöer både i och utanför skolan. Fältarbete, exkursioner i naturen och den byggda miljön samt användning av digitala lärmiljöer och geodata är en väsentlig del av geografiundervisningen. Lärande via spel ökar elevernas motivation. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer eleven att utveckla sitt geografiska tänkande och sina problemlösnings- och undersökningsfärdigheter och främjar gemensamt och interaktivt arbete.

I undervisningen följer man med aktuella händelser och fenomen i närmiljön och på andra håll i världen. Arbetssätten ska väljas med hänsyn till den värld eleverna lever i, internationalism och samarbete med aktörer utanför skolan. I undervisningen ska eleverna ges tid för eftertanke, kreativitet och aktivitet.

Handledning, differentiering och stöd i geografi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för geografiundervisningen är det viktigt att vägleda eleverna att iaktta den omgivande världen och förstå fenomenen som förekommer i den. Bevakningen av aktuella nyheter stödjer varje elev att skapa sig en världsbild. I fältundervisningen tolkar eleverna närmiljön med

hjälp av alla sinnen och delar gemensamma upplevelser med varandra och med läraren. När det gäller stöd är det med tanke på målen i geografi viktigt att upptäcka om eleverna har svårigheter med att göra spatiala bedömningar och i synnerhet med att läsa och tolka kartor. Eleverna ska få handledning och stöd i att använda geodata och andra geomedier i vardagliga situationer. Elevernas förmåga att gestalta den närmaste omgivningen och världen utvecklas genom att läraren stödjer och uppmuntrar dem utifrån deras egna styrkor samt vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika former av stöd. Differentiering kan genomföras i undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och i övningar där det är möjligt att avancera individuellt till olika nivåer av tänkande.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i geografi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna, dvs. formativ bedömning, i geografi stöder elevernas motivation, utvecklar undersökningsfärdigheterna och hjälper eleverna att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i geografi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina kunskaper i praktiken. I den summativa bedömningen i geografi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl elevernas teoretiska kunskaper och geografiska färdigheter som på geomediala färdigheter och förmåga att kritiskt granska information. Dessutom bedöms förmågan att använda informations- och kommunikationsteknik samt utrustning som är typisk för geografin. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla varje elevs arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i geografi avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i geografi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i geografi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för geografi. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i geografi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i geografi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I geografi utvecklas i allmänhet elevens kunskaper inom de olika målområdena fram till slutskedet av lärokursen. Med handledning av arbetet avses i geografi exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. I geografi ingår kunskapskraven för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta om skillnaden mellan en världsdel och ett land. Eleven benämner världshaven och världsdelarna på kartan.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan benämna några städer och centrala platser i Finland samt länder i Europa och övriga världen samt känner till de nämnda platsernas och ländernas geografiska läge.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan huvuddragen i en kartbild av jordklotet, såsom bergskedjor, halvöar, sund, havsområden samt känner till de centrala platsernas geografiska läge och ortnamn.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda huvuddragen i en kartbild ändamålsenligt, som att tillämpa platsernas geografiska läge och namn för att beskriva och förklara geografiska fenomen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av världskarta
- tolkning och användning av olika terräng-och temakartor, diagram och bilder
- användning av skalor och teckenförklaringar till kartor, avståndsmätning
- Amerikas naturgeografi
- Amerikas länder och huvudstäder
- användning av geodata och geomedier

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i världen
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder
- migration

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de

grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dygnsrytmik
- årstidsväxlingar
- klimatbälten
- kontinentaldrift, jordbävningar, vulkanutbrott och virvelstormar
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer, t.ex. regnskogen

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett lands natur och kultur

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befolkning och kultur i Amerika samt i andra delar av världen
- naturresurser och näringsliv
- befolkningstillväxt, problem med fattigdom och svält
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet.
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växthuseffekten

- förstörelse av värdefulla livsmiljöer,t.ex. regnskogen
- hållbar användning av naturresurser
- hot mot biodiversiteten
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor

M2 handleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner olika naturlandskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan med hjälp av exempel berätta om fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner och ger exempel på några klimat- och vegetationszoner. Eleven känner igen och beskriver naturlandskap i Finland och på jordklotet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel förklara fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner och placerar jordklotets mest centrala klimat- och vegetationszoner på kartan och berättar om några faktorer som bidragit till att zonerna uppstått. Eleven ger exempel på faktorer i Finland och på jordklotet som bidragit till att naturlandskapen uppstått.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förstår Jordens planetariska egenskaper och kan förklara fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser samt berättar hur dessa påverkar människans verksamhet. Eleven kan jämföra jordklotets mest centrala klimat- och vegetationszoner och förklara de faktorer som bidragit till att zonerna uppstått. Eleven förklarar de faktorer i Finland och på jordklotet som bidragit till att naturlandskapen uppstått.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av världskarta
- tolkning och användning av olika terräng-och temakartor, diagram och bilder
- användning av skalor och teckenförklaringar till kartor, avståndsmätning
- Amerikas naturgeografi

- Amerikas länder och huvudstäder
- användning av geodata och geomedier

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i världen
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder
- migration

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dygnsrytmik
- årstidsväxlingar
- klimatbälten
- kontinentaldrift, jordbävningar, vulkanutbrott och virvelstormar
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer, t.ex. regnskogen

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett lands natur och kultur

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växthuseffekten
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer,t.ex. regnskogen
- hållbar användning av naturresurser
- hot mot biodiversiteten
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor

M3 handleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och i olika områden i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan benämna några kulturgeografiska fenomen som befolkning, näringar, trafikformer och turism i Finland och i övriga världen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan benämna och ge exempel på kulturgeografiska fenomen i Finland och i övriga världen. Eleven nämner några faktorer som inverkar på kulturernas särdrag. Eleven beskriver olika kulturlandskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta om kulturgeografiska fenomen i Finland och i andra delar av världen. Eleven berättar om vilka faktorer som påverkar kulturernas särdrag på olika områden. Eleven jämför kulturlandskap i olika områden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara olika kulturgeografiska fenomen i Finland och i andra delar av världen samt motivera de faktorer som bidragit till deras uppkomst. Eleven beskriver variationen i kulturernas särdrag i Finland och i andra delar av världen. Eleven förklarar vilka faktorer som bidrar till uppkomsten av kulturlandskap i Finland och i andra delar av världen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av världskarta
- tolkning och användning av olika terräng-och temakartor, diagram och bilder
- användning av skalor och teckenförklaringar till kartor, avståndsmätning

- Amerikas naturgeografi
- Amerikas länder och huvudstäder
- användning av geodata och geomedier

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i världen
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder
- migration

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dygnsrytmik
- årstidsväxlingar
- klimatbälten
- kontinentaldrift, jordbävningar, vulkanutbrott och virvelstormar
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer, t.ex. regnskogen

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett lands natur och kultur

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befolkning och kultur i Amerika samt i andra delar av världen
- naturresurser och näringsliv
- befolkningstillväxt, problem med fattigdom och svält
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet.
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växthuseffekten
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer,t.ex. regnskogen
- hållbar användning av naturresurser
- hot mot biodiversiteten
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor

M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan känna igen hur naturmiljön påverkar mänsklig verksamhet såsom näringar. Eleven nämner olika naturresurser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva hur naturmiljön påverkar människans verksamhet. Eleven klassificerar naturresurser ur ett hållbarhetsperspektiv.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta hur naturmiljön påverkar människans verksamhet i Finland och på olika håll i världen. Eleven berättar varför det är viktigt att använda naturresurser på ett hållbart sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara hur naturmiljön påverkar människans verksamhet samt nämner regionala exempel på det. Eleven motiverar hur mänsklig verksamhet orsakar olika miljöproblem. Eleven kan förklara hur hållbar användning av naturresurser och miljöproblem förhåller sig till varandra och motivera en hållbar användning av naturresurser.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av världskarta
- tolkning och användning av olika terräng-och temakartor, diagram och bilder
- användning av skalor och teckenförklaringar till kartor, avståndsmätning
- Amerikas naturgeografi
- Amerikas länder och huvudstäder
- användning av geodata och geomedier

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i världen
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder
- migration

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dygnsrytmik
- årstidsväxlingar
- klimatbälten
- kontinentaldrift, jordbävningar, vulkanutbrott och virvelstormar
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer, t.ex. regnskogen

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett lands natur och kultur

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befolkning och kultur i Amerika samt i andra delar av världen
- naturresurser och näringsliv
- befolkningstillväxt, problem med fattigdom och svält
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet.
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växthuseffekten
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer,t.ex. regnskogen
- hållbar användning av naturresurser
- hot mot biodiversiteten
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor

M5 handleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta om innebörden av centrala geografiska grundbegrepp. Eleven beskriver ett område utgående från kartor och bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan definiera geografiska grundbegrepp. Eleven identifierar olika regionala nivåer, såsom den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven beskriver ett område på basis av kartor och bilder. Eleven skapar enkla geografiska frågor som hänför sig till det granskade temaområdet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva fenomen genom att använda geografiska grundbegrepp. Eleven beskriver skillnader mellan olika områden på några regionala nivåer. Eleven ställer geografiska frågor och funderar ut svar på dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara fenomen genom att använda sig av ändamålsenliga geografiska begrepp. Eleven jämför geografiska fenomen på olika regionala nivåer och beskriver orsaker till skillnaderna mellan områdena. Eleven ställer motiverade geografiska frågor och funderar ut svar på dem.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av världskarta
- tolkning och användning av olika terräng-och temakartor, diagram och bilder
- användning av skalor och teckenförklaringar till kartor, avståndsmätning
- Amerikas naturgeografi
- Amerikas länder och huvudstäder
- användning av geodata och geomedier

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i världen
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder
- migration

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dygnsrytmik
- årstidsväxlingar
- klimatbälten
- kontinentaldrift, jordbävningar, vulkanutbrott och virvelstormar
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer, t.ex. regnskogen

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett lands natur och kultur

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befolkning och kultur i Amerika samt i andra delar av världen
- naturresurser och näringsliv
- befolkningstillväxt, problem med fattigdom och svält
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet.
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in

i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växthuseffekten
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer,t.ex. regnskogen
- hållbar användning av naturresurser
- hot mot biodiversiteten
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor

M6 handleda eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan väderstrecken. Eleven känner igen och benämner några symboler på en karta.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan uttrycka var ett objekt befinner sig med hjälp av väderstreck. Eleven känner igen och benämner symboler på en karta. Eleven mäter avstånd med hjälp av kartans grafiska skala.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan rikta en terrängkarta riktigt enligt terrängen och röra sig där med hjälp av kartan. Eleven mäter avstånd på kartan med hjälp av skalan uttryckt i ett förhållande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan på ett ändamålsenligt sätt använda olika karttyper, flyg- och satellitbilder.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av världskarta
- tolkning och användning av olika terräng-och temakartor, diagram och bilder
- användning av skalor och teckenförklaringar till kartor, avståndsmätning
- Amerikas naturgeografi
- Amerikas länder och huvudstäder
- användning av geodata och geomedier

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i världen
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder
- migration

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dygnsrytmik
- årstidsväxlingar
- klimatbälten
- kontinentaldrift, jordbävningar, vulkanutbrott och virvelstormar
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer, t.ex. regnskogen

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett lands natur och kultur

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befolkning och kultur i Amerika samt i andra delar av världen

- naturresurser och näringsliv
- befolkningstillväxt, problem med fattigdom och svält
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet.
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växthuseffekten
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer,t.ex. regnskogen
- hållbar användning av naturresurser
- hot mot biodiversiteten
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor

M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan känna igen enkla objekt på kartor, diagram och bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor och karttjänster över geografiska fenomen. Eleven gör enkla kartor och diagram.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor, karttjänster och annan geomedia över geografiska fenomen. Eleven gör kartor, diagram och andra geografiska modeller.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan dra slutsatser utgående från de kartor, diagram, annan geomedia och andra geografiska modeller hen gjort.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av världskarta

- tolkning och användning av olika terräng-och temakartor, diagram och bilder
- användning av skalor och teckenförklaringar till kartor, avståndsmätning
- Amerikas naturgeografi
- Amerikas länder och huvudstäder
- användning av geodata och geomedier

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i världen
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder
- migration

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dygnsrytmik
- årstidsväxlingar
- klimatbälten
- kontinentaldrift, jordbävningar, vulkanutbrott och virvelstormar
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer, t.ex. regnskogen

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett lands natur och kultur

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar

näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befolkning och kultur i Amerika samt i andra delar av världen
- naturresurser och näringsliv
- befolkningstillväxt, problem med fattigdom och svält
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet.
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växthuseffekten
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer,t.ex. regnskogen
- hållbar användning av naturresurser
- hot mot biodiversiteten
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor

M8 handleda eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i genomförandet av en mindre undersökning och kan berätta vad man gjort i den.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan förverkliga en mindre geografisk undersökning. Eleven kan välja ett lämpligt sätt att presentera resultaten från undersökningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan genomföra en geografisk undersökning. Eleven åskådliggör sina resultat med hjälp av geomedia och presenterar resultaten på ett för geografin utmärkande sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan genomföra en till sin struktur tydlig geografisk undersökning. Eleven åskådliggör och presenterar sina resultat mångsidigt med hjälp av geomedia och sammankopplar undersökningsresultaten med geografiska fenomen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av världskarta
- tolkning och användning av olika terräng-och temakartor, diagram och bilder
- användning av skalor och teckenförklaringar till kartor, avståndsmätning
- Amerikas naturgeografi
- Amerikas länder och huvudstäder
- användning av geodata och geomedier

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i världen
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder
- migration

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dygnsrytmik
- årstidsväxlingar
- klimatbälten
- kontinentaldrift, jordbävningar, vulkanutbrott och virvelstormar
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer, t.ex. regnskogen

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett lands natur och kultur

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befolkning och kultur i Amerika samt i andra delar av världen
- naturresurser och näringsliv
- befolkningstillväxt, problem med fattigdom och svält
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet.
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växthuseffekten
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer,t.ex. regnskogen
- hållbar användning av naturresurser
- hot mot biodiversiteten
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor

M9 lära eleven att öva sig i att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar under handledning i fältundersökningar. Eleven känner igen förändringar i miljön.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar självständigt i fältundersökningar enligt anvisning. Eleven kan iaktta miljöförändringar, såsom klimatförändring och att biodiversiteten försvagas i Finland och på andra håll i världen samt ge exempel på dessa. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven deltar i fältundersökningar och sammankopplar under lärarens handledning observationerna med det fenomen som behandlas. Eleven kan berätta om förändringar i miljön och nämner orsaker till de mest centrala miljöförändringarna. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen och förklarar bakgrunden till några av händelserna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven deltar i fältundersökningar och kopplar samman observationerna med det fenomen som behandlas. Eleven kan förklara orsaker som ligger bakom miljöförändringar. Eleven bedömer kritiskt hur geografiska händelser som hen följer med påverkar den egna närmiljön, Finland eller hela världen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av världskarta
- tolkning och användning av olika terräng-och temakartor, diagram och bilder
- användning av skalor och teckenförklaringar till kartor, avståndsmätning
- Amerikas naturgeografi
- Amerikas länder och huvudstäder
- användning av geodata och geomedier

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i världen
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder
- migration

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dygnsrytmik
- årstidsväxlingar
- klimatbälten
- kontinentaldrift, jordbävningar, vulkanutbrott och virvelstormar
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer, t.ex. regnskogen

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett lands natur och kultur

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befolkning och kultur i Amerika samt i andra delar av världen
- naturresurser och näringsliv
- befolkningstillväxt, problem med fattigdom och svält
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet.
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växthuseffekten
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer,t.ex. regnskogen
- hållbar användning av naturresurser
- hot mot biodiversiteten
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor

M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp samt att argumentera och presentera geografiska data på ett tydligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan under handledning fungera som en del av gruppen. Eleven kan skilja geografisk information från åsikter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan fungera som en medlem i gruppen. Eleven framför geografisk information med egna ord. Eleven lyssnar på andras åsikter och framför sina egna åsikter kring geografiska frågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan fungera konstruktivt som medlem i en grupp. Eleven framför geografisk information på ett för läroämnet utmärkande sätt. Eleven framför argument för sina åsikter i geografiska frågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan fungera uppmuntrande som en medlem i gruppen. Eleven motiverar den geografiska information som hen framför. Eleven motiverar utgående från sina geografiska kunskaper konsekvent sina egna åsikter kring geografiska frågor.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av världskarta
- tolkning och användning av olika terräng-och temakartor, diagram och bilder
- användning av skalor och teckenförklaringar till kartor, avståndsmätning
- Amerikas naturgeografi
- Amerikas länder och huvudstäder
- användning av geodata och geomedier

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i världen
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder
- migration

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dygnsrytmik
- årstidsväxlingar
- klimatbälten
- kontinentaldrift, jordbävningar, vulkanutbrott och virvelstormar
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer, t.ex. regnskogen

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett lands natur och kultur

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar

näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befolkning och kultur i Amerika samt i andra delar av världen
- naturresurser och näringsliv
- befolkningstillväxt, problem med fattigdom och svält
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet.
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växthuseffekten
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer,t.ex. regnskogen
- hållbar användning av naturresurser
- hot mot biodiversiteten
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor

M11 handleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar under handledning i att värna om närmiljön, som att förbättra trivseln och säkerheten eller att bevara miljöns mångfald.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar i att värna om närmiljön. Eleven ger exempel på sätt att delta och att påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan under handledning planera och deltar i att värna om närmiljön. Eleven förklarar hur man kan delta och påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan planera metoder för att värna om närmiljön och förverkligar något av dem. Eleven jämför och bedömer olika sätt att delta och påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av världskarta
- tolkning och användning av olika terräng-och temakartor, diagram och bilder
- användning av skalor och teckenförklaringar till kartor, avståndsmätning
- Amerikas naturgeografi
- Amerikas länder och huvudstäder
- användning av geodata och geomedier

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i världen
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder
- migration

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dygnsrytmik
- årstidsväxlingar
- klimatbälten
- kontinentaldrift, jordbävningar, vulkanutbrott och virvelstormar
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer, t.ex. regnskogen

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett lands natur och kultur

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befolkning och kultur i Amerika samt i andra delar av världen
- naturresurser och näringsliv
- befolkningstillväxt, problem med fattigdom och svält
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet.
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växthuseffekten
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer,t.ex. regnskogen
- hållbar användning av naturresurser
- hot mot biodiversiteten
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor

M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja hållbar utveckling	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av världskarta
- tolkning och användning av olika terräng-och temakartor, diagram och bilder
- användning av skalor och teckenförklaringar till kartor, avståndsmätning
- Amerikas naturgeografi
- Amerikas länder och huvudstäder
- användning av geodata och geomedier

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i världen
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder
- migration

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dygnsrytmik
- årstidsväxlingar
- klimatbälten
- kontinentaldrift, jordbävningar, vulkanutbrott och virvelstormar
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer, t.ex. regnskogen

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett lands natur och kultur

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befolkning och kultur i Amerika samt i andra delar av världen
- naturresurser och näringsliv
- befolkningstillväxt, problem med fattigdom och svält
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet.
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växthuseffekten
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer,t.ex. regnskogen
- hållbar användning av naturresurser
- hot mot biodiversiteten
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor

M13 handleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta reg-ional identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av världskarta
- tolkning och användning av olika terräng-och temakartor, diagram och bilder
- användning av skalor och teckenförklaringar till kartor, avståndsmätning
- Amerikas naturgeografi
- Amerikas länder och huvudstäder
- användning av geodata och geomedier

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i världen
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder
- migration

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- dygnsrytmik
- årstidsväxlingar
- klimatbälten
- kontinentaldrift, jordbävningar, vulkanutbrott och virvelstormar
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer, t.ex. regnskogen

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett lands natur och kultur

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befolkning och kultur i Amerika samt i andra delar av världen
- naturresurser och näringsliv
- befolkningstillväxt, problem med fattigdom och svält
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet.
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- växthuseffekten
- förstörelse av värdefulla livsmiljöer,t.ex. regnskogen
- hållbar användning av naturresurser
- hot mot biodiversiteten
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta om skillnaden mellan en världsdel och ett land. Eleven benämner världshaven och världsdelarna på kartan.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan benämna några städer och centrala platser i Finland samt länder i Europa och övriga världen samt känner till de nämnda platsernas och ländernas geografiska läge.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan huvuddragen i en kartbild av jordklotet, såsom bergskedjor, halvöar, sund, havsområden samt känner till de centrala platsernas geografiska läge och ortnamn.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda huvuddragen i en kartbild ändamålsenligt, som att tillämpa platsernas geografiska läge och namn för att beskriva och förklara geografiska fenomen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av fysiska kartor, temakartor, diagram, fotografier, statistik samt geodata
- Europas naturgeografi
- Europas länder och huvudstäder

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsfrågor i Europa, möjliga åtgärder
- aktuella händelser i Europa
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vegetationszoner
- tidvatten
- jordens uppkomst och byggnad
- Europas klimat
- ren luft, vatten och näring som förutsättningar för liv
- istiden och dess följder
- Europas och Finlands berggrund och naturrikedomar
- växtlighetens, djurens och människans invandring efter istiden
- Östersjöns utveckling

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett europeiskt land
- hur landhöjningen påverkat vårt landskap
- klimatförändring

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans verksamhet i olika regioner i Europa
- Europa som del av världen
- naturresurser och näringsliv i Europa
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsproblem i Europa, möjliga åtgärder
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor
- hot mot biodiversiteten
- hållbar användning av naturresurser

M2 handleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner olika naturlandskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan med hjälp av exempel berätta om fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner och ger exempel på några klimat- och vegetationszoner. Eleven känner igen och beskriver naturlandskap i Finland och på jordklotet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel förklara fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner och placerar jordklotets mest centrala klimat- och vegetationszoner på kartan och berättar om några faktorer som bidragit till att zonerna uppstått. Eleven ger exempel på faktorer i Finland och på jordklotet som bidragit till att naturlandskapen uppstått.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förstår Jordens planetariska egenskaper och kan förklara fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser samt berättar hur dessa påverkar människans verksamhet. Eleven kan jämföra jordklotets mest centrala klimat- och vegetationszoner och förklara de faktorer som bidragit till att zonerna uppstått. Eleven förklarar de faktorer i Finland och på jordklotet som bidragit till att naturlandskapen uppstått.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av fysiska kartor, temakartor, diagram, fotografier, statistik samt geodata
- Europas naturgeografi
- Europas länder och huvudstäder

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsfrågor i Europa, möjliga åtgärder
- aktuella händelser i Europa
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vegetationszoner
- tidvatten
- jordens uppkomst och byggnad
- Europas klimat
- ren luft, vatten och näring som förutsättningar för liv
- istiden och dess följder
- Europas och Finlands berggrund och naturrikedomar
- växtlighetens, djurens och människans invandring efter istiden
- Östersjöns utveckling

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett europeiskt land
- hur landhöjningen påverkat vårt landskap
- klimatförändring

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsproblem i Europa, möjliga åtgärder
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor
- hot mot biodiversiteten
- hållbar användning av naturresurser

M3 handleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och i olika områden i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan benämna några kulturgeografiska fenomen som befolkning, näringar, trafikformer och turism i Finland och i övriga världen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan benämna och ge exempel på kulturgeografiska fenomen i Finland och i övriga världen. Eleven nämner några faktorer som inverkar på kulturernas särdrag. Eleven beskriver olika kulturlandskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta om kulturgeografiska fenomen i Finland och i andra delar av världen. Eleven berättar om vilka faktorer som påverkar kulturernas särdrag på olika områden. Eleven jämför kulturlandskap i olika områden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara olika kulturgeografiska fenomen i Finland och i andra delar av världen samt motivera de faktorer som bidragit till deras uppkomst. Eleven beskriver variationen i kulturernas särdrag i Finland och i andra delar av världen. Eleven förklarar vilka faktorer som bidrar till uppkomsten av kulturlandskap i Finland och i andra delar av världen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar

sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av fysiska kartor, temakartor, diagram, fotografier, statistik samt geodata
- Europas naturgeografi
- Europas länder och huvudstäder

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsfrågor i Europa, möjliga åtgärder
- aktuella händelser i Europa
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vegetationszoner
- tidvatten
- jordens uppkomst och byggnad
- Europas klimat
- ren luft, vatten och näring som förutsättningar för liv
- istiden och dess följder
- Europas och Finlands berggrund och naturrikedomar
- växtlighetens, djurens och människans invandring efter istiden
- Östersjöns utveckling

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett europeiskt land
- hur landhöjningen påverkat vårt landskap
- klimatförändring

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans verksamhet i olika regioner i Europa
- Europa som del av världen
- naturresurser och näringsliv i Europa
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsproblem i Europa, möjliga åtgärder
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor
- hot mot biodiversiteten
- hållbar användning av naturresurser

M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan känna igen hur naturmiljön påverkar mänsklig verksamhet såsom näringar. Eleven nämner olika naturresurser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva hur naturmiljön påverkar människans verksamhet. Eleven klassificerar naturresurser ur ett hållbarhetsperspektiv.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta hur naturmiljön påverkar människans verksamhet i Finland och på olika håll i världen. Eleven berättar varför det är viktigt att använda naturresurser på ett hållbart sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara hur naturmiljön påverkar människans verksamhet samt nämner regionala exempel på det. Eleven motiverar hur mänsklig verksamhet orsakar olika miljöproblem. Eleven kan förklara hur hållbar användning av naturresurser och miljöproblem förhåller sig till varandra och motivera en hållbar användning av naturresurser.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av fysiska kartor, temakartor, diagram, fotografier, statistik samt geodata
- Europas naturgeografi
- Europas länder och huvudstäder

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsfrågor i Europa, möjliga åtgärder
- aktuella händelser i Europa
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vegetationszoner
- tidvatten
- jordens uppkomst och byggnad
- Europas klimat
- ren luft, vatten och näring som förutsättningar för liv
- istiden och dess följder
- Europas och Finlands berggrund och naturrikedomar
- växtlighetens, djurens och människans invandring efter istiden
- Östersjöns utveckling

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett europeiskt land
- hur landhöjningen påverkat vårt landskap
- klimatförändring

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans verksamhet i olika regioner i Europa
- Europa som del av världen
- naturresurser och näringsliv i Europa
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över

egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsproblem i Europa, möjliga åtgärder
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor
- hot mot biodiversiteten
- hållbar användning av naturresurser

M5 handleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta om innebörden av centrala geografiska grundbegrepp. Eleven beskriver ett område utgående från kartor och bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan definiera geografiska grundbegrepp. Eleven identifierar olika regionala nivåer, såsom den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven beskriver ett område på basis av kartor och bilder. Eleven skapar enkla geografiska frågor som hänför sig till det granskade temaområdet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva fenomen genom att använda geografiska grundbegrepp. Eleven beskriver skillnader mellan olika områden på några regionala nivåer. Eleven ställer geografiska frågor och funderar ut svar på dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara fenomen genom att använda sig av ändamålsenliga geografiska begrepp. Eleven jämför geografiska fenomen på olika regionala nivåer och beskriver orsaker till skillnaderna mellan områdena. Eleven ställer motiverade geografiska frågor och funderar ut svar på dem.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av fysiska kartor, temakartor, diagram, fotografier, statistik samt geodata
- Europas naturgeografi
- Europas länder och huvudstäder

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsfrågor i Europa, möjliga åtgärder
- aktuella händelser i Europa
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vegetationszoner
- tidvatten
- jordens uppkomst och byggnad
- Europas klimat
- ren luft, vatten och näring som förutsättningar för liv
- istiden och dess följder
- Europas och Finlands berggrund och naturrikedomar
- växtlighetens, djurens och människans invandring efter istiden
- Östersjöns utveckling

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett europeiskt land
- hur landhöjningen påverkat vårt landskap
- klimatförändring

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans verksamhet i olika regioner i Europa
- Europa som del av världen
- naturresurser och näringsliv i Europa
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsproblem i Europa, möjliga åtgärder
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor
- hot mot biodiversiteten
- hållbar användning av naturresurser

M6 handleda eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan väderstrecken. Eleven känner igen och benämner några symboler på en karta.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan uttrycka var ett objekt befinner sig med hjälp av väderstreck. Eleven känner igen och benämner symboler på en karta. Eleven mäter avstånd med hjälp av kartans grafiska skala.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan rikta en terrängkarta riktigt enligt terrängen och röra sig där med hjälp av kartan. Eleven mäter avstånd på kartan med hjälp av skalan uttryckt i ett förhållande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan på ett ändamålsenligt sätt använda olika karttyper, flyg- och satellitbilder.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av fysiska kartor, temakartor, diagram, fotografier, statistik samt geodata
- Europas naturgeografi
- Europas länder och huvudstäder

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsfrågor i Europa, möjliga åtgärder
- aktuella händelser i Europa
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vegetationszoner
- tidvatten
- jordens uppkomst och byggnad
- Europas klimat
- ren luft, vatten och näring som förutsättningar för liv
- istiden och dess följder
- Europas och Finlands berggrund och naturrikedomar
- växtlighetens, djurens och människans invandring efter istiden
- Östersjöns utveckling

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt

planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett europeiskt land
- hur landhöjningen påverkat vårt landskap
- klimatförändring

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans verksamhet i olika regioner i Europa
- Europa som del av världen
- naturresurser och näringsliv i Europa
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsproblem i Europa, möjliga åtgärder
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor
- hot mot biodiversiteten
- hållbar användning av naturresurser

M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan känna igen enkla objekt på kartor, diagram och bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor och karttjänster över geografiska fenomen. Eleven gör enkla kartor och diagram.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor, karttjänster och annan geomedia över geografiska fenomen. Eleven gör kartor, diagram och andra geografiska modeller.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan dra slutsatser utgående från de kartor, diagram, annan geomedia och andra geografiska modeller hen gjort.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av fysiska kartor, temakartor, diagram, fotografier, statistik samt geodata
- Europas naturgeografi
- Europas länder och huvudstäder

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsfrågor i Europa, möjliga åtgärder
- aktuella händelser i Europa
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vegetationszoner
- tidvatten
- jordens uppkomst och byggnad
- Europas klimat
- ren luft, vatten och näring som förutsättningar för liv
- istiden och dess följder
- Europas och Finlands berggrund och naturrikedomar
- växtlighetens, djurens och människans invandring efter istiden
- Östersjöns utveckling

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett europeiskt land
- hur landhöjningen påverkat vårt landskap
- klimatförändring

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans verksamhet i olika regioner i Europa
- Europa som del av världen
- naturresurser och näringsliv i Europa
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsproblem i Europa, möjliga åtgärder
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor
- hot mot biodiversiteten
- hållbar användning av naturresurser

M8 handleda eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i genomförandet av en mindre undersökning och kan berätta vad man gjort i den.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan förverkliga en mindre geografisk undersökning. Eleven kan välja ett lämpligt sätt att presentera resultaten från undersökningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan genomföra en geografisk undersökning. Eleven åskådliggör sina resultat med hjälp av geomedia och presenterar resultaten på ett för geografin utmärkande sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan genomföra en till sin struktur tydlig geografisk undersökning. Eleven åskådliggör och presenterar sina resultat mångsidigt med hjälp av geomedia och sammankopplar undersökningsresultaten med geografiska fenomen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av fysiska kartor, temakartor, diagram, fotografier, statistik samt geodata
- Europas naturgeografi
- Europas länder och huvudstäder

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsfrågor i Europa, möjliga åtgärder
- aktuella händelser i Europa
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vegetationszoner
- tidvatten
- jordens uppkomst och byggnad
- Europas klimat
- ren luft, vatten och näring som förutsättningar för liv
- istiden och dess följder
- Europas och Finlands berggrund och naturrikedomar
- växtlighetens, djurens och människans invandring efter istiden
- Östersjöns utveckling

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett europeiskt land
- hur landhöjningen påverkat vårt landskap
- klimatförändring

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans verksamhet i olika regioner i Europa
- Europa som del av världen

- naturresurser och näringsliv i Europa
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsproblem i Europa, möjliga åtgärder
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor
- hot mot biodiversiteten
- hållbar användning av naturresurser

M9 lära eleven att öva sig i att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar under handledning i fältundersökningar. Eleven känner igen förändringar i miljön.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar självständigt i fältundersökningar enligt anvisning. Eleven kan iaktta miljöförändringar, såsom klimatförändring och att biodiversiteten försvagas i Finland och på andra håll i världen samt ge exempel på dessa. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven deltar i fältundersökningar och sammankopplar under lärarens handledning observationerna med det fenomen som behandlas. Eleven kan berätta om förändringar i miljön och nämner orsaker till de mest centrala miljöförändringarna. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen och förklarar bakgrunden till några av händelserna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven deltar i fältundersökningar och kopplar samman observationerna med det fenomen som behandlas. Eleven kan förklara orsaker som ligger bakom miljöförändringar. Eleven bedömer kritiskt hur geografiska händelser som hen följer med påverkar den egna närmiljön, Finland eller hela världen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av fysiska kartor, temakartor, diagram, fotografier, statistik samt geodata
- Europas naturgeografi
- Europas länder och huvudstäder

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsfrågor i Europa, möjliga åtgärder
- aktuella händelser i Europa
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vegetationszoner
- tidvatten
- jordens uppkomst och byggnad
- Europas klimat
- ren luft, vatten och näring som förutsättningar för liv
- istiden och dess följder
- Europas och Finlands berggrund och naturrikedomar
- växtlighetens, djurens och människans invandring efter istiden
- Östersjöns utveckling

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt

planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett europeiskt land
- hur landhöjningen påverkat vårt landskap
- klimatförändring

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans verksamhet i olika regioner i Europa
- Europa som del av världen
- naturresurser och näringsliv i Europa
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsproblem i Europa, möjliga åtgärder
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor
- hot mot biodiversiteten
- hållbar användning av naturresurser

M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp samt att argumentera och presentera geografiska data på ett tydligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan under handledning fungera som en del av gruppen. Eleven kan skilja geografisk information från åsikter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan fungera som en medlem i gruppen. Eleven framför geografisk information med egna ord. Eleven lyssnar på andras åsikter och framför sina egna åsikter kring geografiska frågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan fungera konstruktivt som medlem i en grupp. Eleven framför geografisk information på ett för läroämnet utmärkande sätt. Eleven framför argument för sina åsikter i geografiska frågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan fungera uppmuntrande som en medlem i gruppen. Eleven motiverar den geografiska information som hen framför. Eleven motiverar utgående från sina geografiska kunskaper konsekvent sina egna åsikter kring geografiska frågor.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av fysiska kartor, temakartor, diagram, fotografier, statistik samt geodata
- Europas naturgeografi
- Europas länder och huvudstäder

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsfrågor i Europa, möjliga åtgärder
- aktuella händelser i Europa
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vegetationszoner
- tidvatten
- jordens uppkomst och byggnad
- Europas klimat
- ren luft, vatten och näring som förutsättningar för liv
- istiden och dess följder
- Europas och Finlands berggrund och naturrikedomar
- växtlighetens, djurens och människans invandring efter istiden
- Östersjöns utveckling

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett europeiskt land
- hur landhöjningen påverkat vårt landskap
- klimatförändring

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans verksamhet i olika regioner i Europa
- Europa som del av världen
- naturresurser och näringsliv i Europa
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över

egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsproblem i Europa, möjliga åtgärder
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor
- hot mot biodiversiteten
- hållbar användning av naturresurser

M11 handleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar under handledning i att värna om närmiljön, som att förbättra trivseln och säkerheten eller att bevara miljöns mångfald.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar i att värna om närmiljön. Eleven ger exempel på sätt att delta och att påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan under handledning planera och deltar i att värna om närmiljön. Eleven förklarar hur man kan delta och påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan planera metoder för att värna om närmiljön och förverkligar något av dem. Eleven jämför och bedömer olika sätt att delta och påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av fysiska kartor, temakartor, diagram, fotografier, statistik samt geodata
- Europas naturgeografi
- Europas länder och huvudstäder

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsfrågor i Europa, möjliga åtgärder
- aktuella händelser i Europa
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vegetationszoner
- tidvatten
- jordens uppkomst och byggnad
- Europas klimat
- ren luft, vatten och näring som förutsättningar för liv
- istiden och dess följder
- Europas och Finlands berggrund och naturrikedomar
- växtlighetens, djurens och människans invandring efter istiden
- Östersjöns utveckling

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett europeiskt land
- hur landhöjningen påverkat vårt landskap
- klimatförändring

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans verksamhet i olika regioner i Europa
- Europa som del av världen
- naturresurser och näringsliv i Europa
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsproblem i Europa, möjliga åtgärder
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor
- hot mot biodiversiteten
- hållbar användning av naturresurser

M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja hållbar utveckling	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av fysiska kartor, temakartor, diagram, fotografier, statistik samt geodata
- Europas naturgeografi
- Europas länder och huvudstäder

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsfrågor i Europa, möjliga åtgärder
- aktuella händelser i Europa
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vegetationszoner
- tidvatten
- jordens uppkomst och byggnad
- Europas klimat
- ren luft, vatten och näring som förutsättningar för liv
- istiden och dess följder
- Europas och Finlands berggrund och naturrikedomar
- växtlighetens, djurens och människans invandring efter istiden
- Östersjöns utveckling

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett europeiskt land
- hur landhöjningen påverkat vårt landskap
- klimatförändring

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans verksamhet i olika regioner i Europa
- Europa som del av världen
- naturresurser och näringsliv i Europa
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsproblem i Europa, möjliga åtgärder
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor
- hot mot biodiversiteten
- hållbar användning av naturresurser

M13 handleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta reg-ional identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av fysiska kartor, temakartor, diagram, fotografier, statistik samt geodata
- Europas naturgeografi
- Europas länder och huvudstäder

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsfrågor i Europa, möjliga åtgärder
- aktuella händelser i Europa
- växthuseffekten, klimatförändring och dess följder

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vegetationszoner
- tidvatten
- jordens uppkomst och byggnad
- Europas klimat
- ren luft, vatten och näring som förutsättningar för liv
- istiden och dess följder
- Europas och Finlands berggrund och naturrikedomar
- växtlighetens, djurens och människans invandring efter istiden
- Östersjöns utveckling

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- forskningsuppgift kring ett europeiskt land
- hur landhöjningen påverkat vårt landskap
- klimatförändring

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans verksamhet i olika regioner i Europa
- Europa som del av världen
- naturresurser och näringsliv i Europa
- hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljö- och utvecklingsproblem i Europa, möjliga åtgärder
- reflektioner kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor
- hot mot biodiversiteten
- hållbar användning av naturresurser

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta om skillnaden mellan en världsdel och ett land. Eleven benämner världshaven och världsdelarna på kartan.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan benämna några städer och centrala platser i Finland samt länder i Europa och övriga världen samt känner till de nämnda platsernas och ländernas geografiska läge.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan huvuddragen i en kartbild av jordklotet, såsom bergskedjor, halvöar, sund, havsområden samt känner till de centrala platsernas geografiska läge och ortnamn.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda huvuddragen i en kartbild ändamålsenligt, som att tillämpa platsernas geografiska läge och namn för att beskriva och förklara geografiska fenomen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av diagram, statistik, geodata och befolkningspyramider samt användning av gradnätet
- Finlands kartbild
- Finlands olika regioner, naturlandskap och andra områdesindelningar

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i Finland samt i andra delar av världen
- nyhetsbevakning

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands klimat och vegetation
- de grundläggande förutsättningarna för liv t ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands naturlandskap

- småskalig undersökning av den egna närmiljön
- fältundersökningar i närmiljön
- regionplanering och markanvändningen i den egna närmiljön

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Människor och kulturer i världen

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

M2 handleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner olika naturlandskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan med hjälp av exempel berätta om fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner och ger exempel på några klimat- och vegetationszoner. Eleven känner igen och beskriver naturlandskap i Finland och på jordklotet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel förklara fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner och placerar jordklotets mest centrala klimat- och vegetationszoner på kartan och berättar om några faktorer som bidragit till att zonerna uppstått. Eleven ger exempel på faktorer i Finland och på jordklotet som bidragit till att naturlandskapen uppstått.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förstår Jordens planetariska egenskaper och kan förklara fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser samt berättar hur dessa påverkar människans verksamhet. Eleven kan jämföra jordklotets mest centrala klimat- och vegetationszoner och förklara de faktorer som bidragit till att zonerna uppstått. Eleven förklarar de faktorer i Finland och på jordklotet som bidragit till att naturlandskapen uppstått.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av diagram, statistik, geodata och befolkningspyramider samt användning av gradnätet
- Finlands kartbild
- Finlands olika regioner, naturlandskap och andra områdesindelningar

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i Finland samt i andra delar av världen
- nyhetsbevakning

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands klimat och vegetation
- de grundläggande förutsättningarna för liv t ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands naturlandskap
- småskalig undersökning av den egna närmiljön
- fältundersökningar i närmiljön
- regionplanering och markanvändningen i den egna närmiljön

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

M3 handleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och i olika områden i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan benämna några kulturgeografiska fenomen som befolkning, näringar, trafikformer och turism i Finland och i övriga världen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan benämna och ge exempel på kulturgeografiska fenomen i Finland och i övriga världen. Eleven nämner några faktorer som inverkar på kulturernas särdrag. Eleven beskriver olika kulturlandskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta om kulturgeografiska fenomen i Finland och i andra delar av världen. Eleven berättar om vilka faktorer som påverkar kulturernas särdrag på olika områden. Eleven jämför kulturlandskap i olika områden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara olika kulturgeografiska fenomen i Finland och i andra delar av världen samt motivera de faktorer som bidragit till deras uppkomst. Eleven beskriver variationen i kulturernas särdrag i Finland och i andra delar av världen. Eleven förklarar vilka faktorer som bidrar till uppkomsten av kulturlandskap i Finland och i andra delar av världen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av diagram, statistik, geodata och befolkningspyramider samt användning av gradnätet
- Finlands kartbild
- Finlands olika regioner, naturlandskap och andra områdesindelningar

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i Finland samt i andra delar av världen
- nyhetsbevakning

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands klimat och vegetation
- de grundläggande förutsättningarna för liv t ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands naturlandskap
- småskalig undersökning av den egna närmiljön
- fältundersökningar i närmiljön
- regionplanering och markanvändningen i den egna närmiljön

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Människor och kulturer i världen

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan känna igen hur naturmiljön påverkar mänsklig verksamhet såsom näringar. Eleven nämner olika naturresurser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva hur naturmiljön påverkar människans verksamhet. Eleven klassificerar naturresurser ur ett hållbarhetsperspektiv.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta hur naturmiljön påverkar människans verksamhet i Finland och på olika håll i världen. Eleven berättar varför det är viktigt att använda naturresurser på ett hållbart sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara hur naturmiljön påverkar människans verksamhet samt nämner regionala exempel på det. Eleven motiverar hur mänsklig verksamhet orsakar olika miljöproblem. Eleven kan förklara hur hållbar användning av naturresurser och miljöproblem förhåller sig till varandra och motivera en hållbar användning av naturresurser.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av diagram, statistik, geodata och befolkningspyramider samt användning av gradnätet
- Finlands kartbild
- Finlands olika regioner, naturlandskap och andra områdesindelningar

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i Finland samt i andra delar av världen
- nyhetsbevakning

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands klimat och vegetation
- de grundläggande förutsättningarna för liv t ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands naturlandskap
- småskalig undersökning av den egna närmiljön
- fältundersökningar i närmiljön
- regionplanering och markanvändningen i den egna närmiljön

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Människor och kulturer i världen

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

M5 handleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta om innebörden av centrala geografiska grundbegrepp. Eleven beskriver ett område utgående från kartor och bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan definiera geografiska grundbegrepp. Eleven identifierar olika regionala nivåer, såsom den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven beskriver ett område på basis av kartor och bilder. Eleven skapar enkla geografiska frågor som hänför sig till det granskade temaområdet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva fenomen genom att använda geografiska grundbegrepp. Eleven beskriver skillnader mellan olika områden på några regionala nivåer. Eleven ställer geografiska frågor och funderar ut svar på dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara fenomen genom att använda sig av ändamålsenliga geografiska begrepp. Eleven jämför geografiska fenomen på olika regionala nivåer och beskriver orsaker till skillnaderna mellan områdena. Eleven ställer motiverade geografiska frågor och funderar ut svar på dem.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av diagram, statistik, geodata och befolkningspyramider samt användning av gradnätet
- Finlands kartbild
- Finlands olika regioner, naturlandskap och andra områdesindelningar

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i Finland samt i andra delar av världen

- nyhetsbevakning

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands klimat och vegetation
- de grundläggande förutsättningarna för liv t ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands naturlandskap
- småskalig undersökning av den egna närmiljön
- fältundersökningar i närmiljön
- regionplanering och markanvändningen i den egna närmiljön

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Människor och kulturer i världen

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in

i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

M6 handleda eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan väderstrecken. Eleven känner igen och benämner några symboler på en karta.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan uttrycka var ett objekt befinner sig med hjälp av väderstreck. Eleven känner igen och benämner symboler på en karta. Eleven mäter avstånd med hjälp av kartans grafiska skala.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan rikta en terrängkarta riktigt enligt terrängen och röra sig där med hjälp av kartan. Eleven mäter avstånd på kartan med hjälp av skalan uttryckt i ett förhållande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan på ett ändamålsenligt sätt använda olika karttyper, flyg- och satellitbilder.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av diagram, statistik, geodata och befolkningspyramider samt användning av gradnätet
- Finlands kartbild
- Finlands olika regioner, naturlandskap och andra områdesindelningar

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i Finland samt i andra delar av världen
- nyhetsbevakning

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands klimat och vegetation
- de grundläggande förutsättningarna för liv t ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands naturlandskap
- småskalig undersökning av den egna närmiljön
- fältundersökningar i närmiljön
- regionplanering och markanvändningen i den egna närmiljön

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Människor och kulturer i världen

- Finlands befolkning och minoriteter

- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan känna igen enkla objekt på kartor, diagram och bilder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor och karttjänster över geografiska fenomen. Eleven gör enkla kartor och diagram.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor, karttjänster och annan geomedia över geografiska fenomen. Eleven gör kartor, diagram och andra geografiska modeller.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan dra slutsatser utgående från de kartor, diagram, annan geomedia och andra geografiska modeller hen gjort.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av diagram, statistik, geodata och befolkningspyramider samt användning av gradnätet
- Finlands kartbild
- Finlands olika regioner, naturlandskap och andra områdesindelningar

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i Finland samt i andra delar av världen
- nyhetsbevakning

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands klimat och vegetation
- de grundläggande förutsättningarna för liv t ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands naturlandskap
- småskalig undersökning av den egna närmiljön
- fältundersökningar i närmiljön
- regionplanering och markanvändningen i den egna närmiljön

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Människor och kulturer i världen

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

M8 handleda eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i genomförandet av en mindre undersökning och kan berätta vad man gjort i den.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan förverkliga en mindre geografisk undersökning. Eleven kan välja ett lämpligt sätt att presentera resultaten från undersökningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan genomföra en geografisk undersökning. Eleven åskådliggör sina resultat med hjälp av geomedia och presenterar resultaten på ett för geografin utmärkande sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan genomföra en till sin struktur tydlig geografisk undersökning. Eleven åskådliggör och presenterar sina resultat mångsidigt med hjälp av geomedia och sammankopplar undersökningsresultaten med geografiska fenomen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av diagram, statistik, geodata och befolkningspyramider samt användning av gradnätet
- Finlands kartbild
- Finlands olika regioner, naturlandskap och andra områdesindelningar

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i Finland samt i andra delar av världen
- nyhetsbevakning

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de

grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands klimat och vegetation
- de grundläggande förutsättningarna för liv t ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands naturlandskap
- småskalig undersökning av den egna närmiljön
- fältundersökningar i närmiljön
- regionplanering och markanvändningen i den egna närmiljön

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Människor och kulturer i världen

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

M9 lära eleven att öva sig i att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar under handledning i fältundersökningar. Eleven känner igen förändringar i miljön.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar självständigt i fältundersökningar enligt anvisning. Eleven kan iaktta miljöförändringar, såsom klimatförändring och att biodiversiteten försvagas i Finland och på andra håll i världen samt ge exempel på dessa. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven deltar i fältundersökningar och sammankopplar under lärarens handledning observationerna med det fenomen som behandlas. Eleven kan berätta om förändringar i miljön och nämner orsaker till de mest centrala miljöförändringarna. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen och förklarar bakgrunden till några av händelserna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven deltar i fältundersökningar och kopplar samman observationerna med det fenomen som behandlas. Eleven kan förklara orsaker som ligger bakom miljöförändringar. Eleven bedömer kritiskt hur geografiska händelser som hen följer med påverkar den egna närmiljön, Finland eller hela världen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av diagram, statistik, geodata och befolkningspyramider samt användning av gradnätet
- Finlands kartbild
- Finlands olika regioner, naturlandskap och andra områdesindelningar

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i Finland samt i andra delar av världen
- nyhetsbevakning

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands klimat och vegetation
- de grundläggande förutsättningarna för liv t ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands naturlandskap
- småskalig undersökning av den egna närmiljön
- fältundersökningar i närmiljön
- regionplanering och markanvändningen i den egna närmiljön

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Människor och kulturer i världen

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp samt att argumentera och presentera geografiska data på ett tydligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan under handledning fungera som en del av gruppen. Eleven kan skilja geografisk information från åsikter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan fungera som en medlem i gruppen. Eleven framför geografisk information med egna ord. Eleven lyssnar på andras åsikter och framför sina egna åsikter kring geografiska frågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan fungera konstruktivt som medlem i en grupp. Eleven framför geografisk information på ett för läroämnet utmärkande sätt. Eleven framför argument för sina åsikter i geografiska frågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan fungera uppmuntrande som en medlem i gruppen. Eleven motiverar den geografiska information som hen framför. Eleven motiverar utgående från sina geografiska kunskaper konsekvent sina egna åsikter kring geografiska frågor.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av diagram, statistik, geodata och befolkningspyramider samt användning av gradnätet
- Finlands kartbild
- Finlands olika regioner, naturlandskap och andra områdesindelningar

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i Finland samt i andra delar av världen
- nyhetsbevakning

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands klimat och vegetation
- de grundläggande förutsättningarna för liv t ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands naturlandskap

- småskalig undersökning av den egna närmiljön
- fältundersökningar i närmiljön
- regionplanering och markanvändningen i den egna närmiljön

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Människor och kulturer i världen

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

M11 handleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar under handledning i att värna om närmiljön, som att förbättra trivseln och säkerheten eller att bevara miljöns mångfald.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar i att värna om närmiljön. Eleven ger exempel på sätt att delta och att påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan under handledning planera och deltar i att värna om närmiljön. Eleven förklarar hur man kan delta och påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan planera metoder för att värna om närmiljön och förverkligar något av dem. Eleven jämför och bedömer olika sätt att delta och påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av diagram, statistik, geodata och befolkningspyramider samt användning av gradnätet
- Finlands kartbild
- Finlands olika regioner, naturlandskap och andra områdesindelningar

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i Finland samt i andra delar av världen
- nyhetsbevakning

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de

grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands klimat och vegetation
- de grundläggande förutsättningarna för liv t ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands naturlandskap
- småskalig undersökning av den egna närmiljön
- fältundersökningar i närmiljön
- regionplanering och markanvändningen i den egna närmiljön

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Människor och kulturer i världen

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja hållbar utveckling	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av diagram, statistik, geodata och befolkningspyramider samt användning av gradnätet
- Finlands kartbild
- Finlands olika regioner, naturlandskap och andra områdesindelningar

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i Finland samt i andra delar av världen
- nyhetsbevakning

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de

grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands klimat och vegetation
- de grundläggande förutsättningarna för liv t ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands naturlandskap
- småskalig undersökning av den egna närmiljön
- fältundersökningar i närmiljön
- regionplanering och markanvändningen i den egna närmiljön

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Människor och kulturer i världen

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

M13 handleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta reg-ional identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tolkning och användning av diagram, statistik, geodata och befolkningspyramider samt användning av gradnätet
- Finlands kartbild
- Finlands olika regioner, naturlandskap och andra områdesindelningar

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella händelser i Finland samt i andra delar av världen
- nyhetsbevakning

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de

grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands klimat och vegetation
- de grundläggande förutsättningarna för liv t ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands naturlandskap
- småskalig undersökning av den egna närmiljön
- fältundersökningar i närmiljön
- regionplanering och markanvändningen i den egna närmiljön

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

Lokal precisering:

Människor och kulturer i världen

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Finlands befolkning och minoriteter
- Finland som en del av världen
- näringsgrenar i Finland
- olika kulturmiljöer och traditionslandskap
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv

Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

"Vi rör på oss tillsammans och tillämpar våra färdigheter samt stärker självbilden och delaktigheten."

***I årskurserna 7–9** ligger tyngdpunkten i undervisningen på att mångsidigt tillämpa grundläggande färdigheter och träna fysiska egenskaper med hjälp av olika gymnastikformer och idrottsgrenar. Det är särskilt viktigt att eleverna stärker sin positiva självbild och accepterar sin kropp som förändras. Undervisningen ska stödja elevernas välbefinnande, utveckling mot självständighet och delaktighet samt uppmuntra eleverna att på eget initiativ delta i motionsaktiviteter som främjar hälsan. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i planeringen av aktiviteter samt tar ansvar för sin egen och gruppens aktivitet.*

-

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 7–9

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I undervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årstiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap, uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både

psykiskt och fysiskt. Utnyttjandet av motionsteknologi stödjer målen för gymnastikundervisningen. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 7–9

En uppmuntrande och accepterande atmosfär är en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevernas individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen är tydliga. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 7–9 ska särskild vikt fästas vid att stödja funktionsförmågan samt uppmuntra eleverna att utöva eller hitta en egen lämplig motionsform.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i gymnastik i årskurs 7–9

Eleverna ska genom mångsidig, uppmuntrande och handledande respons och bedömning stödjas att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen stöder elevernas positiva uppfattning om sig själva som motionsutövare. I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. I undervisningen och bedömningen i gymnastik ska man fästa uppmärksamhet vid elevens hälsotillstånd och specialbehov.

Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Vid bedömningen ska man använda mångsidiga metoder så att eleverna har möjlighet att visa sitt bästa kunnande. Eleverna ska handledas i självvärdering.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i gymnastik avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i gymnastik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i gymnastik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för gymnastik. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i gymnastik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i gymnastik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I gymnastiken utvecklas kunnandet kontinuerligt som en fortsättning på det tidigare kunnandet. I beskrivningarna av kunskapskraven för slutbedömningen ingår beskrivningarna av kunnandet för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar sporadiskt och endast till vissa delar i verksamheten under gymnastiklektionerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar i gymnastiklektionerna och prövar på olika gymnastikformer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven deltar vanligtvis aktivt i verksamheten under gymnastiklektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven deltar aktivt och tränar de gymnastikformer som undervisas.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
    - teknikträning
    - betoning av spelmässigt tänkande
    - fair play
- Boboll
    - utveckling av kastteknik
    - utveckling av olika slagtekniker
    - taktiskt tänkande
    - olika typer av spel
- Innebandy
    - teknikträning
    - utveckling av taktiskt tänkande
    - spel
- Basket
    - teknikträning
    - lay up
    - anpassade spel
    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, det vill säga att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta om några av sina iakttagelser och kan med lärarens hjälp använda dem i sin egen aktivitet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår sina iakttagelser och kan berätta om dem och koppla dem till sin egen aktivitet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer utgående från sina iakttagelser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven väljer ändamålsenliga iakttagelser som grund för sina lösningar, kan motivera sina lösningar och anpassar sin fysiska aktivitet i enlighet med dem.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
  - utveckling av tekniken
  - snabbhets- och uthållighetslöpning
  - häck- och stafettlöpning
- Hopp
  - utveckling av längdhopp med ansats
  - utveckling av höjdhoppstekniken
  - grunderna i tresteg
- Kast
  - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
  - teknikträning
  - betoning av spelmässigt tänkande
  - fair play
- Boboll
  - utveckling av kastteknik
  - utveckling av olika slagtekniker
  - taktiskt tänkande
  - olika typer av spel
- Innebandy
  - teknikträning
  - utveckling av taktiskt tänkande
  - spel
- Basket
  - teknikträning
  - lay up
  - anpassade spel
  - street basket
- Volleyboll
  - utveckling av olika tekniker
  - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M3 handleda eleven att träna och utveckla sin balans- och rörelseförmåga så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda och kombinera sina balans- och rörelsefärdigheter i några gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda och kombinera sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina balans- och rörlighetsfärdigheter i de gymnastikformer som undervisats.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet,

uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
    - teknikträning
    - betoning av spelmässigt tänkande
    - fair play
- Boboll
    - utveckling av kastteknik
    - utveckling av olika slagtekniker
    - taktiskt tänkande
    - olika typer av spel

- Innebandy
    - teknikträning
    - utveckling av taktiskt tänkande
    - spel
- Basket
    - teknikträning
    - lay up
    - anpassade spel
    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M4 handleda eleven att träna och utveckla sina färdigheter att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, med olika redskap, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda sina färdigheter att hantera redskap i några gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda och kombinera sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina färdigheter att hantera redskap i de gymnastikformer som undervisats.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt

- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
    - teknikträning
    - betoning av spelmässigt tänkande
    - fair play
- Boboll
    - utveckling av kastteknik
    - utveckling av olika slagtekniker
    - taktiskt tänkande
    - olika typer av spel
- Innebandy
    - teknikträning
    - utveckling av taktiskt tänkande
    - spel
- Basket
    - teknikträning
    - lay up
    - anpassade spel
    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M5 uppmuntra och handleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna några av utvärderingsmetoderna för de fysiska egenskaperna och kan träna sina egenskaper under handledning av någon annan.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna och välja metoder som lämpar sig för utvärderingen av olika fysiska egenskaper och tränar självständigt några av sina fysiska egenskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven identifierar sina egna styrkor och svagheter och kan på basis av sina iakttagelser upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
  - utveckling av tekniken
  - snabbhets- och uthållighetslöpning
  - häck- och stafettlöpning
- Hopp
  - utveckling av längdhopp med ansats
  - utveckling av höjdhoppstekniken
  - grunderna i tresteg
- Kast
  - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
  - teknikträning
  - betoning av spelmässigt tänkande
  - fair play
- Boboll
  - utveckling av kastteknik
  - utveckling av olika slagtekniker
  - taktiskt tänkande
  - olika typer av spel
- Innebandy
  - teknikträning
  - utveckling av taktiskt tänkande
  - spel
- Basket
  - teknikträning
  - lay up
  - anpassade spel
  - street basket
- Volleyboll

- utveckling av olika tekniker
- anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma samt rädda sig själv och andra ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan simma 10 meter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven simmar 50 meter på två olika simsätt och dyker 5 meter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan simma* och rädda sig själv och andra ur vattnet. (*nordiska kriterier för simkunnighet)
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan simma obehindrat på två simsätt och kan rädda sig själv och andra ur vattnet på olika sätt.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
    - teknikträning
    - betoning av spelmässigt tänkande
    - fair play
- Boboll
    - utveckling av kastteknik
    - utveckling av olika slagtekniker
    - taktiskt tänkande

    - olika typer av spel
- Innebandy
    - teknikträning
    - utveckling av taktiskt tänkande
    - spel
- Basket
    - teknikträning
    - lay up
    - anpassade spel
    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta hur man agerar på ett tryggt och sakligt sätt samt agerar och utrustar sig vanligtvis enligt instruktionerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår riskfaktorer som hör samman med säkerheten och agerar på ett tryggt sätt samt har ändamålsenlig utrustning under lektionerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt och främjar tryggheten och säkerheten under gymnastiklektionerna.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt

- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
    - teknikträning
    - betoning av spelmässigt tänkande
    - fair play
- Boboll
    - utveckling av kastteknik
    - utveckling av olika slagtekniker
    - taktiskt tänkande
    - olika typer av spel
- Innebandy
    - teknikträning
    - utveckling av taktiskt tänkande
    - spel
- Basket
    - teknikträning
    - lay up
    - anpassade spel
    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M8 handleda eleven att arbeta tillsammans med alla andra och att reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationerna med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven arbetar tillsammans med människor hen själv valt och reglerar sina handlingar och sina känslor så att hen kan arbeta tillsammans med andra i gymnastiksituationerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven arbetar tillsammans med alla.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven arbetar i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt och tar hänsyn till andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven arbetar tillsammans med alla och främjar gruppens aktivitet och lärande.

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot

Simning

- livräddning

Bollspel

- rent spel
- anpassade spel, lekar och stafetter

Orientering

- repetition av allemansrätten

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M9 handleda eleven att agera enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna principer om rent spel och tar sporadiskt ansvar för gemensamma aktiviteter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven följer principerna om rent spel och ger de övriga arbetsro.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven följer principerna om rent spel och visar att hen tar ansvar för gemensamma aktiviteter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tar ansvar för och främjar de gemensamma aktiviteterna.

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot

Simning

- livräddning

Bollspel

- rent spel
- anpassade spel, lekar och stafetter

Orientering

- repetition av allemansrätten

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka elevens förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta hur man kan ta ansvar för sina egna handlingar och tar ansvar under handledning av läraren.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven tar ansvar för sina egna handlingar och kan tidvis arbeta självständigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven arbetar vanligtvis ansvarsfullt och självständigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven arbetar ansvarsfullt och självständigt.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Bollspel

- olika typer av spel
- ta ansvar för att följa regler
- få ta del av domarens uppgifter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Bollspel

- olika typer av spel
- ta ansvar för att följa regler
- få ta del av domarens uppgifter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar sporadiskt och endast till vissa delar i verksamheten under gymnastiklektionerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar i gymnastiklektionerna och prövar på olika gymnastikformer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven deltar vanligtvis aktivt i verksamheten under gymnastiklektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven deltar aktivt och tränar de gymnastikformer som undervisas.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera

redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
    - teknikträning

    - betoning av spelmässigt tänkande
    - fair play
- Boboll
    - utveckling av kastteknik
    - utveckling av olika slagtekniker
    - taktiskt tänkande
    - olika typer av spel
- Innebandy
    - teknikträning
    - utveckling av taktiskt tänkande
    - spel
- Basket
    - teknikträning
    - lay up
    - anpassade spel
    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, det vill säga att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta om några av sina iakttagelser och kan med lärarens hjälp använda dem i sin egen aktivitet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår sina iakttagelser och kan berätta om dem och koppla dem till sin egen aktivitet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer utgående från sina iakttagelser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven väljer ändamålsenliga iakttagelser som grund för sina lösningar, kan motivera sina lösningar och anpassar sin fysiska aktivitet i enlighet med dem.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
    - teknikträning
    - betoning av spelmässigt tänkande
    - fair play
- Boboll
    - utveckling av kastteknik
    - utveckling av olika slagtekniker
    - taktiskt tänkande
    - olika typer av spel
- Innebandy
    - teknikträning
    - utveckling av taktiskt tänkande
    - spel
- Basket
    - teknikträning
    - lay up
    - anpassade spel
    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M3 handleda eleven att träna och utveckla sin balans- och rörelseförmåga så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda och kombinera sina balans- och rörelsefärdigheter i några gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda och kombinera sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina balans- och rörlighetsfärdigheter i de gymnastikformer som undervisats.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
  - utveckling av tekniken
  - snabbhets- och uthållighetslöpning
  - häck- och stafettlöpning
- Hopp
  - utveckling av längdhopp med ansats
  - utveckling av höjdhoppstekniken
  - grunderna i tresteg
- Kast
  - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
  - teknikträning
  - betoning av spelmässigt tänkande
  - fair play
- Boboll
  - utveckling av kastteknik
  - utveckling av olika slagtekniker
  - taktiskt tänkande
  - olika typer av spel
- Innebandy
  - teknikträning
  - utveckling av taktiskt tänkande
  - spel
- Basket
  - teknikträning
  - lay up
  - anpassade spel
  - street basket
- Volleyboll
  - utveckling av olika tekniker
  - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M4 handleda eleven att träna och utveckla sina färdigheter att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, med olika redskap, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda sina färdigheter att hantera redskap i några gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda och kombinera sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina färdigheter att hantera redskap i de gymnastikformer som undervisats.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella

uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
    - teknikträning
    - betoning av spelmässigt tänkande
    - fair play
- Boboll
    - utveckling av kastteknik
    - utveckling av olika slagtekniker
    - taktiskt tänkande
    - olika typer av spel
- Innebandy
    - teknikträning

    - utveckling av taktiskt tänkande
    - spel
- Basket
    - teknikträning
    - lay up
    - anpassade spel
    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M5 uppmuntra och handleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna några av utvärderingsmetoderna för de fysiska egenskaperna och kan träna sina egenskaper under handledning av någon annan.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna och välja metoder som lämpar sig för utvärderingen av olika fysiska egenskaper och tränar självständigt några av sina fysiska egenskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven identifierar sina egna styrkor och svagheter och kan på basis av sina iakttagelser upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
  - teknikträning
  - betoning av spelmässigt tänkande
  - fair play
- Boboll
  - utveckling av kastteknik
  - utveckling av olika slagtekniker
  - taktiskt tänkande
  - olika typer av spel
- Innebandy
  - teknikträning
  - utveckling av taktiskt tänkande
  - spel
- Basket
  - teknikträning
  - lay up
  - anpassade spel
  - street basket
- Volleyboll
  - utveckling av olika tekniker
  - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma samt rädda sig själv och andra ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan simma 10 meter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven simmar 50 meter på två olika simsätt och dyker 5 meter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan simma* och rädda sig själv och andra ur vattnet. (*nordiska kriterier för simkunnighet)
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan simma obehindrat på två simsätt och kan rädda sig själv och andra ur vattnet på olika sätt.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
    - teknikträning
    - betoning av spelmässigt tänkande
    - fair play
- Boboll
    - utveckling av kastteknik
    - utveckling av olika slagtekniker
    - taktiskt tänkande
    - olika typer av spel
- Innebandy
    - teknikträning
    - utveckling av taktiskt tänkande
    - spel
- Basket
    - teknikträning
    - lay up
    - anpassade spel
    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta hur man agerar på ett tryggt och sakligt sätt samt agerar och utrustar sig vanligtvis enligt instruktionerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår riskfaktorer som hör samman med säkerheten och agerar på ett tryggt sätt samt har ändamålsenlig utrustning under lektionerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt och främjar tryggheten och säkerheten under gymnastiklektionerna.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
  - utveckling av tekniken
  - snabbhets- och uthållighetslöpning
  - häck- och stafettlöpning
- Hopp
  - utveckling av längdhopp med ansats
  - utveckling av höjdhoppstekniken
  - grunderna i tresteg
- Kast
  - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
  - teknikträning
  - betoning av spelmässigt tänkande
  - fair play
- Boboll
  - utveckling av kastteknik
  - utveckling av olika slagtekniker
  - taktiskt tänkande
  - olika typer av spel
- Innebandy
  - teknikträning
  - utveckling av taktiskt tänkande
  - spel
- Basket
  - teknikträning
  - lay up
  - anpassade spel
  - street basket
- Volleyboll
  - utveckling av olika tekniker
  - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M8 handleda eleven att arbeta tillsammans med alla andra och att reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationerna med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven arbetar tillsammans med människor hen själv valt och reglerar sina handlingar och sina känslor så att hen kan arbeta tillsammans med andra i gymnastiksituationerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven arbetar tillsammans med alla.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven arbetar i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt och tar hänsyn till andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven arbetar tillsammans med alla och främjar gruppens aktivitet och lärande.

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot

Simning

- livräddning

Bollspel

- rent spel
- anpassade spel, lekar och stafetter

Orientering

- repetition av allemansrätten

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M9 handleda eleven att agera enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna principer om rent spel och tar sporadiskt ansvar för gemensamma aktiviteter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven följer principerna om rent spel och ger de övriga arbetsro.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven följer principerna om rent spel och visar att hen tar ansvar för gemensamma aktiviteter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tar ansvar för och främjar de gemensamma aktiviteterna.

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot

Simning

- livräddning

Bollspel

- rent spel
- anpassade spel, lekar och stafetter

Orientering

- repetition av allemansrätten

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka elevens förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta hur man kan ta ansvar för sina egna handlingar och tar ansvar under handledning av läraren.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven tar ansvar för sina egna handlingar och kan tidvis arbeta självständigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven arbetar vanligtvis ansvarsfullt och självständigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven arbetar ansvarsfullt och självständigt.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Bollspel

- olika typer av spel
- ta ansvar för att följa regler
- få ta del av domarens uppgifter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Bollspel

- olika typer av spel
- ta ansvar för att följa regler
- få ta del av domarens uppgifter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M12 hjälpa eleven att förstå vilken betydelse tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil har för det totala välbefinnandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs

- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Bollspel

- olika typer av spel
- ta ansvar för att följa regler
- få ta del av domarens uppgifter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar sporadiskt och endast till vissa delar i verksamheten under gymnastiklektionerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar i gymnastiklektionerna och prövar på olika gymnastikformer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven deltar vanligtvis aktivt i verksamheten under gymnastiklektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven deltar aktivt och tränar de gymnastikformer som undervisas.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
  - utveckling av tekniken
  - snabbhets- och uthållighetslöpning
  - häck- och stafettlöpning
- Hopp
  - utveckling av längdhopp med ansats
  - utveckling av höjdhoppstekniken
  - grunderna i tresteg
- Kast
  - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
  - teknikträning
  - betoning av spelmässigt tänkande
  - fair play
- Boboll
  - utveckling av kastteknik
  - utveckling av olika slagtekniker
  - taktiskt tänkande
  - olika typer av spel
- Innebandy
  - teknikträning
  - utveckling av taktiskt tänkande
  - spel
- Basket
  - teknikträning
  - lay up
  - anpassade spel

    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, det vill säga att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta om några av sina iakttagelser och kan med lärarens hjälp använda dem i sin egen aktivitet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår sina iakttagelser och kan berätta om dem och koppla dem till sin egen aktivitet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer utgående från sina iakttagelser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven väljer ändamålsenliga iakttagelser som grund för sina lösningar, kan motivera sina lösningar och anpassar sin fysiska aktivitet i enlighet med dem.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen,

basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
    - teknikträning
    - betoning av spelmässigt tänkande

    - fair play
- Boboll
    - utveckling av kastteknik
    - utveckling av olika slagtekniker
    - taktiskt tänkande
    - olika typer av spel
- Innebandy
    - teknikträning
    - utveckling av taktiskt tänkande
    - spel
- Basket
    - teknikträning
    - lay up
    - anpassade spel
    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M3 handleda eleven att träna och utveckla sin balans- och rörelseförmåga så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda och kombinera sina balans- och rörelsefärdigheter i några gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda och kombinera sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina balans- och rörlighetsfärdigheter i de gymnastikformer som undervisats.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt

- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
    - teknikträning
    - betoning av spelmässigt tänkande
    - fair play
- Boboll
    - utveckling av kastteknik
    - utveckling av olika slagtekniker
    - taktiskt tänkande
    - olika typer av spel
- Innebandy
    - teknikträning
    - utveckling av taktiskt tänkande
    - spel
- Basket
    - teknikträning
    - lay up
    - anpassade spel
    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M4 handleda eleven att träna och utveckla sina färdigheter att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, med olika redskap, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda sina färdigheter att hantera redskap i några gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda och kombinera sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina färdigheter att hantera redskap i de gymnastikformer som undervisats.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
  - utveckling av tekniken
  - snabbhets- och uthållighetslöpning
  - häck- och stafettlöpning
- Hopp
  - utveckling av längdhopp med ansats
  - utveckling av höjdhoppstekniken
  - grunderna i tresteg
- Kast
  - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
  - teknikträning
  - betoning av spelmässigt tänkande
  - fair play
- Boboll
  - utveckling av kastteknik
  - utveckling av olika slagtekniker
  - taktiskt tänkande
  - olika typer av spel
- Innebandy
  - teknikträning
  - utveckling av taktiskt tänkande
  - spel
- Basket
  - teknikträning
  - lay up
  - anpassade spel
  - street basket
- Volleyboll
  - utveckling av olika tekniker
  - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M5 uppmuntra och handleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna några av utvärderingsmetoderna för de fysiska egenskaperna och kan träna sina egenskaper under handledning av någon annan.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna och välja metoder som lämpar sig för utvärderingen av olika fysiska egenskaper och tränar självständigt några av sina fysiska egenskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven identifierar sina egna styrkor och svagheter och kan på basis av sina iakttagelser upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
    - teknikträning
    - betoning av spelmässigt tänkande
    - fair play
- Boboll
    - utveckling av kastteknik

    - utveckling av olika slagtekniker
    - taktiskt tänkande
    - olika typer av spel
- Innebandy
    - teknikträning
    - utveckling av taktiskt tänkande
    - spel
- Basket
    - teknikträning
    - lay up
    - anpassade spel
    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma samt rädda sig själv och andra ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan simma 10 meter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven simmar 50 meter på två olika simsätt och dyker 5 meter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan simma* och rädda sig själv och andra ur vattnet. (*nordiska kriterier för simkunnighet)
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan simma obehindrat på två simsätt och kan rädda sig själv och andra ur vattnet på olika sätt.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt
- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
  - teknikträning
  - betoning av spelmässigt tänkande
  - fair play
- Boboll
  - utveckling av kastteknik
  - utveckling av olika slagtekniker
  - taktiskt tänkande
  - olika typer av spel
- Innebandy
  - teknikträning
  - utveckling av taktiskt tänkande
  - spel
- Basket
  - teknikträning
  - lay up
  - anpassade spel
  - street basket
- Volleyboll
  - utveckling av olika tekniker
  - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta hur man agerar på ett tryggt och sakligt sätt samt agerar och utrustar sig vanligtvis enligt instruktionerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår riskfaktorer som hör samman med säkerheten och agerar på ett tryggt sätt samt har ändamålsenlig utrustning under lektionerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt och främjar tryggheten och säkerheten under gymnastiklektionerna.

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, basmotion, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, rörelse i vatten och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Motoriska övningar

- koordinationsträning
- muskelkonditions- och styrketräning

Redskapsgymnastik

- övningar på olika redskap
- övningar för huvud- och handstående, hjulning
- redskapsbanor och stationsträning
- övningar med handredskap

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Simning

- fortsatt utveckling av olika simsätt

- dykning
- livräddning

Friidrott

- Löpning
    - utveckling av tekniken
    - snabbhets- och uthållighetslöpning
    - häck- och stafettlöpning
- Hopp
    - utveckling av längdhopp med ansats
    - utveckling av höjdhoppstekniken
    - grunderna i tresteg
- Kast
    - kulstötning, spjut- och diskuskastning
- Mångkamp

Bollspel

- Fotboll
    - teknikträning
    - betoning av spelmässigt tänkande
    - fair play
- Boboll
    - utveckling av kastteknik
    - utveckling av olika slagtekniker
    - taktiskt tänkande
    - olika typer av spel
- Innebandy
    - teknikträning
    - utveckling av taktiskt tänkande
    - spel
- Basket
    - teknikträning
    - lay up
    - anpassade spel
    - street basket
- Volleyboll
    - utveckling av olika tekniker
    - anpassade spel

Orientering

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av karttecken
- orientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

Skidåkning

- träning av olika skidtekniker
- skidlekar
- skidlänk

Skridskoåkning

- utveckling av skridskoteknik
- anpassade spel med och utan klubba
- lekar och stafetter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M8 handleda eleven att arbeta tillsammans med alla andra och att reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationerna med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven arbetar tillsammans med människor hen själv valt och reglerar sina handlingar och sina känslor så att hen kan arbeta tillsammans med andra i gymnastiksituationerna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven arbetar tillsammans med alla.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven arbetar i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt och tar hänsyn till andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven arbetar tillsammans med alla och främjar gruppens aktivitet och lärande.

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot

Simning

- livräddning

Bollspel

- rent spel
- anpassade spel, lekar och stafetter

Orientering

- repetition av allemansrätten

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M9 handleda eleven att agera enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna principer om rent spel och tar sporadiskt ansvar för gemensamma aktiviteter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven följer principerna om rent spel och ger de övriga arbetsro.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven följer principerna om rent spel och visar att hen tar ansvar för gemensamma aktiviteter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tar ansvar för och främjar de gemensamma aktiviteterna.

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot

Simning

- livräddning

Bollspel

- rent spel
- anpassade spel, lekar och stafetter

Orientering

- repetition av allemansrätten

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka elevens förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan berätta hur man kan ta ansvar för sina egna handlingar och tar ansvar under handledning av läraren.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven tar ansvar för sina egna handlingar och kan tidvis arbeta självständigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven arbetar vanligtvis ansvarsfullt och självständigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven arbetar ansvarsfullt och självständigt.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Bollspel

- olika typer av spel
- ta ansvar för att följa regler
- få ta del av domarens uppgifter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Bollspel

- olika typer av spel
- ta ansvar för att följa regler
- få ta del av domarens uppgifter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M12 hjälpa eleven att förstå vilken betydelse tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil har för det totala välbefinnandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Bollspel

- olika typer av spel
- ta ansvar för att följa regler
- få ta del av domarens uppgifter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

M13 göra eleven bekant med olika vanliga motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med dem så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje, avslappning och energi

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Musikgymnastik

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- olika rörelser till musik

Bollspel

- olika typer av spel
- ta ansvar för att följa regler
- få ta del av domarens uppgifter

Övriga idrotter

- idrottsformer utgående från elevernas specifika önskemål
- pröva på olika idrottsformer eller aktiviteter som ligger i tiden

Historia

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att uppmuntra eleven att bli en ansvarsfull och demokratisk medborgare. Med hjälp av historisk kunskap lär sig eleverna att förstå den utveckling som format nutiden, att inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och att reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individens betydelse som historisk aktör och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Syftet är att bidra till att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald.

I historieundervisningen ska eleverna fördjupa sig i hur man kritiskt behandlar information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Eleverna ska även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevers förmåga att analysera historia: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll.

Eleverna ska lära sig förstå att historia kan tolkas på olika sätt och ur olika perspektiv och att förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Undervisningen i historia ska hjälpa eleverna att uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats under olika tider.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

***I årskurserna 7-9** är historieundervisningens uppdrag är att fördjupa elevernas uppfattning om den historiska kunskapens natur. Undervisningen ska stödja elevernas identitetsutveckling och göra dem förtrogen med hur olika kulturer påverkat individer och samhällen. I undervisningen ska interaktiva och undersökande arbetssätt prioriteras.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 7–9

Genom att man granskar den historiska bakgrunden till aktuella händelser kopplas innehållet i ämnet historia till centrala begrepp i samhällsläran.

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att prioritera undersökande arbetssätt, till exempel att undersöka olika för åldern lämpliga första- och andrahandskällor och att använda sig av öppna lärmiljöer i historiska undersökningsuppgifter. Målet är att uppmuntra eleven att göra egna tolkningar och lära sig bedöma avvikande tolkningar.

Eleven ska uppmuntras att söka information via informell historiekultur, såsom spel, filmer och litteratur, och att utveckla sin förmåga att tänka historiskt och bedöma kritiskt med hjälp av dessa historiekulturella uttryck.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 7–9

I historieundervisningen ska eleven uppmuntras att mångsidigt observera, kommunicera, producera och tolka text och tal samt att använda drama och visuella uttryck. Vid behov hjälper läraren eleverna att förstå olika texter genom att förenkla dem och förklara de begrepp som används i texterna.

Vissa begrepp som används i historieundervisningen (till exempel samhälle och demokrati) ska fördjupas under hela den grundläggande utbildningen i takt med att eleven utvecklar sitt tänkande från konkret till abstrakt.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i historia i årskurs 7–9

Med responsen i undervisningen i historia är strävan att uppmuntra eleverna att göra egna tolkningar och argumentera för sina åsikter. Utöver skriftliga uppgifter ska också elevernas mångsidiga sätt att arbeta och visa sitt kunnande beaktas. I stället för att fokusera på att memorera innehåll ska man i bedömningen fokusera på förmågan att tillämpa kunskap och behärska historiskt tänkande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i historia avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i historia då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i historia som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för historia. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i historia och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i historia och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stärka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- industrialiseringen.
- den ojämna fördelningen av världens resurser.
- arbetarrörelsen
- kvinnorörelsen
- franska revolutionen
- emigrationen
- kommunikationerna utvecklas

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ideologierna
- imperialismen
- slaveriet
- kulturlivet
- Napoleonkrigen
- revolutionär oro i Europa

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- 1808-09-års krig
- de nationalistiska stormännen
- autonoma tiden
- kulturlivet vid sekelskiftet
- förryskningstiden fram till 1917.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen som bakgrund till första världskriget
- den väpnade fredens tid
- kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- de europeiska stormakternas framväxt.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- borgerskapets framväxt
- industriarbetarnas liv
- industrialiseringen i Finland
- flytten från landsbygd till stad
- Finland moderniseras

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 8

M2 aktivera eleven att söka historisk information och att bedöma informationskällornas tillförlitlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven hittar under handledning information om en historisk företeelse eller händelse ur en given källa. Eleven förstår under handledning av läraren att det förekommer olika tolkningar kring samma fenomen eller källa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och lägger märke till skillnader i källornas tillförlitlighet och hur de tolkas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och kan skilja mellan mer och mindre tillförlitliga källor och tolkningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder olika källor och kan skilja källorna till den företeelse som undersöks från andra källor. Eleven beskriver hur man kan göra olika tolkningar av samma källor och bedömer eventuella brister i tolkningarna.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- industrialiseringen.
- den ojämna fördelningen av världens resurser.
- arbetarrörelsen
- kvinnorörelsen
- franska revolutionen

- emigrationen
- kommunikationerna utvecklas

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ideologierna
- imperialismen
- slaveriet
- kulturlivet
- Napoleonkrigen
- revolutionär oro i Europa

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- 1808-09-års krig
- de nationalistiska stormännen
- autonoma tiden
- kulturlivet vid sekelskiftet
- förryskningstiden fram till 1917.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen som bakgrund till första världskriget
- den väpnade fredens tid
- kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- de europeiska stormakternas framväxt.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- borgerskapets framväxt
- industriarbetarnas liv
- industrialiseringen i Finland
- flytten från landsbygd till stad
- Finland moderniseras

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 8

M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskursheheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven hittar under handledning information om en historisk företeelse eller händelse ur en given källa. Eleven förstår under handledning av läraren att det förekommer olika tolkningar kring samma fenomen eller källa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och lägger märke till skillnader i källornas tillförlitlighet och hur de tolkas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och kan skilja mellan mer och mindre tillförlitliga källor och tolkningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder olika källor och kan skilja källorna till den företeelse som undersöks från andra källor. Eleven beskriver hur man kan göra olika tolkningar av samma källor och bedömer eventuella brister i tolkningarna.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- industrialiseringen.
- den ojämna fördelningen av världens resurser.
- arbetarrörelsen
- kvinnorörelsen
- franska revolutionen
- emigrationen
- kommunikationerna utvecklas

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ideologierna
- imperialismen
- slaveriet
- kulturlivet
- Napoleonkrigen
- revolutionär oro i Europa

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- 1808-09-års krig
- de nationalistiska stormännen
- autonoma tiden
- kulturlivet vid sekelskiftet
- förryskningstiden fram till 1917.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen som bakgrund till första världskriget

- den väpnade fredens tid
- kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- de europeiska stormakternas framväxt.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- borgerskapets framväxt
- industriarbetarnas liv
- industrialiseringen i Finland
- flytten från landsbygd till stad
- Finland moderniseras

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 8

M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen centrala, innehållsmässiga historiska begrepp och kan under lärarens handledning tidsmässigt ställa dem i relation till varandra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kommer ihåg centrala innehållsmässiga begrepp som anknyter till det förflutna och ger några exempel på särdrag som är karakteristiska för den historiska tidsperiod som granskas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder centrala innehållsmässiga begrepp som anknyter till det förflutna och beskriver särdragen som är karakteristiska för den historiska tidsperiod som granskas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven placerar historiska händelser, företeelser och tidsperioder i kronologisk ordning och i sina tidsmässiga sammanhang. Eleven använder tidsrelaterade begrepp och redogör för händelser, personer och fenomen som är kopplade till centrala historiska tidsperioder.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- industrialiseringen.
- den ojämna fördelningen av världens resurser.
- arbetarrörelsen
- kvinnorörelsen
- franska revolutionen
- emigrationen
- kommunikationerna utvecklas

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ideologierna
- imperialismen
- slaveriet
- kulturlivet
- Napoleonkrigen
- revolutionär oro i Europa

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- 1808-09-års krig
- de nationalistiska stormännen
- autonoma tiden
- kulturlivet vid sekelskiftet
- förryskningstiden fram till 1917.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen som bakgrund till första världskriget
- den väpnade fredens tid
- kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- de europeiska stormakternas framväxt.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- borgerskapets framväxt
- industriarbetarnas liv
- industrialiseringen i Finland
- flytten från landsbygd till stad
- Finland moderniseras

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 8

M5 handleda eleven att förstå faktorer som har påverkat människans handlingar och beslut i olika historiska situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att människorna har haft olika motiv till sina handlingar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår hur människornas sociala och samhälleliga ställning inverkar på motiven bakom deras handlingar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tolkar syftena med människornas handlingar och redogör för hur människornas sociala och samhälleliga ställning eller den historiska kontexten inverkar på deras handlingar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven lever sig in i den historiska människans ställning, bedömer motiven bakom hens handlingar och granskar hur människans sociala eller samhälleliga ställning eller den historiska kontexten inverkar på hens handlingar.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- industrialiseringen.
- den ojämna fördelningen av världens resurser.
- arbetarrörelsen
- kvinnorörelsen
- franska revolutionen
- emigrationen
- kommunikationerna utvecklas

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ideologierna
- imperialismen
- slaveriet
- kulturlivet
- Napoleonkrigen
- revolutionär oro i Europa

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- 1808-09-års krig
- de nationalistiska stormännen
- autonoma tiden
- kulturlivet vid sekelskiftet
- förryskningstiden fram till 1917.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen som bakgrund till första världskriget
- den väpnade fredens tid
- kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- de europeiska stormakternas framväxt.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- borgerskapets framväxt
- industriarbetarnas liv
- industrialiseringen i Finland
- flytten från landsbygd till stad
- Finland moderniseras

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 8

M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven identifierar historiska företeelser som har förändrats eller som har förblivit oförändrade. Eleven anger någon enskild orsak till att det har eller inte har skett en förändring.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner till att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter. Eleven iakttar orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser. Eleven förklarar under individuell handledning varför man inom vissa livsområden agerade annorlunda förr än man gör idag.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter. Eleven förstår att det finns olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser och ger exempel på dem. Eleven redogör för varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven skiljer mellan de centrala och de mindre viktiga faktorerna som förklarar orsakerna bakom historiska händelser eller företeelser och analyserar orsakerna till och följderna av historiska händelser (såsom betydelsen av omedelbara och långvariga följder). Eleven utvärderar varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag och hur följderna av en historisk händelse eller företeelse har haft olika inverkan på människor i olika ställning samt på olika människogrupper.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- industrialiseringen.
- den ojämna fördelningen av världens resurser.
- arbetarrörelsen
- kvinnorörelsen
- franska revolutionen
- emigrationen
- kommunikationerna utvecklas

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ideologierna
- imperialismen
- slaveriet
- kulturlivet
- Napoleonkrigen
- revolutionär oro i Europa

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- 1808-09-års krig
- de nationalistiska stormännen
- autonoma tiden
- kulturlivet vid sekelskiftet
- förryskningstiden fram till 1917.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen som bakgrund till första världskriget
- den väpnade fredens tid
- kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- de europeiska stormakternas framväxt.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- borgerskapets framväxt
- industriarbetarnas liv
- industrialiseringen i Finland
- flytten från landsbygd till stad
- Finland moderniseras

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 8

M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven identifierar historiska företeelser som har förändrats eller som har förblivit oförändrade. Eleven anger någon enskild orsak till att det har eller inte har skett en förändring.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner till att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter. Eleven iakttar orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser. Eleven förklarar under individuell handledning varför man inom vissa livsområden agerade annorlunda förr än man gör idag.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter. Eleven förstår att det finns olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser och ger exempel på dem. Eleven redogör för varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven skiljer mellan de centrala och de mindre viktiga faktorerna som förklarar orsakerna bakom historiska händelser eller företeelser och analyserar orsakerna till och följderna av historiska händelser (såsom betydelsen av omedelbara och långvariga följder). Eleven utvärderar varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag och hur följderna av en historisk händelse eller företeelse har haft olika inverkan på människor i olika ställning samt på olika människogrupper.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- industrialiseringen.
- den ojämna fördelningen av världens resurser.
- arbetarrörelsen
- kvinnorörelsen
- franska revolutionen
- emigrationen
- kommunikationerna utvecklas

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ideologierna
- imperialismen
- slaveriet
- kulturlivet
- Napoleonkrigen
- revolutionär oro i Europa

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- 1808-09-års krig
- de nationalistiska stormännen
- autonoma tiden
- kulturlivet vid sekelskiftet
- förryskningstiden fram till 1917.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen som bakgrund till första världskriget
- den väpnade fredens tid
- kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- de europeiska stormakternas framväxt.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- borgerskapets framväxt
- industriarbetarnas liv
- industrialiseringen i Finland
- flytten från landsbygd till stad
- Finland moderniseras

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 8

M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka historia	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- industrialiseringen.
- den ojämna fördelningen av världens resurser.
- arbetarrörelsen
- kvinnorörelsen
- franska revolutionen
- emigrationen
- kommunikationerna utvecklas

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ideologierna
- imperialismen

- slaveriet
- kulturlivet
- Napoleonkrigen
- revolutionär oro i Europa

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- 1808-09-års krig
- de nationalistiska stormännen
- autonoma tiden
- kulturlivet vid sekelskiftet
- förryskningstiden fram till 1917.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen som bakgrund till första världskriget
- den väpnade fredens tid
- kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- de europeiska stormakternas framväxt.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- borgerskapets framväxt
- industriarbetarnas liv
- industrialiseringen i Finland
- flytten från landsbygd till stad
- Finland moderniseras

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 8

M9 handleda eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven anger under handledning hur motivet bakom människans handlingar syns i någon historisk företeelse eller händelse.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver hur människornas bakgrund påverkar motiven bakom deras handlingar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven presenterar en slutsats om hur människornas bakgrund påverkar motiven bakom deras handlingar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar motiven bakom människans handlingar och hur människornas bakgrund och den historiska kontexten påverkar dem.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- industrialiseringen.
- den ojämna fördelningen av världens resurser.
- arbetarrörelsen
- kvinnorörelsen
- franska revolutionen
- emigrationen
- kommunikationerna utvecklas

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ideologierna
- imperialismen
- slaveriet
- kulturlivet
- Napoleonkrigen
- revolutionär oro i Europa

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- 1808-09-års krig
- de nationalistiska stormännen
- autonoma tiden
- kulturlivet vid sekelskiftet
- förryskningstiden fram till 1917.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen som bakgrund till första världskriget
- den väpnade fredens tid
- kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- de europeiska stormakternas framväxt.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- borgerskapets framväxt
- industriarbetarnas liv
- industrialiseringen i Finland
- flytten från landsbygd till stad
- Finland moderniseras

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 8

M10 handleda eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och användas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningarnas trovärdighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven ger under handledning något exempel på hur historisk information används för något särskilt syfte.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver hur historisk information används för något särskilt syfte och ger exempel på partiskhet i historiska tolkningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven beskriver hur historisk information används för något särskilt syfte och redogör för partiskhet i historiska tolkningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar hur historisk information används för något särskilt syfte och hur bakgrunden hos den som tolkar historiska källor kan påverka tolkningens trovärdighet.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- industrialiseringen.
- den ojämna fördelningen av världens resurser.
- arbetarrörelsen
- kvinnorörelsen
- franska revolutionen
- emigrationen
- kommunikationerna utvecklas

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ideologierna
- imperialismen
- slaveriet
- kulturlivet
- Napoleonkrigen
- revolutionär oro i Europa

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- 1808-09-års krig
- de nationalistiska stormännen
- autonoma tiden
- kulturlivet vid sekelskiftet
- förryskningstiden fram till 1917.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen som bakgrund till första världskriget
- den väpnade fredens tid
- kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- de europeiska stormakternas framväxt.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- borgerskapets framväxt
- industriarbetarnas liv
- industrialiseringen i Finland
- flytten från landsbygd till stad
- Finland moderniseras

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 8

M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven svarar på frågor om det förflutna under handledning och utgående från en källa som hen har fått. Under lärarens handledning gör eleven en tolkning utifrån någon källa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven presenterar någon tolkning med hjälp av olika källor som finns tillgängliga.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven svarar på frågor om det förflutna genom att tolka information från olika källor. Eleven presenterar egna motiverade tolkningar om en historisk händelse eller företeelse.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tolkar olika källor i anknytning till information om historia. Eleven presenterar egna motiverade tolkningar om historiska händelser eller företeelser och visar att hen känner till möjligheten till feltolkning i sina egna tolkningar.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- industrialiseringen.
- den ojämna fördelningen av världens resurser.
- arbetarrörelsen
- kvinnorörelsen
- franska revolutionen
- emigrationen
- kommunikationerna utvecklas

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ideologierna
- imperialismen
- slaveriet

- kulturlivet
- Napoleonkrigen
- revolutionär oro i Europa

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- 1808-09-års krig
- de nationalistiska stormännen
- autonoma tiden
- kulturlivet vid sekelskiftet
- förryskningstiden fram till 1917.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen som bakgrund till första världskriget
- den väpnade fredens tid
- kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- de europeiska stormakternas framväxt.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- borgerskapets framväxt
- industriarbetarnas liv
- industrialiseringen i Finland
- flytten från landsbygd till stad
- Finland moderniseras

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 8

M12 handleda eleven att med hjälp av sin kunskap i historia göra sig en föreställning om framtiden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven anger under handledning hur historia används för att förklara samtiden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver hur historia används för att förklara samtiden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven beskriver hur man med hjälp av kunskap om historia kan motivera något val som berör framtiden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven gör en bedömning av hur tolkningarna av det förflutna påverkar förväntningarna inför framtiden och framtida val.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- industrialiseringen.
- den ojämna fördelningen av världens resurser.
- arbetarrörelsen
- kvinnorörelsen
- franska revolutionen
- emigrationen
- kommunikationerna utvecklas

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ideologierna
- imperialismen
- slaveriet
- kulturlivet
- Napoleonkrigen
- revolutionär oro i Europa

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- 1808-09-års krig
- de nationalistiska stormännen
- autonoma tiden
- kulturlivet vid sekelskiftet
- förryskningstiden fram till 1917.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen som bakgrund till första världskriget
- den väpnade fredens tid
- kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- de europeiska stormakternas framväxt.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- borgerskapets framväxt
- industriarbetarnas liv
- industrialiseringen i Finland
- flytten från landsbygd till stad
- Finland moderniseras

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 8

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stärka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ryska revolutionen
- finska inbördeskriget
- Finlands självständighet
- den unga staten Finland
- Finlands kungaäventyr
- Dorpatfreden
- Lapporörelsen

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott

mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen och kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- första världskriget
- mellankrigstidens diktaturer
- vägen till andra världskriget
- andra världskriget
- finska vinterkriget och fortsättningskriget
- förintelsen
- världen efter andra världskriget
- kalla kriget
- den förändrade maktbalansen efter andra världskriget och under 2000-talet
- väpnade konflikter under Kalla krigets tid och under 2000-talet
- FN

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Asien och Afrika avkoloniseras
- nya stormakter växer fram
- Finlands efterkrigstida historia

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- islam - en ny politisk faktor
- terrorism

M2 aktivera eleven att söka historisk information och att bedöma informationskällornas tillförlitlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven hittar under handledning information om en historisk företeelse eller händelse ur en given källa. Eleven förstår under handledning av läraren att det förekommer olika tolkningar kring samma fenomen eller källa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och lägger märke till skillnader i källornas tillförlitlighet och hur de tolkas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och kan skilja mellan mer och mindre tillförlitliga källor och tolkningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder olika källor och kan skilja källorna till den företeelse som undersöks från andra källor. Eleven beskriver hur man kan göra olika tolkningar av samma källor och bedömer eventuella brister i tolkningarna.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ryska revolutionen
- finska inbördeskriget
- Finlands självständighet
- den unga staten Finland
- Finlands kungaäventyr

- Dorpatfreden
- Lapporörelsen

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen och kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- första världskriget
- mellankrigstidens diktaturer
- vägen till andra världskriget
- andra världskriget
- finska vinterkriget och fortsättningskriget
- förintelsen
- världen efter andra världskriget
- kalla kriget
- den förändrade maktbalansen efter andra världskriget och under 2000-talet
- väpnade konflikter under Kalla krigets tid och under 2000-talet
- FN

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Asien och Afrika avkoloniseras
- nya stormakter växer fram
- Finlands efterkrigstida historia

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- islam - en ny politisk faktor
- terrorism

M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven hittar under handledning information om en historisk företeelse eller händelse ur en given källa. Eleven förstår under handledning av läraren att det förekommer olika tolkningar kring samma fenomen eller källa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och lägger märke till skillnader i källornas tillförlitlighet och hur de tolkas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och kan skilja mellan mer och mindre tillförlitliga källor och tolkningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder olika källor och kan skilja källorna till den företeelse som undersöks från andra källor. Eleven beskriver hur man kan göra olika tolkningar av samma källor och bedömer eventuella brister i tolkningarna.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ryska revolutionen
- finska inbördeskriget
- Finlands självständighet

- den unga staten Finland
- Finlands kungaäventyr
- Dorpatfreden
- Lapporörelsen

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen och kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- första världskriget
- mellankrigstidens diktaturer
- vägen till andra världskriget
- andra världskriget
- finska vinterkriget och fortsättningskriget
- förintelsen
- världen efter andra världskriget
- kalla kriget
- den förändrade maktbalansen efter andra världskriget och under 2000-talet
- väpnade konflikter under Kalla krigets tid och under 2000-talet
- FN

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Asien och Afrika avkoloniseras
- nya stormakter växer fram
- Finlands efterkrigstida historia

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- islam - en ny politisk faktor
- terrorism

M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen centrala, innehållsmässiga historiska begrepp och kan under lärarens handledning tidsmässigt ställa dem i relation till varandra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kommer ihåg centrala innehållsmässiga begrepp som anknyter till det förflutna och ger några exempel på särdrag som är karakteristiska för den historiska tidsperiod som granskas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder centrala innehållsmässiga begrepp som anknyter till det förflutna och beskriver särdragen som är karakteristiska för den historiska tidsperiod som granskas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven placerar historiska händelser, företeelser och tidsperioder i kronologisk ordning och i sina tidsmässiga sammanhang. Eleven använder tidsrelaterade begrepp och redogör för händelser, personer och fenomen som är kopplade till centrala historiska tidsperioder.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ryska revolutionen

- finska inbördeskriget
- Finlands självständighet
- den unga staten Finland
- Finlands kungaäventyr
- Dorpatfreden
- Lapporörelsen

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen och kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- första världskriget
- mellankrigstidens diktaturer
- vägen till andra världskriget
- andra världskriget
- finska vinterkriget och fortsättningskriget
- förintelsen
- världen efter andra världskriget
- kalla kriget
- den förändrade maktbalansen efter andra världskriget och under 2000-talet
- väpnade konflikter under Kalla krigets tid och under 2000-talet
- FN

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Asien och Afrika avkoloniseras
- nya stormakter växer fram
- Finlands efterkrigstida historia

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- islam - en ny politisk faktor
- terrorism

M5 handleda eleven att förstå faktorer som har påverkat människans handlingar och beslut i olika historiska situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att människorna har haft olika motiv till sina handlingar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår hur människornas sociala och samhälleliga ställning inverkar på motiven bakom deras handlingar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tolkar syftena med människornas handlingar och redogör för hur människornas sociala och samhälleliga ställning eller den historiska kontexten inverkar på deras handlingar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven lever sig in i den historiska människans ställning, bedömer motiven bakom hens handlingar och granskar hur människans sociala eller samhälleliga ställning eller den historiska kontexten inverkar på hens handlingar.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ryska revolutionen
- finska inbördeskriget
- Finlands självständighet
- den unga staten Finland

- Finlands kungaäventyr
- Dorpatfreden
- Lapporörelsen

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen och kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- första världskriget
- mellankrigstidens diktaturer
- vägen till andra världskriget
- andra världskriget
- finska vinterkriget och fortsättningskriget
- förintelsen
- världen efter andra världskriget
- kalla kriget
- den förändrade maktbalansen efter andra världskriget och under 2000-talet
- väpnade konflikter under Kalla krigets tid och under 2000-talet
- FN

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Asien och Afrika avkoloniseras
- nya stormakter växer fram
- Finlands efterkrigstida historia

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- islam - en ny politisk faktor
- terrorism

M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven identifierar historiska företeelser som har förändrats eller som har förblivit oförändrade. Eleven anger någon enskild orsak till att det har eller inte har skett en förändring.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner till att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter. Eleven iakttar orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser. Eleven förklarar under individuell handledning varför man inom vissa livsområden agerade annorlunda förr än man gör idag.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter. Eleven förstår att det finns olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser och ger exempel på dem. Eleven redogör för varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven skiljer mellan de centrala och de mindre viktiga faktorerna som förklarar orsakerna bakom historiska händelser eller företeelser och analyserar orsakerna till och följderna av historiska händelser (såsom betydelsen av omedelbara och långvariga följder). Eleven utvärderar varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag och hur följderna av en historisk händelse eller företeelse har haft olika inverkan på människor i olika ställning samt på olika människogrupper.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ryska revolutionen
- finska inbördeskriget
- Finlands självständighet
- den unga staten Finland
- Finlands kungaäventyr
- Dorpatfreden
- Lapporörelsen

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen och kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- första världskriget
- mellankrigstidens diktaturer
- vägen till andra världskriget
- andra världskriget
- finska vinterkriget och fortsättningskriget
- förintelsen
- världen efter andra världskriget
- kalla kriget
- den förändrade maktbalansen efter andra världskriget och under 2000-talet
- väpnade konflikter under Kalla krigets tid och under 2000-talet
- FN

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Asien och Afrika avkoloniseras

- nya stormakter växer fram
- Finlands efterkrigstida historia

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- islam - en ny politisk faktor
- terrorism

M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven identifierar historiska företeelser som har förändrats eller som har förblivit oförändrade. Eleven anger någon enskild orsak till att det har eller inte har skett en förändring.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner till att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter. Eleven iakttar orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser. Eleven förklarar under individuell handledning varför man inom vissa livsområden agerade annorlunda förr än man gör idag.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter. Eleven förstår att det finns olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser och ger exempel på dem. Eleven redogör för varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven skiljer mellan de centrala och de mindre viktiga faktorerna som förklarar orsakerna bakom historiska händelser eller företeelser och analyserar orsakerna till och följderna av historiska händelser (såsom betydelsen av omedelbara och långvariga följder). Eleven utvärderar varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag och hur följderna av en historisk händelse eller företeelse har haft olika inverkan på människor i olika ställning samt på olika människogrupper.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ryska revolutionen
- finska inbördeskriget
- Finlands självständighet
- den unga staten Finland
- Finlands kungaäventyr
- Dorpatfreden
- Lapporörelsen

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen och kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- första världskriget
- mellankrigstidens diktaturer
- vägen till andra världskriget
- andra världskriget
- finska vinterkriget och fortsättningskriget
- förintelsen
- världen efter andra världskriget
- kalla kriget

- den förändrade maktbalansen efter andra världskriget och under 2000-talet
- väpnade konflikter under Kalla krigets tid och under 2000-talet
- FN

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Asien och Afrika avkoloniseras
- nya stormakter växer fram
- Finlands efterkrigstida historia

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- islam - en ny politisk faktor
- terrorism

M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka historia	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ryska revolutionen
- finska inbördeskriget
- Finlands självständighet
- den unga staten Finland
- Finlands kungaäventyr
- Dorpatfreden
- Lapporörelsen

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen och kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- första världskriget
- mellankrigstidens diktaturer
- vägen till andra världskriget
- andra världskriget
- finska vinterkriget och fortsättningskriget
- förintelsen
- världen efter andra världskriget
- kalla kriget
- den förändrade maktbalansen efter andra världskriget och under 2000-talet
- väpnade konflikter under Kalla krigets tid och under 2000-talet
- FN

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Asien och Afrika avkoloniseras

- nya stormakter växer fram
- Finlands efterkrigstida historia

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- islam - en ny politisk faktor
- terrorism

M9 handleda eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven anger under handledning hur motivet bakom människans handlingar syns i någon historisk företeelse eller händelse.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver hur människornas bakgrund påverkar motiven bakom deras handlingar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven presenterar en slutsats om hur människornas bakgrund påverkar motiven bakom deras handlingar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar motiven bakom människans handlingar och hur människornas bakgrund och den historiska kontexten påverkar dem.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ryska revolutionen
- finska inbördeskriget
- Finlands självständighet
- den unga staten Finland
- Finlands kungaäventyr
- Dorpatfreden
- Lapporörelsen

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen och kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- första världskriget
- mellankrigstidens diktaturer
- vägen till andra världskriget
- andra världskriget
- finska vinterkriget och fortsättningskriget
- förintelsen
- världen efter andra världskriget
- kalla kriget
- den förändrade maktbalansen efter andra världskriget och under 2000-talet
- väpnade konflikter under Kalla krigets tid och under 2000-talet
- FN

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Asien och Afrika avkoloniseras
- nya stormakter växer fram
- Finlands efterkrigstida historia

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- islam - en ny politisk faktor
- terrorism

M10 handleda eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och användas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningarnas trovärdighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven ger under handledning något exempel på hur historisk information används för något särskilt syfte.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver hur historisk information används för något särskilt syfte och ger exempel på partiskhet i historiska tolkningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven beskriver hur historisk information används för något särskilt syfte och redogör för partiskhet i historiska tolkningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar hur historisk information används för något särskilt syfte och hur bakgrunden hos den som tolkar historiska källor kan påverka tolkningens trovärdighet.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ryska revolutionen
- finska inbördeskriget
- Finlands självständighet
- den unga staten Finland
- Finlands kungaäventyr
- Dorpatfreden
- Lapporörelsen

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen och kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- första världskriget
- mellankrigstidens diktaturer
- vägen till andra världskriget
- andra världskriget
- finska vinterkriget och fortsättningskriget
- förintelsen
- världen efter andra världskriget
- kalla kriget
- den förändrade maktbalansen efter andra världskriget och under 2000-talet
- väpnade konflikter under Kalla krigets tid och under 2000-talet
- FN

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Asien och Afrika avkoloniseras
- nya stormakter växer fram
- Finlands efterkrigstida historia

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- islam - en ny politisk faktor
- terrorism

M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven svarar på frågor om det förflutna under handledning och utgående från en källa som hen har fått. Under lärarens handledning gör eleven en tolkning utifrån någon källa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven presenterar någon tolkning med hjälp av olika källor som finns tillgängliga.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven svarar på frågor om det förflutna genom att tolka information från olika källor. Eleven presenterar egna motiverade tolkningar om en historisk händelse eller företeelse.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tolkar olika källor i anknytning till information om historia. Eleven presenterar egna motiverade tolkningar om historiska händelser eller företeelser och visar att hen känner till möjligheten till feltolkning i sina egna tolkningar.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ryska revolutionen
- finska inbördeskriget
- Finlands självständighet
- den unga staten Finland
- Finlands kungaäventyr
- Dorpatfreden
- Lapporörelsen

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen och kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- första världskriget
- mellankrigstidens diktaturer
- vägen till andra världskriget
- andra världskriget
- finska vinterkriget och fortsättningskriget
- förintelsen
- världen efter andra världskriget
- kalla kriget
- den förändrade maktbalansen efter andra världskriget och under 2000-talet
- väpnade konflikter under Kalla krigets tid och under 2000-talet
- FN

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Asien och Afrika avkoloniseras
- nya stormakter växer fram
- Finlands efterkrigstida historia

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- islam - en ny politisk faktor
- terrorism

M12 handleda eleven att med hjälp av sin kunskap i historia göra sig en föreställning om framtiden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven anger under handledning hur historia används för att förklara samtiden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver hur historia används för att förklara samtiden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven beskriver hur man med hjälp av kunskap om historia kan motivera något val som berör framtiden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven gör en bedömning av hur tolkningarna av det förflutna påverkar förväntningarna inför framtiden och framtida val.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i åk 7

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ryska revolutionen
- finska inbördeskriget
- Finlands självständighet
- den unga staten Finland
- Finlands kungaäventyr
- Dorpatfreden
- Lapporörelsen

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nationalismen och kolonialismen som bakgrund till första världskriget
- första världskriget
- mellankrigstidens diktaturer
- vägen till andra världskriget
- andra världskriget
- finska vinterkriget och fortsättningskriget
- förintelsen
- världen efter andra världskriget
- kalla kriget
- den förändrade maktbalansen efter andra världskriget och under 2000-talet
- väpnade konflikter under Kalla krigets tid och under 2000-talet
- FN

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Asien och Afrika avkoloniseras
- nya stormakter växer fram
- Finlands efterkrigstida historia

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- islam - en ny politisk faktor
- terrorism

Huslig ekonomi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i huslig ekonomi är att stödja eleverna att utveckla kunskaper, färdigheter, attityder och beredskap som behövs för att hantera vardagen i ett hem och för en hållbar livsstil som stödjer välbefinnandet. Undervisningen i huslig ekonomi ska främja praktiska färdigheter och kreativitet samt förmågan att göra val och agera på ett hållbart sätt i vardagen. Undervisningen ska lägga grunden för elevernas kunskaper i huslig ekonomi, så att eleverna har färdigheter att agera i olika miljöer och klara av att genomföra uppgifter i ett hushåll. Undervisningen ska stödja eleverna att utvecklas till konsumenter som klarar av att upprätthålla de grundläggande förutsättningarna för vardagen i ett hushåll. Undervisningen ska hjälpa eleverna att utvecklas till medmänniskor som bryr sig om sin nästa och som växer till aktiva medlemmar i familjen, hemmet och samhället.

Undervisningen ska ge eleverna färdigheter att kunna kommunicera och leva tillsammans. Undervisningen i huslig ekonomi ska lägga grund för hållbart boende, matkunskap och hållbar konsumtion. Eleverna ska få en uppfattning om den teknik som präglar vardagen i ett hem, om hur man kan leva på ett kostnadsmedvetet sätt samt om hur man kan använda informations- och kommunikationsteknik i hushållet.

Med hjälp av centrala innehåll och arbetsuppgifter i huslig ekonomi utvecklas elevernas förmåga att planera och organisera, att utföra arbete och att ha kontroll över resurser. Uppdraget i huslig ekonomi är att stärka elevernas färdigheter att arbeta långsiktigt, att samarbeta och att granska information kritiskt. Det är särskilt viktigt att se till att eleverna deltar i undervisningen på ett jämlikt och rättvist sätt. Läroämnet ska fostra eleverna till att kunna agera aktivt och företagsamt, ansvarsfullt och ekonomiskt.

Läroämnet huslig ekonomi tillämpar kunskap från olika områden och samarbetar med andra läroämnen för att elevernas inlärningserfarenheter ska bli mångsidigare. En helhetsskapande undervisning stödjer elevernas förståelse av sambanden mellan olika begrepp, saker eller företeelser som har att göra med vardagen i hemmet, ökar kunskapen om förhållandet mellan orsak och verkan och fördjupar lärandet. Undervisningen i huslig ekonomi täcker alla delområden av mångsidig kompetens.

Undervisningen i huslig ekonomi ska vara systematisk och bygga på kontinuitet samt stödja lärandet så att elevernas kunskaper och färdigheter gradvis fördjupas till helheter. Elevernas självständighet och ansvar ska växa efter hand och eleverna ska få lära sig att lösa problem, att tillämpa kunskaper och färdigheter och att vara kreativa. Med hjälp av hemuppgifter ska eleverna få tillämpa och fördjupa sina kunskaper hemma och i den närmaste kretsen.

Undervisning i huslig ekonomi kan ges redan i de lägre årskurserna om utbildningsanordaren så beslutar. I sådana fall följer man grunderna för läroplanen för huslig ekonomi med beaktande av elevernas ålder. Undervisningens mål, centrala innehåll och genomförande fastställs i den lokala läroplanen genom anpassning av grunderna för läroplanen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att välja lärmiljöer som möjliggör interaktion i arbetet, att man tillsammans kan skapa och dela kunskap, att man kan använda undersökande och

tillämpande arbetssätt samt utvärdera arbetet. Att värdesätta och slutföra arbete, kunna arbeta långsiktigt i en respektfull och lugn atmosfär samt ha möjlighet att lära sig av misslyckanden skapar trygghet i undervisningen. I undervisningen utnyttjas klassgemenskapen, skolans lokaler, skolmiljön samt digitala miljöer och samarbetsnätverk. Skoluppgifterna ska stärka elevernas syn på hur vardagen är uppbyggd och hur olika den kan se ut och ge eleverna träning i att tillämpa sina kunskaper i sin egen familj. Det är viktigt att arbetssätt och metoder väljs så att kunskaper och färdigheter sammanflätas och tillämpas i praktiken.

Undervisningen i huslig ekonomi ska lära eleverna att hantera vardagen i ett hem och ge dem beredskap för en hållbar livsstil.

Undervisningen ska ge praktiska färdigheter och lägga grunden för matkunskap.

I ämnet betonas samarbets- och initiativförmåga samt ett gott uppförande i olika situationer.

Eleverna ska fostras till att kunna agera aktivt, ansvarsfullt och ekonomiskt.

Läroämnet huslig ekonomi tillämpar kunskap från olika områden och samarbetar med andra läroämnen för att elevernas inlärnings erfarenheter ska bli mångsidiga.

Med hjälp av hemuppgifter ska eleverna få tillämpa och fördjupa sina kunskaper hemma.

Handledning, differentiering och stöd i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i huslig ekonomi är det viktigt att ordna handledning, differentiering och stöd på ett sådant sätt att det gradvis stärker elevernas motivation och förmåga att själva stödja och styra sin egen aktivitet. Det är också viktigt att eleverna lär sig arbeta interaktivt, långsiktigt och utgående från kunskap. Undervisningen planeras så att både undervisningssituationen och kunskapsmiljön har en tydlig struktur och lämplig svårighetsgrad. Utgångspunkten för differentiering är undervisningssituationer som anknyter till vardagen och flexibla undervisningsarrangemang i enlighet med elevens kunskapsnivå.

Genom att sammankoppla undervisningssituationer och vardagliga fenomen stärks elevens praktiska färdigheter. Övningar i sociala situationer stärker förmågan att samarbeta och kommunicera. Enkla och tydliga bilder och instruktioner utvecklar förmågan att hantera information. För att kunna växla mellan olika uppgifter under en lektion behövs handledning i tidshantering och strukturering av uppgiften. Läroämnet huslig ekonomi ger eleverna möjlighet att tillämpa sådant de övat och lärt sig i skolan i sin egen vardag.

Handledningen ska stödja elevernas intresse för att fördjupa och bredda sina kunskaper i huslig ekonomi och ge eleverna beredskap för utbildning efter den grundläggande utbildningen och vidare till yrken som förutsätter kunskaper inom huslig ekonomi.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i huslig ekonomi ska vara mångsidig, handledande och sporrande. Eleverna ska få respons på sina färdigheter att hantera olika situationer och utföra uppgifter i huslig ekonomi. Elevernas tänkande stöds genom att de handleds att reflektera över sitt sätt att uppfatta och behandla sin egen omgivning. Bedömningen ska också ta hänsyn till hur eleverna förstår begrepp och tillägnar sig innehåll som anknyter till huslig ekonomi. I undervisningen ska man se till att eleven och hens vårdnadshavare känner till målen, grunderna för bedömningen och kriterierna för slutbedömningen. Kunnandet ska bedömas med mångsidiga förfaringssätt. Eleverna ska kontinuerligt få information om hur lärandet framskrider och om prestationerna i relation till de uppställda målen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i huslig ekonomi avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven

uppnått målen i lärokursen i huslig ekonomi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i huslig ekonomi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för huslig ekonomi. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i huslig ekonomi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i huslig ekonomi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Målen för lärandet och föremålen för bedömningen i huslig ekonomi är praktiska arbetsfärdigheter, samarbets- och kommunikationsförmåga och färdigheter att hantera information. Elevens kunskaper utvecklas och färdigheterna blir synliga genom de centrala innehållen i anknytning till målen i huslig ekonomi.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att planera, organisera och utvärdera arbete och aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen och kan benämna några arbetsuppgifter i anknytning till arbetsprocessen. Eleven behöver mycket handledning och hjälp i att planera och genomföra arbetet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven planerar, organiserar och beskriver stegvis sitt arbete och sin aktivitet enligt givna instruktioner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven planerar och arbetar stegvis genom att tillämpa givna instruktioner samt beskriver sitt kunnande med hjälp av egna iakttagelser av det egna arbetet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven planerar och arbetar självständigt samt motiverar det egna arbetet och den egna aktiviteten.

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- matlagning och bakning
- livsmedelskännedom
- näringsrekommendationer
- livsmedelshygien, matsäkerhet och ergonomi
- tidsanvändning och organisation
- estetik
- matkultur och seder
- hållbar konsumtion

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självständigt arbete och samarbete
- renhållning och städning
- textil- och materialvård
- miljö- och kostnadsmedvetenhet
- jämlik arbetsfördelning enligt kunskapsnivå

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konsumentens rättigheter och skyldigheter
- medveten konsumtion och avfallssortering
- matsvinnet
- informationssökning och reflektion över tillförlitligheten
- hushållsrelaterade tjänster

M2 handleda eleven att träna praktiska färdigheter som behövs i hushållet samt uppmuntra eleven att vara kreativ och att lägga märke till estetik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven klarar under handledning av att utföra enstaka arbetsuppgifter som förutsätter praktiska färdigheter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven klarar av att utföra givna arbetsuppgifter som förutsätter praktiska färdigheter. Eleven vet att arbetsuppgifter kan utföras kreativt på många olika sätt och att estetiken är av betydelse.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven klarar självständigt av att i huslig ekonomi utföra uppgifter som förutsätter praktiska färdigheter och tillämpar de vanligaste arbetsmetoderna. Eleven beaktar enstaka estetiska aspekter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan kreativt använda och motivera olika praktiska färdigheter och arbetsmetoder i uppgifter i huslig ekonomi. Eleven motiverar betydelsen av kreativitet och estetik som en del av helheten och tar dessa i beaktande.

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- matlagning och bakning
- livsmedelskännedom
- näringsrekommendationer
- livsmedelshygien, matsäkerhet och ergonomi
- tidsanvändning och organisation
- estetik
- matkultur och seder
- hållbar konsumtion

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självständigt arbete och samarbete
- renhållning och städning
- textil- och materialvård
- miljö- och kostnadsmedvetenhet
- jämlik arbetsfördelning enligt kunskapsnivå

M3 handleda och uppmuntra eleven att välja och använda material, redskap, apparater och digitala verktyg på ett sätt som främjar välbefinnande och hållbar konsumtion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven övar sig på att med hjälp av individuell handledning välja och använda givna material eller arbetsredskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven väljer och använder råvaror, material, arbetsredskap eller teknologi i enlighet med givna instruktioner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tillämpar sina kunskaper och färdigheter i hållbar livsstil då hen använder råvaror, material, arbetsredskap, eller teknologi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven väljer, använder och argumenterar för råvaror, arbetsredskap, material eller teknologi som stöder en hållbar livsstil.

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- matlagning och bakning
- livsmedelskännedom
- näringsrekommendationer
- livsmedelshygien, matsäkerhet och ergonomi
- tidsanvändning och organisation
- estetik
- matkultur och seder
- hållbar konsumtion

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning

av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självständigt arbete och samarbete
- renhållning och städning
- textil- och materialvård
- miljö- och kostnadsmedvetenhet
- jämlik arbetsfördelning enligt kunskapsnivå

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konsumentens rättigheter och skyldigheter
- medveten konsumtion och avfallssortering
- matsvinnet
- informationssökning och reflektion över tillförlitligheten
- hushållsrelaterade tjänster

M4 handleda eleven att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i samband med uppgifter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven arbetar inom tidsramen och håller under handledning ordning i uppgifterna och arbetsmiljön.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven håller ordning i arbetsuppgifterna i enlighet med givna instruktioner och angiven tidsram i olika arbetsskeden. Eleven behöver handledning för att upprätthålla ordning i arbetsmiljön.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven arbetar stegvis i enlighet med instruktioner och upprätthåller ordning i arbetsuppgifterna och arbetsmiljön. Eleven planerar och förutser sin tidsanvändning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven arbetar självständigt och ansvarsfullt och kan inom ramen för lärmiljön motivera sin tidsanvändning, betydelsen av att upprätthålla ordning i arbetsuppgifterna och arbetsmiljön, samt arbetets framskridande.

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- matlagning och bakning
- livsmedelskännedom
- näringsrekommendationer
- livsmedelshygien, matsäkerhet och ergonomi
- tidsanvändning och organisation
- estetik
- matkultur och seder
- hållbar konsumtion

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självständigt arbete och samarbete
- renhållning och städning
- textil- och materialvård
- miljö- och kostnadsmedvetenhet
- jämlik arbetsfördelning enligt kunskapsnivå

M5 handleda och motivera eleven att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt och att fästa uppmärksamhet vid de resurser som finns

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven arbetar hygieniskt och säkert under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven arbetar hygieniskt och säkert i enlighet med givna instruktioner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven arbetar i enlighet med instruktionerna på ett hygieniskt, säkert och ergonomiskt sätt eller ändamålsenligt i förhållande till, kostnader och energiförbrukning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven motiverar sitt arbete utgående från aspekter på säkerhet, hygien och ergonomi, eller kostnader och energiförbrukning.

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- matlagning och bakning
- livsmedelskännedom
- näringsrekommendationer
- livsmedelshygien, matsäkerhet och ergonomi
- tidsanvändning och organisation
- estetik
- matkultur och seder
- hållbar konsumtion

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självständigt arbete och samarbete
- renhållning och städning
- textil- och materialvård
- miljö- och kostnadsmedvetenhet
- jämlik arbetsfördelning enligt kunskapsnivå

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konsumentens rättigheter och skyldigheter
- medveten konsumtion och avfallssortering
- matsvinnet
- informationssökning och reflektion över tillförlitligheten
- hushållsrelaterade tjänster

M6 handleda eleven att öva sig på att lyssna samt diskutera och argumentera på ett konstruktivt sätt när hen planerar och genomför uppgifter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar sporadiskt eller med stöd av frågor i diskussionen i gemensamma planerings- och arbetssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar i diskussionen i gemensamma planerings- och arbetssituationer och försöker lyssna och föra fram sina egna synpunkter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven lyssnar på olika synpunkter och uttrycker sina åsikter konstruktivt i gemensamma planerings- och arbetssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven deltar aktivt i diskussioner, beaktar olika synpunkter och argumenterar konstruktivt för sina egna åsikter. Eleven uppmuntrar de andra i gemensamma planerings- och arbetssituationer.

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- matlagning och bakning
- livsmedelskännedom
- näringsrekommendationer
- livsmedelshygien, matsäkerhet och ergonomi
- tidsanvändning och organisation
- estetik
- matkultur och seder
- hållbar konsumtion

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självständigt arbete och samarbete
- renhållning och städning
- textil- och materialvård
- miljö- och kostnadsmedvetenhet
- jämlik arbetsfördelning enligt kunskapsnivå

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konsumentens rättigheter och skyldigheter
- medveten konsumtion och avfallssortering

- matsvinnet
- informationssökning och reflektion över tillförlitligheten
- hushållsrelaterade tjänster

M7 aktivera eleven att vara uppmärksam på hur vardagen är uppbyggd samt på kulturellt mångskiftande verksamhetsmiljöer och husliga traditioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven benämner vardagsrutiner och känner till olika slag av hemkulturer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver vardagsrutiner, hur vardagen är uppbyggd, hushållstraditioner och olika slag av hemkulturer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven definierar hur vardagen är uppbyggd och hushållens vardagsrutiner i olika hemkulturer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven motiverar uppbyggnaden av vardagen och tidsanvändningen i olika slag av hemkulturer.

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- matlagning och bakning
- livsmedelskännedom
- näringsrekommendationer
- livsmedelshygien, matsäkerhet och ergonomi
- tidsanvändning och organisation
- estetik
- matkultur och seder
- hållbar konsumtion

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självständigt arbete och samarbete
- renhållning och städning
- textil- och materialvård
- miljö- och kostnadsmedvetenhet
- jämlik arbetsfördelning enligt kunskapsnivå

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konsumentens rättigheter och skyldigheter
- medveten konsumtion och avfallssortering
- matsvinnet
- informationssökning och reflektion över tillförlitligheten
- hushållsrelaterade tjänster

M8 handleda eleven att arbeta självständigt och i grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändningen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven övar under individuell handledning på att arbeta självständigt och deltar sporadiskt i gruppens aktiviteter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven övar på att arbeta självständigt och att ta ansvar för sitt eget arbete samt deltar i gruppens aktiviteter på överenskommet sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven arbetar på egen hand och i grupp och strävar efter att arbeta konstruktivt och genom att förhandla om olika arbetsuppgifter. Eleven vet vad en rättvis arbetsfördelning innebär och kan komma fram till överenskommelser om arbetsfördelning genom att delta i beslutsfattandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven arbetar självständigt och rättvist och agerar med samarbetsförmåga samt ansvarfullt i gruppen.

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- matlagning och bakning
- livsmedelskännedom
- näringsrekommendationer
- livsmedelshygien, matsäkerhet och ergonomi
- tidsanvändning och organisation
- estetik
- matkultur och seder
- hållbar konsumtion

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självständigt arbete och samarbete
- renhållning och städning
- textil- och materialvård
- miljö- och kostnadsmedvetenhet
- jämlik arbetsfördelning enligt kunskapsnivå

M9 uppmuntra eleven att handla enligt goda seder i samspel med andra och att reflektera över hur det egna uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven vet att goda seder och bruk inverkar på kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner igen och benämner faktorer i anknytning till goda seder och bruk och omtänksamt bemötande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan agera i enlighet med goda seder och bruk.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan motivera goda seder och bruk och omtänksamt bemötande av andra samt handlingar i praktiken i anknytning till dessa.

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- matlagning och bakning
- livsmedelskännedom
- näringsrekommendationer
- livsmedelshygien, matsäkerhet och ergonomi
- tidsanvändning och organisation
- estetik
- matkultur och seder
- hållbar konsumtion

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självständigt arbete och samarbete
- renhållning och städning
- textil- och materialvård
- miljö- och kostnadsmedvetenhet
- jämlik arbetsfördelning enligt kunskapsnivå

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konsumentens rättigheter och skyldigheter
- medveten konsumtion och avfallssortering
- matsvinnet
- informationssökning och reflektion över tillförlitligheten
- hushållsrelaterade tjänster

M10 uppmuntra eleven att söka och bedöma information i anslutning till huslig ekonomi samt handleda eleven att använda tillförlitlig information som grund för sina val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven söker under individuell handledning information i anknytning till huslig ekonomi ur givna källor. Förmågan att tolka och utnyttja informationen är anspråkslös.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven söker information i anknytning till huslig ekonomi ur källor som är bekanta för hen och som givits hen och utnyttjar dem i sitt arbete.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven vet var och hur man kan söka information i anknytning till huslig ekonomi. Eleven bedömer informationens användbarhet och källornas tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven söker information i anknytning till huslig ekonomi ur olika källor. Eleven bedömer källornas och informationens tillförlitlighet och användbarhet och väljer för uppgiften ändamålsenliga källor.

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- matlagning och bakning
- livsmedelskännedom
- näringsrekommendationer
- livsmedelshygien, matsäkerhet och ergonomi
- tidsanvändning och organisation
- estetik
- matkultur och seder
- hållbar konsumtion

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självständigt arbete och samarbete
- renhållning och städning
- textil- och materialvård
- miljö- och kostnadsmedvetenhet
- jämlik arbetsfördelning enligt kunskapsnivå

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konsumentens rättigheter och skyldigheter
- medveten konsumtion och avfallssortering
- matsvinnet
- informationssökning och reflektion över tillförlitligheten
- hushållsrelaterade tjänster

M11 lära eleven att läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och symboler som anknyter till hushåll och närsamhälle

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen och benämner enstaka anvisningar och tecken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner igen, benämner, klassificerar och använder hushållsrelaterade anvisningar och tecken i enlighet med givna instruktioner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder hushållsrelaterade anvisningar, tecken och symboler i sitt arbete.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven motiverar användningen av hushållsrelaterade anvisningar, tecken och symboler i olika arbeten.

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- matlagning och bakning
- livsmedelskännedom
- näringsrekommendationer
- livsmedelshygien, matsäkerhet och ergonomi
- tidsanvändning och organisation
- estetik
- matkultur och seder
- hållbar konsumtion

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självständigt arbete och samarbete
- renhållning och städning
- textil- och materialvård
- miljö- och kostnadsmedvetenhet
- jämlik arbetsfördelning enligt kunskapsnivå

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konsumentens rättigheter och skyldigheter
- medveten konsumtion och avfallssortering
- matsvinnet
- informationssökning och reflektion över tillförlitligheten
- hushållsrelaterade tjänster

M12 handleda eleven att lära sig lösa problem och vara kreativ i olika situationer och miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven nämner några hushållsrelaterade begrepp, kunskaper och färdigheter samt enstaka tjänster som stöder vardagen i hemmet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder hushållsrelaterade begrepp, sina kunskaper och färdigheter samt beskriver enstaka tjänster som stöder vardagen i hemmet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder hushållsrelaterade begrepp, sina kunskaper och färdigheter i olika situationer. Eleven beskriver olika tjänster som stöder vardagen i hemmet och hur de används i vardagen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder hushållsrelaterade begrepp och sina kunskaper och färdigheter motiverat och kreativt i olika situationer. Eleven utvärderar olika tjänster som stöder vardagen i hemmet och motiverar användningen av dem och de möjligheter de erbjuder.

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- matlagning och bakning
- livsmedelskännedom
- näringsrekommendationer
- livsmedelshygien, matsäkerhet och ergonomi
- tidsanvändning och organisation
- estetik
- matkultur och seder
- hållbar konsumtion

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självständigt arbete och samarbete
- renhållning och städning
- textil- och materialvård
- miljö- och kostnadsmedvetenhet
- jämlik arbetsfördelning enligt kunskapsnivå

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konsumentens rättigheter och skyldigheter
- medveten konsumtion och avfallssortering
- matsvinnet
- informationssökning och reflektion över tillförlitligheten
- hushållsrelaterade tjänster

M13 handleda eleven mot en hållbar livsstil genom att fästa elevens uppmärksamhet vid miljö- och kostnadsmedvetenhet som en del av valen i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven räknar upp några hushållsrelaterade handlingar i anknytning till miljö och användning av pengar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven vet hur man kan minska miljöbelastningen och vad man kan göra i ett hushåll för miljön och ekonomin.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven utför i olika uppgifter och situationer enstaka handlingar som anknyter till miljö och ekonomi i vardagen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven utför i olika uppgifter och situationer handlingar i anknytning till miljö och ekonomi i vardagen på ett logiskt sätt och motiverar betydelsen av dem utgående från en hållbar och ansvarsfull livsstil och konsumtion.

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- matlagning och bakning
- livsmedelskännedom
- näringsrekommendationer
- livsmedelshygien, matsäkerhet och ergonomi
- tidsanvändning och organisation
- estetik
- matkultur och seder
- hållbar konsumtion

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självständigt arbete och samarbete
- renhållning och städning
- textil- och materialvård

- miljö- och kostnadsmedvetenhet
- jämlik arbetsfördelning enligt kunskapsnivå

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- konsumentens rättigheter och skyldigheter
- medveten konsumtion och avfallssortering
- matsvinnet
- informationssökning och reflektion över tillförlitligheten
- hushållsrelaterade tjänster

Hälsokunskap

Läroämnets uppdrag

Hälsokunskap är ett läroämne som bygger på kunskap från flera vetenskapsgrenar. Undervisningen i hälsokunskap har som uppdrag att ge eleverna mångsidig kunskap om hälsa. Utgångspunkt är respekt för livet och ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. I undervisningen granskas företeelser med anknytning till hälsa, välbefinnande och trygghet på ett för åldersgruppen lämpligt sätt med hjälp av olika delområden. Sådana delområden är kunskaper, färdigheter, självkännedom, kritiskt tänkande och etiskt ansvar när det gäller hälsa.

Undervisningen ska ta hänsyn till att hälsorelaterade företeelser omfattar olika dimensioner och plan: fysiska, psykiska och sociala faktorer som stödjer och tär på hälsan samt sambandet och orsakssammanhangen mellan dem. Hälsan granskas under olika livsskeden, på individ-, familje-, grupp- och samhällsnivå och i tillämpliga delar även globalt. Granskningen av hälsorelaterade frågor breddas och fördjupas i takt med att eleverna utvecklas och livsmiljön expanderar. Det är viktigt att eleverna lär sig se hälsan som en resurs i vardagen, i livsmiljön och i samhället. Undervisningen ska stödja eleverna att självständigt och tillsammans med andra söka, bygga, bedöma och använda kunskap. Dessutom ska eleverna stödjas i att utveckla sina färdigheter gällande säkerhet och trygghet, sin sociala kompetens och sin förmåga att känna igen och reglera sina känslor.

Med hjälp av sina kunskaper och färdigheter i hälsokunskap kan eleverna förstå bredden av begreppet hälsa och få beredskap att göra ändamålsenliga och motiverade val och beslut angående hälsa. Hälsokunskap ökar förmågan att känna igen och påverka faktorer som ger eleverna möjlighet att värdesätta, upprätthålla och främja den egna hälsan och omgivningens hälsa. I undervisningen ska man utnyttja olika möjligheter att observera och undersöka företeelser som anknyter till hälsa och trygghet i den egna livs- och lärmiljön, att samarbeta med andra läroämnen samt att öva och tillämpa sina kunskaper i praktiken.

I årskurserna 1–6 undervisas hälsokunskap som en del av omgivningsläran. I årskurserna 7–9 fördjupas och breddas de teman som behandlats i de lägre klasserna i enlighet med elevernas ålder. Målet är att använda allt exaktare ämnesspecifika begrepp i undervisningen och att stärka elevernas självkännedom samt förmåga att tänka kritiskt och etiskt i enlighet med åldern. I

undervisningen i de olika årskurserna ska man beakta att undervisningsstoffet och de kunskaper och färdigheter som hör samman med det ska vara relevanta med tanke på elevernas ålder och utvecklingsstadium.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i hälsokunskap i årskurs 7–9

Genom lärande som utnyttjar olika arbetssätt, behandlar vardagliga hälsofenomen och beaktar aktuella ämnen läggs grunden för utvecklingen av lärandet och förmågan att tillämpa sina kunskaper, tänka kritiskt och att lära sig.

Genom ett fenomenbaserat arbetssätt uppmuntras eleverna att lyfta fram sina egna kunskaper och erfarenheter, att ställa frågor och söka svar, att strukturera kunskap, dra slutsatser och motivera dem. Eleverna handleds att bedöma relevansen av olika faktorer och att uppfatta större helheter. Aktivt, målinriktat och reflekterande arbete utvecklar både de etiska, emotionella och sociala färdigheterna samt tanke- och samarbetsförmågan.

Lärmiljöerna i hälsokunskap består förutom av en mångsidig fysisk miljö också av sociala situationer och sammanhang och digitala miljöer. Lärmiljöerna och arbetssätten ska väljas så att de ger eleverna möjlighet att bygga kunskap självständigt eller i grupp, genom aktiviteter eller upplevelser, med hjälp av drama eller berättelser samt genom att undersöka hälsorelaterade fenomen i så naturliga situationer och miljöer som möjligt.

Att aktivt observera den egna lärmiljön, att vara med och välja lärmiljöer och arbetssätt samt att delta i att främja hälsa och säkerhet ur ett resursperspektiv erbjuds eleverna möjligheter att öva och tillämpa sin hälsokunskap i skolan. Samtidigt stödjer man samhörigheten, det gemensamma välbefinnandet och delaktigheten i den egna undervisningsgruppen och i hela skolan.

Handledning, differentiering och stöd i hälsokunskap i årskurs 7–9

Flera teman inom hälsokunskap tangerar elevernas utvecklingsskede, individuella erfarenheter och livssituation. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas specialbehov som anknyter till elevernas utveckling, livssituation och kultur. Eleverna ska vägledas att förstå och respektera individens rätt till integritet och sekretess i frågor som gäller den egna hälsan och sjukdomar.

Undervisningen ska planeras så att den möjliggör samarbete mellan olika läroämnen, skolhälsovården och övrig elevvård och erbjuder möjligheter att öva och tillämpa olika delområden av hälsokunskapen som en del av den gemensamma elevvården och skolans verksamhetskultur. Genom samarbetet säkrar man också det individuella stöd eleven behöver för lärandet och i frågor som anknyter till hens livssituation.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i hälsokunskap i årskurs 7–9

Föremål för bedömningen i hälsokunskap är de olika delområdena inom hälsokunskap. Syftet med bedömningen och responsen är att stödja lärandet och sporra eleverna att utveckla sina kunskaper i hälsokunskap och att tillämpa dem i vardagen. Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt, i olika skeden av undervisningen och med hänsyn till delområdets karaktär. Som stöd för lärandet ska man även använda självvärdering och kamratrespons. I hälsokunskap är det särskilt viktigt att komma ihåg att bedömningen inte ska basera sig på elevens värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala kompetens, temperament eller andra personliga egenskaper. I målen som anknyter till etiskt tänkande och självkännedom ska man beakta hur eleven begrundar och motiverar det aktuella temat ur ett hälsoperspektiv genom att utnyttja begrepp och olika källor inom området.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i hälsokunskap avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i hälsokunskap då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man

ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i hälsokunskap som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för hälsokunskap. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i hälsokunskap och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i hälsokunskap och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av eleven avses i hälsokunskap till exempel att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer handledande frågor, åskådliggör med material eller ger motsvarande exempel. I kunskapskraven ingår beskrivningarna för de lägre vitsorden i beskrivningarna för det högre vitsordet.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa, olika sätt att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna något delområde inom hälsa. Eleven kan nämna något skede i människans levnadslopp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt kan ge ett exempel på vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan beskriva något skede i människans levnadslopp och nämna särdrag för växandet och utvecklingen under ungdomen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan beskriva olika skeden i människans levnadslopp, i synnerhet utvecklingen under ungdomen, och kan med hjälp av exempel beskriva betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och förklara orsakssambanden mellan dem. Eleven kan redogöra för vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan redogöra för olika skeden i människans levnadslopp och kan bedöma vilken betydelse hälsa har som en resurs i olika livsskeden.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom; identitet och självkänsla
- känslor; vad känner jag
- relationer; familjen, vännerna
- mobbning
- kommunikativa färdigheter
- puberteten och den framväxande sexualiteten
- att sällskapa och umgås
- cykel- och trafikvett
- grundläggande första hjälp; stoppa blödning, alarmera

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost; kostpyramiden, tallriksmodellen och måltidsrytm
- motion; motionens inverkan på kroppen och hälsan, vardagsmotion
- friskvård/egenvård; dygnsrytm, sömn, vila, hygien, tandvård, att vara sjuk och känna igen symptomen
- tobaksprodukter och energidrycker

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mig och andra
- åldersgränser; tobak, sexualitet, trafik, sociala medier

M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och kommunikativa färdigheter samt förmågan att agera i olika konflikt- och krissituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna grundläggande känslor och känner till att de inverkar på beteendet. Eleven kan ange konfliktsituationer samt nämna drag som är karakteristiska för stress och kriser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna de grundläggande känslorna samt ge några exempel på växelverkan mellan känslor och beteende. Eleven kan nämna sätt för att reda ut konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan utöver de grundläggande känslorna även beskriva andra känslor och ge exempel på växelverkan mellan känslor och beteende och hur man reglerar sitt beteende. Eleven kan beskriva olika lösningar och sätt för att reda ut konfliktsituationer samt för att hantera stress och kriser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan kategorisera känslor, analysera bakgrundsfaktorer som inverkar på dem samt redogöra för olika sätt att reglera sitt beteende och sin kommunikation. Eleven kan redogöra för orsaker till konfliktsituationer samt för motiverade sätt och lösningar för att reda ut konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i

olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom; identitet och självkänsla
- känslor; vad känner jag
- relationer; familjen, vännerna
- mobbning
- kommunikativa färdigheter
- puberteten och den framväxande sexualiteten
- att sällskapa och umgås
- cykel- och trafikvett
- grundläggande första hjälp; stoppa blödning, alarmera

M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler samt att kontrollera faktorer som stöder det egna beteendet, lärandet och studierna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom; identitet och självkänsla
- känslor; vad känner jag
- relationer; familjen, vännerna
- mobbning
- kommunikativa färdigheter
- puberteten och den framväxande sexualiteten
- att sällskapa och umgås
- cykel- och trafikvett
- grundläggande första hjälp; stoppa blödning, alarmera

M4 handleda eleven att reflektera över frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna faktorer som inverkar på individualiteten och ge något exempel på sambandet mellan sociala relationer och det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan under handledning komma med lösningar till dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva faktorer som inverkar på individualiteten och ge exempel på vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan beskriva etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan komma med lösningar till dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel och ur ett hälsoperspektiv analysera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan analysera vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan komma med ansvarsfulla lösningar till dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan ur ett hälsoperspektiv analysera och motivera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan bedöma vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan värdera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation samt kan värdera och motivera ansvarsfulla lösningar till dem.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom; identitet och självkänsla

- känslor; vad känner jag
- relationer; familjen, vännerna
- mobbning
- kommunikativa färdigheter
- puberteten och den framväxande sexualiteten
- att sällskapa och umgås
- cykel- och trafikvett
- grundläggande första hjälp; stoppa blödning, alarmera

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mig och andra
- åldersgränser; tobak, sexualitet, trafik, sociala medier

M5 handleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa och faktorer och mekanismer som stärker och hotar dessa samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna faktorer som stöder respektive hotar hälsan. Eleven kan under handledning använda enstaka begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan i huvuddrag beskriva sambanden mellan dem. Eleven kan på ett korrekt sätt använda några begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva sambanden mellan dem. Eleven kan i huvudsak använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera och bedöma faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva deras samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom; identitet och självkänsla
- känslor; vad känner jag
- relationer; familjen, vännerna
- mobbning
- kommunikativa färdigheter
- puberteten och den framväxande sexualiteten
- att sällskapa och umgås
- cykel- och trafikvett
- grundläggande första hjälp; stoppa blödning, alarmera

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost; kostpyramiden, tallriksmodellen och måltidsrytm
- motion; motionens inverkan på kroppen och hälsan, vardagsmotion
- friskvård/egenvård; dygnsrytm, sömn, vila, hygien, tandvård, att vara sjuk och känna igen symptomen
- tobaksprodukter och energidrycker

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mig och andra
- åldersgränser; tobak, sexualitet, trafik, sociala medier

M6 stödja eleven att utveckla sina färdigheter att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan under handledning söka hälsorelaterad information. Eleven kan nämna något tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan söka hälsorelaterad information ur några källor och kan ställvis använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan ange tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan söka hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan söka hälsorelaterad information mångsidigt i olika informationskällor, kan bilda sökord och avgränsa sökningen samt använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan bedöma olika tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker

stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost; kostpyramiden, tallriksmodellen och måltidsrytm
- motion; motionens inverkan på kroppen och hälsan, vardagsmotion
- friskvård/egenvård; dygnsrytm, sömn, vila, hygien, tandvård, att vara sjuk och känna igen symptomen
- tobaksprodukter och energidrycker

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mig och andra
- åldersgränser; tobak, sexualitet, trafik, sociala medier

M7 handleda eleven att iaktta och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är viktiga för den egna hälsan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta

upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom; identitet och självkänsla
- känslor; vad känner jag
- relationer; familjen, vännerna
- mobbning
- kommunikativa färdigheter
- puberteten och den framväxande sexualiteten
- att sällskapa och umgås
- cykel- och trafikvett
- grundläggande första hjälp; stoppa blödning, alarmera

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost; kostpyramiden, tallriksmodellen och måltidsrytm
- motion; motionens inverkan på kroppen och hälsan, vardagsmotion
- friskvård/egenvård; dygnsrytm, sömn, vila, hygien, tandvård, att vara sjuk och känna igen symptomen
- tobaksprodukter och energidrycker

M8 handleda eleven att iaktta och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan nämna etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge ett exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan nämna någon faktor som beskriver tillförlitligheten i hälsorelaterad information.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan beskriva etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan under handledning bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från några faktorer som beskriver informationens tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur olika företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor som anknyter till livsstil och analysera konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informationens tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan bedöma faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan förklara och motivera hur företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till livsstil samt kan bedöma och motivera konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan ur olika synvinklar bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information och hur användbar informationen är.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom; identitet och självkänsla
- känslor; vad känner jag
- relationer; familjen, vännerna
- mobbning

- kommunikativa färdigheter
- puberteten och den framväxande sexualiteten
- att sällskapa och umgås
- cykel- och trafikvett
- grundläggande första hjälp; stoppa blödning, alarmera

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost; kostpyramiden, tallriksmodellen och måltidsrytm
- motion; motionens inverkan på kroppen och hälsan, vardagsmotion
- friskvård/egenvård; dygnsrytm, sömn, vila, hygien, tandvård, att vara sjuk och känna igen symptomen
- tobaksprodukter och energidrycker

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mig och andra
- åldersgränser; tobak, sexualitet, trafik, sociala medier

M9 handleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och informations- och kommunikationsteknologins betydelse för hälsa och välbefinnande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna effekter som livsmiljön har på hälsan och kan nämna samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva effekter som livsmiljön har på hälsan samt ge exempel på samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt förklara sambanden mellan hälsa och samfund, kultur samt informations- och kommunikationsteknologi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan bedöma centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt bedöma sambandet mellan hälsa och samfund, kultur samt informations- och kommunikationsteknologi.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mig och andra
- åldersgränser; tobak, sexualitet, trafik, sociala medier

M10 handleda eleven att lägga grunden för den egnastudie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan nämna den egna skolans och kommunens hälsotjänster.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva den egna skolans och kommunens hälsotjänster.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan tillämpa kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en plan som stöder dessa. Eleven kan beskriva olika hälsotjänster i samhället och ge exempel på hur de kan användas i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan tillämpa och utvärdera kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en motiverad plan som stöder dessa. Eleven kan beskriva och utvärdera olika hälsotjänster i samhället och hur de kan användas på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom; identitet och självkänsla
- känslor; vad känner jag
- relationer; familjen, vännerna
- mobbning
- kommunikativa färdigheter
- puberteten och den framväxande sexualiteten
- att sällskapa och umgås
- cykel- och trafikvett
- grundläggande första hjälp; stoppa blödning, alarmera

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas

vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost; kostpyramiden, tallriksmodellen och måltidsrytm
- motion; motionens inverkan på kroppen och hälsan, vardagsmotion
- friskvård/egenvård; dygnsrytm, sömn, vila, hygien, tandvård, att vara sjuk och känna igen symptomen
- tobaksprodukter och energidrycker

M11 handleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen, den närmaste omgivningen och inom olika samfund och att förstå deras betydelse för en själv samt handleda eleven att bilda sig en uppfattning om på vilka sätt hen lär sig bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan med hjälp av ett exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan nämna en faktor som stöder det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan känna igen hur de inverkar på den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan nämna faktorer som stöder det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av ändamålsenliga exempel analysera hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan beskriva deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan beskriva faktorer som stöder det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan bedöma hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan utvärdera deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan analysera faktorer som stöder det egna lärandet.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom; identitet och självkänsla
- känslor; vad känner jag
- relationer; familjen, vännerna
- mobbning
- kommunikativa färdigheter
- puberteten och den framväxande sexualiteten
- att sällskapa och umgås
- cykel- och trafikvett
- grundläggande första hjälp; stoppa blödning, alarmera

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost; kostpyramiden, tallriksmodellen och måltidsrytm
- motion; motionens inverkan på kroppen och hälsan, vardagsmotion
- friskvård/egenvård; dygnsrytm, sömn, vila, hygien, tandvård, att vara sjuk och känna igen symptomen
- tobaksprodukter och energidrycker

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mig och andra
- åldersgränser; tobak, sexualitet, trafik, sociala medier

M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna något sätt att påverka med hälsorelaterad information eller en faktor som inverkar på den hälsorelaterade informationens tillförlitlighet. Eleven kan ange någon konsekvens som olika livsstilar har för samhället eller för miljöns hälsa eller trygghet. Eleven kan nämna någon metod med vilken man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan under handledning analysera sätt att påverka med hälsorelaterad information samt kan under handledning analysera tillförlitligheten i den hälsorelaterade informationen. Eleven kan beskriva vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället eller för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan beskriva metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera olika sätt att påverka med hälsorelaterad information samt kan analysera tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan analysera vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället och för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan analysera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan bedöma sätt att påverka med hälsorelaterad information samt kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan bedöma och motivera vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället och för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan bedöma och motivera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mig och andra
- åldersgränser; tobak, sexualitet, trafik, sociala medier

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa, olika sätt att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna något delområde inom hälsa. Eleven kan nämna något skede i människans levnadslopp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt kan ge ett exempel på vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan beskriva något skede i människans levnadslopp och nämna särdrag för växandet och utvecklingen under ungdomen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan beskriva olika skeden i människans levnadslopp, i synnerhet utvecklingen under ungdomen, och kan med hjälp av exempel beskriva betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och förklara orsakssambanden mellan dem. Eleven kan redogöra för vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan redogöra för olika skeden i människans levnadslopp och kan bedöma vilken betydelse hälsa har som en resurs i olika livsskeden.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom och -respekt
- stress
- konflikthantering
- att tolka andras känslor
- mopedvett
- sjövett

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- näringslära; blodsockerbalans, specialdieter, ätstörningar, allergier
- motion; träningens inverkan på kroppen, den fysiska prestationsförmågan, vikten av regelbunden motion
- ergonomi, nack-och ryggbesvär
- alkohol och missbruk
- sexuell utveckling och sexuell hälsa, preventivmedel
- sexuell mångfald

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt och allas lika värde

- alkohol och lagstiftningen
- droger i samhället

M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och kommunikativa färdigheter samt förmågan att agera i olika konflikt- och krissituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna grundläggande känslor och känner till att de inverkar på beteendet. Eleven kan ange konfliktsituationer samt nämna drag som är karakteristiska för stress och kriser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna de grundläggande känslorna samt ge några exempel på växelverkan mellan känslor och beteende. Eleven kan nämna sätt för att reda ut konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan utöver de grundläggande känslorna även beskriva andra känslor och ge exempel på växelverkan mellan känslor och beteende och hur man reglerar sitt beteende. Eleven kan beskriva olika lösningar och sätt för att reda ut konfliktsituationer samt för att hantera stress och kriser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan kategorisera känslor, analysera bakgrundsfaktorer som inverkar på dem samt redogöra för olika sätt att reglera sitt beteende och sin kommunikation. Eleven kan redogöra för orsaker till konfliktsituationer samt för motiverade sätt och lösningar för att reda ut konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom och -respekt
- stress
- konflikthantering
- att tolka andras känslor

- mopedvett
- sjövett

M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler samt att kontrollera faktorer som stöder det egna beteendet, lärandet och studierna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom och -respekt
- stress
- konflikthantering
- att tolka andras känslor
- mopedvett
- sjövett

M4 handleda eleven att reflektera över frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna faktorer som inverkar på individualiteten och ge något exempel på sambandet mellan sociala relationer och det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan under handledning komma med lösningar till dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva faktorer som inverkar på individualiteten och ge exempel på vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan beskriva etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan komma med lösningar till dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel och ur ett hälsoperspektiv analysera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan analysera vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan komma med ansvarsfulla lösningar till dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan ur ett hälsoperspektiv analysera och motivera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan bedöma vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan värdera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation samt kan värdera och motivera ansvarsfulla lösningar till dem.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom och -respekt
- stress
- konflikthantering
- att tolka andras känslor
- mopedvett
- sjövett

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt och allas lika värde
- alkohol och lagstiftningen
- droger i samhället

M5 handleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa och faktorer och mekanismer som stärker och hotar dessa samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna faktorer som stöder respektive hotar hälsan. Eleven kan under handledning använda enstaka begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan i huvuddrag beskriva sambanden mellan dem. Eleven kan på ett korrekt sätt använda några begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva sambanden mellan dem. Eleven kan i huvudsak använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera och bedöma faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva deras samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till

emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom och -respekt
- stress
- konflikthantering
- att tolka andras känslor
- mopedvett
- sjövett

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- näringslära; blodsockerbalans, specialdieter, ätstörningar, allergier
- motion; träningens inverkan på kroppen, den fysiska prestationsförmågan, vikten av regelbunden motion
- ergonomi, nack-och ryggbesvär
- alkohol och missbruk
- sexuell utveckling och sexuell hälsa, preventivmedel
- sexuell mångfald

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt och allas lika värde
- alkohol och lagstiftningen
- droger i samhället

M6 stödja eleven att utveckla sina färdigheter att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan under handledning söka hälsorelaterad information. Eleven kan nämna något tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan söka hälsorelaterad information ur några källor och kan ställvis använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan ange tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan söka hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan söka hälsorelaterad information mångsidigt i olika informationskällor, kan bilda sökord och avgränsa sökningen samt använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan bedöma olika tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av

innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- näringslära; blodsockerbalans, specialdieter, ätstörningar, allergier
- motion; träningens inverkan på kroppen, den fysiska prestationsförmågan, vikten av regelbunden motion
- ergonomi, nack-och ryggbesvär
- alkohol och missbruk
- sexuell utveckling och sexuell hälsa, preventivmedel
- sexuell mångfald

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt och allas lika värde
- alkohol och lagstiftningen
- droger i samhället

M7 handleda eleven att iaktta och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är viktiga för den egna hälsan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i

olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom och -respekt
- stress
- konflikthantering
- att tolka andras känslor
- mopedvett
- sjövett

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- näringslära; blodsockerbalans, specialdieter, ätstörningar, allergier
- motion; träningens inverkan på kroppen, den fysiska prestationsförmågan, vikten av regelbunden motion
- ergonomi, nack-och ryggbesvär
- alkohol och missbruk
- sexuell utveckling och sexuell hälsa, preventivmedel
- sexuell mångfald

M8 handleda eleven att iaktta och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan nämna etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge ett exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan nämna någon faktor som beskriver tillförlitligheten i hälsorelaterad information.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan beskriva etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan under handledning bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från några faktorer som beskriver informationens tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur olika företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor som anknyter till livsstil och analysera konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informationens tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan bedöma faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan förklara och motivera hur företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till livsstil samt kan bedöma och motivera konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan ur olika synvinklar bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information och hur användbar informationen är.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom och -respekt
- stress
- konflikthantering
- att tolka andras känslor

- mopedvett
- sjövett

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- näringslära; blodsockerbalans, specialdieter, ätstörningar, allergier
- motion; träningens inverkan på kroppen, den fysiska prestationsförmågan, vikten av regelbunden motion
- ergonomi, nack-och ryggbesvär
- alkohol och missbruk
- sexuell utveckling och sexuell hälsa, preventivmedel
- sexuell mångfald

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt och allas lika värde
- alkohol och lagstiftningen
- droger i samhället

M9 handleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och informations- och kommunikationsteknologins betydelse för hälsa och välbefinnande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna effekter som livsmiljön har på hälsan och kan nämna samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva effekter som livsmiljön har på hälsan samt ge exempel på samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt förklara sambanden mellan hälsa och samfund, kultur samt informations- och kommunikationsteknologi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan bedöma centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt bedöma sambandet mellan hälsa och samfund, kultur samt informations- och kommunikationsteknologi.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt och allas lika värde
- alkohol och lagstiftningen
- droger i samhället

M10 handleda eleven att lägga grunden för den egnastudie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan nämna den egna skolans och kommunens hälsotjänster.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva den egna skolans och kommunens hälsotjänster.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan tillämpa kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en plan som stöder dessa. Eleven kan beskriva olika hälsotjänster i samhället och ge exempel på hur de kan användas i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan tillämpa och utvärdera kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en motiverad plan som stöder dessa. Eleven kan beskriva och utvärdera olika hälsotjänster i samhället och hur de kan användas på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom och -respekt
- stress
- konflikthantering
- att tolka andras känslor
- mopedvett
- sjövett

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter.

Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- näringslära; blodsockerbalans, specialdieter, ätstörningar, allergier
- motion; träningens inverkan på kroppen, den fysiska prestationsförmågan, vikten av regelbunden motion
- ergonomi, nack-och ryggbesvär
- alkohol och missbruk
- sexuell utveckling och sexuell hälsa, preventivmedel
- sexuell mångfald

M11 handleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen, den närmaste omgivningen och inom olika samfund och att förstå deras betydelse för en själv samt handleda eleven att bilda sig en uppfattning om på vilka sätt hen lär sig bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan med hjälp av ett exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan nämna en faktor som stöder det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan känna igen hur de inverkar på den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan nämna faktorer som stöder det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av ändamålsenliga exempel analysera hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan beskriva deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan beskriva faktorer som stöder det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan bedöma hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan utvärdera deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan analysera faktorer som stöder det egna lärandet.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- självkännedom och -respekt
- stress
- konflikthantering
- att tolka andras känslor
- mopedvett
- sjövett

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- näringslära; blodsockerbalans, specialdieter, ätstörningar, allergier
- motion; träningens inverkan på kroppen, den fysiska prestationsförmågan, vikten av regelbunden motion
- ergonomi, nack-och ryggbesvär
- alkohol och missbruk
- sexuell utveckling och sexuell hälsa, preventivmedel
- sexuell mångfald

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt och allas lika värde
- alkohol och lagstiftningen
- droger i samhället

M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna något sätt att påverka med hälsorelaterad information eller en faktor som inverkar på den hälsorelaterade informationens tillförlitlighet. Eleven kan ange någon konsekvens som olika livsstilar har för samhället eller för miljöns hälsa eller trygghet. Eleven kan nämna någon metod med vilken man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan under handledning analysera sätt att påverka med hälsorelaterad information samt kan under handledning analysera tillförlitligheten i den hälsorelaterade informationen. Eleven kan beskriva vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället eller för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan beskriva metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera olika sätt att påverka med hälsorelaterad information samt kan analysera tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan analysera vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället och för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan analysera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan bedöma sätt att påverka med hälsorelaterad information samt kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan bedöma och motivera vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället och för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan bedöma och motivera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt och allas lika värde
- alkohol och lagstiftningen
- droger i samhället

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa, olika sätt att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna något delområde inom hälsa. Eleven kan nämna något skede i människans levnadslopp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt kan ge ett exempel på vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan beskriva något skede i människans levnadslopp och nämna särdrag för växandet och utvecklingen under ungdomen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan beskriva olika skeden i människans levnadslopp, i synnerhet utvecklingen under ungdomen, och kan med hjälp av exempel beskriva betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och förklara orsakssambanden mellan dem. Eleven kan redogöra för vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan redogöra för olika skeden i människans levnadslopp och kan bedöma vilken betydelse hälsa har som en resurs i olika livsskeden.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans levnadsförlopp; födsel och död
- självutveckling
- självrespekt
- olika kriser och krishantering
- stresshantering och överlevnadshantering
- depressioner
- sorgearbete
- säkerhetskunskap: olyckor och bränder
- livräddande första hjälp
- trafikvett och sjövett

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost- och kostrelaterade sjukdomar
- stöd för psykiska hälsan; kultur, motion och kreativitet
- sexuell hälsa; könsjukdomar, preventivmedel och abort
- beroende
- droger, och läkemedelsmissbruk
- hälso- och socialvårdtjänster
- medborgarorganisationer
- folksjukdomar och förebyggandet av dem

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mänskliga rättigheter
- hur man söker stöd och hjälp
- hälsotjänsterna
- hälsorisker i omgivningen
- hållbar livsstil

M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och kommunikativa färdigheter samt förmågan att agera i olika konflikt- och krissituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna grundläggande känslor och känner till att de inverkar på beteendet. Eleven kan ange konfliktsituationer samt nämna drag som är karakteristiska för stress och kriser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna de grundläggande känslorna samt ge några exempel på växelverkan mellan känslor och beteende. Eleven kan nämna sätt för att reda ut konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan utöver de grundläggande känslorna även beskriva andra känslor och ge exempel på växelverkan mellan känslor och beteende och hur man reglerar sitt beteende. Eleven kan beskriva olika lösningar och sätt för att reda ut konfliktsituationer samt för att hantera stress och kriser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan kategorisera känslor, analysera bakgrundsfaktorer som inverkar på dem samt redogöra för olika sätt att reglera sitt beteende och sin kommunikation. Eleven kan redogöra för orsaker till konfliktsituationer samt för motiverade sätt och lösningar för att reda ut konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans levnadsförlopp; födsel och död
- självutveckling
- självrespekt
- olika kriser och krishantering
- stresshantering och överlevnadshantering
- depressioner
- sorgearbete
- säkerhetskunskap: olyckor och bränder
- livräddande första hjälp
- trafikvett och sjövett

M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler samt att kontrollera faktorer som stöder det egna beteendet, lärandet och studierna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans levnadsförlopp; födsel och död
- självutveckling
- självrespekt
- olika kriser och krishantering
- stresshantering och överlevnadshantering
- depressioner
- sorgearbete
- säkerhetskunskap: olyckor och bränder
- livräddande första hjälp
- trafikvett och sjövett

M4 handleda eleven att reflektera över frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna faktorer som inverkar på individualiteten och ge något exempel på sambandet mellan sociala relationer och det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan under handledning komma med lösningar till dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva faktorer som inverkar på individualiteten och ge exempel på vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan beskriva etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan komma med lösningar till dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel och ur ett hälsoperspektiv analysera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan analysera vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan komma med ansvarsfulla lösningar till dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan ur ett hälsoperspektiv analysera och motivera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan bedöma vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan värdera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation samt kan värdera och motivera ansvarsfulla lösningar till dem.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans levnadsförlopp; födsel och död

- självutveckling
- självrespekt
- olika kriser och krishantering
- stresshantering och överlevnadshantering
- depressioner
- sorgearbete
- säkerhetskunskap: olyckor och bränder
- livräddande första hjälp
- trafikvett och sjövett

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mänskliga rättigheter
- hur man söker stöd och hjälp
- hälsotjänsterna
- hälsorisker i omgivningen
- hållbar livsstil

M5 handleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa och faktorer och mekanismer som stärker och hotar dessa samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna faktorer som stöder respektive hotar hälsan. Eleven kan under handledning använda enstaka begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan i huvuddrag beskriva sambanden mellan dem. Eleven kan på ett korrekt sätt använda några begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva sambanden mellan dem. Eleven kan i huvudsak använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera och bedöma faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva deras samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans levnadsförlopp; födsel och död
- självutveckling
- självrespekt
- olika kriser och krishantering
- stresshantering och överlevnadshantering
- depressioner
- sorgearbete
- säkerhetskunskap: olyckor och bränder
- livräddande första hjälp
- trafikvett och sjövett

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas

psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost- och kostrelaterade sjukdomar
- stöd för psykiska hälsan; kultur, motion och kreativitet
- sexuell hälsa; könsjukdomar, preventivmedel och abort
- beroende
- droger, och läkemedelsmissbruk
- hälso- och socialvårdtjänster
- medborgarorganisationer
- folksjukdomar och förebyggandet av dem

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mänskliga rättigheter
- hur man söker stöd och hjälp
- hälsotjänsterna
- hälsorisker i omgivningen
- hållbar livsstil

M6 stödja eleven att utveckla sina färdigheter att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan under handledning söka hälsorelaterad information. Eleven kan nämna något tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan söka hälsorelaterad information ur några källor och kan ställvis använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan ange tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan söka hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan söka hälsorelaterad information mångsidigt i olika informationskällor, kan bilda sökord och avgränsa sökningen samt använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan bedöma olika tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost- och kostrelaterade sjukdomar
- stöd för psykiska hälsan; kultur, motion och kreativitet
- sexuell hälsa; könsjukdomar, preventivmedel och abort
- beroende
- droger, och läkemedelsmissbruk
- hälso- och socialvårdtjänster
- medborgarorganisationer

- folksjukdomar och förebyggandet av dem

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mänskliga rättigheter
- hur man söker stöd och hjälp
- hälsotjänsterna
- hälsorisker i omgivningen
- hållbar livsstil

M7 handleda eleven att iaktta och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är viktiga för den egna hälsan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans levnadsförlopp; födsel och död
- självutveckling
- självrespekt
- olika kriser och krishantering

- stresshantering och överlevnadshantering
- depressioner
- sorgearbete
- säkerhetskunskap: olyckor och bränder
- livräddande första hjälp
- trafikvett och sjövett

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost- och kostrelaterade sjukdomar
- stöd för psykiska hälsan; kultur, motion och kreativitet
- sexuell hälsa; könsjukdomar, preventivmedel och abort
- beroende
- droger, och läkemedelsmissbruk
- hälso- och socialvårdtjänster
- medborgarorganisationer
- folksjukdomar och förebyggandet av dem

M8 handleda eleven att iaktta och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan nämna etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge ett exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan nämna någon faktor som beskriver tillförlitligheten i hälsorelaterad information.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan beskriva etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan under handledning bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från några faktorer som beskriver informationens tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur olika företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor som anknyter till livsstil och analysera konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informationens tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan bedöma faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan förklara och motivera hur företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till livsstil samt kan bedöma och motivera konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan ur olika synvinklar bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information och hur användbar informationen är.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans levnadsförlopp; födsel och död
- självutveckling
- självrespekt
- olika kriser och krishantering

- stresshantering och överlevnadshantering
- depressioner
- sorgearbete
- säkerhetskunskap: olyckor och bränder
- livräddande första hjälp
- trafikvett och sjövett

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost- och kostrelaterade sjukdomar
- stöd för psykiska hälsan; kultur, motion och kreativitet
- sexuell hälsa; könsjukdomar, preventivmedel och abort
- beroende
- droger, och läkemedelsmissbruk
- hälso- och socialvårdtjänster
- medborgarorganisationer
- folksjukdomar och förebyggandet av dem

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mänskliga rättigheter
- hur man söker stöd och hjälp
- hälsotjänsterna
- hälsorisker i omgivningen

- hållbar livsstil

M9 handleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och informations- och kommunikationsteknologins betydelse för hälsa och välbefinnande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna effekter som livsmiljön har på hälsan och kan nämna samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva effekter som livsmiljön har på hälsan samt ge exempel på samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt förklara sambanden mellan hälsa och samfund, kultur samt informations- och kommunikationsteknologi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan bedöma centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt bedöma sambandet mellan hälsa och samfund, kultur samt informations- och kommunikationsteknologi.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mänskliga rättigheter
- hur man söker stöd och hjälp
- hälsotjänsterna
- hälsorisker i omgivningen
- hållbar livsstil

M10 handleda eleven att lägga grunden för den egnastudie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan nämna den egna skolans och kommunens hälsotjänster.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva den egna skolans och kommunens hälsotjänster.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan tillämpa kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en plan som stöder dessa. Eleven kan beskriva olika hälsotjänster i samhället och ge exempel på hur de kan användas i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan tillämpa och utvärdera kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en motiverad plan som stöder dessa. Eleven kan beskriva och utvärdera olika hälsotjänster i samhället och hur de kan användas på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans levnadsförlopp; födsel och död
- självutveckling
- självrespekt
- olika kriser och krishantering
- stresshantering och överlevnadshantering
- depressioner
- sorgearbete
- säkerhetskunskap: olyckor och bränder
- livräddande första hjälp
- trafikvett och sjövett

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost- och kostrelaterade sjukdomar
- stöd för psykiska hälsan; kultur, motion och kreativitet
- sexuell hälsa; könsjukdomar, preventivmedel och abort
- beroende
- droger, och läkemedelsmissbruk
- hälso- och socialvårdtjänster
- medborgarorganisationer
- folksjukdomar och förebyggandet av dem

M11 handleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen, den närmaste omgivningen och inom olika samfund och att förstå deras betydelse för en själv samt handleda eleven att bilda sig en uppfattning om på vilka sätt hen lär sig bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan med hjälp av ett exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan nämna en faktor som stöder det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan känna igen hur de inverkar på den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan nämna faktorer som stöder det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av ändamålsenliga exempel analysera hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan beskriva deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan beskriva faktorer som stöder det egna lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan bedöma hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan utvärdera deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan analysera faktorer som stöder det egna lärandet.

I1 Växande och utveckling som stöder hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- människans levnadsförlopp; födsel och död
- självutveckling
- självrespekt
- olika kriser och krishantering
- stresshantering och överlevnadshantering
- depressioner
- sorgearbete
- säkerhetskunskap: olyckor och bränder
- livräddande första hjälp
- trafikvett och sjövett

I2 Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stöder hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stöder välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kost- och kostrelaterade sjukdomar
- stöd för psykiska hälsan; kultur, motion och kreativitet
- sexuell hälsa; könsjukdomar, preventivmedel och abort
- beroende
- droger, och läkemedelsmissbruk
- hälso- och socialvårdtjänster
- medborgarorganisationer
- folksjukdomar och förebyggandet av dem

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mänskliga rättigheter
- hur man söker stöd och hjälp
- hälsotjänsterna
- hälsorisker i omgivningen
- hållbar livsstil

M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna något sätt att påverka med hälsorelaterad information eller en faktor som inverkar på den hälsorelaterade informationens tillförlitlighet. Eleven kan ange någon konsekvens som olika livsstilar har för samhället eller för miljöns hälsa eller trygghet. Eleven kan nämna någon metod med vilken man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan under handledning analysera sätt att påverka med hälsorelaterad information samt kan under handledning analysera tillförlitligheten i den hälsorelaterade informationen. Eleven kan beskriva vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället eller för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan beskriva metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera olika sätt att påverka med hälsorelaterad information samt kan analysera tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan analysera vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället och för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan analysera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan bedöma sätt att påverka med hälsorelaterad information samt kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan bedöma och motivera vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället och för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan bedöma och motivera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- respekt för mänskliga rättigheter
- hur man söker stöd och hjälp
- hälsotjänsterna
- hälsorisker i omgivningen
- hållbar livsstil

Kemi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i kemiundervisningen är att stödja eleverna att utveckla sitt naturvetenskapliga tänkande och sin världsbild. Undervisningen i kemi ska hjälpa eleven att förstå betydelsen av kemi och dess tillämpningar i vardagslivet, livsmiljön, samhället och inom teknologi. Undervisningen ska stödja elevernas förmåga att göra val och att använda sina kunskaper och färdigheter i olika livssituationer. Undervisningen ska förmedla en bild av kemins betydelse för en hållbar framtid: kemi behövs för att utveckla nya lösningar och trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin omgivning.

Kemiundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbildning och förståelse för fenomen som anknyter till kemi. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på makroskopisk nivå men vartefter elevernas förmåga att tänka abstrakt utvecklas ska sambandet till submikroskopiska och symboliska modeller stärkas. Undervisningen går stegvis från elevernas tidigare erfarenheter och observationer till att beskriva och förklara fenomen samt beskriva ämnens struktur och kemiska reaktioner med hjälp av kemiska symboler. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens pålitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för undervisningen i kemi är observationer och undersökningar av ämnen och fenomen i livsmiljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig begrepp, lära sig ett undersökande arbetssätt och uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att studera kemi.

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna kemi med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa kemi i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i kemi.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i kemi i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i kemi. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklingen av elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska kemikalie- och avfallslagstiftningen samt arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare.

I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur kemi och teknik tillämpas, ska man utöver skolans lokaler utnyttja lokala möjligheter, till exempel närområgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i kemi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i kemi är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får de lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika tankenivåer. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas förmåga att tänka abstrakt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i kemi i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stöder en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från grundläggande färdigheter i arbete, observation och mätning till handledda undersökningsuppgifter och slutligen till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Förutom alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleverna formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt de uttrycker sig och hur de slutför arbetet. Elevernas färdigheter i självvärdering och förmåga att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen. Diskussioner mellan läraren och eleven kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i kemi avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i kemi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i kemi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för kemi. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i kemi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i kemi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av arbetet avses i kemin exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsinstruktioner, framställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. Beskrivningarna av kunskapskraven i slutbedömningen är kumulativa, dvs. kriterierna för ett vitsord ingår i kriterierna för följande vitsord, även om detta inte är separat utskrivet för varje mål.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- arbetsfärdigheter

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ämnens uppbyggnad
- aggregationstillstånd
- hemmets kemikalier

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vatten och vattenrening
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rena ämnen och blandningar
- löslighet
- atomen och grundämnen
- reaktioner

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- reaktioner och reaktionshastighet
- kemiska symboler och enkla reaktionslikheter

M2 handleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- arbetsfärdigheter

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ämnens uppbyggnad
- aggregationstillstånd
- hemmets kemikalier

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vatten och vattenrening
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rena ämnen och blandningar
- löslighet
- atomen och grundämnen
- reaktioner

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- reaktioner och reaktionshastighet
- kemiska symboler och enkla reaktionslikheter

M3 handleda eleven att förstå betydelsen av att kunna kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att vissa fenomen hör ihop med kemi och betydelsen av att kunna kemi i vissa yrken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på vardagliga situationer där man behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan nämna yrken, i vilka man behöver kunskap i kemi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i kemi som vi har nytta av i den egna livsmiljön. Eleven kan ge exempel på betydelsen av att kunna kemi inom olika yrken och i fortsatta studier.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i kemi som vi har nytta av i det egna livet och i samhället. Eleven kan motivera betydelsen av kunskaper i kemi inom olika yrken och i fortsatta studier.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- arbetsfärdigheter

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ämnens uppbyggnad
- aggregationstillstånd
- hemmets kemikalier

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vatten och vattenrening
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rena ämnen och blandningar
- löslighet
- atomen och grundämnen
- reaktioner

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- reaktioner och reaktionshastighet
- kemiska symboler och enkla reaktionslikheter

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen fenomen i anknytning till vilka man kan utveckla undersökningsfrågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven formulerar enkla frågor i anknytning till det ämnesområde som granskas och som kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven formulerar preciserade frågor för att undersöka de fenomen som ska granskas till exempel genom att avgränsa variabler.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven formulerar motiverade frågor kring de fenomen som ska granskas genom att stödja sig på tidigare inhämtade kunskaper om fenomenen. Eleven utvecklar frågor som utgångspunkter för undersökningar eller annan aktivitet.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- arbetsfärdigheter

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ämnens uppbyggnad
- aggregationstillstånd
- hemmets kemikalier

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vatten och vattenrening
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rena ämnen och blandningar
- löslighet
- atomen och grundämnen
- reaktioner

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- reaktioner och reaktionshastighet
- kemiska symboler och enkla reaktionslikheter

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i experimentellt arbete genom att observera genomförandet av undersökningarna med hänsyn till säkerhetsaspekterna samt klarar av att berätta om sina observationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan göra observationer och mätningar enligt en plan, vid behov under handledning. Eleven arbetar på ett säkert sätt tillsammans med andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven arbetar på ett säkert sätt och gör observationer och mätningar enligt anvisningar eller en plan. Eleven samarbetar med de andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt, vid behov självständigt, samt gör observationer och mätningar på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan genomföra olika undersökningar i samarbete med andra och stöder vid behov de övriga gruppmedlemmarna.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- arbetsfärdigheter

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ämnens uppbyggnad
- aggregationstillstånd
- hemmets kemikalier

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vatten och vattenrening
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rena ämnen och blandningar
- löslighet
- atomen och grundämnen
- reaktioner

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- reaktioner och reaktionshastighet
- kemiska symboler och enkla reaktionslikheter

M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förstår betydelsen av teknologiska tillämpningar i sitt eget liv och kan nämna några exempel bland dem, där man använt kemi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på hur kemi tillämpas inom teknologin och beskriva hur dessa tillämpningar används. Eleven deltar med idéer och planer för problemlösning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva teknologiska tillämpningar där kemi tillämpas och förklara principerna för hur de fungerar. Eleven arbetar i samarbete med andra för att söka idéer till samt planera, utveckla och tillämpa en teknologisk lösning i vilken kemi använts.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven beskriver tillämpningar inom teknologin där kemi används och förklarar principerna för hur de fungerar samt motiverar deras betydelse för samhället. Eleven är aktiv då man söker idéer, planerar, utvecklar och tillämpar en lösning både självständigt och konstruktivt i samarbete med andra.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- arbetsfärdigheter

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ämnens uppbyggnad
- aggregationstillstånd
- hemmets kemikalier

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vatten och vattenrening
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rena ämnen och blandningar
- löslighet
- atomen och grundämnen
- reaktioner

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- reaktioner och reaktionshastighet
- kemiska symboler och enkla reaktionslikheter

M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven använder under handledning digitala verktyg för att söka information. Eleven bekantar sig med någon simulering som stöder lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder digitala verktyg för att hämta och presentera information enligt anvisningarna. Eleven kan göra observationer av en simulering.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer självständigt för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering. Eleven kan göra generaliseringar med hjälp av en simulering.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- arbetsfärdigheter

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ämnens uppbyggnad
- aggregationstillstånd
- hemmets kemikalier

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vatten och vattenrening
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rena ämnen och blandningar
- löslighet
- atomen och grundämnen
- reaktioner

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- reaktioner och reaktionshastighet
- kemiska symboler och enkla reaktionslikheter

M10 handleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda några kemiska begrepp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp. Eleven kan kombinera ett fenomen med tillhörande egenskaper och med storheter som beskriver egenskaperna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp exakt. Eleven kan kombinera egenskaper och storheter som beskriver egenskaperna i anknytning till fenomen till en begreppsstruktur.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- arbetsfärdigheter

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ämnens uppbyggnad
- aggregationstillstånd
- hemmets kemikalier

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vatten och vattenrening
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rena ämnen och blandningar
- löslighet
- atomen och grundämnen
- reaktioner

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- reaktioner och reaktionshastighet
- kemiska symboler och enkla reaktionslikheter

M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att modeller används för att beskriva ämnens struktur.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna exempel där modeller används för att illustrera strukturen hos ett ämne och kemiska fenomen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med olika modeller. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan beskriva och förklara strukturen hos ett ämne och kemiska fenomen genom att använda olika modeller. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten samt modellens begränsningar eller brister.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- arbetsfärdigheter

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ämnens uppbyggnad
- aggregationstillstånd
- hemmets kemikalier

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vatten och vattenrening
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rena ämnen och blandningar
- löslighet
- atomen och grundämnen
- reaktioner

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- reaktioner och reaktionshastighet
- kemiska symboler och enkla reaktionslikheter

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven söker under handledning information från olika informationskällor. Eleven känner till åsikter som motiveras på ett för kemin typiskt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven söker information ur olika informationskällor. Eleven kan uttrycka olika synvinklar och övar sig att motivera dem på ett för kemin typiskt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven söker information ur olika informationskällor och väljer informationskällor som anses vara tillförlitliga. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för kemin typiskt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven söker information ur olika informationskällor och kan reflektera över informationskällans tillförlitlighet. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för kemin typiskt sätt samt jämföra motstridiga synvinklar med varandra.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet

- arbetsfärdigheter

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ämnens uppbyggnad
- aggregationstillstånd
- hemmets kemikalier

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vatten och vattenrening
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rena ämnen och blandningar

- löslighet
- atomen och grundämnen
- reaktioner

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- reaktioner och reaktionshastighet
- kemiska symboler och enkla reaktionslikheter

M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner i bekanta situationer igen några begrepp och fenomen, i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan i bekanta situationer använda några centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan i bekanta och tillämpliga situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- rena ämnen och blandningar
- löslighet
- atomen och grundämnen
- reaktioner

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- reaktioner och reaktionshastighet
- kemiska symboler och enkla reaktionslikheter

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och

närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner
- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser
- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M2 handleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner
- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser
- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M3 handleda eleven att förstå betydelsen av att kunna kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att vissa fenomen hör ihop med kemi och betydelsen av att kunna kemi i vissa yrken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på vardagliga situationer där man behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan nämna yrken, i vilka man behöver kunskap i kemi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i kemi som vi har nytta av i den egna livsmiljön. Eleven kan ge exempel på betydelsen av att kunna kemi inom olika yrken och i fortsatta studier.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i kemi som vi har nytta av i det egna livet och i samhället. Eleven kan motivera betydelsen av kunskaper i kemi inom olika yrken och i fortsatta studier.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och

närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner
- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser
- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M4 handleda eleven att använda sina kemikunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och livscykeln hos en produkt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på egna val som har betydelse med tanke på hållbar användning av naturresurser och livscykeln hos en produkt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på situationer, där kemi behövs för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan nämna några goda lösningar med tanke på hållbar användning av naturresurser och livscykeln hos en produkt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i kemi behövs för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika lösningar med tanke på hållbar användning av naturresurser och livscykeln hos en produkt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven motiverar med hjälp av exempel hur kemi används för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan förklara sambandet mellan orsak och verkan i anknytning till att bygga en hållbar framtid samt kan motivera olika lösningar med tanke på hållbar användning av naturresurser och livscykeln hos en produkt.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och

presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner
- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser
- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen fenomen i anknytning till vilka man kan utveckla undersökningsfrågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven formulerar enkla frågor i anknytning till det ämnesområde som granskas och som kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven formulerar preciserade frågor för att undersöka de fenomen som ska granskas till exempel genom att avgränsa variabler.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven formulerar motiverade frågor kring de fenomen som ska granskas genom att stödja sig på tidigare inhämtade kunskaper om fenomenen. Eleven utvecklar frågor som utgångspunkter för undersökningar eller annan aktivitet.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner
- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser
- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i experimentellt arbete genom att observera genomförandet av undersökningarna med hänsyn till säkerhetsaspekterna samt klarar av att berätta om sina observationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan göra observationer och mätningar enligt en plan, vid behov under handledning. Eleven arbetar på ett säkert sätt tillsammans med andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven arbetar på ett säkert sätt och gör observationer och mätningar enligt anvisningar eller en plan. Eleven samarbetar med de andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt, vid behov självständigt, samt gör observationer och mätningar på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan genomföra olika undersökningar i samarbete med andra och stöder vid behov de övriga gruppmedlemmarna.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner
- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser

- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M7 handleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven beskriver den utförda undersökningen och dess resultat genom att stödja sig på den sammanställda informationen eller på de gjorda observationerna i undersökningen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven behandlar den information som sammanställts i undersökningen och presenterar undersökningsresultaten enligt instruktionerna samt drar enkla slutsatser. Eleven nämner faktorer som påverkar resultatens korrekthet och tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven behandlar och presenterar undersökningsresultat samt drar slutsatser. Eleven kan ge exempel på faktorer som påverkar hur korrekta och pålitliga resultaten är och på hur undersökningsprocessen fungerar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven behandlar, tolkar och presenterar undersökningsresultat på ett för kemin typiskt sätt, samt motiverar slutsatserna genom att stödja sig på det material som tagits fram i undersökningarna. Eleven kan utvärdera både resultaten och undersökningsprocessen.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och

närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner
- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser
- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förstår betydelsen av teknologiska tillämpningar i sitt eget liv och kan nämna några exempel bland dem, där man använt kemi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på hur kemi tillämpas inom teknologin och beskriva hur dessa tillämpningar används. Eleven deltar med idéer och planer för problemlösning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva teknologiska tillämpningar där kemi tillämpas och förklara principerna för hur de fungerar. Eleven arbetar i samarbete med andra för att söka idéer till samt planera, utveckla och tillämpa en teknologisk lösning i vilken kemi använts.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven beskriver tillämpningar inom teknologin där kemi används och förklarar principerna för hur de fungerar samt motiverar deras betydelse för samhället. Eleven är aktiv då man söker idéer, planerar, utvecklar och tillämpar en lösning både självständigt och konstruktivt i samarbete med andra.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner
- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser
- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven använder under handledning digitala verktyg för att söka information. Eleven bekantar sig med någon simulering som stöder lärandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder digitala verktyg för att hämta och presentera information enligt anvisningarna. Eleven kan göra observationer av en simulering.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer självständigt för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering. Eleven kan göra generaliseringar med hjälp av en simulering.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner
- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser
- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M10 handleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda några kemiska begrepp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp. Eleven kan kombinera ett fenomen med tillhörande egenskaper och med storheter som beskriver egenskaperna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp exakt. Eleven kan kombinera egenskaper och storheter som beskriver egenskaperna i anknytning till fenomen till en begreppsstruktur.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland

annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner
- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser
- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att modeller används för att beskriva ämnens struktur.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna exempel där modeller används för att illustrera strukturen hos ett ämne och kemiska fenomen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med olika modeller. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan beskriva och förklara strukturen hos ett ämne och kemiska fenomen genom att använda olika modeller. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten samt modellens begränsningar eller brister.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner
- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser

- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven söker under handledning information från olika informationskällor. Eleven känner till åsikter som motiveras på ett för kemin typiskt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven söker information ur olika informationskällor. Eleven kan uttrycka olika synvinklar och övar sig att motivera dem på ett för kemin typiskt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven söker information ur olika informationskällor och väljer informationskällor som anses vara tillförlitliga. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för kemin typiskt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven söker information ur olika informationskällor och kan reflektera över informationskällans tillförlitlighet. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för kemin typiskt sätt samt jämföra motstridiga synvinklar med varandra.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner
- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets

kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser
- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M13 handleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att experimentellt arbete är det sätt på vilket man inom kemin producerar naturvetenskaplig kunskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på hur naturvetenskaplig kunskap utvecklas och på vetenskapliga sätt att producera kunskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till kemin beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till kemi förklara och motivera den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan förklara och motivera vetenskapliga sätt att producera kunskap.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner

- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser
- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner i bekanta situationer igen några begrepp och fenomen, i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan i bekanta situationer använda några centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan i bekanta och tillämpliga situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner
- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser
- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- säkerhet
- forskningsprocessens olika faser

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- hemmets kemikalier
- brandsäkerhet
- miljöpåverkan i den egna livsmiljön

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- försurning
- naturresurser och produkternas livscykel
- nyttan med kemikunskaper

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- aktuella fenomen, tillämpningar och forskning
- kemin som vetenskap

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- atomen och grundämnen
- kemiska reaktioner

- periodiska systemet
- kol och dess föreningar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- syror och baser
- försurning
- kolets kretslopp
- kemiska symboler
- reaktioner och reaktionslikheter

Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7–9

***I årskurserna 7–9** har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att öka elevernas förmåga att gestalta och planera sin framtid. Undervisningen ska stödja eleverna att bygga sin identitet och livsåskådning i synnerhet genom att bredda de allmänbildande kunskaperna samt beakta elevernas personliga val efter den grundläggande utbildningen. Eleverna ska få stöd för att hitta egna modeller för ett gott liv.*

I årskurserna 7–9 har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att öka elevernas förmåga att gestalta och planera sin framtid. Undervisningen ska stödja eleverna

att bygga sin identitet och livsåskådning i synnerhet genom att bredda de allmänbildande kunskaperna samt beakta elevernas personliga val efter den grundläggande utbildningen. Eleverna ska få stöd för att hitta egna modeller för ett gott liv.

Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Vi val av innehåll ska elevernas upplevelsevärld och sökande efter en identitet och livsåskådning beaktas. Det är viktigt att hitta innehåll som ger eleverna möjlighet att utifrån egna kunskaper och personliga reflektioner utveckla sin omdömesförmåga inom livsåskådning.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det viktigt att skapa en trygg och öppen lär- och samtalsmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Ur lärmiljöperspektiv är det, i synnerhet när en ny grupp börjar, viktigt att skapa samhörighet i gruppen. Eleven ska uppmuntras till att ta ansvar för sitt lärande. Eleverna lever i en allt mer globaliserad medievärld, som formas av olika digitala tillämpningar. Därför är det viktigt att i lärmiljön i livsåskådningskunskap kombinera naturligt umgänge och gemensam samvaro med användning av olika medier och digitala verktyg på ett pedagogiskt mångsidigt sätt.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs för att uppfatta det begreppsliga innehållet i läroämnet, i synnerhet i etiska frågor, och för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska grunda sig på observation av arbetet, diskussioner och argumentering samt på att granska elevens olika slag av alster. Utöver alstren ska studieprocessen och arbetets olika faser bedömas, till exempel hur eleven formulerar frågor, bygger upp motiveringar, avgränsar ämnet, söker information, motiverar synpunkter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför sitt arbete. Elevernas självvärdering och kamratrespons ska används som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i livsåskådningskunskap avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i livsåskådningskunskap då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i livsåskådningskunskap som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för livsåskådningskunskap. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i livsåskådningskunskap och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat

mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i livsåskådningskunskap och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I bedömningen i livsåskådningskunskap ska betona att man i läroämnet ska främja elevernas förmåga att sträva efter ett gott liv samt betona deras förmåga att aktivt påverka sitt eget tänkande och agerande. I livsåskådningskunskap ska man stödja elevens självständiga tänkande och utvecklingen av argumentering och öppen diskussion. Utvecklingen fortlöper kontinuerligt genom alla årskurser 7-9, vilket ska beaktas då slutbedömningen ges.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 vägleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen några åskådningsmässiga begrepp (såsom livsåskådning, religion, irreligiositet).
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning, förstår sambandet mellan dem och kan använda dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven identifierar, förstår och kan tillämpa åskådningsmässiga begrepp i sitt eget åskådningsmässiga tänkande och i sina alster.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kultur (begrepp, olika kulturer, kulturmöten, europeisk och finländsk kultur)

M2 främja elevens kulturella allmänbildning genom att handleda eleven att bekanta sig med olika kulturer och livsåskådningar och fördjupa sig i Unescos världsarvskonvention

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna ett grundläggande inslag i minst en kultur (såsom klädsel, språk, mat, fester, näring, utkomst, teknologi) och ett av Unescos världsarvsobjekt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva två olika kulturer eller åskådningar samt känna igen likheter och skillnader mellan dem. Eleven kan berätta om några drag i Unescos världsarvskonvention och nämna några världsarvsobjekt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan hämta information om olika kulturer och åskådningar. Eleven kan redogöra för utgångspunkter för Unescos världsarvskonvention och nämna några världsarvsobjekt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förstår den kulturella och åskådningsmässiga mångfalden och kan sätta sin egen kulturella och åskådningsmässiga situation i relation till världskulturer och -arv. Eleven kan beskriva utgångspunkterna för Unescos världsarvskonvention och kan nämna de flesta inhemska och några utländska världsarvsobjekt.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kultur (begrepp, olika kulturer, kulturmöten, europeisk och finländsk kultur)

M5 vägleda eleven att se åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet samt utforska med vilka nationella och internationella medel åskådningsfrihet garanteras

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge ett exempel på åskådningsfrihet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner till att åskådningsfrihet är en mänsklig rättighet. Eleven kan nämna minst ett medel med vilket åskådningsfrihet garanteras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och på några medel som garanterar åskådningsfrihet och på brister på sådana i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och några medel som garanterar åskådningsfrihet och kan redogöra för brister på sådana i olika situationer.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kultur (begrepp, olika kulturer, kulturmöten, europeisk och finländsk kultur)

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturen som en del av kulturarvet

M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan beskriva någon åskådningsmässig lösning och kan nämna någon bakomliggande personlig eller samhällelig orsak (såsom att en mänska inte av etiska orsaker reser med flygplan).
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva någon åskådningsmässig lösning och kan nämna någon bakomliggande personlig och samhällelig orsak.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva personliga och samhälleliga bakgrundsfaktorer som ligger till grund för olika människors val av åskådning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan särskilja och bedöma personliga och samhälleliga bakgrundsfaktorer som ligger till grund för olika människors val av åskådning och kan jämföra sina egna åskådningsmässiga lösningar med dem.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kultur (begrepp, olika kulturer, kulturmöten, europeisk och finländsk kultur)

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kulturell mångfald (begrepp, olika kulturer, kulturmöten, europeisk och finländsk kultur)

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga

rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturen som en del av kulturarvet

M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge ett exempel på världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva världens mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av alla människor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår betydelsen av världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förstår och kan motivera betydelsen av världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kultur (begrepp, olika kulturer, kulturmöten, europeisk och finländsk kultur)

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar

sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kulturell mångfald (begrepp, olika kulturer, kulturmöten, europeisk och finländsk kultur)

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturen som en del av kulturarvet

M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan beskriva faktorer i anknytning till människovärdet eller de mänskliga rättigheterna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna några begrepp i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och redogöra för betydelsen av de mänskliga rättigheterna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan förklara de viktigaste begreppen i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och ge exempel på verkställande av de mänskliga rättigheterna under historiens gång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara de viktigaste begreppen i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och ge exempel på verkställande av de mänskliga rättigheterna under historiens gång samt motivera betydelsen av de mänskliga rättigheterna.

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom

gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kulturell mångfald (begrepp, olika kulturer, kulturmöten, europeisk och finländsk kultur)

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- naturen som en del av kulturarvet

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 vägleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen några åskådningsmässiga begrepp (såsom livsåskådning, religion, irreligiositet).
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning, förstår sambandet mellan dem och kan använda dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven identifierar, förstår och kan tillämpa åskådningsmässiga begrepp i sitt eget åskådningsmässiga tänkande och i sina alster.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig

i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika världsåskådningar och trosuppfattningar, både religiösa och icke-religiösa

M3 handleda eleven att lära känna olika religiösa och icke-religiösa livsåskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid bedömning av livsåskådningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna minst två olika åskådningar (såsom kristendom, marxism och veganism).
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna centrala drag i semitisk monoteism och sekulär humanism. Eleven vet att man kan närma sig åskådningsmässiga frågor på ett vetenskapligt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan nämna de viktigaste dragen och utvecklingsförloppen i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhälleliga perioder inom den semitiska monoteismen och den sekulära humanismen. Eleven kan redogöra för hur man kan studera åskådningar på ett undersökande och vetenskapligt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förstår de viktigaste dragen och utvecklingsförloppen i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhälleliga perioder inom den semitiska monoteismen och den sekulära humanismen. Eleven kan förklara hur man kan studera åskådningar på ett undersökande och vetenskapligt sätt.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika världsåskådningar och trosuppfattningar, både religiösa och icke-religiösa

M4 vägleda eleven att utforska grunden för religiöst tänkande och religionskritik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan under handledning hämta information om religioner och religionskritik.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner till vad religiöst tänkande innebär och vet vad som avses med religionskritik och kan delvis självständigt hämta information om saken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan förklara vad som kännetecknar religiöst tänkande och ge exempel på centrala drag i religionskritik samt hämta information om saken.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera vad som kännetecknar religiöst tänkande och förstår centrala drag i religionskritik samt självständigt hämta information om saken.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika världsåskådningar och trosuppfattningar, både religiösa och icke-religiösa

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika åskådningar och deras syn på och relation till naturen

M5 vägleda eleven att se åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet samt utforska med vilka nationella och internationella medel åskådningsfrihet garanteras

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge ett exempel på åskådningsfrihet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner till att åskådningsfrihet är en mänsklig rättighet. Eleven kan nämna minst ett medel med vilket åskådningsfrihet garanteras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och på några medel som garanterar åskådningsfrihet och på brister på sådana i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förklarar åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och några medel som garanterar åskådningsfrihet och kan redogöra för brister på sådana i olika situationer.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika världsåskådningar och trosuppfattningar, både religiösa och icke-religiösa

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika åskådningar och deras syn på och relation till naturen

M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan beskriva någon åskådningsmässig lösning och kan nämna någon bakomliggande personlig eller samhällelig orsak (såsom att en mänska inte av etiska orsaker reser med flygplan).
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva någon åskådningsmässig lösning och kan nämna någon bakomliggande personlig och samhällelig orsak.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva personliga och samhälleliga bakgrundsfaktorer som ligger till grund för olika människors val av åskådning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan särskilja och bedöma personliga och samhälleliga bakgrundsfaktorer som ligger till grund för olika människors val av åskådning och kan jämföra sina egna åskådningsmässiga lösningar med dem.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika världsåskådningar och trosuppfattningar, både religiösa och icke-religiösa

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- etiken i de olika åskådningarna

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika åskådningar och deras syn på och relation till naturen

M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge ett exempel på världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva världens mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av alla människor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår betydelsen av världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förstår och kan motivera betydelsen av världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika världsåskådningar och trosuppfattningar, både religiösa och icke-religiösa

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och

rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- etiken i de olika åskådningarna

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika åskådningar och deras syn på och relation till naturen

M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan beskriva faktorer i anknytning till människovärdet eller de mänskliga rättigheterna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna några begrepp i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och redogöra för betydelsen av de mänskliga rättigheterna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan förklara de viktigaste begreppen i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och ge exempel på verkställande av de mänskliga rättigheterna under historiens gång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara de viktigaste begreppen i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och ge exempel på verkställande av de mänskliga rättigheterna under historiens gång samt motivera betydelsen av de mänskliga rättigheterna.

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- etiken i de olika åskådningarna

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- olika åskådningar och deras syn på och relation till naturen

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 vägleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen några åskådningsmässiga begrepp (såsom livsåskådning, religion, irreligiositet).
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning, förstår sambandet mellan dem och kan använda dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven identifierar, förstår och kan tillämpa åskådningsmässiga begrepp i sitt eget åskådningsmässiga tänkande och i sina alster.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljöetik
- hållbar framtid
- mänskliga rättigheter
- åskådningar som tar upp relationen mellan människa och natur, t.ex. humanismen, utilismen

M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan beskriva någon åskådningsmässig lösning och kan nämna någon bakomliggande personlig eller samhällelig orsak (såsom att en mänska inte av etiska orsaker reser med flygplan).
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva någon åskådningsmässig lösning och kan nämna någon bakomliggande personlig och samhällelig orsak.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva personliga och samhälleliga bakgrundsfaktorer som ligger till grund för olika människors val av åskådning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan särskilja och bedöma personliga och samhälleliga bakgrundsfaktorer som ligger till grund för olika människors val av åskådning och kan jämföra sina egna åskådningsmässiga lösningar med dem.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljöetik
- hållbar framtid
- mänskliga rättigheter
- åskådningar som tar upp relationen mellan människa och natur, t.ex. humanismen, utilismen

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- etik, etiska principer och riktningar
- det goda livet
- etik inom multilitteraciteten

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljöetik
- hållbar framtid
- mänskliga rättigheter
- åskådningar som tar upp relationen mellan människa och natur, t.ex. humanismen, utilismen

M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge ett exempel på världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva världens mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av alla människor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår betydelsen av världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förstår och kan motivera betydelsen av världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljöetik
- hållbar framtid
- mänskliga rättigheter
- åskådningar som tar upp relationen mellan människa och natur, t.ex. humanismen, utilismen

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- etik, etiska principer och riktningar
- det goda livet
- etik inom multilitteraciteten

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljöetik
- hållbar framtid
- mänskliga rättigheter
- åskådningar som tar upp relationen mellan människa och natur, t.ex. humanismen, utilismen

M8 handleda eleven att iaktta etiska aspekter i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan känna igen den etiska dimensionen i några handlingar, såsom om handlingen är rätt eller fel eller varken rätt eller fel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan identifiera etiska begrepp (såsom värde, skyldighet, rättighet, frihet, ansvar, jämlikhet och rättvisa). Eleven kan motivera sina etiska åsikter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda etisk terminologi och tolka och tillämpa den. Eleven kan logiskt motivera sina etiska åsikter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda etiska begrepp mångsidigt och motiverat tolka och tillämpa dem i sitt eget tänkande.

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- etik, etiska principer och riktningar
- det goda livet
- etik inom multilitteraciteten

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljöetik
- hållbar framtid
- mänskliga rättigheter
- åskådningar som tar upp relationen mellan människa och natur, t.ex. humanismen, utilismen

M9 uppmuntra eleven att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till någon förutsättning för en hållbar livsstil. Eleven kan berätta att de egna handlingarna kan ha inverkan på framtiden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på förutsättningar för en hållbar livsstil. Eleven förstår att de egna handlingarna kan ha inverkan på framtiden lokalt och globalt (såsom genom återvinning, konsumtionsval och fritidsverksamhet).
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan nämna centrala förutsättningar i anknytning till en hållbar framtid för naturen och samhället och granska betydelsen av en hållbar livsstil för framtiden. Eleven känner till sätt att påverka lokalt och globalt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan särskilja centrala förutsättningar i anknytning till en hållbar framtid för naturen och samhället samt beskriva och bedöma sätt att lokalt och globalt påverka framtida problem.

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska

trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljöetik
- hållbar framtid
- mänskliga rättigheter
- åskådningar som tar upp relationen mellan människa och natur, t.ex. humanismen, utilismen

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- etik, etiska principer och riktningar
- det goda livet
- etik inom multilitteraciteten

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljöetik
- hållbar framtid
- mänskliga rättigheter
- åskådningar som tar upp relationen mellan människa och natur, t.ex. humanismen, utilismen

M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan beskriva faktorer i anknytning till människovärdet eller de mänskliga rättigheterna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna några begrepp i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och redogöra för betydelsen av de mänskliga rättigheterna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan förklara de viktigaste begreppen i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och ge exempel på verkställande av de mänskliga rättigheterna under historiens gång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan förklara de viktigaste begreppen i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och ge exempel på verkställande av de mänskliga rättigheterna under historiens gång samt motivera betydelsen av de mänskliga rättigheterna.

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- etik, etiska principer och riktningar
- det goda livet
- etik inom multilitteraciteten

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- miljöetik
- hållbar framtid

- mänskliga rättigheter
- åskådningar som tar upp relationen mellan människa och natur, t.ex. humanismen, utilismen

Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9 *är uppdraget i matematikundervisningen att stärka den matematiska allmänbildningen. Undervisningen ska fördjupa elevernas förståelse för matematiska begrepp och samband mellan dem. Undervisningen ska inspirera eleven att hitta och använda matematiken i sitt eget liv. Eleverna ska lära sig att lösa problem genom att formulera matematiska modeller för problemen. Matematikundervisningen ska sporra eleverna att arbeta målinriktat, noggrant, koncentrerat och långsiktigt. De ska uppmuntras att presentera sina lösningar och diskutera dem. Elevernas samarbetsförmåga ska utvecklas i undervisningen.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 7–9

Undervisningen ska utgå från ämnen, fenomen och problem som intresserar eleverna. Konkretisering är fortfarande en viktig del av matematikundervisningen. Eleverna uppmuntras att använda figurer och hjälpmedel som stöd för tänkandet. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna matematiserar och löser problem individuellt och i grupp. Vid grupparbete arbetar var och en både för sitt eget och för gruppens bästa. Pedagogiska spel motiverar eleverna. Digitala verktyg, såsom kalkylprogram och dynamiska geometriprogram, används som hjälpmedel i undervisningen för att stödja lärandet, produktionen, kreativiteten och utvärderingen av arbetet.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 7–9

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om elevens kunskaper är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Utvecklingen av kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt tillsammans med eleverna. Eleverna ska upplysas om vikten av att förstå innehållet. De ska få stöd för att gestalta större helheter och hitta samband. Vid differentiering beaktas elevernas kunskaper och de ska ges möjlighet att uppleva att de lyckas.

Undervisningen kan berikas genom att fördjupa det innehåll som behandlas gemensamt enligt elevernas intresse och kunskapsnivå. Skickliga elever ska stödjas med hjälp av alternativa

arbetsformer, till exempel olika projekt och problembaserade undersökningsuppgifter inom matematiska områden som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i matematik i årskurs 7–9

Med mångsidig bedömning och uppmuntrande respons stöder man utvecklingen av det matematiska tänkandet och självförtroendet samtidigt som studiemotivationen stärks. Responsen stöder elevens positiva självbild i matematiklärandet. Eleverna ska regelbundet informeras om sina framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen i matematik. Bedömningen vägleder varje elev att utveckla sina kunskaper och sin förståelse i matematik. Dessutom utvecklas färdigheterna att arbeta långsiktigt. Responsen ska hjälpa eleverna att iaktta vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur.

Eleverna ska ha en aktiv roll i bedömningen. Genom självvärdering lär de sig att ställa upp mål för sitt lärande och iaktta sina framsteg i relation till målen. Eleverna ska också handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sina attityder till matematikstudierna.

Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Föremål för bedömning är elevens matematiska kunskaper och färdigheter och hur de tillämpas. I bedömningen fästs även vikt vid prestationssättet, hur eleverna motiverar sina lösningar, hur lösningarna är strukturerade och hur korrekta de är. I bedömningen beaktas därtill elevernas förmåga att använda hjälpmedel, inklusive digitala verktyg.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet på produktens matematiska innehåll och på framställningssättet. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i matematik avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i matematik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i matematik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för matematik. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i matematik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i matematik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Men handledning av arbetet avses i matematiken exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sitt matematiska tänkande
- de programmerar och använder egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av de fyra räknesätten
- heltal, decimaltal, negativa tal
- teckenreglerna för addition/subtraktion samt multiplikation/division
- exakt värde/närmevärde, avrundning
- potensräkningens grunder, exponenten positvt heltal

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet variabel och beräkning av värdet av ett uttryck
- förenkling av uttryck
- begreppet polynom, addition, subtraktion med polynom
- ekvationer, grunderna i ekvationslösning

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet: de fyra kvadranterna, talpar
- tabeller och diagram

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundbegrepp(punkt, kurva, linje, stråle, sträcka, vinkel, cirkel, polygoner)
- omkrets och area av polygoner
- kroppar(rätblock, prisma, pyramid, klot, tetraeder, kub, cylinder, kon)
- volymen av rätblock
- area och volymenheter

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medelvärde och typvärde
- analysera,tolka och producera tabeller och diagram

M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i arbete tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förmår påbörja arbetet under handledning och hålla i gång det under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven arbetar delvis självständigt och slutför arbetet under handledning. Eleven deltar i varierande grad i gruppens arbete.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i gruppens arbete.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tar ansvar för gruppens arbete och strävar efter att förbättra hela gruppens kunskaper.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sitt matematiska tänkande
- de programmerar och använder egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av de fyra räknesätten
- heltal, decimaltal, negativa tal
- teckenreglerna för addition/subtraktion samt multiplikation/division
- exakt värde/närmevärde, avrundning
- potensräkningens grunder, exponenten positvt heltal

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet variabel och beräkning av värdet av ett uttryck
- förenkling av uttryck
- begreppet polynom, addition, subtraktion med polynom
- ekvationer, grunderna i ekvationslösning

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet: de fyra kvadranterna, talpar
- tabeller och diagram

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundbegrepp(punkt, kurva, linje, stråle, sträcka, vinkel, cirkel, polygoner)

- omkrets och area av polygoner
- kroppar(rätblock, prisma, pyramid, klot, tetraeder, kub, cylinder, kon)
- volymen av rätblock
- area och volymenheter

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medelvärde och typvärde
- analysera,tolka och producera tabeller och diagram

M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven observerar under handledning samband mellan olika saker hen lärt sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven observerar och beskriver samband mellan det som hen lär sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven finner samt förklarar och motiverar samband mellan det som hen lärt sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kombinerar de saker hen lärt sig och beskriver vad sambanden mellan dem beror på.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sitt matematiska tänkande
- de programmerar och använder egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av de fyra räknesätten
- heltal, decimaltal, negativa tal
- teckenreglerna för addition/subtraktion samt multiplikation/division
- exakt värde/närmevärde, avrundning
- potensräkningens grunder, exponenten positvt heltal

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet variabel och beräkning av värdet av ett uttryck
- förenkling av uttryck
- begreppet polynom, addition, subtraktion med polynom
- ekvationer, grunderna i ekvationslösning

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet: de fyra kvadranterna, talpar
- tabeller och diagram

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundbegrepp(punkt, kurva, linje, stråle, sträcka, vinkel, cirkel, polygoner)
- omkrets och area av polygoner
- kroppar(rätblock, prisma, pyramid, klot, tetraeder, kub, cylinder, kon)
- volymen av rätblock
- area och volymenheter

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medelvärde och typvärde
- analysera,tolka och producera tabeller och diagram

M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig matematiskt på ett exakt sätt både muntligt och i skrift

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven uttrycker under handledning sitt matematiska tänkande på något sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande antingen muntligt eller skriftligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande både muntligt och skriftligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven uttrycker och motiverar sitt matematiska tänkande.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sitt matematiska tänkande
- de programmerar och använder egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av de fyra räknesätten
- heltal, decimaltal, negativa tal
- teckenreglerna för addition/subtraktion samt multiplikation/division
- exakt värde/närmevärde, avrundning
- potensräkningens grunder, exponenten positvt heltal

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet variabel och beräkning av värdet av ett uttryck
- förenkling av uttryck
- begreppet polynom, addition, subtraktion med polynom
- ekvationer, grunderna i ekvationslösning

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet: de fyra kvadranterna, talpar
- tabeller och diagram

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundbegrepp(punkt, kurva, linje, stråle, sträcka, vinkel, cirkel, polygoner)
- omkrets och area av polygoner
- kroppar(rätblock, prisma, pyramid, klot, tetraeder, kub, cylinder, kon)
- volymen av rätblock
- area och volymenheter

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medelvärde och typvärde
- analysera,tolka och producera tabeller och diagram

M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven strukturerar problem under handledning och löser delar av problem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ta fram den matematiska informationen ur ett givet problem och löser problem under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven strukturerar och löser problem som kräver logiskt och kreativt tänkande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven undersöker om det finns andra lösningsalternativ.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sitt matematiska tänkande
- de programmerar och använder egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av de fyra räknesätten
- heltal, decimaltal, negativa tal
- teckenreglerna för addition/subtraktion samt multiplikation/division
- exakt värde/närmevärde, avrundning
- potensräkningens grunder, exponenten positvt heltal

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet variabel och beräkning av värdet av ett uttryck
- förenkling av uttryck
- begreppet polynom, addition, subtraktion med polynom
- ekvationer, grunderna i ekvationslösning

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet: de fyra kvadranterna, talpar
- tabeller och diagram

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundbegrepp(punkt, kurva, linje, stråle, sträcka, vinkel, cirkel, polygoner)
- omkrets och area av polygoner
- kroppar(rätblock, prisma, pyramid, klot, tetraeder, kub, cylinder, kon)
- volymen av rätblock
- area och volymenheter

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medelvärde och typvärde
- analysera,tolka och producera tabeller och diagram

M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven beskriver under handledning en lösning som hen producerat och reflekterar under handledning över resultatets rimlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver en lösning som hen utarbetat, reflekterar över resultatets rimlighet och utvärderar sin lösning under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven granskar kritiskt sin matematiska lösning och resultatets rimlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven utvärderar och utvecklar vid behov sin lösning.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sitt matematiska tänkande
- de programmerar och använder egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde

samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av de fyra räknesätten
- heltal, decimaltal, negativa tal
- teckenreglerna för addition/subtraktion samt multiplikation/division
- exakt värde/närmevärde, avrundning
- potensräkningens grunder, exponenten positvt heltal

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet variabel och beräkning av värdet av ett uttryck
- förenkling av uttryck
- begreppet polynom, addition, subtraktion med polynom
- ekvationer, grunderna i ekvationslösning

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet: de fyra kvadranterna, talpar
- tabeller och diagram

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner.

Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundbegrepp(punkt, kurva, linje, stråle, sträcka, vinkel, cirkel, polygoner)
- omkrets och area av polygoner
- kroppar(rätblock, prisma, pyramid, klot, tetraeder, kub, cylinder, kon)
- volymen av rätblock
- area och volymenheter

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medelvärde och typvärde
- analysera,tolka och producera tabeller och diagram

M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven inser matematikens användningsmöjligheter i sin närhet och känner till nödvändigheten att uttrycka problem matematiskt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven tillämpar matematik genom att uttrycka problem på matematikens språk med hjälp av givna exempel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tillämpar matematik i olika miljöer genom att uttrycka problem i den verkliga världen på matematikens språk.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven ger exempel på hur matematiken tillämpas i samhället. Eleven utnyttjar sina matematiska färdigheter i olika situationer.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar

att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sitt matematiska tänkande
- de programmerar och använder egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av de fyra räknesätten
- heltal, decimaltal, negativa tal
- teckenreglerna för addition/subtraktion samt multiplikation/division
- exakt värde/närmevärde, avrundning
- potensräkningens grunder, exponenten positvt heltal

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet variabel och beräkning av värdet av ett uttryck
- förenkling av uttryck
- begreppet polynom, addition, subtraktion med polynom
- ekvationer, grunderna i ekvationslösning

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer

av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet: de fyra kvadranterna, talpar
- tabeller och diagram

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundbegrepp(punkt, kurva, linje, stråle, sträcka, vinkel, cirkel, polygoner)
- omkrets och area av polygoner
- kroppar(rätblock, prisma, pyramid, klot, tetraeder, kub, cylinder, kon)
- volymen av rätblock
- area och volymenheter

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medelvärde och typvärde
- analysera,tolka och producera tabeller och diagram

M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan under handledning jämföra information på matematisk grund.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven behandlar och presenterar information enligt ett givet exempel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven hämtar, behandlar och presenterar information samt reflekterar över dess tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tillämpar sina färdigheter i att hantera och analysera information, tolkar information och bedömer informationens tillförlitlighet.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sitt matematiska tänkande
- de programmerar och använder egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet: de fyra kvadranterna, talpar
- tabeller och diagram

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medelvärde och typvärde
- analysera,tolka och producera tabeller och diagram

M9 handleda eleven att använda digitala verktyg i studierna i matematik och för att lösa matematiska problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven bekantar sig med en programvara som stöder lärandet i matematik och använder den under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder lämplig programvara för att producera egna arbeten och för studier i matematik.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder digitala verktyg för att granska och lösa matematiska problem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tillämpar och förenar digitala verktyg i undersökande arbete.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sitt matematiska tänkande
- de programmerar och använder egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av de fyra räknesätten
- heltal, decimaltal, negativa tal
- teckenreglerna för addition/subtraktion samt multiplikation/division
- exakt värde/närmevärde, avrundning
- potensräkningens grunder, exponenten positvt heltal

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet variabel och beräkning av värdet av ett uttryck
- förenkling av uttryck
- begreppet polynom, addition, subtraktion med polynom
- ekvationer, grunderna i ekvationslösning

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet: de fyra kvadranterna, talpar
- tabeller och diagram

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundbegrepp(punkt, kurva, linje, stråle, sträcka, vinkel, cirkel, polygoner)
- omkrets och area av polygoner
- kroppar(rätblock, prisma, pyramid, klot, tetraeder, kub, cylinder, kon)
- volymen av rätblock
- area och volymenheter

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- medelvärde och typvärde
- analysera,tolka och producera tabeller och diagram

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven gör korta beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven gör beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven utför beräkningar i flera steg med hjälp av huvudräkning och tillämpar sin slutledningsförmåga i olika situationer.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sitt matematiska tänkande
- de programmerar och använder egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av de fyra räknesätten
- heltal, decimaltal, negativa tal
- teckenreglerna för addition/subtraktion samt multiplikation/division
- exakt värde/närmevärde, avrundning
- potensräkningens grunder, exponenten positvt heltal

M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk som har samma nämnare. Eleven multiplicerar ett bråk med ett heltal.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk. Eleven multiplicerar och dividerar ett bråk med ett heltal.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder grundläggande räkneoperationer med rationella tal i problemlösning.

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.

Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av de fyra räknesätten
- heltal, decimaltal, negativa tal
- teckenreglerna för addition/subtraktion samt multiplikation/division
- exakt värde/närmevärde, avrundning
- potensräkningens grunder, exponenten positvt heltal

M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven placerar ut ett givet decimaltal på tallinjen. Eleven känner igen situationer där avrundning behövs.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver hurudana tal som finns i olika talmängder och placerar dem på tallinjen. Eleven avrundar ett tal till en given noggrannhet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven känner till skillnaden mellan rationella och irrationella tal. Eleven avrundar ett tal med korrekt noggrannhet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förstår skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt bestämmer talens inbördes storleksordning.

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- repetition av de fyra räknesätten
- heltal, decimaltal, negativa tal
- teckenreglerna för addition/subtraktion samt multiplikation/division
- exakt värde/närmevärde, avrundning
- potensräkningens grunder, exponenten positvt heltal

M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förenar likformiga termer. Eleven löser förstagradsekvationer under handledning och resonerar sig fram till någon av lösningarna till en ofullständig andragradsekvation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förenklar uttryck. Eleven förstår att en likhet bevaras och löser en förstagradsekvation symboliskt och en andragradsekvation antingen genom slutledning eller symboliskt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår begreppet likhet och löser en ofullständig andragradsekvation symboliskt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder obehindrat en obekant som variabel och kan utnyttja sina ekvationslösningsfärdigheter i problemlösning.

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet variabel och beräkning av värdet av ett uttryck
- förenkling av uttryck
- begreppet polynom, addition, subtraktion med polynom
- ekvationer, grunderna i ekvationslösning

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- koordinatsystemet: de fyra kvadranterna, talpar
- tabeller och diagram

M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen och benämner vinklar och månghörningar och utför under handledning beräkningar i anknytning till dem. Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en linje.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en punkt. Eleven tar fram motsvarande delar i likformiga figurer och använder analogi samt kan bestämma en skala.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder och kan motivera egenskaper hos geometriska grundbegrepp och likformighet. Eleven använder analogi och förstår begreppet skala.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder likformighet och analogi i problemlösning.

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundbegrepp(punkt, kurva, linje, stråle, sträcka, vinkel, cirkel, polygoner)
- omkrets och area av polygoner
- kroppar(rätblock, prisma, pyramid, klot, tetraeder, kub, cylinder, kon)
- volymen av rätblock
- area och volymenheter

M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven utför de mest allmänna enhetsbytena för areor och volymer. Eleven kan beräkna arean av en rektangel och volymen av ett rätblock.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar areorna av de vanligaste planfigurerna och volymerna av de vanligaste kropparna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar arean av enstaka planfigurer, volymen av en kropp samt arean av en mantelyta. Eleven beräknar arean av en sektor som svarar mot en medelpunktsvinkel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven beräknar arean av en planfigur bestående av flera delar, volymen av en kropp och arean av en mantelyta samt utnyttjar sina kunskaper i problemlösning.

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- grundbegrepp(punkt, kurva, linje, stråle, sträcka, vinkel, cirkel, polygoner)
- omkrets och area av polygoner
- kroppar(rätblock, prisma, pyramid, klot, tetraeder, kub, cylinder, kon)
- volymen av rätblock
- area och volymenheter

M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen stegen i en enkel algoritm och testar under handledning färdiga program.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder villkor och upprepning i programmering samt testar och tolkar program.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tillämpar principerna för algoritmiskt tänkande och programmerar enkla program.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder programmering då hen löser problem. Eleven modifierar och utvecklar program.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- eleverna utvecklar sitt matematiska tänkande
- de programmerar och använder egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmågan att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa de fyra räknesätten med bråk
- begreppet procent och att beräkna procentandelar
- beräkna andel av en helhet utgående från ett procenttal samt att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.
- multiplikation och division av potenser med samma bas, samt tiopotenser och grundpotensform
- begreppet kvadratrot och beräkning med rötter

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom
- ekvationslösning, ekvationer med nämnare
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- linjens ekvation

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen kongruens och symmetri samt likformighet och skala
- Pythagoras sats med tillämpningar
- cirkelns och bågens omkrets samt cirkelns och sektorns area

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 9

M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i arbete tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förmår påbörja arbetet under handledning och hålla i gång det under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven arbetar delvis självständigt och slutför arbetet under handledning. Eleven deltar i varierande grad i gruppens arbete.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i gruppens arbete.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tar ansvar för gruppens arbete och strävar efter att förbättra hela gruppens kunskaper.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmågan att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa de fyra räknesätten med bråk
- begreppet procent och att beräkna procentandelar
- beräkna andel av en helhet utgående från ett procenttal samt att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.
- multiplikation och division av potenser med samma bas, samt tiopotenser och grundpotensform
- begreppet kvadratrot och beräkning med rötter

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom
- ekvationslösning, ekvationer med nämnare

- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- linjens ekvation

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen kongruens och symmetri samt likformighet och skala
- Pythagoras sats med tillämpningar
- cirkelns och bågens omkrets samt cirkelns och sektorns area

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 9

M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven observerar under handledning samband mellan olika saker hen lärt sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven observerar och beskriver samband mellan det som hen lär sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven finner samt förklarar och motiverar samband mellan det som hen lärt sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kombinerar de saker hen lärt sig och beskriver vad sambanden mellan dem beror på.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmågan att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa de fyra räknesätten med bråk
- begreppet procent och att beräkna procentandelar
- beräkna andel av en helhet utgående från ett procenttal samt att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.
- multiplikation och division av potenser med samma bas, samt tiopotenser och grundpotensform
- begreppet kvadratrot och beräkning med rötter

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom
- ekvationslösning, ekvationer med nämnare
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- linjens ekvation

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen kongruens och symmetri samt likformighet och skala
- Pythagoras sats med tillämpningar
- cirkelns och bågens omkrets samt cirkelns och sektorns area

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens

och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 9

M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig matematiskt på ett exakt sätt både muntligt och i skrift

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven uttrycker under handledning sitt matematiska tänkande på något sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande antingen muntligt eller skriftligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande både muntligt och skriftligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven uttrycker och motiverar sitt matematiska tänkande.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmågan att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa de fyra räknesätten med bråk
- begreppet procent och att beräkna procentandelar
- beräkna andel av en helhet utgående från ett procenttal samt att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.
- multiplikation och division av potenser med samma bas, samt tiopotenser och grundpotensform
- begreppet kvadratrot och beräkning med rötter

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom
- ekvationslösning, ekvationer med nämnare
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- linjens ekvation

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen kongruens och symmetri samt likformighet och skala
- Pythagoras sats med tillämpningar
- cirkelns och bågens omkrets samt cirkelns och sektorns area

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 9

M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven strukturerar problem under handledning och löser delar av problem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ta fram den matematiska informationen ur ett givet problem och löser problem under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven strukturerar och löser problem som kräver logiskt och kreativt tänkande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven undersöker om det finns andra lösningsalternativ.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmågan att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa de fyra räknesätten med bråk
- begreppet procent och att beräkna procentandelar
- beräkna andel av en helhet utgående från ett procenttal samt att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.
- multiplikation och division av potenser med samma bas, samt tiopotenser och grundpotensform
- begreppet kvadratrot och beräkning med rötter

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom
- ekvationslösning, ekvationer med nämnare
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- linjens ekvation

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen kongruens och symmetri samt likformighet och skala
- Pythagoras sats med tillämpningar
- cirkelns och bågens omkrets samt cirkelns och sektorns area

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 9

M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven beskriver under handledning en lösning som hen producerat och reflekterar under handledning över resultatets rimlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver en lösning som hen utarbetat, reflekterar över resultatets rimlighet och utvärderar sin lösning under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven granskar kritiskt sin matematiska lösning och resultatets rimlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven utvärderar och utvecklar vid behov sin lösning.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar

att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmågan att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa de fyra räknesätten med bråk
- begreppet procent och att beräkna procentandelar
- beräkna andel av en helhet utgående från ett procenttal samt att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.
- multiplikation och division av potenser med samma bas, samt tiopotenser och grundpotensform
- begreppet kvadratrot och beräkning med rötter

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom
- ekvationslösning, ekvationer med nämnare
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett

koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- linjens ekvation

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen kongruens och symmetri samt likformighet och skala
- Pythagoras sats med tillämpningar
- cirkelns och bågens omkrets samt cirkelns och sektorns area

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 9

M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven inser matematikens användningsmöjligheter i sin närhet och känner till nödvändigheten att uttrycka problem matematiskt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven tillämpar matematik genom att uttrycka problem på matematikens språk med hjälp av givna exempel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tillämpar matematik i olika miljöer genom att uttrycka problem i den verkliga världen på matematikens språk.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven ger exempel på hur matematiken tillämpas i samhället. Eleven utnyttjar sina matematiska färdigheter i olika situationer.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmågan att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa de fyra räknesätten med bråk
- begreppet procent och att beräkna procentandelar
- beräkna andel av en helhet utgående från ett procenttal samt att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.

- multiplikation och division av potenser med samma bas, samt tiopotenser och grundpotensform
- begreppet kvadratrot och beräkning med rötter

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom
- ekvationslösning, ekvationer med nämnare
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- linjens ekvation

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen kongruens och symmetri samt likformighet och skala
- Pythagoras sats med tillämpningar
- cirkelns och bågens omkrets samt cirkelns och sektorns area

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 9

M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan under handledning jämföra information på matematisk grund.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven behandlar och presenterar information enligt ett givet exempel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven hämtar, behandlar och presenterar information samt reflekterar över dess tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tillämpar sina färdigheter i att hantera och analysera information, tolkar information och bedömer informationens tillförlitlighet.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmågan att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- linjens ekvation

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 9

M9 handleda eleven att använda digitala verktyg i studierna i matematik och för att lösa matematiska problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven bekantar sig med en programvara som stöder lärandet i matematik och använder den under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder lämplig programvara för att producera egna arbeten och för studier i matematik.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder digitala verktyg för att granska och lösa matematiska problem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tillämpar och förenar digitala verktyg i undersökande arbete.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmågan att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen

motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa de fyra räknesätten med bråk
- begreppet procent och att beräkna procentandelar
- beräkna andel av en helhet utgående från ett procenttal samt att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.
- multiplikation och division av potenser med samma bas, samt tiopotenser och grundpotensform
- begreppet kvadratrot och beräkning med rötter

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom
- ekvationslösning, ekvationer med nämnare
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- linjens ekvation

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar

geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen kongruens och symmetri samt likformighet och skala
- Pythagoras sats med tillämpningar
- cirkelns och bågens omkrets samt cirkelns och sektorns area

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 9

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven gör korta beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven gör beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven utför beräkningar i flera steg med hjälp av huvudräkning och tillämpar sin slutledningsförmåga i olika situationer.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmågan att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa de fyra räknesätten med bråk
- begreppet procent och att beräkna procentandelar
- beräkna andel av en helhet utgående från ett procenttal samt att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.
- multiplikation och division av potenser med samma bas, samt tiopotenser och grundpotensform
- begreppet kvadratrot och beräkning med rötter

M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk som har samma nämnare. Eleven multiplicerar ett bråk med ett heltal.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk. Eleven multiplicerar och dividerar ett bråk med ett heltal.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder grundläggande räkneoperationer med rationella tal i problemlösning.

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker

tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa de fyra räknesätten med bråk
- begreppet procent och att beräkna procentandelar
- beräkna andel av en helhet utgående från ett procenttal samt att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.
- multiplikation och division av potenser med samma bas, samt tiopotenser och grundpotensform
- begreppet kvadratrot och beräkning med rötter

M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven placerar ut ett givet decimaltal på tallinjen. Eleven känner igen situationer där avrundning behövs.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver hurudana tal som finns i olika talmängder och placerar dem på tallinjen. Eleven avrundar ett tal till en given noggrannhet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven känner till skillnaden mellan rationella och irrationella tal. Eleven avrundar ett tal med korrekt noggrannhet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förstår skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt bestämmer talens inbördes storleksordning.

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa de fyra räknesätten med bråk
- begreppet procent och att beräkna procentandelar
- beräkna andel av en helhet utgående från ett procenttal samt att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.
- multiplikation och division av potenser med samma bas, samt tiopotenser och grundpotensform
- begreppet kvadratrot och beräkning med rötter

M13 stödja eleven att utveckla sin förståelse av procenträkning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förklarar, slutleder eller beräknar procentuell andel och den mängd som ett procenttal anger.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beräknar procentuell andel, mängden av den helhet som ett procenttal anger samt beräknar förändringens storlek och förändringen i procent.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda procenträkningens olika metoder. Eleven förstår skillnaden mellan procent och procentenhet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven gör relativa jämförelser och använder procenträkning i olika situationer.

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- befästa de fyra räknesätten med bråk
- begreppet procent och att beräkna procentandelar
- beräkna andel av en helhet utgående från ett procenttal samt att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.
- multiplikation och division av potenser med samma bas, samt tiopotenser och grundpotensform
- begreppet kvadratrot och beräkning med rötter

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens

och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 9

M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förenar likformiga termer. Eleven löser förstagradsekvationer under handledning och resonerar sig fram till någon av lösningarna till en ofullständig andragradsekvation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förenklar uttryck. Eleven förstår att en likhet bevaras och löser en förstagradsekvation symboliskt och en andragradsekvation antingen genom slutledning eller symboliskt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår begreppet likhet och löser en ofullständig andragradsekvation symboliskt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder obehindrat en obekant som variabel och kan utnyttja sina ekvationslösningsfärdigheter i problemlösning.

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom
- ekvationslösning, ekvationer med nämnare
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- linjens ekvation

M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen och benämner vinklar och månghörningar och utför under handledning beräkningar i anknytning till dem. Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en linje.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en punkt. Eleven tar fram motsvarande delar i likformiga figurer och använder analogi samt kan bestämma en skala.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder och kan motivera egenskaper hos geometriska grundbegrepp och likformighet. Eleven använder analogi och förstår begreppet skala.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder likformighet och analogi i problemlösning.

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen kongruens och symmetri samt likformighet och skala
- Pythagoras sats med tillämpningar
- cirkelns och bågens omkrets samt cirkelns och sektorns area

M17 handleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven beräknar hypotenusans längd genom att använda Pythagoras sats. Eleven kan undersöka rätvinkligheten hos en triangel. Eleven känner igen begrepp i anknytning till cirkeln och beräknar omkretsen av en cirkel under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven löser ut en sida i en rätvinklig triangel med Pythagoras sats. Eleven finner den närliggande och den motsatta kateten samt hypotenusan till en vinkel och vet hur dessa anknyts till trigonometriska funktioner. Eleven beräknar omkretsen av en cirkel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beräkna vinklarnas storlek och sidornas längder i en given rätvinklig triangel. Eleven förstår begreppen bågvinkel och medelpunktsvinkel samt beräknar längden på den båge som svarar mot medelpunktsvinkeln.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder Pythagoras sats och den omvända satsen till Pythagoras sats samt trigonometri i problemlösning.

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen kongruens och symmetri samt likformighet och skala
- Pythagoras sats med tillämpningar
- cirkelns och bågens omkrets samt cirkelns och sektorns area

M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven utför de mest allmänna enhetsbytena för areor och volymer. Eleven kan beräkna arean av en rektangel och volymen av ett rätblock.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar areorna av de vanligaste planfigurerna och volymerna av de vanligaste kropparna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar arean av enstaka planfigurer, volymen av en kropp samt arean av en mantelyta. Eleven beräknar arean av en sektor som svarar mot en medelpunktsvinkel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven beräknar arean av en planfigur bestående av flera delar, volymen av en kropp och arean av en mantelyta samt utnyttjar sina kunskaper i problemlösning.

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen kongruens och symmetri samt likformighet och skala
- Pythagoras sats med tillämpningar
- cirkelns och bågens omkrets samt cirkelns och sektorns area

M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen stegen i en enkel algoritm och testar under handledning färdiga program.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder villkor och upprepning i programmering samt testar och tolkar program.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tillämpar principerna för algoritmiskt tänkande och programmerar enkla program.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder programmering då hen löser problem. Eleven modifierar och utvecklar program.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmågan att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom, bilda och förenkla uttryck
- befästa kunskaperna i ekvationslösning av första graden samt ofullständiga andragradsekvationer
- ekvationspar löses grafiskt och algebraiskt
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet funktion, direkt och omvänd proportionalitet
- linjens ekvation, riktningskoefficient och konstant

- växande och avtagande funktioner samt nollställen

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likformiga rätvinkliga trianglar
- trigonometri och begreppen sinus, cosinus och tangens
- tillämpningar med trigonometri
- rymdgeometri; volym och area för klot cylindrar och koner
- kunskaper om enheter och enhetsbyten breddas

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen medelvärde, typvärde, frekvens, relativ frekvens och median
- tolka olika diagram
- beräkna sannolikheter
- algoritmiskt tänkande

M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i arbete tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förmår påbörja arbetet under handledning och hålla i gång det under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven arbetar delvis självständigt och slutför arbetet under handledning. Eleven deltar i varierande grad i gruppens arbete.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i gruppens arbete.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tar ansvar för gruppens arbete och strävar efter att förbättra hela gruppens kunskaper.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar

algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom, bilda och förenkla uttryck
- befästa kunskaperna i ekvationslösning av första graden samt ofullständiga andragradsekvationer
- ekvationspar löses grafiskt och algebraiskt
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet funktion, direkt och omvänd proportionalitet
- linjens ekvation, riktningskoefficient och konstant
- växande och avtagande funktioner samt nollställen

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likformiga rätvinkliga trianglar
- trigonometri och begreppen sinus, cosinus och tangens
- tillämpningar med trigonometri
- rymdgeometri; volym och area för klot cylindrar och koner
- kunskaper om enheter och enhetsbyten breddas

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens

och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen medelvärde, typvärde, frekvens, relativ frekvens och median
- tolka olika diagram
- beräkna sannolikheter
- algoritmiskt tänkande

M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven observerar under handledning samband mellan olika saker hen lärt sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven observerar och beskriver samband mellan det som hen lär sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven finner samt förklarar och motiverar samband mellan det som hen lärt sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kombinerar de saker hen lärt sig och beskriver vad sambanden mellan dem beror på.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.

Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom, bilda och förenkla uttryck
- befästa kunskaperna i ekvationslösning av första graden samt ofullständiga andragradsekvationer
- ekvationspar löses grafiskt och algebraiskt
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet funktion, direkt och omvänd proportionalitet
- linjens ekvation, riktningskoefficient och konstant
- växande och avtagande funktioner samt nollställen

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likformiga rätvinkliga trianglar
- trigonometri och begreppen sinus, cosinus och tangens
- tillämpningar med trigonometri
- rymdgeometri; volym och area för klot cylindrar och koner
- kunskaper om enheter och enhetsbyten breddas

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen medelvärde, typvärde, frekvens, relativ frekvens och median
- tolka olika diagram
- beräkna sannolikheter
- algoritmiskt tänkande

M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig matematiskt på ett exakt sätt både muntligt och i skrift

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven uttrycker under handledning sitt matematiska tänkande på något sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande antingen muntligt eller skriftligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande både muntligt och skriftligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven uttrycker och motiverar sitt matematiska tänkande.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom, bilda och förenkla uttryck
- befästa kunskaperna i ekvationslösning av första graden samt ofullständiga andragradsekvationer
- ekvationspar löses grafiskt och algebraiskt
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet funktion, direkt och omvänd proportionalitet
- linjens ekvation, riktningskoefficient och konstant
- växande och avtagande funktioner samt nollställen

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likformiga rätvinkliga trianglar
- trigonometri och begreppen sinus, cosinus och tangens
- tillämpningar med trigonometri
- rymdgeometri; volym och area för klot cylindrar och koner
- kunskaper om enheter och enhetsbyten breddas

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen medelvärde, typvärde, frekvens, relativ frekvens och median
- tolka olika diagram
- beräkna sannolikheter
- algoritmiskt tänkande

M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven strukturerar problem under handledning och löser delar av problem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ta fram den matematiska informationen ur ett givet problem och löser problem under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven strukturerar och löser problem som kräver logiskt och kreativt tänkande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven undersöker om det finns andra lösningsalternativ.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom, bilda och förenkla uttryck
- befästa kunskaperna i ekvationslösning av första graden samt ofullständiga andragradsekvationer
- ekvationspar löses grafiskt och algebraiskt
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet funktion, direkt och omvänd proportionalitet
- linjens ekvation, riktningskoefficient och konstant
- växande och avtagande funktioner samt nollställen

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likformiga rätvinkliga trianglar
- trigonometri och begreppen sinus, cosinus och tangens
- tillämpningar med trigonometri
- rymdgeometri; volym och area för klot cylindrar och koner
- kunskaper om enheter och enhetsbyten breddas

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen medelvärde, typvärde, frekvens, relativ frekvens och median
- tolka olika diagram
- beräkna sannolikheter
- algoritmiskt tänkande

M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven beskriver under handledning en lösning som hen producerat och reflekterar under handledning över resultatets rimlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver en lösning som hen utarbetat, reflekterar över resultatets rimlighet och utvärderar sin lösning under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven granskar kritiskt sin matematiska lösning och resultatets rimlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven utvärderar och utvecklar vid behov sin lösning.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion

och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom, bilda och förenkla uttryck
- befästa kunskaperna i ekvationslösning av första graden samt ofullständiga andragradsekvationer
- ekvationspar löses grafiskt och algebraiskt
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet funktion, direkt och omvänd proportionalitet
- linjens ekvation, riktningskoefficient och konstant
- växande och avtagande funktioner samt nollställen

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likformiga rätvinkliga trianglar
- trigonometri och begreppen sinus, cosinus och tangens
- tillämpningar med trigonometri
- rymdgeometri; volym och area för klot cylindrar och koner
- kunskaper om enheter och enhetsbyten breddas

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen medelvärde, typvärde, frekvens, relativ frekvens och median
- tolka olika diagram
- beräkna sannolikheter
- algoritmiskt tänkande

M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven inser matematikens användningsmöjligheter i sin närhet och känner till nödvändigheten att uttrycka problem matematiskt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven tillämpar matematik genom att uttrycka problem på matematikens språk med hjälp av givna exempel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tillämpar matematik i olika miljöer genom att uttrycka problem i den verkliga världen på matematikens språk.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven ger exempel på hur matematiken tillämpas i samhället. Eleven utnyttjar sina matematiska färdigheter i olika situationer.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom, bilda och förenkla uttryck
- befästa kunskaperna i ekvationslösning av första graden samt ofullständiga andragradsekvationer
- ekvationspar löses grafiskt och algebraiskt
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet funktion, direkt och omvänd proportionalitet
- linjens ekvation, riktningskoefficient och konstant
- växande och avtagande funktioner samt nollställen

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och

polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likformiga rätvinkliga trianglar
- trigonometri och begreppen sinus, cosinus och tangens
- tillämpningar med trigonometri
- rymdgeometri; volym och area för klot cylindrar och koner
- kunskaper om enheter och enhetsbyten breddas

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen medelvärde, typvärde, frekvens, relativ frekvens och median
- tolka olika diagram
- beräkna sannolikheter
- algoritmiskt tänkande

M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan under handledning jämföra information på matematisk grund.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven behandlar och presenterar information enligt ett givet exempel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven hämtar, behandlar och presenterar information samt reflekterar över dess tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tillämpar sina färdigheter i att hantera och analysera information, tolkar information och bedömer informationens tillförlitlighet.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet funktion, direkt och omvänd proportionalitet
- linjens ekvation, riktningskoefficient och konstant
- växande och avtagande funktioner samt nollställen

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen medelvärde, typvärde, frekvens, relativ frekvens och median
- tolka olika diagram
- beräkna sannolikheter
- algoritmiskt tänkande

M9 handleda eleven att använda digitala verktyg i studierna i matematik och för att lösa matematiska problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven bekantar sig med en programvara som stöder lärandet i matematik och använder den under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder lämplig programvara för att producera egna arbeten och för studier i matematik.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder digitala verktyg för att granska och lösa matematiska problem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tillämpar och förenar digitala verktyg i undersökande arbete.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar

algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom, bilda och förenkla uttryck
- befästa kunskaperna i ekvationslösning av första graden samt ofullständiga andragradsekvationer
- ekvationspar löses grafiskt och algebraiskt
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet funktion, direkt och omvänd proportionalitet
- linjens ekvation, riktningskoefficient och konstant
- växande och avtagande funktioner samt nollställen

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likformiga rätvinkliga trianglar
- trigonometri och begreppen sinus, cosinus och tangens
- tillämpningar med trigonometri
- rymdgeometri; volym och area för klot cylindrar och koner
- kunskaper om enheter och enhetsbyten breddas

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens

och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen medelvärde, typvärde, frekvens, relativ frekvens och median
- tolka olika diagram
- beräkna sannolikheter
- algoritmiskt tänkande

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven gör korta beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven gör beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven utför beräkningar i flera steg med hjälp av huvudräkning och tillämpar sin slutledningsförmåga i olika situationer.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar

att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk som har samma nämnare. Eleven multiplicerar ett bråk med ett heltal.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk. Eleven multiplicerar och dividerar ett bråk med ett heltal.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder grundläggande räkneoperationer med rationella tal i problemlösning.

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven placerar ut ett givet decimaltal på tallinjen. Eleven känner igen situationer där avrundning behövs.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver hurudana tal som finns i olika talmängder och placerar dem på tallinjen. Eleven avrundar ett tal till en given noggrannhet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven känner till skillnaden mellan rationella och irrationella tal. Eleven avrundar ett tal med korrekt noggrannhet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förstår skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt bestämmer talens inbördes storleksordning.

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Lokal precisering:

Centralt innehåll i årskurs 7 och 8

M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förenar likformiga termer. Eleven löser förstagradsekvationer under handledning och resonerar sig fram till någon av lösningarna till en ofullständig andragradsekvation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förenklar uttryck. Eleven förstår att en likhet bevaras och löser en förstagradsekvation symboliskt och en andragradsekvation antingen genom slutledning eller symboliskt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår begreppet likhet och löser en ofullständig andragradsekvation symboliskt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder obehindrat en obekant som variabel och kan utnyttja sina ekvationslösningsfärdigheter i problemlösning.

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom, bilda och förenkla uttryck
- befästa kunskaperna i ekvationslösning av första graden samt ofullständiga andragradsekvationer
- ekvationspar löses grafiskt och algebraiskt
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet funktion, direkt och omvänd proportionalitet
- linjens ekvation, riktningskoefficient och konstant
- växande och avtagande funktioner samt nollställen

M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven beräknar värdet av ett uttryck och avläser koordinater för skärningspunkter. Eleven känner utgående från linjens ekvation igen en stigande och en fallande linje. Eleven ritar under handledning grafen till en funktion av första graden i ett koordinatsystem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven sätter in talvärden för en variabel och placerar ut de punkter som erhållits i koordinatsystemet. Eleven ritar grafen av en funktion av första graden och löser under handledning ett ekvationspar grafiskt eller algebraiskt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår begreppen variabel och funktion och kan rita grafen till funktioner. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt. Eleven löser ett givet ekvationspar grafiskt och algebraiskt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder ekvationspar i problemlösning och förstår den geometriska betydelsen av ekvationslösningen. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- addition, subtraktion och multiplikation av polynom, bilda och förenkla uttryck
- befästa kunskaperna i ekvationslösning av första graden samt ofullständiga andragradsekvationer
- ekvationspar löses grafiskt och algebraiskt
- analogi och proportionalitet

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppet funktion, direkt och omvänd proportionalitet
- linjens ekvation, riktningskoefficient och konstant
- växande och avtagande funktioner samt nollställen

M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen och benämner vinklar och månghörningar och utför under handledning beräkningar i anknytning till dem. Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en linje.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en punkt. Eleven tar fram motsvarande delar i likformiga figurer och använder analogi samt kan bestämma en skala.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder och kan motivera egenskaper hos geometriska grundbegrepp och likformighet. Eleven använder analogi och förstår begreppet skala.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder likformighet och analogi i problemlösning.

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likformiga rätvinkliga trianglar
- trigonometri och begreppen sinus, cosinus och tangens
- tillämpningar med trigonometri
- rymdgeometri; volym och area för klot cylindrar och koner
- kunskaper om enheter och enhetsbyten breddas

M17 handleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven beräknar hypotenusans längd genom att använda Pythagoras sats. Eleven kan undersöka rätvinkligheten hos en triangel. Eleven känner igen begrepp i anknytning till cirkeln och beräknar omkretsen av en cirkel under handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven löser ut en sida i en rätvinklig triangel med Pythagoras sats. Eleven finner den närliggande och den motsatta kateten samt hypotenusan till en vinkel och vet hur dessa anknyts till trigonometriska funktioner. Eleven beräknar omkretsen av en cirkel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beräkna vinklarnas storlek och sidornas längder i en given rätvinklig triangel. Eleven förstår begreppen bågvinkel och medelpunktsvinkel samt beräknar längden på den båge som svarar mot medelpunktsvinkeln.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder Pythagoras sats och den omvända satsen till Pythagoras sats samt trigonometri i problemlösning.

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likformiga rätvinkliga trianglar
- trigonometri och begreppen sinus, cosinus och tangens
- tillämpningar med trigonometri
- rymdgeometri; volym och area för klot cylindrar och koner
- kunskaper om enheter och enhetsbyten breddas

M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven utför de mest allmänna enhetsbytena för areor och volymer. Eleven kan beräkna arean av en rektangel och volymen av ett rätblock.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar areorna av de vanligaste planfigurerna och volymerna av de vanligaste kropparna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar arean av enstaka planfigurer, volymen av en kropp samt arean av en mantelyta. Eleven beräknar arean av en sektor som svarar mot en medelpunktsvinkel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven beräknar arean av en planfigur bestående av flera delar, volymen av en kropp och arean av en mantelyta samt utnyttjar sina kunskaper i problemlösning.

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likformiga rätvinkliga trianglar
- trigonometri och begreppen sinus, cosinus och tangens
- tillämpningar med trigonometri
- rymdgeometri; volym och area för klot cylindrar och koner
- kunskaper om enheter och enhetsbyten breddas

M19 handleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven avläser information ur ett stapel-, linje- och cirkeldiagram samt ur en tabell. Eleven beräknar medelvärde och bestämmer under handledning typvärde och median. Eleven drar under handledning slutsatser om klassiska sannolikheter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan presentera information med hjälp av ett lämpligt diagram eller en lämplig tabell. Eleven beräknar de vanligaste lägesmåtten, bestämmer variationsbredden och kan under handledning redogöra för resultaten i en undersökning och för slutsatserna. Eleven beräknar klassiska sannolikheter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven behärskar de centrala statistiska nyckeltalen. Eleven kan genomföra en mindre undersökning, där statistiska beräkningar används. Eleven bestämmer klassiska och statistiska sannolikheter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven observerar och jämför undersökningar genom att använda statistiska nyckeltal. Eleven använder sannolikhetskalkyl i problemlösning.

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- begreppen medelvärde, typvärde, frekvens, relativ frekvens och median
- tolka olika diagram
- beräkna sannolikheter
- algoritmiskt tänkande

M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner igen stegen i en enkel algoritm och testar under handledning färdiga program.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder villkor och upprepning i programmering samt testar och tolkar program.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven tillämpar principerna för algoritmiskt tänkande och programmerar enkla program.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder programmering då hen löser problem. Eleven modifierar och utvecklar program.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- tillämpning av egna eller färdiga datorprogram

Modersmål och litteratur

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

***I årskurserna 7–9** har undervisningen i modersmål och litteratur som uppdrag att utveckla elevernas språkliga och kulturella färdigheter i multimediala kommunikationsmiljöer. Eleverna handleds att ta del av olika kommunikationssituationer och multimediala miljöer så att de lär känna sitt sätt att kommunicera och själva kan bidra till ett positivt kommunikationsklimat. Undervisningens uppdrag är att främja elevernas utveckling till aktiva och delaktiga medborgare som kan motivera sina synpunkter och påverka sitt eget liv och det omgivande samhället med hjälp av olika kommunikationsmedel. Valet av texter i undervisningen ska gå i riktning mot samhällsorienterande texter och texter som används i studie- och arbetslivet. Eleverna ska lära sig att behärska standardspråkets normer i tal och skrift samt att använda ett för situationen lämpligt språk. Färdigheten att analysera och tolka litteratur fördjupas. Eleverna uppmanas att läsa litteratur och fördjupa sitt läsintresse och de ska ges möjlighet till läsupplevelser.*

.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena

integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla fyra målområden lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årkurserna 7-9. Bedömningen ska vara mångbottnad och grunda sig på såväl muntlig och skriftlig kunskapsredovisning som på lärarens observationer av språkanvändning och textanalys i olika situationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på sina kunskaper och färdigheter på ett mångsidigt sätt. Vid sidan av självbedömning ska man använda kamratbedömning under bedömningsprocessen.

Slutbedömningen genomförs det läsår då ämnesstudierna avslutas i respektive ämne. Genom slutbedömningen definierar man hur väl eleven vid slutet av studierna har uppnått målen för lärokursen. Slutvitsordet bestäms så att man jämför elevens kunskaps- och färdighetsnivå med de nationella kunskapskraven i den ifrågavarande lärokursen. Modersmål och litteratur är ett kumulativt läroämne. Då man bestämmer slutvitsordet ska man beakta alla nationella kunskapskrav för slutbedömningen oberoende av i vilken årskurs motsvarande mål har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven bedöms med vitsordet åtta (8) ifall hen har uppnått en nivå som utgör ett genomsnitt av den kunskaps- och färdighetsnivå för de olika delområdena som beskrivs i de nationella kunskapskraven. Om eleven inom något delområde nått högre än nivån för vitsordet åtta kan detta kompensera en något lägre prestationsnivå inom ett annat delområde.

Svenska som andraspråk och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Enligt förordningen om timfördelning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur, som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt inriktad för invandrare. Syftet med denna lärokurs

är att stödja barnens och de ungas utveckling till fullvärdiga medlemmar i språkgemenskapen och ge dem språkliga förutsättningar för fortsatta studier. Undervisningen eftersträvar att utveckla elevernas multilitteracitet för att de ska kunna söka information och förstå, producera, bedöma och analysera olika slags talade och skrivna texter på svenska i daglig kommunikation, i skolarbetet och i samhället. Undervisningen ska stödja utvecklingen av de olika delområdena av språkkunskaperna samt språk som används inom olika kunskapsområden.

Det särskilda uppdraget i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att stödja utvecklingen av flerspråkighet hos eleverna samt väcka intresse och erbjuda redskap för att utveckla språkkunskaperna under hela livet. Undervisningen i svenska som andraspråk ska i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena hjälpa eleverna att bygga upp en språklig och kulturell identitet i ett mångkulturellt och -medialt samhälle.

Kunskaper i svenska stödjer integreringen i det finländska samhället. Utgångspunkten för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att utnyttja sådana textgenrer och språksituationer som är relevanta och viktiga för att eleven ska kunna undersöka och analysera språkets former, betydelser och användning. Språkkunskapen ska utvecklas inom alla delområden: hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande. Förmågan att förstå och förmågan att producera ska utvecklas samtidigt. Elevernas språkkunskaper ska utvidgas från konkret vardagsspråk till ett språk som lämpar sig för abstrakt tänkande. Eleverna ska få färdigheter att ge språkligt uttryck åt iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. I undervisningen ska de språk som eleverna behärskar värdesättas och utnyttjas.

En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs gemensamt av de lärare som undervisar eleven. Elevens vårdnadshavare fattar beslut om valet av lärokurs. Eftersom undervisningen ska ordnas enligt elevernas ålder och förutsättningar är det viktigt att valet av lärokurs gör det möjligt för eleven att få undervisning enligt den mest lämpliga lärokursen. En elev kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur om elevens modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller eleven i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska också följande eventualiteter tas i betraktande

- *elevens baskunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker inte ännu till för att eleven ska kunna delta i den dagliga interaktionen och det dagliga skolarbetet som en jämlik medlem i skolgemenskapen, eller*
- *elevens kunskaper i svenska räcker inte ännu till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.*

En elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur får undervisning i svenska som andraspråk antingen helt eller delvis i stället för undervisning i svenska och litteratur. Undervisningen läggs upp utgående från elevens behov att lära sig och det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Om lärokursen svenska som andraspråk och litteratur valts för en elev ska elevens utveckling och prestationer bedömas enligt målen och kriterierna för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur oberoende av i vilken undervisningsgrupp undervisningen ordnas. Det är viktigt att eleven tar del av samma texter och textgenrer som de övriga eleverna i samma årskurs. Om en elev flyttat till Finland mitt i den grundläggande utbildningen är det viktigt att ta hänsyn till elevens språkkunskaper och tidigare kunskaper och färdigheter då målsättningarna och innehållet i undervisningen fastställs. Vid behov görs en plan för elevens lärande. Olika lärmiljöer som stödjer mångsidig utveckling av språkkunskaperna ska målinriktat användas i undervisningen, både i skolan och utanför skolan. Det är möjligt att övergå till att läsa svenska enligt lärokursen svenska och litteratur, om eleven har tillräckliga förutsättningar för att lära sig svenska enligt målsättningarna för den lärokursen.

Svenska som andraspråk och litteratur är en lärokurs för elever med ett annat modersmål än svenska, finska eller samiska. Lärokursen kan också följas av elever med en flerspråkig bakgrund. En flerspråkig bakgrund kan betyda att man är återflyttare eller ett barn som adopterats till Finland.

Det kan också syfta på flerspråkiga elever som upplever att svenska är deras starkaste språk, men som ändå är i behov av svenska som andraspråk för att stödja språkutvecklingen.

Undervisningen i S2 är inte stöd- eller specialundervisning, utan ämnet är en lärokurs med andra utgångspunkter och syften än lärokursen svenska och litteratur. Målet för undervisningen är att eleven ska uppnå sådana språkkunskaper att hen har jämlika förutsättningar som de övriga eleverna att fungera och studera i den omgivande språkgemenskapen. En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs av de lärare som undervisar eleven. Vid beslutet om lärokurs behöver läraren avgöra om elevens baskunskaper är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna. Till dessa delområden hör förmågan att kommunicera, att tolka texter, att producera texter samt förmågan att förstå språk, kultur och litteratur. Vid beslut om lärokurs kan också förmågan att använda språket som stöd för lärandet vara avgörande. Om eleven visar sig ha svårigheter med det abstrakta kunskapsspråket så kan det vara en indikation på att eleven har behov av undervisning i S2. Lärarens beslut om lärokurs grundar sig alltså på den enskilda elevens rådande behov. Vårdnadshavarna har rätt att höras angående valet av lärokurs, varpå en hörandeblankett skickas hem till vårdnadshavarna. Rektor gör därefter beslut om att eleven följer läroplanen i svenska som andraspråk och litteratur.

Undervisningen i S2 ska alltid läggas upp utgående från elevens behov av lärande och utgå från det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Elevens individuella utgångsläge behöver kartläggas och redogöras för i elevens individuella studieprogram. I studieprogrammet bör också framgå utifrån vilka mål och innehåll eleven ska bedömas, samt vilken form av handledning och differentiering eleven behöver i skolans alla ämnen. Man behöver också tydligt redogöra för hur man ordnar elevens undervisning i svenska som andraspråk. Om elevens baskunskaper är mycket bristfälliga, har eleven i allmänhet mest nytta av separat S2-undervisning. Då elevens språkkunskaper utvecklas, kan hen allt oftare integreras i undervisningsgruppen i svenska och litteratur. Elevens individuella studieprogram ska utvärderas årligen och i samband med uppföljningen tar man också ställning till elevens fortsatta behov av S2.

En elev som följer lärokursen i S2 kan vid behov integreras i ämnet svenska och litteratur, men eleven ska alltid få undervisning i och bedömas enligt kriterierna för svenska som andraspråk. Om eleven integreras i svenska och litteratur bör klasslärare, timlärare, speciallärare, eventuell lärare i svenska som andraspråk och rektorn medvetet arbeta för att eleven uppnår målen för ämnet S2 trots integrering i svenska och litteratur. Enligt utbildningsstyrelsens rekommendationer kring S2-undervisningen så bör alla S2-elever få åtminstone en del av sina undervisningstimmar ordnade i en separat grupp eller i form av kompanjonundervisning där en S2-lärare finns närvarande.

Lärarna behöver känna till hur språkutvecklingen tar sig uttryck hos en andraspråkselev, i och med att den skiljer sig från förstaspråkselevens språkutveckling. Om en elev med svenska som andraspråk påbörjar sin skolgång i sen ålder (årskurs 5 eller senare) behöver klassläraren, speciallläraren, rektorn och eventuell lärare i svenska som andraspråk bedöma enligt vilken årskurs eleven ska påbörja sina studier i svenska som andraspråk. Innehåll, mål och kriterier för bedömning behöver då särskilt noggrant specificeras i elevens studieprogram.

Metoderna och arbetssätten i S2 bör vara sådana att eleven utvecklar sin språkliga kompetens och också lär sig använda språket som stöd för allt lärande. Transspråkande handlar om att på ett medvetet sätt använda elevens flerspråkighet som resurs i undervisningen och låta eleven använda alla sina språk som resurs i lärandet, exempelvis då hen ska ta till sig innehållet i olika läroämnen. I de flesta fall är det naturligt att handleda eleven att söka information på olika språk. Eleven kan också producera en del arbeten på sitt eget modersmål. En elev som har mycket svaga kunskaper i svenska kan vid behov få utföra uppgifter, projekt samt muntliga och skriftliga prov på sitt modersmål. Men också i det fallet är det bra att översätta det centrala i texten till svenska. Om eleven inte kan skriva på sitt modersmål, kan hen t.ex. spela in sina svar och övriga texter muntligt. På det här viset kan eleverna dra nytta av sin språkliga repertoar för att tillägna sig innehåll och samtidigt stärka både kunskaperna i svenska och i det egna modersmålet. De andra eleverna i gruppen får också möjlighet att höra, läsa och lära sig de språk som talas i gruppen.

Om eleven bedöms enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur bör samtliga lärare som undervisar eleven vara införstådda i att använda språkutvecklande metoder i sin undervisning. Även om språkkunskap på många sätt är en helhet, borde läraren iaktta och

bedöma elevernas språkkunskap också per delområde. Elevernas språkprofil är ofta ojämn och ett delområde kan förutsätta mer stöd och handledning än ett annat. Förmågan att förstå utvecklas oftast snabbare än förmågan att producera, men i skolan ställer de abstrakta ämnena och texterna eleverna inför större utmaningar än i vardagslivet. En elev som klarar sig bra i vardagssituationer kan ha stora svårigheter att förstå abstrakta teman.

Delområden inom svenska som andraspråk och litteratur

Förmåga att förstå

Undervisningen i att förstå hamnar lätt i skuggan, eftersom denna förmåga kan vara svårare att komma åt än förmågan att producera. Om eleven har svårt att lära sig förstå, räcker det inte med undervisning av innehållet utan det behövs undervisning i strategier, som hjälper eleven att förstå det hen läser och hör. Eleven handleds att själv aktivt planera, styra, observera, justera och utvärdera sin läs- och hörförståelseprocess i riktning mot målen. Naturligast sker handledningen genom samverkan, då man läser, lyssnar på, analyserar, tolkar och bearbetar texter gemensamt. I den processen lär sig eleverna samtidigt det metaspråk som behövs för att kunna tala om texter.

Genrekompetens

Förmågan att förstå är också kopplad till kunskap om hur man skapar betydelser i olika muntliga och skriftliga textgenrer och om hur olika texter är uppbyggda. Då genrekompetensen ökar, utvecklas även förmågan att förstå. Om eleven vet hur en viss textgenre i allmänhet är uppbyggd så kan hen allt mer förutse struktur, element och olika språkliga val som förutsätts i en viss text. Hur etablerade textstrukturerna är varierar naturligtvis mellan olika texter. Exempelvis strukturen i en saga eller berättelse är oftast likadan och därför lätt att förutse. Strukturen i en spontan diskussion eller exempelvis en diskussion i klassen kan däremot variera mycket beroende på talarna och situationen. Det viktiga är därför att tillsammans med både eleverna och andra lärare i skolan diskutera och fundera över hurdana textgenrer som ingår i skolans olika läroämnen och hur man borde lyssna på, läsa och tolka dem. I S2-läroplanen används begreppet textgenre i en vidare betydelse: med textgenre avses här en socialt etablerad typ av aktivitet, som styr sättet att använda språket eller andra betydelseskapande element (till exempel bild, röst, tonfall, gester, miner, rörelser, typografi) i återkommande kommunikationssituationer. I den definitionen är textgenre alltså mer än en beskrivning av textstrukturen: den omfattar deltagande i social aktivitet. En textgenre kan till exempel vara att uträtta ärenden i butiken, producera och följa med nyheter, gilla ett fotbollslag, utvärdera ett skönlitterärt verk eller läsa dikter analytiskt eller med inlevelse. S2-eleverna måste kunna utveckla sina kunskaper i svenska till att omfatta vetenskapligt språk, även om de lär sig svenska från grunderna. Olika textgenrer utnyttjar språkets resurser på olika sätt. Därför kan man inte avskilja undervisningen av innehåll från undervisningen av textgenrer och texters språk: innehållet i läroämnena skapas genom språket. På grund av textgenrens centrala roll kan man i stället för textkompetens också tala om genrekompetens.

Läsförståelsestrategier

Med läsförståelsestrategier avses arbetsmodeller och tekniker som hjälper läsaren att förstå, minnas och behandla en text. Läsförståelsestrategier indelas ofta i tekniker som tillämpas före, under och efter läsningen. Undervisningen i läsförståelsestrategier ska inte ordnas som en separat studieperiod under skolåret, utan man bör alltid handleda eleverna i användningen av läsförståelsestrategier då man arbetar med texter. Målet är att automatisera effektiva läsförståelsestrategier, så att eleven vid behov kan använda dem självständigt på ett ändamålsenligt sätt då hen läser en text. Ju svagare språkkunskaper eleven har, desto mer behöver hen stöd av kompenserande strategier för att uppväga sina bristande språkkunskaper. Det är viktigt att läsförståelsestrategierna används på ett smidigt sätt så att eleverna inte upplever det som enformigt och frustrerande att lära sig.

Lyssnande

Att systematiskt öva förmågan att förstå muntliga textgenrer (hörförståelsestrategier) i skolan är svårare, eftersom många autentiska muntliga kommunikationssituationer är svåra att undersöka i ett klassrum. All kommunikation och alla övningar som bygger på kommunikation fungerar samtidigt som hörförståelseövning, eftersom man för att ta del av kommunikation alltid måste

förstå vad samtalspartnern säger. Man kan reflektera över hur man delar upp talflödet i mindre delar, hur man uppfattar helheter i texten, hur talarna uttrycker sina åsikter och förhållningssätt och hur man till exempel får eller behåller ordet i en kommunikationssituation.

Grammatik

Det är viktigt att grammatiska eller strukturella kategorier (ordklass, satsdel, huvudoch bisats, stycke etc.) inte presenteras i form av listor som eleverna ska lära sig utantill, utan att eleverna först stiftar bekantskap med dem i praktiken genom att använda dem i skriven och talad svenska. Det är bra att namnge bekanta fenomen som dyker upp om och om igen, men det är omöjligt att få insikt i språket eller språkbrukets variation bara genom att utgå från grammatikaliska benämningar. Även om grunderna för läroplanen beskriver vissa språkliga strukturer (grammatiska begrepp) i vissa årskurser, är dessa uttryckligen avsedda som anvisningar till läraren. Det viktigaste är att en elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur under den grundläggande utbildningen lär sig att förstå språkliga fenomen och att använda olika strukturer i det svenska språket på ett mångsidigt sätt; att kunna namnge och känna igen språkliga kategorier är ett sekundärt mål för undervisningen.

Litteratur och kultur

Det är S2-lärarens uppgift att vägleda eleven att förstå och kunna placera enskilda verk i den finlandssvenska litteraturens olika skeden och se dem som en del av den finländska litteraturen och världslitteraturen samt i sin tids sociala och kulturella kontext. Det är också viktigt att eleven lär sig läsa de texter som behandlas som exempel på den genre och litterära riktning de representerar. Till det centrala innehållet i litteraturundervisningen i den grundläggande utbildningen hör uttryckligen att lära känna litterära genrer och deras konventioner. Syftet är att hjälpa eleverna att kunna analysera litteratur mångsidigt men också att fördjupa deras litterära upplevelser. Uppfattningen om litterära genrer och till vilka genrekategorier olika verk hör förändras hela tiden. Inom undervisningen i svenska som andraspråk kan styrkan i interkulturalitet och elevernas mångkulturella identiteter få oss att ifrågasätta klassificeringar som ansetts självklara. Genrebegreppet är ett viktigt hjälpmedel då en ung läsare med mångkulturell bakgrund föreställer sig ett finländskt verk i relation till någon annan, för eleven bekant kultur och litterär tradition. Den som studerar svenska som andraspråk ska under sin skoltid få den erfarenhet och kunskap som behövs för att tolka texter. Det är lärarens uppgift att handleda eleven att läsa omsorgsfullt och att använda strategier för att fylla luckor i texten. För att kunna tolka en text måste läsaren ha en helhetsbild av de värderingar och föreställningar som texten innehåller. Genom att läsa skönlitteratur mångsidigt kan eleven lära känna de ideologier som påverkar i den finländska kulturen. På det sättet får hen också verktyg att tolka texters flerstämmighet. Det är viktigt att lära känna den finländska och svenskspråkiga litteraturens klassiker och olika genrers historia, men utan begrepp och analytiska verktyg är det omöjligt att utforska det litterära arvet för att inte tala om dagens textuella mångfald. I litteraturundervisningen handlar det om att lära sig att på egen hand ta till sig finländska texter, och å andra sidan att med hjälp av analytiska verktyg kunna bedöma det man läser kritiskt och relatera den bild litteraturen ger av finländskhet till ett annat kulturarv man känner.

Lärokursens uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7–9 *är det särskilda målet för undervisningen att befästa och bredda elevernas färdigheter i svenska, lärstrategier, förmåga att kommunicera samt multilitteracitet. Undervisingen tar fasta på elevernas språkfärdigheter och styrkor. Elevernas språkkunskaper, textrepertoar och kulturkännedom vidgas. Undervisningen utvecklar elevernas färdigheter för fortsatta studier, samhället och arbetslivet. I litteraturundervisningen uppmuntras eleverna att läsa mångsidigt och analytiskt samt att få läsupplevelser.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla målområden är lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årkurserna 7–9. Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på såväl muntliga och skriftliga prov på kunnande som på lärarens observationer i olika lärsituationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på kunnande på ett mångsidigt sätt. Färdigheter för självvärdering och kamratrespons utvecklas som en del den formativa bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i modersmål och litteratur avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i modersmål och litteratur då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i modersmål och litteratur som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för modersmål och litteratur. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden

5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i modersmål och litteratur och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i modersmål och litteratur och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att utveckla sina färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i förutsebara kommunikationssituationer genom att lyssna aktivt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar muntligt och på ett konstruktivt sätt i kommunikationssituationer i skolan.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven främjar med sitt agerande en lyckad kommunikationssituation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tar initiativ i olika kommunikationssituationer och anpassar sitt tal enligt situationen.

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- träna korrekt uttal (M1)
- kunna föra dialog och turtagning i diskussion (M1) (M2) (M3)
- kunna lyssna och förhålla sig kritisk till det hörda (M1)(M2)
- uttrycka egna tankar och åsikter genom att återberätta, argumentera, kommentera och referera (M1) (M2) (M3)
- förstå språket i undervisningen samt i talade medietexter (M2)
- lära sig att hålla förberedda muntliga presentationer (inför publik) (M1) (M3)

M2 handleda eleven att fördjupa förmågan att förstå formellt tal, den muntliga kommunikationen i undervisningen och talade medietexter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förstår talade texter på vardagligt språk som åskådliggörs tydligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår talade texter på vardagligt språk och tar reda på deras betydelse tillsammans med de andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår huvuddragen i muntliga kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter som behandlar teman som är bekanta för eleven.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven urskiljer den väsentliga informationen i den muntliga kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter samt utvärderar vad hen har hört. Eleven kan ta emot information i formella talsituationer.

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- träna korrekt uttal (M1)
- kunna föra dialog och turtagning i diskussion (M1) (M2) (M3)
- kunna lyssna och förhålla sig kritisk till det hörda (M1)(M2)
- uttrycka egna tankar och åsikter genom att återberätta, argumentera, kommentera och referera (M1) (M2) (M3)
- förstå språket i undervisningen samt i talade medietexter (M2)
- lära sig att hålla förberedda muntliga presentationer (inför publik) (M1) (M3)

M3 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att uppträda och uttrycka sig målmedvetet i olika situationer och med hjälp av olika uttryckssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven uttrycker sig själv i olika vardagliga situationer eller berättar om något ämne som intresserar hen på det sätt som hens språkkunskaper ger möjlighet till. Eleven kompletterar sin språkfärdighet med andra uttryckssätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förbereder och håller ett anförande eller en muntlig presentation om ett tema som ligger nära hen själv. Eleven uttrycker sig förståeligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förbereder och håller en tydlig presentation om ett tema som förutsätter att hen söker information. Eleven uttrycker sig på ett för situationen lämpligt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förbereder och håller en sammanhängande och till sitt innehåll mångsidig och åskådlig presentation. Eleven uttrycker sig målmedvetet och ändamålsenligt.

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- träna korrekt uttal (M1)
- kunna föra dialog och turtagning i diskussion (M1) (M2) (M3)
- kunna lyssna och förhålla sig kritisk till det hörda (M1)(M2)
- uttrycka egna tankar och åsikter genom att återberätta, argumentera, kommentera och referera (M1) (M2) (M3)
- förstå språket i undervisningen samt i talade medietexter (M2)
- lära sig att hålla förberedda muntliga presentationer (inför publik) (M1) (M3)

M4 handleda eleven att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter, vidga elevens ord- och begreppsförråd och använda lässtrategier effektivt samt utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förstår varför texter skiljer sig från varandra. Eleven känner igen några särdrag för de vanligaste textgenrerna. Eleven förstår bristfälligt innehållet i en text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner igen de vanligaste textgenrerna. Eleven förstår texter som behandlar ämnesområden som är bekanta för hen och kan uppfatta texten som helhet. Eleven tar reda på nyckelord för att förstå huvudtanken i texten. Eleven använder texter för att utvidga sitt ord- och begreppsförråd.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven identifierar strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer. Eleven utvidgar aktivt sitt ord- och begreppsförråd genom att läsa olika slags texter. Eleven använder ändamålsenliga strategier för att tolka texter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven särskiljer mellan strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven utvecklar sitt ord- och begreppsförråd så att det är tillräckligt för att hen självständigt kan tolka och utvärdera texter.

I2 Att tolka texter

Eleverna fördjupar sig i att läsa mångsidigt och analysera texter som är viktiga med tanke på studier, samhälle och kultur. Texterna läses med fokus på värderingar, ideologier och påverkningsmedel (hur tolkningen påverkas av perspektiv, meningsstruktur, benämningar på personer och företeelser, språkliga bilder och ironi). Undervisningen befäster elevernas förmåga att tillämpa lässtrategier dynamiskt och vidgar elevernas ord- och begreppsförråd. Eleverna tränar att analysera i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter med fokus på språkliga drag samt att känna igen litterära stilriktningar i texter. Eleverna övar att analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utveckla ord- och begreppsförråd (M4)
- använda läsförståelsestrategier (förstå, minnas och behandla en text) (M4)
- läsa flytande och förstå textens väsentliga innehåll med tanke på studier, samhälle och kultur (M4)(M5)
- utveckla lässtrategier för att urskilja textens budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna (M4) (M5)
- läsa relevant litteratur utgående från förkunskaper och ålder (M4) (M5)
- utveckla förmågan att dra slutsatser om en texts betydelse (M4) (M5)
- analysera förklarande, argumenterande och instruerande texter, självständigt och tillsammans med andra (M4)(M5)
- lära sig analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons (M4) (M5)

M5 handleda eleven att tolka texter kritiskt både självständigt och i grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven läser och förstår enkla texter med ett konkret språk och i för eleven bekanta situationer. Eleven ställer frågor och uttrycker åsikter utifrån texterna tillsammans med andra och självständigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven läser och förstår texter, även abstrakta sådana, som är lämpliga för hens ålder. Eleven drar slutsatser om texterna och framför motiverade åsikter om textens innehåll.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder sin förmåga att tolka texter som en resurs för lärandet. Eleven utvärderar texter och drar slutsatser om och ställer kritiska frågor utifrån texten. Eleven förstår att andra texter inverkar på textens tolkning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven utvärderar texternas sätt att påverka. Eleven iakttar sådana betydelser i texterna som inte är direkt uttalade, såsom textens tankegång, attityder och synpunkter. Eleven tolkar hur andra texter inverkar på textens betydelse.

I2 Att tolka texter

Eleverna fördjupar sig i att läsa mångsidigt och analysera texter som är viktiga med tanke på studier, samhälle och kultur. Texterna läses med fokus på värderingar, ideologier och påverkningsmedel (hur tolkningen påverkas av perspektiv, meningsstruktur, benämningar på personer och företeelser, språkliga bilder och ironi). Undervisningen befäster elevernas förmåga att tillämpa lässtrategier dynamiskt och vidgar elevernas ord- och begreppsförråd. Eleverna tränar att analysera i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter med fokus på språkliga drag samt att känna igen litterära stilriktningar i texter. Eleverna övar att analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utveckla ord- och begreppsförråd (M4)
- använda läsförståelsestrategier (förstå, minnas och behandla en text) (M4)
- läsa flytande och förstå textens väsentliga innehåll med tanke på studier, samhälle och kultur (M4)(M5)
- utveckla lässtrategier för att urskilja textens budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna (M4) (M5)
- läsa relevant litteratur utgående från förkunskaper och ålder (M4) (M5)
- utveckla förmågan att dra slutsatser om en texts betydelse (M4) (M5)
- analysera förklarande, argumenterande och instruerande texter, självständigt och tillsammans med andra (M4)(M5)
- lära sig analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons (M4) (M5)

M6 handleda eleven att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och tillsammans med andra samt att kunna använda olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltеten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven producerar texter som till sin struktur, sitt språk och sitt innehåll är enkla och konkreta och som berör ett ämne som är bekant för hen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven planerar och producerar med hjälp av modeller texter om olika ämnesområden, både självständigt och tillsammans med andra. Eleven tar emot respons på sina texter. Eleven producerar texter där man känner igen textgenrerna men där textgenrernas typiska särdrag används bristfälligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven planerar, producerar och bearbetar texter där hen använder särdragen för olika textgenrer på ett ändamålsenligt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven producerar självständigt texter där särdragen för olika textgenrer används på ett mångsidigt sätt. Eleven använder också andra texter som källor för de egna texterna.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter och vidgar samtidigt sin repertoar av textgenrer. Eleven handleds att göra mångsidigt bruk av ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer (bl.a. strukturer som koncentrerar formuleringen) i sina texter. Undervisningen stärker behärskningen av skrivprocessens olika faser och bruket av olika informationskällor. Eleverna tränar olika stilarter och register samt olika sätt att uttrycka person och tid på ett konsekvent sätt i en text. Eleverna lär sig att välja lämpliga uttryckssätt för olika texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kunna utnyttja texter som källa och modell för egna texter (M6)
- lära sig skriva texter i olika genrer både för hand och digitalt (berättande, förklarande, argumenterande och instruerande texter) (M6) (M7)
- behärska och utveckla skrivprocessen (planera, producera och bearbeta) självständigt och tillsammans med andra (M6)
- lära sig söka information från olika källor (M6)
- lära sig skriv- och stavningsreglerna (M7)
- lära sig ordföljden i svenskan + huvudsats och bisats (M7)
- utöka ordförrådet (M7)

M7 hjälpa eleven att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket samt behärskningen av det ordförråd och de strukturer som behövs för olika textgenrer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven producerar texter om ämnesområden som är bekanta för hen själv. Texten kan vara icke-koherent, något svårläst och skriven med ett väldigt begränsat ordförråd. Eleven kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven producerar texter som är förståeliga trots språkliga brister. Ordförrådet kan fortfarande vara begränsat. Elevens användning av skriftspråksnormer är osäkert.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven producerar koherenta texter och använder ändamålsenliga ord och strukturer i dem. Eleven följer skriftspråksnormerna tämligen väl. Eleven kan skriva flytande för hand och med hjälp av digitala verktyg.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven producerar texter som innehållsmässigt och språkligt är mångsidiga. Eleven följer skriftspråksnormerna väl.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter och vidgar samtidigt sin repertoar av textgenrer. Eleven handleds att göra mångsidigt bruk av ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer (bl.a. strukturer som koncentrerar formuleringen) i sina texter. Undervisningen stärker behärskningen av skrivprocessens olika faser och bruket av olika informationskällor. Eleverna tränar olika stilarter och register samt olika sätt att uttrycka person och tid på ett konsekvent sätt i en text. Eleverna lär sig att välja lämpliga uttryckssätt för olika texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kunna utnyttja texter som källa och modell för egna texter (M6)
- lära sig skriva texter i olika genrer både för hand och digitalt (berättande, förklarande, argumenterande och instruerande texter) (M6) (M7)
- behärska och utveckla skrivprocessen (planera, producera och bearbeta) självständigt och tillsammans med andra (M6)
- lära sig söka information från olika källor (M6)
- lära sig skriv- och stavningsreglerna (M7)
- lära sig ordföljden i svenskan + huvudsats och bisats (M7)
- utöka ordförrådet (M7)

M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och intressera sig för språkliga fenomen, hjälpa eleven att känna igen språkliga strukturer, olika register, stildrag och nyanser och förstå betydelser och följder av olika språkliga val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven observerar att språkbruket varierar i olika situationer. Eleven identifierar skillnaderna mellan skrivet och talat språk. Eleven uppfattar gränserna mellan satser och känner igen verbet i centrum av satsen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven reflekterar över textens språkliga och textuella drag och deras betydelser tillsammans med andra. Eleven känner igen formellt och informellt språkbruk och skillnaderna mellan olika språkliga stilar. Eleven kan dela in satsen i satskonstruktionens olika delar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven uppfattar och skiljer mellan språkliga och textuella drag i texter och deras betydelser med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven förstår formellt och informellt språkbruk och effekterna av olika språkliga stilar. Eleven förstår betydelser och följder av olika språkliga val.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven drar slutsatser om texters språkliga och textuella särdrag. Eleven utnyttjar formellt och informellt språk i sitt språkbruk. Eleven förstår vilken inverkan språkliga val har för hur betydelsen byggs upp i en text.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ordklasser (M8)
- lära sig satsdelar (M8)
- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnet (M8)
- bekanta sig med olika litteraturgenrer (M9)
- känna till den svenska och finlandssvenska litteraturen (M9) (M10)
- lära sig de viktigaste skedena i svenska språkets utveckling (M9)
- förstå den kulturella mångfalden som stöds genom kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen (M10)
- förstå vad flerspråkighet innebär i samhället (M10)
- bekanta sig med filmer, litteratur, teater och mediekultur (M10)
- undersöka mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt (M10)
- använda sig av bibliotekets olika tjänster (M9)(M10)

M9 inspirera eleven att bekanta sig med olika litteraturgenrer, den svenska och i synnerhet den finlandssvenska litteraturen, dess historia och kopplingar till världslitteraturen samt att handleda eleven att känna till hur olika texter förhåller sig till varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven läser korta och lättförståeliga svenskspråkiga skönlitterära texter. Eleven skiljer mellan fiktiva texter och andra texter. Eleven förstår att olika texter har skrivits vid olika tidpunkter. Eleven identifierar med hjälp av modeller kopplingar mellan texter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven läser svenskspråkiga, även finlandssvenska, skönlitterära texter och diskuterar sina läsupplevelser med de andra. Eleven känner till några litteraturgenrer och kan identifiera till vilken genre en text hör.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven läser och kan analysera en skönlitterär text. Eleven kan nämna centrala verk i den finlandssvenska litteraturen. Eleven kan särskilja litteraturgenrernas särdrag i texter som hen läser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven läser mångsidig svenskspråkig litteratur och analyserar och tolkar det hen läst genom att diskutera och skriva om sina upplevelser. Eleven känner till den finlandssvenska litteraturen och dess förhållande till världslitteraturen.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ordklasser (M8)
- lära sig satsdelar (M8)
- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnet (M8)
- bekanta sig med olika litteraturgenrer (M9)
- känna till den svenska och finlandssvenska litteraturen (M9) (M10)
- lära sig de viktigaste skedena i svenska språkets utveckling (M9)
- förstå den kulturella mångfalden som stöds genom kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen (M10)
- förstå vad flerspråkighet innebär i samhället (M10)
- bekanta sig med filmer, litteratur, teater och mediekultur (M10)
- undersöka mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt (M10)
- använda sig av bibliotekets olika tjänster (M9)(M10)

M10 hjälpa eleven att vidga sin kulturuppfattning och att redogöra för flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan och i samhället samt att se kulturella likheter och kulturbundenheter i och mellan olika företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att det förekommer flerspråkighet och kulturell mångfald i alla samhällen. Eleven kan identifiera och kan beskriva kulturella och kulturbundna företeelser i sin närmaste omgivning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven identifierar flerspråkighet och kulturell mångfald på individnivå och i den nära omgivningen. Eleven breddar sina kulturella erfarenheter och kan berätta om dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven redogör för vad flerspråkighet och kulturell mångfald innebär i samhället. Eleven kan redogöra för sina kulturella erfarenheter. Eleven observerar att kulturen samt individers verksamhet och olika gruppbildningar påverkar varandra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven framför synpunkter på vad flerspråkighet och kulturell mångfald betyder för hen själv och för samhället. Eleven deltar aktivt i att skapa gemensamma kulturella upplevelser.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ordklasser (M8)
- lära sig satsdelar (M8)
- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnet (M8)
- bekanta sig med olika litteraturgenrer (M9)
- känna till den svenska och finlandssvenska litteraturen (M9) (M10)
- lära sig de viktigaste skedena i svenska språkets utveckling (M9)
- förstå den kulturella mångfalden som stöds genom kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen (M10)
- förstå vad flerspråkighet innebär i samhället (M10)
- bekanta sig med filmer, litteratur, teater och mediekultur (M10)
- undersöka mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt (M10)
- använda sig av bibliotekets olika tjänster (M9)(M10)

M11 handleda eleven att befästa en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda eleven att iaktta och jämföra olika inlärningsstilar och sätt att lära sig samt att lära sig av andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven gör iakttagelser om hur hen lär sig språk och sina egna sätt att lära sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven identifierar sina styrkor och utvecklingsområden när det gäller hens sätt att lära sig och använda språk samt ställer upp mål för sitt eget lärande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven utvecklar sina färdigheter att lära sig språk och använder mångsidigt sin omgivning som en resurs för att lära sig språk.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven ställer upp utmanande mål för sitt eget lärande och främjar det gemensamma lärandet.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna till olika inlärningsstilar och utveckla sitt sätt att lära sig (M11)
- stöda elevens förmåga att läsa, skriva, lyssna och tala olika texter inom olika vetenskapsområden (M11)(M12)
- lära sig ställa upp mål för sitt lärande (M11)
- använda alla sina språkkunskaper som hjälp vid allt lärande (M12)
- lära sig planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete (M13)
- lära sig använda lämpliga digitala hjälpmedel för olika ändamål (M13)

M12 handleda eleven att lägga märke till hur språket används inom olika vetenskapsområden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven behandlar teman som berör olika vetenskapsområden på ett vardagligt språk.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår med stöd av en stark kontext språk som är rätt så kognitivt krävande och lämpligt med hänsyn till elevens ålder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår kognitivt krävande språk som är lämpligt med hänsyn till hens ålder, men behöver stöd från kontexten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven känner till metoder för användningen av ett abstrakt språk och använder dem för att tolka texter.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna till olika inlärningsstilar och utveckla sitt sätt att lära sig (M11)
- stöda elevens förmåga att läsa, skriva, lyssna och tala olika texter inom olika vetenskapsområden (M11)(M12)
- lära sig ställa upp mål för sitt lärande (M11)
- använda alla sina språkkunskaper som hjälp vid allt lärande (M12)
- lära sig planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete (M13)
- lära sig använda lämpliga digitala hjälpmedel för olika ändamål (M13)

M13 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och i grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven söker enstaka information från givna källor. Eleven följer upphovsrätten och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet. Eleven planerar och utvärderar sitt eget arbete endast i liten grad.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven söker information från bekanta källor eller källor som hen fått, men upprepar informationen. Eleven utvärderar sitt arbete.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven söker information från olika källor och planerar, strukturerar och utvärderar sitt eget arbete både självständigt och i grupp. Eleven bidrar med sin egen insats i det gemensamma arbetet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven söker och kombinerar mångsidigt information från olika källor samt jämför informationen och bedömer dess tillförlitlighet. Eleven främjar målmedvetet gemensamt arbete.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna till olika inlärningsstilar och utveckla sitt sätt att lära sig (M11)
- stöda elevens förmåga att läsa, skriva, lyssna och tala olika texter inom olika vetenskapsområden (M11)(M12)
- lära sig ställa upp mål för sitt lärande (M11)
- använda alla sina språkkunskaper som hjälp vid allt lärande (M12)
- lära sig planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete (M13)
- lära sig använda lämpliga digitala hjälpmedel för olika ändamål (M13)

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att utveckla sina färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i förutsebara kommunikationssituationer genom att lyssna aktivt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar muntligt och på ett konstruktivt sätt i kommunikationssituationer i skolan.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven främjar med sitt agerande en lyckad kommunikationssituation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tar initiativ i olika kommunikationssituationer och anpassar sitt tal enligt situationen.

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- träna korrekt uttal (M1)
- kunna föra dialog och turtagning i diskussion (M1) (M2) (M3)
- kunna lyssna och förhålla sig kritisk till det hörda (M1)(M2)
- uttrycka egna tankar och åsikter genom att återberätta, argumentera, kommentera och referera (M1) (M2) (M3)
- förstå språket i undervisningen samt i talade medietexter (M2)
- lära sig att hålla förberedda muntliga presentationer (inför publik) (M1) (M3)

M2 handleda eleven att fördjupa förmågan att förstå formellt tal, den muntliga kommunikationen i undervisningen och talade medietexter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förstår talade texter på vardagligt språk som åskådliggörs tydligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår talade texter på vardagligt språk och tar reda på deras betydelse tillsammans med de andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår huvuddragen i muntliga kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter som behandlar teman som är bekanta för eleven.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven urskiljer den väsentliga informationen i den muntliga kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter samt utvärderar vad hen har hört. Eleven kan ta emot information i formella talsituationer.

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- träna korrekt uttal (M1)
- kunna föra dialog och turtagning i diskussion (M1) (M2) (M3)
- kunna lyssna och förhålla sig kritisk till det hörda (M1)(M2)
- uttrycka egna tankar och åsikter genom att återberätta, argumentera, kommentera och referera (M1) (M2) (M3)
- förstå språket i undervisningen samt i talade medietexter (M2)
- lära sig att hålla förberedda muntliga presentationer (inför publik) (M1) (M3)

M3 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att uppträda och uttrycka sig målmedvetet i olika situationer och med hjälp av olika uttryckssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven uttrycker sig själv i olika vardagliga situationer eller berättar om något ämne som intresserar hen på det sätt som hens språkkunskaper ger möjlighet till. Eleven kompletterar sin språkfärdighet med andra uttryckssätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förbereder och håller ett anförande eller en muntlig presentation om ett tema som ligger nära hen själv. Eleven uttrycker sig förståeligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förbereder och håller en tydlig presentation om ett tema som förutsätter att hen söker information. Eleven uttrycker sig på ett för situationen lämpligt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förbereder och håller en sammanhängande och till sitt innehåll mångsidig och åskådlig presentation. Eleven uttrycker sig målmedvetet och ändamålsenligt.

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- träna korrekt uttal (M1)
- kunna föra dialog och turtagning i diskussion (M1) (M2) (M3)
- kunna lyssna och förhålla sig kritisk till det hörda (M1)(M2)
- uttrycka egna tankar och åsikter genom att återberätta, argumentera, kommentera och referera (M1) (M2) (M3)
- förstå språket i undervisningen samt i talade medietexter (M2)
- lära sig att hålla förberedda muntliga presentationer (inför publik) (M1) (M3)

M4 handleda eleven att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter, vidga elevens ord- och begreppsförråd och använda lässtrategier effektivt samt utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förstår varför texter skiljer sig från varandra. Eleven känner igen några särdrag för de vanligaste textgenrerna. Eleven förstår bristfälligt innehållet i en text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner igen de vanligaste textgenrerna. Eleven förstår texter som behandlar ämnesområden som är bekanta för hen och kan uppfatta texten som helhet. Eleven tar reda på nyckelord för att förstå huvudtanken i texten. Eleven använder texter för att utvidga sitt ord- och begreppsförråd.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven identifierar strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer. Eleven utvidgar aktivt sitt ord- och begreppsförråd genom att läsa olika slags texter. Eleven använder ändamålsenliga strategier för att tolka texter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven särskiljer mellan strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven utvecklar sitt ord- och begreppsförråd så att det är tillräckligt för att hen självständigt kan tolka och utvärdera texter.

I2 Att tolka texter

Eleverna fördjupar sig i att läsa mångsidigt och analysera texter som är viktiga med tanke på studier, samhälle och kultur. Texterna läses med fokus på värderingar, ideologier och påverkningsmedel (hur tolkningen påverkas av perspektiv, meningsstruktur, benämningar på personer och företeelser, språkliga bilder och ironi). Undervisningen befäster elevernas förmåga att tillämpa lässtrategier dynamiskt och vidgar elevernas ord- och begreppsförråd. Eleverna tränar att analysera i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter med fokus på språkliga drag samt att känna igen litterära stilriktningar i texter. Eleverna övar att analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utveckla ord- och begreppsförråd (M4)
- använda läsförståelsestrategier (förstå, minnas och behandla en text) (M4)
- läsa flytande och förstå textens väsentliga innehåll med tanke på studier, samhälle och kultur (M4)(M5)
- utveckla lässtrategier för att urskilja textens budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna (M4) (M5)
- läsa relevant litteratur utgående från förkunskaper och ålder (M4) (M5)
- utveckla förmågan att dra slutsatser om en texts betydelse (M4) (M5)
- analysera förklarande, argumenterande och instruerande texter, självständigt och tillsammans med andra (M4)(M5)
- lära sig analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons (M4) (M5)

M5 handleda eleven att tolka texter kritiskt både självständigt och i grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven läser och förstår enkla texter med ett konkret språk och i för eleven bekanta situationer. Eleven ställer frågor och uttrycker åsikter utifrån texterna tillsammans med andra och självständigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven läser och förstår texter, även abstrakta sådana, som är lämpliga för hens ålder. Eleven drar slutsatser om texterna och framför motiverade åsikter om textens innehåll.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder sin förmåga att tolka texter som en resurs för lärandet. Eleven utvärderar texter och drar slutsatser om och ställer kritiska frågor utifrån texten. Eleven förstår att andra texter inverkar på textens tolkning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven utvärderar texternas sätt att påverka. Eleven iakttar sådana betydelser i texterna som inte är direkt uttalade, såsom textens tankegång, attityder och synpunkter. Eleven tolkar hur andra texter inverkar på textens betydelse.

I2 Att tolka texter

Eleverna fördjupar sig i att läsa mångsidigt och analysera texter som är viktiga med tanke på studier, samhälle och kultur. Texterna läses med fokus på värderingar, ideologier och påverkningsmedel (hur tolkningen påverkas av perspektiv, meningsstruktur, benämningar på personer och företeelser, språkliga bilder och ironi). Undervisningen befäster elevernas förmåga att tillämpa lässtrategier dynamiskt och vidgar elevernas ord- och begreppsförråd. Eleverna tränar att analysera i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter med fokus på språkliga drag samt att känna igen litterära stilriktningar i texter. Eleverna övar att analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utveckla ord- och begreppsförråd (M4)
- använda läsförståelsestrategier (förstå, minnas och behandla en text) (M4)
- läsa flytande och förstå textens väsentliga innehåll med tanke på studier, samhälle och kultur (M4)(M5)
- utveckla lässtrategier för att urskilja textens budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna (M4) (M5)
- läsa relevant litteratur utgående från förkunskaper och ålder (M4) (M5)
- utveckla förmågan att dra slutsatser om en texts betydelse (M4) (M5)
- analysera förklarande, argumenterande och instruerande texter, självständigt och tillsammans med andra (M4)(M5)
- lära sig analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons (M4) (M5)

M6 handleda eleven att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och tillsammans med andra samt att kunna använda olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven producerar texter som till sin struktur, sitt språk och sitt innehåll är enkla och konkreta och som berör ett ämne som är bekant för hen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven planerar och producerar med hjälp av modeller texter om olika ämnesområden, både självständigt och tillsammans med andra. Eleven tar emot respons på sina texter. Eleven producerar texter där man känner igen textgenrerna men där textgenrernas typiska särdrag används bristfälligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven planerar, producerar och bearbetar texter där hen använder särdragen för olika textgenrer på ett ändamålsenligt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven producerar självständigt texter där särdragen för olika textgenrer används på ett mångsidigt sätt. Eleven använder också andra texter som källor för de egna texterna.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter och vidgar samtidigt sin repertoar av textgenrer. Eleven handleds att göra mångsidigt bruk av ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer (bl.a. strukturer som koncentrerar formuleringen) i sina texter. Undervisningen stärker behärskningen av skrivprocessens olika faser och bruket av olika informationskällor. Eleverna tränar olika stilarter och register samt olika sätt att uttrycka person och tid på ett konsekvent sätt i en text. Eleverna lär sig att välja lämpliga uttryckssätt för olika texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kunna utnyttja texter som källa och modell för egna texter (M6)
- lära sig skriva texter i olika genrer både för hand och digitalt (berättande, förklarande, argumenterande och instruerande texter) (M6) (M7)
- behärska och utveckla skrivprocessen (planera, producera och bearbeta) självständigt och tillsammans med andra (M6)
- lära sig söka information från olika källor (M6)
- lära sig skriv- och stavningsreglerna (M7)
- lära sig ordföljden i svenskan + huvudsats och bisats (M7)
- utöka ordförrådet (M7)

M7 hjälpa eleven att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket samt behärskningen av det ordförråd och de strukturer som behövs för olika textgenrer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven producerar texter om ämnesområden som är bekanta för hen själv. Texten kan vara icke-koherent, något svårläst och skriven med ett väldigt begränsat ordförråd. Eleven kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven producerar texter som är förståeliga trots språkliga brister. Ordförrådet kan fortfarande vara begränsat. Elevens användning av skriftspråksnormer är osäkert.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven producerar koherenta texter och använder ändamålsenliga ord och strukturer i dem. Eleven följer skriftspråksnormerna tämligen väl. Eleven kan skriva flytande för hand och med hjälp av digitala verktyg.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven producerar texter som innehållsmässigt och språkligt är mångsidiga. Eleven följer skriftspråksnormerna väl.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter och vidgar samtidigt sin repertoar av textgenrer. Eleven handleds att göra mångsidigt bruk av ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer (bl.a. strukturer som koncentrerar formuleringen) i sina texter. Undervisningen stärker behärskningen av skrivprocessens olika faser och bruket av olika informationskällor. Eleverna tränar olika stilarter och register samt olika sätt att uttrycka person och tid på ett konsekvent sätt i en text. Eleverna lär sig att välja lämpliga uttryckssätt för olika texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kunna utnyttja texter som källa och modell för egna texter (M6)
- lära sig skriva texter i olika genrer både för hand och digitalt (berättande, förklarande, argumenterande och instruerande texter) (M6) (M7)
- behärska och utveckla skrivprocessen (planera, producera och bearbeta) självständigt och tillsammans med andra (M6)
- lära sig söka information från olika källor (M6)
- lära sig skriv- och stavningsreglerna (M7)
- lära sig ordföljden i svenskan + huvudsats och bisats (M7)
- utöka ordförrådet (M7)

M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och intressera sig för språkliga fenomen, hjälpa eleven att känna igen språkliga strukturer, olika register, stildrag och nyanser och förstå betydelser och följder av olika språkliga val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven observerar att språkbruket varierar i olika situationer. Eleven identifierar skillnaderna mellan skrivet och talat språk. Eleven uppfattar gränserna mellan satser och känner igen verbet i centrum av satsen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven reflekterar över textens språkliga och textuella drag och deras betydelser tillsammans med andra. Eleven känner igen formellt och informellt språkbruk och skillnaderna mellan olika språkliga stilar. Eleven kan dela in satsen i satskonstruktionens olika delar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven uppfattar och skiljer mellan språkliga och textuella drag i texter och deras betydelser med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven förstår formellt och informellt språkbruk och effekterna av olika språkliga stilar. Eleven förstår betydelser och följder av olika språkliga val.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven drar slutsatser om texters språkliga och textuella särdrag. Eleven utnyttjar formellt och informellt språk i sitt språkbruk. Eleven förstår vilken inverkan språkliga val har för hur betydelsen byggs upp i en text.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ordklasser (M8)
- lära sig satsdelar (M8)
- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnet (M8)
- bekanta sig med olika litteraturgenrer (M9)
- känna till den svenska och finlandssvenska litteraturen (M9) (M10)
- lära sig de viktigaste skedena i svenska språkets utveckling (M9)
- förstå den kulturella mångfalden som stöds genom kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen (M10)
- förstå vad flerspråkighet innebär i samhället (M10)
- bekanta sig med filmer, litteratur, teater och mediekultur (M10)
- undersöka mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt (M10)
- använda sig av bibliotekets olika tjänster (M9)(M10)

M9 inspirera eleven att bekanta sig med olika litteraturgenrer, den svenska och i synnerhet den finlandssvenska litteraturen, dess historia och kopplingar till världslitteraturen samt att handleda eleven att känna till hur olika texter förhåller sig till varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven läser korta och lättförståeliga svenskspråkiga skönlitterära texter. Eleven skiljer mellan fiktiva texter och andra texter. Eleven förstår att olika texter har skrivits vid olika tidpunkter. Eleven identifierar med hjälp av modeller kopplingar mellan texter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven läser svenskspråkiga, även finlandssvenska, skönlitterära texter och diskuterar sina läsupplevelser med de andra. Eleven känner till några litteraturgenrer och kan identifiera till vilken genre en text hör.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven läser och kan analysera en skönlitterär text. Eleven kan nämna centrala verk i den finlandssvenska litteraturen. Eleven kan särskilja litteraturgenrernas särdrag i texter som hen läser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven läser mångsidig svenskspråkig litteratur och analyserar och tolkar det hen läst genom att diskutera och skriva om sina upplevelser. Eleven känner till den finlandssvenska litteraturen och dess förhållande till världslitteraturen.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ordklasser (M8)
- lära sig satsdelar (M8)
- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnet (M8)
- bekanta sig med olika litteraturgenrer (M9)
- känna till den svenska och finlandssvenska litteraturen (M9) (M10)
- lära sig de viktigaste skedena i svenska språkets utveckling (M9)
- förstå den kulturella mångfalden som stöds genom kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen (M10)
- förstå vad flerspråkighet innebär i samhället (M10)
- bekanta sig med filmer, litteratur, teater och mediekultur (M10)
- undersöka mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt (M10)
- använda sig av bibliotekets olika tjänster (M9)(M10)

M10 hjälpa eleven att vidga sin kulturuppfattning och att redogöra för flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan och i samhället samt att se kulturella likheter och kulturbundenheter i och mellan olika företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att det förekommer flerspråkighet och kulturell mångfald i alla samhällen. Eleven kan identifiera och kan beskriva kulturella och kulturbundna företeelser i sin närmaste omgivning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven identifierar flerspråkighet och kulturell mångfald på individnivå och i den nära omgivningen. Eleven breddar sina kulturella erfarenheter och kan berätta om dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven redogör för vad flerspråkighet och kulturell mångfald innebär i samhället. Eleven kan redogöra för sina kulturella erfarenheter. Eleven observerar att kulturen samt individers verksamhet och olika gruppbildningar påverkar varandra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven framför synpunkter på vad flerspråkighet och kulturell mångfald betyder för hen själv och för samhället. Eleven deltar aktivt i att skapa gemensamma kulturella upplevelser.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ordklasser (M8)
- lära sig satsdelar (M8)
- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnet (M8)
- bekanta sig med olika litteraturgenrer (M9)
- känna till den svenska och finlandssvenska litteraturen (M9) (M10)
- lära sig de viktigaste skedena i svenska språkets utveckling (M9)
- förstå den kulturella mångfalden som stöds genom kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen (M10)
- förstå vad flerspråkighet innebär i samhället (M10)
- bekanta sig med filmer, litteratur, teater och mediekultur (M10)
- undersöka mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt (M10)
- använda sig av bibliotekets olika tjänster (M9)(M10)

M11 handleda eleven att befästa en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda eleven att iaktta och jämföra olika inlärningsstilar och sätt att lära sig samt att lära sig av andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven gör iakttagelser om hur hen lär sig språk och sina egna sätt att lära sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven identifierar sina styrkor och utvecklingsområden när det gäller hens sätt att lära sig och använda språk samt ställer upp mål för sitt eget lärande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven utvecklar sina färdigheter att lära sig språk och använder mångsidigt sin omgivning som en resurs för att lära sig språk.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven ställer upp utmanande mål för sitt eget lärande och främjar det gemensamma lärandet.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna till olika inlärningsstilar och utveckla sitt sätt att lära sig (M11)
- stöda elevens förmåga att läsa, skriva, lyssna och tala olika texter inom olika vetenskapsområden (M11)(M12)
- lära sig ställa upp mål för sitt lärande (M11)
- använda alla sina språkkunskaper som hjälp vid allt lärande (M12)
- lära sig planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete (M13)
- lära sig använda lämpliga digitala hjälpmedel för olika ändamål (M13)

M12 handleda eleven att lägga märke till hur språket används inom olika vetenskapsområden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven behandlar teman som berör olika vetenskapsområden på ett vardagligt språk.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår med stöd av en stark kontext språk som är rätt så kognitivt krävande och lämpligt med hänsyn till elevens ålder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår kognitivt krävande språk som är lämpligt med hänsyn till hens ålder, men behöver stöd från kontexten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven känner till metoder för användningen av ett abstrakt språk och använder dem för att tolka texter.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna till olika inlärningsstilar och utveckla sitt sätt att lära sig (M11)
- stöda elevens förmåga att läsa, skriva, lyssna och tala olika texter inom olika vetenskapsområden (M11)(M12)
- lära sig ställa upp mål för sitt lärande (M11)
- använda alla sina språkkunskaper som hjälp vid allt lärande (M12)
- lära sig planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete (M13)
- lära sig använda lämpliga digitala hjälpmedel för olika ändamål (M13)

M13 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och i grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven söker enstaka information från givna källor. Eleven följer upphovsrätten och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet. Eleven planerar och utvärderar sitt eget arbete endast i liten grad.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven söker information från bekanta källor eller källor som hen fått, men upprepar informationen. Eleven utvärderar sitt arbete.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven söker information från olika källor och planerar, strukturerar och utvärderar sitt eget arbete både självständigt och i grupp. Eleven bidrar med sin egen insats i det gemensamma arbetet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven söker och kombinerar mångsidigt information från olika källor samt jämför informationen och bedömer dess tillförlitlighet. Eleven främjar målmedvetet gemensamt arbete.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna till olika inlärningsstilar och utveckla sitt sätt att lära sig (M11)
- stöda elevens förmåga att läsa, skriva, lyssna och tala olika texter inom olika vetenskapsområden (M11)(M12)
- lära sig ställa upp mål för sitt lärande (M11)
- använda alla sina språkkunskaper som hjälp vid allt lärande (M12)
- lära sig planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete (M13)
- lära sig använda lämpliga digitala hjälpmedel för olika ändamål (M13)

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att utveckla sina färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i förutsebara kommunikationssituationer genom att lyssna aktivt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar muntligt och på ett konstruktivt sätt i kommunikationssituationer i skolan.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven främjar med sitt agerande en lyckad kommunikationssituation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven tar initiativ i olika kommunikationssituationer och anpassar sitt tal enligt situationen.

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- träna korrekt uttal (M1)
- kunna föra dialog och turtagning i diskussion (M1) (M2) (M3)
- kunna lyssna och förhålla sig kritisk till det hörda (M1)(M2)
- uttrycka egna tankar och åsikter genom att återberätta, argumentera, kommentera och referera (M1) (M2) (M3)
- förstå språket i undervisningen samt i talade medietexter (M2)
- lära sig att hålla förberedda muntliga presentationer (inför publik) (M1) (M3)

M2 handleda eleven att fördjupa förmågan att förstå formellt tal, den muntliga kommunikationen i undervisningen och talade medietexter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förstår talade texter på vardagligt språk som åskådliggörs tydligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår talade texter på vardagligt språk och tar reda på deras betydelse tillsammans med de andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår huvuddragen i muntliga kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter som behandlar teman som är bekanta för eleven.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven urskiljer den väsentliga informationen i den muntliga kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter samt utvärderar vad hen har hört. Eleven kan ta emot information i formella talsituationer.

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- träna korrekt uttal (M1)
- kunna föra dialog och turtagning i diskussion (M1) (M2) (M3)
- kunna lyssna och förhålla sig kritisk till det hörda (M1)(M2)
- uttrycka egna tankar och åsikter genom att återberätta, argumentera, kommentera och referera (M1) (M2) (M3)
- förstå språket i undervisningen samt i talade medietexter (M2)
- lära sig att hålla förberedda muntliga presentationer (inför publik) (M1) (M3)

M3 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att uppträda och uttrycka sig målmedvetet i olika situationer och med hjälp av olika uttryckssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven uttrycker sig själv i olika vardagliga situationer eller berättar om något ämne som intresserar hen på det sätt som hens språkkunskaper ger möjlighet till. Eleven kompletterar sin språkfärdighet med andra uttryckssätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förbereder och håller ett anförande eller en muntlig presentation om ett tema som ligger nära hen själv. Eleven uttrycker sig förståeligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förbereder och håller en tydlig presentation om ett tema som förutsätter att hen söker information. Eleven uttrycker sig på ett för situationen lämpligt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven förbereder och håller en sammanhängande och till sitt innehåll mångsidig och åskådlig presentation. Eleven uttrycker sig målmedvetet och ändamålsenligt.

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- träna korrekt uttal (M1)
- kunna föra dialog och turtagning i diskussion (M1) (M2) (M3)
- kunna lyssna och förhålla sig kritisk till det hörda (M1)(M2)
- uttrycka egna tankar och åsikter genom att återberätta, argumentera, kommentera och referera (M1) (M2) (M3)
- förstå språket i undervisningen samt i talade medietexter (M2)
- lära sig att hålla förberedda muntliga presentationer (inför publik) (M1) (M3)

M4 handleda eleven att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter, vidga elevens ord- och begreppsförråd och använda lässtrategier effektivt samt utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven förstår varför texter skiljer sig från varandra. Eleven känner igen några särdrag för de vanligaste textgenrerna. Eleven förstår bristfälligt innehållet i en text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner igen de vanligaste textgenrerna. Eleven förstår texter som behandlar ämnesområden som är bekanta för hen och kan uppfatta texten som helhet. Eleven tar reda på nyckelord för att förstå huvudtanken i texten. Eleven använder texter för att utvidga sitt ord- och begreppsförråd.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven identifierar strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer. Eleven utvidgar aktivt sitt ord- och begreppsförråd genom att läsa olika slags texter. Eleven använder ändamålsenliga strategier för att tolka texter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven särskiljer mellan strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven utvecklar sitt ord- och begreppsförråd så att det är tillräckligt för att hen självständigt kan tolka och utvärdera texter.

I2 Att tolka texter

Eleverna fördjupar sig i att läsa mångsidigt och analysera texter som är viktiga med tanke på studier, samhälle och kultur. Texterna läses med fokus på värderingar, ideologier och påverkningsmedel (hur tolkningen påverkas av perspektiv, meningsstruktur, benämningar på personer och företeelser, språkliga bilder och ironi). Undervisningen befäster elevernas förmåga att tillämpa lässtrategier dynamiskt och vidgar elevernas ord- och begreppsförråd. Eleverna tränar att analysera i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter med fokus på språkliga drag samt att känna igen litterära stilriktningar i texter. Eleverna övar att analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utveckla ord- och begreppsförråd (M4)
- använda läsförståelsestrategier (förstå, minnas och behandla en text) (M4)
- läsa flytande och förstå textens väsentliga innehåll med tanke på studier, samhälle och kultur (M4)(M5)
- utveckla lässtrategier för att urskilja textens budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna (M4) (M5)
- läsa relevant litteratur utgående från förkunskaper och ålder (M4) (M5)
- utveckla förmågan att dra slutsatser om en texts betydelse (M4) (M5)
- analysera förklarande, argumenterande och instruerande texter, självständigt och tillsammans med andra (M4)(M5)
- lära sig analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons (M4) (M5)

M5 handleda eleven att tolka texter kritiskt både självständigt och i grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven läser och förstår enkla texter med ett konkret språk och i för eleven bekanta situationer. Eleven ställer frågor och uttrycker åsikter utifrån texterna tillsammans med andra och självständigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven läser och förstår texter, även abstrakta sådana, som är lämpliga för hens ålder. Eleven drar slutsatser om texterna och framför motiverade åsikter om textens innehåll.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder sin förmåga att tolka texter som en resurs för lärandet. Eleven utvärderar texter och drar slutsatser om och ställer kritiska frågor utifrån texten. Eleven förstår att andra texter inverkar på textens tolkning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven utvärderar texternas sätt att påverka. Eleven iakttar sådana betydelser i texterna som inte är direkt uttalade, såsom textens tankegång, attityder och synpunkter. Eleven tolkar hur andra texter inverkar på textens betydelse.

I2 Att tolka texter

Eleverna fördjupar sig i att läsa mångsidigt och analysera texter som är viktiga med tanke på studier, samhälle och kultur. Texterna läses med fokus på värderingar, ideologier och påverkningsmedel (hur tolkningen påverkas av perspektiv, meningsstruktur, benämningar på personer och företeelser, språkliga bilder och ironi). Undervisningen befäster elevernas förmåga att tillämpa lässtrategier dynamiskt och vidgar elevernas ord- och begreppsförråd. Eleverna tränar att analysera i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter med fokus på språkliga drag samt att känna igen litterära stilriktningar i texter. Eleverna övar att analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- utveckla ord- och begreppsförråd (M4)
- använda läsförståelsestrategier (förstå, minnas och behandla en text) (M4)
- läsa flytande och förstå textens väsentliga innehåll med tanke på studier, samhälle och kultur (M4)(M5)
- utveckla lässtrategier för att urskilja textens budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna (M4) (M5)
- läsa relevant litteratur utgående från förkunskaper och ålder (M4) (M5)
- utveckla förmågan att dra slutsatser om en texts betydelse (M4) (M5)
- analysera förklarande, argumenterande och instruerande texter, självständigt och tillsammans med andra (M4)(M5)
- lära sig analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons (M4) (M5)

M6 handleda eleven att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och tillsammans med andra samt att kunna använda olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltеten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven producerar texter som till sin struktur, sitt språk och sitt innehåll är enkla och konkreta och som berör ett ämne som är bekant för hen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven planerar och producerar med hjälp av modeller texter om olika ämnesområden, både självständigt och tillsammans med andra. Eleven tar emot respons på sina texter. Eleven producerar texter där man känner igen textgenrerna men där textgenrernas typiska särdrag används bristfälligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven planerar, producerar och bearbetar texter där hen använder särdragen för olika textgenrer på ett ändamålsenligt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven producerar självständigt texter där särdragen för olika textgenrer används på ett mångsidigt sätt. Eleven använder också andra texter som källor för de egna texterna.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter och vidgar samtidigt sin repertoar av textgenrer. Eleven handleds att göra mångsidigt bruk av ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer (bl.a. strukturer som koncentrerar formuleringen) i sina texter. Undervisningen stärker behärskningen av skrivprocessens olika faser och bruket av olika informationskällor. Eleverna tränar olika stilarter och register samt olika sätt att uttrycka person och tid på ett konsekvent sätt i en text. Eleverna lär sig att välja lämpliga uttryckssätt för olika texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kunna utnyttja texter som källa och modell för egna texter (M6)
- lära sig skriva texter i olika genrer både för hand och digitalt (berättande, förklarande, argumenterande och instruerande texter) (M6) (M7)
- behärska och utveckla skrivprocessen (planera, producera och bearbeta) självständigt och tillsammans med andra (M6)
- lära sig söka information från olika källor (M6)
- lära sig skriv- och stavningsreglerna (M7)
- lära sig ordföljden i svenskan + huvudsats och bisats (M7)
- utöka ordförrådet (M7)

M7 hjälpa eleven att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket samt behärskningen av det ordförråd och de strukturer som behövs för olika textgenrer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven producerar texter om ämnesområden som är bekanta för hen själv. Texten kan vara icke-koherent, något svårläst och skriven med ett väldigt begränsat ordförråd. Eleven kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven producerar texter som är förståeliga trots språkliga brister. Ordförrådet kan fortfarande vara begränsat. Elevens användning av skriftspråksnormer är osäkert.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven producerar koherenta texter och använder ändamålsenliga ord och strukturer i dem. Eleven följer skriftspråksnormerna tämligen väl. Eleven kan skriva flytande för hand och med hjälp av digitala verktyg.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven producerar texter som innehållsmässigt och språkligt är mångsidiga. Eleven följer skriftspråksnormerna väl.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter och vidgar samtidigt sin repertoar av textgenrer. Eleven handleds att göra mångsidigt bruk av ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer (bl.a. strukturer som koncentrerar formuleringen) i sina texter. Undervisningen stärker behärskningen av skrivprocessens olika faser och bruket av olika informationskällor. Eleverna tränar olika stilarter och register samt olika sätt att uttrycka person och tid på ett konsekvent sätt i en text. Eleverna lär sig att välja lämpliga uttryckssätt för olika texter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kunna utnyttja texter som källa och modell för egna texter (M6)
- lära sig skriva texter i olika genrer både för hand och digitalt (berättande, förklarande, argumenterande och instruerande texter) (M6) (M7)
- behärska och utveckla skrivprocessen (planera, producera och bearbeta) självständigt och tillsammans med andra (M6)
- lära sig söka information från olika källor (M6)
- lära sig skriv- och stavningsreglerna (M7)
- lära sig ordföljden i svenskan + huvudsats och bisats (M7)
- utöka ordförrådet (M7)

M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och intressera sig för språkliga fenomen, hjälpa eleven att känna igen språkliga strukturer, olika register, stildrag och nyanser och förstå betydelser och följder av olika språkliga val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven observerar att språkbruket varierar i olika situationer. Eleven identifierar skillnaderna mellan skrivet och talat språk. Eleven uppfattar gränserna mellan satser och känner igen verbet i centrum av satsen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven reflekterar över textens språkliga och textuella drag och deras betydelser tillsammans med andra. Eleven känner igen formellt och informellt språkbruk och skillnaderna mellan olika språkliga stilar. Eleven kan dela in satsen i satskonstruktionens olika delar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven uppfattar och skiljer mellan språkliga och textuella drag i texter och deras betydelser med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven förstår formellt och informellt språkbruk och effekterna av olika språkliga stilar. Eleven förstår betydelser och följder av olika språkliga val.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven drar slutsatser om texters språkliga och textuella särdrag. Eleven utnyttjar formellt och informellt språk i sitt språkbruk. Eleven förstår vilken inverkan språkliga val har för hur betydelsen byggs upp i en text.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ordklasser (M8)
- lära sig satsdelar (M8)
- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnet (M8)
- bekanta sig med olika litteraturgenrer (M9)
- känna till den svenska och finlandssvenska litteraturen (M9) (M10)
- lära sig de viktigaste skedena i svenska språkets utveckling (M9)
- förstå den kulturella mångfalden som stöds genom kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen (M10)
- förstå vad flerspråkighet innebär i samhället (M10)
- bekanta sig med filmer, litteratur, teater och mediekultur (M10)
- undersöka mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt (M10)
- använda sig av bibliotekets olika tjänster (M9)(M10)

M9 inspirera eleven att bekanta sig med olika litteraturgenrer, den svenska och i synnerhet den finlandssvenska litteraturen, dess historia och kopplingar till världslitteraturen samt att handleda eleven att känna till hur olika texter förhåller sig till varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven läser korta och lättförståeliga svenskspråkiga skönlitterära texter. Eleven skiljer mellan fiktiva texter och andra texter. Eleven förstår att olika texter har skrivits vid olika tidpunkter. Eleven identifierar med hjälp av modeller kopplingar mellan texter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven läser svenskspråkiga, även finlandssvenska, skönlitterära texter och diskuterar sina läsupplevelser med de andra. Eleven känner till några litteraturgenrer och kan identifiera till vilken genre en text hör.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven läser och kan analysera en skönlitterär text. Eleven kan nämna centrala verk i den finlandssvenska litteraturen. Eleven kan särskilja litteraturgenrernas särdrag i texter som hen läser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven läser mångsidig svenskspråkig litteratur och analyserar och tolkar det hen läst genom att diskutera och skriva om sina upplevelser. Eleven känner till den finlandssvenska litteraturen och dess förhållande till världslitteraturen.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ordklasser (M8)
- lära sig satsdelar (M8)
- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnet (M8)
- bekanta sig med olika litteraturgenrer (M9)
- känna till den svenska och finlandssvenska litteraturen (M9) (M10)
- lära sig de viktigaste skedena i svenska språkets utveckling (M9)
- förstå den kulturella mångfalden som stöds genom kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen (M10)
- förstå vad flerspråkighet innebär i samhället (M10)
- bekanta sig med filmer, litteratur, teater och mediekultur (M10)
- undersöka mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt (M10)
- använda sig av bibliotekets olika tjänster (M9)(M10)

M10 hjälpa eleven att vidga sin kulturuppfattning och att redogöra för flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan och i samhället samt att se kulturella likheter och kulturbundenheter i och mellan olika företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till att det förekommer flerspråkighet och kulturell mångfald i alla samhällen. Eleven kan identifiera och kan beskriva kulturella och kulturbundna företeelser i sin närmaste omgivning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven identifierar flerspråkighet och kulturell mångfald på individnivå och i den nära omgivningen. Eleven breddar sina kulturella erfarenheter och kan berätta om dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven redogör för vad flerspråkighet och kulturell mångfald innebär i samhället. Eleven kan redogöra för sina kulturella erfarenheter. Eleven observerar att kulturen samt individers verksamhet och olika gruppbildningar påverkar varandra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven framför synpunkter på vad flerspråkighet och kulturell mångfald betyder för hen själv och för samhället. Eleven deltar aktivt i att skapa gemensamma kulturella upplevelser.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- lära sig ordklasser (M8)
- lära sig satsdelar (M8)
- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnet (M8)
- bekanta sig med olika litteraturgenrer (M9)
- känna till den svenska och finlandssvenska litteraturen (M9) (M10)
- lära sig de viktigaste skedena i svenska språkets utveckling (M9)
- förstå den kulturella mångfalden som stöds genom kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen (M10)
- förstå vad flerspråkighet innebär i samhället (M10)
- bekanta sig med filmer, litteratur, teater och mediekultur (M10)
- undersöka mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt (M10)
- använda sig av bibliotekets olika tjänster (M9)(M10)

M11 handleda eleven att befästa en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda eleven att iaktta och jämföra olika inlärningsstilar och sätt att lära sig samt att lära sig av andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven gör iakttagelser om hur hen lär sig språk och sina egna sätt att lära sig.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven identifierar sina styrkor och utvecklingsområden när det gäller hens sätt att lära sig och använda språk samt ställer upp mål för sitt eget lärande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven utvecklar sina färdigheter att lära sig språk och använder mångsidigt sin omgivning som en resurs för att lära sig språk.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven ställer upp utmanande mål för sitt eget lärande och främjar det gemensamma lärandet.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna till olika inlärningsstilar och utveckla sitt sätt att lära sig (M11)
- stöda elevens förmåga att läsa, skriva, lyssna och tala olika texter inom olika vetenskapsområden (M11)(M12)
- lära sig ställa upp mål för sitt lärande (M11)
- använda alla sina språkkunskaper som hjälp vid allt lärande (M12)
- lära sig planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete (M13)
- lära sig använda lämpliga digitala hjälpmedel för olika ändamål (M13)

M12 handleda eleven att lägga märke till hur språket används inom olika vetenskapsområden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven behandlar teman som berör olika vetenskapsområden på ett vardagligt språk.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår med stöd av en stark kontext språk som är rätt så kognitivt krävande och lämpligt med hänsyn till elevens ålder.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven förstår kognitivt krävande språk som är lämpligt med hänsyn till hens ålder, men behöver stöd från kontexten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven känner till metoder för användningen av ett abstrakt språk och använder dem för att tolka texter.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna till olika inlärningsstilar och utveckla sitt sätt att lära sig (M11)
- stöda elevens förmåga att läsa, skriva, lyssna och tala olika texter inom olika vetenskapsområden (M11)(M12)
- lära sig ställa upp mål för sitt lärande (M11)
- använda alla sina språkkunskaper som hjälp vid allt lärande (M12)
- lära sig planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete (M13)
- lära sig använda lämpliga digitala hjälpmedel för olika ändamål (M13)

M13 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och i grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven söker enstaka information från givna källor. Eleven följer upphovsrätten och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet. Eleven planerar och utvärderar sitt eget arbete endast i liten grad.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven söker information från bekanta källor eller källor som hen fått, men upprepar informationen. Eleven utvärderar sitt arbete.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven söker information från olika källor och planerar, strukturerar och utvärderar sitt eget arbete både självständigt och i grupp. Eleven bidrar med sin egen insats i det gemensamma arbetet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven söker och kombinerar mångsidigt information från olika källor samt jämför informationen och bedömer dess tillförlitlighet. Eleven främjar målmedvetet gemensamt arbete.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- känna till olika inlärningsstilar och utveckla sitt sätt att lära sig (M11)
- stöda elevens förmåga att läsa, skriva, lyssna och tala olika texter inom olika vetenskapsområden (M11)(M12)
- lära sig ställa upp mål för sitt lärande (M11)
- använda alla sina språkkunskaper som hjälp vid allt lärande (M12)
- lära sig planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete (M13)
- lära sig använda lämpliga digitala hjälpmedel för olika ändamål (M13)

Svenska och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

Lärokursens uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9 *är det speciella uppdraget för undervisningen att stödja eleverna i att utveckla allt mer mångsidig kompetens i att lära sig och kommunicera och att utveckla en bredare kompetens i multilitteracitet. Eleverna utvecklar och breddar sin språkliga medvetenhet, sin textvärld och sin kulturella kompetens. Inom undervisningen handleder man eleverna att anpassa sitt språkbruk till situationen och att uttrycka sig och kommunicera i olika kontexter. Även språkliga och kommunikativa färdigheter som behövs i de fortsatta studierna och i arbetslivet ligger i fokus. Inom litteraturundervisningen sporrar man eleverna till mångsidiga läsupplevelser.*

I Jakobstad strävar vi till att synliggöra och uppmärksamma våra lokala författare och kuturpersoner i undervisningen, framför allt i de ämnesövergripande temahelterna.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla målområden är lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årkurserna

7–9. Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på såväl muntliga och skriftliga prov på kunnande som på lärarens observationer i olika lärsituationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på kunnande på ett mångsidigt sätt. Färdigheter för självvärdering och kamratrespons utvecklas som en del den formativa bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i modersmål och litteratur avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i modersmål och litteratur då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i modersmål och litteratur som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för modersmål och litteratur. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i modersmål och litteratur och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i modersmål och litteratur och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan agera i en välbekant grupp och i vardagliga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan agera ändamålsenligt i grupper och sedvanliga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan agera konstruktivt i olika grupper och kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan agera konstruktivt i många slags grupper, också i krävande kommunikationssituationer.

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- argumentationsteknik och retorik
- drama
- muntliga anföranden
- yttrandefrihet

M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan lyssna på andra och deltar i samtalet. Eleven kan uttrycka sin åsikt samt ge någon slags motivering till den.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ta hänsyn till andras synpunkter i den egna kommunikationen. Eleven kan uttrycka sin åsikt sakligt och presentera enkla motiveringar till den.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan föra diskussionen vidare i sina egna inlägg. Eleven kan uttrycka sina åsikter klart och motivera dem tämligen mångsidigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan tolka andras inlägg och syftet med dem, samt anpassa sin egen kommunikation enligt situationen. Eleven kan uttrycka sin åsikt på ett för situationen ändamålsenligt sätt och motivera den övertygande.

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- argumentationsteknik och retorik
- drama
- muntliga anföranden
- yttrandefrihet

M3 handleda eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer och framträdanden, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan framföra ett kort anförande om ett för hen bekant och konkret ämne. Eleven kan uttrycka sig förståeligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan framföra ett enkelt, förberett anförande. Eleven kan uttrycka sig tydligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan framföra ett förberett anförande och anpassa det till sina åhörare. Eleven kan uttrycka sig på ett för situationen ändamålsenligt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan framföra ett förberett anförande, också om ett krävande ämne. Eleven kan uttrycka sig mångsidigt och anpassa sin kommunikation enligt åhörare och syfte.

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- argumentationsteknik och retorik
- drama
- muntliga anföranden
- yttrandefrihet

M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig att iaktta sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsområde i sin kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva sitt sätt att kommunicera och identifiera några styrkor och utvecklingsområden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för sina kommunikativa färdigheter, beskriva sina styrkor och utvecklingsområden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan utvärdera sina kommunikativa färdigheter och styrkor och reflektera över hur de kan utvecklas.

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- argumentationsteknik och retorik
- drama
- muntliga anföranden
- yttrandefrihet

M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda någon enkel lässtrategi för att förstå text. Eleven kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsbehov som berör läsning hos sig själv.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda sig av några lässtrategier. Eleven kan beskriva sig själv som läsare och identifiera några styrkor och utvecklingsbehov.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan välja lässtrategier som är lämpade för texttypen. Eleven kan redogöra för sin läsfärdighet och beskriva sina styrkor och svagheter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda för situationen ändamålsenliga lässtrategier. Eleven kan utvärdera sina läsfärdigheter och reflektera över hur de kan utvecklas.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- källkritik, digitala källor
- stilnivåer
- litterära genrer
- mediegenrer, digitala texter
- multimodala texter
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling
- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M6 att erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, tolka och utvärdera många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan läsa enkla skönlitterära, fakta- och medietexter i olika former.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan välja, använda och läsa olika slag av texter men håller sig främst till välbekanta textgenrer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan välja, använda och tolka texter som representerar olika textgenrer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan välja, använda, tolka och utvärdera också för hen själv nya typer av texter.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- källkritik, digitala källor
- stilnivåer
- litterära genrer
- mediegenrer, digitala texter
- multimodala texter
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling
- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet och öva sin förmåga att göra iakttagelser i texter och att tolka dem med hjälp av ändamålsenliga begrepp samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan plocka ut centralt innehåll ur en text med hjälp av stödfrågor. Eleven kan nämna några språkliga eller textuella drag i någon enkel textgenre.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan särskilja huvudpunkterna i en text och beskriva ändamålen med den. Eleven kan beskriva språkliga och textuella drag i vanliga textgenrer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för textens syfte, målgrupp och betydelse. Eleven kan redogöra för typiska drag för textgenrer och beskriva dem med hjälp av några centrala begrepp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan tolka och reflektera över textens betydelse och bedöma textens påverkan. Eleven kan analysera typiska drag för textgenrer med hjälp av ändamålsenliga begrepp och bedöma texter i relation till deras syfte och ändamål.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- källkritik, digitala källor
- stilnivåer
- litterära genrer
- mediegenrer, digitala texter

- multimodala texter
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling
- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att bedöma flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan söka enskild information i givna källor. Eleven kan nämna några drag som utmärker en tillförlitlig källa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda självklara källor för att söka information. Eleven kan beskriva källans tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva de centrala delarna i informationssökning, söka olika källor och hitta information i dem. Eleven kan bedöma tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika källor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan agera i informationssökningens olika processer. Eleven kan använda mångsidiga källor och söka information i dem på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan reflektera över faktorer som anknyter till källornas tillförlitlighet och informationens ändamålsenlighet samt motivera sina val av källor.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- källkritik, digitala källor
- stilnivåer
- litterära genrer
- mediegenrer, digitala texter
- multimodala texter
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling
- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av visuell, audiovisuell, och skriven text och dela med sig av dem samt fördjupa elevens förståelse av särdrag inom fiktionen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan redogöra för handlingen i en enkel fiktiv text och nämna enstaka särdrag inom fiktionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva särdrag inom fiktiv text och göra iakttagelser om särdrag inom fiktionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för fiktiva texter i olika former. Eleven kan använda några centrala begrepp och identifiera särdrag och berättartekniska grepp som är typiska för fiktivt språk och uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera fiktiva texter i olika former med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven kan tolka fiktiva texter och reflektera över deras mångtydighet.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- källkritik, digitala källor
- stilnivåer
- litterära genrer
- mediegenrer, digitala texter
- multimodala texter
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling
- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och producera texter, även multimodala, samt stödja eleven i att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan producera enkla texter enligt modell. Eleven kan nämna någon styrka eller något utvecklingsbehov hos sig själv som textproducent.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan producera olika typer av texter enligt instruktioner. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent och nämna några styrkor eller utvecklingsbehov.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan producera texter enligt givet syfte. Eleven kan redogöra för sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan på ett kreativt sätt producera texter enligt situation och ändamål. Eleven kan utvärdera sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent och reflektera över hur de kan utvecklas.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och

anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva, fakta- och multimodala texter
- textproduktion och kommunikation genom sociala medier
- bloggtexter, texter inom digitala medier
- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik
- referatteknik
- litterära genrer

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt diskuterande och ställningstagande texter, även i multimediala miljöer, och hjälpa eleven att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan med hjälp av modeller producera berättande och beskrivande texter som är enkla och konkreta. Texterna utgår från bekanta ämnen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan producera instruerande och enkla ställningstagande texter och kan med hjälp av modeller använda uttryckssätt som är typiska för dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan producera diskuterande och olika ställningstagande texter och använda uttryckssätt som kännetecknar dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan självständigt producera olika slags texter och använder mångsidiga uttryckssätt som kännetecknar dem.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin

förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva, fakta- och multimodala texter
- textproduktion och kommunikation genom sociala medier
- bloggtexter, texter inom digitala medier
- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik
- referatteknik
- litterära genrer

M12 handleda eleven i att utveckla sina textproduktionsprocesser och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan samla idéer och producera text enligt modell eller med hjälp av stödfrågor. Eleven kan ge knapphändig eller ensidig respons och ta emot respons.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan planera och producera text både individuellt och i grupp. Eleven kan ge respons och slumpmässigt utnyttja den respons hen får i sin egen textproduktion.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan bearbeta textens struktur och språkdräkt utgående från respons. Eleven kan ge konstruktiv respons åt andra och i olika skeden av textproduktionsprocessen utnyttja den respons hen själv får.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan självständigt och mångsidigt bearbeta textens uttryck och struktur. Eleven kan ge respons som främjar textbearbetning och tillämpa den respons hen får i utvecklingen av den egna textproduktionsfärdigheten.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot

och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva, fakta- och multimodala texter
- textproduktion och kommunikation genom sociala medier
- bloggtexter, texter inom digitala medier
- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik
- referatteknik
- litterära genrer

M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens för att producera text samt fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, och stärka elevens kompetens i standardspråket genom att öka hens kunskap om skriftspråkets konventioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan producera enkel text vars budskap man förstår. Eleven kan använda enkel menings- och satsbyggnad samt i huvudsak skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening och i egennamn. Eleven kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan producera text som i huvudsak är lätt att förstå. Eleven kan strukturera sin text i stycken och fästa uppmärksamhet vid menings- och satsbyggnad samt följa flera av standardspråkets skriftspråks normer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan producera text som är smidig och lätt att förstå. Eleven kan strukturera sin text och sina stycken logiskt och fästa uppmärksamhet vid ordval samt i huvudsak följa standardspråkets skriftspråksnormer i sin textproduktion och -bearbetning. Eleven kan flytande skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan producera en sammanhängande och åskådlig text. Eleven kan använda textbindningsmetoder mångsidigt och använda mångsidiga menings- och satsbyggnader och fästa uppmärksamhet vid textens uttryckssätt samt följa standardspråkets skriftspråksnormer.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva, fakta- och multimodala texter
- textproduktion och kommunikation genom sociala medier

- bloggtexter, texter inom digitala medier
- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik
- referatteknik
- litterära genrer

M14 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera information och tillämpa sina kunskaper och att använda sig av flera olika källor och göra källhänvisningar i sin egen text, samt vägleda eleven att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra en enkel sammanfattning utifrån det eleven hört, läst eller sett. Eleven kan mekaniskt och på ett enkelt sätt använda källor i sina texter. Eleven följer upphovsrättsliga normer och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan göra enkla anteckningar samt källhänvisningar enligt modell.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan göra mångsidiga anteckningar och sammanfatta information hen samlat. Eleven hänvisar till källor på ett korrekt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan kombinera information från flera olika källor i sina texter.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva, fakta- och multimodala texter

- textproduktion och kommunikation genom sociala medier
- bloggtexter, texter inom digitala medier
- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik
- referatteknik
- litterära genrer

M15 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra enkla iakttagelser om särdrag i text. Eleven kan nämna några vanliga skillnader mellan skriftspråk och talspråk eller vardagligt språk och standardspråk.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan göra iakttagelser om särdrag i språk och text. Eleven kan beskriva språkliga variationer i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för olika språkvarianter och stildrag. Eleven kan reflektera över betydelsen och följderna av språkliga och textuella val.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera drag i texter, språkvarianter och stildrag. Eleven kan tillämpa information om följderna av språkliga val i sin egen kommunikation.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nordisk litteraturhistoria
- nordiska språk och nordisk litteratur
- språkhistoria
- regionala variationer
- namnskicket
- bibliotekskunskap
- ungdoms- och vuxenlitteratur

M16 sporra eleven att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och hjälpa eleven att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse i sitt eget liv samt ge eleven möjlighet att både själv ta del av och dela med sig av läs- och andra kulturupplevelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna litterära huvudgenrer. Eleven har läst några skönlitterära verk, till exempel noveller.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva typiska drag för litterära huvudgenrer. Eleven kan ge exempel på verk som hör till huvudgenrerna. Eleven har läst en del av de verk som man läsårsvis kommit överens om.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva mångfalden inom skönlitteraturen. Eleven kan nämna litteraturens olika skeden och kan koppla några verk och författare till dessa. Eleven har läst de verk som man läsårsvis kommit överens om.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera mångfalden inom skönlitteraturen som en del av kulturen. Eleven kan beskriva litteraturens olika skeden samt centrala stildrag och nämna centrala författare och verk som hör till dessa skeden. Eleven har mångsidig kunskap om litteratur.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och

integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nordisk litteraturhistoria
- nordiska språk och nordisk litteratur
- språkhistoria
- regionala variationer
- namnskicket
- bibliotekskunskap
- ungdoms- och vuxenlitteratur

M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna språk som talas i Finland samt något grannspråk till svenskan. Eleven kan nämna något drag som är typiskt för svenskan, berätta om sin språkliga vardag och modersmålets betydelse för hen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva svenska språkets ställning bland andra språk. Eleven kan nämna centrala drag som är typiska för det svenska språket och beskriva de nordiska grannspråken och kulturen. Eleven kan beskriva modersmålets betydelse för individen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland. Eleven kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket och placera det i en nordisk kulturell kontext. Eleven kan reflektera över modersmålets betydelse för identiteter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över den språkliga och kulturella mångfaldens betydelse för individen och samhället. Eleven kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket i relation till andra språk och förstår betydelsen av de språkliga och kulturella banden till övriga Norden. Eleven kan reflektera över modersmål som begrepp och dess betydelse för identitetsbygget.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nordisk litteraturhistoria
- nordiska språk och nordisk litteratur
- språkhistoria
- regionala variationer
- namnskicket
- bibliotekskunskap
- ungdoms- och vuxenlitteratur

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan agera i en välbekant grupp och i vardagliga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan agera ändamålsenligt i grupper och sedvanliga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan agera konstruktivt i olika grupper och kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan agera konstruktivt i många slags grupper, också i krävande kommunikationssituationer.

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- argumentationsteknik och retorik
- drama
- muntliga anföranden
- yttrandefrihet

M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan lyssna på andra och deltar i samtalet. Eleven kan uttrycka sin åsikt samt ge någon slags motivering till den.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ta hänsyn till andras synpunkter i den egna kommunikationen. Eleven kan uttrycka sin åsikt sakligt och presentera enkla motiveringar till den.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan föra diskussionen vidare i sina egna inlägg. Eleven kan uttrycka sina åsikter klart och motivera dem tämligen mångsidigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan tolka andras inlägg och syftet med dem, samt anpassa sin egen kommunikation enligt situationen. Eleven kan uttrycka sin åsikt på ett för situationen ändamålsenligt sätt och motivera den övertygande.

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- argumentationsteknik och retorik
- drama
- muntliga anföranden
- yttrandefrihet

M3 handleda eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer och framträdanden, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan framföra ett kort anförande om ett för hen bekant och konkret ämne. Eleven kan uttrycka sig förståeligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan framföra ett enkelt, förberett anförande. Eleven kan uttrycka sig tydligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan framföra ett förberett anförande och anpassa det till sina åhörare. Eleven kan uttrycka sig på ett för situationen ändamålsenligt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan framföra ett förberett anförande, också om ett krävande ämne. Eleven kan uttrycka sig mångsidigt och anpassa sin kommunikation enligt åhörare och syfte.

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- argumentationsteknik och retorik
- drama
- muntliga anföranden
- yttrandefrihet

M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig att iaktta sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsområde i sin kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva sitt sätt att kommunicera och identifiera några styrkor och utvecklingsområden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för sina kommunikativa färdigheter, beskriva sina styrkor och utvecklingsområden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan utvärdera sina kommunikativa färdigheter och styrkor och reflektera över hur de kan utvecklas.

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- argumentationsteknik och retorik
- drama
- muntliga anföranden
- yttrandefrihet

M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda någon enkel lässtrategi för att förstå text. Eleven kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsbehov som berör läsning hos sig själv.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda sig av några lässtrategier. Eleven kan beskriva sig själv som läsare och identifiera några styrkor och utvecklingsbehov.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan välja lässtrategier som är lämpade för texttypen. Eleven kan redogöra för sin läsfärdighet och beskriva sina styrkor och svagheter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda för situationen ändamålsenliga lässtrategier. Eleven kan utvärdera sina läsfärdigheter och reflektera över hur de kan utvecklas.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- stilnivåer
- litterära genrer
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling
- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M6 att erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, tolka och utvärdera många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan läsa enkla skönlitterära, fakta- och medietexter i olika former.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan välja, använda och läsa olika slag av texter men håller sig främst till välbekanta textgenrer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan välja, använda och tolka texter som representerar olika textgenrer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan välja, använda, tolka och utvärdera också för hen själv nya typer av texter.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- stilnivåer
- litterära genrer
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling
- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet och öva sin förmåga att göra iakttagelser i texter och att tolka dem med hjälp av ändamålsenliga begrepp samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan plocka ut centralt innehåll ur en text med hjälp av stödfrågor. Eleven kan nämna några språkliga eller textuella drag i någon enkel textgenre.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan särskilja huvudpunkterna i en text och beskriva ändamålen med den. Eleven kan beskriva språkliga och textuella drag i vanliga textgenrer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för textens syfte, målgrupp och betydelse. Eleven kan redogöra för typiska drag för textgenrer och beskriva dem med hjälp av några centrala begrepp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan tolka och reflektera över textens betydelse och bedöma textens påverkan. Eleven kan analysera typiska drag för textgenrer med hjälp av ändamålsenliga begrepp och bedöma texter i relation till deras syfte och ändamål.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- stilnivåer
- litterära genrer
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling
- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att bedöma flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan söka enskild information i givna källor. Eleven kan nämna några drag som utmärker en tillförlitlig källa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda självklara källor för att söka information. Eleven kan beskriva källans tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva de centrala delarna i informationssökning, söka olika källor och hitta information i dem. Eleven kan bedöma tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika källor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan agera i informationssökningens olika processer. Eleven kan använda mångsidiga källor och söka information i dem på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan reflektera över faktorer som anknyter till källornas tillförlitlighet och informationens ändamålsenlighet samt motivera sina val av källor.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- stilnivåer
- litterära genrer
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling

- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av visuell, audiovisuell, och skriven text och dela med sig av dem samt fördjupa elevens förståelse av särdrag inom fiktionen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan redogöra för handlingen i en enkel fiktiv text och nämna enstaka särdrag inom fiktionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva särdrag inom fiktiv text och göra iakttagelser om särdrag inom fiktionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för fiktiva texter i olika former. Eleven kan använda några centrala begrepp och identifiera särdrag och berättartekniska grepp som är typiska för fiktivt språk och uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera fiktiva texter i olika former med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven kan tolka fiktiva texter och reflektera över deras mångtydighet.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- stilnivåer
- litterära genrer
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling

- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och producera texter, även multimodala, samt stödja eleven i att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan producera enkla texter enligt modell. Eleven kan nämna någon styrka eller något utvecklingsbehov hos sig själv som textproducent.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan producera olika typer av texter enligt instruktioner. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent och nämna några styrkor eller utvecklingsbehov.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan producera texter enligt givet syfte. Eleven kan redogöra för sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan på ett kreativt sätt producera texter enligt situation och ändamål. Eleven kan utvärdera sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent och reflektera över hur de kan utvecklas.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva-, fakta- och multimodala texter
- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik

- referatteknik
- litterära genrer

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt diskuterande och ställningstagande texter, även i multimediala miljöer, och hjälpa eleven att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan med hjälp av modeller producera berättande och beskrivande texter som är enkla och konkreta. Texterna utgår från bekanta ämnen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan producera instruerande och enkla ställningstagande texter och kan med hjälp av modeller använda uttryckssätt som är typiska för dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan producera diskuterande och olika ställningstagande texter och använda uttryckssätt som kännetecknar dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan självständigt producera olika slags texter och använder mångsidiga uttryckssätt som kännetecknar dem.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva-, fakta- och multimodala texter
- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik
- referatteknik

- litterära genrer

M12 handleda eleven i att utveckla sina textproduktionsprocesser och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan samla idéer och producera text enligt modell eller med hjälp av stödfrågor. Eleven kan ge knapphändig eller ensidig respons och ta emot respons.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan planera och producera text både individuellt och i grupp. Eleven kan ge respons och slumpmässigt utnyttja den respons hen får i sin egen textproduktion.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan bearbeta textens struktur och språkdräkt utgående från respons. Eleven kan ge konstruktiv respons åt andra och i olika skeden av textproduktionsprocessen utnyttja den respons hen själv får.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan självständigt och mångsidigt bearbeta textens uttryck och struktur. Eleven kan ge respons som främjar textbearbetning och tillämpa den respons hen får i utvecklingen av den egna textproduktionsfärdigheten.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva-, fakta- och multimodala texter

- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik
- referatteknik
- litterära genrer

M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens för att producera text samt fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, och stärka elevens kompetens i standardspråket genom att öka hens kunskap om skriftspråkets konventioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan producera enkel text vars budskap man förstår. Eleven kan använda enkel menings- och satsbyggnad samt i huvudsak skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening och i egennamn. Eleven kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan producera text som i huvudsak är lätt att förstå. Eleven kan strukturera sin text i stycken och fästa uppmärksamhet vid menings- och satsbyggnad samt följa flera av standardspråkets skriftspråks normer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan producera text som är smidig och lätt att förstå. Eleven kan strukturera sin text och sina stycken logiskt och fästa uppmärksamhet vid ordval samt i huvudsak följa standardspråkets skriftspråksnormer i sin textproduktion och -bearbetning. Eleven kan flytande skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan producera en sammanhängande och åskådlig text. Eleven kan använda textbindningsmetoder mångsidigt och använda mångsidiga menings- och satsbyggnader och fästa uppmärksamhet vid textens uttryckssätt samt följa standardspråkets skriftspråksnormer.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken,

menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva-, fakta- och multimodala texter
- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik
- referatteknik
- litterära genrer

M14 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera information och tillämpa sina kunskaper och att använda sig av flera olika källor och göra källhänvisningar i sin egen text, samt vägleda eleven att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra en enkel sammanfattning utifrån det eleven hört, läst eller sett. Eleven kan mekaniskt och på ett enkelt sätt använda källor i sina texter. Eleven följer upphovsrättsliga normer och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan göra enkla anteckningar samt källhänvisningar enligt modell.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan göra mångsidiga anteckningar och sammanfatta information hen samlat. Eleven hänvisar till källor på ett korrekt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan kombinera information från flera olika källor i sina texter.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser

samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva-, fakta- och multimodala texter
- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik
- referatteknik
- litterära genrer

M15 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra enkla iakttagelser om särdrag i text. Eleven kan nämna några vanliga skillnader mellan skriftspråk och talspråk eller vardagligt språk och standardspråk.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan göra iakttagelser om särdrag i språk och text. Eleven kan beskriva språkliga variationer i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för olika språkvarianter och stildrag. Eleven kan reflektera över betydelsen och följderna av språkliga och textuella val.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera drag i texter, språkvarianter och stildrag. Eleven kan tillämpa information om följderna av språkliga val i sin egen kommunikation.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av

kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nordisk litteraturhistoria
- nordiska språk och nordisk litteratur
- språkhistoria
- regionala variationer
- namnskicket
- bibliotekskunskap
- ungdoms- och vuxenlitteratur

M16 sporra eleven att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och hjälpa eleven att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse i sitt eget liv samt ge eleven möjlighet att både själv ta del av och dela med sig av läs- och andra kulturupplevelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna litterära huvudgenrer. Eleven har läst några skönlitterära verk, till exempel noveller.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva typiska drag för litterära huvudgenrer. Eleven kan ge exempel på verk som hör till huvudgenrerna. Eleven har läst en del av de verk som man läsårsvis kommit överens om.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva mångfalden inom skönlitteraturen. Eleven kan nämna litteraturens olika skeden och kan koppla några verk och författare till dessa. Eleven har läst de verk som man läsårsvis kommit överens om.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera mångfalden inom skönlitteraturen som en del av kulturen. Eleven kan beskriva litteraturens olika skeden samt centrala stildrag och nämna centrala författare och verk som hör till dessa skeden. Eleven har mångsidig kunskap om litteratur.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en

mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nordisk litteraturhistoria
- nordiska språk och nordisk litteratur
- språkhistoria
- regionala variationer
- namnskicket
- bibliotekskunskap
- ungdoms- och vuxenlitteratur

M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna språk som talas i Finland samt något grannspråk till svenskan. Eleven kan nämna något drag som är typiskt för svenskan, berätta om sin språkliga vardag och modersmålets betydelse för hen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva svenska språkets ställning bland andra språk. Eleven kan nämna centrala drag som är typiska för det svenska språket och beskriva de nordiska grannspråken och kulturen. Eleven kan beskriva modersmålets betydelse för individen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland. Eleven kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket och placera det i en nordisk kulturell kontext. Eleven kan reflektera över modersmålets betydelse för identiteter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över den språkliga och kulturella mångfaldens betydelse för individen och samhället. Eleven kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket i relation till andra språk och förstår betydelsen av de språkliga och kulturella banden till övriga Norden. Eleven kan reflektera över modersmål som begrepp och dess betydelse för identitetsbygget.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nordisk litteraturhistoria
- nordiska språk och nordisk litteratur
- språkhistoria
- regionala variationer
- namnskicket
- bibliotekskunskap
- ungdoms- och vuxenlitteratur

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan agera i en välbekant grupp och i vardagliga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan agera ändamålsenligt i grupper och sedvanliga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan agera konstruktivt i olika grupper och kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan agera konstruktivt i många slags grupper, också i krävande kommunikationssituationer.

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- argumentationsteknik och retorik
- drama
- muntliga anföranden
- yttrandefrihet

M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan lyssna på andra och deltar i samtalet. Eleven kan uttrycka sin åsikt samt ge någon slags motivering till den.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ta hänsyn till andras synpunkter i den egna kommunikationen. Eleven kan uttrycka sin åsikt sakligt och presentera enkla motiveringar till den.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan föra diskussionen vidare i sina egna inlägg. Eleven kan uttrycka sina åsikter klart och motivera dem tämligen mångsidigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan tolka andras inlägg och syftet med dem, samt anpassa sin egen kommunikation enligt situationen. Eleven kan uttrycka sin åsikt på ett för situationen ändamålsenligt sätt och motivera den övertygande.

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- argumentationsteknik och retorik
- drama
- muntliga anföranden
- yttrandefrihet

M3 handleda eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer och framträdanden, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan framföra ett kort anförande om ett för hen bekant och konkret ämne. Eleven kan uttrycka sig förståeligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan framföra ett enkelt, förberett anförande. Eleven kan uttrycka sig tydligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan framföra ett förberett anförande och anpassa det till sina åhörare. Eleven kan uttrycka sig på ett för situationen ändamålsenligt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan framföra ett förberett anförande, också om ett krävande ämne. Eleven kan uttrycka sig mångsidigt och anpassa sin kommunikation enligt åhörare och syfte.

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- argumentationsteknik och retorik
- drama
- muntliga anföranden
- yttrandefrihet

M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig att iaktta sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsområde i sin kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva sitt sätt att kommunicera och identifiera några styrkor och utvecklingsområden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för sina kommunikativa färdigheter, beskriva sina styrkor och utvecklingsområden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan utvärdera sina kommunikativa färdigheter och styrkor och reflektera över hur de kan utvecklas.

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- argumentationsteknik och retorik
- drama
- muntliga anföranden
- yttrandefrihet

M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda någon enkel lässtrategi för att förstå text. Eleven kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsbehov som berör läsning hos sig själv.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda sig av några lässtrategier. Eleven kan beskriva sig själv som läsare och identifiera några styrkor och utvecklingsbehov.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan välja lässtrategier som är lämpade för texttypen. Eleven kan redogöra för sin läsfärdighet och beskriva sina styrkor och svagheter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda för situationen ändamålsenliga lässtrategier. Eleven kan utvärdera sina läsfärdigheter och reflektera över hur de kan utvecklas.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- stilnivåer
- litterära genrer
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling
- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M6 att erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, tolka och utvärdera många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan läsa enkla skönlitterära, fakta- och medietexter i olika former.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan välja, använda och läsa olika slag av texter men håller sig främst till välbekanta textgenrer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan välja, använda och tolka texter som representerar olika textgenrer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan välja, använda, tolka och utvärdera också för hen själv nya typer av texter.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- stilnivåer
- litterära genrer
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling
- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet och öva sin förmåga att göra iakttagelser i texter och att tolka dem med hjälp av ändamålsenliga begrepp samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan plocka ut centralt innehåll ur en text med hjälp av stödfrågor. Eleven kan nämna några språkliga eller textuella drag i någon enkel textgenre.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan särskilja huvudpunkterna i en text och beskriva ändamålen med den. Eleven kan beskriva språkliga och textuella drag i vanliga textgenrer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för textens syfte, målgrupp och betydelse. Eleven kan redogöra för typiska drag för textgenrer och beskriva dem med hjälp av några centrala begrepp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan tolka och reflektera över textens betydelse och bedöma textens påverkan. Eleven kan analysera typiska drag för textgenrer med hjälp av ändamålsenliga begrepp och bedöma texter i relation till deras syfte och ändamål.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- stilnivåer
- litterära genrer
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling
- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att bedöma flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan söka enskild information i givna källor. Eleven kan nämna några drag som utmärker en tillförlitlig källa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda självklara källor för att söka information. Eleven kan beskriva källans tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva de centrala delarna i informationssökning, söka olika källor och hitta information i dem. Eleven kan bedöma tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika källor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan agera i informationssökningens olika processer. Eleven kan använda mångsidiga källor och söka information i dem på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan reflektera över faktorer som anknyter till källornas tillförlitlighet och informationens ändamålsenlighet samt motivera sina val av källor.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- stilnivåer
- litterära genrer
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling

- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av visuell, audiovisuell, och skriven text och dela med sig av dem samt fördjupa elevens förståelse av särdrag inom fiktionen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan redogöra för handlingen i en enkel fiktiv text och nämna enstaka särdrag inom fiktionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva särdrag inom fiktiv text och göra iakttagelser om särdrag inom fiktionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för fiktiva texter i olika former. Eleven kan använda några centrala begrepp och identifiera särdrag och berättartekniska grepp som är typiska för fiktivt språk och uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera fiktiva texter i olika former med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven kan tolka fiktiva texter och reflektera över deras mångtydighet.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- textanalys, fiktion - fakta
- stilnivåer
- litterära genrer
- symboler och bildspråk
- läsförståelse och läsutveckling

- ordkunskap och menings- och satsbyggnad

M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och producera texter, även multimodala, samt stödja eleven i att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan producera enkla texter enligt modell. Eleven kan nämna någon styrka eller något utvecklingsbehov hos sig själv som textproducent.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan producera olika typer av texter enligt instruktioner. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent och nämna några styrkor eller utvecklingsbehov.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan producera texter enligt givet syfte. Eleven kan redogöra för sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan på ett kreativt sätt producera texter enligt situation och ändamål. Eleven kan utvärdera sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent och reflektera över hur de kan utvecklas.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva-, fakta- och multimodala texter
- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik

- referatteknik
- litterära genrer

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt diskuterande och ställningstagande texter, även i multimediala miljöer, och hjälpa eleven att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan med hjälp av modeller producera berättande och beskrivande texter som är enkla och konkreta. Texterna utgår från bekanta ämnen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan producera instruerande och enkla ställningstagande texter och kan med hjälp av modeller använda uttryckssätt som är typiska för dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan producera diskuterande och olika ställningstagande texter och använda uttryckssätt som kännetecknar dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan självständigt producera olika slags texter och använder mångsidiga uttryckssätt som kännetecknar dem.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva-, fakta- och multimodala texter
- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik
- referatteknik

- litterära genrer

M12 handleda eleven i att utveckla sina textproduktionsprocesser och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan samla idéer och producera text enligt modell eller med hjälp av stödfrågor. Eleven kan ge knapphändig eller ensidig respons och ta emot respons.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan planera och producera text både individuellt och i grupp. Eleven kan ge respons och slumpmässigt utnyttja den respons hen får i sin egen textproduktion.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan bearbeta textens struktur och språkdräkt utgående från respons. Eleven kan ge konstruktiv respons åt andra och i olika skeden av textproduktionsprocessen utnyttja den respons hen själv får.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan självständigt och mångsidigt bearbeta textens uttryck och struktur. Eleven kan ge respons som främjar textbearbetning och tillämpa den respons hen får i utvecklingen av den egna textproduktionsfärdigheten.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva-, fakta- och multimodala texter

- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik
- referatteknik
- litterära genrer

M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens för att producera text samt fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, och stärka elevens kompetens i standardspråket genom att öka hens kunskap om skriftspråkets konventioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan producera enkel text vars budskap man förstår. Eleven kan använda enkel menings- och satsbyggnad samt i huvudsak skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening och i egennamn. Eleven kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan producera text som i huvudsak är lätt att förstå. Eleven kan strukturera sin text i stycken och fästa uppmärksamhet vid menings- och satsbyggnad samt följa flera av standardspråkets skriftspråks normer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan producera text som är smidig och lätt att förstå. Eleven kan strukturera sin text och sina stycken logiskt och fästa uppmärksamhet vid ordval samt i huvudsak följa standardspråkets skriftspråksnormer i sin textproduktion och -bearbetning. Eleven kan flytande skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan producera en sammanhängande och åskådlig text. Eleven kan använda textbindningsmetoder mångsidigt och använda mångsidiga menings- och satsbyggnader och fästa uppmärksamhet vid textens uttryckssätt samt följa standardspråkets skriftspråksnormer.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken,

menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva-, fakta- och multimodala texter
- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik
- referatteknik
- litterära genrer

M14 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera information och tillämpa sina kunskaper och att använda sig av flera olika källor och göra källhänvisningar i sin egen text, samt vägleda eleven att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra en enkel sammanfattning utifrån det eleven hört, läst eller sett. Eleven kan mekaniskt och på ett enkelt sätt använda källor i sina texter. Eleven följer upphovsrättsliga normer och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan göra enkla anteckningar samt källhänvisningar enligt modell.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan göra mångsidiga anteckningar och sammanfatta information hen samlat. Eleven hänvisar till källor på ett korrekt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan kombinera information från flera olika källor i sina texter.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser

samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

Lokal precisering:

Centralt inneåll

- textproduktion: fiktiva-, fakta- och multimodala texter
- symboler, bildspråk
- serier, film
- textgensvar
- berättarteknik
- referatteknik
- litterära genrer

M15 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra enkla iakttagelser om särdrag i text. Eleven kan nämna några vanliga skillnader mellan skriftspråk och talspråk eller vardagligt språk och standardspråk.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan göra iakttagelser om särdrag i språk och text. Eleven kan beskriva språkliga variationer i olika situationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan redogöra för olika språkvarianter och stildrag. Eleven kan reflektera över betydelsen och följderna av språkliga och textuella val.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera drag i texter, språkvarianter och stildrag. Eleven kan tillämpa information om följderna av språkliga val i sin egen kommunikation.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av

kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nordisk litteraturhistoria
- nordiska språk och nordisk litteratur
- språkhistoria
- regionala variationer
- namnskicket
- bibliotekskunskap
- ungdoms- och vuxenlitteratur

M16 sporra eleven att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och hjälpa eleven att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse i sitt eget liv samt ge eleven möjlighet att både själv ta del av och dela med sig av läs- och andra kulturupplevelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna litterära huvudgenrer. Eleven har läst några skönlitterära verk, till exempel noveller.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva typiska drag för litterära huvudgenrer. Eleven kan ge exempel på verk som hör till huvudgenrerna. Eleven har läst en del av de verk som man läsårsvis kommit överens om.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva mångfalden inom skönlitteraturen. Eleven kan nämna litteraturens olika skeden och kan koppla några verk och författare till dessa. Eleven har läst de verk som man läsårsvis kommit överens om.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera mångfalden inom skönlitteraturen som en del av kulturen. Eleven kan beskriva litteraturens olika skeden samt centrala stildrag och nämna centrala författare och verk som hör till dessa skeden. Eleven har mångsidig kunskap om litteratur.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en

mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nordisk litteraturhistoria
- nordiska språk och nordisk litteratur
- språkhistoria
- regionala variationer
- namnskicket
- bibliotekskunskap
- ungdoms- och vuxenlitteratur

M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna språk som talas i Finland samt något grannspråk till svenskan. Eleven kan nämna något drag som är typiskt för svenskan, berätta om sin språkliga vardag och modersmålets betydelse för hen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva svenska språkets ställning bland andra språk. Eleven kan nämna centrala drag som är typiska för det svenska språket och beskriva de nordiska grannspråken och kulturen. Eleven kan beskriva modersmålets betydelse för individen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland. Eleven kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket och placera det i en nordisk kulturell kontext. Eleven kan reflektera över modersmålets betydelse för identiteter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över den språkliga och kulturella mångfaldens betydelse för individen och samhället. Eleven kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket i relation till andra språk och förstår betydelsen av de språkliga och kulturella banden till övriga Norden. Eleven kan reflektera över modersmål som begrepp och dess betydelse för identitetsbygget.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- nordisk litteraturhistoria
- nordiska språk och nordisk litteratur
- språkhistoria
- regionala variationer
- namnskicket
- bibliotekskunskap
- ungdoms- och vuxenlitteratur

Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppers verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9 *ska undervisningen i musik ge eleverna möjlighet att bredda sina musikaliska kunskaper och vidga sin världsbild. Samtidigt ska undervisningen handleda dem att tolka musikens betydelse och att analysera känslor och upplevelser i samband med musik. Undervisningens uppdrag är också att utveckla elevernas förmåga att kritiskt granska olika musikkulturer genom att handleda dem att analysera och bedöma hur man kan kommunicera och påverka med hjälp av musik. Elevernas agerande och tänkande stärks genom att man repeterar och fördjupar de musikaliska färdigheter som de har sedan tidigare. Eleverna ska också ges möjlighet att själva planera och utvärdera sitt lärande. Eleverna ska få uttrycka sig musikaliskt på ett mångsidigt och kreativt sätt och skapa musik självständigt och tillsammans med andra. Detta stöds genom att musik kombineras med andra uttrycksformer. När eleverna använder digitala verktyg stiftar de bekantskap med upphovsrätt och möjligheter att använda musik och digitala medier och vilka eventuella etiska problem som kan uppstå.*

Om undervisning i musik ytterligare ordnas som tillval i årskurs 8–9 så används det centrala innehållet för åk 8, men med huvudsaklig betoning på praktiskt musicerande och framträdanden inför publik.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 7–9

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaktiviteter. Glädje i lärandet, en atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven och stärker viljan att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. Musikbegrepp lärs ut med hjälp av musikaliska arbetssätt. I undervisningen ska man utnyttja de möjligheter som konst- och kulturinstitutioner och andra samarbetspartner erbjuder.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 7–9

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Beslut om arbetssätt, läromedel, instrument och grupparbete fattas så att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärker elevens självkänsla, samarbets- och initiativförmåga. Vid valet av arbetssätt ska målet vara att bryta eventuella könsbundna mönster som förekommer inom musikkulturen och i musikundervisningen.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i musik i årskurs 7–9

Formativ bedömning i musikundervisningen innebär uppmuntrande och konstruktiv respons under studiernas gång. Den formativa bedömningen stöder utvecklingen av elevens motivation och hjälper varje elev att hitta sina egna styrkor. Handledande respons hjälper eleven att bättre uppfatta musikaliskt genomförande, musikaliskt uttryck och musikens betydelser. Eleven behöver respons i synnerhet när hen genomför helheter som omfattar kreativt skapande. Med hjälp av responsen sporras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt och att i praktiken tillämpa de färdigheter och kunskaper som de lärt sig inom musik. I den summativa bedömningen i musik ska eleverna ha möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl den studerandes teoretiska kunskaper som på hens färdigheter i musik i olika undervisningssituationer och lärmiljöer. Ett av kunskapskraven som bedöms i musiken är utvecklingen av elevens färdigheter att öva och arbeta, det vill säga förmågan att lära sig.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i musik avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i musik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i musik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för musik. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i musik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i musik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Målen för elevens lärande i musik har härletts ur målen för undervisningen i musik. Målen för lärandet i musik och föremålen för bedömningen i musik omfattar delaktighet, musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande, kulturell förståelse, multilitteracitet, välbefinnande och säkerhet i musik samt förmågan att lära sig musik. I beskrivningarna av kunskapskraven ingår kunnandet som beskrivs för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i verksamheten i en musikgrupp i enlighet med lärarens konkreta instruktioner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan medverka i en musikgrupp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven medverkar självständigt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper samt sköter sin andel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven medverkar och agerar konstruktivt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper, sköter sin egen andel samt uppmuntrar och hjälper andra.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av tidigare stoff + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition och fördjupning: taktarter, tempo, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- notation av trummor (ex. beatkomp), trummornas roll i ett band

- fördjupat ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, gitarr, basens roll i ackordspel), kompstilar
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till hörseln (decibel, Hertz, tinnitus)
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till röstens fysiologi (lungor, stämband, resonansutrymmen, målbrott), rösttyper (sopran, mezzosopran, alt, tenor, baryton, bas), gehör och sångsätt (t.ex. falsett, joddling)
- diskussion av innehåll i Veckans låt: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (huvudsakligen populärmusik: visor, musikal, pop, rock, blues, jazz osv.)
- hörseln, hörselvård
- rösten, röstvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt): bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M2 handleda eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musikgrupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven använder sin röst som en del av att uttrycka sig musikaliskt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång samt kan anpassa sin andel till den musikaliska helheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt i enlighet med uppgiften och situationen samt upprätthåller och utvecklar förmågan att använda sin röst och sjunga.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av tidigare stoff + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition och fördjupning: taktarter, tempo, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- notation av trummor (ex. beatkomp), trummornas roll i ett band
- fördjupat ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, gitarr, basens roll i ackordspel), kompstilar
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till hörseln (decibel, Hertz, tinnitus)
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till röstens fysiologi (lungor, stämband, resonansutrymmen, målbrott), rösttyper (sopran, mezzosopran, alt, tenor, baryton, bas), gehör och sångsätt (t.ex. falsett, joddling)
- diskussion av innehåll i Veckans låt: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (huvudsakligen populärmusik: visor, musikal, pop, rock, blues, jazz osv.)
- hörseln, hörselvård
- rösten, röstvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik

- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt): bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar under konkret handledning i musicerandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar i musicerande i grupp och strävar efter att anpassa sin andel till helheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar ganska ledigt i musicerande i grupp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument samt deltar ledigt i musicerande i grupp.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av tidigare stoff + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition och fördjupning: taktarter, tempo, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- notation av trummor (ex. beatkomp), trummornas roll i ett band
- fördjupat ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, gitarr, basens roll i ackordspel), kompstilar
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till hörseln (decibel, Hertz, tinnitus)
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till röstens fysiologi (lungor, stämband, resonansutrymmen, målbrott), rösttyper (sopran, mezzosopran, alt, tenor, baryton, bas), gehör och sångsätt (t.ex. falsett, joddling)
- diskussion av innehåll i Veckans låt: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (huvudsakligen populärmusik: visor, musikal, pop, rock, blues, jazz osv.)
- hörseln, hörselvård
- rösten, röstvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt): bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven medverkar som en medlem i gruppen i verksamhet där musik och rörelse kombineras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven anpassar sina rörelser efter musiken och uttrycker sig till musiken som en medlem i gruppen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven anpassar sina rörelser efter den musik hen hör och ger uttryck för musiken genom rörelser, även rytmiskt så att hen följer musikens grundrytm.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder hela kroppens rörelser mångsidigt och kreativt då hen lär sig musik samt för att uttrycka sig och kommunicera musikaliskt.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument

- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av tidigare stoff + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition och fördjupning: taktarter, tempo, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- notation av trummor (ex. beatkomp), trummornas roll i ett band
- fördjupat ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, gitarr, basens roll i ackordspel), kompstilar
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till hörseln (decibel, Hertz, tinnitus)
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till röstens fysiologi (lungor, stämband, resonansutrymmen, målbrott), rösttyper (sopran, mezzosopran, alt, tenor, baryton, bas), gehör och sångsätt (t.ex. falsett, joddling)
- diskussion av innehåll i Veckans låt: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (huvudsakligen populärmusik: visor, musikal, pop, rock, blues, jazz osv.)
- hörseln, hörselvård
- rösten, röstvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt): bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan lyfta fram enstaka iakttagelser av det hen hört.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan berätta om sina iakttagelser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och diskuterar sina iakttagelser samt motiverar sina synpunkter.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete

- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av tidigare stoff + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition och fördjupning: taktarter, tempo, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- notation av trummor (ex. beatkomp), trummornas roll i ett band
- fördjupat ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, gitarr, basens roll i ackordspel), kompstilar
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till hörseln (decibel, Hertz, tinnitus)
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till röstens fysiologi (lungor, stämband, resonansutrymmen, målbrott), rösttyper (sopran, mezzosopran, alt, tenor, baryton, bas), gehör och sångsätt (t.ex. falsett, joddling)
- diskussion av innehåll i Veckans låt: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (huvudsakligen populärmusik: visor, musikal, pop, rock, blues, jazz osv.)

- hörseln, hörselvård
- rösten, röstvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt): bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstnärligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i den kreativa skapandeprocessen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar i den kreativa skapandeprocessen och tar fram enstaka musikaliska idéer självständigt eller som medlem i en grupp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och genomföra musikaliska idéer självständigt eller som medlem i en grupp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och genomföra mångsidiga samt kreativa musikaliska idéer självständigt eller som medlem i en grupp.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av tidigare stoff + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition och fördjupning: taktarter, tempo, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- notation av trummor (ex. beatkomp), trummornas roll i ett band
- fördjupat ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, gitarr, basens roll i ackordspel), kompstilar
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till hörseln (decibel, Hertz, tinnitus)
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till röstens fysiologi (lungor, stämband, resonansutrymmen, målbrott), rösttyper (sopran, mezzosopran, alt, tenor, baryton, bas), gehör och sångsätt (t.ex. falsett, joddling)
- diskussion av innehåll i Veckans låt: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (huvudsakligen populärmusik: visor, musikal, pop, rock, blues, jazz osv.)
- hörseln, hörselvård
- rösten, röstvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt): bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M8 handleda eleven att granska musiken som konstart och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till några sätt att använda musik för att kommunicera och påverka. Eleven känner till några musikkulturer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner till några av många sätt på vilka musiken används och uttrycks i olika kulturer och kan berätta om sina iakttagelser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan särskilja hur musiken används och uttrycks i olika kulturer och berättar om sina iakttagelser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven analyserar och utvärderar hur musiken används och uttrycks i olika kulturer och kan diskutera dessa olika sätt.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av tidigare stoff + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition och fördjupning: taktarter, tempo, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- notation av trummor (ex. beatkomp), trummornas roll i ett band
- fördjupat ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, gitarr, basens roll i ackordspel), kompstilar
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till hörseln (decibel, Hertz, tinnitus)
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till röstens fysiologi (lungor, stämband, resonansutrymmen, målbrott), rösttyper (sopran, mezzosopran, alt, tenor, baryton, bas), gehör och sångsätt (t.ex. falsett, joddling)
- diskussion av innehåll i Veckans låt: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar

mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (huvudsakligen populärmusik: visor, musikal, pop, rock, blues, jazz osv.)
- hörseln, hörselvård
- rösten, röstvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt): bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M9 uppmuntra och handleda eleven att använda notationssätt, musikbegrepp och -termer i den musikaliska verksamheten

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till några musikbegrepp och -symboler.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder enstaka musikbegrepp, notationssätt och några musiktermer i den musikaliska verksamheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder musikbegrepp, notationssätt och musiktermer i den musikaliska verksamheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder och tillämpar ledigt och ändamålsenligt musikbegrepp, notationssätt och musiktermer i den musikaliska verksamheten.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av tidigare stoff + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition och fördjupning: taktarter, tempo, dynamik)

- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- notation av trummor (ex. beatkomp), trummornas roll i ett band
- fördjupat ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, gitarr, basens roll i ackordspel), kompstilar
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till hörseln (decibel, Hertz, tinnitus)
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till röstens fysiologi (lungor, stämband, resonansutrymmen, målbrott), rösttyper (sopran, mezzosopran, alt, tenor, baryton, bas), gehör och sångsätt (t.ex. falsett, joddling)
- diskussion av innehåll i Veckans låt: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (huvudsakligen populärmusik: visor, musikal, pop, rock, blues, jazz osv.)
- hörseln, hörselvård
- rösten, röstvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider

- musiklyssnande (Veckans låt): bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M10 handleda eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av tidigare stoff + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition och fördjupning: taktarter, tempo, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- notation av trummor (ex. beatkomp), trummornas roll i ett band

- fördjupat ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, gitarr, basens roll i ackordspel), kompstilar
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till hörseln (decibel, Hertz, tinnitus)
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till röstens fysiologi (lungor, stämband, resonansutrymmen, målbrott), rösttyper (sopran, mezzosopran, alt, tenor, baryton, bas), gehör och sångsätt (t.ex. falsett, joddling)
- diskussion av innehåll i Veckans låt: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (huvudsakligen populärmusik: visor, musikal, pop, rock, blues, jazz osv.)
- hörseln, hörselvård
- rösten, röstvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt): bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M11 handleda eleven att vara mån om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven iakttar de säkerhetsanvisningar som ges.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beaktar faktorer som hör samman med en trygg ljudmiljö och använder redskap och instrument enligt säkerhetsanvisningarna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven beaktar faktorer som hör samman med en trygg ljudmiljö och använder självständigt redskap och instrument på ett tryggt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven ser på ett ansvarsfullt sätt till att musik- och ljudmiljön är trygg.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation
- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av tidigare stoff + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition och fördjupning: taktarter, tempo, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- notation av trummor (ex. beatkomp), trummornas roll i ett band
- fördjupat ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, gitarr, basens roll i ackordspel), kompstilar
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till hörseln (decibel, Hertz, tinnitus)
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till röstens fysiologi (lungor, stämband, resonansutrymmen, målbrott), rösttyper (sopran, mezzosopran, alt, tenor, baryton, bas), gehör och sångsätt (t.ex. falsett, joddling)
- diskussion av innehåll i Veckans låt: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (huvudsakligen populärmusik: visor, musikal, pop, rock, blues, jazz osv.)
- hörseln, hörselvård
- rösten, röstvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner

- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt): bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven utvecklar med stöd av läraren och i riktning med det givna målet sina färdigheter inom något av musikens delområden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven ställer under handledning upp egna mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt agerar och arbetar i enlighet med målen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven ställer under handledning upp egna mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt övar i enlighet med målen och utvärderar sina framsteg i förhållande till dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven ställer upp mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande och arbetar i enlighet med målen. Eleven utvärderar sin aktivitet och anpassar sina arbetssätt enligt målen.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- öva sig att uttrycka sig musikaliskt med röst och olika instrument
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variationer mellan de olika instrumentens roller: rytm, melodi, ackord
- motoriska övningar, övningar i lagarbete
- diskussioner och överenskommelser: att jobba mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete (acceptera att det tar tid att lära sig spela och sjunga)
- valfritt gehörstest eller annat musikframträdande med konstruktiv personlig feedback

Genomförande:

- sång och spel på olika instrument
- träning av lagarbete vid musicering, att lära sig lyssna på varandra, spela turvis och samtidigt
- röstövningar och spelövningar
- gruppövningar: planera den egna gruppens arbete, diskutera och komma överens om hur man utformar t.ex. en spelövning/sång för framförande eller presentation

- uppgifter och övningar med gitarr- och bastabulatur

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation, repetition av tidigare stoff + ev. tillägg beroende på gruppens utgångsläge (repetition och fördjupning: taktarter, tempo, dynamik)
- tabulaturnotation (gitarr, bas)
- notation av trummor (ex. beatkomp), trummornas roll i ett band
- fördjupat ackordbygge (dur och moll, septimackord) på olika instrument (piano, gitarr, basens roll i ackordspel), kompstilar
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till hörseln (decibel, Hertz, tinnitus)
- praktisk förståelse av begrepp med anknytning till röstens fysiologi (lungor, stämband, resonansutrymmen, målbrott), rösttyper (sopran, mezzosopran, alt, tenor, baryton, bas), gehör och sångsätt (t.ex. falsett, joddling)
- diskussion av innehåll i Veckans låt: stilarter och karaktärsdrag, begrepp för att stärka ordförrådet och allmänbildningen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- ”Veckans låt”: sånger och musikstycken i många olika stilar (lyssna, diskutera, skapa förutsättningar för förståelse av olika stilarter och musikkulturer)
- träning av förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik (vad hör jag, vilka drag är stiltypiska)
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (huvudsakligen populärmusik: visor, musikal, pop, rock, blues, jazz osv.)
- hörseln, hörselvård
- rösten, röstvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas

musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång (enstämmigt, flerstämmigt, kanon)
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik, musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt): bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i verksamheten i en musikgrupp i enlighet med lärarens konkreta instruktioner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan medverka i en musikgrupp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven medverkar självständigt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper samt sköter sin andel.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven medverkar och agerar konstruktivt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper, sköter sin egen andel samt uppmuntrar och hjälper andra.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikalisk uttrycksförmåga
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variation i instrument: rytm, melodi, ackord, olika kompstilar
- digitala verktyg för bandning och musikskapande (ex. ipad, telefoner, datorer)
- motoriska övningar, övningar i lagarbete, arbete mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete, avslutande ämneshelhet som knyter ihop det samlade lärostoffet i musiken ända från åk 1.

- valfritt musikframträdande med personlig konstruktiv feedback

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning (speciellt med avseende på populärmusiken och musikindustrin)
- PA-system och mikrofoner, grundäggande ljudhantering live och på dator
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp (plagiat, remix, cover, mixning, singback, playback etc.)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kritiska reflektioner över samhällsfenomen inom musiken och musikindustrin
- förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (pop- och rockhistoria)
- studie: den egna familjens musiksmak, slutsatser om musiksmakens utveckling
- metoder för att skapa musikaliska produkter som säljer, hur skapas en hitlåt? Hur blir man en musikkändis/artist?
- spridning av musik i cyberspace, rättigheter och skyldigheter
- upphovsmannarätt: vem äger musiken, vem får betalt då ett stycke framförs?
- röstvård och hörselvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik och musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt eller populärmusikaliska temahelheter), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M2 handleda eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musikgrupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven använder sin röst som en del av att uttrycka sig musikaliskt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång samt kan anpassa sin andel till den musikaliska helheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt i enlighet med uppgiften och situationen samt upprätthåller och utvecklar förmågan att använda sin röst och sjunga.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikalisk uttrycksförmåga
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variation i instrument: rytm, melodi, ackord, olika kompstilar
- digitala verktyg för bandning och musikskapande (ex. ipad, telefoner, datorer)
- motoriska övningar, övningar i lagarbete, arbete mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete, avslutande ämneshelhet som knyter ihop det samlade lärostoffet i musiken ända från åk 1.
- valfritt musikframträdande med personlig konstruktiv feedback

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning (speciellt med avseende på populärmusiken och musikindustrin)
- PA-system och mikrofoner, grundäggande ljudhantering live och på dator
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp (plagiat, remix, cover, mixning, singback, playback etc.)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kritiska reflektioner över samhällsfenomen inom musiken och musikindustrin
- förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (pop- och rockhistoria)
- studie: den egna familjens musiksmak, slutsatser om musiksmakens utveckling
- metoder för att skapa musikaliska produkter som säljer, hur skapas en hitlåt? Hur blir man en musikkändis/artist?
- spridning av musik i cyberspace, rättigheter och skyldigheter
- upphovsmannarätt: vem äger musiken, vem får betalt då ett stycke framförs?
- röstvård och hörselvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik och musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt eller populärmusikaliska temahelheter), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar under konkret handledning i musicerandet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar i musicerande i grupp och strävar efter att anpassa sin andel till helheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar ganska ledigt i musicerande i grupp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument samt deltar ledigt i musicerande i grupp.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikalisk uttrycksförmåga
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variation i instrument: rytm, melodi, ackord, olika kompstilar
- digitala verktyg för bandning och musikskapande (ex. ipad, telefoner, datorer)
- motoriska övningar, övningar i lagarbete, arbete mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete, avslutande ämneshelhet som knyter ihop det samlade lärostoffet i musiken ända från åk 1.
- valfritt musikframträdande med personlig konstruktiv feedback

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning (speciellt med avseende på populärmusiken och musikindustrin)
- PA-system och mikrofoner, grundäggande ljudhantering live och på dator
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp (plagiat, remix, cover, mixning, singback, playback etc.)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kritiska reflektioner över samhällsfenomen inom musiken och musikindustrin
- förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (pop- och rockhistoria)
- studie: den egna familjens musiksmak, slutsatser om musiksmakens utveckling
- metoder för att skapa musikaliska produkter som säljer, hur skapas en hitlåt? Hur blir man en musikkändis/artist?
- spridning av musik i cyberspace, rättigheter och skyldigheter
- upphovsmannarätt: vem äger musiken, vem får betalt då ett stycke framförs?
- röstvård och hörselvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik och musik under traditionella högtider

- musiklyssnande (Veckans låt eller populärmusikaliska temahelheter), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven medverkar som en medlem i gruppen i verksamhet där musik och rörelse kombineras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven anpassar sina rörelser efter musiken och uttrycker sig till musiken som en medlem i gruppen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven anpassar sina rörelser efter den musik hen hör och ger uttryck för musiken genom rörelser, även rytmiskt så att hen följer musikens grundrytm.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder hela kroppens rörelser mångsidigt och kreativt då hen lär sig musik samt för att uttrycka sig och kommunicera musikaliskt.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikalisk uttrycksförmåga
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variation i instrument: rytm, melodi, ackord, olika kompstilar
- digitala verktyg för bandning och musikskapande (ex. ipad, telefoner, datorer)
- motoriska övningar, övningar i lagarbete, arbete mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete, avslutande ämneshelhet som knyter ihop det samlade lärostoffet i musiken ända från åk 1.
- valfritt musikframträdande med personlig konstruktiv feedback

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation

- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning (speciellt med avseende på populärmusiken och musikindustrin)
- PA-system och mikrofoner, grundäggande ljudhantering live och på dator
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp (plagiat, remix, cover, mixning, singback, playback etc.)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kritiska reflektioner över samhällsfenomen inom musiken och musikindustrin
- förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (pop- och rockhistoria)
- studie: den egna familjens musiksmak, slutsatser om musiksmakens utveckling
- metoder för att skapa musikaliska produkter som säljer, hur skapas en hitlåt? Hur blir man en musikkändis/artist?
- spridning av musik i cyberspace, rättigheter och skyldigheter
- upphovsmannarätt: vem äger musiken, vem får betalt då ett stycke framförs?
- röstvård och hörselvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik och musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt eller populärmusikaliska temahelheter), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan lyfta fram enstaka iakttagelser av det hen hört.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan berätta om sina iakttagelser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och diskuterar sina iakttagelser samt motiverar sina synpunkter.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikalisk uttrycksförmåga
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variation i instrument: rytm, melodi, ackord, olika kompstilar
- digitala verktyg för bandning och musikskapande (ex. ipad, telefoner, datorer)
- motoriska övningar, övningar i lagarbete, arbete mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete, avslutande ämneshelhet som knyter ihop det samlade lärostoffet i musiken ända från åk 1.
- valfritt musikframträdande med personlig konstruktiv feedback

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning (speciellt med avseende på populärmusiken och musikindustrin)
- PA-system och mikrofoner, grundäggande ljudhantering live och på dator
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp (plagiat, remix, cover, mixning, singback, playback etc.)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kritiska reflektioner över samhällsfenomen inom musiken och musikindustrin
- förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (pop- och rockhistoria)
- studie: den egna familjens musiksmak, slutsatser om musiksmakens utveckling
- metoder för att skapa musikaliska produkter som säljer, hur skapas en hitlåt? Hur blir man en musikkändis/artist?
- spridning av musik i cyberspace, rättigheter och skyldigheter
- upphovsmannarätt: vem äger musiken, vem får betalt då ett stycke framförs?
- röstvård och hörselvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik och musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt eller populärmusikaliska temahelheter), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstnärligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i den kreativa skapandeprocessen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven deltar i den kreativa skapandeprocessen och tar fram enstaka musikaliska idéer självständigt eller som medlem i en grupp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och genomföra musikaliska idéer självständigt eller som medlem i en grupp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och genomföra mångsidiga samt kreativa musikaliska idéer självständigt eller som medlem i en grupp.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikalisk uttrycksförmåga
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variation i instrument: rytm, melodi, ackord, olika kompstilar
- digitala verktyg för bandning och musikskapande (ex. ipad, telefoner, datorer)
- motoriska övningar, övningar i lagarbete, arbete mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete, avslutande ämneshelhet som knyter ihop det samlade lärostoffet i musiken ända från åk 1.
- valfritt musikframträdande med personlig konstruktiv feedback

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning (speciellt med avseende på populärmusiken och musikindustrin)
- PA-system och mikrofoner, grundäggande ljudhantering live och på dator
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp (plagiat, remix, cover, mixning, singback, playback etc.)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kritiska reflektioner över samhällsfenomen inom musiken och musikindustrin
- förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (pop- och rockhistoria)
- studie: den egna familjens musiksmak, slutsatser om musiksmakens utveckling
- metoder för att skapa musikaliska produkter som säljer, hur skapas en hitlåt? Hur blir man en musikkändis/artist?
- spridning av musik i cyberspace, rättigheter och skyldigheter
- upphovsmannarätt: vem äger musiken, vem får betalt då ett stycke framförs?
- röstvård och hörselvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik och musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt eller populärmusikaliska temahelheter), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M7 handleda eleven att spela in musik och att använda informations- och kommunikationsteknik både för att skapa musik och som en del av ämnesövergripande helheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven prövar på några redskap inom musikteknologi i enlighet med lärarens konkreta instruktioner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven prövar på musikteknologins möjligheter för att skapa musik självständigt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder de möjligheter musikteknologin erbjuder för att uttrycka musik självständigt eller i grupp.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder mångsidigt de möjligheter musikteknologin erbjuder för att uttrycka musik självständigt eller i grupp.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikalisk uttrycksförmåga
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variation i instrument: rytm, melodi, ackord, olika kompstilar
- digitala verktyg för bandning och musikskapande (ex. ipad, telefoner, datorer)
- motoriska övningar, övningar i lagarbete, arbete mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete, avslutande ämneshelhet som knyter ihop det samlade lärostoffet i musiken ända från åk 1.
- valfritt musikframträdande med personlig konstruktiv feedback

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning (speciellt med avseende på populärmusiken och musikindustrin)
- PA-system och mikrofoner, grundäggande ljudhantering live och på dator
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp (plagiat, remix, cover, mixning, singback, playback etc.)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och

hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kritiska reflektioner över samhällsfenomen inom musiken och musikindustrin
- förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (pop- och rockhistoria)
- studie: den egna familjens musiksmak, slutsatser om musiksmakens utveckling
- metoder för att skapa musikaliska produkter som säljer, hur skapas en hitlåt? Hur blir man en musikkändis/artist?
- spridning av musik i cyberspace, rättigheter och skyldigheter
- upphovsmannarätt: vem äger musiken, vem får betalt då ett stycke framförs?
- röstvård och hörselvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik och musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt eller populärmusikaliska temahelheter), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M8 handleda eleven att granska musiken som konstart och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till några sätt att använda musik för att kommunicera och påverka. Eleven känner till några musikkulturer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner till några av många sätt på vilka musiken används och uttrycks i olika kulturer och kan berätta om sina iakttagelser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan särskilja hur musiken används och uttrycks i olika kulturer och berättar om sina iakttagelser.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven analyserar och utvärderar hur musiken används och uttrycks i olika kulturer och kan diskutera dessa olika sätt.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikalisk uttrycksförmåga
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variation i instrument: rytm, melodi, ackord, olika kompstilar
- digitala verktyg för bandning och musikskapande (ex. ipad, telefoner, datorer)
- motoriska övningar, övningar i lagarbete, arbete mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete, avslutande ämneshelhet som knyter ihop det samlade lärostoffet i musiken ända från åk 1.
- valfritt musikframträdande med personlig konstruktiv feedback

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning (speciellt med avseende på populärmusiken och musikindustrin)
- PA-system och mikrofoner, grundäggande ljudhantering live och på dator
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp (plagiat, remix, cover, mixning, singback, playback etc.)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kritiska reflektioner över samhällsfenomen inom musiken och musikindustrin
- förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (pop- och rockhistoria)
- studie: den egna familjens musiksmak, slutsatser om musiksmakens utveckling
- metoder för att skapa musikaliska produkter som säljer, hur skapas en hitlåt? Hur blir man en musikkändis/artist?
- spridning av musik i cyberspace, rättigheter och skyldigheter
- upphovsmannarätt: vem äger musiken, vem får betalt då ett stycke framförs?
- röstvård och hörselvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik och musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt eller populärmusikaliska temahelheter), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M9 uppmuntra och handleda eleven att använda notationssätt, musikbegrepp och -termer i den musikaliska verksamheten

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner till några musikbegrepp och -symboler.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder enstaka musikbegrepp, notationssätt och några musiktermer i den musikaliska verksamheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder musikbegrepp, notationssätt och musiktermer i den musikaliska verksamheten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder och tillämpar ledigt och ändamålsenligt musikbegrepp, notationssätt och musiktermer i den musikaliska verksamheten.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikalisk uttrycksförmåga
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variation i instrument: rytm, melodi, ackord, olika kompstilar
- digitala verktyg för bandning och musikskapande (ex. ipad, telefoner, datorer)
- motoriska övningar, övningar i lagarbete, arbete mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete, avslutande ämneshelhet som knyter ihop det samlade lärostoffet i musiken ända från åk 1.
- valfritt musikframträdande med personlig konstruktiv feedback

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning (speciellt med avseende på populärmusiken och musikindustrin)
- PA-system och mikrofoner, grundäggande ljudhantering live och på dator
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp (plagiat, remix, cover, mixning, singback, playback etc.)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kritiska reflektioner över samhällsfenomen inom musiken och musikindustrin
- förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (pop- och rockhistoria)
- studie: den egna familjens musiksmak, slutsatser om musiksmakens utveckling
- metoder för att skapa musikaliska produkter som säljer, hur skapas en hitlåt? Hur blir man en musikkändis/artist?
- spridning av musik i cyberspace, rättigheter och skyldigheter
- upphovsmannarätt: vem äger musiken, vem får betalt då ett stycke framförs?
- röstvård och hörselvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik och musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt eller populärmusikaliska temahelheter), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M10 handleda eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikalisk uttrycksförmåga
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variation i instrument: rytm, melodi, ackord, olika kompstilar
- digitala verktyg för bandning och musikskapande (ex. ipad, telefoner, datorer)
- motoriska övningar, övningar i lagarbete, arbete mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete, avslutande ämneshelhet som knyter ihop det samlade lärostoffet i musiken ända från åk 1.
- valfritt musikframträdande med personlig konstruktiv feedback

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning (speciellt med avseende på populärmusiken och musikindustrin)
- PA-system och mikrofoner, grundäggande ljudhantering live och på dator
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp (plagiat, remix, cover, mixning, singback, playback etc.)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kritiska reflektioner över samhällsfenomen inom musiken och musikindustrin
- förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (pop- och rockhistoria)
- studie: den egna familjens musiksmak, slutsatser om musiksmakens utveckling
- metoder för att skapa musikaliska produkter som säljer, hur skapas en hitlåt? Hur blir man en musikkändis/artist?
- spridning av musik i cyberspace, rättigheter och skyldigheter
- upphovsmannarätt: vem äger musiken, vem får betalt då ett stycke framförs?
- röstvård och hörselvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik och musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt eller populärmusikaliska temahelheter), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M11 handleda eleven att vara mån om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven iakttar de säkerhetsanvisningar som ges.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beaktar faktorer som hör samman med en trygg ljudmiljö och använder redskap och instrument enligt säkerhetsanvisningarna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven beaktar faktorer som hör samman med en trygg ljudmiljö och använder självständigt redskap och instrument på ett tryggt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven ser på ett ansvarsfullt sätt till att musik- och ljudmiljön är trygg.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikalisk uttrycksförmåga
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variation i instrument: rytm, melodi, ackord, olika kompstilar
- digitala verktyg för bandning och musikskapande (ex. ipad, telefoner, datorer)
- motoriska övningar, övningar i lagarbete, arbete mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete, avslutande ämneshelhet som knyter ihop det samlade lärostoffet i musiken ända från åk 1.
- valfritt musikframträdande med personlig konstruktiv feedback

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning (speciellt med avseende på populärmusiken och musikindustrin)
- PA-system och mikrofoner, grundäggande ljudhantering live och på dator
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp (plagiat, remix, cover, mixning, singback, playback etc.)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kritiska reflektioner över samhällsfenomen inom musiken och musikindustrin
- förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (pop- och rockhistoria)
- studie: den egna familjens musiksmak, slutsatser om musiksmakens utveckling

- metoder för att skapa musikaliska produkter som säljer, hur skapas en hitlåt? Hur blir man en musikkändis/artist?
- spridning av musik i cyberspace, rättigheter och skyldigheter
- upphovsmannarätt: vem äger musiken, vem får betalt då ett stycke framförs?
- röstvård och hörselvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik och musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt eller populärmusikaliska temahelheter), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven utvecklar med stöd av läraren och i riktning med det givna målet sina färdigheter inom något av musikens delområden.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven ställer under handledning upp egna mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt agerar och arbetar i enlighet med målen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven ställer under handledning upp egna mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt övar i enlighet med målen och utvärderar sina framsteg i förhållande till dem.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven ställer upp mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande och arbetar i enlighet med målen. Eleven utvärderar sin aktivitet och anpassar sina arbetssätt enligt målen.

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikalisk uttrycksförmåga
- gemensamt musicerande, spel och sång
- variation i instrument: rytm, melodi, ackord, olika kompstilar
- digitala verktyg för bandning och musikskapande (ex. ipad, telefoner, datorer)
- motoriska övningar, övningar i lagarbete, arbete mot gemensamma mål
- processinriktat och långsiktigt arbete, avslutande ämneshelhet som knyter ihop det samlade lärostoffet i musiken ända från åk 1.
- valfritt musikframträdande med personlig konstruktiv feedback

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- musikbegrepp och notation
- musikaliskt ordförråd, ökad allmänbildning (speciellt med avseende på populärmusiken och musikindustrin)
- PA-system och mikrofoner, grundäggande ljudhantering live och på dator
- praktisk förståelse av musikaliska begrepp (plagiat, remix, cover, mixning, singback, playback etc.)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kritiska reflektioner över samhällsfenomen inom musiken och musikindustrin
- förmåga att diskutera egna erfarenheter och iakttagelser av musik
- övning i förmåga att uttrycka sig respektfullt om olika typer av musik (speciellt ifråga om andras musiksmak)
- musikens betydelse i relation till samhällets utveckling, tidsbundna musikaliska uttryck (pop- och rockhistoria)
- studie: den egna familjens musiksmak, slutsatser om musiksmakens utveckling

- metoder för att skapa musikaliska produkter som säljer, hur skapas en hitlåt? Hur blir man en musikkändis/artist?
- spridning av musik i cyberspace, rättigheter och skyldigheter
- upphovsmannarätt: vem äger musiken, vem får betalt då ett stycke framförs?
- röstvård och hörselvård

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- mångsidig repertoar för spel och sång
- populärmusik, klassisk musik, aktuell musik
- röstbruk och spelteknik
- egna kompositioner
- repertoar ur det egna kulturarvet, sångtraditioner, folkmusik, andlig musik och musik under traditionella högtider
- musiklyssnande (Veckans låt eller populärmusikaliska temahelheter), bred repertoar med anknytning till aktuella lektionsteman och högtider

Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkännedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9 *ska man i undervisningen i religion utforska den religion som studeras som ett kulturellt och samhälleligt fenomen. Kunskapen om den aktuella religionens rötter, ursprung, lära och normer samt inflytande i världen fördjupas och berikas.*

I undervisningen utforskas både de stora religiösa traditionerna i världen och irreligiositet. Religionernas samhälleliga och politiska inflytande och religionsfrihet behandlas. Eleverna lär sig känna igen och analysera religiösa teman i vetenskap, medier, konst och populärkultur.

I undervisningen behandlas de centrala etiska begreppen och de etiska principerna inom den religion som studeras. I undervisningen granskas FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna samt etiska synsätt i olika religioner och livsåskådningar. Mänskliga livsfrågor och aktuella etiska problem tas upp. Religionsundervisningen ska erbjuda eleverna resurser för deras fortsatta utveckling.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 7–9

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 7–9

Målet är att visa uppskattning och respekt för alla religioner och livsåskådningar. Teman granskas med hjälp av erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att fördjupa och gemensamt reflektera över begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. Undervisningsmiljön ska vara rofylld. Diskussion är en viktig del av undervisningen. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 7–9

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrunder och språkkunskaper beaktas i undervisningen och arbetet. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet samt sociala och kommunikativa färdigheter. Eleverna handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i religion i årskurs 7–9

Bedömningen i religion ska vara mångsidig. Bedömningen genomförs genom att observera elevens lärande, kunnande och arbete och granska elevernas mångsidiga alster. I bedömningen ingår den formativa bedömningen under lärprocessen och den summativa bedömningen av kunnande och färdigheter. I den formativa bedömningen får eleverna information om sina framsteg och prestationen i lärandet i relation till de uppställda målen. Responsen ska vara handledande och uppmuntrande. Elevernas självvärdering och kamratrespons ska användas som en del av den formativa bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i religion avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den

lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i religion då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i religion som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för religion. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i religion och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i religion och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

De nedan beskrivna kunskapskraven för slutbedömningen ska användas i alla lärokurser i religion. I beskrivningarna av kunskapskraven ingår beskrivningen av kunnandet för de lägre vitsorden i beskrivningen för det högre vitsordet.

Då slutvitsord ges ska en helhetsbild av elevens kunnande skapas, som bygger på beskrivningarna i kunskapskraven för vitsorden. Kriterierna för slutbedömningen kan också utnyttjas då tillfällen för prov på kunnande planeras eller då elevens prov på kunnande bedöms.

Evangelisk-luthersk tro

Lärokursens uppdrag i årskurs 7-9

***I årskurserna 7-9** ska man i undervisningen i religion utforska den religion som studeras som ett kulturellt och samhälleligt fenomen. Kunskapen om den aktuella religionens rötter, ursprung, lära och normer samt inflytande i världen fördjupas och berikas.*

I undervisningen utforskas både de stora religiösa traditionerna i världen och irreligiositet. Religionernas samhälleliga och politiska inflytande och religionsfrihet behandlas. Eleverna lär sig känna igen och analysera religiösa teman i vetenskap, medier, konst och populärkultur.

I undervisningen behandlas de centrala etiska begreppen och de etiska principerna inom den religion som studeras. I undervisningen granskas FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna samt etiska synsätt i olika religioner och livsåskådningar. Mänskliga livsfrågor och aktuella etiska problem tas upp. Religionsundervisningen ska erbjuda eleverna resurser för deras fortsatta utveckling.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 7–9

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner under handledning igen olika saker i omgivningen som anknyter till religion såsom byggnader och symboler.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner igen olika saker i omgivningen som anknyter till religion. Eleven kan kombinera begrepp och företeelser i anknytning till religion.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan ge exempel på mångfalden i anknytning till den religion som studeras. Eleven visar att hen förstår att religion och kultur står i växelverkan med varandra. Eleven känner igen olika företeelser i anknytning till religion i olika kulturer och samhällen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan ge mångsidiga exempel på den interna mångfalden i den religion som studeras. Eleven kan beskriva växelverkan mellan religion och kultur på ett mångsidigt sätt. Eleven känner igen och kan nämna olika företeelser i anknytning till religion i olika kulturer och samhällen.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den forntida folktron i Finland

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och

bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsreligionernas utbredning, storleksförhållanden och huvuddragen i det religiösa livet
- Gamla testamentet som uttrycksmedel för Israels folks tro och olika livsskeden
- Gamla testamentet ur judendomens kristendomens och islams synvinkel

M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge ett exempel på lärorna i den religion som studeras och ett exempel på de viktigaste källorna. Eleven kan berätta om uppkomsten av den religion som studeras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på lärorna i den religion som studeras. Eleven kan redogöra för uppkomsten av den religion som studeras, samt för dess källor, inflytande och utbredning. Eleven kan enligt givna instruktioner söka ytterligare information om den religion som studeras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera de grundläggande lärorna i den religion som studeras och beskriva innehållet i de viktigaste källorna. Eleven kan beskriva uppkomsten och utbredningen av den religion som studeras, samt dess inflytande i olika delar av världen. Eleven kan självständigt hämta ytterligare information om den religion som studeras och fästa uppmärksamhet vid källornas tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera de grundläggande lärorna i den religion som studeras och innehållet i och tolkningen av de viktigaste källorna. Eleven kan beskriva uppkomsthistoria för den religion som studeras, dess utbredning och inflytande i olika delar av världen. Eleven kan självständigt hämta ytterligare information om den religion som studeras och fästa uppmärksamhet vid källornas tillförlitlighet.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära

behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europée.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den forntida folktron i Finland

M3 handleda eleven att fördjupa sin kännedom om religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna två religioner och under handledning känna igen de centrala dragen i dem. Eleven känner under handledning igen skillnaderna mellan religion och irreligiositet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna världsreligioner och berätta om de mest centrala dragen i dem. Eleven kan beskriva skillnaden mellan religion och irreligiositet. Eleven kan söka ytterligare information om religioner och åskådningar enligt givna instruktioner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva och jämföra de huvudsakliga dragen i de olika världsreligionerna. Eleven kan använda begreppen religion, irreligiositet och åskådning i ändamålsenliga sammanhang. Eleven kan söka information om religioner och åskådningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera de huvudsakliga dragen i de olika världsreligionerna. Eleven kan beskriva den rådande mångfalden inom religioner och irreligiositet. Eleven kan söka information om religioner och åskådningar och fästa uppmärksamhet vid informationskällornas tillförlitlighet.

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsreligionernas utbredning, storleksförhållanden och huvuddragen i det religiösa livet
- Gamla testamentet som uttrycksmedel för Israels folks tro och olika livsskeden
- Gamla testamentet ur judendomens kristendomens och islams synvinkel

M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt identifiera religiösa teman i medier, i världspolitiken och inom konst och populärkultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner utgående från exempel igen seder i anknytning till religion.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan berätta om centrala seder i minst tre religioner. Ur givet material känner eleven igen religiösa symboler och teman i medier, konsten och populärkulturen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva och nämna seder i olika religioner och kan ge ett exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven känner igen och kan ge ett exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera seder i olika religioner och kan ge exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven identifierar och kan ge exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och européer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den forntida folktron i Finland

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och

bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsreligionernas utbredning, storleksförhållanden och huvuddragen i det religiösa livet
- Gamla testamentet som uttrycksmedel för Israels folks tro och olika livsskeden
- Gamla testamentet ur judendomens kristendomens och islams synvinkel

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likheter och skillnader både inom och mellan olika religioner.
- dialogen mellan religioner och dess betydelse för världsfreden

M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och åskådningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge ett exempel på någon mänsklig rättighet. Eleven kan ge ett exempel på en etisk princip i den religion som studeras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Utgående från exempel på situationer känner eleven igen den etiska dimensionen och kan under handledning reflektera över etiska frågeställningar. Eleven kan ge exempel på mänskliga rättigheter och deras betydelse. Eleven kan redogöra för de etiska principerna i den religion som studeras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda centrala etiska begrepp och kan skilja på etiska frågeställningar och andra frågeställningar. Eleven kan reflektera över etiska frågeställningar och förverkligandet av de mänskliga rättigheterna i praktiken. Eleven kan beskriva de etiska principerna i den religion som studeras och i någon annan religion eller åskådning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda centrala etiska begrepp, reflektera över etiska frågeställningar och bedöma förverkligandet av de mänskliga rättigheterna i praktiken. Eleven kan analysera de etiska principerna i den religion som studeras och jämföra dem med centrala etiska begrepp i andra religioner och åskådningar.

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likheter och skillnader både inom och mellan olika religioner.
- dialogen mellan religioner och dess betydelse för världsfreden

M9 inspirera eleven att granska de etiska dimensionerna i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan under handledning identifiera konsekvenser av etiska val och handlingar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva konsekvenser som etiska val har för en hållbar framtid.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera etiska val och konsekvenserna av dem för välbefinnande och en hållbar framtid.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan värdera etiska val och ge exempel på deras direkta och indirekta inverkan på välbefinnande och en hållbar framtid.

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsreligionernas utbredning, storleksförhållanden och huvuddragen i det religiösa livet
- Gamla testamentet som uttrycksmedel för Israels folks tro och olika livsskeden
- Gamla testamentet ur judendomens kristendomens och islams synvinkel

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likheter och skillnader både inom och mellan olika religioner.
- dialogen mellan religioner och dess betydelse för världsfreden

M10 sporra eleven att möta olika människor nu och i framtiden, under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den forntida folktron i Finland

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- världsreligionernas utbredning, storleksförhållanden och huvuddragen i det religiösa livet
- Gamla testamentet som uttrycksmedel för Israels folks tro och olika livsskeden
- Gamla testamentet ur judendomens kristendomens och islams synvinkel

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- likheter och skillnader både inom och mellan olika religioner.
- dialogen mellan religioner och dess betydelse för världsfreden

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner under handledning igen olika saker i omgivningen som anknyter till religion såsom byggnader och symboler.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner igen olika saker i omgivningen som anknyter till religion. Eleven kan kombinera begrepp och företeelser i anknytning till religion.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan ge exempel på mångfalden i anknytning till den religion som studeras. Eleven visar att hen förstår att religion och kultur står i växelverkan med varandra. Eleven känner igen olika företeelser i anknytning till religion i olika kulturer och samhällen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan ge mångsidiga exempel på den interna mångfalden i den religion som studeras. Eleven kan beskriva växelverkan mellan religion och kultur på ett mångsidigt sätt. Eleven känner igen och kan nämna olika företeelser i anknytning till religion i olika kulturer och samhällen.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kristendomens uppkomst och utveckling
- den katolska medeltiden, reformationen och tiden efter den
- finländsk livsåskådningstradition speciellt den lutherska kyrkan och samt andra kristna kyrkor och samfund
- kyrkosamfunden och deras utbredning, huvuddragen i livet och tron, ekumenik

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den katolska kyrkan
- den ortodoxa kyrkan

M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge ett exempel på lärorna i den religion som studeras och ett exempel på de viktigaste källorna. Eleven kan berätta om uppkomsten av den religion som studeras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på lärorna i den religion som studeras. Eleven kan redogöra för uppkomsten av den religion som studeras, samt för dess källor, inflytande och utbredning. Eleven kan enligt givna instruktioner söka ytterligare information om den religion som studeras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera de grundläggande lärorna i den religion som studeras och beskriva innehållet i de viktigaste källorna. Eleven kan beskriva uppkomsten och utbredningen av den religion som studeras, samt dess inflytande i olika delar av världen. Eleven kan självständigt hämta ytterligare information om den religion som studeras och fästa uppmärksamhet vid källornas tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera de grundläggande lärorna i den religion som studeras och innehållet i och tolkningen av de viktigaste källorna. Eleven kan beskriva uppkomsthistoria för den religion som studeras, dess utbredning och inflytande i olika delar av världen. Eleven kan självständigt hämta ytterligare information om den religion som studeras och fästa uppmärksamhet vid källornas tillförlitlighet.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och européer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kristendomens uppkomst och utveckling
- den katolska medeltiden, reformationen och tiden efter den
- finländsk livsåskådningstradition speciellt den lutherska kyrkan och samt andra kristna kyrkor och samfund
- kyrkosamfunden och deras utbredning, huvuddragen i livet och tron, ekumenik

M3 handleda eleven att fördjupa sin kännedom om religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna två religioner och under handledning känna igen de centrala dragen i dem. Eleven känner under handledning igen skillnaderna mellan religion och irreligiositet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna världsreligioner och berätta om de mest centrala dragen i dem. Eleven kan beskriva skillnaden mellan religion och irreligiositet. Eleven kan söka ytterligare information om religioner och åskådningar enligt givna instruktioner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva och jämföra de huvudsakliga dragen i de olika världsreligionerna. Eleven kan använda begreppen religion, irreligiositet och åskådning i ändamålsenliga sammanhang. Eleven kan söka information om religioner och åskådningar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera de huvudsakliga dragen i de olika världsreligionerna. Eleven kan beskriva den rådande mångfalden inom religioner och irreligiositet. Eleven kan söka information om religioner och åskådningar och fästa uppmärksamhet vid informationskällornas tillförlitlighet.

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya

religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den katolska kyrkan
- den ortodoxa kyrkan

M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt identifiera religiösa teman i medier, i världspolitiken och inom konst och populärkultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner utgående från exempel igen seder i anknytning till religion.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan berätta om centrala seder i minst tre religioner. Ur givet material känner eleven igen religiösa symboler och teman i medier, konsten och populärkulturen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva och nämna seder i olika religioner och kan ge ett exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven känner igen och kan ge ett exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera seder i olika religioner och kan ge exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven identifierar och kan ge exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och européer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kristendomens uppkomst och utveckling

- den katolska medeltiden, reformationen och tiden efter den
- finländsk livsåskådningstradition speciellt den lutherska kyrkan och samt andra kristna kyrkor och samfund
- kyrkosamfunden och deras utbredning, huvuddragen i livet och tron, ekumenik

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den katolska kyrkan
- den ortodoxa kyrkan

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- religionsfrihet och irreligiositet

M7 hjälpa eleven att reflektera över religioners och åskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner utgående från givna exempel igen religiösa och åskådningsmässiga faktorer som påverkar människornas val.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på det inflytande religioner och åskådningar har på människors val och verksamhet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva religioners och åskådningars betydelse som grund och rättesnöre för människors val.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över religioners och åskådningars betydelse som grund och rättesnöre för människors val och kan ge exempel på detta i olika delar av världen.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europée.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kristendomens uppkomst och utveckling
- den katolska medeltiden, reformationen och tiden efter den
- finländsk livsåskådningstradition speciellt den lutherska kyrkan och samt andra kristna kyrkor och samfund
- kyrkosamfunden och deras utbredning, huvuddragen i livet och tron, ekumenik

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- religionsfrihet och irreligiositet

M10 sporra eleven att möta olika människor nu och i framtiden, under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och européer.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- kristendomens uppkomst och utveckling
- den katolska medeltiden, reformationen och tiden efter den
- finländsk livsåskådningstradition speciellt den lutherska kyrkan och samt andra kristna kyrkor och samfund
- kyrkosamfunden och deras utbredning, huvuddragen i livet och tron, ekumenik

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- den katolska kyrkan
- den ortodoxa kyrkan

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man

reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- religionsfrihet och irreligiositet

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge ett exempel på lärorna i den religion som studeras och ett exempel på de viktigaste källorna. Eleven kan berätta om uppkomsten av den religion som studeras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på lärorna i den religion som studeras. Eleven kan redogöra för uppkomsten av den religion som studeras, samt för dess källor, inflytande och utbredning. Eleven kan enligt givna instruktioner söka ytterligare information om den religion som studeras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera de grundläggande lärorna i den religion som studeras och beskriva innehållet i de viktigaste källorna. Eleven kan beskriva uppkomsten och utbredningen av den religion som studeras, samt dess inflytande i olika delar av världen. Eleven kan självständigt hämta ytterligare information om den religion som studeras och fästa uppmärksamhet vid källornas tillförlitlighet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera de grundläggande lärorna i den religion som studeras och innehållet i och tolkningen av de viktigaste källorna. Eleven kan beskriva uppkomsthistoria för den religion som studeras, dess utbredning och inflytande i olika delar av världen. Eleven kan självständigt hämta ytterligare information om den religion som studeras och fästa uppmärksamhet vid källornas tillförlitlighet.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man

bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Bibelns huvuddrag och uppkomst samt Bibelns uppkomst
- olika tolkningssätt av Bibeln
- centrala frågor om kristendomens uppkomst och utveckling
- Bibelns inflytande på kulturen

M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt identifiera religiösa teman i medier, i världspolitiken och inom konst och populärkultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner utgående från exempel igen seder i anknytning till religion.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan berätta om centrala seder i minst tre religioner. Ur givet material känner eleven igen religiösa symboler och teman i medier, konsten och populärkulturen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva och nämna seder i olika religioner och kan ge ett exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven känner igen och kan ge ett exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera seder i olika religioner och kan ge exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven identifierar och kan ge exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Bibelns huvuddrag och uppkomst samt Bibelns uppkomst
- olika tolkningssätt av Bibeln
- centrala frågor om kristendomens uppkomst och utveckling
- Bibelns inflytande på kulturen

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- religion ur vetenskapligt perspektiv
- skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk
- religionskritik

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att bli bekant med centrala begrepp inom etiken
- att reflektera, ta ställning och lära sig att motivera sina etiska normer, principer och värderingar
- den kristna människouppfattningen
- den kristna etikens grundläggande budskap
- FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna
- miljöetik och hållbar utveckling

M5 handleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven skiljer ett tydligt religiöst påstående och ett tydligt vetenskapligt påstående från varandra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner igen typiska drag i ett vetenskapligt respektive ett religiöst språk. Eleven kan lyssna till andras åsikter och presentera sina egna.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven känner igen olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk. Eleven kan lyssna till andras åsikter och presentera motiveringar för sina egna åsikter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan analysera skillnaderna mellan religiösa och vetenskapliga argument och mellan religiöst och vetenskapligt språk. Eleven kan lyssna till andras åsikter och logiskt motivera sina egna åsikter.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Bibelns huvuddrag och uppkomst samt Bibelns uppkomst
- olika tolkningssätt av Bibeln
- centrala frågor om kristendomens uppkomst och utveckling
- Bibelns inflytande på kulturen

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att bli bekant med centrala begrepp inom etiken

- att reflektera, ta ställning och lära sig att motivera sina etiska normer, principer och värderingar
- den kristna människouppfattningen
- den kristna etikens grundläggande budskap
- FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna
- miljöetik och hållbar utveckling

M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och åskådningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge ett exempel på någon mänsklig rättighet. Eleven kan ge ett exempel på en etisk princip i den religion som studeras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Utgående från exempel på situationer känner eleven igen den etiska dimensionen och kan under handledning reflektera över etiska frågeställningar. Eleven kan ge exempel på mänskliga rättigheter och deras betydelse. Eleven kan redogöra för de etiska principerna i den religion som studeras.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda centrala etiska begrepp och kan skilja på etiska frågeställningar och andra frågeställningar. Eleven kan reflektera över etiska frågeställningar och förverkligandet av de mänskliga rättigheterna i praktiken. Eleven kan beskriva de etiska principerna i den religion som studeras och i någon annan religion eller åskådning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda centrala etiska begrepp, reflektera över etiska frågeställningar och bedöma förverkligandet av de mänskliga rättigheterna i praktiken. Eleven kan analysera de etiska principerna i den religion som studeras och jämföra dem med centrala etiska begrepp i andra religioner och åskådningar.

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att bli bekant med centrala begrepp inom etiken

- att reflektera, ta ställning och lära sig att motivera sina etiska normer, principer och värderingar
- den kristna människouppfattningen
- den kristna etikens grundläggande budskap
- FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna
- miljöetik och hållbar utveckling

M7 hjälpa eleven att reflektera över religioners och åskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner utgående från givna exempel igen religiösa och åskådningsmässiga faktorer som påverkar människornas val.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan ge exempel på det inflytande religioner och åskådningar har på människors val och verksamhet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan beskriva religioners och åskådningars betydelse som grund och rättesnöre för människors val.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över religioners och åskådningars betydelse som grund och rättesnöre för människors val och kan ge exempel på detta i olika delar av världen.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Bibelns huvuddrag och uppkomst samt Bibelns uppkomst
- olika tolkningssätt av Bibeln
- centrala frågor om kristendomens uppkomst och utveckling
- Bibelns inflytande på kulturen

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att bli bekant med centrala begrepp inom etiken
- att reflektera, ta ställning och lära sig att motivera sina etiska normer, principer och värderingar
- den kristna människouppfattningen
- den kristna etikens grundläggande budskap
- FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna
- miljöetik och hållbar utveckling

M8 uppmuntra eleven att reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan beskriva någon etisk fråga och en värdering som är viktig för hen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven känner igen och kan under handledning reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och några aktuella etiska frågor. Eleven kan beskriva värderingar som är viktiga för hen och utgående från dem ta ställning till etiska frågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan självständigt och tillsammans med andra reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och några aktuella etiska frågor. Eleven kan beskriva värderingar som är viktiga för hen och presentera och motivera åsikter i etiska frågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan självständigt och tillsammans med andra reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och aktuella etiska frågor. Eleven kan analysera sina egna värderingar samt identifiera olika värderingar som grund för etiska lösningar. Eleven kan presentera logiska och motiverade åsikter om etiska frågor.

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- Bibelns huvuddrag och uppkomst samt Bibelns uppkomst
- olika tolkningssätt av Bibeln
- centrala frågor om kristendomens uppkomst och utveckling
- Bibelns inflytande på kulturen

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- religion ur vetenskapligt perspektiv
- skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk
- religionskritik

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att bli bekant med centrala begrepp inom etiken
- att reflektera, ta ställning och lära sig att motivera sina etiska normer, principer och värderingar
- den kristna människouppfattningen
- den kristna etikens grundläggande budskap
- FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna
- miljöetik och hållbar utveckling

M9 inspirera eleven att granska de etiska dimensionerna i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan under handledning identifiera konsekvenser av etiska val och handlingar.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva konsekvenser som etiska val har för en hållbar framtid.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan analysera etiska val och konsekvenserna av dem för välbefinnande och en hållbar framtid.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan värdera etiska val och ge exempel på deras direkta och indirekta inverkan på välbefinnande och en hållbar framtid.

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- religion ur vetenskapligt perspektiv
- skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk
- religionskritik

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- att bli bekant med centrala begrepp inom etiken
- att reflektera, ta ställning och lära sig att motivera sina etiska normer, principer och värderingar
- den kristna människouppfattningen
- den kristna etikens grundläggande budskap
- FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna
- miljöetik och hållbar utveckling

Främmande språk

Främmande språk, B1-lärokurs

B1- lärokurs i främmande språk i årskurs 7–9

Eleverna uppmuntras att mångsidigt använda alla språk de studerar för att kommunicera och söka information. Undervisningens mål är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkkänsla och språkliga slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald fördjupas genom att man diskuterar om olika värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. Vid behov kan en del frågor även behandlas på skolans undervisningsspråk.

Grunderna för läroplanen för främmande språk har utarbetats som grund för vilket språk som helst som inte har särskilda grunder. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbeta en tillämpad läroplan för varje språk. Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i dessa grunder i slutet av årskurs 6 och i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska språk och europeiska språk som använder skrifttecken som grundar sig på alfabetet, dock med undantag av engelska inom vilken vitsordet åtta förutsätter en kunskapsnivå på i medeltal A2.1, vilket är något högre än kunskapskraven i de övriga indoeuropeiska och europeiska språken. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk (t.ex. skrivtecknen).

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Målspråket ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska

uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för B1-lärokursen i främmande språk.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i B1-lärokursen i främmande språk avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i B1-lärokursen i främmande språk då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i B1-lärokursen i främmande språk som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för B1-lärokursen i främmande språk. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för B1-lärokursen i främmande språk och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i B1-lärokursen i främmande språk och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I vitsordet 9 som gäller målen för undervisningen (M5-M9) och som anknyter till växande språkkunskap i B1-lärokursen i främmande språk har två kunskapsnivåer A1.3 och A2.1 kombinerats till en mellannivå A1.3/A2.1. Kunskapsnivåerna finns i den Europeiska referensramen och i den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

Engelska, A-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera muntligt med elever och grupper också på olika håll i världen. Digitala verktyg

erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan i en internationell värld.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

A-lärokurs i engelska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda engelska för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Undervisningen i engelska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på engelska i olika läroämnen.

Växande migration i Europa resulterar i en ständigt ökande grupp elever av olika nationaliteter och olika modersmål i Jakobstad. Undervisningen i engelska sker i dag nästan uteslutande på målspråket för att så många elever som möjligt skall kunna inkluderas i dessa multikulturella undervisningsgrupper.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges

stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska sedan tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för A-lärokursen i engelska.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i A-lärokursen i engelska avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i A-engelska då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i A-lärokursen i engelska som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för A-lärokursen i engelska. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för A-lärokursen i engelska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i A-lärokursen i engelska och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I vitsordet 9 som gäller målen för undervisningen (M6-M10) och som anknyter till växande språkkunskap i A-lärokursen i engelska har två kunskapsnivåer B1.1 och B1.2 kombinerats till en mellannivå B1.1/B1.2. Kunskapsnivåerna finns i den Europeiska referensramen och i den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som anknyter till engelskans ställning och olika varianter samt ge eleven beredskap att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna några länder där engelska talas. Eleven kan berätta något om länders kulturer och levnadssätt inom språkområdet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan berätta var engelska talas och att det talas på olika sätt. Eleven kan beskriva ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet. Eleven kan nämna kulturella drag som anknyter till kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta om engelskans ställning som världsspråk. Eleven kan jämföra ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet. Eleven kan berätta om kulturella drag i kommunikationen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över engelskans ställning som världsspråk samt därtill hörande företeelser. Eleven kan jämföra och reflektera över ländernas kulturer och levnadssätt inom språkområdet. Eleven kan jämföra och reflektera över kulturella drag i kommunikation.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- English and the world - att flytta fokus från engelskan i klassrummet och närsamhället till ett mer globalt perspektiv
- Var pratas engelska, hur och varför?
- Hur ser skolsystem ut i olika delar av världen?

M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang som vidgar uppfattningen om den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på några engelskspråkiga innehåll och sammanhang där engelska språket kan användas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna engelskspråkiga innehåll och sammanhang, som främjar hens lärande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra engelskspråkiga innehåll och sammanhang, som främjar hens lärande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över hur hen kan utnyttja engelskspråkiga innehåll och sammanhang för att främja det egna lärandet.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- English and the world - att flytta fokus från engelskan i klassrummet och närsamhället till ett mer globalt perspektiv
- Var pratas engelska, hur och varför?
- Hur ser skolsystem ut i olika delar av världen?

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i engelska språket.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i engelska språket. Eleven kan ge några exempel på hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk. Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i det engelska språket och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter. Eleven kan berätta hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk. Eleven kan berätta om det engelska språkets centrala språkvetenskapliga begrepp och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter och tillämpa dem. Eleven kan jämföra hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk. Eleven känner till och kan använda det engelska språkets centrala språkvetenskapliga begrepp för att utveckla sina språkkunskaper.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- English and the world - att flytta fokus från engelskan i klassrummet och närsamhället till ett mer globalt perspektiv
- Var pratas engelska, hur och varför?
- Hur ser skolsystem ut i olika delar av världen?

M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt att handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig engelska. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig engelska. Eleven kan beskriva några sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig engelska. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda mångsidiga och för hen själv passande sätt att lära sig engelska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tidsformer
- oregelbundna verb
- adjektivets komparation

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge några exempel på möjligheter att utveckla sina kunskaper i engelska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva olika möjligheter att utveckla sina kunskaper i engelska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina kunskaper i engelska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan jämföra och reflektera över olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina kunskaper i engelska även efter avslutad skolgång.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tidsformer
- oregelbundna verb
- adjektivets komparation

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och stödja elevens förmåga att delta på ett uppbyggande sätt i kulturell växelverkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamålen, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikations rutiner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna och kan fästa vikt vid språkets formalitet. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till de viktigaste kulturellt betingade aspekterna.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- I årskurs 7 betonas uttryckligen den växande språkkunskapen genom en tydlig tonvikt på språkets strukturer: tidsformer med elementära tillämpningar.
- En mognad i arbetsvanor samt inställning till ämnet eftersträvas.

M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven förstår det väsentliga och många detaljer i lite mer krävande allmänspråkligt och relativt långsamt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- I årskurs 7 betonas uttryckligen den växande språkkunskapen genom en tydlig tonvikt på språkets strukturer: tidsformer med elementära tillämpningar.
- En mognad i arbetsvanor samt inställning till ämnet eftersträvas.

8

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som anknyter till engelskans ställning och olika varianter samt ge eleven beredskap att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna några länder där engelska talas. Eleven kan berätta något om länders kulturer och levnadssätt inom språkområdet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan berätta var engelska talas och att det talas på olika sätt. Eleven kan beskriva ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet. Eleven kan nämna kulturella drag som anknyter till kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta om engelskans ställning som världsspråk. Eleven kan jämföra ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet. Eleven kan berätta om kulturella drag i kommunikationen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över engelskans ställning som världsspråk samt därtill hörande företeelser. Eleven kan jämföra och reflektera över ländernas kulturer och levnadssätt inom språkområdet. Eleven kan jämföra och reflektera över kulturella drag i kommunikation.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- I årskurs 8 eftersträvar vi att jobba inkluderande; varierande arbetssätt, verktyg och mätning av resultat.
- Önskvärt är att utnyttja elevernas potential till kulturell mångfald, erfarenheter och kompetenser.

M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang som vidgar uppfattningen om den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på några engelskspråkiga innehåll och sammanhang där engelska språket kan användas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna engelskspråkiga innehåll och sammanhang, som främjar hens lärande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra engelskspråkiga innehåll och sammanhang, som främjar hens lärande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över hur hen kan utnyttja engelskspråkiga innehåll och sammanhang för att främja det egna lärandet.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- I årskurs 8 eftersträvar vi att jobba inkluderande; varierande arbetssätt, verktyg och mätning av resultat.
- Önskvärt är att utnyttja elevernas potential till kulturell mångfald, erfarenheter och kompetenser.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge några exempel på möjligheter att utveckla sina kunskaper i engelska.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan beskriva olika möjligheter att utveckla sina kunskaper i engelska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina kunskaper i engelska även efter avslutad skolgång.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan jämföra och reflektera över olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina kunskaper i engelska även efter avslutad skolgång.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- tidsformernas tillämpning fördjupas
- oregelbundna verbens tillämpning fördjupas
- pronomen
- adjektiv eller adverb
- genitiven
- frågepåhäng

M6 uppmuntra eleven att delta i olika kommunikationssituationer som är lämpliga med hänsyn till elevens ålder och livserfarenhet och som även kan behandla åsikter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer och kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar en aktuell händelse.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- I årskurs 8 betonas muntlig kommunikation och muntlig utvärdering av kunskapsområden är därför önskvärt.

M7 stödja eleven att ta initiativ i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation genom att vid behov använda standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven kan ta initiativ i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas och kan försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet, rätta till missförstånd. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck och också av relativt komplicerade uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- I årskurs 8 betonas muntlig kommunikation och muntlig utvärdering av kunskapsområden är därför önskvärt.

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och stödja elevens förmåga att delta på ett uppbyggande sätt i kulturell växelverkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamålen, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikations rutiner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna och kan fästa vikt vid språkets formalitet. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till de viktigaste kulturellt betingade aspekterna.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- I årskurs 8 betonas muntlig kommunikation och muntlig utvärdering av kunskapsområden är därför önskvärt.

M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven förstår det väsentliga och många detaljer i lite mer krävande allmänspråkligt och relativt långsamt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- I årskurs 8 betonas muntlig kommunikation och muntlig utvärdering av kunskapsområden är därför önskvärt.

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som anknyter till engelskans ställning och olika varianter samt ge eleven beredskap att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan nämna några länder där engelska talas. Eleven kan berätta något om länders kulturer och levnadssätt inom språkområdet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan berätta var engelska talas och att det talas på olika sätt. Eleven kan beskriva ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet. Eleven kan nämna kulturella drag som anknyter till kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan berätta om engelskans ställning som världsspråk. Eleven kan jämföra ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet. Eleven kan berätta om kulturella drag i kommunikationen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över engelskans ställning som världsspråk samt därtill hörande företeelser. Eleven kan jämföra och reflektera över ländernas kulturer och levnadssätt inom språkområdet. Eleven kan jämföra och reflektera över kulturella drag i kommunikation.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- I slutet av årskursen är det önskvärt att eleven har nått en insikt i betydelsen, nyttan och glädjen av att behärska målspråket.

M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang som vidgar uppfattningen om den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan ge exempel på några engelskspråkiga innehåll och sammanhang där engelska språket kan användas.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan nämna engelskspråkiga innehåll och sammanhang, som främjar hens lärande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan jämföra engelskspråkiga innehåll och sammanhang, som främjar hens lärande.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan reflektera över hur hen kan utnyttja engelskspråkiga innehåll och sammanhang för att främja det egna lärandet.

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- I slutet av årskursen är det önskvärt att eleven har nått en insikt i betydelsen, nyttan och glädjen av att behärska målspråket.

M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt att handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig engelska. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig engelska. Eleven kan beskriva några sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig engelska. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan använda mångsidiga och för hen själv passande sätt att lära sig engelska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- passiv
- nationalitetsord
- substantivens plural
- modala hjälpverb
- ing-formen i sin helhet

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och stödja elevens förmåga att delta på ett uppbyggande sätt i kulturell växelverkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamålen, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikations rutiner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna och kan fästa vikt vid språkets formalitet. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till de viktigaste kulturellt betingade aspekterna.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- I årskurs 9 ingår en längre friskrivning/slutarbete som eleven presenterar i liten grupp och får feedback på av sina klasskamrater och av läraren.
- Elevens kommunikativa färdigheter utmanas bland annat genom studiebesök till engelskspråkiga studiemiljöer i vår närområgivning.
- I mån av möjlighet ordnar vi besök av personer med engelska som modersmål, till exempel utbyteselever som bor i Jakobstad.

M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven förstår det väsentliga och många detaljer i lite mer krävande allmänspråkligt och relativt långsamt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med

olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- I årskurs 9 ingår en längre friskrivning/slutarbete som eleven presenterar i liten grupp och får feedback på av sina klasskamrater och av läraren.
- Elevens kommunikativa färdigheter utmanas bland annat genom studiebesök till engelskspråkiga studiemiljöer i vår närområgivning.
- I mån av möjlighet ordnar vi besök av personer med engelska som modersmål, till exempel utbyteselever som bor i Jakobstad.

M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan räkna upp och beskriva (för sin ålder typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Eleven kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Kunskapsnivå B1.1/B1.2: Eleven kan redogöra för det väsentliga och många detaljer angående olika vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt allmänna fraser och idiom. Eleven kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- I årskurs 9 ingår en längre friskrivning/slutarbete som eleven presenterar i liten grupp och får feedback på av sina klasskamrater och av läraren.
- Elevens kommunikativa färdigheter utmanas bland annat genom studiebesök till engelskspråkiga studiemiljöer i vår närområgivning.
- I mån av möjlighet ordnar vi besök av personer med engelska som modersmål, till exempel utbyteselever som bor i Jakobstad.

Samhällslära

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhälleliga och ekonomiska aktörer.

I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband de har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhälleliga beslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter med målet att nå samförstånd.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

***I årskurserna 7-9** ska man betona elevernas möjligheter och kompetens att påverka i ett demokratiskt samhälle samt elevernas ansvar i fråga om egna livsval. Eleverna ska både i skolan och med aktörer i närmiljön få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. I undervisningen ska man fästa vikt vid samhällets och samhällslivets strukturer samt begrepp i anslutning till dessa. Eleven ska vägledas att fälla omdöme om samhälleliga och ekonomiska frågor och att jämföra olika åsikter och strategier inom olika folkgrupper och gällande olika värdemål. Studierna av samhällsfrågor ska vidgas till att omfatta även globala frågor.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 7–9

Målet är att stödja elevernas utveckling till aktiva medborgare genom att använda mångsidiga konkreta arbetssätt. Det är viktigt att kontinuerligt följa med, analysera och diskutera aktuella frågor och händelser. Likaså är kommunikationen med olika aktörer i samhället viktig. Man kan även

använda ämnesövergripande arbete i undervisningen, till exempel i samband med olika projekt. Utöver kollaborativa arbetssätt prioriteras undersökande lärande. Granskning och användning av medier samt informations- och kommunikationsteknik utgör en central del av studierna.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i medborgarsamhället samt stödja elevernas utveckling till aktiva medlemmar i olika samhällsgrupper. Mångsidig kommunikation, delaktighet och samverkan stöds genom praktiska övningar. Eleverna ska öva sig att söka, förstå och tillämpa information om samhälle och ekonomi samt bedöma informationens betydelse både ur sin egen och ur en allmän synvinkel. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas i undervisningsarrangemangen och arbetssätten genom att läraren förklarar till exempel bilder, grafer och statistik.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i samhällslära i årskurs 7–9

I samhällsläran ska bedömningen av lärandet, det vill säga den formativa bedömningen, vara uppmuntrande och handledande. Genom mångsidig respons ska eleverna uppmuntras att fungera aktivt i sin egen närmiljö och att tillämpa sina kunskaper om samhälle och ekonomi i praktiken i vardagen. Genom bedömningen ska man stödja elevens förmåga att tillämpa samhälleliga kunskaper och färdigheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur mångsidigt eleven lärt sig att bilda sig en egen uppfattning om samhället och kan motivera sina åsikter. I den summativa bedömningen ska läraren beakta elevernas mångsidiga sätt att arbeta och visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i samhällslära avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i samhällslära då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i samhällslära som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för samhällslära. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i samhällslära och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i samhällslära och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

9

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att stärka sitt intresse för det omgivande samhället och för samhällskunskap som vetenskapsområde

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsekonomi
- medborgerliga fri och rättigheter
- medborgerliga skyldigheter
- arbetslivet - skyldigheter och rättigheter

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringssätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- riksdag, regering och presidentmakten
- kommunen
- Europeiska unionen
- medborgerliga rättigheter och skyldigheter
- massmedierna - den tredje statsmakten
- Finlands förhållande till EU, NATO, FN

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällelig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällelig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- företagsbesök
- entreprenörskap
- medborgarrörelser

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna fördjupar sig i grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer samt granskar ekonomiska faktorer även ur ett också med tanke på hållbar konsumtion. Dessutom fördjupar sig eleverna i förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande bland annat genom arbete och entreprenörskap.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bankväsendet
- aktiemarknaden
- hållbar utveckling
- kännedom om världens ekonomiska resurser
- globaliseringen
- ung företagsamhet

M2 hjälpa eleven att utveckla sin etiska förståelse och omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsekonomi
- medborgerliga fri och rättigheter
- medborgerliga skyldigheter
- arbetslivet - skyldigheter och rättigheter

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringssätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- riksdag, regering och presidentmakten
- kommunen
- Europeiska unionen
- medborgerliga rättigheter och skyldigheter
- massmedierna - den tredje statsmakten
- Finlands förhållande till EU, NATO, FN

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällelig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällelig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- företagsbesök
- entreprenörskap
- medborgarrörelser

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna fördjupar sig i grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer samt granskar ekonomiska faktorer även ur ett också med tanke på hållbar konsumtion. Dessutom fördjupar sig eleverna i förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande bland annat genom arbete och entreprenörskap.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bankväsendet
- aktiemarknaden
- hållbar utveckling
- kännedom om världens ekonomiska resurser
- globaliseringen
- ung företagsamhet

M3 handleda eleven att förstå rättsstatliga principer och betydelsen av människorättsfrågor i ett globalt perspektiv samt fördjupa sina kunskaper om hur det finländska rättssystemet fungerar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Utgående från exempel känner eleven igen mänskliga rättigheter och centrala aktörer och principer i anknytning till rättsväsendet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver mänskliga rättigheter, centrala aktörer och verksamhetsprinciper inom rättsväsendet. Eleven kan under handledning hitta information om lag och rätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven redogör för hur principerna för mänskliga rättigheter och rättsstaten framkommer i Finland och i världen. Eleven hämtar och redogör för information om lag och rätt med hjälp av ändamålsenliga informationskällor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven bedömer förverkligandet av mänskliga rättigheter och rättsstatliga principer i samhället. Eleven använder informationskällor i anknytning till lag och rätt i uppgifter som kräver problemlösning.

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringssätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- riksdag, regering och presidentmakten
- kommunen
- Europeiska unionen
- medborgerliga rättigheter och skyldigheter
- massmedierna - den tredje statsmakten
- Finlands förhållande till EU, NATO, FN

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällelig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällelig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- företagsbesök
- entreprenörskap
- medborgarrörelser

M4 handleda eleven i att fördjupa och uppdatera sina kunskaper och färdigheter i fråga om samhälle, ekonomisk verksamhet och privat hushållning och kritiskt värdera mediernas roll och betydelse

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner under handledning igen faktorer som anknyter till samhälle och ekonomi. Med hjälp av handledning hittar eleven information om samhälle och ekonomi ur källor som hen får och ger under handledning ett exempel på mediernas verksamhet som förmedlare av information.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver med hjälp av exempel fenomen och verksamhet i samhället och ekonomin. Eleven hittar information om samhälle och ekonomi ur olika källor och upptäcker skillnader i informationen i olika källor. Eleven beskriver mediernas påverkan i elevens eget liv och i samhället.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven hämtar information om samhälle och ekonomi ur olika källor och jämför informationen. Eleven redogör för mediernas roll i individens liv och dess verksamhet som en del i den offentliga diskussionen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven hämtar och presenterar information om samhälle och ekonomi kritiskt och på ett sätt som beaktar olika synpunkter. Eleven bedömer kritiskt mediernas verksamhet och mediepåverkan i samhället.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsekonomi
- medborgerliga fri och rättigheter
- medborgerliga skyldigheter
- arbetslivet - skyldigheter och rättigheter

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringssätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- riksdag, regering och presidentmakten
- kommunen
- Europeiska unionen
- medborgerliga rättigheter och skyldigheter
- massmedierna - den tredje statsmakten
- Finlands förhållande till EU, NATO, FN

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällelig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällelig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- företagsbesök
- entreprenörskap
- medborgarrörelser

M5 uppmuntra eleven att utvecklas till en företagsam och ansvarsfull ekonomisk aktör, som har insikt i entreprenörskap och arbetsliv, känner till vilka möjligheter det erbjuder och kan planera sin egen framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner under handledning igen skillnaderna mellan lönearbete och entreprenörskap och yrken som representerar lönearbete och entreprenörskap.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver utmärkande drag för lönearbete och entreprenörskap. Eleven redogör för vilka möjligheter lönearbete respektive entreprenörskap erbjuder individen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven beskriver lönearbetets och entreprenörskapets ställning i samhället. Eleven jämför de möjligheter som lönearbete respektive entreprenörskap erbjuder individen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven analyserar lönearbetets och entreprenörskapets betydelse i samhället. Eleven bedömer betydelsen av lönearbete respektive entreprenörskap för individen.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet

och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsekonomi
- medborgerliga fri och rättigheter
- medborgerliga skyldigheter
- arbetslivet - skyldigheter och rättigheter

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna fördjupar sig i grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer samt granskar ekonomiska faktorer även ur ett också med tanke på hållbar konsumtion. Dessutom fördjupar sig eleverna i förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande bland annat genom arbete och entreprenörskap.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bankväsendet
- aktiemarknaden
- hållbar utveckling
- kännedom om världens ekonomiska resurser
- globaliseringen
- ung företagsamhet

M6 handleda eleven att studera olika samhällsaktiviteter, sammanknytningar och minoritetsgrupper på ett mångsidigt och fördomsfritt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner med hjälp av exempel igen gemenskaper och minoritetsgrupper i det finländska samhället.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver olika gemenskaper och minoritetsgrupper och deras ställning i det finländska samhället.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven redogör för faktorer i samhället som påverkar olika befolkningsgrupper.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven bedömer sätt på vilka man kan stödja olika befolkningsgruppers likvärdighet i samhället.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsekonomi
- medborgerliga fri och rättigheter
- medborgerliga skyldigheter
- arbetslivet - skyldigheter och rättigheter

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringssätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- riksdag, regering och presidentmakten
- kommunen
- Europeiska unionen
- medborgerliga rättigheter och skyldigheter
- massmedierna - den tredje statsmakten
- Finlands förhållande till EU, NATO, FN

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällelig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällelig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- företagsbesök
- entreprenörskap
- medborgarrörelser

M7 handleda eleven att förstå principerna för samhälleligt beslutsfattande och demokratiska förfaringssätt på lokal och nationell nivå, inom Europeiska unionen och globalt samt att fungera som en aktiv medborgare som utvecklar sitt närsamhälle

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven känner under handledning igen kännetecken för demokratiskt beslutsfattande. Eleven visar med hjälp av exempel hur ett demokratiskt beslutsfattande framkommer i det egna närsamhället.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven beskriver och förklarar kännetecken för demokratiskt beslutsfattande på lokal nivå, nationellt och inom den Europeiska unionen. Eleven beskriver på vilka olika sätt demokratiska verksamhetsprinciper kan genomföras i det egna närsamhället.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven redogör för hur olika former för beslutsfattande främjar demokrati och hur demokratiskt beslutsfattande stöds på lokal och nationell nivå, inom den Europeiska unionen och globalt. Eleven använder demokratiska verksamhetsprinciper i det egna närsamhället.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Utgående från givet material bedömer eleven hur målen för demokrati uppfylls i beslutsfattandet på olika nivåer. Eleven använder på ett mångsidigt sätt demokratiska verksamhetsprinciper i det egna närsamhället och skapar och motiverar förslag till hur de kan utvecklas.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsekonomi
- medborgerliga fri och rättigheter
- medborgerliga skyldigheter
- arbetslivet - skyldigheter och rättigheter

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringssätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- riksdag, regering och presidentmakten
- kommunen
- Europeiska unionen
- medborgerliga rättigheter och skyldigheter
- massmedierna - den tredje statsmakten
- Finlands förhållande till EU, NATO, FN

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällelig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällelig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- företagsbesök
- entreprenörskap
- medborgarrörelser

M8 handleda eleven att förstå grunderna i ekonomiförvaltning, att kunna hantera sin egen ekonomi och att konsumera ansvarsfullt och i enlighet med principerna för hållbar utveckling

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Oppilas osoittaa ohjatusti tuntevansa joitakin taloudellisen toiminnan muotoja (kuten kuluttaminen, säästäminen). Oppilas osoittaa tunnistavansa ohjatusti yksilön keinoja vaikuttaa kestävään tulevaisuuteen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förklarar vilken betydelse olika former av ekonomisk verksamhet har för privat ekonomi. Eleven beskriver krav som en hållbar framtid ställer på hushålls- och nationalekonomin samt på skötseln av privat ekonomi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven beskriver vilken betydelse olika former av ekonomisk verksamhet har för nationalekonomin. Eleven redogör för krav som en hållbar framtid ställer på hushålls- och nationalekonomin samt på skötseln av privat ekonomi.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven motiverar åtgärder som främjar hållbar framtid och bedömer vilken inverkan de har på hushåll och nationalekonomier. Utgående från givet material bedömer eleven planer i anknytning till privat ekonomi utgående från ett hållbart ekonomiskt perspektiv.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsekonomi
- medborgerliga fri och rättigheter
- medborgerliga skyldigheter
- arbetslivet - skyldigheter och rättigheter

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna fördjupar sig i grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer samt granskar ekonomiska faktorer även ur ett också med tanke på hållbar konsumtion. Dessutom fördjupar sig eleverna i förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande bland annat genom arbete och entreprenörskap.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bankväsendet
- aktiemarknaden
- hållbar utveckling
- kännedom om världens ekonomiska resurser
- globaliseringen
- ung företagsamhet

M9 handleda eleven att vidga sitt samhällsperspektiv, engagera sig i samhällelig verksamhet och diskussion samt använda sina medie- och samhällskunskaper då hen bildar sig egna uppfattningar och agerar som medborgare

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven ger under handledning exempel på olika sätt att delta och påverka i samhället. Eleven tar ställning i en samhällsfråga.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven ger exempel på sätt att delta och påverka i samhället. Eleven motiverar åsikter i samhälleliga frågor.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven deltar i behandlingen av samhällspolitiska frågor och jämför olika sätt att påverka. Eleven motiverar åsikter i samhälleliga frågor på ett mångsidigt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven deltar konstruktivt i behandlingen av samhällspolitiska frågor och utvärderar de diskussioner som förts.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- vardagsekonomi
- medborgerliga fri och rättigheter
- medborgerliga skyldigheter
- arbetslivet - skyldigheter och rättigheter

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringssätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- riksdag, regering och presidentmakten
- kommunen
- Europeiska unionen
- medborgerliga rättigheter och skyldigheter
- massmedierna - den tredje statsmakten
- Finlands förhållande till EU, NATO, FN

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällelig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällelig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- företagsbesök
- entreprenörskap
- medborgarrörelser

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna fördjupar sig i grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer samt granskar ekonomiska faktorer även ur ett också med tanke på hållbar konsumtion. Dessutom fördjupar sig eleverna i förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande bland annat genom arbete och entreprenörskap.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

- bankväsendet
- aktiemarknaden
- hållbar utveckling
- kännedom om världens ekonomiska resurser
- globaliseringen
- ung företagsamhet

Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att

självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärda kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7–9 *är slöjdens fostrande uppdrag att stärka och fördjupa elevernas förmåga att ta fasta på sina egna erfarenheter för att skapa nytt och lösa problem samt stärka och fördjupa sådana kunskaper och färdigheter som behövs för att planera, skapa och uttrycka sig genom slöjd. Undervisningen i slöjd utgår från att eleverna ska få iaktta och undersöka den byggda miljön och dess olika material samt tillämpa kunskapen i sitt skapande. Då färdigheterna fördjupas ska eleverna också bli bekanta med olika tekniska funktionsprinciper och praktiska problem som kan uppstå då de tillämpas. Slöjdens ska stödja elevernas välbefinnande och livskompetens samt yrkesval och val som gäller arbetslivet.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 7–9

Mångsidiga apparater, maskiner, arbetsredskap och lärmiljöer ger eleverna möjlighet att lära sig slöjda med olika material och att tillägna sig en ansvarsfull arbetsattityd. Vardagslivet, naturen, den byggda miljön och olika föremål observeras och utnyttjas för att planera och framställa slöjdprodukter. Eleverna utnyttjar mobila apparater i slöjden och övar sig att skapa tredimensionella ritningar och modeller. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för tekniskt arbete och textilarbete. Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt i samarbete med utomstående sakkunniga, olika instanser och över läroämnesgränserna. Eleverna får kunskap om slöjd genom att besöka museer, utställningar och företag.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 7–9

Med tanke på målen för läroämnet är det viktigt att handledning/stöd ordnas med hänsyn till olika pedagogiska arbets- och förhållningssätt som stödjer eleverna att tillägna sig slöjdfärdigheter och främjar deras förmåga att planera och samarbeta. Genom individuellt arbete, grupparbete och kollaborativa arbetssätt uppmuntras eleverna att delta, vara aktiva och att självständigt ta ansvar. I undervisningen ska elevernas olika förutsättningar och behov beaktas och slöjdundervisningen differentieras utgående från dem, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetsredskap, arbetssätt och arbetsuppgifter.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i slöjd i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i slöjd ska vägleda och sporra eleverna. Eleverna ska ges mångsidig respons på sina framsteg och sitt lärande. Den formativa bedömningen ska stödja utvecklingen av mångsidiga slöjdfärdigheter. Eleverna ska erbjudas olika möjligheter att visa sina framsteg

och uppmuntras att utnyttja sina styrkor och inhämta de färdigheter som behöver utvecklas. Eleverna ska handledas att utvärdera sitt lärande och erbjudas olika sätt för självvärdering och för att få kamratrespons. Färdigheterna i självvärdering och färdigheterna att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen. Den summativa bedömningen ska grunda sig på slöjdprocessen i sin helhet samt på målen och kunskapskraven för den. Dokumentationen av de olika skedena av arbetsprocessen fungerar som ett redskap vid bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i slöjd avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i slöjd då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i slöjd som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för slöjd. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i slöjd och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i slöjd och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen. I beskrivningarna av kunskapskraven i slöjd ingår beskrivningarna av kunnandet för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

7

Årskursens mål och centrala innehåll

M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven planerar sitt eget arbete utgående från givna instruktioner och exempel. Eleven kan under konkret handledning utföra ett visst skede i arbetet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven planerar sitt arbete enligt givna instruktioner. Eleven strävar efter att arbeta på ett företagsamt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven planerar sitt arbete, kan göra val och söka egna lösningar för sitt arbete.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven planerar självständigt sitt arbete. Eleven arbetar på ett företagsamt sätt och tar egna initiativ.

I2 Formgivning

Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- arbetar utifrån traditionella tekniker
- söker inspiration från dåtid och nutid
- kan gå på exkursioner i närmiljön, t ex museum, båtbyggeri och sömmerska
- gästföreläsare kan besöka skolan

I3 Prövning

Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används inbyggda system, d.v.s. man tillämpar programmering för planering och framställning av produkter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- skall utarbeta sina egna ideér, välja rätt material, formgivning och färger på sina produkter samt prägla arbetena med sin egen design
- kan använda programmering i olika arbetsskeden

I4 Dokumentation och värdering

Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- forskar och söker ideér på internet och i annan media
- kan fotografera under arbetets gång för att dokumentera processen

I5 Tillverkning

Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- väljer rätt maskiner och verktyg anpassade till arbetsmomentet
- kan använda sig av återvinningsbara material, inhemska träslag och råvaror

M2 handleda eleven att ställa upp egna mål för sitt lärande och arbete i slöjd och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven ställer med lärarens hjälp upp ett konkret mål för sitt lärande som anknyter till arbetet. Eleven arbetar med en fas åt gången och reflekterar under handledning över sin slöjdprocess.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven ställer under handledning upp mål för sitt lärande och arbete. Eleven framskrider i slöjdprocessen med en fas åt gången enligt givna instruktioner. Eleven reflekterar över sin slöjdprocess utgående från givna alternativ.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan ställa upp mål för sitt lärande och arbete och hen arbetar processinriktat och reflekterar på ett realistiskt sätt över sin slöjdprocess.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven ställer självständigt upp mål för sitt lärande och arbete. Eleven framskrider ändamålsenligt och reflekterar på ett analytiskt och realistiskt sätt över sin slöjdprocess.

I1 Innovation

Eleverna gör uppgifter där de ska planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleverna genomför planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåga. Eleverna utvärderar både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- övar sig att göra noggrannare arbetsskisser och exakta mått
- använder sig av millimetermått i t ex metallslöjden
- utvärderar sitt arbete under arbetets gång

I2 Formgivning

Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- arbetar utifrån traditionella tekniker

- söker inspiration från dåtid och nutid
- kan gå på exkursioner i närmiljön, t ex museum, båtbyggeri och sömmerska
- gästföreläsare kan besöka skolan

I3 Prövning

Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används inbyggda system, d.v.s. man tillämpar programmering för planering och framställning av produkter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- skall utarbeta sina egna ideér, välja rätt material, formgivning och färger på sina produkter samt prägla arbetena med sin egen design
- kan använda programmering i olika arbetsskeden

I4 Dokumentation och värdering

Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- forskar och söker ideér på internet och i annan media
- kan fotografera under arbetets gång för att dokumentera processen

I5 Tillverkning

Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- väljer rätt maskiner och verktyg anpassade till arbetsmomentet
- kan använda sig av återvinningsbara material, inhemska träslag och råvaror

M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar i undervisningen i de båda arbetssätten inom slöjd. Eleven använder olika redskap och material, vid behov under konkret handledning.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven förstår vilken betydelse olika arbetssätt och material har för slöjdprocessen och eleven väljer under handledning dem som lämpar sig för hens arbete. Eleven använder olika redskap och material enligt givna instruktioner.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan välja ändamålsenliga material och bearbetningssätt samt kan använda dem på ett kreativt sätt för att framställa produkter eller alster enligt sina planer.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven utvärderar hur väl olika redskap och bearbetningssätt lämpar sig för slöjdprocessen. Eleven tillämpar sin kunskap om material och arbetssätt på ett kreativt, experimentellt och ändamålsenligt sätt.

I1 Innovation

Eleverna gör uppgifter där de ska planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleverna genomför planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåga. Eleverna utvärderar både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- övar sig att göra noggrannare arbetsskisser och exakta mått
- använder sig av millimetermått i t ex metallslöjden
- utvärderar sitt arbete under arbetets gång

I2 Formgivning

Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- arbetar utifrån traditionella tekniker
- söker inspiration från dåtid och nutid
- kan gå på exkursioner i närmiljön, t ex museum, båtbyggeri och sömmerska
- gästföreläsare kan besöka skolan

I3 Prövning

Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används inbyggda system, d.v.s. man tillämpar programmering för planering och framställning av produkter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- skall utarbeta sina egna ideér, välja rätt material, formgivning och färger på sina produkter samt prägla arbetena med sin egen design
- kan använda programmering i olika arbetsskeden

I4 Dokumentation och värdering

Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- forskar och söker ideér på internet och i annan media
- kan fotografera under arbetets gång för att dokumentera processen

I5 Tillverkning

Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- väljer rätt maskiner och verktyg anpassade till arbetsmomentet
- kan använda sig av återvinningsbara material, inhemska träslag och råvaror

M4 handleda eleven att ledigt använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler och att stärka elevens visuella, materiella och tekniska uttrycksförmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven identifierar olika slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleven uttrycker under konkret handledning några av sina iakttagelser och tankar visuellt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven använder slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler enligt instruktionerna. Eleven uttrycker sina iakttagelser och tankar visuellt och även på något annat sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven använder centrala slöjdrelaterade begrepp och kan uttrycka sina idéer klart med hjälp av teknik.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler på ett ändamålsenligt sätt. Eleven uttrycker sina idéer på ett mångsidigt och kreativt sätt med hjälp av olika material och teknik.

I1 Innovation

Eleverna gör uppgifter där de ska planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleverna genomför planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåga. Eleverna utvärderar både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- övar sig att göra noggrannare arbetsskisser och exakta mått
- använder sig av millimetermått i t ex metallslöjden
- utvärderar sitt arbete under arbetets gång

I2 Formgivning

Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- arbetar utifrån traditionella tekniker
- söker inspiration från dåtid och nutid
- kan gå på exkursioner i närmiljön, t ex museum, båtbyggeri och sömmerska
- gästföreläsare kan besöka skolan

I3 Prövning

Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används inbyggda system, d.v.s. man tillämpar programmering för planering och framställning av produkter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- skall utarbeta sina egna ideér, välja rätt material, formgivning och färger på sina produkter samt prägla arbetena med sin egen design
- kan använda programmering i olika arbetsskeden

I4 Dokumentation och värdering

Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- forskar och söker ideér på internet och i annan media
- kan fotografera under arbetets gång för att dokumentera processen

I5 Tillverkning

Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- väljer rätt maskiner och verktyg anpassade till arbetsmomentet
- kan använda sig av återvinningsbara material, inhemska träslag och råvaror

M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven följer under konkret handledning de säkerhetsinstruktioner hen fått i slöjdprocessen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven uppfattar de centrala riskfaktorerna som berör arbetssäkerheten under slöjdprocessen och följer de säkerhetsinstruktioner hen fått.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan bedöma farorna och riskerna i arbetet samt kan arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven bedömer och förutser farorna och riskerna i arbetet som en del av slöjdprocessen. Eleven arbetar på ett tryggt och säkert sätt och främjar genom sitt agerande säkerheten och tryggheten i lärmiljön.

I6 Arbetssäkerhet

Eleverna får kunskap om arbetssäkerhet samt lär sig att kartlägga och bedöma risker under slöjdprocessens gång. Eleverna arbetar på ett tryggt och säkert sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- använder maskiner och verktyg på ett säkert och ändamålsenligt sätt
- känner till säkerhetsföreskrifterna och beaktar dem

M6 handleda eleven att utnyttja informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation samt för att producera och dela gemensam information

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven använder informations- och kommunikationsteknik under konkret handledning i den egna eller den gemensamma slöjdprocessen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik enligt givna instruktioner för planering, framställning och dokumentation självständigt eller tillsammans med andra.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik för planering, framställning och dokumentation av slöjdprocessen samt för att producera gemensam information.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven använder informations- och kommunikationsteknik mångsidigt i olika skeden av slöjdprocessen samt för att producera och dela gemensam information.

I1 Innovation

Eleverna gör uppgifter där de ska planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleverna genomför planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåga. Eleverna utvärderar både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- övar sig att göra noggrannare arbetsskisser och exakta mått
- använder sig av millimetermått i t ex metallslöjden
- utvärderar sitt arbete under arbetets gång

I2 Formgivning

Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- arbetar utifrån traditionella tekniker
- söker inspiration från dåtid och nutid
- kan gå på exkursioner i närmiljön, t ex museum, båtbyggeri och sömmerska
- gästföreläsare kan besöka skolan

I3 Prövning

Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används inbyggda system, d.v.s. man tillämpar programmering för planering och framställning av produkter.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- skall utarbeta sina egna ideér, välja rätt material, formgivning och färger på sina produkter samt prägla arbetena med sin egen design
- kan använda programmering i olika arbetsskeden

I4 Dokumentation och värdering

Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- forskar och söker ideér på internet och i annan media
- kan fotografera under arbetets gång för att dokumentera processen

I5 Tillverkning

Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- väljer rätt maskiner och verktyg anpassade till arbetsmomentet
- kan använda sig av återvinningsbara material, inhemska träslag och råvaror

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven deltar under lärarens handledning i reflektioner över betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vilken betydelse slöjd har i vardagen, samhället och arbetslivet.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan reflektera över vilken betydelse praktiska färdigheter och slöjd har i det egna livet och i samhället.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan ur olika synvinklar granska vilken betydelse praktiska färdigheter, slöjd och teknik har i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet.

I7 Företagsamt lärande

Eleverna bekantar sig med företagsamt lärande, företagsamhet och föreningssamarbete genom presentationer, virtuellt och genom studie- eller företagsbesök. Undervisningen tar fasta på de praktiska färdigheternas betydelse i arbetslivet. Kulturinstitutionernas utbud utnyttjas som en idékälla.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- kan gå på exkursioner, studie- och företagsbesök

M8 handleda eleven att tänka ekonomiskt och att göra sådana val i anslutning till slöjdprocessen som främjar en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Beskrivning av kunnande	Beskrivning av bedömning
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 5	Eleven kan under lärarens handledning använda slöjdmaterial på ett ekonomiskt sätt.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 7	Eleven kan delvis självständigt göra ekonomiska val i sitt arbete. Eleven förstår sambandet mellan en hållbar livsstil och de val som görs i slöjdprocessen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 8	Eleven kan göra ekonomiska val i sitt arbete. Eleven kan bedöma sambandet mellan en hållbar livsstil och de val som görs i slöjdprocessen.
Beskrivning av kunnandet för vitsordet 9	Eleven kan göra ekonomiska val och förstår betydelsen av ett arbete av god kvalitet. Eleven kan bedöma och motivera val som anknyter till slöjdprocessen och en hållbar livsstil.

I8 Medvetenhet och delaktighet

Eleverna undersöker olika betydelser som slöjd och olika slöjdprodukter kan ha ur individ-, samhälls- och miljöperspektiv. Eleverna reflekterar över hur slöjd främjar hållbar utveckling och välbefinnandet i vardagen. Eleverna lär sig delta, påverka och kommunicera genom slöjd.

Lokal precisering:

Centralt innehåll

Eleverna

- kan ordna modevisningar och utställningar, skriva en rapport
- gör kostnadsberäkningar, skötselråd och material analys